

КЕАҚ «А.БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университетінің
Ө. Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институты»
ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯ КАФЕДРАСЫ
ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІНІҢ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
НЗМ ДББҰ «ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІК ОРТАЛЫҒЫ» ФИЛИАЛЫ

НАО «КОСТАНАЙСКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АХМЕТА БАЙТУРСЫНОВА
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ИМЕНИ УМИРЗАКА СУЛТАНГАЗИНА
КАФЕДРА ПЕДАГОГИКИ И ПСИХОЛОГИИ
УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ АКИМАТА КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ
ФИЛИАЛ «ЦЕНТР ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА» АОО НИШ

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«Қазіргі білім беру жүйесінің
заманауи контексті жағдайында
Қазақстан Республикасының
үздіксіз білім беруі»

Ы.АЛТЫНСАРИННІҢ 180 ЖЫЛДЫҒЫНА
АРНАЛҒАН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

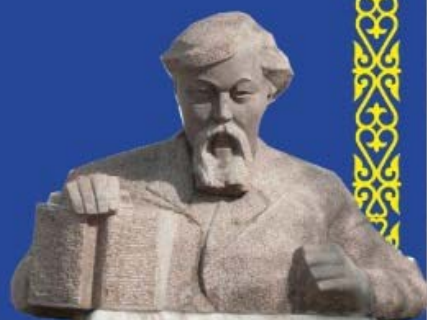
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

«Непрерывное образование
Республики Казахстан
в контексте
современных вызовов
к образовательной системе»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ,
ПОСВЯЩЕННОЙ 180-ЛЕТИЮ Ы.АЛТЫНСАРИНА

II КНИГА

Қостанай - 2021

ЫБЫРАИ АЛТЫНСАРИН
1841-1908
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРҚАРАЛЫҚ
БІЛІМ АЛМАСУ ОРТАЛЫҒЫ
ИБРАИМ АЛТЫНСАРИН
1841-1908
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРҚАРАЛЫҚ
БІЛІМ АЛМАСУ ОРТАЛЫҒЫ

УДК 378 (574)
КБЖ 74.48 (5Каз)
Қ 22

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Медетов Нурлан Амирович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің интернационаландыру және цифрландыру бойынша ғылыми проректор м.а., физика-техникалық ғылымдарының докторы / и.о. проректора по науке, интернационализации и цифровизации Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, доктор физико-технических наук;

Өтегенова Бибикуль Мазановна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ө.Сұлтангазин атындағы педагогикалық институтының м.а. директор, педагогика ғылымдарының кандидаты / и.о. директора педагогического института им. У.Сұлтангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук;

Шайқамал Гулшат Иманжанқызы, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің ғылым және жоғары оқу орнынан кейінгі білім департаментінің м.а. директоры, ауылшаруашылық ғылымдарының кандидаты / и.о. директора департаменты науки и послевузовского образования Костанайского регионального университета им. А. Байтұрсынова, кандидат сельскохозяйственных наук;

Бережнова Елена Викторовна, Ресей Федерациясының Сыртқы істер министрлігі Мәскеу мемлекеттік халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры, педагогика ғылымдарының докторы/ профессор Московского государственного института международных отношений (университет) Министерства иностранных дел Российской Федерации, доктор педагогических наук;

Демисенова Шнар Сапаровна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі м.а., педагогика ғылымдарының кандидаты / и.о. заведующий кафедрой педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук;

Смаглий Татьяна Ивановна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының қауымдастырылған профессоры, педагогика ғылымдарының кандидаты / ассоциированный профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук;

Назмутдинов Ризабек Агзамович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының профессоры, психология ғылымдарының кандидаты / профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат психологических наук.

«Қазіргі білім беру жүйесінің заманауи контексті жағдайында Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беруі»: 2021 жылдың 19 ақпандағы Ы.Алтынсариннің 180 жылдығына арналған Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2021. – 582 б. = «Непрерывное образование Республики Казахстан в контексте современных вызовов к образовательной системе»: Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 180-летию Ы.Алтынсарина, 19 февраля 2021 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2021. – 582 с.

ISBN 978-601-7640-88-0

Жинаққа Ы.Алтынсариннің 180 жылдығына арналған «Қазіргі білім беру жүйесінің заманауи контексті жағдайында Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беруі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланған мәселелердің әртүрлілігі мен кеңдігі мақалалар авторларына қазақстан қоғамының рухани-адамгершілік дамуы туралы, әр түрлі деңгейдегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибесін көрсету, білім мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру қажеттілігін негіздеу, инновациялық технологиялар мен студенттердің тұлғалық дамуын психологиялық-педагогикалық қолдау форматтары Ы.Алтынсарин идеяларының прогрессивті әсерін ашуға мүмкіндік берді.

Бұл жинақ материалдары ғалымдарға, ЖОО мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагогтар мен психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывное образование Республики Казахстан в контексте современных вызовов к образовательной системе», посвященной 180-летию Ы. Алтынсарина. Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей раскрыть прогрессивное влияние идей Ы. Алтынсарина на духовно-нравственное развитие казахстанского общества, показать эффективные практики реализации образовательных программ разного уровня, обосновать необходимость совершенствования профессионализма педагогов в свете обновления содержания образования, представить инновационные технологии и форматы психолого-педагогического сопровождения развития личности обучающихся.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 378 (574)
ББК 74.48 (5Каз)

ISBN 978-601-7640-88-0

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2021
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2021

СЕКЦИЯ 3

ПЕДАГОГТАРДЫҢ ТИІМДІ ТӘЖІРИБЕДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В ФОРМАТАХ ЭФФЕКТИВНЫХ ПРАКТИК

ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ БҮГІНГІ КҮННІҢ ТАЛАБЫ

Абдимоминова Дилдаш Каппаровна,
аға оқытушы, педагогика білімдерінің магистрі,
Комиссаров Сергей Владимирович,
аға оқытушы,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Оқытудағы тұлғаның белсенділігі психологиялық, педагогикалық ғылымдар және білім беру тәжірибесінде өзекті мәселелердің бірі. Оқытушының міндеті тек қана бәрін түсінікті етіп әңгімелеп, көрсетіп беру ғана емес, сонымен қатар студентті ойлауға, практикалық әрекеттердің дағдысын үйрететіндігінде.

Осыған орай бұл мақалада жоғарғы оқу орындарында оқытудың белсенді әдістерін қолданудың қажеттілігі қарастырылған. Белсенді оқу үрдісінде оқытушы мен білім алушының ролі анықталып, тұлғаның оқудағы белсенділігін арттыру үшін қолданылатын әдістердің жиынтығы қысқаша түсінігі оларды қолданудың ерекшеліктері берілген. Оқу үрдісіне белсенді әдістерді қолдану жайлы ұсыныстар берілген.

Түйінді сөздер: педагогикалық технологиялар, оқыту әдістемесі, енжар, белсенді және интербелсенді әдістер.

Аннотация

Проблема активности личности в обучении – одна из актуальных в психологической, педагогической науке и образовательной практике. Задача педагога заключается в том, чтобы не только доступно всё рассказать и показать, но и научить ученика мыслить, привить ему навык практических действий. Этому могут способствовать активные формы и методы обучения. В работе раскрывается проблема активности личности в обучении, даётся характеристика активных методов обучения, рассматриваются особенности использования их на уроке.

В статье была рассмотрена необходимость использования активных методов обучения в вузе. Была определена роль преподавателя и студента в учебном процессе.

Ключевые слова: педагогические инновации, интерактивные технологии обучения, активные методы обучения, педагогическая технология.

Abstract

Problem of activity of the personality in training – one of actual in psychological, pedagogical science and educational practice. The task of the teacher consists in that not only available to tell everything and to show, but also to teach the pupil to think, impart to it skill of practical actions. It can be promoted by active forms and training methods. In work the problem of activity of the personality in training reveals, the characteristic of active methods of training is given, features of their use at a lesson are considered.

In the article the necessity of the use of active methods of educating was considered for institution of higher learning. Howled the role of teacher and student is certain in an educational process.

Key words: Pedagogic innovations, interactive technologies of teaching, active teaching methods.

Қазіргі кезде білім беру кеңістігіндегі түбегейлі өзгерістер – тарихи объективті процестер. Білім беру саласын реформалаудағы мақсат – білім беру жүйесін қайта қарап, студенттердің шығармашылық бейімделуіне қарай бағдарлы, сатылы білім алуларына жағдай жасау болып табылады. Қазіргі талап білім сапасы студенттің алған білімін жеке басының әрі қарай дамуына тұлға ретінде қоғамның өркендеуіне пайдалана

білуімен өлшенеді деп тұжырымдалады. «Қазақстан Республикасының білім беру дамыту туралы тұжырымдамасының» басты мәнділігі – ол үздіксіз білім жүйесінің негізгі идеялары мен қағидаларын осы заман талаптарына сәйкестендірудің және оны әлемдік білім кеңістігінің даму заңдылықтарына ұштастырудың жолдарын көрсетуге арналып отыр.

Демек, бұл тұжырым білім берудің басты философиясы болмақ.

Белсенді оқыту әдістері дәстүрлі оқыту әдістерінен оқу үдерісінде студенттердің өзінің өмірлік тәжірибелерін пайдалану арқылы есте берік сақтауымен, мәліметтерді талдап, жинақтау арқылы жеке және кәсіптік қабілеттерін аша алуымен ерекшеленеді. Интербелсенді – ағылшынның «өзара әрекет» деген сөзі. Демек, интербелсенді оқыту әдістері тұлғааралық қарым-қатынасқа негізделіп отырып, «жеке тұлғаны дамытуға бағытталады» қазіргі білім беру парадигмасын қанағаттандырады. Сонымен бірге, сапалы білім алудың алғышарттары болып табылатын таным белсенділігі мен ізденіс дербестігін қалыптастырып қана қоймай, ары қарай дамытады.

Интербелсенді сонымен қатар, «тұлғааралық қарым-қатынас» дегенді де білдіреді. Демек, белсенді оқыту әдістері «жеке тұлғаға бағытталады» қазіргі білім беру парадигмасының талаптарына жауап беретін бірден бір әдіс.

Қазақстан Республикасының Евразиялық аймаққа кіруі, ХХІ ғасырға аяқ басуы ел Президентінің Қазақстан – 2030 атты стратегиялық бағдарламасына сәйкес жаңа техника мен технология үрдістерінің дамуы келешекте білім беру қандай бағытта өрбуі керек деген өзекті мәселе туғызды.

Тек білім беру арқылы ғана біз өткенімізді тануға, қазіргі уақытымызда еркін бағытталуымызға және келешегімізді болжап, қалыптастырумызға мүмкіндік аламыз. Тарихымызға көз салсақ Қазақстанның тәуелсіздік алғанына аз ғана уақыт өтіп, енді ғана аяғына нық тұрып жатқанын байқаймыз.

Ғылым мен техниканың дамуына қарай педагогиканың да мүмкіншіліктері артты, жаңа технологиялар пайда болды, мысалы, оқулық ресурстары жоғары, өзіне тән әдістемесіне бірге электрондық, ақпараттық мультимедиялық технологиялар. Қазіргі кезде оқу ақпараттының ауқымды кең тараған формасының бірі /технология деп те айтамыз/-Интернет жүйесі арқылы оқу процесін ұйымдастыру.

Бүгінде оқыту жұмысын осылай ұйымдастыру мен әдісінің жаңалығы басқа да мұғалімдердің жаңа жағдайға байланысты оқу-тәрбие процесін шығармашылықпен пайымдалудың негізгі өлшеміне айналуға. Оқытудың жаңа инновациялық әдістері жалпы мұғалім қауымын оның жаңа технологиясын өздігінен іздеуге итермелейді. *Инновация* деген ұғым латын тілінде-жаңарту, жаңалық өзгеріс деген түсінікті білдіреді.

Инновация деп көбінесе жаңа технологияларды, әдістер мен құралдарды жасау және қолдануды айтса, сонымен бірге ондағы идеяларды, процестерді бірлікте жетілдірудің де жүйесі.

Инновациялық технологияны жаңа білім беру парадигмасын өмірде жүзеге асырудың құралы ретінде қарастырған жөн [1, 8 б.].

«Технология» деген сөз-грек тілінен алғанда «техне»-өнер, кәсіп, ғылым, + «логос» ұғым, оқу деген түсінікті білдіреді. Яғни, өндірістік процестерді жүргізудің тәсілдер мен құралдары жайындағы білімдердің жиынтығы. Олай болса, оқу-тәрбие процесін жүргізудің тәсілдері мен құралдары жайындағы білімдердің жиынтығын оқыту процесінің технологиясы деп атауға болады.

Оқыту технологиясы-жүйелі категория. Оның құрлымы төмендегідей болып келеді:

- оқытудың мақсаты,
- білім беруің мазмұны,
- педагогикалық өзара әрекеттестіктің құралы (оқыту және мотивация), оқыту процесін ұйымдастыру,

- оқушы, оқытушы,
- әрекетің нәтижесі (сонымен бірге кәсіптік дайындықтың деңгейі)

Оқыту технологиясы-оқыту процесін ұйымдастыру, басқару және бақылау деп түсіну керек [2, 36 б.].

Бүгінде білім беруде нәтижелі жетілдірудің құралы ретінде практикада жаңа оқыту технологиясын кіргізуге батыл шаралар қолдану. Сондықтан Қазақстан Республикасында гуманитарлық білім беру тұжырымдамасы ойлай білетін және шығармашылықпен жұмыс істейтін қабілеті бар тұлғаны қалыптастыруға бағытталған. Сол себептен де бүгінгі еліміздегі білім беру жүйесі оқушылардың таным белсенділігін дамытатын оқытудың дәстүрлі емес белсенді формалары мен әдістерін көптен енгізуді қажет етуде [3, 11 б.].

Практикалық сабақ – пәннің теориялық мазмұның толықтыратын оқу процесінің белсенді түрі. Практикалық сабақ бұл студенттердің дәріс сабағынан алған білімдерін бекіту, пысықтау, жынақтау мақсатында өткізілетін сабақтың бір түрі. Практикалық сабақ студенттерге теориялық мәлімет бойынша нақты әрекеттер арқылы машықтанып, сол амалдар негізінде мәліметті игеру, меңгеру, тереңдету, дамыту мүмкіншілігін береді. Студенттер практикалық сабақта өз әрекеттерін жалқыдан (нақты мәліметтер) – жалпыға (теориялық тұжырымдар) бағыттайды.

Практикалық сабақта әдетте студенттер талдау және іздену жұмыстарымен (семинар сабақтарындағыдай) айналыспайды. Практикалық сабақтың мақсаты – студенттерді лекцияда келтірілген теориялық мәліметтерді өздерінің белсенді әрекеттерімен «тануға», «дәлелдеуге», өз қолымен «жасауға» жұмылдыру.

Практикалық сабаққа дайындалу барысында оқытуш арнайы оқу материалдарын дайындайды. Сол материалдар бойынша (идея, проблема, тұжырым, ереже, анықтама, рет пен тәртіп, схема, кесте, жоспар, параметрлер, ақпарат, статистикалық мәліметтер, көрсеткіштер, т.б.) студенттер өздерінің теориялық білімдерін қолданып, нақты әрекеттерді атқару дағдыларын игереді, өзіндік тұжырым жасайды. Сол себепті де мұндай оқу материалдарының нақты әрі ықшам болғаны дұрыс.

Студенттер лекцияда берілген теориялық мәліметті практикалық кеңістікке келесі әрекеттер арқылы аударады:

1. Теориялық мәліметті практикалық тұрғыдан жүзеге асыру немесе орындау (мәселен, статистикалық мәліметтерді санау, көрсеткіштерді есептеу, есептер, шығару, мәселелерді шешу, ережелерді қолдану, кестелерді толтыру, т.б.).

2. Теориялық мәліметті дәлелдеу (практикалық қоданысын көрсету немесе беделді нұсқаларға сілтеме жасау).

3. Теориялық мәліметке өзіндік тұрғыдан баға беру (практикалық маңызын, тиімділігін, келтіретін пайдасын, артықшылықтарын немесе керісінше айқындау, дәлелдеу, қолдау немесе қарсы шығу).

4. Теориялық мәліметті дамытатын, тереңдететін ұсыныстар жасау (идеялар ұсыну, оларды дәлелдеу және практикалық маңызын келтіру).

Оқыту әдістемесі – оқыту үдерісі барысында оқытушы мен студенттің өзара әрекеттестік формасын көрсететін әдістер мен тәсілдердің бірлігі.

Интербелсенді әдістерді қолдану бүгінгі күннің талабы себебі қазіргі қоғам талабына сай, тұлғаның ой-өрісін дамыту, біліктері мен шеберліктерін қалыптастыру, оны өз тәжірибесінде, жаңа жағдайларға байланысты қолдана алу, ой дербестігін кеңейту, заман сұранысына сай ізденімпаз, шығармашыл тұлғасын қалыптастыру қажет. Жалпы, жаңарған оқыту құрылымы мен ұйымдастырылуы студенттердің қызығушылығы мен қабілеттеріне, рухани дамуына, олардың өмірлік жоспарларының жүзеге асырылуына бағытталған, көпвариантты және икемді болуы қажет [4, 38 б.].

Демек, практикалық сабақ барысында жаңа білім беру парадигмасына сай интербелсенді әдістерді қолдануға болады?

Компьютерлік технологияларға негізделген әдіс «оқытушы-компьютер-студент»

жүйесінің арасында әр түрлі оқыту бағдарламаларының (информациялық, тренингтік, бақылау жасайтын, дамытушылық және т.б.) көмегімен жүзеге асырылады. Диалогтық технологияларға негізделген әдіс (коммуникативті) ортаның болуымен және оқу-танымдық тапсырмалар мен шешімінің барысында «оқытушы-студент», «студент-студент», «оқытушы-туындыгер (автор)», «студент-туындыгер (автор)» деңгейінде бірлесе қызмет істеу кеңістігінің кеңеюімен байланысты шешіледі.

Тренингтік технологияларға негізделген әдістер – бұл оқыту барысында оқу-танымдық әрекеттер мен типтік тапсырмаларды шешу тәсілдерінің белгіленген алгоритімдерін жасаудағы іс-әрекеттер жүйесі (тест, практикалық жаттығулар).

Жоба әдісі әлемдік педагогикада жаңа әдіс болып саналмайды. Ол осы ғасырдың 20-жылдарында А.Қ.Ш.-та пайда болды. Оны, сонымен қатар, ділгерлік әдіс деп те атайды және оны американ философ және педагогы Джон Дьюи мен оның студентсы В.Х.Килпатриктің жетілдірген философиядағы, білім берудің гуманистік бағыттағы идеяларымен байланыстырады. Джон Дьюи оқытуды белсенді түрде, студенттің іс-әрекетінің мақсаттылығы арқылы, оның осы білімге деген жеке қызығушылығын ескеріп құруды ұсынды. Бұдан студенттер үшін алатын білімдеріне өз қызығушылықтарын көрсету маңызды нәрсе болып табылады. Бірақ бұл не үшін және қашан керек? Бұл жерде нақты өмірден алынған, студенттің әлі де алатын білімдері мен алған білімдерін жинақтауға қажет шешім үшін балаға таныс маңызды нәрсе бар. Қайда, қандай мақсатпен деген сұрақ туады. Оқытушы жаңа ақпарат көздеріне түсіруі мүмкін және студенттің өз бетінше ізденуі үшін керек, оны бағыттап жіберуі керек. Нәтижесінде студенттер жан-жақты білімдерін қолданып мәселені өз беттерінше, бірігіп отырып шешуі және маңызды, нақты нәтижеге жетуі тиіс. Осылайша бүкіл мәселе жобасы іс-әрекеттің нұсқасын жасайды. Уақыт өте жоба әдісі кейбір өзгерісті (эволюцияны) басынан өткерді. Еркін тәрбиелеу идеясынан (әдісінен) туындаған бұл әдіс қазіргі кезде толық жасалған және құрылған білім жүйесінің маңызды компоненті болып табылады.

Бірақ оның мағынасы бұрынғыша қалады – студенттердің белгілі бір мәселеге қызығушылығын арттыру және бір не бүкіл мәселенің шешімін қарастыратын жобалы іс-әрекет арқылы алған білімдердің тәжірибелік қолданылуын көрсету. Басқа сөзбен айтқанда теориядан практикаға, академиялық білімдердің прагматикалық білімдермен және оқытудың әрбір кезеңіндегі тиісті байланыстардың орындалуымен бірігуі.

Жоба әдісінің негізіне студенттердің танымдық дағдының дамуы, өз білімдерін өз бетінше құру икемділігі, мағлұматты кеңістікке бағдар алу икемділігі, қиын, күрделі ойларды дамыту жатады. Жоба әдісі әрқашанда студенттің, жеке, жұбымен не тобымен, өз бетінше іс-әрекетіне бағытталған. Бұл әдістеме топтық оқу әдістемесімен ұйымдасқан түрде байланысады. Жоба әдісі әрдайым бір жағынан әр түрлі тәсілдерді қолданып, екінші жағынан ғылымның, техниканың, технологияның шығармашылық білімдердің әртүрлі облыстарындағы білім мен икемділіктің бірігуін, қосылуын қарастыратын қандай да бір мәселенің шешімін жобалайды, болжайды. Орындалған жобаның нәтижесі нақты болу керек, яғни, егер бұл теориялық мәселе болса, қолдануға дайын, дәл нәтижесі болу керек [5, 16 б.].

«Миға шабуыл» әдісі – қойылған проблеманы студенттердің шығармашылық белсенділігіне сүйене отырып шешуге бағытталған, студенттерге проблеманы шешуде жауап нұсқасын таңдауға еркіндік беріліп, оны шешудің неғұрлым көп жолдарын көрсетуге негізделген. Кейін ең жақсы идеялар, шешімдер таңдалынып алынады.

«Бастамашылдар мен сыншылдар»

Педагог студенттер алдына көп ойлануды қажет етпейтін, шешімі жеңіл мәселе қояды. Студенттер 2 топқа бөлінеді: бастамашылдар мен сыншылдар.

Бастамашыл топтың мақсаты: мәселені шешудің бірнеше нұсқасын ұсыну.

Сыншылдар тобының мақсаты: берілген ұсыныстардың ішінде сәйкесін табу, мәселені шешудің тиімді жолын таңдап алу.

Студенттердің бір-бірін сынауына тыйым салынады. Бұл тәсіл дәріс және семинар сабақтарында қолданылуы мүмкін.

Қазақстанда қоғамдық даму деңгейінің, елдің экономикалық қуаты мен ұлттық қауіпсіздігінің өлшемдері ретінде білім беру жүйесінің, адам ресурстарының ролімен маңызы арта түседі. Қоғамдық қатынастар жүйесіндегі өзгерістер білім беруге, одан ұшқырлықты, жаңа тарихи кезеңнің болмысына баратар әрекет етуді және экономика-ның даму қажеттіктеріне сай болуды талап ете отырып әсерін тигізеді. Оқитындар қазақстандық білім беру жүйесі бағыт алған білімнің, дағды-біліктің жиынтығын меңгеріп қана қоймауға тиіс. Оқытатындардың өздерін барынша көрсете біліу және қоғам өміріне пайдалы түрде қатысу үшін ақпаратты өз бетінше табу, талдау, құрлымдау және тиімді пайдалану дағдысын бойына сіңіру әлдеқайда маңызды да күрделі. Жағдайда оқытуды ұйымдастыру қағидаттарын және студенттің білім-білікті, дағдыны енжар алушы ролін танымдық көрінісің белсенді субъектісіне өзгерту қажеттігі бар.

Оқу процесінде өз бетінше білім алу және оны практикада қолдану қажеттігі мен дағдысын қалыптастыруға, танымның ғылыми тәсілдеріне мақсатты және жүйелі түрде қатысу үшін студенттің танымдық әрекетін белсендендірудің үлкен маңызы бар. Белсенді әдістер арқылы мақсатқа жету үшін істелетін жұмыстар ретке келтіріледі. Практикалық сабақтарда қолданылатын оқытудың белсенді әдістері танымға қызығушылық туғызып, студенттің ақыл-ойын дамытады, ізденуге, жаңа білімді түсінуге ықпал етеді. Оқытуда ең басты нәрсе – студенттердің танымдық жұмыстары. Белсенді оқыту әдістері ең анық фактілерді білуді қамтамасыз етеді, теория мен тәжірибенің арасын жақындатады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения, или как интересно преподавать: учебное пособие: 4-е изд., доп. – Алматы, 2010.
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование. – 1998.
3. Ж. Шатеков, С. Исаев. Келешекте жоғарғы білім беру саласының кейбір мәселелері. // Ізденіс, 1999/2.
4. Әлімов А. Интербелсенді әдістерді жоғарғы оқу орындарында қолдану: оқу құралы. – Алматы, 2013.
5. Б. Молдағалиев, А. Махимова, Г. Сатқанова Интерактивті оқыту әдістері. // Қазақстан мектебі, 2006/9.

МЕКТЕП ҰЖЫМЫНДАҒЫ БҰЗАҚЫЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСЫ

Ануар Бауржан,
педагогика және психология мамандығының 4 курс студенті,
Бисембаева Асем Кумаровна,
педагогика және психология кафедрасының аға оқытушысы, п.ғ.магистрі,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Мақалада ғалымдардың жасөспірімдердің қорқыту құбылысын зерттеушілердің күші немесе күшінің теңсіздігі жағдайында жүйелі мақсатты агрессивті мінез-құлық ретінде анықталған зерттеулері қарастырылған. Бұзақылықтың талқылау мен зерттеу үшін оңай тақырып еместігі, жәбірленушілерді анықтауға көмектесетін сипаттамалар мен олар да бұзақылық жағдайынан кейін пайда болатын кезеңдері көрсетілген.

Мақсаты. Мектептегі бұзақылық туралы хабардарлығын арттыру.

Түйінді сөздер: бұзақылық, қорқыту, кудалау, жәбірленуші, құрбан, мектеп, жасөспірімдер.

Аннотация

Актуальность. В статье представлено актуальное исследование феномена буллинга (запугивания) подростков, который был идентифицирован исследователями как систематическое целенаправленное агрессивное поведение перед лицом силы или неравенства властей. Буллинг – это непростая тема для обсуждения и исследования, характеристики, которые помогают идентифицировать жертв, и этапы, которые происходят после ситуации буллинга.

Цель. Привлечь внимание к проблеме буллинга в школе.

Ключевые слова: буллинг, запугивание, преследование, жертва, жертва, школа, подростки.

Abstract

Relevance. The article presents an up-to-date study of the phenomenon of adolescent bullying, which has been identified by researchers as systematic, purposeful aggressive behavior in the face of power or inequality of power. Bullying is a challenging topic for discussion and research, characteristics that help identify victims, and the stages that follow a bullying situation.

Purpose. Raise awareness of bullying in school.

Key words: bullying, intimidation, stalking, victim, victim, school, teenagers.

Қазіргі әлемде бұқаралық ақпарат құралдарында жасөспірімдер арасындағы мектепте болып жатқан төтенше оқиғалар туралы жиі айтылады: бір жерде жасөспірім өз-өзіне қол жұмсауға тырысты, өйткені ол сыныптастарының арасында үнемі қорлауға шыдай алмады, бір жерде жасөспірімдер құрдастарын ұрып-соғып жартылай өлтірді. Бұл бізге белгілі құрдастар арасындағы қатыгездіктің барлық көріністері емес, қоғамдағы мұндай мәселелер бұзақылық деп аталады.

Ағылшын тіліндегі буллинг сөзі (bulling, ағылш. bully – бұзақы, күрескер, бұзақы, дөрекі, зорлаушы) қысым, кемсітушілік, қорқыту деп анықталады. Бұл мәселені алғашқылардың бірі болып зерттеген скандинавиялық ғалым Дэн Олвеус болды, ол 70-ші жылдары ер балалар арасындағы бұзақылық туралы зерттеулер жүргізді. Осы зерттеулерден кейін барлық елдерде бұзақылық құбылысы бойынша зерттеулер басталды. Қазіргі уақытта бұл құбылыс жұмбақ күйінде қалып отыр, барлық аспектілері қарастырылмаған, осы тақырып бойынша көптеген сұрақтар туындайды, өйткені бұзақылық жасырын ереже сияқты, яғни жасырын процесс.

Әртүрлі зерттеушілердің бұзақылық құбылысы туралы бірнеше идеяларын қарастырайық. Д. Олвеус бұзақылық бір адам (немесе топ) физикалық шабуыл жасаған немесе басқа адамға (топқа) қауіп төндірген кезде зорлық-зомбылықтың ерекше түрі деп түсінеді, оның соңғысы әлсіз және өзін физикалық немесе моральдық жағынан қорғай алмайды [1].

И.Н. Конның пікірінше, бұзақылық арқылы басқада қорқыныш сезімін оятуға және сол арқылы оны бағындыруға бағытталған қорқыту, физикалық немесе психологиялық террорды білдіреді [2].

Д. Лейн бұзақылық құбылысын мектептегі қудалау ретінде анықтайды және Роландтың бұзақылық – бұл белгілі бір жағдайда өзін қорғай алмайтын жеке адамға немесе топқа қатысты ұзақ мерзімді физикалық немесе психикалық зорлық-зомбылық деген ұстанымын қабылдайды [3].

И.Бердышев бұзақылықты өзін-өзі қорғау сипатына ие емес және бір немесе бірнеше адамнан келетін қасақана, ұзаққа созылған зорлық-зомбылық деп түсіндіреді [4].

Бұл авторлар бұзақылықты зорлық-зомбылық деп түсінеді, бұзақылық зорлық-зомбылық емес, бұзақылық зорлық-зомбылықтың бір түрі. Сондықтан, біз, С.В. Кривцованың ең оңтайлы нұсқасын таңдадық, бұзақылық – бұл кейбір балалардың басқаларына қарсы агрессиясы, агрессор мен жәбірленушінің күштерінің теңсіздігі болған кезде, агрессия қайталануға бейім, ал жәбірленушінің жауабы оның не болып жатқанына қаншалықты әсер ететінін көрсетеді [5].

Зерттеушілер мектептегі бұзақылықтың бірнеше негізгі белгілерін анықтайды, бұл жағымсыз мінез-құлық, алдын-ала жоспарлау, жүйелілік, күштің теңсіздігі, жәбірленушінің адекватты емес жоғары сезімталдығы және жәбірленушінің жедел эмоцио-

налды реакциясы.

Мектептегі бұзақылықтың негізгі себептері: жәбірленушіден – сыртқы келбеті, диалектісі, өзін-өзі бағалаудың төмен немесе жоғары деңгейі, қорқыныш пен алаңдаушылық, шамадан тыс сезімталдық, академиялық үлгерім, физикалық аурулар, олардың барлығына өз идеяларын енгізу, басқалардың ережелері мен шекараларын бұзу; бұзақылар тарапынан – назар аудару, кек алу, билік үшін күрес, әділеттілікті қалпына келтіру, қызғаныш, қарсыласты жою, өзін-өзі растау, дұшпандық сезімі. Әсіресе, белгілі бір санаттағы ерекше және үйлесімсіз дамып келе жатқан тұлғалардың садистикалық қажеттіліктерін қанағаттандырумен байланысты бұзақылардың бұзақылық жасау себебі ерекше қауіпті.

Кейбір зерттеушілер бұзақылықтың барлық түрлерін екі топқа жүйелеуді ұсынады:

1 топ – негізінен бұзақылықтың белсенді түрлерімен байланысты көріністер;

2 топ – жәбірленушілерді қасақана оқшаулауға, кедергі келтіруге байланысты көріністер [3].

Біздің ойымызша, бұзақылықтың ең құрылымды және толық ұсынылған түрлері Е.Н.Ожиевтің «Бұзақылық зорлық-зомбылықтың бір түрі ретінде. Мектептегі бұзақылық» мақаласында көрсетілген [6]:

1. Физикалық бұзақылық.

Ер балалар арасында жиі кездеседі. Бұл жәбірленушіні ұрып-соғу, итеру, адастыру, тепкілеу, сондай-ақ әр түрлі заттармен ұрып-соғу және т.с.с бұзақылықтың ең ауыр түрі болып саналады.

2. Психологиялық бұзақылық.

Бұл құқық бұзушыға (жәбірленушіге) эмоционалды қысым жасайтын ауызша қорлау, мазақ ету, қорқыту, қудалау арқылы психикаға әсер етумен байланысты қудалау.

Бұл формаға мыналар кіреді:

- вербалды бұзақылық – сөздердің көмегімен қорқыту (басқа сипаттағы қорлау, лақап аттар, өсек т.б.)

- қорлайтын қимылдар немесе әрекеттер (мысалы, шолбан, итерулер, аяқтан шалу, басын қолтығына қысып ұстау);

- қорқыту (бұл жәбірленуші қылмыскерге пайдалы нәрсе жасауы үшін, зорлық-зомбылық көрсетуші жәбірленушіге тікелей немесе оның жақын адамдарына зиян тигізуі мүмкін деген оймен қорқыту);

- оқшаулау (құрбыларының бір бөлігінің немесе бүкіл сыныптың құрбанды шеттетуі немесе білмеуі);

- бопсалау (мысалы, олар ақша, заттарды, азық-түлік және т.б. талап етеді немесе алып кетеді);

- мүлікке зиян келтіру және басқа да әрекеттер (мысалы, қылмыскер жәбірленушінің жеке заттарын жасырады немесе бүлдіреді);

- кибербуллинг – сандық технологияларды: интернет пен ұялы телефондарды пайдаланып қорлау мақсатында құрбандарды қудалау. Мысалы, жасырын қорқыту, редакцияланған фотосуреттер және т.б.

Зерттеушілер бұзақылық қаупі бар балаларды анықтауға көмектесетін үш негізгі факторды анықтайды [3].

1. «Бірнеше стресс», демек, балалардың – шеттетілген-құрбандар көптеген: әлеуметтік қолайсыздық пен отбасындағы қақтығыстардан, денсаулығының нашарлығына, құрдастарымен қиын қарым-қатынасқа және жетілмеген компенсаторлық қабілеттерге дейін мәселелері бар екенін білдіреді.

2. «Жәбірленушінің арандатушылық сипаттамасы». Жоғарыда айтылғандардан басқа, мұндай ерекшеліктер тіпті «әдеттен тыс» сөйлеу мәнерін, балалар ұжымында өзін ұстай білу қабілетін, жалпы алғанда сыныптастарының көзқарасы тұрғысынан алғанда «ерекше» барлық нәрсені білдіреді.

3. «Стигматизация – баланың нәсілдік (ұлттық) және физикалық ерекшеліктері». Мектептегі бұзақылықтың құрбандары болған балалар көбінесе өз мәселелерін ата-анасынан жасырады, ал олардың аналары мен әкелері бұл туралы тек төтенше және дағдарыстық жағдайлар кезінде, тіпті баланың өз-өзіне қол жұмсау әрекеттерімен аяқталатын жағдайларда біледі, ата-аналар балалардың мінез-құлқының қандай ерекшеліктері туралы ойландыруы керек – олардың баласы мектептегі бұзақылықтың құрбаны ма екенін білуі керек.

Кейбіреулер бұзақылық өсудің қарапайым серігі, жастар арасындағы қарым-қатынас тәсілі деп санайды. Бұзақылық балалардың жағымсыз қасиеттерді тудырады, себебі:

1) Бұзақылық жұқпалы;

2) Онда күш пен әлсіздік арасында таңдау жасауға мәжбүр болады (құрбандар көбіне күлкілі және аянышты көрінеді), әлсіздермен байланысты болғысы келмейді;

3) Бұл тез арада жеке жауапкершілікті сезінбейтіндігіне әкеледі, ол жай ғана басқалар сияқты жасауға итермелейді;

4) Жәбірленушілердің азап шегуі қайта-қайта қайталанады және өзінің жанашырлық сезімінің анда-санда күңгірт екенін байқайды [7].

Балаға жасалатын бұзақылықтың іздері сынақты жалғастыра отырып, өмір бойына қалады. Сонымен қатар, дамудың 5 кезеңін қамтитын жарақаттан кейінгі ауыр күйзелісті дамытуға болады [7]:

1. Үмітсіздік кезеңі – бұл баланың өзіне не болып жатқанын әлі нашар білетін кезіндегі мазасыздықтың жоғарылауы.

2. Теріске шығару кезеңі – онымен болған оқиғаны жадынан шығару әрекеті. Соматикалық бұзылулар, сезімталдық және ұйқысыздық пайда болуы мүмкін.

3. Уайым немесе депрессия кезеңі. Эмоционалды тұрақсыздық, ұйқының бұзылуы және жаман көңіл-күй аясында болған зорлық-зомбылықпен келісу.

4. Оқиғаның себебін біле отырып, не болғанын пысықтау кезеңі.

5. Аяқталу кезеңі – болашаққа үміт пайда болады.

Осылайша, бұзақылық балалар ұжымының қалыптасуына және қиын жағдайлардың шешілуіне байланысты. Ең бастысы, егер бұзақылық ең басында үзілген болса, онда салдары әлсіз теріс эмоциялар түрінде минималды болады, бірақ егер бұзақылық ұзақ болса, онда ол жасөспірімдердің мінез-құлық стилінде із қалдыруы мүмкін, егер жасөспірім құрбан болса, болашақта жәбірленуші сияқты әрекет етуі мүмкін. Мектептегі бұзақылық – бұл жүйелі және күрделі құбылыс. Сондықтан, мектеп психологынан басқа, осындай мәселелерді мұғалімдер де шешуі керек, олар осы жағдайларды болдырмауға міндетті және балалардың өздері осындай мәселелерді шешіп алуы қажет деп ойламаулары керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аверьянов А.И. Буллинг как вызов современной школе // Педагогика, психология и социология. – 2013. – № 18. – С. 45-50.

2. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? // «Семья и школа». – 2006. – № 11. – С.15-18.

3. Буллинг – травля детей. Что делать? // Санкт-Петербургское государственное учреждение социальной помощи семьям и детям «Региональный центр «Семья»: [сайт]. – Спб., [1995 – 2012]. – Режим доступа: <http://homekid.ru/bullying/bullyingPart1.html>

4. Бердышев И. Лекарство против ненависти / И. Бердышев; семинар записала Е. Куценко // Первое сент. –2005. – № 18. – С. 3.

5. Кривцова С.В. Буллинг в школе VS сплоченность неравнодушных / С.В. Кривцова. – М.: Федеральный Институт развития образования, центр развития психологической службы, 2011.

6. Ожиева Е.Н. Буллинг как разновидность насилия. Школьный буллинг. [Электронный ресурс] / Е.Н. Ожиева. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Psihologia/37294.doc.htm

7. Бердышев И.С., Нечаев М.Г. Медико психологические последствия жестокого обращения в детской среде. Вопросы диагностики и профилактики: Практическое пособие для врачей и социальных работников / СанктПетербургское государственное учреждение социальной помощи семьям и детям «Региональный центр «Семья». 2005. [Электронный ресурс]. URL: <http://old.homekid.ru/bullying/contens.html>

КОМАНДАМЕН ЖҰМЫС ТИІМДІ ӨЗАРАӘРЕКЕТТЕСУДІҢ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ

Ардабаева Балқадияша Каримовна,
«Педагогикалық шеберлік орталығы» ЖМ,
Қостанай қ. филиалы, менеджер, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Бүгінгі таңда білім берудің жаңартылған мазмұнының бағдарламаларын іске асыру аясында білім беру процесіне қатысушылардың іс-әрекеттері ортақ мақсаттарға қол жеткізуге ықпал ететін бірлескен ортада болуына көп көңіл бөлінеді. Әрбір педагогті басқару процесіне қосу арқылы бірлескен қызмет заманауи талаптарға сәйкес келетін мектепті дамытуға бағытталған. Бұл үшін процесті басқарудың тиімді құралдары, оның ішінде оқыту мен оқыту процесін іске асыратын командада мұғалімдердің жұмысын ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдері қажет. Мақсаты. Командадағы жұмыстың тиімділігі мен нәтиженің табыстылығына бағытталған өзара әрекеттесудің факторларын көрсету.

Түйінді сөздер: команда, ынтымақтастық, өзара әрекеттесу, мақсат, удеріс.

Аннотация

Актуальность. Сегодня в рамках реализации программ обновленного содержания образования больше внимания уделяется тому, чтобы деятельность участников образовательного процесса происходила в коллаборативной среде, которая способствует достижению общих целей. Совместная деятельность через включенность каждого педагога в процесс управления направлена на развитие школы, соответствующей современным требованиям. А для этого необходимы эффективные инструменты управления процессом, в том числе методы и приемы организации работы учителей в команде, реализующих процесс преподавания и обучения.

Цель. Показать факторы взаимодействия, которые способствуют эффективной работе в команде и направлены на достижение результата.

Ключевые слова: команда, сотрудничество, взаимодействие, цель, процесс.

Abstract

Relevance. Today, as part of the implementation of programs for the updated content of education, more attention is paid to ensuring that the activities of participants in the educational process take place in a collaborative environment that contributes to the achievement of common goals. Joint activity through the involvement of each teacher in the management process is aimed at developing a school that will meet modern requirements. And this requires effective tools for managing the process, including methods and techniques for organizing the work of teachers in a team that implements the teaching and learning process.

Goal. Show the factors of interaction that contribute to effective teamwork and are aimed at achieving results.

Keywords: team, collaboration, interaction, goal, process.

Бүгінгі таңда білім берудің рөлі қоғамның әлеуметтік-мәдени модернизациялау ресурсы ретінде артып келе жатыр. Осыған байланысты білім беру мазмұнын жаңарту аясында жасалған білім беру стандарттар білім берудің жаңа мақсаттарын белгілейді. Оның ішінде еліміздің болашақ азаматтарының кең спектрлі дағдыларға ие болуы. Заманауи ғалымдар соңғы онжылдықтар бойы өсіп келе жатқан адамның әлеуметтік қасиеттері өзгергені, сонымен қатар заманауи білім беру кеңістігінің мүмкіндіктерін ашу, оны ұйымдастыруда ықпалды түрлерін белгілеу қажеттілігі туралы айтады.

Жоғарыда айтылған «Педагогтің кәсіби стандартында» көрсетілген. Оның 5-еңбек қызметі Әлеуметтік-коммуникативтік: кәсіби қоғамдастықпен және білімнің барлық

мүдделі тараптарымен өзара әрекеттесуді жүзеге асырады делінген. Соның ішінде мұғалім кәсіптік коммуникация мен коммуникацияның психологиялық негіздерін, кәсіптік қоғамдастықта, оның ішінде желілік қоғамдастықта ынтымақтастықтың әдістері мен түрлерін, әр түрлі әлеуметтік топтармен қатынас жасау түрлері мен әдістерін білу керек. [1, 59-60 б.]

Осы мәнмәтінде білім беру, оны ұйымдастырудың тиімді түрлерінің маңызы зор болып табылады.

Жаңа ағым мен тенденциялар – заманауи өмірдің ажырамайтын бөлігі. Бүгінгі таңда команда, командалық жұмыс, командағы рөлдер, командалық мақсат қою, тимбилдинг т.б. ұғымдар мен үдерістер туралы көп айтылады. «Команда» деген ұғым (франц. *commande*) – белгілі бір жұмысты орындауға бағытталған адамдардың уақытша немесе тұрақты тобы, ал «ұйымдастыру» – құру, жасау, ұйымдастыру, бекіту, жетілдіру [Ефремова 2014]. Яғни, команда ұйымдастыру деген, алдарына қойылған жалпы мақсатты тиімді шешу үшін топқа белгілі бір мамандарды біріктіруді көздейтін ұйым. [3, 6 б.]

Ал сол командамен жұмыс жасау үшін тұлға қажетті білім, білік, дағдыларға ие болу керегі сөзсіз. Сондықтан, алдымен «бірлескен жұмыс», «ұжымдық жұмыс» және «командалық жұмыс» деген түсініктемелерді айқындап алайық. Жалпы қарайтын болсақ, осы ұғымдар бір-біріне ұқсас болып келеді, бірақ сонымен қатар айырмашылығын да табуға болады.

Олай болса, бірлескен жұмыс кеңістік пен уақыттың орнатылғанын көздейді. Оған мысал ретінде виртуалды ұжымдар мен виртуалды командаларды жатқызуға болады.

Бірлескен жұмыс білім мен біліктің байланысын, ұжымдық жұмыс – білім мен біліктің алмасуын, командалық – білім мен біліктің өзаратолықтырун және өзараарттыруын көрсетеді. Қаралып жатқан мәселеге қатысты көптеген зерттеулер дәлел болып табылады. Мысалы, 1999 жылы Германияда зерттеген командалар мүшелерінің 80 %, командалық жұмыстың негізгі артықшылығы ретінде әріптестерінен кәсіби білім алуға үйрену мүмкіндігін атап айтқан.

Бірлескен жұмыстың сипаттамасында шешуші маңызы қызметкердің үшінші тұлғаға тиесілігін, ұжымдық жұмыста – қызметкерлердің бір-бірімен қарым-қатынасын, командалық – қызметкерлердің бір-бірімен қатар сыртқы ортамен қарым-қатынасын көрсетеді.

Ұжымдық жұмыс еңбектің нәтижесі мен жағдайына қызметкерлердің өзінің толық меншігі мен жауапкершілігін көздейді. Командалық жұмыс барысында арине жауапкершілік саласы кеңірек болады.

Менеджменттің теориясы мен практикасындағы жинақталған тәжірибе адами ресурсына инвестиция жасау жаңа бағыттың қалыптасуы туралы әңгіме қозғауға мүмкіндік береді. Оның негізінде өзарабағытталған жұмыс командалардан тұратын ұйымның динамикалық желілік құрылымының болуы. Бүгінгі таңда команда кәсіби қызметтің ерекше ұжымдық түрі болып табылады.

Білім беру қызметкерлерінен құрылған команда мақсатқа табысты жетудің әсерлі құралы болып табылады. Осыған қоса, командалық жұмыстың жоғары тиімділігі «адами факторын» келесі арқылы максималды қолдануға негіздейді:

– команда мүшелерінің ынтасы мен жантәнімен берілуін камтамасыз ететін шешімдерді алқа болып қабылдауды;

– команда ішіндегі жұмысты жоғары дәрежеде ұйымдастыру арқылы жұмыс уақытты үнемдеу (өзараауыстырушылық, жеке бастама, белсенді өзаратүсіністік, рөлдерді рационалды бөлу, жұмыста алға кету және т. б.);

– еңбектің шектелмеген қарқындығы (мақсатқа немесе соңғы нәтижеге жету темпін жылжытуына тиесілі жұмыс күнін топ өзі нормаға келтіреді).

Сонымен, командалық қызмет әлеуметтік топта қызмет етуді қалыптастырады, адамның жинақтаған «әлеуметтік капиталының» деңгейі, яғни, әлеуметтенудегі адамның әмбебап қабілеті болып қарастырылатын оның қоғамға бейімделуін арттырады [4,

12 б.]. Сондай-ақ, топта тиімді өзараәрекет жасау және коммуникацияға түсу заманауи әлемдегі табысты өмір сүру үшін өсіп келе жатқан адамның әлеуметтік құзыреті болып табылатын қажетті қабілеті.

Өткізілген зерттеулер нәтижесі бойынша пәнаралық командалардың келесі артықшылықтары белгіленген:

- мәселені алқа болып шешу;
- қызметтің тиімділігін арттыру;
- жиынтық білімге сүйену;
- тиімді коммуникация;
- мамандарға жүгіну қарапайымдылығы және т.б. [4, 23 б.]

Осындай командаларды құру білім беру мекемелерінің күнделікті әлеуметтік-педагогикалық мәселелерін шешуге, барлық педагогикалық ұжымның қызметін тиімді арттыруға, коммуникативтік байланыстардың өзгеруіне қатысты командалық рухты қалыптастыруға, жағымды психологиялық ахуал туғызуға және педагогикалық команда мүшелерін психологиялық қолдауға мүмкіндік береді.

Табысты командада, егер адамда айналысып жатқан ісіне деген қызығушылығы бар болса және даму жолында шектеу болмаған жағдайда, ол өзгеруден қорықпайды, ашылады, оқытуға және өздері оқуға дайын. Сонда ғана команда тұрақты және тиімді болады.

Сонымен, жұмысты ұйымдастырудың командалық түрін енгізу мәселесі өзекті болып табылады. Жоғарыда айтылған пікірлер мен көзқарастар білім беру саласындағы мәселелерді тиімді шешу үшін білім беру ұйымдары, мектеп басшылары, мұғалімдер, ата-аналар, оқушылар және білім беру саласындағы басқа да мамандардың бірігуін дәлелдейді және 2020-2025 жылдарға арналған білім беруді дамыту Мемлекеттік бағдарламасын тиімді жүзеге асыру жолында осы командалық жұмыс нәтижеге жетуде ықпалын тигізетіні айқын.

Әдебиеттер тізімі:

1. Педагогтің кәсіби стандарты. Қазақстан Республикасының «Атамекен» Ұлттық кәсіпкер палатасы Басқарма төрағасының от 8 июня 2017 жылдың 08 маусымдағы № 133 бұйрығының қосымшасы, 59-60 бет.

2. Жалпы білім беру ұйымдары басшылары орынбасарларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2017 ж.

3. Карякин А.М. Командная работа. Основы теории и практики // Корпоративный менеджмент. Библиотека управления. <https://www.cfin.ru/management/people/teamwork/02.shtml> (дата обращения: 23.01.2021).

4. Витвар О.И. Актуальность командной и проектно-групповой работы в социальном воспитании школьников. <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnost-komandnoy-i-proektno-grupповoy-raboty-v-sotsialnom-vospitani-i-shkolnikov> (дата обращения: 23.01.2021).

ДИСКУРСИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ CLIL-ПЕДАГОГА КАК ЗНАЧИМЫЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Асанова Асель Бекежановна,
магистр гуманитарных наук, ст. преподаватель кафедры иностранных языков,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай,
докторант 2 курса Евразийского национального университета им. Л.Гумилева, г.Нур-Султан
Абибулаева Айжан Будановна,
доктор пед. наук, профессор кафедры социальной педагогики и самопознания,
Евразийского национального университета им.Л.Гумилева, г.Нур-Султан

Аннотация

Өзектілігі: ЖОО-да мамандар даярлау тәжірибесі соңғы жылдары CLIL-педагогтың кәсіби даярлығына тәсілдерді өзгерту және елеулі түзетулер енгізу қажеттігін табанды түрде көрсетіп

отыр. Қазіргі жағдайда дискурсивті құзыреттілікке ие маманның қажеттілігі алға қойылады, олар білім берудің қажетті және болжамды нәтижесі деп аталады. Қалыптаспаған дискурсивті құзыреттілік сөйлеу өзара әрекеттесу жоспарының сәтті аяқталуға әкелмеу ықтималдығын едәуір арттырады және өз кезегінде CLIL мұғаліміне өзінің кәсібилігін толық көрсетуге мүмкіндік бермейді. Бұл аспект CLIL мұғалімінің дискурсивті құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін зерттеудің сөзсіз болуын негіздейді, өйткені онда қарым-қатынас пен ынтымақтастықтың ең маңызды мәселелері өзара әрекеттеседі.

Мақсаты: бұл мақалада CLIL мұғалімін дайындаудың негізгі сәттері сипатталған.

Түйінді сөздер: CLIL-педагог, дискурсивті құзыреттілік, CLIL-педагогты даярлау, технология.

Аннотация

Актуальность: Опыт подготовки специалистов в вузе в последние годы настойчиво указывает на необходимость изменения подходов и внесения существенных корректив в профессиональную подготовку CLIL-педагога. На передний план в современных условиях выдвигается необходимость специалиста, обладающим дискурсивной компетентностью, что называется, как желаемый и прогнозируемый результат образования. Несформированная дискурсивная компетентность в значительной мере повышает вероятность того, что замысел речевого взаимодействия не будет доведен до успешного завершения, и в свою очередь не позволит CLIL-педагогу в полной мере продемонстрировать свой профессионализм. Данным аспектом и обоснована неизбежность исследования проблемы формирования дискурсивной компетентности CLIL-педагога, так как в ней взаимодействуют максимально важные вопросы взаимоотношения и сотрудничества.

Цель: в данной статье описаны основные моменты подготовки CLIL-педагога.

Ключевые слова: CLIL-педагог, дискурсивная компетентность, подготовка CLIL-педагога, технология.

Abstract

Relevance: The experience of training specialists at the university in recent years strongly indicates the need to change approaches and make significant adjustments to the professional training of CLIL teachers. In modern conditions, the need for a specialist with discursive competence, which is called the desired and predictable result of education, comes to the fore. Unformed discursive competence significantly increases the likelihood that the idea of speech interaction will not be brought to a successful conclusion, and in turn will not allow the CLIL teacher to fully demonstrate his professionalism. This aspect justifies the inevitability of studying the problem of forming the discursive competence of a CLIL teacher, since it interacts with the most important issues of mutual relations and cooperation.

Goal: this article describes the main points of training a CLIL teacher.

Keywords: CLIL-teacher, discursive competence, CLIL-teacher training, technology.

Интенсивно развивающиеся в последние годы интеграционные процессы, повышение объема академической и профессиональной мобильности, углубление международного сотрудничества способствовали значительному изменению социальной роли иностранного языка, который теперь рассматривается в качестве неперемennого «условия успешной интеграции в глобальное экономическое пространство». В сложившихся условиях для решения возникших проблем на переходном этапе необходимо, в первую очередь, подготовить специалистов способных и готовых осуществлять интегрированное обучение предмету и языку. В связи с этим, перед современной казахстанской системой образования поставлен ряд задач, среди которых особое внимание уделяется формированию полиязычной личности свободно владеющей как минимум тремя языками: казахским (государственным), русским (языком межнационального общения) и английским (международным) [1, с. 228].

Нынешняя популярность CLIL не только в Европе, России, но и в Казахстане – это доказательство актуальности интегрированных подходов в образовании, результатом которого должно быть одновременное владение несколькими навыками, знаниями и умениями в совокупности. Заимствованный из английского языка в расшифровке он означает Content and Language Integrated Learning, что в переводе на русский язык – это

интегрированное обучение предмету и языку. Введенный в употребление в 1994 году Д. Маршем термин CLIL содержит более дюжины различных управленческих решений обучения, таких как, языковое погружение, «языковой душ», языковой лагерь, двуязычное образование, обучение в семье, многоязычное образование, программы интенсивного обучения, языковое обучение эмигрантов (ученики и взрослые), международная школа. Согласно ученому, мы будем использовать термин «интегрированного предметно-языкового обучения» (CLIL) в тех случаях, когда предметы естественного-математического цикла, или определенная тема в рамках данных дисциплин, проводятся на иностранном языке. При этом преследуется двойная цель обучения: изучение контента данной учебной дисциплины и параллельное усвоение иностранного языка. [2]

Таким образом, CLIL-подход в обучении позволяет решать значительный круг образовательных задач. А именно, изучение неродного (иностранного) языка и неязыкового предмета одновременно является эффективным средством достижения ожидаемых целей обучения и формирования навыков широкого спектра. Для реализации стратегических целей образования в Костанайском региональном институте им. А. Байтурсынова, студенты, обучающиеся по образовательным программам 6B01507 математика/физика, 6B01502 физика, 6B01505 биология, 6B01511 химия/биология, 6B01503 информатика изучают дисциплины соответствующего профиля на иностранном языке (английском). Однако, преподавание дисциплин на иностранном языке подразумевает ряд трудностей, среди которых можно назвать отсутствие или нехватку учебных материалов и программ, а также нехватку кадров, так называемых, CLIL -педагогов. В настоящей статье под CLIL-педагогом мы понимаем специалиста, осуществляющего успешную предметно-ориентированную коммуникацию на иностранном языке, и обладающей дискурсивной компетентностью.

Необходимость овладением дискурсивной компетентности как профессионально и личностно значимой характеристики CLIL-педагога определяется рядом причин: 1) дискурсивные навыки используются во всех сферах жизни человека; 2) особенность развития дискурсивной компетентности CLIL-педагога (постановка цели, прогноз, моделирование, содержания и средств, результат) активизирует его педагогическую субъектность и является показателем профессионального уровня и социальной сформированности индивида.

Дискурсивная компетентность предполагает высокий уровень сформированности компетенций и навыков организации дискурса, его логическое, последовательное и убедительное построение для решения поставленной коммуникативной задачи и достижения коммуникативной цели. [3, с. 239]

Таким образом, дискурсивная компетентность – это такое значимое качество CLIL-педагога, позволяющее ему воспринимать, интерпретировать и продуцировать дискурсы на профессиональном уровне. Основная цель дискурсивной компетентности основана на идее приобретения и овладения речевыми навыками и умения правильно использовать иностранный язык в ситуациях профессионального общения. В этом контексте дискурсивную компетентность можно определить, как способность интерпретировать большие объемы информации с целью построения лингвистических конструкций, то есть объединения отдельных частей в единое целое. Другими словами, дискурсивная компетентность ставит задачу: как соединить слова, фразы и выражения и иные языковые средства для участия в беседе, семинаре, переговорах; написание газетных и журнальных статей и проявляется в следующих умениях:

- владеть набором основных типов речи на иностранных языках (сообщения, отчет, консультация, обсуждение, обсуждение, анкетирование), связанных с ситуациями профессионального общения;
- выбор типа речи с учетом коммуникативной ситуации;
- восприятие конкретной речи по параметрам выбранной речи;

- уважение к стандартам речевого и неречевого поведения, принятым в социокультурном сообществе. [4, с.64]

Для того чтобы избежать возможных рисков при внедрении CLIL в образовательную практику, необходимо освоение данной методики педагогами. CLIL педагог должен владеть навыками общения на иностранном языке не только на бытовом уровне, но и уметь осуществлять коммуникацию в профессиональной сфере, что сделает его более конкурентоспособным как на казахстанском, так и на международном рынке труда. Вопрос подготовки и переподготовки кадров, работающих по методике CLIL является сложным и должен осуществляться систематически. Нужно понимать, что такого рода тренировки не происходят в одночасье. Это долгий процесс.

CLIL-педагогу необходимо быть уверенным в своей языковой подготовке (как минимум B2 по международной системе уровневой подготовки), что предполагает умение ясно представлять и объяснять концепты и явления из предметной области на иностранном языке, уверенность в правильном произношении ключевых терминов, а также корректное использование так называемого «классного английского» (Classroom English) – языка для общения в классе. С этой целью, необходимо повышать свой уровень английского языка на различных языковых курсах. Для этого в Костанайском государственном педагогическом институте им. Султангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтурсынова проходят уровневые курсы для CLIL-педагогов. Поскольку профессиональная деятельность CLIL-педагога связана с повышенной коммуникативной активностью и предполагает достаточный уровень сформированной дискурсивной компетентности, позволяющей корректно выстраивать собственное коммуникативное пространство.

Еще одна важная задача, которую ставят перед собой преподаватели, – формирование и развитие навыков постоянного изучения иностранного языка (life-long learning), то есть развитие метакогнитивных навыков самоуправляемого обучения. Также для работы в рамках этого нового подхода CLIL-педагогам необходимы три отдельные, но взаимосвязанные способности: владение целевым языком, владение содержанием и методологией CLIL, способность создавать насыщенную и поддерживающую целевую языковую среду, способность сделать вводимую информацию понятной.

Выделим основные моменты подготовки CLIL-педагога.

Во-первых, бесспорно, подготовка CLIL-педагога должна осуществляться на научной основе. Ошибаются те, кто говорит, что подготовка педагогов является прикладным образованием. Однако важно, чтобы была связь между теоретическими знаниями и практическими навыками.

Во-вторых, при проведении обучающихся семинаров важно использовать в качестве преподавателей действующих педагогов и, конечно, преподавателей-методистов. Подготовка CLIL-педагога не может быть оторвана от реальной жизни.

В-третьих, обучение CLIL-педагога продолжается в течение всей жизни. Наше дополнительное обучение должно быть востребованным и интересным, с должной ответственностью. Больше внимания следует уделить психологическому и предметному консультированию педагогов. Однако, важно отметить, что, по нашему мнению, для адекватного и эффективного внедрения интегрированного обучения предмету и языку необходимо, в первую очередь, подготовить высококвалифицированные кадры, в полной мере владеющие особенностями и тонкостями данного методического подхода.

Необходимо отметить, что важным элементом в развитии дискурсивной компетентности CLIL-педагога является изменение своего отношения, т.е. готовность к переменам, желание узнать что-то новое, мотивацию к обучению «whys, whats и hows», готовность к разработке материалов и – прежде всего – вера в эффективность CLIL технологии.

Занятие с применением CLIL технологии не должно быть просто лекцией или занятием по чтению; оно должен включать в себя разнообразие различных видов деятельности, которые способствовали бы не только существенному знанию темы, но и также развитию у студентов дискурсивной компетентности. Для этого CLIL-педагог должен ставить задачи, стимулирующие (критическое) мышление, например, совместный проект, когда учащиеся могут сотрудничать друг с другом, обмениваться знаниями. Такой подход к обучению, безусловно, заставляет студентов больше думать, выражать свои мысли на иностранном языке, тем самым развивая дискурсивную компетентность студентов.

Так при планировании занятий CLIL-педагогу необходимо учитывать характерные черты интегрированного обучения предмету и языку:

1. Занятия CLIL – это все-таки в первую очередь обучение предмету на иностранном языке, при котором иностранный язык выступает в роли одновременно и средства, и цели обучения.

2. Необходимо планировать и организовать каждое занятие, исходя из четырех основных составляющих методики CLIL: [5, с.184]

А). Content – содержание. Необходимо стимулировать процесс освоения знаний и развития умений по предмету.

Б). Communication – общение. Необходимо учить учащихся использовать средства иностранного языка для получения знаний по предмету.

В). Cognition – познание, мыслительные способности. Необходимо развивать мыслительные способности учащихся для понимания языка и предмета. При этом, формирование мыслительных способностей происходит в соответствии с таксономией Б.Блума, в которой описаны когнитивные уровни, а также алгоритм их формирования.

Г). Culture – культурологические знания. Понимание особенностей различных культур поможет учащимся эффективнее социализироваться в современном многокультурном мире, лучше понять собственную культуру и стимулировать её сохранение и развитие.

3. Каждое занятие должно иметь ясно сформулированные цели, методы и критерии оценивания, а также рефлексию;

4. Подчеркивается необходимость отбора строго аутентичных текстов для комплексного преподавания предмета и языка и разработки высококачественных материалов и наглядных пособий для всех предметных курсов.

5. На каждом занятии формировать все виды речевой деятельности: аудирование, чтение, говорение, письмо. Через использование аудирования и чтения осуществляется предоставление знаний по предмету (Input), а также снабжение учащихся так называемыми образцами речи, поэтому преподавателю следует обращать особое внимание на правильную организацию работы. Результат обучения студенты могут продемонстрировать через такие виды речевой деятельности как говорение и письмо.

6. CLIL-педагогу необходимо учитывать и время ожидания ответа учащегося на поставленный вопрос. Как правило, когда предметы преподаются на неродном языке, то студентам требуется больше времени, чем обычно на обработку информации и составление ответа на иностранном языке.

7. Очень важным является то, чтобы CLIL-педагог обращал особое внимание на создание условий для иноязычного общения в аудитории во время занятия, организуя задания для парной и групповой работы учащихся.

Итак, рассмотренные особенности и характерные черты методики CLIL позволяет нам подчеркнуть важность подготовки CLIL-педагога, который является сложным и долгим процессом. Используя CLIL-технологии на занятиях позволяет формировать межкультурные знания; развивать у учащихся навыки межкультурного общения; способствует улучшению дискурсивной компетентности; способствует диверсификации методов и форм занятий, повышению мотивации и уверенности учащихся в иностранном языке и изучаемом предмете.

Список литературы:

1. Послание Президента РК Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства»: материалы мероприятий, посвященных обсуждению Послания Главы государства. /Отв. ред. Б. Султанов. – Алматы: КИСИ, 2013. – 228 с.
2. Marsh, D. CLTL / EMILE – the European Dimension: Actions, Trends and Foresights Potential [Electronic resource] / D. Marsh. – Brussels: The European Union, 2002. – URL) (Дата обращения 25.01.2021).
3. Соловова Е.Н., Методика обучения иностранным языкам/ Е.Н. Соловова – Е.: Просвещение 2005. – 239 с.
4. Базанова Е. М. Проблемы создания магистерских инновационных образовательных программ с использованием интернет-ресурсов. // Инновационные подходы в обучении иностранным языкам. – М. Рема, 2010. – С.64-71(Вестн. Моск. гос. лингвист. ун-та, вып. 12 (591). Сер. Педагогические науки).
5. D. Coyle, P. Hood, D. Marsh CLIL content and language integrated learning. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. –184 с.

«КЕРІ ТРИГОНОМЕТРИЯЛЫҚ ФУНКЦИЯЛАР» ТАҚЫРЫБЫН ОҚЫТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАР

*Асканбаева Галия Баймухаметовна,
Доспулова Улмекен Каримовна,
А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті,
аға оқытушылар, Қостанай қ.*

Аннотация

Өзектілігі. Математикалық білім беруде есептерді шығару үлкен орын алады, сондықтан есептерді шешуге ерекше көңіл бөлінеді. Дәл осы мәселе бүгінгі таңда өзекті мәселелердің бірі болып көрінді.

Мақсаты. «Кері тригонометриялық функциялар» тақырыбын оқытудың әдістемелік ерекшеліктерін анықтау.

Түйінді сөздер: кері тригонометриялық функциялар, шығару әдістері, мектеп, синус, косинус, математикалық сауаттылық.

Аннотация

Актуальность. Решение задач занимает в математическом образовании огромное место, поэтому обучению решения задач уделяется особое внимание. Именно эта проблема показалось одной из актуальных на сегодняшний день.

Цель. Выявить методические особенности преподавания темы «Обратные тригонометрические функции».

Ключевые слова: обратные тригонометрические функции, методы решения, школа, синус, косинус, математическая грамотность.

Abstract

Relevance. Problem solving occupies a huge place in mathematical education, so special attention is paid to learning how to solve problems. This problem seemed to be one of the most urgent today.

Goal. To identify the methodological features of teaching the topic «inverse trigonometric functions».

Keywords: inverse trigonometric functions, inference methods, school, sine, cosine, mathematical literacy.

Орта мектепте математиканы оқытудың басты мақсаты математикалық білім алу қабілетін дамыту болуы тиіс. Бірінші кезекте бұл жоғарғы сыныптарға қатысты – бұл сыныптар жоғары оқу орындарына түсуге дайындалады, содан кейін түлек жоғарғы оқу орындарында математикалық білімін алуды жалғастырады.

Мектептегі математика курстарында оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту үшін ең тиімді тақырыптар оқытылуы тиіс. Осындай тақырыптардың бірі – «кері

тригонометриялық функциялар» тақырыбы.

«Кері тригонометриялық функциялар» тақырыбын оқу бағдарламаға негізгі компонент ретінде кіреді және қорытынды тестілеуде В және С топтарының тапсырмаларына осы тақырып бойынша мысалдар кіреді. Кері тригонометриялық функцияларды зерттеу оқушылар үшін үлкен қиындықтар туғызады. Оқушылар тригонометриядан күрделірек мысалдар туралы айтпағанда, қарапайым тапсырмаларды шешуде қиналады, шешімді формальды түрде, «стандарт бойынша» орындайды. Оқушы өз бетімен қиын тапсырманың шешімін тапса, болашақта осы тақырып бойынша кез-келген тапсырманы оңайлықпен шығара алады. Осындай қиын тапсырмаларды орындау оқушы бойында тұлғаны қалыптастырады. [1, б.156]

«Кері тригонометриялық функциялар» тақырыбы тригонометриялық өрнектер мен тепе-теңдіктерді дәлелдегеннен кейін зерттеледі (яғни, оқушыларда тригонометриялық формулалармен жұмыс істеу дағдылары бар кезеңде). Тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктерді өтер алдында, өте терең болмаса да, кері функциялардың анықтамасын білу қажет. Бұл анықтамалар тригонометриялық функциялардың негізінде, дайын ақпарат ретінде (абстрактілі-дедуктивті) беріледі, одан кейін анықтамаларды есте сақтау бойынша жұмыс жүргізіледі. Оқулықтан анықтамаларды түсіндіруді талап ету қажет, сонда оқушыларға кері тригонометриялық функциялардың жазбаларына бағдар беру оңай болады. Анықтамаларды тұжырымдап, негізгі ұғымдарды беріп, оқушылар айтылғанның мағынасын түсінгенін тексеру қажет. Бұл мақсат үшін қарапайым жаттығулар тобын ұсынуға болады. Мысалы, оқушылардан келесі тапсырмалардың ретін орындауды сұрауға болады:

– $\arcsin \frac{\pi}{4}$, $\arctg(-1)$ т.б жазуларын түсіндіру (міндетті түрде мысал беру керек,

мысалы, $\arccos \pi$ неге тең)

Функциялардың мәндерін анықтау саласына, олардың өсу және кему аралығына ерекше назар аудару керек, өйткені бұл мәселелер В және С бірыңғай мемлекеттік емтиханның мысалдарын шешу үшін қажетті базаны құрайды.

Сонымен қатар, аркфункциялардың математикалық мәніне назар аудару маңызды.

Сонымен қатар, кері тригонометриялық функцияларды зерттеу кезінде геометриялық интерпретацияны тиісті түрде құрылған бұрыштар (шеңбер доғасы) ретінде қолдану пайдалы.

Жаңа тақырыпты оқу алдында негізгі білімді өзектендіру қажет (кері функциялардың бар екенін еске түсіру, мысалдар келтіру). Тригонометриялық функцияларды, олардың қасиеттерін, графиктерін қайталау қажет. Келтіру формулаларын қайталау керек. Тақырыпты түсіндіру оқушылардың бақылауымен, мұғалім сұрақтарымен және оқушылардың жауаптарымен үйлеседі және әңгімеге көшуі мүмкін. Оқушылар мұғалімнің басшылығымен танымдық тапсырмаларды талдап, шешеді. Оқытуды және бекітуді сабақ барысында қарапайым және күрделі жағдайларға дейін күрделендіре отырып, нақты мысалдар арқылы жүргізу ұсынылады. Әрбір міндетті шешу барысын егжей-тегжейлі талқылап, оқушыларға өз тұжырымдарына түсініктеме беруді ұсынған жөн. Егер жаттығуды шешудің бір жолы болмаса, онда барлық мүмкін болатын жағдайларды қарастыру керек. Үй тапсырмасын тым қиындатудың қажеті жоқ, сыныпта шешілген сияқты бірнеше мысалдар беру жеткілікті, өйткені үй тапсырмасының күрделенуі осы тапсырманы орындаудан бас тартуға әкеледі. Бақылауды өз бетінше жұмыс істеу арқылы немесе «кері тригонометриялық функциялар» тақырыбы бойынша әзірленген тестке жүгінгенде жүргізуге болады.

Кері тригонометриялық функциялары бар теңдеулердің түрлері:

1. $f(\arcsin x) = 0$, $f(\arccos x) = 0$ түріндегі теңдеулер.

Мысалы: $2 \arcsin^2 x - 7 \arcsin x + 3 = 0$

2. $A(f(x)) = 0$ түріндегі функция. Мұндағы A -кері тригонометриялық функция, $f(x)$ - рационал функция. [2, б.48]

Мұндай теңдеулерді шешу үшін $f(x) = t$ деп алып, $A(x) = 0$ қарапайым теңдеуді шешіп, кері алмастыруды жасау керек.

Мысалы: $\arcsin(x^2 - 4x + 3) = 0$

3. Әр түрлі аркфункциялары немесе әр түрлі аргументтерден аркфункциялары бар теңдеулер.

Егер теңдеуге әр түрлі аркфункциялары бар өрнектер кірсе немесе бұл аркфункциялар әр түрлі аргументтерге тәуелді болса, онда мұндай теңдеулерді олардың алгебралық салдарларына теңестіру әдетте теңдеудің екі бөлігінен кейбір тригонометриялық функцияны есептеу арқылы жүзеге асырылады. Бұл кезде алынатын бөгде түбірлер тексерумен бөлінеді. Егер тура функция ретінде тангенс немесе котангенс таңдалса, онда осы функцияларды анықтау облысына кіретін шешімдер жоғалуы мүмкін. Сондықтан теңдеудің екі бөлігінен тангенс немесе котангенс мәнін есептеу алдында осы функцияларды анықтау облысына кірмейтін нүктелердің арасында бастапқы теңдеудің түбірі жоқ екеніне көз жеткізу керек.

Мысалы: $\arcsin 6x + \arcsin 6\sqrt{3}x = -\frac{\pi}{2}$

Шешуі: $\arcsin 6x$ өрнегін теңдеудің оң жағына шығарамыз да, теңдеудің екі бөлігінен синус мәнін табамыз

$$\sin(\arcsin 6x) = \sin\left(-\frac{\pi}{2} - \arcsin 6\sqrt{3}x\right)$$

Түрлендірудің нәтижесінде $6x = -\sqrt{1 - 108x^2}$ теңдеуін аламыз

Бұл теңдеудің түбірлері $x_1 = \frac{1}{12}$, $x_2 = -\frac{1}{12}$

Тексеру жүргіземіз:

$x_1 = \frac{1}{12}$ болғанда, $\arcsin \frac{1}{2} + \arcsin \frac{\sqrt{3}}{2} = -\frac{\pi}{2}$. Теңдік орындалмайтынын көреміз.

Енді $x_2 = -\frac{1}{12}$ түбірін тексереміз.

$\arcsin\left(-\frac{1}{2}\right) + \arcsin\left(-\frac{\sqrt{3}}{2}\right) = -\frac{\pi}{2}$ теңдіктің орындалатынын байқадық.

Ендеше, $x_1 = \frac{1}{12}$ бөгде түбір болып табылады.

Жауабы: $x = -\frac{1}{12}$

5. Кері тригонометриялық функциялары бар теңсіздіктер.

1. Қарапайым теңсіздіктер

Қарапайым теңсіздіктердің шешімдері 2 кестенің формулаларына негізделген.

Мысалы: $\arcsin x \leq 5$

2. $R(y) > 0$ (< 0) түріндегі теңсіздіктер

$R(y) > 0$ (< 0) түріндегі теңсіздіктер, мұндағы R – қандай-да бір рационалды функция, ал y – кері тригонометриялық функция. Алдымен белгісіз теңсіздікті, содан кейін кері тригонометриялық функцияны қамтитын қарапайым теңсіздікті шешеміз.

Мысалы: $\text{arcctg}^2 x - 5\text{arcctg} x + 6 > 0$

3. Әртүрлі аркфункциялардан немесе әртүрлі аргументтердің аркфункцияларынан тұратын теңсіздіктер.

Әр түрлі кері тригонометриялық функциялардың мәндерін немесе әр түрлі аргументтерден есептелген бір тригонометриялық функцияның мәндерін байланыстыратын теңсіздіктер теңдіктің екі бөлігінен кейбір тригонометриялық функцияның мәндерін есептеп, шешуге ыңғайлы. Бұл ретте алынатын теңсіздік бастапқы теңсіздіктің оң және сол бөліктерінің мәндерінің жиыны осы тригонометриялық функцияның монотондылығының бір аралығына тиесілі болған жағдайда ғана бастапқы тең болады.

Мысалы:

$$\arcsin x > \arccos x$$

Шешуі: x -тің мәні $[-1;1]$ аралығына тиісті болады.

$$x < 0 \text{ болғанда } \arcsin x < 0, \arccos x > 0$$

Демек, $x \in [-1;0)$ мәндері теңсіздіктің шешімі болып табылмайды.

$x \geq 0$ болғандағы теңсіздіктің оң жағы да, сол жағы да $\left[0; \frac{\pi}{2}\right]$ аралығында мәндері бар.

Себебі синус $\left[0; \frac{\pi}{2}\right]$ аралығында бірқалыпты өседі, онда бастапқы теңсіздік x -тің $[0;1]$ аралығына тиісті.

$$\sin(\arcsin x) > \sin(\arccos x), \text{ яғни } x > \sqrt{1-x^2}$$

Соңғы теңсіздікті шешеміз

$$2x^2 > 1, \text{ ендеше, } |x| > \sqrt{\frac{1}{2}}, [0;1] \text{ аралықтан өтіп, } x \text{ -тің } \left(\frac{1}{\sqrt{2}}; 1\right] \text{ аралығындағы}$$

шешімін аламыз,

$$\text{Жауабы: } x \in \left(\frac{1}{\sqrt{2}}; 1\right]$$

4. $A(f(x)) > 0$ (< 0) түріндегі теңсіздіктер. Мұндағы A – кері тригонометриялық функция, $f(x)$ - рационал функция. [3, б.142]

Мұндай теңсіздіктер $f(x) = t$ алмастыру арқылы және қарапайым теңсіздікке айналдыру арқылы шешіледі.

Мысалы:

$$\arccos(x^2 - 2x) < \frac{\pi}{2}$$

Шешуі:

$$x^2 - 2x = t \text{ болсын, онда}$$

$$\arccos t < \frac{\pi}{2}, \text{ ендеше келесі жүйені аламыз}$$

$$\begin{cases} x^2 - 2x \leq 1 \\ x^2 - 2x > 0 \end{cases}$$

$$\begin{cases} 1 - \sqrt{2} \leq x \leq 1 + \sqrt{2} \\ \begin{cases} x < 0 \\ x > 2 \end{cases} \end{cases} \text{ Теңсіздіктің шешімі } [1 - \sqrt{2}; 0) \cup (2; 1 + \sqrt{2}] \text{ аралығына тиісті.}$$

$$\text{Жауабы: } [1 - \sqrt{2}; 0) \cup (2; 1 + \sqrt{2}]$$

Берілген тақырып мектеп оқушыларында көптеген қиындықтар туғызады. Оның

бірнеше себептері бар. Мысалы жаңа тақырыпты түсінуге аз сағат саны бөлінетіндігі сонымен қатар материалдың аздығы. Бірақ мұғалімнің сабаққа деген жақсы дайындылығымен сабақты түсіну қиындық тудырмайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. И.М. Гельфанд, С.М. Львовский, А.Л. Тоом. Тригонометрия. – М.: МЦНМО, 2002. – 199 с.
2. Математиканы оқыту әдістемесі: оқулық. – Алматы: Дәуір Дәуір, 2013. – 368.
3. Колягин Ю.М., Оганесян В.А., Саннинский В.Я., Луканин Г.Л. Методика преподавания математики в средней школе. Общая методика. Учеб. пособие для студентов физ.-мат. фак. пед. институтов. – М.: Просвещение, 1975. – 462 с.
4. Бұлақбаева, М.К. Жоғары мектеп педагогикасы: Оқу құралы / М.К. Бұлақбаева. – Алматы: Қыздар университеті, 2014. – 246 б.

ПОСТОЯННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГА КАК ИСТОЧНИК УСТОЙЧИВОСТИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

*Астахова Людмила Васильевна,
Даус Елена Владимировна,
Степанова Александра Анатольевна,
учителя начальных классов,
ГУ «Средняя школа №23 им.М.Козыбаева
отдела образования акимата г. Костаная», г. Костанай*

Аннотация

Өзектілігі. Кәсіби өсуге қызығушылықты арттыратын ресурстарды сақтау, тұрақты кәсіби дамуға, өзгерістер қабылдауға, мұғалімнің өзін-өзі өзгертуіне ұмтылу.

Мақсаты. Кәсіби өсуге қызығушылықты арттыратын ресурстарды сақтау, тұрақты кәсіби дамуға, өзгерістер қабылдауға, мұғалімнің өзін-өзі өзгертуіне ұмтылу.

Түйінді сөздер: мұғалім өзгеріс, үздіксіз білім, кәсіби даму, стресс.

Аннотация

Актуальность. В статье рассматривается влияние происходящих социальных изменений, влияющих на профессиональную деятельность педагога, вызывающих неопределенность, эмоциональное напряжение и стресс в профессиональной деятельности.

Цель. Сохранение ресурсов, повышающих интерес к профессиональному росту, стремление к постоянному профессиональному развитию, в принятии изменений, в самоизменении педагога.

Ключевые слова: педагог, изменения, непрерывное образование, профессиональное развитие, стресс.

Abstract

Relevance. The article discusses the impact of ongoing social changes as deforming factors on professional and everyday life, causing uncertainty, emotional stress and stress in the professional activities of a teacher. Preservation and increase of resilience resources, allowing to cope with the negative impact of changes, consists in continuing education, in constant professional development, in accepting changes, in self-change of a teacher.

Goal. өзгерістердің теріс әсерін жеңуге мүмкіндік беретін өміршеңдік ресурстарын сақтау және көбейту үздіксіз білім беруде, үнемі кәсіби дамуда, өзгерістерді қабылдауда, мұғалімнің өзін-өзі өзгертуінде жатыр.

Keywords: teacher, changes, continuing education, professional development, stress.

Педагог на современном этапе должен отвечать всем требованиям меняющегося мира, стремиться давать качественное образование на протяжении всей жизни. Можно ли быстро адаптироваться к условиям дистанционной работы, не чувствовать себя тревожно, не переживать из-за резкого изменения условий труда и возникшей неопределённости? Мы попытались изучить эту проблему и найти ответ на вопрос.

Кризис педагога в эпоху перемен – вечный вопрос. Актуальность проблемы заключается в поиске роли и места учителя во время дистанционного обучения.

Очевидно, что учитель является одной из самых ключевых фигур, его деятельность эмоционально насыщена и, следовательно, является потенциально стрессовой.

Настоящий этап общественного развития и стремительных изменений оказывает существенное влияние на образовательные процессы, педагогов, учащихся, родителей. Изменились привычные условия существования – это важнейший стрессогенный фактор. Сюда входит и усложнение труда педагога, информационные перегрузки, частые конфликты. Большинство педагогов отметили, что испытывают стресс чаще на работе, чем в повседневной жизни. При всех испытываемых трудностях, следует отметить, что учителя в большинстве своём, толерантно относятся к неопределённости, что позволяет положительно оценить их личностные качества, показывающие отношение к изменениям, новизне, оригинальности, готовности к новому, предпочтение новых задач, возможность выйти за рамки принятых ограничений. Именно инновационный стиль предпочитают многие педагоги, потому что открыты новому, с лёгкостью способны принимать изменения и быть инициаторами, с огромным энтузиазмом браться за любые новые дела. Конечно следует отметить такую категорию педагогов, которые не являются инициаторами различных инноваций, но поддерживают, если видят, что процесс будет интересным. Именно на данном этапе и выходит на первое место постоянное профессиональное образование. Находясь в среде коллег и работая в команде, мы начинаем изучать инновационные практики, развиваем коммуникативные навыки. Стараясь поддержать свое профессиональное развитие мы получаем опыт, растёт жизненный потенциал. Следует понимать, чтобы работа была эффективной, необходимо порой поменять свои убеждения, ломать сложившиеся профессиональные стереотипы, уметь быстро включаться в систему профессионального обучения, стараться интегрировать формальное и неформальное образование. В педагогическом сообществе стараться быть открытым всем изменениям.

Нам бы хотелось заострить внимание на некоторых аспектах деятельности современного учителя.

В первую очередь хотелось отметить, что педагог должен обладать высокой культурой в своей профессиональной деятельности. Владеть современными инновационными методиками. Воспитывать в новом поколении чувство патриотизма, гордости за историю своего государства, народа.

В данное время обществом повышены требования к учителю, как личности, важны его человеческие качества. Потому что именно учитель должен формировать взгляды, мировоззрение, отношение к жизни своих учеников. Учитель в какой-то мере это старший друг, которому ты доверяешь, можешь поделиться мыслями, нужно обладать богатым внутренним миром, быть добросердечным, гуманным человеком. Как никогда для нас важно сохранить психическое и психологическое здоровье наших учеников.

Растут требования, к профессиональной квалификации учителя, что обязывает нас постоянно совершенствовать базовые, находить новые источники научных открытий в соответствующей области. Инновационная образовательная среда даёт возможность развивать интеллектуальными и креативными способностями, критическое мышление, и при этом проявлять творчество.

Лидерские качества – это необходимое условие в деятельности нас, современных педагогов. На каждом уроке мы должны проявить широкий спектр знаний, эрудицию, компетентность по своему предмету, и в любой сфере, осуществлять межпредметные связи, использовать любые ресурсы с необходимой дополнительной информацией.

В заключение хочется сказать, мы, учителя, должны играть достойную роль в формировании и становлении учеников, как личности. Именно на учителя возлагается надежда научить ориентироваться в окружающем мире современного ученика.

Список литературы:

1. Антоновский А.В. Взаимосвязи защитно-совладающего поведения и эффективности труда у педагогов общеобразовательных школ // Т. 1. [с. 77-79].
2. Белинская Е.П. Динамика представлений человека о себе: история изучения и современное состояние проблемы. Психология и психотехника. 2013. № 4. [с. 1-51].
3. Психология стресса и совладающего поведения: материалы III Международной научно-практической конференции: в 2 т. – Кострома: КГУ им. Н. А. Некрасова, 2013. – Т. 1. – [с. 33-35].
4. Нилов В.М. Механизм влияния социальных изменений на здоровье населения в условиях социетальной трансформации – 2008. Вып. 2. [с. 176-194].
5. Щюц А. Структура повседневного мышления: пер. с нем. и англ. В. Г. Николаева и др. // Избранное: мир, светящийся смыслом / сост. Н. М. Смирнова; общ. и науч. ред., послесл. Н. М. Смирновой. – М.: РОССПЭН, 2004.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГА В РАМКАХ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Байтубетова Клавдия Ерашевна,
учитель начальных классов,
КГУ «Соколовская общеобразовательная школа
отдела образования Узункольского района»
Управления образования акимата Костанайской области
Карабалина Гульнара Ерашевна,
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Федоровская общеобразовательная школа
отдела образования Узункольского района»
Управления образования акимата Костанайской области
Смагулова Салтанат Ерашевна,
учитель начальных классов,
КГУ «Урицкая школа-лицей отдела образования Сарыкольского района»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Өзектілігі. Мақалада үздіксіз білім беру шеңберінде педагогтің кәсіби дамуының құзыреттілік тәсілі зерттеуі ұсынылған. Педагогикалық құзыреттілік қымының мәні, сондай-ақ оның педагогикалық қызметте қолданылуы білім беру процесінде оны жүзіге асыру механизмдері қарастырылған. Педагогтің кәсіби құзыреттілігін арттыру үшін мүмкіндіктер сипатталған. Мақсаты: педагогикалық қызметкерлердің негізгі құзыреттерін қалыптастыру. **Түйін сөздер:** құзыреттілік, педагогикалық құзыреттілігі, педагогикалық кейс, рефлексия, педагогикалық қызметтің жеке стилі.

Аннотация

Актуальность. В статье представлены исследования компетентностного подхода профессионального развития педагога в рамках непрерывного образования. Раскрыта сущность понятия «педагогическая компетентность», а так же применимость его в педагогической деятельности, рассмотрены механизмы его реализации в образовательном процессе. Описаны возможности для повышения профессиональной компетентности педагога.

Цель: формирование ключевых компетенций педагогических работников.

Ключевые слова: компетенция, педагогическая компетентность, педагогический кейс, рефлексия, индивидуальный стиль педагогической деятельности.

Abstract

The article presents the research of the competence-based approach to the professional development of a teacher in the framework of continuing education. The essence of the concept of «pedagogical competence» is revealed, as well as its applicability in pedagogical activity, the mechanisms of its implementation in the educational process are considered. The possibilities for improving the professional competence of the teacher are described.

Purpose: formation of key competencies of teaching staff.

Keywords: competence, pedagogical competence, pedagogical case, reflection, individual style of pedagogical activity.

Правильный подход к управлению развитием профессиональных компетенций педагога определяет проектирование его деятельности, что выступает в качестве одного из перспективных механизмов совершенствования сферы образования.

Отмечая дискуссионный характер самого термина компетенция, большинство исследователей пришли к выводу, что его характерной чертой является трехкомпонентный состав, включающий когнитивный, деятельностный и рефлексивный опыт. С этих позиций компетенция трактуется как «совокупность взаимосвязанных качеств личности (знаний, умений, навыков, способов деятельности), задаваемых к определённому кругу предметов и процессов и необходимых для качественной деятельности по отношению к ним» [1, с.50].

Педагогическая компетентность – системное явление, сущность которого состоит в единстве педагогических знаний, опыта, свойств и качеств учителя, что позволяет эффективно осуществлять педагогическую деятельность, целенаправленно организовывать процесс педагогического общения, а также предполагает личностное развитие и совершенствование [2, с. 4].

В качестве одной из важнейших составляющих профессиональной компетентности А.К.Маркова называет способность самостоятельно приобретать новые знания и умения, а также использовать их в практической деятельности [3, с. 11].

Особенно эффективным подходом в развитии профессиональных компетенций, с нашей точки зрения, является рефлексивный анализ педагогических кейсов, поскольку система анализа педагогических ситуаций и разработка путей их решения является одним из важнейших стимулов повышения мотивации педагога и становления его профессионализма.

Одним из требований, которые предъявляет современная школа к педагогу, является способность к постоянному саморазвитию. Ведь именно от учителя зависит то, как будет построен процесс усвоения знаний учащимися, насколько высоким будет уровень познавательной активности по учебному предмету.

Важнейшим принципом для творческого педагога является его уникальность. Ведь способность видеть новое и удивляться ему, ориентация на создание или открытие чего-то нового диктует построение образовательного процесса как события педагога и учащегося, а урока – как события, в котором рождается мысль.

Однако путь успеха педагога заключается в четком осмыслении цели, к которой он должен стремиться. Зачастую учитель, несмотря на глубокое знание предмета и ответственное отношение к делу, не умеет правильно организовать образовательный процесс и настроить учащихся на плодотворную работу, что подтверждает недостаток у него определенных компетенций.

В таком случае, прежде чем идти дальше, следует постоянно проводить рефлексию собственной деятельности, главной целью которой является распознать то, как тебя воспринимают учащиеся. Рефлексия помогает учителю вовремя увидеть и скорректировать свои собственные недостатки.

Педагог должен постоянно определять затруднения в своей профессиональной деятельности, реконструировать их.

Обязательным условием рефлексии педагогической ситуации (педагогического кейса) является критика, когда происходит сравнение реальных норм деятельности педагога с критериями профессиональной деятельности, с идеальной моделью. Только в результате этого можно выявить истинные противоречия и проблемы в работе.

Следующим, заключительным этапом, является перенормирование или трансформация норм деятельности педагога, что является своеобразным правилом дальнейшего поведения учителя в среде учащихся. В качестве примера можно рассмотреть следующий педагогический кейс.

Учитель заболел, и учебное занятие проводит его коллега. Один из учащихся

класса ведёт себя отвратительно: говорит в полный голос, перекидывается записками, самолетиками и т.д., мешает одноклассникам выполнять задания, на замечания учителя не реагирует. Учитель продолжает вести урок, время от времени отвлекаясь на нарушителя дисциплины. Очередное задание – проанализировать текст и ответить на предложенные вопросы. Через какое-то время учитель спрашивает самого шумного учащегося, готов ли тот отвечать. Учащийся говорит, что пока отвечать он не готов. Учитель: «Значит, я ставлю тебе два». Ученик: «Нет, в таком случае я продолжу работу». Учитель: «Поздно. Время вышло». Ученик: «Подождите, мне не хватило времени».

Такая перепалка продолжается еще несколько минут. В результате учитель, раздраженный, ставит двойку. Это приводит к тому, что учащийся в гневе не даёт возможности классу работать на уроке. Решением учителя стало оставить после уроков весь класс.

Для решения данной педагогической ситуации мы предлагаем следующие вопросы:

1. Насколько данный учитель осведомлен о взаимоотношениях учащегося с классом и о том, как класс реагирует на его поведение?
2. Каким было первоначальное отношение учителя к нарушению дисциплины со стороны мальчика?
3. Какие методы применял учитель для вовлечения учащегося в работу?
4. Какова была реакция класса на поведение нарушителя и действия учителя на уроке?
5. К чему привели действия учителя и какой результат получен в итоге?

Сравнив ситуацию с критериями профессиональной деятельности, с идеальной моделью педагогического поведения, можно прийти к следующему решению: подобное развитие конфликта привело к окончательному разрыву отношений между учителем и учащимися; раздражение педагога подтолкнуло его к решению оставить весь класс после уроков, что, естественно, привело к недовольству ребят.

Несправедливость такого поступка со стороны педагога заключается еще и в том, что, вместо того, чтобы оценить поведение учащегося (что было бы, по крайней мере, честно), учитель предпочел поставить «два» за знания (вернее, за незнание). Учитель дал понять учащемуся и классу, что если он в чем-то и бессилён, то способен отыграться в другой ситуации, воспользовавшись своим положением. Класс ушел с чувством глубокой несправедливости.

Урок всему классу: месть вполне приемлема, и в ней хороши все средства. Обоюдная неприязнь учителя и данного ученика усилится еще больше. Такие ситуации будут повторяться и дальше. Уважения к учителю не будет ни у этого мальчика, ни у всего класса [4, с. 16].

Конструктивное решение проблемы могло выглядеть следующим образом. После того, как учащийся проигнорировал замечания учителя, педагог мог выйти из положения, отшутившись. Например, можно было сказать: «Я понимаю, что ты, таким образом, хочешь показать себя. Но, как говорят, встречаются по одежке, а провожают по уму. Поэтому лучше будет, если ты покажешь свои знания».

Успокоить учащегося можно было, дав ему какой-нибудь конкретный вопрос по тексту, за который в конце урока он получил бы отметку. В таком случае мальчик чувствовал бы личную ответственность.

После урока можно было попробовать поговорить с ним, показать ему своё доброжелательное отношение, понимание.

Анализ различных педагогических кейсов способствует приобретению навыков выхода из нестандартных ситуаций, поиску путей принятия правильного решения, и, таким образом, формированию профессиональных компетенций педагога.

Одним из наиболее правильных и рациональных подходов является постоянная рефлексия ситуаций, которые встречаются на пути педагога: ему стоит поверить в себя, показать пути профессиональной самореализации, создать позитивную установку на

становление профессионализма. Именно это постоянно будет приводить к тому, что учитель будет получать удовольствие от проделанной работы и, таким образом, постепенно выработает индивидуальный стиль педагогической деятельности.

Список литературы:

1. Зеер, Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер // Высшее образование в России. – 2005. – №4. – С. 23-30.
2. Кухарев, Н.В. Становление педагога-профессионала: акмеологический подход / Н.В.Кухарев, Ю.Н.Телкин // Народная асвета. – 2013. – №12. – С.3-7.
3. Маркова, А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: РАГС, 2006. – 156 с.
4. Бейзеров, В.А. 105 Кейсов по педагогике / В.А.Бейзеров. – Москва: Флинта, 2014. – 78 с.

УЧИТЕЛЬ – ГЛАВНАЯ ФИГУРА СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Балабекова Айман Темиркеевна,
педагог-исследователь,
ГКП на ПХВ «Школа-лицей №37 имени Сырбая Мауленова»,
Жунусова Айгул Мырзабековна,
учитель-исследователь,
КГУ «Школа-гимназия №31»,
Жунусова Ардак Советовна,
учитель-исследователь,
КГУ «Средняя школа №20»,
г. Нур-Султан

Аннотация

Өзектілігі. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін жаңартудың маңызды стратегиялық бағыты – мұғалім, ол «Мұғалімнің мәртебесі туралы» Заңға сәйкес мұғалімдердің білім беруін модернизациялаудың негізгі тұлғасы болып табылады.

Басты мақсат – мұғалімнің беделін арттыру, қоғамдағы мұғалімдердің ерекше мәртебесін мемлекет дәрежесінде мойындау.

Түйінді сөздер: мұғалім, «Мұғалім мәртебесі туралы» Заң, әлеуметтік кепілдіктер, мемлекеттік саясат.

Аннотация

Актуальность. Важнейшим стратегическим направлением обновления образовательной системы Республики Казахстан выступает учитель, который является ключевой фигурой модернизации педагогического образования в соответствии с Законом «О статусе педагога».

Главная цель – повышение престижа педагога, признание государством особого статуса педагогических работников в обществе.

Ключевые слова: учитель, Закон «О статусе педагога», социальные гарантии, государственная политика.

Abstract

The most important strategic direction for updating the educational system of the Republic of Kazakhstan is the teacher, who is a key figure in the modernization of teacher education in accordance with the Law «On the status of the teacher».

The main goal is to increase the prestige of the teacher, recognition by the state of the special status of teachers in society.

Key words: teacher, Law «On the status of a teacher», social guarantees, state policy.

«Быть учителем – не служба, а Богом данное призвание. Высокую душу для этого следует иметь, способную отдать свой пламень другим людям, ничего не требуя взамен».

Ыбрай Алтынсарин

Во все времена Учитель играл и играет уникальную роль в человеческой цивилизации. Именно учитель аккумулирует в себе и передаёт знания и умения, накопленные

людьми, каждому следующему поколению. И не только знания, но и во многом миропонимание и мировоззрение, способы мышления, душу нации, человеческие ценности и культуру.

Учителя – это те, кто передают каждому новому поколению достижения и заботы поколений предков и открывают каждому двери в будущее.

Нашим давним убеждением является то, что, не подняв статус учителя, уважение к нему и обеспечение его непростого и благородного труда на должную высоту, мы не сможем достичь серьезных целей. И эту живую связь времен во многом обеспечивают человечеству именно учителя, педагоги, в чем, думаю, главное и очень высокое их предназначение.

Чтобы поддержать труд учителя и обеспечить ему максимальную эффективность, обеспечить профессии учителя высочайший престиж был принят Закон «О статусе педагога». Будучи ещё законопроектом, данный документ привлёк к себе внимание, как педагогических работников, так и учеников и их родителей. Уже на стадии разработки были известны такие моменты как: уменьшение нормативной учебной нагрузки, увеличение заработной платы педагогического состава, внедрение системы штрафов за оскорбление профессиональной чести и достоинства педагога и другое.

Итак, начнём по порядку. Изучив документ, можно сделать вывод, что руководство Республики Казахстан отлично понимает проблемы внутри страны. В частности, старение педагогического состава и нежелание молодых специалистов работать за малую заработную плату. Именно поэтому в рамках закона «О статусе педагога» снижена нормативная учебная нагрузка с 18 до 16 часов в неделю. Данное изменение повлияет не только на загруженность учителей, но и на изменение заработной платы в пользу учителя. До 2024 года на реализацию Закона планируется потратить 5,4 трлн. тенге. Предусматривается плановое повышение заработной платы учителей от 25% до 50% в зависимости от места проживания (городская или сельская местность).

В статье 7 «Права педагога при осуществлении профессиональной деятельности» присутствует пункт №20 «Уважение чести и достоинства со стороны обучающихся, воспитанников и их родителей или иных законных представителей». Вполне стандартная формулировка, но она подкреплена вполне реальными штрафами. Средний размер штрафа колеблется от тридцати до сорока месячных расчетных показателей, а максимальный доходит до ста двадцати месячных расчетных показателей. В соответствии с законом Республики Казахстан от 4 декабря 2019 года № 276-VI «О республиканском бюджете на 2020-2022 годы», месячный расчетный показатель составляет в 2020 году 2 651 тенге, что равно 7 долларам [1].

Штрафы за унижение чести и достоинства педагога возможны в двух случаях. Первый – оскорбление со стороны физического лица (тридцать месячных расчетных показателей; повторное оскорбление в течение года – сорок месячных расчетных показателей либо административных арест на срок до пяти суток). Во втором случае, данный закон предусматривает штраф за оскорбление педагога несовершеннолетними, который накладывается на родителей или лиц их заменяющих (двадцать пять месячных расчетных показателей; при повторном оскорблении в течение года – тридцать месячных расчетных показателей).

Помимо защиты чести и достоинства учителя, он защищен от дополнительных нагрузок со стороны руководства. Введен штраф за привлечение педагогов к несвойственным функциям. В первый раз руководитель может отделаться предупреждением, но если нарушение осуществляется повторно в течение года, то штраф будет исчисляться от двадцати до ста двадцати месячных расчетных показателей, в зависимости от региона.

Отдельной статьей прописаны социальные гарантии учителей (статья 12). В первом пункте учителю гарантируется жилье. Оно может быть служебным (квартира или комната в общежитии) или частным (земельные участки под индивидуальное жилищное

строительство). В седьмом пункте данной статьи рассматривается вариант компенсационных выплат педагогу за наём (аренду) жилья и коммунальные услуги. В третьем подпункте первого пункта 12 статьи закрепляется ежегодный трудовой отпуск в 56 дней.

Серьезную поддержку почувствовали педагоги из сельской местности. Их оклад увеличен на 25%, а также назначена социальная поддержка по оплате коммунальных услуг и приобретению топлива за счет бюджетных средств.

Важнейшим аспектом, на наш взгляд, является статья 13. Она подразумевает институт наставничества молодых педагогов. За осуществление наставничества опытным педагогам, осуществляющим данную деятельность, выплачивается доплата (определяется подзаконными актами). В течении наставничества более опытный педагог отвечает не только за проведение уроков, молодым коллегой, но и за выполнение этических и моральных норм. При их нарушении, согласно статье 16 «Совет по педагогической этике», молодой специалист и наставник будут нести ответственность [2].

В Послании народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» Президент страны Касым Жомарт Токаев на первое место в приоритете «Новый этап социальной модернизации» поставил качество образования. При этом Глава государства поручил в течение предстоящих 4 лет повысить заработную плату учителей в 2 раза. Столь высокого темпа роста оплаты труда в образовании у нас в XXI веке еще не было, и это замечательное событие для полумиллионного педагогического корпуса Казахстана [3].

Несомненно, такой рост благоприятно скажется как на условиях жизни учителей, так и на их статусе в обществе. Соответственно, с 1 января 2021 года заработная плата педагогов уже увеличилась на 25%, а социальные гарантии для педагогов, работающих в сельской местности, еще шире и привлекательнее. Начиная с того, что у них ставки будут выше, чем у коллег-горожан, на 25%.

Всё это вместе взятое вылилось в особое целенаправленное внимание к вопросам законодательного, организационного и ресурсного обеспечения статуса педагога. Итогом большой работы стало принятие Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020–2025 годы. Эта госпрограмма становится главным инструментом практической реализации и обеспечения всех мер по модернизации и развитию отечественной системы образования, в том числе и в области повышения статуса педагога.

Столь широкого спектра направлений, связанных со статусом педагога, в правовой и институциональной практике Казахстана еще не было, и это по-настоящему серьезный шаг вперед в законодательной определенности и защищенности нашего учительского корпуса.

Считаем, что на современном этапе, разработана государственная политика в отношении создания новой формации педагогов, направленная на создание сообщества педагогических работников в качестве новой общественной элиты. Данные изменения позволят привлечь большое количество молодых и грамотных специалистов в школу, не только в городе, но и на сельской местности [4].

Список литературы

1. О республиканском бюджете на 2020 – 2022: Закон Республики Казахстан от 4 декабря 2019г. №276-VI (с изм. и доп.). [Электронный ресурс]. – URL:
2. О статусе педагога: Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019г. №293-VI (с изм. и доп.). [Электронный ресурс]. – URL:
3. Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана. Послание Главы государства народу Казахстана от 2 сентября 2019 года. [Электронный ресурс]. – URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1900002019>
4. Профессиональная деятельность и личность педагога [Электронный ресурс] / – <http://megaobuchalka.ru/3/14209.html> – (19.02.2018).

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОПОЗИЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ ПАРТИСИПАТИВНО-ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА (РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРОЕКТА KUTEL)

Бежина Виктория Валерьевна,
доктор философии (PhD), канд. пед. наук,
ассоциированный профессор кафедры иностранных языков,
Жаукина Сауле Алимовна,
магистр гуманитарных наук, ст.преподаватель кафедры иностранных языков,
Матвеева Надежда Александровна,
канд. пед. наук, и.о.заведующей кафедрой иностранных языков,
Костанайский региональный университет им.А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: бұл жұмыс пандемия кезеңінің талабы ретінде болашақ мұғалімдердің қатысуымен цифрлық мәдениетін қалыптастыру мәселесіне арналған. KUTEL халықаралық жобасының рөлі – TEL үшін сандық құралдарды жасау.

Мақсаты: болашақ мұғалімдердің қатысушылық цифрлық мәдениетін қалыптастыру моделіне қатысты халықаралық Erasmus plus KUTEL жобасының рөлін атап өту.

Түйінді сөздер: қатысу, цифрлық мәдениет, болашақ мұғалімдердің қатысушылық цифрлық мәдениетін қалыптастыру, халықаралық жоба, KUTEL жобасы.

Аннотация

Актуальность: данная работа посвящена проблеме формирования партисипативно-цифровой культуры будущих педагогов как требования пандемического времени. Роль международного проекта KUTEL заключается в разработке цифровых инструментов для TEL.

Цель: подчеркнуть роль международного проекта Erasmus plus KUTEL применительно к модели формирования партисипативно-цифровой культуры будущих педагогов.

Ключевые слова: партисипация, цифровая культура, формирование партисипативно-цифровой культуры будущих педагогов, международный проект, проект KUTEL.

Abstract

Relevance: the given work is dedicated to the problem of formation of participative and digital culture of future teachers as the demand of pandemic time. The role of the international project KUTEL is in the elaboration of digital tools for TEL.

Goal: to emphasize the role of the international Erasmus plus project KUTEL applied to the model of forming participative and digital culture of future teachers.

Keywords: participation, digital culture, formation of participative and digital culture of future teachers, international project, KUTEL project.

Глобальная интеграция образования с многоаспектным цифровым контентом, пандемия 2020 года и вынужденный переход на дистанционное обучение на всех уровнях образования, переориентация роли учителя и учащегося на систему «учитель-цифровое пространство-учащийся», недостаточная подготовленность к использованию широкого спектра информационных возможностей инструментов в виртуальной образовательной среде способствуют формированию не только нового типа опосредованного педагогического общения, но и новой культуры взаимодействия субъектов образовательного сообщества в цифровом пространстве.

Подготовка будущего учителя должна основываться на формировании партисипативно-цифровой культуры взаимодействия между субъектами образования в опосредованном цифровом и технологически обеспеченном пространстве с акцентом на сетевое общение и поддержку при овладении нормами, моралью, ценностями в обновленной дигитальной системе образования.

Роль международного проекта KUTEL заключается в возможности применения результатов по совместной разработке цифровых аспектов в рамках TEL (интерактивные лекции в формате Adobe Presenter).

На основе целостной и непротиворечивой теории, предлагаемой в данном исследовании

довании, которая интерпретирует и раскрывает основания формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя в коммуникативно-технологическом и аксиологическом аспектах, задает ориентиры и способы внедрения в профессиональную педагогическую подготовку, происходит становление нового сетевого типа учителя, готового к взаимодействию в цифровой опосредованной педагогической действительности.

Особенность исследования заключается в смещении акцента в профессиональной подготовке будущего учителя с субъекта-пользователя в цифровой культуре на равноправного сетевого виртуального Я (Ахаян А.А. [2]) в процессе совместной разработки, создания, применения, анализа и интерпретации длительного контента. Так, дополнено понятие «цифровая культура будущего учителя» и «digital culture» (А.Г. Абросимов [1], Е.В. Гнатышина [3], С.Д. Каракозов и др.), партисипативная подготовка и общая подготовка будущего учителя (Н.П. Колесник, М.В. Смирнова, С.Л. Суворова, Н.С. Шкитина, Н.В. Уварина и др.).

Концепция формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя, которая представляет собой совокупность базовых положений, всесторонне раскрывающих его суть, содержание и особенности, и состоит из следующих компонентов:

- теоретико-методологических оснований, представленных единством теоретико-методологических подходов к процессу формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя, где общенаучной основой выступает системно-культурологический подход, теоретико-методологической стратегией – коммуникативно-аксиологический подход, практико-ориентированной тактикой – партисипативно-деятельностный подход;

- ядра, состоящего из совокупности принципов (общих и специфических) и закономерностей, отражающих ценностно-коммуникативный и предметно-ориентированный аспекты процесса формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя;

- содержательно-смыслового наполнения, представляющего собой систему формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя, состоящей из теоретико-методологического, организационно-содержательного, деятельностно-операционного и рефлексивно-коррекционного блоков;

- комплекса педагогических условий, обеспечивающих эффективность системы формирования исследуемого педагогического явления: внедрение комплекса MOOK (массовых открытых образовательных курсов) в процессе подготовки будущего учителя; создание сетевого интернет-сообщества на базе платформ Твиттер/Эдмодо/LinkedIn; ведение совместной рефлексивной деятельности через инструменты В-блоггинга и стриминга;

Система формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя состоит из теоретико-методологического, организационно-содержательного, деятельностно-операционного и рефлексивно-коррекционного блоков, и комплекса педагогических условий (У 1-3) ее эффективного функционирования (У1-внедрение комплекса MOOK (массовых открытых образовательных курсов) в процессе подготовки будущего учителя; У2-создание сетевого интернет-сообщества на базе платформ Твиттер/Эдмодо/LinkedIn; У3-ведение совместной рефлексивной деятельности через инструменты В-блоггинга и стриминга).

Так, MOOK обеспечивают непрерывное формирование партисипативно-цифровой культуры через поддерживающее обучение и самообразование средствами онлайн и оффлайн сервисов, оказывая влияние на теоретико-методологический блок системы формирования исследуемого педагогического явления; второе условие способствует интенсификации партисипативного аспекта формирования цифровой культуры будущего учителя в разрезе организационно-методического блока системы (совместная дея-

тельность по созданию, размещению цифрового контента, его анализу и интерпретации данных); УЗ непосредственно раскрывает и усиливает роль рефлексии и коррекции формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя на основе репрезентации пооперационального анализа видеоматериалов в режиме стриминга (непосредственной демонстрации занятий, микро-уроков и форм организации внеклассной деятельности) и В-блоггинга (видеоблогов по результатам использования цифровых ресурсов в преподавании, запись подкастов, создание обучающих роликов по использованию цифровых инструментов и т.п.).

Сравнительные исследования в области формирования партисипативно-цифровой культуры будущего учителя отражают и дополняют теории информатизации и партисипации в процессе профессиональной подготовки будущего учителя.

Результаты исследования имеют эффективность применения:

- на *международном уровне* – совместная разработка и лицензирование электронного обучающего курса ACADÉMICA e-learning course (2018), TEL in KUTEL (2020), модернизация силлабусов по ИКТ с учетом новых технологий в рамках международного проекта Эразмус плюс Академика;

- на *государственном уровне* – получение грифа РУМС на внедрение учебно-методического пособия по информатизации обучения иностранному языку специальности 5В011900 (2019);

- на *региональном уровне* – разработка и внедрение, первичная апробация образовательной программы «Подготовка учителей иностранного языка» на основе ТПО (технологически-поддерживающее обучение)-2019;

- на *уровне вуза* – разработка, апробация и анализ результатов экспериментальной дисциплины «Профессиональные ориентиры учителя» с созданием сайтов по 7 модулям государственной программы на платформе www.wix.com (2016).

Отдельные аспекты научного результата отражены в публикациях автора, прослеживаются в отчетах по международным проектам Евразийского Союза Эразмус+ «Академика» (Болгария) и «Кутел» (Италия [4]).

Список литературы

1. Ахаян, А.А. Виртуальный педагогический вуз. Теория становления. – СПб.: Корифей, 2001. – 172 с.
2. Абросимов, А.Г. Теоретические и практические основы создания информационно-образовательной среды вуза / А.Г. Абросимов; М-во образования Рос. Федерации. Самар. гос. экон. акад. – Самара: Изд-во Самар. гос. экон. акад., 2003 (Тип. Офорт). – 203 с.
3. Гнатышина, Е.В. Ценностно-смысловые ориентиры формирования цифровой культуры будущего педагога: монография [Текст] / Е.В. Гнатышина; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Южно-Уральский государственный гуманитарно-педагогический университет. Научный центр РАО. – Челябинск: Научный центр РАО, 2019. – 234с.
4. International Erasmus+ Project «KUTEL» – <https://www.kutel-project.eu/>

ТАРИХТЫ ОҚЫТУДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ ЖӘНЕ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Бектұрғанов Қуаныш Берікболатұлы,
тарих магистрі, Қазақстан тарихы кафедрасы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Бұл мақалада қазіргі жаһандану заманындағы білім беру процесінде орын алған өзгерістерге байланысты тарихты оқытудың цифрлық форматта ұсынылуының негізгі аспектілері сипатталады. Сонымен қатар қазіргі таңдағы қолданысқа ие тарихты оқытудың цифрлық оқу құрал-

дары ұсынылады.

Қазіргі тарихи білім берудің сұранысқа сай болуы – мақаланың басты мақсатының бірі болып есептеледі.

Түйінді сөздер: цифрлық тарих, электронды формат, оқыту дизайні, технологиялық орта.

Аннотация

В данной статье будут описаны основные аспекты представления истории в цифровом формате в связи с изменениями, произошедшими в образовательном процессе в эпоху современной глобализации. Также будут представлены цифровые учебные пособия по истории, имеющие современное применение.

Одной из главных целей статьи является востребованность современного исторического образования.

Ключевые слова: Цифровая история, электронный формат, дизайн обучения, технологическая среда.

Abstract

This article will describe the main aspects of the presentation of history in digital format in connection with the changes that have occurred in the educational process in the era of modern globalization. Digital history textbooks with modern applications will also be presented. One of the main goals of the article is the relevance of modern historical education.

Keywords: Digital history, electronic format, learning design, technological environment.

Қазіргі таңда тарихшылар тарих пәнінің тәжірибесін түбегейлі өзгертетін цифрлық технологиялар мен ресурстарды кеңінен қолданады. Бүгінде цифрлық әлемге оңтайлы тәсіл қажет. Бұл технологияларды қолданушылардың көпшілігі цифрлық материалдарды құрастыру және оны сақтауға қажетті техникалық тәжірибені жетік меңгермеген, сол себепті тарихшылар өздері пайдаланатын тәсілді сыни тұрғыдан қарастыруға ерекше назар аударғаны дұрыс. Сонымен қатар ақпараттық технологияның тарихи тәжірибеге және өткеннің кең ауқымды әлемде орын алатын орнына әсерін түсінгені жөн.

Бүгінгі заманда цифрлық технологияның тарихи тәжірибеде қолданыс аясы кеңейіп, сұраныс көбейді. Электронды пошта арқылы хат алмасу, кітапхана каталогтарын іздеу, үйрену және оқыту үшін цифрлық платформаларды пайдалану сияқты күнделікті атқаратын істерден бөлек, архив, музей, жарияланымдарға байланысты және блог, ойын, фильм немесе оқыту барысында оқытушылар пайдаланатын дәрістер жүктелген веб-сайттар саны жеткілікті. Сондай-ақ бұл зерттеу мен оқыту ісінде пайдаланылатын жаңа технологияларды сыни тұрғыдан қарастыруға көмектеседі. Мұнда қарастыратын бірнеше мәселелер бар. Мысалы, соңғы онжылдықтарда өткен замандарды түсінудің жолдары қаншалықты өзгергенін және тарихи мәліметті құрастыратын әрі оны қолданатын әртүрлі топтарға қатысты туындаған жаңа мәселелер мен зерттеу бағдарламаларының пайда болғанын қарастырған жөн. Тәжірибе жүзінде қарастыратын болсақ, мәліметті кілт сөздер арқылы табу әдісін қалайша тиімді түрде қолдануға болатынын, цифрлық форматқа көшірілген архив пен жарияланымдар зерттеушілерге не ұсынатынын анықтау, сонымен қатар цифрлық форматтағы жазбанының сенімділігіне көз жеткізу үшін маңызды саналатын цифрлық машық түрлерінің сипатын зерттеуіміз керек.

Негізінен, бұл мәселелер өзара тығыз байланысты, сол себепті кілт сөздер арқылы мәлімет іздестіру тәсілінің сипаты туралы ойлану біз қолданатын, деректер мен сайттардағы ақпараттардың негізгі өзегі саналатын мәліметті жете түсіну машығын қамтиды [1, 244 б.]. Қазіргі заманда ақпараттық технологияны меңгермей әрі оның тілін түсінбей тұрып, өзіңді тарихшы деп атау дұрыс болмас. Сонымен қатар тарихшының күнделікті өмірінің ажырамас бөлігіне айналғандықтан, ол енді соншалықты тартымды емес сияты, бұл ауқымды саланы қарастырудың маңызын арттырып әрі оны күрделендіре түседі. Бұл зерттеудің мақсаты – цифрлық тарихты түсінудің бірқатар тәсілдерін ұсыну және оның неліктен маңызды екенін түсіндіру. Мұнда цифрлық мәдениетті қабылдауға қатысты теріс түсініктерге баса мән беріледі, сонымен қатар тарих пәніне тигізер пайдасы сипатталады.

Осы орайда мына бір мәселені түсіндіріп өткен жөн. Әдетте цифрлық форматтағы жобаларды қолжетімділігі, жаңа әрі үлкен аудиторияға тарихи материалдар ұсынатын сипаты үшін мақтап жатады [1, 249 б.]. Дегенмен көпшілік адамдардың компьютер мен интернетке қол жеткізе алмайтыны шындық, ал цифрлық машықтар әмбабап емес, тіпті дамыған елдерде де солай. Білім алу, мүмкіндіктерді пайдалану, жабдықтау мен инфрақұрылымға қатысты алғанда айтарлықтай ауқымды теңсіздік бар. Әрине, цифрлық ресурстар алыс аймақта орналасқан кітапханалар мен архивтегі материалдарды қолдану үшін оларға арнайы бару мен қонақүйде тұрып жұмыс істеу мәселесін түбегейлі шешіп береді. Алайда іс жүзінде бұл артықшылықтар бірдей бола бермейді, оның ішінде цифрлық мәліметтерге қол жеткізу барысында дамыған елдермен салыстырғанда қала мен ауылды жердің тұрғындары арасында айтарлықтай айырмашылық бар. Цифрлық әлем ұғымы жер шарының ауқатты адамдар тұратын бөлігінде ерекше қолданысқа ие. Цифрлық форматтағы тарихтың көптеген түрі бар екенін ескерсек, мұнда мұқият іріктеу жұмыстарын жүргізу қажет. Қазіргі тарихшылар тарихи білімді қалыптастыру және оны таратумен айналысады, дегенмен бұл процестер ойын-сауық пен сауда саласында да кездесетін цифрлық тарихты қамтитын ортада жүзеге асырылады.

Цифрлық тарих терминін қолдану қолайлы, алайда ол адамдарды жаңылыстыру мүмкін, себебі аталған термин блог, онлайн форматтағы кітапхана каталогтары, күрделі дерекқор, цифрлық мәтін, қозғалмалы және қозғалмайтын суреттер жиынтығы мен веб-сайттар сияқты әртүрлі құбылыстарды қамтиды [2, 38 б.]. Цифрлық әлемнің негізінде жатқан жеке тұлғалар, топтар, ұйымдар мен мамандықтардың әртүрлі және күрделі байланысы туралы ойланған жөн. Цифрлық технолоияны қолдануды үйрету, оны қаржыландыру және тарихшыларға пайдалануға ұсынатын материалдарды құрастыратын мамандардың қызығушылықтарын да қарастыруымыз керек. Бұл қатарға өткен уақыт туралы түсініктеме берушілер, деректерге иелік ететін архив сияқты мекемелер, өткенді өзгеріс енгізу үшін қолданатын кез келген маман цифрлық тарихтың техникалық аспектілерін құрастыратын, сол үшін қаржы төлейтін, бақылайтын және соған иелік ететін адамдар, сонымен қатар бағдарламалық жасақтама, веб-сайттар, түрлі техника, іздеу жүйелері, сондай-ақ цифрлық өнімдер маркетингі мен жарнамасын құрастыратын мамандар кіреді. Бір жағынан, тарихтың бос уақытта айналысатын іс ретінде танымал екенін ескере отырып, кейбір орында көпшіліктің құжаттар мен деректерді өз көзімен көре алатындай жағдайда орналастырылған, кейбір жерлерде бұл тегін болса, ендігі бұл жерлерде бұл ақылы түрде қызмет етеді. Мұндай орындарды өз көзімен көріп, деректермен танысудың нәтижесінде қоғамдық тарихпен бірге академиялық тарих те қалыптасады. Цифрлық форматтағы бұл тарихи мәліметтерде қайталаушылық болатыны сөзсіз, сайттардың көпшілігі білім мен біліктілігі түрлі деңгейдегі қолданушылар үшін жасақталған [2, 183 б.]. Сонымен қатар мұндай сайттарда пікір білдіріп, жарнама орналастырылуы мүмкін, сол себепті бір сайттағы бұл элементтерді мұқият ажырата білген жөн. Сондай-ақ еңбек бөлінісінің күрделі формалары туралы білу де маңызды, себебі бұл ақпаратты өңдеуге септігін тигізетін күрделі техникалық аспект үшін аса қажет. Сонымен бірге ақша үнемдеу мақсатында әуесқой шежіре жинаушылар мен мамандарға арналған ақылы цифрлық ресурстарды жеткізушілер сияқты коммерциялық кәсіпорындардың рөлін атап өткен жөн.

Цифрлық тарихқа енгізілген машықтар мен әдістердің ауқымы бұл саланың тарихты қолдану тәсіліне ықпал ететін мамандандыру формалары арқылы сипатталатынын көрсетеді. Тарихшылар – түрлі машықтарға ие мамандар, санаулы мамандар ғана бағдарламалық жасақтауды меңгерген [3, 47 б.], ал кейбір тарихшылар веб-сайттардың дизайнері және мененджерлерімен тығыз байланыста жұмыс істеуі мүмкін, тіпті кейбір жағдайда тарихқа қатысты мәліметті тауып, өңдеп әрі сайтқа енгізетін еріктілерімен жақын байланыста болуы мүмкін. Сонымен қатар технологияға күн сайын өзгеріс енгізіліп жатқан қазіргі заманда күрделі сипаттағы веб-сайттарды жүргізу ісіне экономика-

лық, ұйымдастырушылық және техникалық мәселелердің де ықпал ететінін мойындауымыз қажет. Мәліметтің ескеруі барлық қызығушы тарап үшін үлкен мәселе екені белгілі. Соның нәтижесінде кәсіби тарихта салыстырмалы түрде жаңа, ғаламат құбылыстар пайда болады.

Көптеген тарихшылар қолдайтын және зерттеу жүргізу үлгісі әрдайым жарай бермейді. Ынтымақтастық орнату – цифрлық тарих үшін өте маңызды әрі қажет қадам [3, 120 б.]. Сонымен қатар тарихшылар біліктілігі мен ойлау тәсілі бір-бірінен өзгеше әріптестерімен бірге жұмыс істеуі мүмкін. Компьютерлік лингвистика, мәтінді талдауға және кітапхана ісіне маманданған адамдар цифрлық әдістің қолданудың алдыңғы шебінде жүреді. Нәтижесінде тарихтың пәнаралық байланысының жаңа түрі пайда болады, сондай-ақ бағдарламалық жасақтамамен айналысатын мамандар және географиялық ақпараттық жүйемен етене таныс мамандармен бірлесе жұмыс істеудің артықшылықтары анық байқалады.

Цифрлық технология маңызды рөл атқаратын тарихи салалар бар, мәселен, демография мен пропография [4, 40 б.]. Бұл салаларды қарастырған кезде цифрлық тарихтың қандай сала екені бізге түсінікті, себебі қазіргі уақытта бірқатар тарихи салаларда маңызды элемент саналатын деректер жиынтығын іздеуге мүмкіндік беретін құрылыстар бар. Сонымен қатар, тарихтың қай түрін қолданатынымызға қарамастан, қазіргі кезде цифрлық технологияға тәуелділік байқалады. Тарих пәнінің сол технологияларға негізделгені соншалық, тіпті тарихи зерттеудің цифрлық және өзге түрлері арасындағы шекараны табудың өзі қиын деп атауға болады. Қысқа уақыт аралығында туындаған мұндай жағдай тарихшылардың назарына ілігетіні айтпаса да түсінікті. Бұл академиялық қызметтің ауқымын өзгертті, сонымен қатар өткен уақыт туралы білгісі келетін миллиондаған адамның ақпаратқа жылдам әрі тікелей қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Сондай-ақ қалың көпшіліктің тарихи құбыластарды жете түсініп, бұл жайында өз пайымдарын құрастыруына септігін тигізді және бұрыннан қалыптасқан таптаурын пікірлеріне қарсы шығып, ақпаратты жаңа сипатта ұсынды әрі аса маңызды, құнды жобаларды іске асыруда бірлесе жұмыс істеу үшінтың көзқарастағы мамандарды бір топқа біріктірді.

Ынтымақтастық орнатудың мұндай жаңа түрі мұқият құрастыруды, сол секілді цифрлық гуманитарлық ғылымдар деп аталатын жаңа сала да егжей-тегжей зерттеуді қажет етеді. Цифрлық гуманитарлық ғылымдар – жан-жақты термин, мұнда ғалымдар мен өзге мамандар нақты жобаларды жүзеге асырумен ғана емес, сондай-ақ цифрлық технологиялардың ықпалын сыни тұрғыдан талдаумен айналысады. Бұл тез өзгертін және кеңейетін сала, онда әдеби, мәтіндік әрі библиографиялық машықтары бар адамдар жетекші рөл атқарады. Цифрлық гуманитарлық ғылым саласында, мысалы тарихи тақырыптарға қатысы бар видео ойындар туралы еңбектерді, классикалық туындыларды, қазіргі заман жазушылары, құқықтық жазбалар мен экономикалық құжаттарды таба аламыз [5, 120 б.]. Атауына «гуманитарлық» сөзі қосылған осы жаңа салалар – маңызды құбылыстар, олардың қатарында қосымша тағы медициналық гуманитарлық ғылымдар мен энергетикалық гуманитарлық ғылымдар деген түрлері де бар. Бұл ғылым түрлері әдетте пәнаралық байланыстар мен бірлесе жұмыс істеу ниетін көрсетеді [6, 87 б.].

Цифрлық гуманитарлық ғылымдарға келсек, мұнда визуалдандырудың рөлін ерекше атап өткен жөн, себебі қазір ақпарат, артефактілер мен мәтіндер бейнеленетін формалар жеткілікті. Тарихи тәжірибеге қатысы бар мысалдар ретінде мәліметтерді ұсынудың тың әрі қолайлы тәсілдерін, ертеректе қирап қалған ескі ғимараттар мен елді мекендерді қайта қалпына келтіру мен жаңа карталар құрастыруды атауға болады.

Іс жүзінде барлығын цифрландыруға, яғни компьютерде оқылатын және әлемнің түкпір-түкпіріне санаулы секундтар ішінде жететін ақпаратқа айналдыруға болады. Осылайша мұндағы негізгі мәселе ақпаратты кодтау және қайта ұсыну нәтижесінде болатын әрекеттер, осы процестерге енгізілетін болжамдар мен ақпарат алмасу тәсілдері-

мен байланысты. Бұл ғылыми зерттеуде цифрлық тарихты қарастырудағы маңызды әрі жүйелі түрде қарастырылған тәсілді қалай қабылдайтынымызды, ақпараттық технологиялардың тарихшыларға ұсынатын мүмкіндіктерінің ауқымын ұғынуды және онымен байланысты кейбір тәсілдерді бағалауды зерделеуге тырысамын.

Цифрлық мәдениет пен технологиялардың дамуы – өзінің ауқымды әрі терең ықпалы бойынша баспа мен индустриялық революциямен салыстыруға болатын маңызды тарихи құбылыс. Сондықтан тарихшылар мұндай трендтерді қалыптастыруға қатысып, оларды өз еңбектерінде қолданса да, оның мәні туралы ойлана білуі керек. Цифрлық тарих тарихи және тарихнамалық тұрғыдағы заманауи трендтермен тығыз байланысты. Өзгерістердің табиғатын түсіну барлық тарихи тәжірибенің негізі саналады, сондықтан тарихи процестегі қазіргі өзгерістерді ұғына білу қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Джорданова Людмила. Тарихи білім: пәні мен зерттеу әдістері. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2020. – 376 б.
2. Уоллейс П. Интернет психологиясы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 356 б.
3. Элен Битэм, Рона Шарп. Педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу. ХХІ ғасырдағы оқыту дизайны. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 328 б.
4. Шунк Дейл Х. Оқыту теориясы: білім беру көкжиегі. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 608 б.
5. Стив В., Диана В. Білім берудегі зерттеулер. Кіріспе. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2016. – 416 б.
6. Репина Л.П., Зверева В.В., Парамонова М.Ю. Тарихи білім тарихы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2016. – 288 б.

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ

Бисембаева Асем Кумаровна,
магистр пед. наук, ст. преподаватель кафедры педагогики и психологии,
Маканова Анар Жарулловна,
магистр соц. наук, ст. преподаватель кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет имени А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Мақала болашақ педагог-психологтардың кәсіби маңызды қасиеттерін зерттеудің өзекті мәселелеріне арналған, оларды шешуде акмеологиялық тәсіл жемісті бола алады.

Мақсаты. Педагог-психологтың кәсіби маңызды қасиеттерін қалыптастырудағы акмеологиялық тәсілдің мәнін ашу.

Түйінді сөздер: акмеология, акмеологиялық тәсіл, кәсіби маңызды қасиеттер, тәрбиелік психолог.

Аннотация

Актуальность. Статья посвящена актуальным проблемам исследования профессионально-важных качеств у будущих педагогов-психологов, в решении которых плодотворным может быть акмеологический подход.

Цель. Раскрыть сущность акмеологического подхода в формировании профессионально-важных качеств педагога-психолога

Ключевые слова: акмеология, акмеологический подход, профессионально-важные качества, педагог-психолог.

Abstract

Relevance. The article is devoted to the actual problems of the study of professionally important qualities in future teachers – psychologists, in the solution of which the acmeological approach can be fruitful. Goal. To reveal the essence of the acmeological approach in the formation of professionally important

qualities of a teacher-psychologist.

Key words: acmeology, acmeological approach, professionally important qualities, educational psychologist.

В современной мировой практике качество образования рассматривается как один из основополагающих факторов социально-экономического развития любого государства. С ростом уровня образованности и качества образования государство связывает повышение благосостояния населения, общество – свою трансформацию в развитое общество (социально, духовно, физически, экономически и т.д.), а личность – возможность занять достойное положение в обществе.

Система образования Республики Казахстан, ориентированная на вхождение в мировое образовательное пространство должна соответствовать по уровню предоставляемых образовательных услуг мировым стандартам. В этих условиях образование представляет собой важнейший механизм, осуществляющий формирование профессионально-важных качеств будущих специалистов.

Проблема совершенствования качества профессиональной подготовки будущих педагогов-психологов, отражения в образовательных стандартах механизмов использования знаний, их практической направленности, поиска интегративных форм обучения, самостоятельной работы при практической деятельности, использования и разработки новых технологий и методов обучения требует специально организованной работы по формированию профессионально-важных качеств у будущих педагогов-психологов.

Этот процесс неразрывно связан с внедрением в практику работы высшего образования современных программ и технологий, ориентированных на интенсификацию обучения и воспитания. В связи с этим главной целью современного образования, на наш взгляд, применительно к студентам, является формирование системы качеств, позволяющих личности выполнять функции носителя общественной ценности, культуры, активно проявляющего свои творческие возможности для успешного вхождения в систему общественных отношений.

Изменения, происходящие в системе высшего образования, будут менять и условия развития личности будущего специалиста, именно поэтому наряду с совершенствованием теоретической и практической готовности обучающихся к осуществлению профессиональной деятельности является формирование их профессиональных качеств.

Данная проблема формирования профессионально-важных качеств будущего специалиста всегда была в центре внимания ученых различных областей науки – философии, педагогики, психологии, социологии и др. (С.И.Архангельский, К.Ю. Балан, А.А. Бодалев, Л.Л. Брылякова, З.И. Васильева, Ф.Н. Гоноболин, А.Ф. Дайкер, В.И. Загвязинский, И.Я. Зазюн, Е.Н. Ильин, Е.А. Климов, С.В. Кондратьев, В.А. Крутецкий, Н.В. Кузьмина, Н.Д. Левитов, Ю.Е. Малов, И.Т. Огородников, Н.Ф. Талызина, Л.М. Шестакович и др.).

Анализ философской, психологической и методической литературы, посвященной проблеме формирования профессионально-важных качеств, показывает многоаспектность и многообразие подходов ее решения. В науке данная проблема рассматривается как социально-значимая. За последние годы выполнен значительный объем исследований, освещающий различные стороны процесса формирования профессионально-важных качеств будущих специалистов. (А.А. Деркач, Э.Ф. Зеер, Н.В. Кузьмина, А.К. Кусаинов, А.К. Маркова, Л.М. Митина, В.П. Симонов, В.А. Слостенин, А.П. Сейтешев, Н.Д. Хмель и др.). Профессионально-важные качества личности как характеристики интеллектуальной и эмоционально-волевой сторон жизни существенно влияют на результат профессиональной деятельности и определяют индивидуальный стиль личности [1].

Проблемами подготовки профессионала в вузе занимались: Г.В. Акопов, А.А. Вербицкий, Б.А. Вяткин, Е.А. Климов, В.С. Мерлин, А.Н. Леонтьев, Н.Н. Тулькибаева, В.Д. Шадриков, М.Р. Щукин, Н.М. Яковлева и др. Вместе с тем исследований, которые

посвящены методам развития профессионально-важных качеств психолога-практика в вузе, явно недостаточно. Под профессиональными качествами человека мы понимаем анатомо-физиологические, психологические и социальные качества человека как субъекта труда.

В Казахстане проблема формирования профессионально-важных качеств рассматриваются такими учеными А.Е. Абылкасымовой, А.Е. Берикхановой, А.А. Бейсенбаевой, Б.Т. Кенжебековой, А.А. Калюжным, Т.А. Ким, Г.О. Медетбековой, Н.А. Михайловой, Ж.Б. Мукашевой, Л.М. Нарикбаевой, А.Ш. Стыбаевой и др. В исследованиях данных авторов рассматриваются проблемы формирования профессионально-важных качеств, технологии и методы данного процесса.

Однако, современное состояние теории и практики высшего образования показывает, что, несмотря, на интенсификацию исследований различных аспектов формирования профессионально-важных качеств будущих специалистов, данную проблему нельзя считать решенной. Существует противоречие между потребностью современного общества в специалистах, имеющих сформированные профессионально-важные качества в процессе обучения и готовых к решению практических психологических задач в своей профессиональной деятельности, и отсутствием научно обоснованных технологий, обеспечивающих развитие и формирование профессионально-важных качеств, необходимых для решения этих задач в процессе подготовки специалистов в вузе. Стремление найти пути разрешения данного противоречия и определило научную проблему нашего исследования.

На сегодняшний день не разрешенным являются противоречия, заключающиеся в том, что с одной стороны возникает острая необходимость повысить эффективность процесса формирования профессионально-важных качеств будущих педагогов-психологов, с другой – отсутствует необходимый для этого научно обоснованный инновационный подход (формирования профессионально-важных качеств); а также между потребностью развития профессионально-важных качеств практикующих педагогов-психологов и низким уровнем их сформированности в процессе вузовской подготовки.

В этой связи важнейшими требованиями к личности специалиста являются способность к творчеству, профессиональная мобильность, способность к постоянному профессиональному саморазвитию и самосовершенствованию [2, 3].

Следовательно, профессиональное образование должно быть направлено на создание условий для обеспечения личностно-профессионального роста будущих специалистов, развития их способности самостоятельно решать жизненные и профессиональные проблемы. Поэтому мы и говорим о качестве образования. Качество образования – востребованность полученных знаний в конкретных условиях и местах их применения для достижения конкретной цели и повышения качества жизни.

На наш взгляд, проблема качества образования в условиях глобализации мирового сообщества может быть решена только тогда, когда образование начнет затрагивать глубинные процессы развития человека, его менталитет, интеллект и мышление.

Таким образом, способность педагогов к постоянному обогащению своих знаний и умений, направленность на профессионально-творческое саморазвитие и самореализацию и главный уровень развития их профессионально-важных личностных качеств, являются важными критериями их профессионализма, показателями качества профессионально-педагогического образования и его целевыми ориентирами.

Совершенствование подготовки и повышение квалификации будущих педагогов-психологов связано с осознанным восхождением личности к высокому уровню компетентности и профессиональному мастерству. Это становится возможным с использованием новой и перспективной науки – акмеологии.

Акмеология (акме-вершина, логос-наука) – направление социальных наук, интегрирующее знания о человеке на этапе его зрелости, изучающее закономерности дости-

жения взрослым человеком «акме» (вершин) в различных видах жизнедеятельности, в том числе в образовании, самообразовании и в профессиональной деятельности. Педагогическая акмеология – наука о путях достижения профессионализма в труде педагога, в том числе и будущего педагога. Акмеологический подход в современной системе высшего образования состоит в том, чтобы обеспечить усиление профессиональной мотивации, стимулирование творческого потенциала, выявление и плодотворное использование личностных ресурсов для достижения успеха в профессиональной деятельности педагога-психолога. [4].

Внедрение акмеологического подхода в исследование профессионально-важных качеств является действенным фактором, обеспечивающим усиление профессиональной мотивации педагогов-психологов, стимулирующим развитие их творческого потенциала, позволяющим выявить и плодотворно использовать личностные ресурсы для достижения успеха в профессиональной деятельности посредством формирования акмеологической направленности личности. В свою очередь, сформированная акмеологическая направленность является детерминантом повышения качества профессиональной подготовки будущих педагогов-психологов.

Подготовка педагогов-психологов (общая, специальная, психологическая) включает формирование его субъектной позиции, уточнение личностного и профессионального самоопределения, осознание уровня развития психических качеств на данном этапе, профессионального становления. Профессиональное становление мы рассматриваем как позитивное качественное изменение индивидуальных и личностных черт, открывающее новые потенциалы субъекта деятельности, возможности для эффективного решения задач в ситуациях опасности и риска. В ходе мониторинга профессионально важных качеств (ПВК) педагогов-психологов нами выявлен ряд трудностей в подготовке специалиста: неадекватная самооценка, незрелый тип мотивации, подверженность стереотипам, экстернальный локус контроля и др. (личностные факторы); зависимость от чужого мнения, затруднения в управлении эмоциональным состоянием, низкий уровень коммуникативных навыков, рефлексивного компонента, способности наметить программу своего развития и др. (социально-психологические факторы); неэффективный стиль учебной деятельности, низкий уровень навыков самовоспитания и самооценки и др. (организационно-психологические факторы). Средством совершенствования психологического сопровождения подготовки педагогов-психологов и снятия названных трудностей стал акмеологический подход.

Акмеология – наука, находящаяся на стыке естественных, общественных и гуманитарных дисциплин; своим предметом она имеет факторы совершенствования профессионализма и развития профессионала (А.А. Деркач, Н.В. Кузьмина) [4]. Если педагогика предписывает, что делать в системе воспитания и обучения, в том числе и профессионального, то акмеология ищет ответ на вопрос: как делать?

Акмеологические приемы, акме-технологии предлагают практическое решение вопроса личностного и профессионального успеха. Поиск оптимальных, наиболее эффективных способов, влияющих на качество образования, в последние годы только расширяется. Создаются новые педагогические технологии, актуализируются уже известные, поскольку все более явной оказывается невозможность традиционной образовательной системы соответствовать новым социокультурным и экономическим условиям.

При акмеологическом подходе доминирует проблематика развития творческих способностей, личностных качеств, способствующих реализации индивидуальных качеств будущего педагога- психолога.

Акмеологический подход представляет собой систему принципов, приемов и методов, позволяющих решать акмеологические проблемы и задачи. Его внедрение в профессиональное образование обеспечивает повышение качества профессиональной подготовки педагогов-психологов и заключается в направленности педагогических воз-

действий на актуализацию творческого потенциала студентов, повышение у них профессиональной мотивации и мотивации к достижению успеха в деятельности, формирование стремления к самосовершенствованию и успешной самореализации в профессии, способностей и потребностей в постоянном обновлении профессиональных знаний и умений, в творческом саморазвитии, ориентации на достижение высот профессионализма [5].

В результате проведенного теоретического анализа литературных источников и собственных исследований нами обозначены профессионально-важные качества педагогов-психологов. Профессионально-важные качества педагога-психолога рассматриваются как сложное психологическое образование, которое выступает основой успешной профессиональной деятельности. Психолог образования является для педагогов и учащихся не только носителем психологических знаний. Его оценивают с позиции соответствия идеальному образу человека, воплощающего в жизнь позитивные результаты, достигаемые им с помощью эффективных психологических методик и технологий. От личностной, жизненной, профессиональной успешности педагога-психолога зависит его убедительность для участников образовательного процесса, а также эффективность работы в целом.

Без сомнения, акмеология значима для повышения качества образования, поскольку открываются перспективы создания акмеологической модели профессиональной подготовки будущих педагогов-психологов.

Анализ литературы показывает, что в настоящее время проблема исследования профессионально-важных качеств личности педагога-психолога с позиции акмеологического подхода является актуальной, вследствие недостаточной разработанности данного вопроса.

Список литературы:

1. Акопов, Г.В. Социальная психология высшего образования Аминов, Н.А. О компонентах специальных способностей [Текст] Г.В. Акопов; – М Флинта, 2000. – 296 с.
2. Серый А.В. Ценностные ориентации личности в структуре профессионально значимых качеств практических психологов: автореф. дис. канд. псих. наук. – Иркутск, 1996. – 25 с.
3. Ромицына Е.Г. Развитие профессионально значимых качеств педагогов-психологов в системе повышения квалификации: автореф. дис. канд. пед. наук. – Майкоп, 2007. – 24 с.
4. Антропова Л.В. Акме-технологии в профессиональной подготовке учителя адаптивной школы // Школьные технологии. – 2003. – №6. – С. 25.
5. Акмеологический подход как основа повышения качества профессионально-педагогического образования // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. Т. 13. Гендерная психология. – Кострома, 2007. – № 6. – С. 194 – 199.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕРЕСА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Блохина Ольга Юрьевна,
студентка 2 курса специальности «Визуальное искусство,
художественный труд, графика и проектирование»,
Ордашева Мирамгуль Жоньыбековна,
ст. преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Бүгінгі күні тез өзгеретін жағдайларға бейімделетін және үздіксіз дамуға қабілетті маман қажет. Мұғалімнің үздіксіз дамуы үшін болашақ мұғалімнің кәсіби қызығушылығын қалыптастыру қажет.

Мақсаты: болашақ бейнелеу өнері мұғалімінің қызығушылығын ынталандырудың негізгі әдістерін ашу.

Түйінді сөздер: кызыгушылык, белсенділік, ынталандыру әдістері.

Аннотация

Актуальность. На сегодня требуется специалист, который будет адаптироваться к быстро меняющимся условиям, и обладает умением развиваться непрерывно. Для непрерывного развития учителя необходимо сформировать профессиональный интерес будущего учителя.

Цель: раскрыть основные методы мотиваций интереса будущего учителя изобразительного искусства.

Ключевые слова: интерес, виды деятельности, методы мотиваций.

Abstract

Today requires a specialist who will adapt to rapidly changing conditions, and must have the ability to develop continuously. For the continuous development of the teacher, it is necessary to form the professional interest of the future teacher.

Purpose: to reveal the main types of interests of the future teacher of fine arts.

Keywords: interest, types of activity, methods of motivation.

Непрерывность педагогического развития на сегодня является актуальным вопросом, так как экстренные ситуации требуют от учителя необходимость получать дополнительные знания для адаптации к новым условиям. Можно привести в пример ситуацию с COVID-19, когда нужно было срочно перевести образование в дистанционный формат, и многие учителя оказались затруднительной ситуации. Так ситуация показала, что педагог всегда должен развиваться непрерывно, и для этого у учителя должен быть интерес к своей профессии. Для интереса к своей профессии будущих учителей изобразительного искусства мотивируют через виды деятельности будущего учителя изобразительного искусства.

Мы связываем с формированием профессионального интереса будущего учителя изобразительного искусства к будущей специальности с его деятельностью. Она включает такие виды деятельности, как:

- образовательная: знакомство с различными типами учебных заведений и различными уровнями образовательной системы (начальный, средний высший, система дополнительного образования);

- культурно-просветительская: экскурсии в музеи, галереи, к памятникам архитектуры и национальной культуры;

- производственно-художественная: знакомство с работой в сфере художественного оформления интерьера, с работой художника на предприятии, полиграфическом производстве;

- научно-исследовательская и методическая: знакомство с решением актуальных вопросов художественной педагогики, разработкой новых подходов к обучению изобразительному искусству, конструированием нового содержания уроков образовательной области «Искусство»;

- художественно-творческая: знакомство со спецификой создания художественных работ по живописи, графике, скульптуре, декоративно-прикладному искусству.

Виды деятельности учителя изобразительного искусства являются одним из пунктов формирования интереса. Также для активизации и эффективности формирования интереса к своей профессии, мы будем использовать ряд мотивационных методов: метод поощрения, метод формального общения, методы экскурсий, поездок, метод четкой постановки целей, практические задания [1].

Методы поощрения. Поощрение – это педагогическое воздействие на личность, выражающее положительную оценку воспитателем поведения воспитываемого целью закрепления положительных качеств и стимулирования деятельности [2, с. 126].

Методы поощрения и формального общения не используются в чистом виде, они коррелируются в зависимости от ситуации. Метод поощрения и метод наказания требуют к себе большего внимания, так как несправедливооцененные или переоцененные результаты не дают правильных результатов. Для этого нами были разработаны условия

применения данных методов:

1. Учитывать мотивы студента – студент должен использовать умственные мотивы для достижения цели, то есть мотивы должны переходить из внешних во внутренние мотивы.

2. Поощрение требует личностного подхода. В данной ситуации педагог должен обращать внимание на студента, на то, как много сил вложил в работу, и иногда можно даже не брать во внимание, что студент не достиг результатов.

3. Выбирая поощрения, важно найти меру. Студент не должен получать похвалу за любую деятельность, каждую награду надо рассматривать в зависимости от ситуации.

4. Поощрение не должно являться для одного студента наградой, а другому студенту наносить ущерб. В данной ситуации необходимо устанавливать четкие критерии оценивания.

5. Справедливое решение. Решение, принятое педагогом, должно приниматься студентами, и они должны понимать, за что и почему был награжден студент. Мнение на данный счет не должно разделяться.

Формальное общение. Формально-ролевое общение – когда регламентированы и содержание, и средства общения и вместо знания личности собеседника обходятся знанием его социальной роли [3, с. 7].

Применение формального общения требует несколько условий для успешной реализации.

Первое – узнать основные статусы участников, если говорить о студенте и педагоге, необходимо узнать основные социальные статусы, для учета возможностей и ограничений.

Второе – формальное общение предусматривает получение информации от студента, для стимулирования его дальнейшей мотивации.

Третье в формальном общении предполагает отсутствие эмоций, что приведет к информации в чистом виде без эмоциональной окраски [4, с. 10].

Методы экскурсий, поездок. Методика проведения экскурсий направлена на то, чтобы помочь студентам легче усвоить теоретический материал. Делается это с помощью методических приемов, которые делятся на две группы – приемы показа и приемы рассказа.

Показ на экскурсиях – многоплановый процесс извлечения зрительной информации из объектов, процессов, во время, которого действия студентов производятся в определенной последовательности, с конкретной целью. Особенностью показа является способность обнаружить, раскрыть то или иное качество наблюдаемого объекта, возможность сделать явным, очевидным то, что незаметно при первом взгляде на предмет.

Рассказ экскурсовода выполняет две задачи: комментирует, поясняет, дополняет увиденное; реконструирует, восстанавливает то, что не может в данный момент увидеть студент. Рассказ – это звучащий индивидуальный текст экскурсовода, исполненный им с соблюдением требований устной публичной речи и представляющий образец монологической речи. Основные требования к рассказу: тематичность, конкретность, убедительность, доступность изложения, законченность суждений, связь с показом, научность [5].

Методы четкой постановки целей. В деятельном подходе цель рассматривается как образ будущего результата, имеющий побудительную силу благодаря связи с мотивом. Постановка цели предполагает наличие у субъекта временной перспективы, сформированных культурных и ценностных оснований деятельности.

Задачи учителя: повышение у студента уровня осознания личного участия в деятельности; формирование у подростка представления, согласно которому он сам может решить, какие нормы и ценности он воплощает в действии; трансляция культурных

образцов, по отношению к которым подросток может осуществить самоопределение [6, с.42].

Практические задания. Практические задания – одна из основных форм заданий, заключающаяся в выполнении студентами под руководством преподавателя комплекса учебных заданий с целью усвоения научно-теоретических основ учебной дисциплины, приобретения практических умений и навыков, опыта творческой деятельности.

При помощи практических заданий преподаватель знакомит студентов с основными положениями формы организации труда на примере работы базовыми примерами.

Практические задания применяются для:

- отработка частей программы обучения;
- совершенствование профессиональных компетенций в выполнении практических заданий;
- приближение к освоению норм выработки, принятых на практике;
- приобретение навыков работы в условиях коллектива;
- воспитание коллективной ответственности за результаты своего труда [7, с. 4].

Для выполнения практического задания необходимо дать четкое задание, информацию студент может взять с лекционных материалов по соответствующей теме, подготовить рекомендуемую литературу, ссылки и видео материалы.

Таким образом, формирование интереса к своей профессии через деятельность не только дает вхождение в сферу деятельности, но и нахождение субъективных оснований для повышения своей мотивации для дальнейшего развития.

Список литературы:

1. Шлома С.Д. Формирование интереса к профессии у студентов Колледжа при изучении специальных дисциплин. Дисс...на соискание уч. ст. к.п.н. – Москва 2006. – с 20.
2. Омелянико В.Л. Кузминский А.И. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 415 с.
3. Фролова Н.А. Психология общения. – Бежецк, 2016. – 30 с.
4. Еговцева Н.Н. Основы профессионального общения специалиста социальной сферы: Учебное пособие. – Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 2007. – 289 с.
5. Родионова И.А. Учебная экскурсия как средство профессионального становления специалиста //Научно-исследовательская деятельность учителя. – Кострома – 2015г. стр 10.
6. Громыко Ю.В. Методические рекомендации по теме «Организация рефлексии, формирование целей и повышение уровня осознанности в ситуации профессионального выбора подрастающей сферы услуг. – Москва, 2020 – 133с.
7. Андреева М.В. Методические указания по выполнению практических заданий. Вологодского филиала РАНХиГС, 2017 – 18с.

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В ФОРМАТАХ ЭФФЕКТИВНЫХ ПРАКТИК

*Варварова Оксана Федоровна,
Рамазанова Асия Сайдалиевна,
Султанова Амангуль Еркебулановна,
Федотова Наталья Сергеевна,
учителя начальных классов, ОШ № 19, г.Костанай*

Аннотация

Өзектілігі: Білім беруді модернизациялаудың заманауи процестері мұғалімнің жеке, шығармашылық және кәсіби әлеуетін өзектендіруді талап етеді, сондықтан жеке тұлғаның кәсіби және шығармашылық өзін-өзі дамыту туралы көп айтады, бұл өзін-өзі саналы түрде сапалы өзгерту қажеттілігімен сипатталатын жеке қасиет ретінде түсініледі қызмет субъектісі және кәсіби позицияны қалыптастыру.

Максаты: Педагогтердің үздіксіз кәсіби дамуын зерттеу.

Түйінді сөздер: Жеке тұлғаны өзектендіру, өзін-өзі дамыту, кәсіби ұстаным.

Аннотация

Актуальность: Современные процессы модернизации образования требуют актуализации личностного, творческого и профессионального потенциала педагога, поэтому так много говорят о профессионально-творческом саморазвитии личности, под которым понимается свойство личности, характеризующееся потребностью в сознательном качественном изменении себя как субъекта деятельности и становлении профессиональной позиции.

Цель: Изучение непрерывного профессионального развития педагогов.

Ключевые слова: Актуализация, саморазвитие личности, профессиональная позиция.

Abstract

Relevance: Modern processes of modernization of education require updating personal, creative and professional potential of a teacher, so a lot of talk about professional and creative self-development of personality, which refers to a personality trait characterized by the need for conscious qualitative change in myself as a subject of activity and the development of professional attitudes.

Goal: Study of continuous professional development of teachers.

Keywords: Actualization, personal self-development, professional position.

Происходящие в стране изменения в системе образования и обусловленная ими модернизация, по новому ставят вопрос о профессиональной компетентности педагогических работников системы образования. Одним из главных направлений образовательной политики государства является повышение статуса и профессионального уровня в деятельности педагогов – растут требования к качеству образования, образовательные программы все более наполняются информационно-коммуникационным контентом, постоянно растут требования и к квалификации, и к личностным качествам педагогов [1]. Педагогу необходимо заботиться о своем профессиональном и личностном развитии. Современный мир не стоит на месте, он постоянно развивается, дополняется, внедряются новые технологии, и все это требует приобретения новых знаний и навыков, повышения своей компетентности в том или ином вопросе. Так как педагог является носителем информации, соответственно он должен постоянно саморазвиваться. Самообразование – это непрерывное образование. Под непрерывным образованием будем понимать образование, протекающее в течение всей жизни человека, а также постоянное обновление, дополнение уже существующих знаний, при помощи всестороннего развития личности и самообразования. В современном понимании сущность непрерывного образования позволяет выделять несколько основных функций – профессиональную, личностную, социальную.

Профессиональная функция заключается в том, что обеспечивает у человека развитие профессиональных компетенций и квалификаций, а также, способствует формированию человеком новых профессиональных возможностей.

Личностная функция способна обеспечивать удовлетворение индивидуальных познавательных потребностей взрослого человека, его интересов, увлечений и, зачастую, сопровождает его повседневную жизнь. Непрерывность профессионального развития – это необходимый процесс для индивидуально-личностного и профессионального опыта каждого педагога. В связи с этим, в системе непрерывного образования, особое внимание важно уделять именно профессиональному развитию.

Корягина О. В. [3] обозначает следующие блоки профессиональной компетентности педагога, это:

1. профессиональные педагогические и психологические знания;
2. профессиональные педагогические умения;
3. профессиональные психологические позиции, установки, требуемые в данной профессии;
4. личностные качества и особенности, обеспечивающие успешное овладение педагогом профессиональными знаниями и умениями.

Исходя из требований современного общества, можно определить основные способы развития профессиональной компетентности педагога:

1 способ. Помощь методических объединений, отдельным педагогам в организации деятельности, с учетом педагогического стажа, уровня профессионализма и индивидуальных запросов личности педагога. Методическая работа должна способствовать совершенствованию квалификации педагога, повышению компетентности.

2 способ. Курсы повышения квалификации являются действенным способом развития профессионализма педагога.

3 способ. Реализация различных форм педагогической поддержки.

4 способ. Самоучение и саморазвитие педагога.

Главное условие профессионального развития педагога – осознание необходимости повышения собственной компетентности. Это подразумевает обновление теоретических и практических знаний, совершенствование навыков специалистов в связи с постоянно повышающимися требованиями к их компетентности. Целью курсов повышения квалификации является оптимизация педагогического процесса, профессиональный рост и постоянное совершенствование педагогов. Повышение квалификации осуществляется также в процессе участия педагогов в разнообразной методической работе. Здесь решаются такие задачи, как: изучение, обобщение и распространение передового педагогического опыта, внедрение в практику достижений педагогической науки; повышение уровня предметной и психолого-педагогической подготовки педагогических работников; консультативная помощь в организации педагогического самообразования.

Такая методическая работа может быть в виде:

- изучения и обсуждения нормативных документов, различных программ;
- обмена опытом между коллегами;
- представление и обсуждение собственных разработок, педагогических инноваций.

Педагогическое самообразование тоже может выступать формой повышения квалификации педагога. Условием продуктивной работы является деятельность педагога по личному плану самообразования, составленному на год и включающие следующие разделы:

- цели и задачи работы по самообразованию;
- участие в методической работе образовательного учреждения;
- посещение курсов, проблемных семинаров, прохождения аттестации;
- изучение методической, психолого-педагогической и предметной литературы, нормативных документов;
- повышение общекультурного уровня;
- итоги работы по самообразованию.

Таким образом, профессиональное развитие педагога в рамках непрерывного образования осуществляется как самим педагогом, так и обществом, которое диктует условия и предоставляет возможности для этого. Регуляция этого процесса происходит через нормативные документы. Непрерывное образование помогает педагогу поддерживать и повышать свой профессиональный уровень, овладевать различными компетенциями на протяжении всей педагогической деятельности.

В завершение необходимо проанализировать особенности становления педагога, которые определяют повышением уровня его профессиональной деятельности. При методической подготовке необходимо применять элементы дифференцированного подхода к обучению [1, с.103, 145-147].

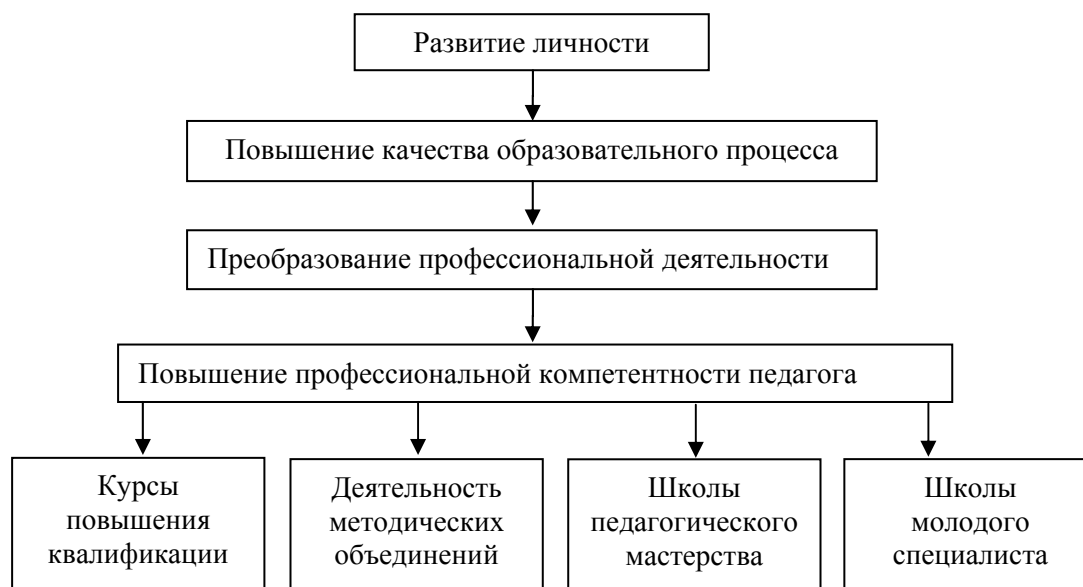
Так, уровни обучения должны соответствовать и уровням усвоения, которые определяются последовательностью процессов полного цикла учебно-познавательной деятельности.

К таким уровням относятся:

- 1 – Минимальный (понимание, запоминание, воспроизведение);
- 2 – Обязательный (применение в стандартной ситуации);
- 3 – Уровень возможностей (перенос усвоенного в нестандартную ситуацию).

При анализе данных уровней, было выявлено, что они должны соответствовать уровням профессиональной деятельности педагога.

Другими словами, первый уровень, или минимальный, определяет профессиональную грамотность педагога, второй уровень характеризует профессиональную компетентность, а третий уровень, уровень возможностей, определяет творческую, профессиональную культуру педагога.

Список литературы:

1. Концепция непрерывного педагогического образования педагога новой формации Республики Казахстан. – Астана, 2018.
2. Руководство для учителя. Первый уровень. Второе издание. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012. – стр.103, 145-147.
3. Корягина О. В., Педагогика. – Петропавловск: ИПО СКГУ им. М. Козыбаева, 2018.

СТРУКТУРА И МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ЗАНЯТИЯ ПО СПЕЦПРЕДМЕТАМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЦИКЛА

Веригина Анна Андреевна,
преподаватель специальных дисциплин,
Разуваева Ольга Анатольевна,
преподаватель специальных дисциплин, высшей категории,
Костанайский колледж сферы обслуживания, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: мақалада зертханалық-тәжірибелік сабақтарды өткізу әдістері мен құрылымы, осы типтегі тапсырмалардың әртүрлі түрлері және оларды өткізу нысандары қарастырылады. Зертханалық-тәжірибелік сабақтарды өткізудің тиімділігін арттыруға бағытталған оқыту әдістері мен оқу процесін ұйымдастыру сипатталған.

Мақсаты: кәсіби циклдің арнайы пәндері бойынша зертханалық-тәжірибелік сабақтарды өткізу қажеттілігін негіздеу.

Түйінді сөздер: зертханалық-тәжірибелік сабақ, оқыту әдістері және құрылымы.

Аннотация

Актуальность: в статье рассматриваются методы и структура проведения лабораторно-практических занятий, различные виды заданий данного типа и формы их проведения. Описаны методы обучения и организации учебного процесса, направленные на повышение эффективности проведения лабораторно-практических занятий.

Цель: обосновать необходимость проведения лабораторно-практических занятий по спецпредметам профессионального цикла.

Ключевые слова: лабораторно-практическое занятие, методы обучения и структура.

Abstract

Relevance: the article investigates the methods and structure of laboratory and practical classes, various types of tasks and forms of their implementation. The methods of teaching and organizing the educational process aimed at increasing the efficiency of laboratory and practical classes are described.

Purpose: to substantiate the need for laboratory and practical classes on special subjects of the professional cycle.

Key words: laboratory and practical classes, teaching methods and structure.

Ведущей целью лабораторно-практических занятий является формирование практических умений – профессиональных (умений выполнять определенные действия, операции, необходимые в профессиональной деятельности) или учебных (умений решать профессиональные задачи, и т.д.), необходимых в последующей учебной деятельности по специальным дисциплинам.

При разработке содержания лабораторно-практических занятий следует учитывать, чтобы в совокупности по учебной дисциплине они охватывали весь круг профессиональных умений, на подготовку к которым ориентирована дисциплина, а в совокупности по всем учебным дисциплинам – охватывали всю профессиональную деятельность, к которой готовится специалист. Наряду с формированием умений и навыков, в процессе практических занятий обобщаются, систематизируются, углубляются и конкретизируются теоретические знания, вырабатывается способность и готовность использовать их на практике, развиваются интеллектуальные умения [1].

Кроме очевидной важности лабораторно-практических занятий следует отметить еще одну характерную черту, а именно, возможность реализации принципов системного подхода при формировании знаний обучающихся. Практические занятия эффективны тогда, когда в программе обучения выстроена система привития обучающимся навыков работать самостоятельно, которая должна определять роль и место преподавателя, а также раскрывать методику проведения занятий, в т. формы проверки (контроля) достигнутых результатов.

При разработке структуры и методики проведения лабораторно-практического занятия преподавателю следует четко определить: чему обучающиеся должны научиться на занятии, какие действия они должны выполнить на занятии для достижения поставленных учебных целей, как и чем, обеспечить занятие и каковы при этом должны быть действия преподавателя как руководителя, при этом должны быть описаны действия преподавателя при подготовке к занятию и в ходе проведения: по организации занятия, по методике достижения целей, использованию учебно-материального обеспечения, контролю усвоения учебного материала; рекомендации по использованию методов и средств обучения при отработке учебных вопросов, по применению ранее полученных знаний и умений обучающихся, по текущему контролю успеваемости, по подготовке к занятиям обучающихся и т.д.

Подготовка занятия должна включать: личную подготовку преподавателя по теме занятия; выдачу задания на практическое занятие обучающимся или проведение консультации накануне занятия. Качественная организация занятия будет зависеть от наличия достаточного количества учебно-методической литературы (учебники, учебные пособия, лекции), наглядных пособий и раздаточного дидактического материала на каж-

дого обучающегося, достаточно сформированная материальная техническая база для проведения практического занятия. [3]

Разработка методических материалов к практическому занятию заключается в составлении задания и плана его проведения. В задании на практическое занятия следует указать: как обучающимся организовать подготовку к занятию; что изучить или исполнить, указываются вопросы, по которым обучающийся должен подготовиться перед занятием; указываются также порядок проведения занятия и, при необходимости, меры безопасности. Задания на практические занятия могут быть групповыми или индивидуальными.

План проведения практического занятия призван обеспечить постоянное и четкое руководство ходом занятия. Содержание его отражает: целевую установку на занятие с учетом уровня подготовки обучающихся и опыта их работы самостоятельно; обеспеченность занятия методической и учебной литературой, наглядными пособиями и различными дидактическими материалами. Особое внимание в плане должно быть обращено на распределение времени по каждому учебному вопросу основной части занятия, а также на отражение действий руководителя занятия и обучающихся в ходе решения задач (с учетом их особенностей и характерного содержания). [3]

Во вступительной части занятия проверить наличие слушателей и их готовность к занятию. После этого преподаватель делает выступление, в котором он должен объявить тему, изложить цель занятия, учебные вопросы и порядок проведения практического занятия. Вступление должно быть коротким, в пределах 5-10 минут, и его методологическое значение состоит в том, чтобы придать обсуждению целенаправленный характер, при этом не следует выявлять неясные вопросы и отвечать на них, иначе занятие может превратиться в консультацию. Поэтому после вступления сразу следует приступить к обсуждению учебных вопросов.

В основной части практического занятия организуется обсуждение предлагаемых вопросов в указанной в расчете учебного времени последовательности. В ходе занятия преподаватель осуществляет управление познавательной деятельностью обучающихся по реализации активной обратной связи «обучающийся-педагог», что достигается: выдачей заданий обучающимся, в том числе индивидуальных, с учетом уровня их подготовленности. [2]

В основу взаимодействия преподавателя с обучающимися должна быть положена доброжелательность, взаимное уважение и требовательность. На занятии каждый обучающийся должен иметь возможность получить консультацию со стороны преподавателя по любому вопросу и индивидуально. Контроль хода выполнения заданий каждым студентом и, в целом, учебной группой, является важнейшим фактором в проведении занятий. Контроль не должен нарушать процесс работы обучающихся и снижать эффективность использования учебного времени. Он должен способствовать выявлению отстающих и, после выявления причин отставания и их устранения, обеспечивать продвижение обучающихся вперед, при этом в ходе занятия преподаватель должен уделять больше времени явно отстающим студентам.

Завершающим этапом занятия является контроль усвоения учебного материала обучающимися и оценка их работы. В заключительной части практического занятия преподаватель указывает степень достижения целей занятия, пути дальнейшей самостоятельной работы обучающихся по рассматриваемой теме и объявляет оценки. [2]

На этапе разработки практического занятия перед нами стояла задача подготовить такое занятие, чтобы обучающиеся были вовлечены как в технологический, так и в творческий процесс приготовления блюда.

Основываясь на рассмотренных положениях, ниже приводятся разработанный урок лабораторно-практического занятия по предмету профессионального цикла.

Разработка лабораторно-практического занятия по специальной дисциплине профессионального цикла по специальности «Организация питания» квалификации «Повар».

Лабораторно-практическое занятие №1

Тема: «Приготовление солянки мясной сборной».

Цель работы: Закрепить теоретические знания по технологии приготовления солянки мясной сборной, знания работы с основными нормативно-технологическими документами для предприятий общественного питания, научиться производить расчеты количества порций готового блюда. Научиться технологии приготовления и правилам подачи солянки мясной сборной.

Содержание работы:

1. Приготовить и оформить для подачи солянку мясную сборную.
2. Определить время приготовления блюд.
3. Дать органолептическую оценку качества блюда.

Инструменты, инвентарь и посуда: Кастрюли ёмкостью 2, 1 и 0,5 литров; ножи поварские, ложки разливательная и столовая; сковороды мелкие; дуршлаг; сито волосяное или капроновое; миски суповые; тарелки мелкие; марля; противень; тёрка; разделочные доски; весы; сырьё.

Последовательность выполнения работы:

1. Получить сырьё и подготовить рабочее место.
2. Провести первичную обработку мяса и сварить до готовности.
3. Обработать почки и сварить отдельно.
4. Варёные мясные продукты, ветчину и сосиски нарезать тонкими ломтиками.
5. Репчатый лук после первичной обработки нарезать соломкой и пассировать с добавлением томата до готовности.
6. Солёные огурцы очистить от кожицы и семян, нарезать ломтиками наискось.
7. В кипящий бульон положить пассированный лук, огурцы, каперсы, лавровый лист, перец и варить 5-10 минут
8. Добавить подготовленные мясные продукты, довести до кипения, проварить 2-3 минуты, добавить соль.
9. Подготовить солянку к подаче: в суповую миску положить маслины, сметану, кружочек лимона без кожицы и посыпать зеленью.
10. Прodeгустировать блюдо и дать органолептическую оценку качества.
11. Убрать рабочее место, посуду и сдать дежурным.
12. Оформить отчёт о проделанной работе.

Заполнить таблицу:

Наименование блюда	Время приготовления	Внешний вид	Консистенция	Вкус	Запах	Форма нарезки	Ошибки допущ. при работе

Индивидуальные задания:

1. Перечислить требования к качеству заправочных супов.
2. Составить технологическую схему приготовления солянки мясной сборной.
3. Заполнить таблицу «Разновидности бульонов».

Вид бульона	Сырьё	Продолжительность варки
Костный		

Мясокостный		
Бульон из птицы		
Рыбный		

Объясните: появление хлопьев на поверхности бульона при варке:

Назовите: какие бульоны называют концентрированными.

Список литературы:

1. Кругликов Г. И. Методика профессионального обучения: учебник/ Г. И. Кругликов – М.: Академия, 2013. – 320 с.
2. Скакун В.А. Организация и методика профессионального обучения: учебное пособие/ В. А. Скакун. – М: Форум: инфра-м, 2007. – 178 с.
3. Интернет-ресурсы: http://referatwork.ru/category/pedagogika/view/256819_prakticheskie_metody

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МУЗЫКИ У ШКОЛЬНИКОВ СРЕДНЕГО ЗВЕНА СРЕДСТВАМИ ИКТ

Грипас Елена Михайловна,
учитель музыки высшей категории,
КГУ «Качарская общеобразовательная школа №1
отдела образования города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области, п. Качар

Аннотация

Өзектілігі: мақала мазмұнында орта буын оқушыларының функционалдық сауаттылығын зерттеу нәтижесі, музыка сабақтарында үш кезеңнен тұрады: 1 – зерттеу, 2 – педагогикалық іс-әрекет тәжірибесін жүзеге асыру, 3 – білімді тексеру және алынған мәліметтер негізінде оларды түсіндіру (зерттеуді аяқтайтын ашық сабаққа қысқаша шолу).

Мақсаты: АКТ көмегімен музыка сабақтарына функционалдық сауаттылықты дамытудың жана тәсілдерін енгізу бойынша тәжірибені жинақтау.

Түйінді сөздер: функционалдық сауаттылық, АКТ, инновациялық педагогикалық технологиялар, тактика және стратегия.

Аннотация

Актуальность: в содержании статьи предлагается результат исследования функциональной грамотности у школьников среднего звена, на уроках музыки, состоящий из трех этапов: 1 – исследование, 2 – реализация опыта педагогической деятельности, 3 – проверка знаний и их интерпретация на основе полученных данных (краткий обзор открытого урока, завершающего исследование).

Цель: обобщить опыт по внедрению новых подходов в развитии функциональной грамотности на уроках музыки с помощью ИКТ.

Ключевые слова: функциональная грамотность, ИКТ, инновационные педагогические технологии, тактика и стратегия.

Abstract

Relevance: The content of the article suggests the result of a study of functional literacy in middle school students, in music lessons, consisting of three stages: 1 – research, 2 – implementation of the experience of pedagogical activity, 3 – testing of knowledge and their interpretation on the basis of the obtained data (a brief overview of the open lesson that completes the study).

Goal: summarize the experience of introducing new approaches in the development of functional literacy in music lessons using ICT.

Keywords: functional literacy, ICT, innovative pedagogical technologies, tactics and strategy.

Сегодня образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан – 2050». Нашей республикой поставлена задача о вхождении ее в число 30-ти наиболее конкурентоспособных стран мира. В достижении данной задачи немаловажную роль играет совершенствование системы образования.

Важными направлениями работы по повышению качества образования являются обеспечение равного доступа всех участников образовательного процесса к лучшим образовательным ресурсам и технологиям; удовлетворение потребности учащихся в получении образования, обеспечивающего успех в быстроменяющемся мире; формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан [1].

Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. Это атомарный уровень знаний, умений и навыков, обеспечивающий нормальное функционирование личности в системе социальных отношений, который считается минимально необходимым для осуществления жизнедеятельности личности в конкретной культурной среде [2, с. 3].

Поэтому главной задачей в системе нашего образования является формирование функциональной грамотности личности обучающегося, чтобы каждый ученик мог компетентно войти в контекст современной культуры в обществе, умел выстраивать тактику и стратегию собственной жизни, достойной Человека. Ключевые компетенции – это свойства и качества, необходимые любому человеку вне зависимости от выбранной им профессиональной сферы деятельности, наиболее общие способности и умения, позволяющие человеку понимать ситуацию и достигать результата в личной и профессиональной жизни в условиях конкретного общества.

Необходимость использования ИКТ в образовательном процессе продиктована самой жизнью: дети живут в технологическом пространстве и в школе, и дома. Современный урок не может быть эффективен и интересен без использования ИКТ, и авторитет учителя резко падает, если он не следит за современными педагогическими технологиями. Учебным планом предусмотрен лишь один урок музыки в неделю, что недостаточно для формирования разносторонне развитой гармоничной личности. В связи с этим возникает проблема увеличения интенсивности урока, его насыщенности, повышения познавательного интереса и качества обучения [3, с.17].

Предлагаю вашему вниманию результаты моего исследования, на тему:

«Развитие функциональной грамотности на уроках музыки у школьников среднего звена средствами ИКТ».

Актуальность исследования обусловлена противоречиями: между необходимостью целевой установки на формирование функциональной грамотности средствами ИКТ и педагогами, которые в силу своего накопленного опыта продолжают на практике обучение, направленное на формирование основных знаний, умений и навыков.

Цель исследования: выявить уровень функциональной грамотности средствами ИКТ у школьников среднего звена на уроках музыки.

Объект исследования: процесс развития функциональной грамотности на уроках музыки средствами ИКТ.

Предмет исследования: развитие функциональной грамотности на уроках музыки у школьников среднего звена.

В соответствии с целью исследования были сформулированы следующие Задачи исследования:

1. Выявить теоретические подходы к раскрытию понятия «функциональная грамотность»;
2. Уточнить и конкретизировать структуру и содержательно-смысловое наполнение функциональной грамотности средствами ИКТ;

3. Выявить опубликованные методики по диагностированию функциональной грамотности и разработать с учетом особенностей ИКТ и возможностей класса;

Решение поставленных задач в работе осуществлялось комплексом взаимосвязанных Методов исследования:

- Педагогическое наблюдение;
- Анализ психолого-педагогической литературы;
- Теоретический анализ педагогических идей;
- Подбор диагностических методик по выявлению функциональной грамотности средствами ИКТ у школьников среднего звена на уроках музыки;

База исследования: КГУ «Качарская средняя школа» №1.

Теоретическая значимость – систематизирована теория вопроса по теме исследования, разработаны тесты по выявлению развития функциональной грамотности средствами ИКТ на уроках музыки у школьников среднего звена.

Практическая значимость – методические рекомендации по диагностическому обследованию развития функциональной грамотности средствами ИКТ могут быть использованы студентами во время педагогической практики и учителями школьников среднего звена.

Современная система образования, в том числе музыкального, требует использования в ней современных методов обучения. Инновационные педагогические технологии, включающие компьютерные, позволяют эффективно использовать в обучении такие важные преимущества как:

- возможность построения открытой системы образования, обеспечивающей каждому индивиду собственную траекторию самообразования;
- возможность интерактивного взаимодействия со средством обучения, воздействие на содержание обучения, его структуру;
- эффективную организацию познавательной, тренажерной и контролирующей деятельности обучаемых в ходе учебного процесса;
- ориентацию на интересы развития личности;
- индивидуализация учебного процесса при сохранении его целостности [4, с. 12].

Этапы исследования:

I этап – была составлена библиография и проведен ее анализ, выбраны теоретические подходы, определен категориальный аппарат и основные понятия, их содержательно-смысловое значение.

Многочисленными были заранее разработаны 14 уроков. Уроки объединены темой «Эпос. Музыкальные инструменты народов мира».

II этап – выстраивается концептуальная часть исследования и разрабатывается содержание опытно-педагогической работы экспериментального характера. Реализация опытно-педагогической работы. Темы опробованы в сентябре, октябре, ноябре и начале декабря, для того, чтобы на третьем этапе исследования провести проверку знаний и выявить уровень развития функциональной грамотности средствами ИКТ в 5х классах. На каждом из 14 уроков, внедрялись ИКТ в различных формах:

- наличие мобильных телефонов и наушников. После предварительной заочки в группу «5А» WhatsApp информации, телефоны ставили на режим полета и слушали музыкальную викторину, записывая правильные ответы;
- работа в группах с планшетом (последовательность картинок, демонстрирующих различные виды искусства Японии);
- использование музыкальных редакторов, запись музыки с элементами аранжировки, с помощью бесплатных программ конструкторов GarageBand, Flexi Music Composer, Acid, eJay в Play Market;
- интернет- конвертирование клипов из MP4 в MP3;
- работа в программе «Нарезка мелодий»;

- создание музыкальных фотоальбомов на тему «Казахские народные инструменты» в программе Киностудия;

- групповая работа (корреспонденты, режиссеры, художники, ученые, музыканты);

- подготовка индивидуальных проектов (записать интервью у старшеклассников, задавая вопросы: Каких героев, каких эпосов они знают? Какие вокально-инструментальные группы Казахстана им известны? Как вы относитесь к народной музыке? Ученники, берущие интервью, сами должны знать ответы на все вопросы. (этно – Группа «Туран» 5 музыкантов играют на любом каз нар. INSTR. используют, виртуозное исполнение, горловое пение), гр. «Белес» (играет перуанский, кельтский, арабский, китайский), этно-рок-группа «Улытау» (снятый клип, о дружбе человека и собаке, доводящий до слез при просмотре). The Magic Of Nomads (магия кочевников) играющие в стиле этно-фьюженс. Группа «Асыл» является вокально-инструментальной командой) Этно-фольклорный ансамбль «Хассак».

- беседа о правильном подборе информации в интернете. Просто скачать все о композиторе в Википедии – не интересно. Не все произведения могут быть правильно подписаны. Вот пример, на сайте «Одноклассники» у меня в друзьях ученики бывшие, и нынешние. Поэтому, очень важно, что они видят в лентах. Здесь тоже можно оказывать положительное влияние и нести пользу в развитие функциональной грамотности учеников и всех посещающих страничку. Одна коллега поставила класс ролик, с названием «Мелодия слез. Бетховен». И получила доказательное опровержение с моей стороны. Я выпустила заметку с ссылкой на источники информации. Если кого-то интересует эта информация, заходите ко мне на страничку в заметки.

Лучший проект, созданный ученицей 5 класса, Лысенко Евгенией, под названием «Музыкальные инструменты мира. Связь культур» был продемонстрирован всем параллельным классам. Речь шла о шанкобызе, международное название Варган. Вот от куда произошла фраза «Сваргань мне что-нибудь» (сыграй на варгане). Победительница привела видео-примеры того, что на шанкобызе играют народы всей земли, просто название инструмента у каждого народа разное. Шанкобыз – древний инструмент, созданный тюркскими народами. И мы знаем, что 200 миллионов представителей тюркских народов, живет в разных уголках земного шара. И каково было удивление ребят, когда они увидели, что в Америке, Шотландии, тоже играют на нашем шанкобызе. Три тысячи музыкантов в Якутии, однажды, одновременно, сыграли на кобузе

III этап – на этом этапе была проведена проверка знаний и их интерпретация на основе полученных данных, выявлено количество показателей по уровням развития функциональной грамотности средствами ИКТ.

Все прошло в виде обобщающего открытого урока, в присутствии гостей с г. Рудного. Использовалось разное оборудование, компьютер, интерактивная доска, синтезатор, баян, музыкальные инструменты.

Дидактический и наглядный материал: создана презентация к уроку, карточки с заданиями, карты, пазлы.

Целью было обобщить полученные знания, так, чтобы это было интересно современно и актуально. Тип урока: игра – соревнование. После музыкального приветствия, текст к музыке Моцарта я сочинила сама, и песни «Отворите окна» авторов Ирины Сербининой и Ольги Юдахиной, я предложила ребятам создать новую компьютерную игру-бродилку, название которой даст команда победителей.

Класс был заранее разделен на пять команд. За каждое выполненное задание команды получали золотые диски CD, серебряные или красные диски Утешения. На протяжении всего соревнования мы использовали компьютерную терминологию.

Сетинг – это мир игры со своими правилами. В игре 3 уровня сложности, чья команда будет носить звание Новичок, Эксперт или Мастер?

Игра разделена на уровни:

1. «Модель» (Собрать пазлы в картинку, с изображением героев эпосов (Кероглы, Манас, Садко, Нюргун Боотур, Зингфрид)

2. «Карта» в любой игре-бродилке есть карта) Отметить разноцветными фломастерами на своей карте страны, которые мы изучали.

3. «Саундтрек» (звуковая дорожка, должна соответствовать видеоряду) Дети слушали отрывки произведений и стрелочками в таблице соединяли правильные ответы. В конце задания, желающий ученик выходил и проводил проверку, соединяя слова стрелками на интерактивной доске.

4. «Артефакты», потому, что творчески-игровой. представители каждой команды, достали из сундука артефакт:

- артефакт – Маска из Японии (определить значение ключевых слов – Оригами, хайга, хокку, бонсай, икебана, театр «Кабуки»). Придумать хокку (вид японской поэзии, 3-х стихов (Мне запомнилось хокку «Мы пришли на открытый урок, выполняем задания, неизвестно что будет с нами дальше?!»)) и исполнить 1 куплет на японском языке «Сакура».

- артефакт «Шанкобыз» (Казахстан) (Определение ключевых слов кюй, кюйши, жырау, жирши) Провести игру «Узнай инструмент по тембру» Команды получили инструменты – 2 домбры, сабызгы, шанкобыз, даулпыз, асатаяк. Играл только тот участник команды, кто слышал звучание своего инструмента, в конце играли все, потому что звучал оркестр казахских народных инструментов.

- артефакт «Статуетка священной коровы» (Индия). Определение ключевых слов – Боги, рага, мантра, йога. Ребята называют известные индийские инструменты. В конце задания, под звуки мантры, команда демонстрирует позы йоги.

- артефакт «Золотое кольцо» (Скандинавский полуостров). Ключевые слова – Рихард Вагнер, Опера «Кольцо Нибелунгов», Валькирии, Зингфрид, перечислить государства, входящие в Скандинавский полуостров – Дания, Норвегия, Швеция, Финляндия, Исландия). Разыграть небольшую сценку из «Саги о Нибелунгах» под звучание «Полет Валькирий» из оперы Вагнера «Кольцо Нибелунгов».

- артефакт «Пиктографическое письмо» (Россия) Ключевые слова – былина, баян, гусли, Волхова. Разгадать кроссворд на интерактивной доске, дети вписывали на доске ответы сами. провели для всего класса разминку, под современную обработку песни «Порушка – Параня».

Подведение итогов соревнования, команда победителей, записала на интерактивной доске, на фоне красочной картинке, название игры «В поисках истины». Дети получили домашнее задание: нарисовать логотип игры в предложенных компьютерных программах для рисования.

А в качестве рефлексии – обмен мнениями в группе «5А» WhatsApp.

И в конце встречи дети посмотрели несколько слайдов о том, что нужно беречь свое здоровье, стараться не засиживаться за компьютером.

Итоги реализации моего опыта:

Проводя целенаправленную работу по внедрению информационно-коммуникационных технологий, добилась стабильности результатов. В течение ряда лет наблюдается 100% успеваемость и высокое качество знаний.

- возрос познавательный интерес учащихся к предмету;
- повысилось качество успеваемости;
- совершенствовались навыки исследовательской работы с применением ИКТ;
- появилась потребность в работе с дополнительной литературой, с Интернет-ресурсами;
- наблюдается интеллектуальный рост, повысилась культура общения, расширился кругозор;

- повысился творческий потенциал учащихся.

Таким образом, использование информационных технологий на уроках музыки полезно и целесообразно.

Компьютеризация процесса образования, особенно музыкального, ставит, естественно, вопрос о подготовленности педагогического состава к использованию новых информационных средств, владении методологией, принципами и методикой их использования. И в заключение, хотелось бы особо подчеркнуть, что в процессе образования достижение успеха обеспечивается только совокупностью традиционных и инновационных форм, средств, методов обучения. Недопустима как их гиперболизация и абсолютизация, так и недооценка. Только комплексное применение традиционных и инновационных педагогических технологий позволит успешно решить задачи системы современного образования [5, с. 31].

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования и науки в Республике Казахстан на 2016–2019 годы. – Астана, 2016г.
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. – 3 с.
3. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности на 2012-2016 годы. – 17 с.
4. Андреев А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа. Педагогика. – 2005. – № 4. – 12 с.
5. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы Постановление Правительства Республики Казахстан № 832 от 25 июня 2012 года. – Астана, 2012. – 31 с.

АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

Грубинко Людмила Алексеевна,
преподаватель спец.дисциплин, высшей категории,
КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж», г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Мамандандырылған мамандандырылған ғылыми-зерттеу жұмыстарына байланысты студенттердің белсенділігін арттыру мәселесі қарастырылды. Оқыту әдістері мен жұмыс істеу мәселелері, оқу жұмысын ұйымдастырудың тиімді әдістері, өзіндік жұмысын қарастырады – процесте белсенділік таныту әдісі ретінде.

Мақсаты. Ақпараттық технологияларды қолдануда арнайы мамандандырылған дисциплиналарда оқытын студенттердің белсенді жұмыс істеуін ынталандыру үрдісіне оқыту.

Түйінді сөздер: студенттің өзіндік жұмысы, студенттердің танымдық іс-әрекеті белсендіру әдістері, ақпараттық технологияларды оқыту үрдісі.

Аннотация

Актуальность. В данной статье рассмотрена проблема активизации познавательной способности студентов посредством самостоятельной работы на уроках специальных дисциплин. Отражены методы и приемы мыслительной деятельности, эффективные методы организации учебного труда, рассмотрена самостоятельная работа – как метод активизации познавательной деятельности в процессе учения.

Цель. Роль использования информационных технологий в процессе обучения с целью повышения активизации познавательной деятельности студентов на уроках специальных дисциплин.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, методы активизации познавательной деятельности студентов, информационные технологии в процессе обучения.

Abstract

Relevance In this article, the problem of activation of the students' knowledge of self – employed work on the special disciplines. Effective methods of teaching the organization of the workshop are considered methods of activation of a functional process in the method of work.

Goal The role of information technologies in the process of teaching the students to activate knowledge of the work of students in special disciplines.

Key words: self employed student, method of activating the methodworking with students, information technology in the process of teaching.

«Учение, лишённое всякого интереса и взятое только силой принуждения, убивает в ученике охоту к учению, а учение, основанное только на интересе, не даёт возможности окрепнуть самообладанию и воле ученика, так как всё в учении интересно и необходимо брать силою воли»

К.Д. Ушинский

Сегодня система образования немыслима без внедрения современных педагогических технологий.

Считаем, что активизация познавательной деятельности достигается в условиях тесной связи теории и практики в обучении. Закрепление, обогащение и систематизация знаний осуществляются в процессе их осознанного применения, предполагающего теоретическое обоснование практических действий, с одной стороны, и практическое приложение законов и правил – с другой. Частые переходы от теории к практике и наоборот являются одним из условий развития студентов, успешного овладения знаниями.

Активизация познавательной деятельности студентов была и остаётся одной из вечных проблем педагогики. Всё большее значение в жизни приобретают коммуникативные умения, способность к моделированию ситуаций, приобретению опыта ведения диалога, дискуссий, приобщению к творческой деятельности. В то же время наблюдается снижение интереса к учёбе, интеллектуальная пассивность [1, с. 21].

В связи с этим особое внимание к использованию методов и приёмов, требующих активной мыслительной деятельности, с помощью которых формируются умения сравнивать, обобщать, видеть проблему, искать средства решения, корректировать полученные результаты.

Система работы активизации познавательной деятельности студентов к учению строится на основных положениях: теории деятельности, теории развития познавательного интереса, теории активизации познавательной деятельности студентов [2, с. 46].

Лучшему усвоению учебного предмета, развитию научного интереса, активизации учебной деятельности студентов, повышению уровня практической направленности способствуют наиболее активные формы, средства и методы обучения.

Аспекты методики познавательного интереса включают следующие моменты:

- привлечение студентов к целям и задачам урока;
- возбуждение интереса к содержанию повторяемого и вновь изучаемого материала;
- включение студентов в интересную для них форму работы;
- создание атмосферы сотрудничества и доброжелательности в группе;
- создание «ситуации успеха» для каждого студента;
- включение студента в активную деятельность;
- коллективные формы работы;
- использование элементов занимательности, нестандартности при изучении материала;
- использование проблемных ситуаций;
- практическая направленность изучаемого материала.

Наибольший активизирующий эффект на занятиях дают ситуации, в которых студенты сами должны:

- отстаивать свое мнение и принимать участие в дискуссиях и обсуждениях;
- ставить вопросы своим товарищам;
- самостоятельно выбирать посильное задание и искать варианты решения познавательной задачи;
- создавать ситуации самопроверки, анализа личных познавательных и практических действий.

Методы обучения используемые на уроках:

- самостоятельный поиск необходимой информации (студенты готовят доклады, рефераты, презентации);
- метод проектов (курсовое проектирование, работа над учебно-исследовательскими проектами);
- тестирование;
- эвристическая беседа;
- проблемное обучение.

Формы организации деятельности студентов:

- коллективные (фронтальный опрос);
- индивидуальные (индивидуальный устный опрос);
- групповые (группа из 5 человек применяю при обобщении материала);
- парные (взаимоопрос в парах – задаются вопросы).

Формы и методы проведения урока:

- деловая игра; ролевая игра (в группах);
- лабораторная работа (определение качественных показателей продукта);
- практическая работа (решение задач);
- самостоятельная работа (работа с раздаточным материалом, литературой);
- зачёт.

Но активности познавательной деятельности, проявленной на уроке, требуется выход и во внеурочные формы работы, поэтому помимо урока играет важную роль организация исследовательской и проектной деятельности студентов. Одним из путей творческого восприятия современных наук – это систематическая исследовательская и проектная деятельность, позволяющая применять полученные знания на уроке, на практике, участие в конкурсах, конференциях разного уровня.

Условия проявления познавательной деятельности:

- создание атмосферы сотрудничества и доброжелательности в группе;
- создание «ситуации успеха» для каждого студента;
- включение студента в активную деятельность, коллективные формы работы;
- использование элементов занимательности, нестандартности при изучении материала;
- использование проблемных ситуаций;
- практико-ориентированная направленность изучаемого материала.

Это позволяет решать главные задачи образовательного процесса:

- формирования навыков общения;
- умения не только добывать знания, но и эффективно их использовать;
- формирования определенного уровня компетенции студентов;
- подготовка студентов к участию в реализации проекта, исследования.

При организации работы студента с учебником, мною уделяется большое внимание формированию умений: Делать выписки, составлять конспекты; ставить вопросы к тексту, обобщать, сравнивать, оценивать; выделять непонятные места в тексте; разбираться в причинах их непонимания; пользоваться справочным и другими материалами для разъяснения непонятных мест; определять основную мысль текста; разбивать текст на микротемы; составлять план текста; составлять технологическую схему.

Для этого я использую следующие: компоненты учебника, текстовые; (конспект)

нетекстовые; (технологическая схема продукта) вопросы-задания; (упражнения, схемы, таблицы, иллюстрации и др.).

Также использую информационные технологии обучения с применением интерактивного оборудования.

Преимущества технологии:

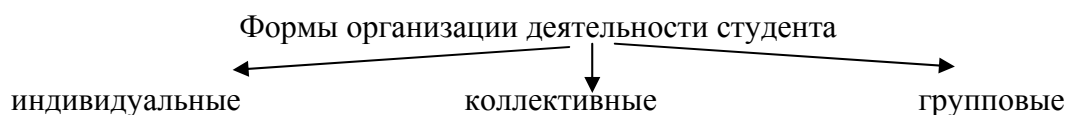
- Информационно Компьютерная Технология активизирует познавательную деятельность студентов.
- Позволяет проводить уроки на высоком эстетическом и эмоциональном уровне.
- Обеспечивает наглядность и привлечение большого количества дидактического материала.
- Обеспечивается высокая степень обучения.
- Расширяется возможность самостоятельной деятельности; формируются навыки исследовательской деятельности.
- А всё вместе, конечно же, способствует повышению качества образования.

Задачи:

Использовать инновационные формы, методы, приёмы обучения

Научить всему кратко, понятно, основательно

О сложном говорить увлекательно, эмоционально

Методы обучения:

- ✓ самостоятельный поиск необходимой информации;
- ✓ метод проектов;
- ✓ тестирование;
- ✓ овладение разными студентами разного материала;
- ✓ творческая деятельность в процессе обучения: дискуссия, самостоятельное создание продуктов труда, работа над учебно-исследовательскими проектами и др.;
- ✓ метод инверсии: решение творческой задачи с помощью анализа и синтеза, конкретного и абстрактного;
- ✓ проблемное обучение.

Формы работы с учебником:

- ✓ репродуктивно-поисковая (составление плана, схемы, конспекта по тексту);
- ✓ сравнительно-аналитическая (составление таблиц, схем, рисунков);
- ✓ творческая (тесты, кроссворды, тексты с ошибками).

Формы и методы проведения урока (деловая игра, ролевая игра, зачет, игра, лабораторная работа, практическая работа).

Информационные технологии:

Информационные технологии обучения – это все технологии, использующие специальные технические средства интерактивного оборудования.

Интерактивное обучение-это диалог не только с человеком, но и с компьютером.

Вывод Самостоятельная работа – как метод активизации познавательной деятельности студентов, направлена на выполнение поставленной цели: побуждает студентов к самоучению, самооценке, поиску знаний, саморазвитию творческой личности, способствует развитию памяти, мышления, даёт возможность повысить качество обучения, улучшение качества подготовки специалистов осуществляется за счёт практической деятельности. Практика позволяет применить свои знания, полученные на учебных занятиях в своей профессиональной деятельности.

Список литературы:

1. Шадрикова В.Д. Познавательные процессы и способности в обучении. – М., 2003
2. Казаков А.Г. Организация самостоятельной работы студентов. – М., Издательский центр «Академия» 2002
3. Барышникова З.А. Организация самостоятельной познавательной деятельности студентов. – М., 2000

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

Губанищева Алена Александровна,
учитель географии школы-лицея №17, г. Атырау,
Закарьяева Маргарита Бакытовна,
учитель географии школы №22

Аннотация

Өзектілігі. «География сабағында функционалдық сауаттылықты дамыту» мақаласының тақырыбы қазіргі кезде өзекті болып табылады. Өйткені қазір әлемде функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық бағытта белсенді араласуына, сонымен қатар үздіксіз білім алуға ықпал ететін негізгі факторлардың біріне айналуға.

Мақсаты – география сабақтарында тапсырмаларды орындау арқылы студенттердің жаратылыстану сауаттылығын дамыту және «жұмсақ» дағдыларын қалыптастыру мүмкіндіктерін көрсету.

Жұмыстың құндылығы студенттердің жас ерекшеліктерін ескере отырып, география сабақтарында PISA тапсырмаларын оқыту мен эксперименттік әрекеттерді жүзеге асыру мақсаттарына сәйкес білім беру үдерісіне қосылғандығын көрсетуде. Зерттеу нәтижесінде мұғалімнің оқушылардың функционалдық сауаттылық дағдыларын дамытуға бағытталған жұмысының бағыттары анықталды. Жұмыс мұғалімдерге география пәні үшін ғана емес, сонымен қатар сабақтас пәндер – биология, физика үшін де пайдалы болуы мүмкін.

Түйінді сөздер: жаратылыстану сауаттылығы, құзыреттілік, оқу сауаттылығы, функционалдық сауаттылық, «жұмсақ дағдыларды» дамыту, эксперименттік қызмет.

Аннотация

Тема статьи «Развитие функциональной грамотности на уроках географии» является актуальной на сегодняшний день, так как в современном мире функциональная грамотность становится одним из базовых факторов, способствующих активному участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, а также обучению на протяжении всей жизни.

Цель работы показать возможности развития у учащихся естественно-научной грамотности и формирования «мягких» навыков через выполнение заданий на уроках географии.

Ценность работы заключается в демонстрации включения в учебный процесс, в соответствии с целью обучения заданий PISA и осуществление экспериментальной деятельности на уроках географии, с учетом возрастных особенностей учащихся.

В результате проведенных исследований выработаны направления работы учителю по развитию навыков функциональной грамотности учащихся. Работа может быть полезной для преподавателей не только предмета географии, но и смежных дисциплин – биологии, физики.

Ключевые слова: естественно-научная грамотность, компетентность, читательская грамотность, функциональная грамотность, развитие «мягких навыков», экспериментальная деятельность.

Abstract

The topic of the article «Development of functional literacy in geography lessons» is relevant today, since in the modern world, functional literacy is becoming one of the basic factors that contribute to the active participation of people in social, cultural, political and economic activities, as well as learning throughout life.

The purpose of this work is to show the possibilities of developing students in natural science literacy and the formation of «soft» skills through the performance of tasks in geography lessons.

The value of the work lies in demonstrating inclusion in the educational process, in accordance with

the goal of teaching PISA tasks and the implementation of experimental activities in geography lessons, taking into account the age characteristics of students.

As a result of the research, the directions for the teacher's work on the development of students' functional literacy skills have been developed.

The work can be useful for teachers not only for the subject of geography, but also for related disciplines – biology, physics.

Key words: natural science literacy, competence, reading literacy, functional literacy, development of «soft skills», experimental activity.

«В современном мире простой поголовной грамотности уже явно недостаточно. Необходимо также уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни»

Н.А.Назарбаев

В эпоху глобализации информационного пространства, массового использования гаджетов система образования вынуждена ускорить свое преобразование, приспособление к новым социальным требованиям. Многие страны, включая Казахстан, столкнулись с проблемой функциональной неграмотности в условиях развития глобального информационного общества.

Основные направления развития функциональной грамотности школьников отражены в Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. В соответствии с требованиями международного стандарта, центральным лицом процесса обучения является обучающий субъект, а компетенции, конечный результат полученных субъектом знаний, повышают актуальность формирования вопроса «функциональной грамотности» в системе образования [1, с 24].

Функциональная грамотность – это способность учащихся взаимодействовать с внешней средой, адаптироваться к меняющимся условиям жизни, развивать индивидуальные способности, что составляют основу для развития социальных навыков учащихся, социально-культурного развития, превращения знаний, умений и навыков в компетенции. Функциональная грамотность формируется из компетенций, важных для решения коммуникативных, информационных проблем учащихся. Главной целью развития функциональной грамотности является воспитание в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан и его социальная адаптация в быстро меняющемся мире.

На сегодняшний день главными функциональными качествами личности являются инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, умение выбирать профессиональный путь, готовность обучаться в течение всей жизни. Все данные функциональные навыки формируются в условиях школы. Важными показателями являются также ключевые компетенции. К ним относятся:

- компетентность разрешения проблем;
- информационная компетентность;
- коммуникативная компетентность.

Функциональная грамотность школьников – это развитие способности учащегося глубоко понимать предмет, умение эффективно использовать свои знания в любой ситуации вне класса. Главная задача учителя заключается в формировании у ребенка чувства свободы мысли, активности, творческого мышления и навыков самостоятельного принятия решения.

Усиление внимания к термину *функциональная грамотность* обусловлено проводимыми международными исследованиями достижения ожидаемых результатов образования по математике и естественным наукам TIMSS (Third International Mathematics and Science Study) и программе оценки учащихся PISA (Programme for International Student Assessment) [2, с. 64].

Естественно-научная функциональная грамотность – «... это способность учащихся использовать естественнонаучные знания для отбора в реальных жизненных ситуациях тех проблем, которые могут быть исследованы и решены с помощью научных методов, для получения выводов, основанных на наблюдениях и экспериментах, необходимых для понимания окружающего мира и тех изменений, которые вносит в него деятельность человека, а также для принятия соответствующих решений».

Для развития функциональной грамотности учителю необходимо работать в следующих направлениях:

1. Применение заданий на функциональную грамотность. Учитель может самостоятельно разрабатывать задания или адаптировать тексты заданий PISA. Задания открытых сборников PISA можно использовать частично т.е использовать только ту часть задания которая соответствует ЦО, или возрастной категории учащихся, заменить часть заданий, используя местный компонент.

2. Оценивание для обучения. Важно продумать как будет проходить оценивание достижений учащихся учителем, отслеживание прогресса в развитии компетенций самого ученика, способствовать развитию креативного мышления учащихся. Использование приемов самооценивания и взаимооценивания.

3. Развитие коммуникативных качеств учащихся. Организация деятельности учащихся в парах, группах способствует развитию речевых компетенций и навыков взаимодействия.

4. Развитие читательской грамотности. На уроках географии используются различные форматы сплошного и не сплошных текстов, в том числе географические карты, которые помогают учащимся осознать те действия, с помощью которых они находят решение [3, с. 24].

В качестве примера использования заданий на развитие естественнонаучных знаний предлагаю задание для учащихся 11 класса по цели 11.1.1.2 – применять методы экспертных оценок согласно теме исследования. Задание используется на этапе «Осмысления», направлено на развитие навыков высокого порядка.

Задание на применение индивидуальных методов экспертных оценок. ВЕТРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ

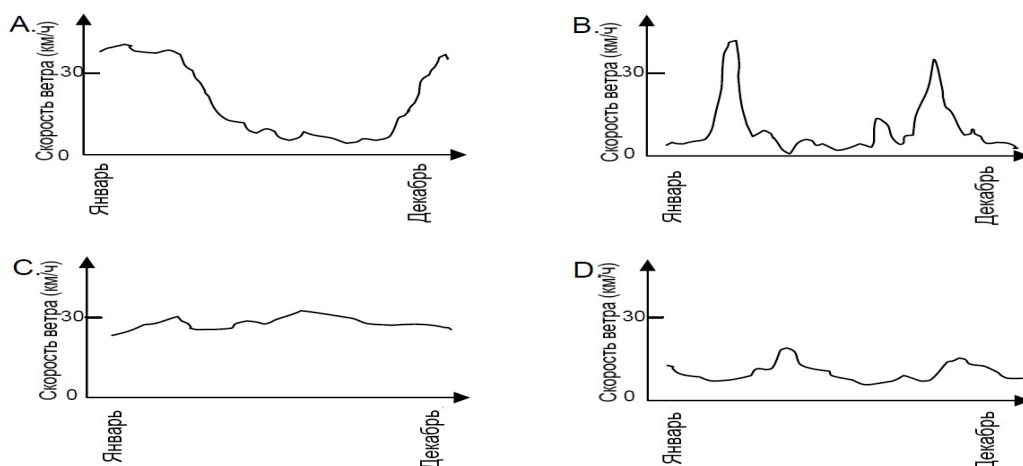
Многие верят, что в будущем в качестве источников энергии для производства электричества вместо нефти и угля будут использоваться ветроустановки. Механизмы, продемонстрированные на картинке ниже, представляют собой ветряные мельницы с лопастями, приводимыми в движение ветром. Данные вращения производят электричество при помощи генераторов, которые активируются ветряными мельницами.

Ветроэлектростанция

Вопрос 1: ВЕТРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ

Графики ниже демонстрируют среднюю скорость ветра в четырех разных местностях в течение года. На каком из графиков указано самое подходящее место для установки ветроэлектростанции с целью производства электричества?

Вопрос 2: ВЕТРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ

Приведите два значимых достоинства и два значимых недостатка использования ветряной энергии для производства электричества в сравнении с использованием ископаемого топлива, например, угля и нефти.

Достоинства:.....

Недостатки:.....

Вопрос 3: ВЕТРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ

Оцените эффективность строительства ветровой электростанции в нашей области. Приведите два аргумента «за» и два аргумента «против».

Вопрос 4: ВЕТРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ

В нашей области местные органы власти решили построить ветровую электростанцию, предложите район наиболее эффективного и безопасного строительства. Отметьте этот район на карте. Фото карты прикрепляете.

Объясните выбор места для строительства ВЭУ

Дескрипторы:

- определяет график с наиболее подходящими условиями для производства электроэнергии

- приводит два примера достоинств ветроэлектростанций

- приводит два примера недостатков ветроэлектростанций

- приводит два аргумента «за» строительства ветроэлектростанции в нашей области

- приводит два аргумента «против» строительства ветроэлектростанции в нашей области

- предлагает район строительства ветроэлектростанции в нашей области

- отмечает район на карте

- объясняет выбор места для строительства ВЭУ

Характеристика задания

Компетенция: понимание особенностей естественно научного исследования
процедурное знание

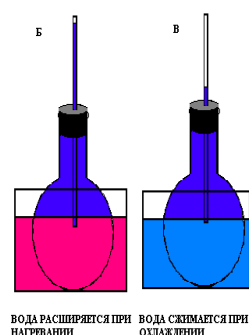
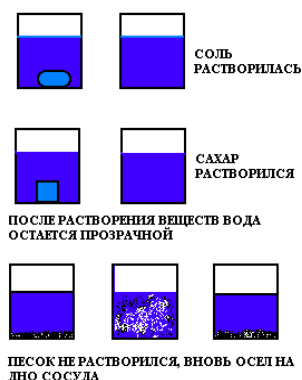
Контексты природные ресурсы; национальный уровень.

В 7 классе по теме «Гидросфера и ее составные части» для реализации цели 7.3.3.1 Характеризует гидросферу и ее составные части, предлагаю следующие задания.

1. Составить концептуальную схему «Основные части гидросферы Земли»
2. Прodelать эксперимент: «Вода – растворитель». Определите экспериментальным путем, какие вещества растворяются в воде.
3. Прodelать эксперимент «Расширение воды при нагревании и сжатие при

охлаждении». Выяснить, экспериментальным путем как изменяется объем воды в зависимости от температуры.

4. Расставьте составляющие местного круговорота воды в природе.

Дескрипторы

1. Составляют схему, все части гидросферы.
2. Приводят примеры частей гидросферы не менее трех.
3. Доказывают, что вода растворяет твердые, жидкие и газообразные вещества.
4. Доказывают, что вода при нагревании расширяется, вода при охлаждении сжимается.
4. Понимает и применяет знание о местном круговороте воды и его составляющих частях.

Проведение опыта

Проведение учащимися экспериментов «Вода-растворитель», «Расширение воды при нагревании и сжатие при охлаждении», направлены на исследование и решение проблемных ситуаций. Такие работы повышают функциональную грамотность школьников. Дети учатся обсуждать, какие сведения они получили и как могут связать их со

своей жизнью, делиться мнениями и участвовать в совместном обсуждении, как и когда можно использовать полученные сведения.

Подводя итоги, хочется отметить, что функциональная грамотность в нынешней системе образования является богатой ценностью, которая может стать основой для формирования национального сознания, собственного мировоззрения, гражданской позиций учащихся.

Список литературы

1. PISA: естественнонаучная грамотность. – Минск: РИКЗ, 2020. – 168 с.
2. Ковалева Г.С. Новый взгляд на грамотность. По материалам международного исследования PISA-2000.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании / И.А. Зимняя. – М.: Логос, 2004. – 208 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ПО СРЕДСТВАМ МАКЕТИРОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАНҒЫРУ» ПРИ СОЗДАНИИ МАКЕТА «ЖАСТАР САРАЙЫ», КАК ОДНОГО ИЗ ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЕЙ КОСТАНАЯ

*Гусманова Умит Жаныбековна,
студентка 3 курса, кафедры искусств,
Архипова Ксения Геннадьевна,*

*магистр педагогики и психологии, ст.преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им.А. Байтурсынова, г. Костанай*

Аннотация

Мақалада «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі бағыттары қарастырылады. Президент үндеулері мәнмәті-нінде жас ұрпақты патриоттық тәрбиелеу проблемасының маңыздылығы атап өтіледі.

Мақсаты: орналасу жобасы арқылы оқушылардың патриоттық және эстетикалық тәрбиесін қалыптастырудың маңыздылығын анықтау.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының өзектілігін зерттеу әдісімен, макеттеу жобасы арқылы өскелең ұрпаққа «Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізін зерделеуге және қолдануға патриоттық тәрбие беру.

Макет құралын балалар мен ересектердің шығармашылық тұлғасын дамыту факторы ретінде таныстыру.

Туған қаланың және тұтастай елдің көрікті жерлеріне ұқыпты қарауға қол жеткізу.

Түйінді сөздер: патриоттық тәрбие, «Рухани жаңғыру» бағдарламасы, макеттеу, көрікті жерлер, «Жастар Сарайы».

Аннотация

В статье рассматриваются основные направления программы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания». Подчеркивается значимость проблемы патриотического воспитания молодого поколения в контексте обращений Президента.

Цель: выявить значение формирование патриотического и эстетического воспитания учащихся, через проект макетирования.

Раскрыть актуальность программы «Рухани жаңғыру», методом исследования, через проект макетирования привить подрастающему поколению патриотическое воспитание в изучение и применение основы программы «Рухани жаңғыру».

Ознакомить со средством макетирования, как фактор развитие творческой личности детей и взрослых.

Добиться бережного отношения к достопримечательностям родного города и страны в целом.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, программа «Рухани жаңғыру», макетирование, достопримечательность, «Жастар Сарайы».

Abstract

The article discusses the main directions of the program «Bolashakabadar: Rouhani gear» «look into the future: the modernization of public consciousness». The importance of the problem of Patriotic education of the young generation in the context of the President's appeals is emphasized.

Goal: to find out the significance of the formation of patriotic and aesthetic education of students, through the design project.

To reveal the relevance of the program «Rukhani zhangyru», by the method of research, through the project layout to instill patriotic education in the younger generation in the study and application of the basics of the program «Rukhani Zhangyru».

Introduce the tool layout as a factor in the development of the creative personality of children and adults.

To achieve a careful attitude to the sights of your native city and the country as a whole.

Keywords: patriotic education, program «Rukhani zhangyru», layout design, attraction, «Zhastar Sarayu».

Республика Казахстан не перестаёт развиваться, а Нурсултан Назарбаев с подвиг ее во вступление в Новый исторический период. В 2017 году своим посланием Н.А. Назарбаев объявил о начале модернизации Республики Казахстан. Главной целью программной статьи «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» («Курс в будущее: духовное обновление» – это преумножить и сохранить духовные и культурные ценности, обычаи и традиции казахского народа. В этой программе разработаны 6 важных проектов: «Сто новых лиц», «Сто новых книг», «Сакральная география Казахстана», «Туған жер», «Перевод казахского языка на латиницу», «Казахстанская культура в современном мире» [1].

Всегда основанием национальной идентичности была, есть и будет отчизна. Земля, на которой родились все мы. Земля, которую каждый уважающий себя человек будет защищать и любить до конца своих дней.

Любовь к Родине мотивирует на различные достижения во многих сферах деятельности. Казахский народ сумел донести до наших дней всю суть его культуры и обычаев. Мы должны бережно передавать эти ценности каждому будущему поколению казахстанцев».

«Туған жер» – это Спецпроект, направленный на развитие «малой родины», сохранение важнейших традиций и обычаев, а так же, вовлечение граждан к развитию родного края во всех сферах деятельности, в том числе и в научной.

Программа «Рухани жаңғыру», ориентированная на возрождение духовных ценностей казахстанцев с учетом всех современных рисков и вызовов глобализации, призвана повысить конкурентоспособность Казахстана в мире, сохранить национальную идентичность, популяризовать культ знания и открытость сознания граждан. Эти качества должны стать основными ориентирами современного казахстанца.

Программа модернизации общественного сознания позволяет консолидировать общество, объединить интеллигенцию, молодежь, представителей всех слоев населения вокруг идей, провозглашенных Главой государства. Реализация всех направлений модернизации проходит с учетом потребностей социума, при активном вовлечении научно-экспертного сообщества, представителей гражданского общества, молодежи.

Действительно, именно молодежь, активная, деятельная, стремящаяся к развитию, к новым достижениям, может стать колоссальной движущей силой в реализации этой большой программы. И помочь, направить, вдохновить, поддержать личным примером – это задача нас, педагогов. Занимаясь обучением студентов основам их будущих профессий, мы не должны упускать момент формирования их человеческих качеств.

Развитие патриотизма – является наиважнейшим аспектом становления личности. Один из ключевых тезисов в статье Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» заключается в сохранении и осознании глубины истории и культурной самоидентификации. «Особое отношение к родной земле, ее культуре,

обычаям, традициям – это важнейшая черта патриотизма. Это основа того культурно-генетического кода, который любую нацию делает нацией, а не собранием индивидов» [2, с.16] – эти слова президента, как нельзя лучше передают суть патриотического воспитания.

Несомненно, что лучшая форма патриотизма – это изучение истории родного края. В своей статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» Глава государства обращает внимание казахстанцев на большой смысл слов «Туған жерін сүйе алмаған сүйеалар ма туған елін?» или «С чего начинается Родина?» и разъясняет, как этот смысл наполнить конкретными делами.

Хочется обратиться к высказыванию Нурсултана Абишевича Назарбаева: «Почему малая родина? Человек – существо не только рациональное, но и эмоциональное. Малая родина – это место, где ты родился и вырос, а порой и прожил всю жизнь. Там горы, реки, рассказы и мифы об их возникновении, имена людей, оставшихся в памяти народа. Можно продолжить перечисление. Все это важно» [2, с. 16]. Как можно остаться равнодушным к этим проникновенным словам? Как можно остаться неudel, когда вокруг так много позитивных перемен, каждый день приносит что-то новое и есть возможность участвовать в этих масштабных преобразованиях.

Формирование патриотического воспитания – это в первую очередь воспитание культуры в семье. Семья играет важную роль в создании идеологии общего восприятия мира. Мы живем в стране, где проживает более 130 нации, где каждый по своему уникален, где в каждой семье есть свои традиции и обычаи, которые формируют патриотическое чувство в семье и к родине.

Быть патриотом своей страны – всегда большая ответственность для любого человека, имеющие гордость и достоинство. Будущее нашей страны зависит от людей живущих в ней и от уровня развития образования.

Патриотизм не включает в себе – любить государство и быть им обязанным. Патриотизм – это любить свою Родину, быть толерантным к обществу, не применять насилия над животными и людьми. Патриот – это тот человек, который делает выбор в пользу благого дела. Каждая семья – воспитавшая патриота может быть уверена в будущем своей страны.

Государство должно поддерживать инициативных, творческих, креативно мыслящих граждан своей страны, для чего была разработана программа «Рухани жанғыру». Ежегодно в стране пополняется список «100 новых лиц Казахстана», где большой процент составляет молодые люди. Проект «100 новых лиц Казахстана» вберет в себя живые истории казахстанцев из разных уголков страны, различных возрастов и национальностей, которые будут служить образцом для соотечественников. Эти 100 (и более!) новых лиц станут олицетворением современного Казахстана [3].

Средство макетирование – это сложный высокотехнологичный и творческий процесс, в котором задействовано большое число специалистов с определенным уровнем знаний и практическим опытом и целый ряд материалов, инструментов и оборудования. В итоге получается воспроизвести модель будущего строения, жилого комплекса, парка, техники и тому подобное. Эта деятельность направлена на удовлетворение потребностей проектировочных и строительных компаний, крупных производств, дизайнеров интерьеров и экстерьеров, рекламных агентств, музейных, театральных работников и т.д. Спрос на макеты на сегодняшний день очень велик. Маленькими копиями интересуются как для профессиональных, так и для частных целей.

Архитектурные модели воспроизводят миниатюры зданий и строений. Производят их из самых различных материалов, которые позволяют до мельчайших подробностей воспроизвести будущее строение. Изготовление макетов зданий необходимо для разных целей. На этапе проектирования модель позволяет оценить объект и доработать его при необходимости. Также макет необходим для эффектной и информативной пре-

зентации будущего строения. Похожие функции выполняют и градостроительные макеты, которые воспроизводят в различных масштабах не просто один дом, а целый микрорайон или поселок с уже имеющимися на территории объектами.

Целью дворца молодежи «Жастар Сарайы»

- реализация Законов Республики Казахстан «О культуре», «О языках»;
- реализация Послания Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 30.12.15 г. «Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие»;
- воспитание казахстанского патриотизма, развитие творческого мастерства коллективов и отдельных исполнителей; пропаганда всех видов и жанров самодеятельного народного творчества;
- открытие новых талантливых имен в регионах области с целью участия в областных, Республиканских и Международных конкурсах и фестивалях;
- приобщение молодежи к культурным ценностям посредством популяризации произведений мировых и казахстанских деятелей культуры, искусства;
- сохранение дружбы и солидарности народа Казахстана [8].

Создание макета «Жастар Сарайы» является целью пропаганды «Рухани жангыру» и ее реализации в городе Костанай. Данный проект интересен для жителей и гостей нашего города. Дворец выполняет воспитательную роль среди молодежи, играет эстетическую роль в архитектуре и градостроительстве города. Он так же является центром культуры для проведения мероприятий, концертов, фестивалей, собраний, встреч, выборов.

Несомненно, привлечение студентов к участию разнообразных проектах по изучению и представлению своего города, страны, которые служат реализации данной программы «Рухани жангыру», дает им большой стимул к творческой самореализации. Дает возможность профессионального роста, формирует чувство сопричастности к жизни родного города, края, что в свою очередь, способствует развитию их патриотического сознания. А важность этой проблемы является актуальной как никогда.

Список литературы:

1. Итоги реализации программы «Рухани жангыру» в 2017 году [Электронный ресурс] <https://365info.kz/2018/02/ruhani-zhangyru-vpechatlyayushhie-itogi-2017-goda/>
2. Назарбаев Н.А. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания / Н.А. Назарбаев. [Электронный ресурс] <https://informburo.kz/stati/statya-prezidenta-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya.html>
3. Воспитание патриотизма и преобразование социальной сферы – итоги реализации «Рухани жангыру» [Электронный ресурс] <http://alau.kz/vospitanie-patriotizma-i-preobrazovanie-socialnoj-sfery-itogi-realizacii-ruhani-zhangyru/>
4. Назарбаев Н.А. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» / Н.А. Назарбаев. Астана, Акорда, 2012. – 47с.
5. Нурлигенова З. Н., Амантаева К. М., Курбанова Д. Н. Патриотическое воспитание казахстанской молодежи: история и перспективы // Молодой ученый. – 2017. – №45. – С. 160-163. – [Электронный ресурс] <https://moluch.ru/archive/179/46437/>
6. Назарбаев Н.А. Патриотизм является нерушимой опорой Мәңгілік Ел. / Н.А. Назарбаев. [Электронный ресурс] <http://muftyat.kz/ru/news/11876>
7. Ишмухамедов К. Символ гордости и патриотизма. / К.Ишмухамедов //Казахстанская правда – 2008. – 11 декабря.
8. Информационный портал домов Культуры Костанайской области <http://ocsnt.kz/ru/contest/smotr/item/2613>

ИСТОРИЯ РОДНОГО ГОРОДА В ЦИФРАХ

Дерхо Арина Сергеевна,
учитель математики,

Основная школа № 20 акимата города Рудного, г. Рудный

Аннотация

Өзектілігі: Туған өлкенің тарихын зерттеу оқушылардың туған жерлері туралы білімдерін кеңейтеді және байытады, туған өлкеге және оның тарихына деген қызығушылық пен сүйіспеншілікті оятады, өлкетану материалында құрылған міндеттерді шешеді, ойлау әрекетін байытады, танымдық белсенділікті белсендіреді, есептерді шешуге және математиканы оқуға ынталандырады. Мақалада 5-7 сынып оқушыларының туған қаласының тарихы және математиканы оқу арқылы олардың қалыптасу жолдары туралы білімінің болмауы мәселесі қарастырылады.

Мақсаты: 5-7 сынып оқушыларының туған қаласының тарихи оқиғалары туралы білімдерін кеңейту үшін туған өлкенің тарихын математикалық есептер мен мысалдарда көрсету.

Түйінді сөздер: математика, туған қаласының тарихы.

Аннотация

Актуальность: Изучение истории родного края расширяет и обогащает знания школьников о родных местах, пробуждает интерес и любовь к родному краю и его истории, решение задач, построенных на краеведческом материале, обогащает мыслительную деятельность, активизирует познавательную активность, создает стимул к поиску решения задач и к изучению математики. В статье рассматривается проблема отсутствия знаний у учащихся 5-7 классов об истории родного города и пути их формирования через изучение математики.

Цель: представить историю родного края в математических задачах и примерах для расширения знаний учащихся 5-7 классов об исторических событиях родного города.

Ключевые слова: математика, история родного города.

Abstract

Relevance of the work: study of the history of the native land expands and enriches students' knowledge of their native places, awakens interest and love for the native land and its history, solving problems based on local history material, enriches mental activity, activates cognitive activity, creates an incentive to find solutions to problems and to study mathematics.

The article deals with the problem of the lack of knowledge among students of grades 5-7 about the history of their native city and the ways of their formation through the study of mathematics.

Aim: to present the history of the native land in mathematical tasks and examples to expand the knowledge of students in grades 5-7 about the historical events of their native city.

Key words: mathematics, history of the native city.

Каждому человеку в повседневной жизни приходится постоянно выполнять оценочные действия и навыки устного счета. Действия с натуральными числами необходимы всем, поэтому при изучении математики большое внимание уделяется работе с числом, формированию вычислительных навыков и умению решать несложные практические задачи, требующие элементарных познаний в математике. С помощью текстовых задач мы получаем опыт работы с величинами, постигаем взаимосвязь между ними, получаем опыт применения математики к решению практических задач. Использование арифметических способов решения задач развивает смекалку и сообразительность, умение ставить вопросы, отвечать на них, готовит нас к дальнейшему обучению. Изучение истории родного края расширяет и обогащает знания школьников о родных местах, пробуждает интерес и любовь к родному краю и его истории, решение задач, построенных на краеведческом материале, обогащает мыслительную деятельность, активизирует познавательную активность, создает стимул к поиску решения задач и к изучению математики.

Актуальность работы: Изучение истории родного края расширяет и обогащает знания школьников о родных местах, пробуждает интерес и любовь к родному краю и его истории, решение задач, построенных на краеведческом материале, обогащает мыслительную деятельность, активизирует познавательную активность, создает стимул

к поиску решения задач и к изучению математики.

Цель: расширить знания учащихся 5-7 классов об исторических событиях родного города через решение математических задач и примеров.

Задачи:

- выяснить уровень знаний детей о родном городе и его истории
- изучить методы, приемы составления математических заданий
- разработать средства для формирования знаний детей о городе Рудном
- апробировать на практике созданные сборники математических задач

Гипотеза: предполагаем, что составив задачи и примеры по математике с использованием краеведческого материала, можно увлечь ребят изучением математики и истории родного города.

В рамках исследовательской работы среди обучающихся 5-7 классов было проведено анкетирование: «Знаешь ли ты историю родного города?».

Цель анкетирования – выявить уровень знаний детей о родном городе. Учащимся были заданы четыре вопроса: 1. Знаешь ли ты, когда был основан наш город? 2. Должен ли ты знать историю города, в котором ты живешь? 3. Какова площадь города Рудного? 4. Могут ли математические задачи помочь тебе узнать об истории города больше?

Результаты опроса показали, что большинство – 17 учеников не знают дату основания города, 20 человек не знают его площадь, но все учащиеся считают, что должны знать историю родного города и 19 из них полагают, что математика может им в этом помочь.

Данные опроса нас подтолкнули на то, что существует необходимость в создании сборника задач с использованием краеведческого материала, который будет способствовать не только развитию математических навыков, но и познакомит учащихся с историей родного города в цифрах.

Изучив алгоритм составления математических задач, мы приступили к реализации следующего этапа нашей работы – сбору фактических статистических и информационных данных о городе Рудном.

С этой целью мы посетили краеведческий музей, детскую библиотеку, в которой мы смогли найти материал об истории города Рудного. Информацию о современном городе в основном мы находили с помощью интернет источников.

Собрав материал, мы посчитали, что целесообразно будет разбить его на три блока: 1 блок – общие исторические сведения о городе Рудном, 2 блок – памятники города Рудного, 3 блок – улицы города Рудного, 4 блок – компетентностно-ориентированные задания. Исходя из этого, в дальнейшем мы создали три сборника задач и примеров: 5 класс – «История города Рудного», 6 класс – «Памятники города Рудного», 7 класс – «Улицы города Рудного», 5-7 классы – «Компетентностно-ориентированные задания» основываясь на календарно-тематическое планирование каждого класса.

Создав сборники, мы предложили их детям, для изучения на дополнительных занятиях по математике. В ходе занятий учащиеся увлеченно решали задачи и изучали историю родного города. Многие факты для детей были неизвестны, и они с удовольствием обменивались информацией об этом факте, об этой дате или событии с другими обучающимися, а также находили дополнительную информацию на данную тему.

После проведения ряда дополнительных занятий, мы провели повторное анкетирование, предложив детям вопросы, заданные в начале исследования. Результаты опроса показали, что большинство – 20 учеников знают дату основания города и его площадь, а также все учащиеся считают, что должны знать историю родного города и математика помогла им в ее изучении. Подводя итоги, мы можем сказать, что цель нашего исследования была достигнута, нам удалось расширить знаний учащихся 5-7 классов об исторических событиях родного города через решение математических задач и примеров. Предположение о том, что составив задачи по математике с использо-

ванием краеведческого материала, можно увлечь ребят изучением математики и истории родного города, было доказано.

Разнообразные задачи с краеведческим содержанием способствуют не только обогащению знаний учащихся об истории родного города, но так же способствует развитию познавательного интереса к математике, о чем свидетельствует заключительное анкетирование и отзывы учащихся. Кроме того, важно отметить, что в ходе работы были разработаны компетентностно-ориентированные задания с использованием краеведческого материала, для создания условий и среды для самореализации и раскрытия творческих способностей учащихся, формирования ключевых компетенций, направленных на умение применять полученные знания в различных жизненных ситуациях. Мы считаем, что использование таких задач на уроках и внеурочной деятельности по математике позволит, учащимся, овладеть знаниями по математике и изучать историю родного города более непринужденно и легко, даст возможность учиться с интересом.

Предлагаем вашему вниманию сборник компетентностно-ориентированных заданий по математике.

1. Казахстан занимает третье место после России и Украины в СНГ по запасам железной руды. Месторождения находятся в основном в Северном Казахстане [1], где сконцентрировано 85 % разведанных запасов железной руды и составляет 14, 11 млрд. т. Какой запас железной руды в Казахстане?

2. Составьте диаграмму по процентному содержанию элементов в земной коре Казахстана.

Железо. Сарбайские Руды Качарских и Соколовско-Сарбайских месторождений высокого качества и содержат 50-60% **чистого железа**. Руды осадочного происхождения встречаются в месторождениях Аятское и Лисаковское в Костанайской области содержание чистого железа в руде 37-40%.

Марганец. К наиболее крупным месторождениям **марганца** относятся Атауское и Жездинское, расположенные в Центральном Казахстане. В местных рудах содержание марганца достигает 27 %.

Хром. 99% месторождений хрома встречается в Мугоджарских горах. Большой известностью пользуются Кем-пирсайская и Донская группы месторождений, содержащих высококачественные руды. Хром экспортируется в 40 стран мира. 97% хромитов в СНГ добывается в Казахстане.

Никель. Значительные запасы никеля сосредоточены в Мугоджарах. Более 40 крупных месторождений никеля находятся в Бурыктале Кемпирсайского массива в Актюбинской области» Большие запасы высококачественного никеля разведаны в месторождениях Аккарга и Актау в Костанайской, Карагандинской и Восточно-Казахстанской областях содержание никеля в рудах выше 1 процента

Алюминий. Основное алюминиевое сырье Казахстана – бокситы. Главные месторождения расположены на северо-востоке Сарыарки (окрестности Астаны) и в Тургайском прогибе (Амангельдинская группа) процентное содержание алюминия равно 82 %. В них запасы бокситов незначительны. Поэтому изыскивается возможность использовать другие источники сырья, в составе которых содержится глинозем. Казахстан занимает одно из первых мест в СНГ по производству алюминия.

Медь. Казахстан обладает богатейшими запасами медной руды. Основные промышленные типы руд – медистые песчаники (71%) и медно-порфиновые (24%). Самым крупным месторождением руды медистых песчаников является Жезказган. Жезказганские рудные месторождения по своему потенциалу занимают первое место в СНГ и второе место в мире. Казахстан по добыче меди занимает седьмое место в мире. 92% меди экспортируется в зарубежные страны [1].

1. Наиболее затратные программы в городе Рудный за 2020 год: Дошкольное воспитание и обучение – 1301136,6 тыс. тенге, Общеобразовательное обучение – 4516839,9

тыс. тенге, Социальная помощь отдельным категориям нуждающихся граждан по решениям местных представительных органов – 86169 тыс. тенге, Благоустройство и озеленение населенных пунктов – 281063,2 тыс. тенге, Обеспечение функционирования автомобильных дорог – 559277,9 тыс. тенге, Развитие массового спорта и национальных видов спорта – 148195 тыс. тенге, капитальный и средний ремонт автомобильных дорог районного значения и улиц населенных пунктов – 897646,3 тыс. тенге, субвенции п. Качар – 182662 тыс. тенге, программа занятости – 485551 тыс. тенге, поддержка культурно-досуговой работы – 263104,4 тыс. тенге. [2]

Расположите программы по мере возрастания затрат на их реализацию. Найдите моду и среднее арифметическое затрат за 2020 год.

2. В 1958 году для сезонного обслуживания трудящихся города овощами было создано подсобное хозяйство общей площадью 4704 га. В 2020 году используется только 1100 га площадей. [3] Во сколько раз меньше стали площади, занимаемые сельским хозяйством? Как вы думаете, по какой причине это произошло?

3. За период 1958 года было сдано в эксплуатацию 56789 м² жилья, в 1959 году общая площадь жилья составила 168370 м². [3] За 2020 год сдано в эксплуатацию 24092 м² за счет частных инвестиций. Вычислите, какая площадь жилья была сдана за период 1959 года. На сколько процентов снизилось строительство города по сравнению с 1959 годом? Какая причина может этому способствовать? Какую роль в данном процессе играют инвестиции государства в области строительства?

4. В первый год существования в городе Рудном было зарегистрировано 555 браков и рождено 856 детей. Если предположить, что в течении последующих лет, прирост населения был прежним, то сколько детей дошкольного возраста будет в городе через 7 лет? Посчитайте, сколько процентов детей не могли посещать детские сады, если количество детских садов было 6 общий охват детей 413 мест. [3]

В 2020 году в городе Рудном насчитывается 25413 несовершеннолетних детей. [1] Предположим, что количество детей каждого возраста (от 0 до 18 лет) одинаково, сколько дошкольников насчитывается в городе Рудном (от 0 до 6 лет)? Посчитайте, сколько процентов детей не могут посещать детские сады, если количество детских садов 16 общий охват детей – 3024 места.

Сделайте вывод о том, как изменилась ситуация с детскими садами в годы основания города и в наши дни.

5. Начиная с момента рождения города, и до конца 80-х годов численность увеличивалась. В 1958 году численность населения составила 100000 человека. В период с 1977 года по 1992 год оно увеличилось на 39300 человек. Это можно объяснить тем, что в новом, строящемся городе люди могли получить жилье, работу, приличный заработок. Молодежь привлекала возможность проверить свои силы, применить знания, перспективы карьерного роста, уверенность в завтрашнем дне. Наш город привлекал стабильностью и перспективами. Из имеющихся данных, максимум населения 1476000 был отмечен в 1992 году. [3] Начиная с 90-х годов, в период с 1992-2003 годов численность населения уменьшилась и по данным за 2020 год составила 124000 человек. Составьте арифметическую прогрессию по численности населения с 1957 года по 1992 год, если предположим, что численность населения увеличивалась на одинаковое количество человек в год. Запишите первый член и разность арифметической прогрессии. Найдите плотность населения в 1958, 1992 и 2020 году если площадь города Рудного составляет – 193 км².

6. В 1958 году в ССГПО трудилось 4800 человек [3], в 2009 году численность работников ССГПО составила 17900 человек. В среднем около 52 % работников имеют полное среднее образование, около 29 % – среднеспециальное, около 19 % – высшее. [4] Вычислите число работников с полным средним, среднеспециальным и высшим образованием.

7. В 1958 году функционировали 9 школ в городе Рудном с общим охватом детей – 4113 человек. [3] В 2020 году 15810 детей посещают 22 школы. Вычислите среднюю вместимость школ города в 1958 и 2020 году. На сколько изменилась средняя вместимость школ города?

8. Сегодня Сарбайский карьер по своим размерам и объемам по горной массе, глубине – самый большой не только в Казахстане, но и является одним из крупных рудных карьеров в мире. Проектная глубина карьера – 600 метров. В настоящее время глубина карьера 520 метров, размеры карьера на уровне дневной поверхности: ширина (с востока на запад) 2 400 метров, длина 3 300 метров. Когда-то посол Франции в Казахстане Жан-Шарль Бертонэ, увидев своими глазами такой гигант, сравнил глубину карьера с высотой Эйфелевой башни. Когда же узнал, что проектная глубина составляет 600 метров (высота башни лишь 320), то искренне изумился и восхитился [5]. Вычислите средний диаметр карьера, найдите длину окружности и площадь поверхности карьера.

9. Через горнило Афганской войны прошло около 620000 тысяч солдат и офицеров, 15000 – погибло, 53700 – ранено. 26000 казахстанцев воевали на территории южной страны, 881 человек погиб, 20 пропали без вести. [6] На войну в Афганистан было призвано 243 рудничанина: 236 – мужчин и 7 женщин. Сейчас в Рудном проживает 170 воинов-интернационалистов. [7] Какую часть от общего числа казахстанцев составили солдаты из города Рудного? Какая часть воинов интернационалистов от общего числа призванных на войну рудничан вернулись и проживают в родном городе? Ответ округлите до тысячных. Составьте круговую диаграмму по численности погибших, пропавших без вести и вернувшихся с войны солдат казахстанцев.

10. Протяженность заасфальтированных дорог города Рудного в 2020 году составила 136,5 км. [2] Вычислите, сколько денежных средств потребуется для асфальтирования всех дорог города, если средняя ширина дорог 3,5 м, общая протяженность дороги города составляет 263,5 км, а стоимость 1 м² асфальта – 4000 тенге.

11. По территории города Рудного протекает река Тобол. Ее общая протяженность составляет 1590 км. [8] На территории Казахстана находится 50% от общей протяженности реки, найдите сколько это километров.

12. Самое большое предприятие в нашем города – АО «Соколовско-Сарбайский горно-обогатительное производственное объединение» – предприятие по добыче и обогащению железных руд в Костанайской области. Строительство комбината начато в 1954 на базе Сарбайского и Соколовского месторождений магнетитовых руд, добыча руды – с 1957 года. [9] Среднее содержание руды Fe 42%. За год перерабатывают 93.676.815 тонн сырья. Сколько руды добывают на предприятии за год? Ответ округлите до целого числа.

13. На начало 2019 года население городской агломерации составляет 115 297 человек. (Городская агломерация – это компактное скопление населённых пунктов, главным образом **городских**, местами срастающихся, объединённых в сложную многокомпонентную динамическую систему с интенсивными производственными, транспортными и культурными связями.) В агломерацию города Рудного входит: город Рудный, село Юбилейное, село Сергеевка, село Константиновка, село Береговое.

Национальный состав населения написан ниже. Составьте по процентам столбчатую диаграмму. За единичный отрезок возьмите 1 см – 10%.

русские – 71 637 (55,06 %)
казахи – 40 388 чел. (31,04 %)
украинцы – 7 614 чел. (5,85 %)
татары – 2 905 чел. (2,23 %)
немцы – 2 912 чел. (2,24 %)
белорусы – 1 372 чел. (1,05 %)

башкиры – 609 чел. (0,47 %)
корейцы – 305 чел. (0,23 %)
армяне – 281 чел. (0,22 %)
азербайджанцы – 233 чел. (0,18 %)
молдаване – 176 чел. (0,14 %)
поляки – 157 чел. (0,12 %)
мордва – 145 чел. (0,11 %)
удмурты – 136 чел. (0,10 %)
другие – 1 230 чел. (0,95 %) [10]

Список литературы:

1. Рудные полезные ископаемые Казахстана. URL: <https://moxnpn.ru/kazakhstan/46-rudnye-poleznye-iskopaemye-kazakhstana.html> (дата обращения: 02.11.2020)
2. Паспорт города Рудного. URL: <http://rudeconom.kz/index.php/ru/pasport-goroda-rudnogo> (дата обращения 05.11.2020).
3. Газета «Рудненский рабочий», 22.07.1997 г., статья «Истории строки».
4. Анализ и совершенствование качественного состава кадрового потенциала в АО «Соколовско-Сарбайское горно-производственное объединение». URL: <https://articlekz.com/article/14548> (дата обращения 06.11.2020).
5. Человек, заглянувший в душу Земли. URL: https://express-k.kz/news/sotsium/chelovek_zaglyanuvshiy_v_dushu_zemli-98808 (дата обращения 07.11.2020).
6. Афганская война: потери среди казахстанских воинов-интернационалистов. URL: <https://ru.sputnik.kz/afghan/20190211/9250782/voyna-afganistan-kazakhstan-poteri.html> (дата обращения 08.11.2020).
7. Солдаты необъявленной войны. URL: <https://ok.ru/rudnykz/topics> (дата обращения 09.11.2020).
8. Википедия. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Тобол> (дата обращения 12.11.2020).
9. Соколовско-Сарбайский обогатительный комбинат. URL: <http://www.mining-enc.ru/s/sokolovsko-sarbajskij-gorno-obogatitelnyj-kombinat/> (13.11.2020).
10. Википедия. Городская агломерация. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Городская_агломерация (дата обращения 14.11.2020).

Ы.АЛТЫНСАРИННИҢ МҰРАСЫНДА ОҚУШЫЛАРҒА КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАРЫ

Дүйсембекова Шолпан,

п.ф.к., доцент,

Серикова Нағима,

п.ф.к., доцент м.а.,

Шәкәрім атындағы өңірлік университеті, Семей қ.

Аннотация

Мақалада оқушыларға кәсіби бағдар берудің педагогикалық жағдайлары қарастырылған, олар педагогикалық диагностика, кәсіби кеңес беру, әңгіме жүргізу.

Түйінді сөздер: кәсіби бағдар, диагностика, кәсіби кеңес, әңгіме.

Аннотация

В статье рассмотрены условия профессиональной ориентации, учащихся это педагогическая диагностика, профессиональная консультация, проведение беседы.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, диагностика, консультация, беседа.

Abstract

The article discusses the conditions of vocational guidance of students: pedagogical diagnostics, professional consultation, conducting a conversation.

Key words: vocational guidance, diagnostics, consultation, conversation.

Өзектілігі. Ы.Алтынсарин оқу ағарту саласында кәсіптік мамандыққа үлкен көңіл бөліп оны ғылыми түрде негіздеп жасап берген. Ол қазақ халқының экономикалық дамуына қажетті мамандар әзірлеу ісіне ерекше мән берген: қол өнер, ауылшаруашылық училищелерін ашуға едәуір күш жұмсаған. Қыздар училищеде қыздарды оқытуға іс тігуге, тамақ істеуге үйрету жағын қарастырған. **Мақсаты:** Бүгінгі таңда тәуелсіз еліміздің керегесі кең, шаңырағы биік болып дүние жүзінің алдыңғы қатарлы елдеріне қосылу үшін білімді, ғылымды, кәсіби мамандыққа көңіл бөліп дамытуымыз қажет.

Ы.Алтынсарин педагогикасының мұраларының негізгі идеяларының бірі – жастарды еңбекке баулу, кәсіби бағдар беру. Осыған орай оқушыларға кәсіби бағдар берудің педагогикалық жағдайлары да қарастырылған, олар педагогикалық диагностика, кәсіби кеңес беру, әңгіме жүргізу т.т. Кәсіптік бағыт беру жұмыстарының бір түрі кәсіптік кеңес болып табылады. Кәсіптік кеңес адамға нақтылы мамандық таңдау жөнінде ғылыми негізделген кеңес беруге, оған тек халық шаруашылығы қажет етіп отырған мамандықты емес, сонымен бірге өзінің икемділігі мен қабілетінің талаптарына сай келетін кәсіп ұсынуға тиіс. Бұл проблеманы шешу адамның қабілетін, оның денсаулығын, психо-физиологиялық ерекшеліктерін зерттеп талдауды қажет етеді. Алтынсариннің айтуынша, «техникалық мәні бар шараларды іске асыру сахарадағы қазақтарға игі әсерін тигізеді» [1, 25 б.].

Кәсіпке жарамдылығы жөніндегі кеңес еңбек қызметінің табысты және адамның денсаулық жағдайларына тигізетін әсерін сараптауға боларлық жиі кездесетін жағдайлар. Мұндай жұмыстарды жүзеге асыру үшін біздің елімізде, тіпті қазірдің өзінде, мектеп және жасөспірімдер дәрігерлері практикасына енгізуге тұрарлық едәуір материалдар жинақталған. Кәсіпке жарамдылықтың психологиялық мәселелер бойынша кеңес туралы мәселе едәуір күрделі. Мұнда оқу-тәрбие жұмыстары үрдісінде оқушының көрсеткішін байқау, және әрбір жеке оқушының эксперименталдық-психологиялық көрсеткішін байқау негізінде жасалған мектеп берген психологиялық мінездемеге қарап оқушы қабілетін бағалау шешуші маңыз алады. Біздің пікірімізше мектепте оқушыларды зерттеудің, ең жақсы әдісі мінездемеден тыс жинақтау әдісі болып табылады. Қазір кәсіптік кеңес беру үрдісінде эксперименталдық-психологиялық зерттеудің біркелкі жүйесін ешкім де ұсына алмайды.

Жеке адамның динамикалық қызмет құрылымына сүйене отырып қабілеттілікке оңай анализ жасауға және оның бәрін де терең түсінуге болады [2]. Қабілеттілік дегеніміз – жеке адамның жеткілікті шамадағы тұрақты қасиеті (өзінің қалыптасу нәтижесінде өзгермелі болғанымен. Оған белгілі бір жаңа қызметті тез игеріп, оны сапалы түрде жүзеге асыруды қамтамасыз ететін төрт подструктура енеді.

«Кәсіп» және «мамандық» ұғымдары (бұл ұғымдар әлі де айқын белінбегенімен) қамтитын әр түрлі қызметтер саны ете көп. Өмірге жаңа араласқан жас өспірімнің алдында бірнеше мыңдаған түрлі кәсіптің, біреуін таңдау міндеті туады. Әрбір жас адам бір ғана емес, кептеген кәсіпке қабілетті болады, бірақ барлық кәсіпке бірдей қабілетті болмайды және қабілеттері әр түрлі дәрежеде болады. Кәсіптік бағыт беру міндеті жас өспірімдердің болашақ өмір жолын таңдап алуына, оның жеке басының қабілетіне көбірек сәйкес келетін мамандық таңдауына ғылыми негізделген көмек беруде болып табылады [2, 31 б.].

Қабілеттілік туралы түсінік ең алдымен оның қалыптасуын бірінші орынға қояды. Бұл арада К.Д. Ушинскийдің: «Егер педагогика адамды жан-жақты тәрбиелеуді қалайтын болса, онда ол алдымен сол адамды жан-жақты білуге тиіс» деген сөзін ұмытуға болмайды [3]. Жеке адамның қалыптасуы – адамның қажетті бағыттағы мақсатты өзгерістері. «Жеке адамды қалыптастырудың талабы» [4] ұғымын А.С. Макаренконың енгізгені белгілі. Әрине жобалаусыз-ақ тексеру, қатесін көрсету методтары арқылы жеке басты қалыптастыруға болады. Бұл әдіс жиі кездеседі. Бірақ бұл, әрине, тәрбиенің таңдаулы жолы емес «жалпыға ортақ жоба» арқылы да жеке адамды қалыптастыруға

болады. Бірақ бұл анығырақ айтқанда шаблонға айналады. Әрбір оқушының жеке басының құрылымын ескерместен олардың, бәрінің қалыптасуына бір үлгі қолданылады. Өкінішке қарай, осы педагогика практикасында жиі кездеседі. Бірақ нағыз педагогикалық шеберлік адамды қалыптастыруда оның жеке басының нақтылы психологиялық структурасын ескеруді талап етеді. Жақсы мұғалім өзінің әрбір оқушысының қандай екенін ғана емес, қандай болатынын да «көреді». Бұл айтылғандардың бәрі белгілі қызмет талаптары арқылы анықталатын жеке адам қабілетінің қалыптасуына қатысты.

Жеке адамның биологиялық себептерге байланысты төртінші подструктурасы жаттығу арқылы немесе кейде айтылатындай (жеке бастың қасиетіне байланысты қолданылады) психикалық жаттығу арқылы қалыптасады. Дегенмен, жеке адамның бұл қасиеттерінің қалыптасуы бәрінен қиынырақ екенін ескеру керек.

Сонымен, қабілеттіліктің қалыптасуы адамның қандай да болмасын бір сапасының қалыптасуымен байланысты. Кезінде қабілеттілік деген ұғым мен білім, шеберлік ұғымдары психологиялық-педагогикалық топтарда бір мағнада қолданылуына байланысты, қабілеттілік ұғымының айырмашылығын тоқталу қажет. Оқушылар туралы мәліметтердің жинақталуы олар жайында дұрыс жорамал жасауды көздейді, сондықтан оқушылардың дамуы жөніндегі есеп карточкасы немесе кәсіптік бағыты жөніндегі карточка мәселесі қазіргі кезде ерекше мәнге ие. Бірнеше жыл бойына жүргізілген бақылау материалдарын қорытындылау оқушының бүгінгі жеткен дәрежесін ғана емес, сол сияқты жеке басы дамуының ерекшеліктерін көрсететін толық мінездеме беруге мүмкіндік жасайды.

Бұл орайда, сөз жоқ оқушылар туралы мағлұматтарды жинауға және қорытындылауға көмектесетін психологтар мен педагогтар тарапынан мінездемелердің бірқатар схемасы жасалынды. «Жеке басты сипаттаудың маңызды ерекшелігі оның бағыттылығы болып табылады, себебі ол жеке бастың артықшылық дәлелдерінің, талаптарының және қатынастарының біршама тұрақты нәтижесі болып табылады» [5]. Қалыптасқан кәсіптік бағыттылық жеке бастың дамуының маңызды шарты болып табылады. Сол себепті кәсіптік бағыт үшін оқушының жеке басының іскерлікпен бағытталуының ерекше маңызы бар, өйткені ол оның құрмет тұтатын жұмыстары және қызмет түрлері туралы пікір айтуға мүмкіндік береді. Осы көзқарас тұрғысынан келгенде В.А. Крутецкийдің және Н.С. Лукиннің [6, 60 б.] ұсынысына қарай оқу қызметіндегі дербестік айырмашылықтарына сәйкес оқушыларды топ-топқа бөлу бір түрлі қызықты болып көрінеді. Жоғары класс оқушыларының оқу және еңбек ету қызметіндегі өзіндік жұмыстың жалпы және жекелей түрлеріне және оқу процесінде алған білімдерін еңбекте пайдалану ерекшеліктеріне жасалған талдау негізіне сүйене отырып, оқушылардың төрт тобы бөлінді.

1 топқа жоғары кластарда сабақ үлгерімі жағынан ерекшеленбеген, алайда олардың ішінде, кейбіреулері IX класқа дейін оқу озаты болған және сабақтарға адал ниетімен қатысқан оқушылар жатқызылды. Оқу жұмысында олар, әдетте, өзіндік бастама не ынта көрсете қоймайды. Оқулықтағы материалды өз ой елегінен өткізбейді және өз ой-пікірінсіз қайталап берумен ғана шектеледі.

Бұл топтағы оқушылардың кейбірі, ұғынбай есінде жақсы сақтауы мен ерекшеленіп, гуманитарлық ғылымдарға көбірек бейімділік көрсетеді, өйткені мұнда оқығандарын есте сақтау арқылы қайталап (сөзбе-сөз) айтып беру, кейде пәнді жақсы біледі екен деген түрде қабылданады. Басқа біреулеріне оқу мүлдем қиын тиеді, олар «жетектеу арқылы топқа ілесуге» әбден дағдыланып алады да тек даяр ой, қорытынды, шешімдерді есте ұстайды.

Бұл типтегі оқушылардың барлығы үшін өздігінен істелетін жұмыс дағдыларының болмауы тән, олар теориялық білімдерін практикада қиындықпен қолданады, сол себепті олар әдетте, еңбек сабағы процесінде қиындықтарды бастан кешіреді.

Бұл оқушыларды мамандық таңдауға даярлау өздігінен атқаратын жұмыс дағды-

ларын тікелей қалыптастыруға байланысты. Жұмыстың мұндай түрін жоғары кластарда қайта құрудың белгілі дәрежеде қиындық келтіретіні де түсінікті, сондықтан оны мүмкіндігінше ерте қолға алған жөн. Жоғары кластарға келетін болсақ, олардың өздігінен жұмыс істеу дағдыларының болмауы кәсіптік бағыт беру ісін қалыптастыру үшін айтарлықтай қиындық келтіреді. Сондықтан стихиялық түрде пайда болатын кәсіптік мүдделер болмаған кезде мұғалімнің ұзақ бойына арнайы оқуды талап етпейтін біршама жеңіл-желпі мамандықтармен танысуды оқушыға ұсынуына болады. Сонымен бірге ол бірқатар мамандықтарда жақсы ұғынбай есте сақтаушылықтың, өзі, өзінен-өзі ең қажетті қасиет екенін ескеруі керек.

II топтағы оқушылар нақты бағыттылығымен сипатталады. Игерілуі қиын материалды оқыған кезде олар оның, практикалық маңызын түсінуге, жаңа білімнің бұрын алған біліммен арақатынасын шамалауға талпынады. Бұл топтағы оқушылар практикалық тұрғыдан ойлау, шынығу сияқты еңбек дағдыларын зор құштарлықпен және батылдықпен меңгереді, сонын, нәтижесінде олардың білімі мен дағдылары тез қалыптасады, олардың көпшілігі теориялық білімнің пайдасын бағаламайды, сонық салдарынан бұл жағдай тапсырманы үнемі орындамаушылыққа, білімде олқылықтың, болуына және тіпті оқудан артта қалуға әкеліп соғады.

Бұл топтағы оқушылармен жұмыс істеу кезінде олардың көпшілігі «өзін еңбекте таба білетінін» ұмытпаған жөн. Олар еңбек сабақтарында, өздігінен жұмыс істеу және үйірме жұмысы процесінде практикалық есептерді өздігінен шығара бастау арқылы өзінің, оқуға деген қарым-қатынасын өте жиі алмастырып отырады. Сондықтан, оқушыларға олар үшін практикалық қызықты істер тауып беруге, теориялық білімді қажет ететін өздігінен істейтін еңбекке санасын оятуға көмектесудің, сонымен бірге олардың қабілетін дамытуға қолайлы жағдай жасаудың маңызы зор. Бұл оқушылардың назарын техникалық және өндірістік мамандықтарға аударған жөн.

III топтағы оқушылар барынша теорияға бейімділігімен ерекшеленеді. Әдетте оларда практикалық қажеттілік болмайды және теорияға әрі дерексіз пікірлерге ықпалы пайда болады. Олардың ойлау қызметі оқу материалын игеру процесінде белсенділік көрсетумен ерекшеленеді, олар ең маңыздысын өздігінен оп-оңай бөліп алады, материалды жүйеге келтіреді. Бұл топтағы оқушылардың көпшілігінде ойлау дәлдігі және ойын айқын және қысқа айтып берушілік жақсы дамыған. Оларға кеп еңбектену және білімін өздігінен кеңейтуге талаптану қасиеттері тән болып отырады.

Бұл типтегі оқушылардың қабілетін дамыту жөнінде жұмыс істеу барысында, олардың белсенді ойлау жұмысы практикалық әрекетпен ұштасуы үшін жағдай жасаудың маңызы зор. Бұл оқушыларға білімнің алуан саласындағы, соның ішінде гуманитарлық ғылымдардағы ғылыми-зерттеу қызметін ұсынуға болады.

IV топқа өз білімінде теория мен практиканы үйлесімді түрде ұштастыра білетін оқушылар жатқызылған. Олардың оқу қызметін белсенділігі мен өздігінен тындыратын жұмысы сипаттайды. Олар тек теориялық мәселелер емес, практикалық қызметпен құмарта шұғылданатын болғандықтан бұдан бұрынғы топтардың, өкілдеріне қарағанда, әдетте, олар бірқалыпты оқиды. Бұл топтағы оқушылардың көпшілігіне жалпы ой-өрістің кеңдігі тән [6].

Оқушыға, оның кәсіптік ынта-ықыласын дамыту жөніндегі жұмыс бағытын таңдауға көмектесу барысында оның қабілеттілігін көзден таса етуге болмайды. Оның үстіне олардың арасында өз ара байланыста болуының маңызы зор: қабілеттіліктің дамуы ынта-ықылас арқылы жағдай жасалатын қызметте жүзеге асырылады, ал ынта қандай бір қызметте болмасын, өз кезегінде тиісті қабілеттілік-термен жасалынған табыспен қуатталады. Алайда мұндай өз ара байланыстылық қарсылықтың пайда болу мүмкіндігін жоққа шығармайды: кейде оқушыларда олардың қабілеттіліктеріне жауап бере алмайтын ынта-ықылас пайда болады. Міне осы сәтте ынта-ықыласты қайта құру жөнінде арнайы жұмыс жүргізу қажет.

Мектептегі оқу қызметі жағдайларында мұғалім оқушының жалпы және (басқаша оны жеке деп айтуға болады) арнайы қабілеттерімен, әсіресе бірінші кезекте олардың оқу жұмысында бой көрсетуімен жиі кездесіп тұрады. Оқушының қабілеттерін бағалауда оның сабақ үлгерімі негізгі көрсеткіштердің бірі болып табылады. Бірақ оны қабілеттіліктің тікелей көрсеткіші деп қарауға болмайды. Себебі, оқушының ойдағыдай болуы оқушының еңбек сүйгіштігі және табандылығы арқылы белгілі болуы мүмкін, сондықтан қабілеттілікті бағалау үшін жетістікке жету үшін жұмсалған үлгеріммен күшжігердің арақатысын пайдаланған дұрыс.

Жас өспірімдер өз мүмкіншіліктерін әрдайым қызметтің қай саласына бейімділігі бар екенін жан-жақты бағалай білмейді, өйткені өмірлік тәжірибелері аз, көпшілігінің кәсіпшілікке ынтасы әлі айқындалмаған. Олардың жоғары байқағыштыққа, бой ұрып әуестенушілігі, ең ақырында арман-қиялды өз мүмкіншіліктерімен, қоғамның кадрлар жөніндегі қажеттерімен сәкестіре қарастыра білмейтіндігі көп ретте қоғамдық көзқарас тұрғысынан және өзінің мамандық таңдау жағынан сәтсіздікке әкеліп соқтырады.

Жоғары сынып оқушыларына кәсіптік бағыт беру жұмысы үрдісінде мектептің маңызы кем емес, міндеттерді шешуіне тура келеді.

Кәсіптік оқудың басты міндеті – жастардың назарын сырттай қарағанда онша тартымды болып көрінбейтін жұмысшы мамандықтарына аудару. Екінші бір міндет жасөспірімдердің олардың жалпы ынта-ықыласы мен бейімділігіне қарай мамандықтар шеңберімен таныстыру, бір себеппен оларды еліктіре алған осы мамандықтар жайында объективті түрде түсінік алуына көмектесу болып табылады. Сол сияқты кәсіптік бағыт беру міндеттерін ойдағыдай шешу үшін, оқушылардың мамандықтар жөніндегі жалпы ұғым-түсініктерін кеңейту керек мұны мектеп курстарын орынды пайдаланғанда іске асыруға болады.

Мамандықты дұрыс таңдап алу бір-ақ реттік акт емес. Бұл – өз кезеңдері бар ұзақ процесс. Мұндағы кәсіби ынта-ықыластың қалыптасуы мендамуы неғұрлым жауапты саты болып табылады. Оқушыларда өзінің болашақ мамандығымен байланыстыратын білімнің, ғылымның, өнердің белгілі бір саласына ынта-ықыласы басым болуы мүмкін. Мұндай жағдайда оның жеке басының белгілі бір бағыты бар екені байқалады. Оқушылардың өздерін қызықтыратын мәселелер жайында көп білгісі келетіні белгілі. Бұл ретте кәсіптік оқу-ағартудың міндеті – мамандық олардың ойлаған ойына сәйкес келе ме деген сұраққа жауап беру, олардың ықыласы болып жүрген саладағы білімін тереңдету, мамандыққа байланысты түсінік ұғымдарының шеңберін кеңейту.

Кәсіптік оқу-ағарту жөніндегі жұмысты таныстыру шараларын жүргізу ғана деп түсінсек дұрыс болмас еді. Бұл жұмыстың түрі сан алуан және де мамандықтарды өздігінен оқып үйренудің, еңбек қызметінің элементтерін, кәсіптік оқу, күш сынауды көздейді. Оқушының сүйіп қалаған мамандығы жөніндегі түсінігі неғұрлым жан-жақты болса, таңдауы соғырлым дұрыс жасалды деп зор сеніммен айтуға болады.

Кәсіптік оқу-ағарту ісі кәсіптік бағыт берудің көпшілік міндеттерін өздігінен шеше алмайды, өйткені белгілі бір еңбектің түріне жарамдығы жөнінде дұрыс қорытынды жасау үшін мамандық жайындағы тек бір ғана білім беру әзірге жеткіліксіз. Бұл істе оқушының жеке басының ерекшеліктері ұдайы зерттеу арқылы көмектесу керек. Оқушыларды зерттеудің тағы бір маңызы сол, бұл олардың ынта-ықыласын, арнаулы қабілеттерін ғылыми негізде басқаруға, мектепке бүкіл тәрбие жұмысының мазмұнын және тиімділігін көтеруге мүмкіндік береді.

Кәсіптік бағыт беру жұмысын жүргізуде мамандық қызметтің әлеуметтік аспектісін әрдайым ескеріп отыру керек. Мамандық адам қызметінің мазмұны мен сипатын белгілеп қана қоймайды, сондай-ақ ол тіршілік ететін және жұмыс істейтін жағдайлардың жиынтығын да белгілейді, кәсіптік қызметтің орындалуы адамның жеке басының біліміне, мәдени өсіп жетілуіне қойылатын талаптардың белгілі бір жүйесімен байланысты. Сонымен, мамандық қоғамдық құбылыстар категориясына жатады, сондықтан

оған әлеуметтік талаптар да қойылады. Біздің жастарымыздың материалдық әл-ауқатының оның жалпы мәдениетінің, білімінің өсуі – осының бәрі, әлбетте, мамандықты таңдап алуға жасөспірімдердің әлеуметтік талап дәрежесін көтереді.

Кәсіптік ағарту және оқушының жеке басын зерттеу ісі мектептегі оқу-тәрбие жұмысының бірыңғай жүйесіне кіреді. Тұтас алғанда мектептегі кәсіптік оқу ағарту мына тәртіпте болады.

Жан-жақты өсіп-жетілу, бейімделу, сондай-ақ кәсіби еңбекпен жалпы танысу ең алдымен оқу үрдісі негізінде жүзеге асырылады.

Кәсіптік бағыт беру жұмысын ұйымдастырғанда оқушылардың белсенділігі мен өз бетінше жұмыс істеу қабілетін оятудың маңызы зор. Ұйымдастырылатын ынта-ықыласына байланысты әр түрлі клубтар, жекелеген мамандықтарды зерттеу жөніндегі топтар, «Білім» қоғамдары қызмет етеді.

«Кім болам?» – деген тақырып бойынша жүргізілетін жұмыстың үлкен мүмкіндіктері бар.

Мысалы, жалпы білім пәндерінің сабақтарында мұғалім мыналарды байқайды: оқушылар қандай жағдайда көбірек білгісі, қандай жағдайда азырақ танып білгісі келеді, оларды көбінесе не қызықтыратынын біледі, қандай тапсырмаларды орындау оңайға түседі, қандай тапсырмалар қиыншылық келтіреді, мінез-құлықтың қандай жарқын еркшеліктері болады.

Мамандықты таңдап алу мәселелері жөнінде мұғалімнің оқушылармен жеке-жеке әңгімелесуінің өте-мөте маңызы бар. Әңгіме кезінде мұғалім оқушының кім болғысы келетінін, өз мақсатына жетуге оның қалай тырысып жүргенін сол тұрғыда ол бірден істеп жүр ме, әлде жоқ па соны жақсы біледі. Оқушылардың кәсіптік бағытын білу – мұның өзі, мұғалімге олармен жүргізілетін бүкіл тәрбие жұмысының пәрменділігін күшетуге, олардың ынта-ықыласы мен бейімділігін дамытуды жақсы басқаруға көмек көрсетеді. Сонымен бірге мұғалім оқушының мамандықты таңдап алуына белсенді ықпал жасауға, оған өзінің кәсіптік болашағын неғұрлым дұрыс белгілеуіне көмектесуге мүмкіндік алады.

Сонымен, оқушыларды мамандықты таңдап алуға әзірлеу ісінде мектеп жетекші роль атқаруға тиіс. Бірақ мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындардың қатысуынсыз мектеп жалғыз өзі кәсіптік бағыт беру мәселелерін түгелдей шеше алмайды. Атап айтқанда, мектеп нақты мамандықтарға кәсіптік жарамдылығы жөніндегі мәселелерді шешуді өз міндетіне ала алмайды, өздігінен ауданның, қаланың кадрлар жөніндегі нақты қажетін анықтай ала алмайды, демек нақты мамандықты таңдап алу мәселесі жөнінде егжей-тегжейлі кеңес бере алмайды. Мектеп кәсіпорындар үшін қызметкерлер таңдап алуды да жүргізе алмайды, оның үстіне кадрлардың кәсіптік адаптациясын қамтамасыз ете алмайды.

Қорытындай келе, 21 ғасырда Ы.Алтынсариннің игілікті ісін ықыласпен қолдап білім беружүйесінде кәсіптік бағдар беру жұмысына мән беріп, инновациялық әдістерді тиімді қолдана отырып, кәсіптік бағытты ғылыми ұйымдастыруда үш саты арқылы жүргізілсе деп есептеуге болады. Бірінші сатыда жалпы білім беретін мектеп болады; екінші саты кәсіптік бағыт беру мемлекеттік қызметтен, жұмысқа орналастырудан, кәсіптік кеңестен құралады; Үшінші сатыға кәсіпорындардың және кәсіптік оқу орындарының қызметі жатады. Қазіргі уақытта біздің елімізде кәсіптік бағыт берудің мұндай жүйесі әлі қалыптаса қойған жоқ, ал оның жоқтығы жасөспірімдердің өндіріс саласындағы қызметті саналы түрде таңдап алуына даярлау ісінде, мектеп бітіретін жастарды еңбек салалары бойынша жылдам және дұрыс бөлуде, оны өндіріске бекіту ісінде елеулі қиыншылықтар туғызып отыр. Бұл аса маңызды әлеуметтік міндетті жалпы білім беретін мектептің кәсіптік бағыт беру мәселелеріне мүдделі, сол сияқты жастарды жұмысқа орналастырумен айналысатын мемлекеттік мекемелермен тығыз ынтымақтасқанда ғана шешуге болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ламашев Ә. Ыбырай Алтынсарин және оның орыс достары мен ізбасарлары. – Алматы 1988 – 184 бет.
2. Б.М. Теплов. Избранные труды: в 2х томах. – М., 1985.
3. К.Д. Ушинский. Труд в его психическом и воспитательном значении. Соб.соч., т.2, 352 с.
4. А.Е. Голомшток. Выбор профессии и воспитание личности школьника. – М., 1979.
5. А.С.Макаренко. Выбор профессии. – соч.т.5. – М., 1958 г.
6. Л.М. Фридман. Психологический справочник учителя. – М.: Просвещение, 1991.
7. Ы. Алтынсариннің таңдамалы педагогикалық мұралары. Құрастырған С.Қалиев – Алматы: Рауан, 1991. – 200 бет.

АКТУАЛЬНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ ПО ОЗНАКОМЛЕНИЮ С ЖАНРОМ «ПОРТРЕТ» НА УРОКАХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТРУДА

Ермак Нина Викторовна,
студентка 3 курса, кафедры искусств,
Архипова Ксения Геннадьевна,
магистр педагогики и психологии, ст.преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им.А Байтұрсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: адамның өз мәнін жүзеге асыруы әлемде бағдарсыз, ол туралы жеткілікті білімсіз мүмкін емес. Балалардың кеңістіктік ойлауын дамыту мәселесі өзекті болып табылады, өйткені бұл психикалық процесс адамның шығармашылық қызметінің кез-келген түрінің, оның мінез-құлқының ажырамас бөлігі болып табылады. Біздің әлем кеңістіктік ұйымдастырылған және кеңістіктік көріністер мен ұғымдар бізге осы әлемде өмір сүруге көмектеседі, өйткені олар табиғатта бар кеңістіктік қатынастарды көрсетеді. Балада идеялардың жеткіліксіз немесе дұрыс қалыптаспауы оның интеллектуалды даму деңгейіне әсер етеді.

Зерттеу мақсаты: «Портрет» жанрының оқушылардың кеңістіктік ойлауының дамуына әсерін ашу. Бейнелеу өнері сабақтарында оқушылардың осы жанрмен танысуының өзектілігін дәлелдеу.

Түйінді сөздер: портрет, шығармашылық ойлау, кеңістіктік ойлау.

Аннотация

Актуальность: Реализация человеком своей сущности невозможна без ориентации в мире, адекватного знания о нем. Проблема развития пространственного мышления детей актуальна тем, что этот психический процесс является неотъемлемым компонентом любой формы творческой деятельности человека, его поведения в целом. Наш мир является пространственно организованным, и пространственные представления и понятия помогают нам жить в этом мире, так как отражают существующие в природе пространственные отношения. Недостаточная или неточная сформированность представлений у ребенка влияет на уровень его интеллектуального развития.

Цель исследования: раскрыть влияние жанра «Портрет» на развитие пространственного мышления учащихся. Доказать актуальность знакомства учащихся с этим жанром на уроках изобразительного труда.

Ключевые слова: портрет, творческое мышление, пространственное мышление.

Abstract

Relevance: The realization of a person's essence is impossible without orientation in the world, adequate knowledge about it. The problem of the development of spatial thinking of children is relevant because this mental process is an integral component of any form of creative activity of a person, his behavior as a whole. Our world is spatially organized, and spatial representations and concepts help us to live in this world, as they reflect the spatial relationships that exist in nature. Insufficient or inaccurate formation of ideas in a child affects the level of his intellectual development. Goal: to reveal the influence of the genre «Portrait» on the development of spatial thinking of students. To prove the relevance of students' acquaintance with this genre in the lessons of fine art.

Keywords: portrait, creative thinking, spatial thinking.

По утверждению многих исследователей практика обучения постоянно обнаруживает слабое развитие пространственного мышления учащихся, начиная с начальной школы и кончая вузом.

Кроме того, опыт работы преподавателей средних и высших учебных заведений, а также психологов и педагогов-исследователей показывает, что учащиеся часто не справляются с задачами как теоретического, так и практического характера, требующих для своего решения сформированности специфического вида мыслительной деятельности, обеспечивающего анализ пространственных свойств.

Это свидетельствует о том, что средняя общеобразовательная школа не создает достаточных условий для развития пространственного мышления, так как школьное обучение строится таким образом, что словесно-логическое мышление получает преимущественное развитие. Хотя это и соответствует тенденциям развития детского мышления, но обедняет интеллект ребенка.

Пространственное мышление – вид умственной деятельности, обеспечивающий создание пространственных образов и оперирование ими в процессе решения практических и теоретических задач. Это сложный процесс, куда включаются не только логические операции, но и множество перспективных действий, без которых мышление протекать не может, а именно опознание объектов, представленных реально или изображённых различными графическими средствами, создание на этой основе адекватных образов и оперирование ими по представлению [1].

Проблемой формирования пространственного мышления, пространственного воображения у учащихся, результатом вышеуказанных процессов являются пространственные представления, без которых освоить данный предмет просто невозможно. Развитие воображения – важнейшее условие овладения умением выполнять построения в целом. Вместе с тем процесс обучения изобразительному искусству служит одним из наиболее важных средств развития воображения.

Рисование способствует активному развитию у школьников динамического пространственного воображения, способствует творческому подходу в решении различных задач, формирует умение анализировать исходные данные, переосмысливать их, повышая познавательную активность учащихся и творческое воображение.

С самого начала обучению построения объемных объектов нужно учить школьников видеть в окружающих предметах образующие их форму геометрические тела, учить узнавать геометрические формы в тех предметах, которые им попадаются на глаза чуть ли не ежедневно. Эта способность видеть геометрию вокруг себя есть ценнейшее свойство, которое приводит к образованию абстрактных понятий.

Еще одним основополагающим фактором развития пространственного мышления является понятие законов перспективы. Искусство изображать на плоскости трехмерное пространство и предметы в соответствии с кажущимся изменением величины, очертаний, четкости предметов, которое обусловлено степенью отдаленности их от точки наблюдения, называется **перспективой**.

В разрезе жанра «Портрет» – гипсовая голова – прекрасная модель для обучения построению и основам перспективы, так как она неподвижна и однородна по фактуре, что значительно облегчает процесс построения формы и точную передачу пропорций.

Для выполнения рисунка гипсовой головы человека с натуры, учащиеся должны, прежде всего перестроить свое восприятие. Посредством применения метода сравнения, учитывая особенности ее строения, они должны в краткосрочном рисунке научиться выделять существенные характеристики натуры (размеры, геометрическую основу формы, ее изменения). При этом сравнение модели и изображения должно носить динамичный характер. Быстрый перевод взгляда рисующего с модели на изображение позволяет сохранить и перенести ее образ на плоскость листа бумаги, сравнить и совместить с изображением, добиться точного воспроизведения внешнего вида и конструк-

ции головы человека. Мысленное быстрое наложение образа восприятия на изображение позволяет скорректировать рисунок, устранить отмеченные недостатки. В процессе сравнения (модели и изображения; пропорций отдельных частей к общей массе головы; конструктивных качеств частей головы человека) учащиеся должны научиться выносить необходимые суждения, умозаключения, делать выводы, которые будут использоваться в дальнейшей изобразительной деятельности [2].

Рисунок обрубочной головы (плоскостной) дает возможность обобщать и упрощать формы для лучшего понимания и анализа – начальной стадии построения изображения. Начинающие художники рисуют ее для понимания особенностей и закономерностей строения головы человека. Анализ конструкции, каркаса предмета – важный шаг к профессиональному написанию картин. Не понимая внутреннего строения чего-либо, сложно изобразить его внешние данные. Чтобы научиться видеть цельно, надо знать, из каких элементов это целое состоит, как эти детали и части соподчиняются между собой. Овладение методом анализа и выражения большой формы дает ученику опыт зрительно предугадывать результат построения изображения, то есть заранее представлять, как будет выглядеть его рисунок в конечном виде. Рисуя обрубочную голову, студент анализирует большую форму и познает закономерности ее строения; голова имеет яйцевидную форму, нос – призматическую, глаза – выпуклую шаровидную и т.д. Рисунок обрубочной головы способствует лучшему решению задач, связанных с последующими заданиями по гипсовой голове и голове живой модели.

Несомненно, написание портрета живого человека стоит на ступень выше обычного построения гипсовой головы. Однако это занятие и гораздо более интересное. познавательная активность и увлеченность учеников возрастает, ведь по завершении всех построений учащийся получает уже не усредненное и безжизненное изображение неодушевленного предмета, а собственноручно воспроизведенный на бумаге облик конкретной личности.

В отличие от рисунка гипсовых моделей голова живого человека характеризуется индивидуальностью внешних форм, подвижностью, пропорциями, свойственными только данной натуре, мимикой лица, меняющейся в зависимости от настроения, нрава и реакций на внешние раздражители. Основная методика построения сохраняется почти такой же, что и на рисунке гипсовых слепков, однако, в рисунке головы живой модели должно быть живое человеческое лицо, в чем и заключается сложность, поскольку рисунок с натуры подводит рисующего к искусству портрета, где должно присутствовать портретное сходство. Сходство во многом зависит от умения рисующего подмечать, анализировать и передавать индивидуальные пропорции и характеристики портретируемого.

Важнейший критерий портретности – сходство изображения с моделью (оригиналом). Оно достигается не только верной передачей внешнего облика портретируемого, но и раскрытием его духовной сущности, диалектического единства индивидуальных и типичных черт, отражающих определённую эпоху, социальную среду, национальность.

В то же время, отношение художника к модели, его собственное мировоззрение, эстетическое кредо, находящие воплощение в его творческой манере, способе трактовки портрета, придают портретному образу субъективно-авторскую окраску.

Портрет может считаться вполне удовлетворительным, когда воспроизводит оригинал в точности, со всеми чертами его внешности и внутреннего индивидуального характера, в наиболее привычной его позе, с наиболее свойственной ему экспрессией.

Но кроме развития пространственного и творческого мышления, ознакомление учащихся с таким жанром как «Портрет» призвано приобщить их к миру изобразительного искусства, художественной культуре, развить способность видеть красоту окружающего мира, прекрасное в жизни и искусстве, эмоционально воспринимать произведения искусства, оценивать их с позиции эстетического содержания, а также формиро-

ванием умений реализации приобретенного художественно-эстетического опыта в различных видах художественной деятельности [3].

Вполне возможно, познакомившись с этим жанром, увлекшись им, кто-то из учеников откроет в себе талант художника-портретиста, ведь портрет является одним из ярчайших жанров изобразительного искусства. Художники-портретисты были востребованы во все времена, а портрет всегда являлся актуальным жанром, и не менее актуальным он остается сейчас, так как именно с помощью портрета можно показать индивидуальность человека, духовную историю личности. В портрете можно показать не только характер человека, но и присущие ему индивидуальные особенности, а также взаимосвязь человека с внешней средой, показать его значимость в этом мире, его восприятие мира. В современном искусстве портрет сохраняет свою значимость и высокую степень актуальности.

Изменения в современном мире диктуют нам новые условия жизни. Так пандемия последнего года показала нам, что одними из наиболее стабильных, являются профессии, связанные с возможностью удаленной работы. Профессия художника, как раз, является одной из них. Поэтому очень важно дать таланту каждого ребенка раскрыться еще в школьном возрасте, иначе он может вырасти, так никогда и не узнав о нём.

Таким образом в процессе ознакомления учащихся с жанром «Портрет» решаются такие задачи как: развитие образного и технического мышления, пространственного видения; логическое осмысление и представление образа пластических фигур; создание художественного образа в рисунке на основе решения технических и творческих задач; развитие умения видеть пропорции, конструкции и объем предметов; обучение умению использовать приемы выразительности для выявления света и глубины пространства; передача объёма с помощью светотени. В целом, обучение школьников изобразительному искусству позволяет им самораскрыться, самовыражаться, саморазвиваться и самореализоваться.

Список литературы:

1. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты. – М., 1981.
2. Ростовцев, Н. Н. Учебный рисунок / Н. Н.Ростовцев. – М.: Просвещение, 1976.
3. Пимкова Т.А. Геометрические тела в изобразительном искусстве и черчении.
4. Изобразительное искусство. Учебная программа для начальной школы в рамках обновленного содержания среднего образования (проект). – Астана, 2015.

3D МОДЕЛЬДЕУ ВИРТУАЛДЫ ЖӘНЕ ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНДЫҚТЫҢ БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҚҰРАЛЫ

Ерсултанова Зауреш Сапарғалиевна,

техн. ғыл. канд., информатика кафедрасының доценті,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Мақалада виртуалды және толықтырылған шындықты компьютер саласындағы заманауи және тез дамып келе жатқан 3D үлгісіндегі модельдер және жаңа технология ретінде қарастырылады. Және VR және AR технологиясының бағдарламалық жабдықтары баяндалып, практикалық мысалдар көрсетілген.

Түйінді сөздер: виртуалды, толықтырылған, шындық, модельдеу, анимация, графика, камера, интерактив.

Аннотация

В статье виртуальная и дополненная реальность рассматриваются как современные и стремительно развивающиеся 3D-модели и новые технологии в области компьютеров. Описано программное обеспечение технологий VR и AR, приведены практические примеры.

Ключевые слова: виртуальная, дополненная, реальность, моделирование, анимация, графика, камера, интерактив.

Abstract

The article considers virtual and augmented reality as modern and rapidly evolving 3D models and new technologies in the field of computers. And VR and AR technology software are described and practical examples are given.

Keywords: virtual, augmented, reality, modeling, animation, graphics, camera, интерактив.

Қазіргі заманда жаңаданған енген виртуалды шындық ұғымы тек ойындар мен ойын-сауықтар үшін ғана емес, ол сондай-ақ білім беруде, дизайн, инженерия, бизнес, өнер, тіпті ғылыми әзірлемелер мен зерттеулер сияқты салаларда кеңінен қолданылады.

Виртуалды шындық әлемі қызықты әрі терең және қабылдаудың жаңа сезімдері мен мүмкіндіктерін ұсынады. Зерттеулерге сәйкес, виртуалды шындықтың дамуының маңызды әлеуеті бар. Жоспарланған нарықтық бағалауға сәйкес қазірдің өзінде виртуалды шындықты қолдану қарқыны 30 миллиард доллардан асады. [5, и.р.6]

Виртуалды және толықтырылған шындық (ағылш. VR, virtual reality – «виртуалды шындық» және AR, augmented reality – толықтырылған шындық) – XXI ғасырдың озық технологияларының бірі, заманауи және тез дамып келе жатқан 3D үлгісіндегі модель.

Виртуалды (VR) және толықтырылған шындықты (AR) ажырату керек. Виртуалды және толықтырылған шындықтың дамуы тек мазмұн форматымен ғана емес, сонымен қатар ол арналған жабдықпен де ерекшеленеді:

– VR (виртуалды шындық) – виртуалды кеңістікте оған VR көзілдіріктің көмегімен жаңа әлем құру.

– AR (толықтырылған шындық) – жеке графикалық элементтердің нақты әлеммен смартфондар мен AR көзілдірігін қолданып үйлесуі.

Виртуалды шындық дегеніміз – техникалық құралдар және программалық жасақтамалардың көмегімен жасалынған, адамға көру, есту, сезу т.б. сезімдері арқылы берілетін жасанды әлем. Техникалық құралдар арқылы адамға таңғажайып сезімдерді беретін виртуалды шындық (мысалы, ұшқыштарға арналған авиасимулятор) [1, с.105].

Пайдаланушы бұл объектілерге физиканың нақты заңдарына (гравитация, заттармен соқтығысу, су қасиеттері, бейнелеу және т.б.) сәйкес әсер алуы және нақты өмірде мүмкін емес қиялдағы әлемін іске асыра алады. Барлық осы сезімдерді біріктіріп, адамға әсер ету интерактивті әлем деп аталады. Виртуалды шындыққа «ену» арнайы гаджеттердің көмегімен жүзеге асырылады.

Виртуалды шындық технологиялары – бұл тұсаукесерлерге, жаңа өнімдер мен қызметтерді құруға, сатуға арналған платформалар, оқыту, бүкіл ойын-сауық әлемін құру және тағы басқалар үшін жаңа мүмкіндік. Міне, сондықтан виртуалды және толықтырылған шындықты дамыту бүгінгі таңда өте қажет.

Виртуалды шындық (VR) компьютерлік технологияларға жататын шынайы кескіндер жасау үшін бағдарламалық жасақтаманы қолданатын, шындықты қайталайтын дыбыстар мен басқа сезімдер қоршаған ортаны және пайдаланушының физикалық түрін модельдеу пайдаланушыға мүмкіндік беру арқылы осы ортада болуы осы кеңістікпен және кез-келген нысандармен өзара әрекеттесу. Бұл шынайы және иммерсивті модельдеуді пайдалана отырып жасалған үш өлшемді орта тәжірибелі және интерактивті бағдарламалық жасақтама немесе дененің қозғалысымен басқарылады [2, с.d].

VR мен AR технологияларын қолдайтын келесі компьютерлік өнімдерді атап кетуге болады. Олар:

- Unreal Engine – <https://www.unrealengine.com/en-US/blog>.
- Unity – <https://unity3d.com/ru>. ...
- Blender – <https://unity3d.com/ru>. ...
- 3Ds Max – <https://www.autodesk.ru/products/3ds-max/overview>. ...

– Substance Designer – <https://www.allegorithmic.com/products/substance-designer>.

Unreal Engine программасын жүктеу үшін компьютерге EPIC виртуал ойындар дүкенін, ал Blender программасын жүктеу үшін STEAM виртуал ойындар дүкенін жүктеп алсақ жеткілікті. Unreal Engine 3D ойындар жасауға арналған программа. 3D модельдеу виртуалды және толықтырылған шындықтың бағдарламалық құралы болып табылады.

3DS Max программасы объектілер мен модельдерді шынайы түрге ұқсас бейнелеуге, атмосфералық және табиғи эффектілерді имитациялауға мүмкіндігі мол болғандықтан компьютерлік графика саласының мамандыры тарапынан аса жоғары бағаға ие болып отыр. Тек осы мамандар үшін ғана емес интерьер және экстерьер дизайнерлері, сәулетшілер мен құрылыс қызметкерлері үшін де пайдалы өнім болып саналады.

3D анимация және моделдеу соңғы жылдары тез қарқынмен дамып, кең ауқымды қолданысқа түсті. Бұл, сөзсіз, өнердің жаңа саласы кино, мультипликация, жарнамалық роликтер дайындау, ойын жасау және түрлі презентациялар жасаудан бастап, сәулет өнері мен инженерияда және көптеген т.б салаларда қолданылады. 3D моделдеу үшін түрлі бағдарламалар пайдаланылады. Олар біздің жұмысымызды жеңілдету үшін, майда жұмыстарды автоматты түрде жасайды, тіпті кейбір бағдарламалар аса қиын функцияларды да іске асыра алады. Қазіргі кезде Blender бағдарламасы Blender Foundation компаниясының арқасында кең тарауда. Blender бағдарламасын голландық анимациялық студия NeoGeo құрастырған. 1998 жылдың мауысы айында Blender-дің авторы Тон Розендаль NAN компаниясына ұсынады.

Blender программасы-үшөлшемді компьютерлік графиканы құруға, анимация және интерактивті қосымшалар жасауға арналған программа.

Blender программасының интерфейсі үш бөліктерден тұрады:

1. Мәзір қатары;
2. 3D көрінісінің терезесі;
3. Батырмалар панелі.

Үш өлшемді моделдеу мен анимацияның түрлі этаптарға бөліп қарастырамыз. Үш өлшемді моделдеу мектеп бағдарламасындағы геометрияны еске түсіреді. Декарттық координаттар жүйесін еске алыңыздар (X , Y және Z осьтері). Ал енді функцияларды және олардың графикаларын еске алайық. Мысалы: сызықтық функция, квадрат функция және т.с.с. (Парабола, гиперболалар).

Жалпы 3D анимацияның не екенін түсіну үшін көзіңіздің алдында тұрған барлық заттарды кеңістікке (декарттық X , Y , Z кеңістігі) жайғастырыңыз. Сонда әрбір заттың белгілі бір координатасы бар нүктелерден және түрлі өзінен кіші фигуралардан (сызық, эллипс, куб т.б) құралғанын байқайсыз. Міне, 3D модельдеу және оны анимациялау негізінде осы принципке жасалған, яғни «аса күрделі заттарды қарапайым нүктелер не фигуралар көмегімен кеңістікте құрастыру». Мысалы: компьютер монитормының өзі бірнеше сызықтар мен төртбұрыштардан құралған. Ал одан әрі оны кіші бөліктерге бөлсеңіз, оның аса кіші төртбұрыштардан, яғни нүктелерден тұратынын байқайсыз. Бұдан келіп шығатын ой: белгілі координаталарда орналасқан нүктелерге түс беру арқылы, кеңістікте кез-келген фигураны жасап шығуға болады. Енді сол бағдарламаларда жұмыс қалай жүретінін қарастырайық. Ол жұмысты мынадай бөліктерге бөлуге болады [3, с. 25]:

1) Моделлинг – бұл ең алғашқы этап және ең негізгі деп айтсақ та болады, себебі мұнда бүкіл фигуралар детализация жасалады. Қоршаған орта, жер бедері, кейіпкерлер болса солардың бейнесі барлығы осында жасалады. Бұл этапта дайын болған фигуралар «Үш өлшемді модель» деп аталады. Бұл модельдің әлі түсі, жасайтын қимылдары жоқ. Барлық нәрселер сұр-ақшыл түсте. Модельдерді жасау үшін бізге 3D бағдарламалар кез-келген фигураны бір-біріне қосу, кесу, деформация жасау сынды кең ауқымды мүмкіндіктер береді. Оларды қолданып модель жасау тек жасаушының таланты мен тәжірибесіне және, әрине, оның фантазиясына тәуелді.

2) Текстуриг – бұл этапта 3D модельдер нормалдар картасына бөлініп, яғни барлық модельдің фигуралары жазықталып, керекті түстерге боялады. Бұл процессті мынадай көзге елестетсе болады: «кез-келген фигураның беткі бөлігін (терісін) сылып алып, оны жайып, керекті түске бояп, қайтадан фигураның бетіне жабыстыру» сынды. Бұл этаптан өткен соң объектілерге реалистичный түр енеді, яғни олардың сыртқы көрінісі шын өмірдегіге қатты жақындайды.

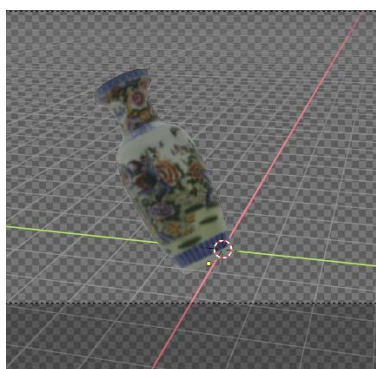
3) Риггинг – бұл процессті былай сипаттаса болады «қимылдайтын фигуралардың сүйектерін жасау». Яғни, бұл этапта барлық қимылдайтын фигураларға сүйектер енгізіледі. Бұл сүйектер фигураны қимылға келтіру үшін керек, яғни модельдің әрбір бөлігін белгілі бір сүйекке бағынышты етіп қойып, сол сүйекті қимылдатқанда сол сүйекке бағынышты бөлік қимылға келеді.

4) Анимациялау – бұл этапта барлық дайын модельдер қимылға келтіріліп, анимация жасалады. Жоғарыдағы риггингте жасаған сүйектеріміз осында кеңінен қолданылады.

5) Рендеринг – бұл этапты екі түрге бөлуге болады: 1) Сурет рендерлеу 2) Видеоны рендерлеу. Суретті рендерлеу бұл модельдерді текстуралап болған соң, оны белгілі бір ракурстан (бір камерадан) суретке түсіру. Ал видеоны рендерлеуде модельдерді бірнеше, я одан да көп камералар көмегімен түрлі ракурстан қимылдап жатқан кезінде бейне түсірілім жасау.

Бұл соңғы этап компьютерге аса үлкен ауырлықтар түсіреді, сондықтан ең ұзақ этап болып естептеледі. Егер рендеринг супер компьютерлерде орындалмаса, бұл процесс ондаған жылдарға, тіпті ғасырларға созылуы мүмкін. Үш өлшемді модельдеуді үйренуді Blender бағдарламасында бастау тиімді. Себебі бұл бағдарлама тегін және өзінің мүмкіндіктерінде ақылы бағдарламалардан кем түспейтін жалғыз бағдарлама.

Төмендегі Сурет 1 –де Blender бағдарламасында модельденген 3D құмыраның бейнесін көруге болады

а

б

Сурет 1. а - құмыраның Blender программасының жұмыс үстеліндегі бейнесі;
б - құмыраның рендеринг құралымен көрсетілімі

3 D моделдеуге және AR және VR ресурстарын толықтыруға Интернет желісінің Google ресурстарының AR және VR құралдарын қолданған ыңғайлы.

Poly

Tilt Brush

Blocks

Сурет 2. Google ресурстарының AR және VR құралдары

а

б

Сурет 3. а - Poly программасында құмыраның қозғалысының алғашқы бейнесі;
б - Poly программасында құмыраның қозғалысының соңғы бейнесі

Анимацияның видеодан айырмашылығы көптеген суреттерде үзіліссіз қозғалыстың қолданылды. Анимацияның синонимы – «мультипликация» біздің өлкеде өте кең талаған. Анимация және мультипликация – бұл әртүрлі анықтама ғана, бірақта бір өнедің түрі. Бізге үйреншікті «мульти» термині латын тілінен пайда болды- көптеген суреттер традициялық технологиямен сәйкестендірілген, суреттегі кадрлерді 10-нан бастап 30-ға дейін батыр «тірілді» қозғалысын қайталау керек.

Анимацияның технологиялық түсінігі ол, кадрлік әдіс бойынша қозғалмайтын суреттер тізбегі конопленкаға түсіріледі және осы суреттердің проекциясы (көлеңкесі) экранда секундына 24 кадр көрсету арқылы қозғалыс иллюзиясын құрады. «Анимация» сөзі «тірілу» деген мағынаны ал бұл термин біздің елімізде 1980 жылы пайда болып, бұрынғы «мультипликация» сөзінің орнын басты. Егер бұрынғы анықтау оның техникалық принципіне байланысты айтылса, ал жаңа анықтау оның негізгі мағынасын ашады, яғни біздің көз алдымызда жансыз суреттер тіріледі. Осы уақытқа дейін айтылып келген киножанр анимациялық киноның өздігінен экран өнері.

Анимациялық фильмнің бастауы үңгірде салынған суреттер, Франциядағы Ласко және Испаниядағы Альтамира үңгірлері (мысалы, алты аяқты және екі құйрықты өгіз) және Көне Египеттік рельефтер және гректік құмырадағы суреттер [5, и.р.1].

Сурет 3. Ежелгі құмыра суреті

Әр заман суретшілері өз туындыларының жалған қозғалыс өмірін көруді армандады. Адамзаттың бейнелерінің қозғалысын түсіру ұмтылысы біз ежелгі ескерткіштерден және ежелгі заманда суретшінің тастарды, әр түрлі жануарларды қозғалысын бейнелеуінен көреміз.

3D модельдеу, анимация, визуализация және эффектілер құруға арналған толық функционалды шешім бола алады Үшөлшемді модельдеу программасының мүмкіндіктері шығармашылықпен айналысатын суретшілердің де таптырмас құралына айналған тәрізді. Қолмен салған сурет өнерінде үш өлшемді әлем элементтері көлеңке мен бояу арқылы беріліп, суретші ойының толық жүзеге асырылуына шектеу қояды. Кибернеткалық кеңістікте жұмыс істеу сол шектеуді жояды және салынған көрініс объектілерін нағыз табиғи қалпына ұқсас түрде тамашалауға мүмкіндік береді. Бұған әрине әрбір

объектінің өзіне ғана тән бояуы мен материалы, текстурасы, жарықтандыру техникасы арқылы қол жеткізіледі. Үш өлшемді кеңістікте көріністі жан-жағынан кез-келген бағытта трансформациялау арқылы сансыз кадрлар тізбегін жинақтап, олардың жандандырлған қоғалысы алынады.

VR және AR-ны білім беру саласында пайдалану біздің мақсатты аудиториямыздың адалдығының жоғарылауына және әлеуетті клиенттердің өнімдеріне қызығушылықтың артуына кепілдік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мураховский В.И. Компьютерлік графика. Әйгілі энциклопедия. – Москва 2002. – 640 б.
 2. Библиотека технической литературы 2001, 3D Графика. Web дизайн. Электрон. Кн. – Мультимедиа, 2001г. – 1 электрон. Опт. Диск.
 3. Пятый элемент: Графика-Электрон. Кн. – Ncorecorp, 2001 г.
 4. Новинки 3D – графики 2001: учебники и техническая документация на русском языке. – Электрон. Кн. 2001 г.
- Интернет ресурстары:
1. <http://www.demiart.ru/>
 2. <http://www.tehnologia.edusite.ru/>
 3. <https://poly.google.com/>
 4. www.Blender.org, www.google.kz,
 5. https://poly.google.com/edit/3x_f0jEAG8F
 6. <http://vireco.ru/vrapp>

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҰЛТ АСПАПТЫҚ МУЗЫКАНЫҢ БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕГІ МАҢЫЗЫ

Есмаганбетова Шынар Кауатаевна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай аймақтық университеті,
Өнер кафедрасы аға оқытушысы, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: осы мақалада қосымша білім берудегі ұлттық музыканың бала тәрбиесіндегі рөлі мен ұстаздардың әдістемелік тәсілдері айтылады.

Мақсаты: қосымша білім берудегі педагогикалық әдістемемен таныстыру.

Кілт сөздер: домбыра, қобыз, ұлттық музыка, тәрбие.

Аннотация

Актуальность: в данной статье рассматривается роль национальной музыки в воспитании детей и методические подходы педагогов дополнительного образования.

Цель: ознакомление педагогической методикой в дополнительного образование.

Ключевые слова: домбыра, қобыз, национальная музыка, воспитание.

Abstract

Relevance: this article considers the role of national music in the upbringing of children and the methodological approaches of teachers of additional education.

Goal: acquaintance with the pedagogical methodology in additional education.

Key words: dombyra, kobyza, national music, education.

Қазақ халқының музыка саласында ең кең тарағаны аспаптық музыка. Ол табиғатынан халық тарихымен бірге туып өскен өнер.

Қазақ халқының атадан – балаға мирас болып келе жатырған аспабының бірі – қос шекті домбыра аспабы. Бұрындары ән, жырды сүйемелдеп, күй толқытқан аспаппен бүгіндері жеке аспаптық шығармалар орындалуда. Аспаптың тарихы сонау орта ғасырдан таныс Шығыстың ұлы ғалымы Әл-Фарабидің «Музыканың ұлы кітабы» трактатының музыкалық аспаптар бөлімінде Танбура (домбыра) аспабының құрылымы мен пернелері (интервал) жайында жазып өткен.

Домбыра аспабы қазақтың қанына сіңген төл аспабы болғандықтан да, балаларға музыкалық тәрбие берудегі ең кең тараған аспап болып табылады. Өзінің тембрлік дыбыс бояуының қоңыр үнімен, балаға аспапты меңгеру әдісінің қарапайымдылығымен жүректі баурап алады. Домбыра аспабында ойнаған бала музыкалық білім мен қатар, әсемдікке тәрбиеленіп, ойлау, ой өрісі зерек болып өсіп, дене бітімі дұрыс жетіліп қалыптасады.

Бұл жөнінде музыка маманы әрі ұстаз К.С. Амирова өзінің «Аспаптық музыканы мектепке үйретудің теориясы мен практикасы» әдістемесінде: Ойын, оқу, еңбек–адами кәсіптің ең бастылары. Әсіресе қазақтың (ұлттық) тұрмыстық асық, қақпақыл, соқыр теке, тоғыз құмалақ секілді ойын түрлері қол бөліктері мен буындарының сезімталдығын, белсенділігін арттыратындығын атап кеткен. Бұл жаттығуды шексіз қайталау кезіндегі баланың тез шаршап кетпеуі үшін, табиғат заңдылығымен дененің еркін қимылдауын ескерген жөн екендігін ескертеді [1, с. 7]. Автор музыкалық тәрбие берудегі өзінің педагогикалық көз қарастары мен домбыра үйрету әдісіндегі қыр сырларын көрсеткен.

Балаларды ұлттық музыка өнеріне, ұлттық тәрбие беруде үлкен іс атқарып келе жатқан ұйымдар қаламызда санарлық қана. Тарихына қысқаша көз жүгіртсек, өткен ғасырдың 40-жылдары 50 адамға арналған балалар спорттық-гимнастикалық мектебі болып ұйымдастырылып басталса, кейін 60 жылдары қырықтан аса үйірме жұмыс жасаған. Орталық саябақтың қасында арнайы салынған пионерлер сарайы бүгінде Қостанай қалалық балалар шығармашылық мектебі [3] ұрпақ тәрбиесіндегі игі істі жалғастыруда.

Қазақстан Республикасының егемендік алған жылдарына дейін ұлттық ән – күйлеріміз тек ауыл, ауданнан келген балалар ансамбльдері қала орталықтарында өнер көрсетсе, енді қалалық балалар шығармашылық мектебі сахнасында басында шағын ансамбль, кейін домбырашылар оркестрі болып қала балалары да өнер көрсете бастады.

Осы тұста қазақ музыка өнеріндегі домбыраны балаларға үйретудегі, өзіндік әдісімен ерекшеленетін ұстаз А.Ф. Әмірхановтың ұстаздық жолы бір төбе. Ұстаздың үйреткені баланы қанаттандырып, болашаққа жол салатыны ешкімге таңсық емес. Осы дәстүрді Абай ағайымыз өзіндік музыкалық әдістемесін қалыптастырған ұстаз, қала мектептері балаларына халық ән-күйлерін домбыра аспабында ойнатып, сахна мәдениетіне үйретті, ұлттық тәрбиемізге баулыған кәсіби маман болды.

А. Райымбергенов жетекшілігімен жасалған «Мұрагер» бағдарламасы бойынша балаларға халық музыка аспабын ойнап үйрету әдісін қолданды. Сол арқылы балалар шағын ән-күйлер мен шетел композитор шығармаларын домбырашылар ансамблі болып орындайтын. Бұл бағдарлама ерекшелігі. Домбыраны топпен үйрету әдісі арқылы балалар аспапты тез меңгереді. Балалар ансамблі шығарманы орындағанда домбыраның қоңыр үні өзгеше, ұлттық бояуын беретін.

Сахнада отырған қазақ оркестрі балаларының ұлттық киімі көз тартарлық, қолындағы домбыра, қобыздарын көргенде көкірегінде ерекше мақтаныш ұялайды. Ойнаған ән күйлерін тыңдағанда төбең көкке жетуге бір елі қалғандай, рухың көтеріліп қалады. Ұлттық музыканы жалғастырушы ұстаз бен шәкіртке деген алғысың шексіз екендігін жеткізудің өзі қандай десеңізші.

Әкелі-балалы ұстаз Айнұр мен Қайырғали Әбішовтер де 2011-2016 оқу жылдары арасында еңбек етті. Композитор, домбырашы Қ Әбішов домбыра үйірмесіне жетекшілік етіп, құрамында 60 оқушы бар оркестрмен шығармашылық есеп берген.

Ұстаз үйірмесінің өткізілу іс тәжірибиесімен бөліскендей, төмендегі бөлімдерді құрайды:

I. Ұйымдастыру

1. Оқушының үйірмеге толық қатысуын қадағалау.
2. 10-15 минут топтасып дайындалу.
3. Қалыс қалған оқушыны бөліп үйрету.

II. Негізгі бөлім.

1. Күй тыңдау.
2. Қол қойылымы.
3. Үйренетін шығарма буындары.
4. Өз бетімен дайындалу.
5. Айна алдында жұмыс.
6. Үйге тапсырма
7. Қорытынды [2].

А. Қайырғалиқызы «Күй керуені» атты ансамбль құрып Нұрсұлтан (Астана) қаласында ЮНЕСКО бағыты бойынша өткізілген «Жас өнер: мәдениеті әлеміне жол» атты Бірінші Халықаралық жас вокалистер мен аспапта орындаушылар байқауынан жүлделі орынмен оралуы ансамбльдің алғашқы үлкен дәрежелі жетістігі еді. Қазіргі кезде домбыра үйірмесін жас маман Жасұлан Намиялы еңбек жолын домбыра студиясында шәкірт тәрбиелеумен жалғастырып келеді.

Парсы жазушысы Кей-Кабустың «Кабуснама» еңбегі-балаға педагогикалық тәрбие берудегі құнды еңбегінде атап көрсеткендей музыканың бала тәрбиелеудегі маңызы ерекше зор. Жеткіншектерді ұлттық музыкаға тәрбиелеуде қобыз аспабы музыкасының да үлесі бар. Қазақтың музыкалық өнері мен аспаптың пайда болуы жайында Ежелгі Қытай жазбаларында ғұндардың кезінде қылқобыз бен сыбызғы болғаны жөнінде айтылған. Осы деректерден қобыздың пайда болғаны Қорқыттың өмір сүрген кезінен ерте екенін көруге болады. Сондықтан да, қобызға қатысты аңыздар аспаптың тым көне екендігін көрсетеді.

Қобыз аспабының дауысы табиғи ерекше дыбыстарды айнытпай келтіреді. Жанжануарлардың дауысы, аттың шабысы, қасқырдың ұлуы, балапан шырылы, аққу сұңқылы, түйенің боздауы-ұлттық музыкаға тән қасиет. Өткен ғасырда А.Қ. Жұбановтың жетекшілігімен қыл қобыз аспабы қазақ оркестріне лайықталып – прима қобыз, альт қобыз және бас қобыз аспаптары жасалды. Қобыз прима – үйренуге қиын, асқан шыдамдылық пен үлкен еңбекқорлықты талап ететін аспап. Көбінесе қыз балалардың сүйіп ойнайтын аспабымен студия оқушылары: жеке, ансамбльмен халық әндерін, шығармаларын орындап, домбыраға қосылып күй тартуға үйренуде.

Қазақ ән-күйлерін орындап өскен бала табиғатынан инабатты, мейірімді, тәрбиелі болып келеді. Үйірмеде домбыра сабағы топ болып жүргізілсе, қобыз сабағы аспапты меңгеру қиындығына қарай жекелеп өткізіледі. Аспапта шағын әндерді сөзімен бірге, орындайтын күйдің шығу тарихымен таныса меңгереді. Бұл әдіс баланың шығарманы тез түсініп, санасына жеңіл жетуіне көмектеседі. Сонымен қатар оқытушымен баланың арасында кері байланыс орнайды.

Әлемдік пандемия салдарынан қосымша білім беруде балаларға аспап үйретіп, оқыту оңайға түспей отыр. Соған қарамастан үйірме сабақтары үзілмей жалғасып келеді. ВК әлеуметтік желісінде арнайы ашылған студия жеке топтары бар. Кесте бойынша онлайн өткізілетін сабақта үй жұмысын тексеру, шығарманы үйрену және қайталау арқылы жүргізіледі. Баланың берілген тапсырманы орындауы мен кері байланыстан [4] шығарманың қаншалықты меңгергені анықталады.

Онлайн сабақта бар жауапкершілік бала мен ата-ананың бақылауына артып қою біршама қиындықтар туғызуда. Ең қарапайымы, музыка аспабының құлақ күйінің келтірілмеуі, ұстаздың қадағалауынсыз баланың ритмдік қабылеті ақсап, баланың есту қабылетінің бұзылуына әкеліп соғуы мүмкін. Онлайн сабақта практикалық тапсырмаларды балаға орындата білу үшін ұстазға біраз шығармашылық пен жаңашылдық ізденістерді қажет етеді. Солардың бірі әр баланың, екі үш дауысқа арналған ансамбльдік шығарманы «movavi» [5] бағдарламасы арқылы ойнату. Тәжірибие ретінде шағын шығармалардан бастауды жөн көріп отырмыз.

Студия оқушылары конкурс, мерекелік іс-шаралар мен концерттерде ансамбль бо-

лып шығармалар ойнауда бірін-бірі тыңдап, сыйлай білуге, ұйымшыл болуға үйренеді. Балалар онлайн түрінде өткізіліп тұратын конкурс, концерттерге қатынасып өнер көрсетуден құр қалған емес.

Мақаламды аяқтай келе баланың музыкалық-эстетикалық дамуын жетілдіруде ән-күйдің тәрбиелік мәнін түсінген ұстаз біліммен бірге үлгілі тәрбие береді. Болашақ маман иесі болуына негіз болар білім беріп, жол көрсете тәрбиелейді.

Әдебиеттер тізімі:

1. К.С. Амирова «Аспаптық музыканы мектепте үйретудің теориясы мен практикасы» әдістемесі.
2. Дарынның ілім даңғылы. №5, 2012.
3. <https://www.ng.kz/modules/newspaper/article.php?numberid=614&storyid=24298>
4. <https://vk.com/club193396732>
5. <https://www.movavi.ru/video-editor>

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В ЭФФЕКТИВНОЙ ПРАКТИКЕ

*Есенжол Разия Алтынсарыкызы,
Топаева Макпал Ериковна,
Зеленухина Валерия Андреевна,
учителя начальных классов,
ГУ «Средняя школа №23 им. М.Козыбаева
образования акимата г. Костаная»*

Аннотация

Өзектілігі. Мақала қазіргі қоғамдағы педагогтардың үздіксіз кәсіби дамуына арналған. Онда педагог қызметкерлердің үздіксіз білім алуын дамыту, біліктілікті арттыру және қайта даярлау үдерісінде, сондай-ақ инновациялық қызмет, шығармашылық жобаларды, басқа да курсаралық іс-шараларды іске асыру барысында олардың психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін арттыру қажеттілігі қамтылған.

Түйінді сөздер: «өз білімін жетілдіру», «педагог».

Аннотация

Актуальность. Статья посвящена непрерывному профессиональному развитию педагогов в современном обществе. В ней содержится необходимость развития непрерывного образования педагогических работников, повышения их психолого-педагогической компетентности в процессе повышения квалификации и переподготовки, а также в ходе инновационной деятельности, реализации творческих проектов, других межкурсовых мероприятий.

Ключевые слова: «самообразование», «педагог».

Abstract

Relevance. The article is devoted to the continuous professional development of teachers in modern society. It contains the need for the development of continuous education of teachers, improving their psychological and pedagogical competence in the process of professional development and retraining, as well as in the course of innovative activities, the implementation of creative projects, and other inter-course activities.

Keywords: «self-education», «teacher».

Формирование системы непрерывного профессионального развития и повышения квалификации педагогического коллектива – одно из основных направлений нашей работы. Новые целевые установки заставляют акцентировать внимание педагога на процессе самообразования. Педагог должен осознать, чтобы быть востребованным в быстро меняющейся системе образования, надо формировать в себе такие качества, как мобильность, профессионализм, сотрудничество и единство в решении поставленных задач между всеми участниками образовательного процесса.

Сейчас образованию нужен думающий учитель, владеющий новыми образовательными технологиями и эффективно использующий их в обучении и воспитании. Самообразование в течение всей жизни – лучший выход для педагога 21 века, который хочет быть востребованным в век информатизации.

Самообразование – это целенаправленная познавательная деятельность, управляемая самой личностью для приобретения системных знаний в какой-либо области науки, техники, культуры, политической жизни и т.п. [1].

Педагогу самостоятельная работа по самообразованию позволяет пополнять и конкретизировать свои знания, осуществлять глубокий и детальный анализ возникающих в работе с различными категориями обучающихся, в различных ситуациях. Педагог, владеющий навыками самостоятельной работы, имеет возможность подготовиться и перейти к целенаправленной научно-практической, исследовательской деятельности, что свидетельствует о более высоком профессиональном, образовательном уровне, а это, в свою очередь, влияет на качество воспитательно-образовательного процесса и результативность педагогической деятельности.

На наш взгляд, непрерывное профессиональное развитие педагога возможно при следующих условиях:

- педагог воспринимает ребёнка как меру целесообразности своей профессиональной деятельности, как ориентир в построении педагогической системы;
- педагог осознаёт необходимость постоянного обращения к современному, комплексному знанию о человеке как основе понимания ребёнка;
- педагог является автором собственной концепции профессиональной деятельности и реализует себя как целостный её субъект в условиях свободного выбора и творчества;
- педагог формирует своё профессионально-педагогическое мышление.

Именно на такие изменения, обеспечивающие развитие профессиональной культуры учителя, должна быть направлена система работы с педагогическими кадрами.

Наиболее эффективными формами работы для нашей школы стали:

- работа школьного методического совета (далее ШМС);
- работа инициативных творческих групп и предметных школьных методических объединений (далее ШМО);
- проведение теоретических семинаров, педагогических лекториев, мастер-классов;
- накопление базовой информации и разработок по теме школы;
- педагогические советы и совещания при заместителе директора по учебно-воспитательной работе;
- подготовка и публикация докладов, сообщений, статей и методических разработок;
- ознакомление с опытом других школ, внедрение передового педагогического опыта;
- организация внутришкольных конкурсов профессионального мастерства и методических разработок педагогов.

Активное участие в методической работе помогает педагогу сохранять и закреплять своё положение в школе, способствует повышению профессионального уровня и развитию личностных качеств.

Успех самообразования современного педагога зависит от целого ряда компонентов познавательной деятельности, среди которых первостепенными, на наш взгляд, являются:

- осознание педагогом персональной необходимости в приобретении новых, с учетом развития науки, дополнительных знаний;

– обладание учителем необходимым умственным развитием, способностями усматривать проблемы, формулировать их, планировать последовательные шаги поиска ответа;

– умение актуализировать знания, способы деятельности, отбирать необходимые для решения вставшей проблемы;

– желание решить проблему, а если необходимо, то воспользоваться правом на переквалификацию [2].

Рассматривая самообразование как готовность к самостоятельному обучению, педагог найдёт, где и чему будет учиться. Он будет следить и изучать профессиональную литературу; воспользуется дистанционными формами обучения; качественно, а не для галочки, осуществит мониторинг своей деятельности; будет активно принимать участие в работе семинаров, вебинаров, круглых столов, научно-практических конференциях, проходящих в рамках методической работы; для дальнейшего самосовершенствования будет участвовать в обмене опытом с коллегами.

Есть также ряд неизбежных факторов, способствующих активизации процесса самообразовательной деятельности педагога. Практически все её составляющие реализуются в период прохождения аттестации [3].

Во время аттестации каждому учителю приходится вычленять проблему, анализировать, заниматься мониторинговой и диагностической деятельностью, отслеживать процессы, ставить задачи, прогнозировать результаты. В период аттестации востребованными являются и такие умения, как составление аналитических отчетов, все навыки работы с информационными технологиями для достойной демонстрации и презентации своей педагогической деятельности, грамотного оформления схем, таблиц, графиков, буклетов.

Важное умение педагога – это и трансляция собственного опыта. Для этого необходимо не только обобщить свои результаты деятельности, проанализировать уровень достигнутого, но и поделиться своими наработками, и тем самым получить удовлетворение от проделанной работы.

Каждый практикующий и результативный педагог работает над собственной методической темой. Она может иметь разную направленность: одни педагоги работают над освоением новых технологий и форм массовой работы; другие – изучают эффективные методы и приёмы педагогического взаимодействия; третьи – пополняют свой багаж изучением источников по любимой теме и т.д. [4]. Целесообразно всем педагогам иметь личную карточку профессионального роста, в которой записываются сроки и формы повышения квалификации: прохождение курсовой подготовки, прослушанные лекции, участие в активных формах методической работы, что одновременно служит и дисциплинирующим фактором. Человек, ориентированный на эту профессию и желающий совершенствоваться и обучаться, обязательно достигнет хороших результатов и определенного мастерства. Для этого надо осознать и решить три основных задачи:

1 учитывать изменения в педагогической среде, происходящие под влиянием процессов информатизации, социально-экономических реформ, изменений всистеме образования;

2 постоянно работать над повышением своего профессионального мастерства; обновлять знания и умения, обеспечивающие ему хорошую творческую форму, способность к активному усвоению современных достижений и экспериментальному поиску;

3 искать пути и активно использовать методы самообразования, саморазвития и самосовершенствования.

Чем больше информации, методов и инструментов в своей работе использует учитель, тем больше эффект от его работы. Самое главное – это желание учителя работать над собой и способность учителя творить, учиться, экспериментировать и делиться своими знаниями и опытом, приобретенными в процессе самообразования. Не каждый

педагог сможет достичь вершины профессионализма, но и не пытаться покорить эту вершину он не может. Настоящий учитель знает, что наш профессионализм – в наших руках.

В связи с этим, по нашему мнению, современной миссией дополнительного профессионального образования должно стать создание условий, которые обеспечивают развитие у педагогов мотивов профессионального роста в современной образовательной среде. Важным условием продуктивной работы является деятельность педагога по личному плану самообразования, составленному на год и включающему следующие разделы:

- цели и задачи работы по самообразованию;
- участие в методической работе образовательного учреждения;
- посещение курсов повышения квалификации и проблемных семинаров, прохождение аттестации;
- изучение методической, психолого-педагогической и предметной литературы, нормативных документов;
- повышение общекультурного уровня (чтение художественной литературы, публицистики, посещения музея, театра, просмотр телепередач и др.);
- итоги работы по самообразованию.

Основным показателем эффективности профессионального роста является обобщение личного педагогического опыта педагога на семинарах, мастер-классах. Создание электронного портфолио это одно из современных средств оценивания профессионального роста педагога, который позволяет обобщить материалы, отражающие его индивидуальные достижения за все время педагогической деятельности, и наметить перспективы дальнейшего развития.

Таким образом, созданные условия для непрерывного образования педагогов, реализованные в разнообразных формах методической работы, способствуют профессиональному развитию педагогов, повышают мотивацию в педагогической деятельности, способствуют раскрытию потенциала, создают благоприятный климат между участниками образовательного учреждения. Кроме того, способствуют профессиональному и личностному становлению педагога как активной личности, занимающейся самообразованием заинтересованной в своих достижениях и карьерном росте.

Список литературы:

- 1 Митина, Г.В. Исследовательская деятельность – одна из форм профессиональной самореализации педагогов начальной школы – 2009. – С. 26-31.
- 2 Азрилиян, А.Н. Краткий педагогический словарь – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Ин-т новой педагогики, 2002. – 1087 с.
- 3 Ильясов Д.Ф. Особенности повышения квалификации педагогов в учреждении дополнительного профессионально-педагогического образования/ Педагогическое образование и наука. – 2010. – с. 64–69.
- 4 Концепция развития непрерывного образования взрослых на период до 2025 года. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_167897

ОСНОВНЫЕ ФОНЕТИЧЕСКИЕ ТРУДНОСТИ КАЗАХСКОГОВОРЯЩИХ СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Жакакова Анар Садыркуловна,
преподаватель английского языка,
Республиканский эстрадно-цирковой колледж им. Ж.Елебекова, г. Алматы

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада ағылшын фонетикасын меңгеру барысында қазақ тілінде сөйлейтін студенттер жіберген қателер мәселесі қарастырылады және екпін, дауысты, дауыссыз дыбыстар жүйесінің ерекшеліктері айқындалады. Фонетикалық қателерді жөндеуге бағытталған методикалық тәсілдер ұсынылады.

Мақсаты: қателердің алдын алу үшін ағылшын тілін үйрену барысында қазақ тілінде сөйлейтін студенттер жіберген фонетикалық қателерді зерттеу.

Түйінді сөздер: ағылшын тілі, қазақ тілі, фонема, екпін, интерференция.

Аннотация

Актуальность: В статье рассматриваются трудности, которые возникают у казахскоговорящих студентов при освоении английской фонетики и затрагиваются системы вокализма, консонантизма, особенности словесного ударения. Предложены методические приемы корректировки фонетических ошибок.

Цель: изучение фонетических ошибок в английской речи казахскоговорящих студентов для предупреждения в дальнейшем произносительных ошибок в речи студентов.

Ключевые слова: английский язык, казахский язык, фонема, ударение, интерференция.

Abstract

Relevance: This paper deals with the problem of phonetic errors made by Kazakh speaking students in learning English and covers system of consonants, vowels and peculiarities of word stress. Also, specific techniques are put forward for correcting phonetic errors.

Goal: identification of phonetic errors made by Kazakh speaking students in order to prevent further pronunciation mistakes.

Key words: English language, Kazakh language, phoneme, stress, interference.

Высокий уровень глобализации современного мира неизбежно коснулся всех сфер человеческой деятельности. Процессы, которые тесно связаны с развитием и формированием лингвокультуры, приобретают новые черты и развиваются достаточно быстрыми темпами. В наше время совершенно нормально встретить человека, разговаривающего на своем родном языке и помимо этого на английском. Английский язык стал неким профессиональным и повседневным эталоном коммуникативной сферы всего человечества. В связи с этим перед неязыковыми колледжами стоит задача подготовки специалистов, владеющих как профессиональными знаниями, навыками и умениями, так и способных к иноязычной коммуникации средствами английского языка. Одна из главных задач обучения английскому языку будущих специалистов – обеспечить налаживание деловых контактов с зарубежными партнерами, вести переговоры на иностранном языке, для чего необходимо владеть иноязычной речевой культурой, уметь говорить связно, логично, фонетически и фонационно правильно оформлять высказывание в соответствии с коммуникативным намерением.

Формирование фонетических навыков является непременным условием адекватного понимания речевого сообщения. В то время, как многие аспекты английского языка – такие как орфография, грамматика, синтаксис, лексика – можно выучить, произношение требует не только заучивания и запоминания, но гораздо больших усилий. Обучение правильному произношению – чрезвычайно сложное дело.

При изучении иностранного языка взаимодействие двух языковых систем – родного и иностранного сыграет серьезные трудности. При звуковой реализации фонем на втором (изучаемом) языке билингв, ориентируясь на систему родного языка, используют произносительные навыки родного языка, т.е. он использует свою артикуляционную

базу [3, с.168]. В ходе овладения любым иностранным языком неизбежно проявляется такой лингвистический феномен как интерференция. Интерференция – случаи отклонения от норм любого из языков, которые происходят в речи двуязычных в результате того, что они знают больше языков, чем один, то есть вследствие языкового контакта [3, с.140]. Фонетическая интерференция наиболее ярко выражается в тех случаях, когда в первичном языке отсутствует эквивалент того или иного явления, если структурные особенности фонологических единиц в изучаемом языке выражены более дифференцированно, чем в первичном [1, с. 80].

При изучении английского языка студентам-носителям казахского языка приходится преодолевать массу трудностей, так как казахский и английский языки являются генетически неродственными, и они относятся к разным морфологическим типам. Также эти трудности связаны с сложной системой фонем английского языка (делением гласных фонем на монофтонги, дифтонги и трифтонги), наличием в английском языке звуков, отсутствующих в казахском языке, различиями в произношении фонем, наличием исключений из правила.

Произношение фонем английского языка [θ, ð] представляет особую трудность для артикуляционной базы казахскоговорящих студентов, так как в казахском языке отсутствуют щелевые согласные с интердентальной артикуляцией. В английской речи эти фонемы могут заменяться казахскими звуками [с, з] соответственно, например: mythA [miθ] – К [mi(c)], theyA [ðei] – К [(з)ei]. Это происходит потому, что студенты недоразличают до конца признак интердентальноеTM и произносят эти английские фонемы, направляя кончик языка к нижним зубам. Если приучить студентов держать язык в правильном положении при произнесении этих звуков и постоянно корректировать этот навык, это значительно облегчит задачу правильного произношения. Необходимо рекомендовать студентам поместить язык между зубами и произнести казахскую букву «т» для произношения звука [θ], а для звука [ð] произнести «д», почувствовав легкую вибрацию воздуха в горле. Казахскоговорящие студенты в английской речи заменяют глухой щелевой фарингальный согласный английского языка [h] задним (гортанным) казахским /x/. Это может проявиться при произнесении следующих слов: houseA [haus] – К [(x)aus], hospital [hospitl] – К ['(x)ospitl]. Казахский [x], который в основном встречается в интернациональных словах, отличается от английского [h]. Английский [h] – гортанный звук, произносится с придыханием, воздух проходит свободно через открытую голосовую щель (простой выдох). При артикуляции казахского [x] задняя часть приподнята к мягкому небу и воздух проходит с шумом, что говорит о том, что казахская фонема, более напряженная чем английская. Аффрикаты чужды консонантной системе казахского языка, за исключением заимствованных слов, в которых мы можем увидеть русские аффрикаты [ч] и [ц], поэтому произношение английской аффрикаты [dʒ] представляет трудность для студентов-носителей казахского языка. Схожей данной аффрикаты фонемы в казахском языке нет. В английской речи носители казахского, возможно, не дифференцируя до конца ее артикуляционные признаки, будут произносить ее как [ж], например: JaneA [dʒein] – К [(ж)ein], cageA [keidʒ] – К [kei(ж)]. Разница между английским [r] и казахским [p] заключается в способе образования шума. Казахский [p] – дрожащий, т.е. кончик языка вибрирует. Английское [r] – щелевой звонкий звук, намного мягче. В его произнесении участвуют в большей степени губы, а вибрация куда короче и легче, чем в казахском языке. В казахском языке слова могут оканчиваться на глухой согласный [t], но не на звонкий согласный [d]. Судя по данным «Обратно-алфавитного словаря казахского языка» К.Б. Бектаева, звонкий согласный d в конце слова в казахском языке встречается только в заимствованных словах [4, с.50]. Поэтому казахскоговорящий студент произносит английские словоформы следующим образом: headA [hed] – К [het], redA [red] – К [ret]. Следовательно, в казахской аудитории нужны специальные фонетические упражнения на произношение звонкого соглас-

ного [d] в конце слова в противопоставлении с глухим согласным [t] в минимальных парах слов. Звук [l] в английском языке имеет два варианта: светлый [l], который произносится в начальной позиции перед гласными и темный [ɫ], который произносится в конце слов и перед согласными. Светлый [l] слегка палатализован. Но темный вариант [ɫ] звучит мягче, чем казахский [л]. При артикуляции казахских звуков [ч, ж, ш] спинка передней части языка приподнята к небу выше, чем при артикуляции английских [tʃ, ʒ, ʃ], вследствие чего казахские звуки звучат мягче. Казахские согласные по сравнению с эквивалентными английскими согласными произносятся вяло, при меньшем напряжении артикулирующих органов [1, с.25]. Сочетания согласных звуков [ks] и [kt] в конце слова в английском языке представляют определенные трудности. В казахском языке в связи с ударением на последнем слоге в словах между этими согласными обычно произносится краткий гласный [i]. Поэтому обучаемый обычно произносит английские словоформы следующим образом: lookedA [lukt] – К [lukit], looksA [luks] – К [lukis]. Одной из самых частых ошибок является замена звука [w] на звук [v]. При произнесении звука [w] преграда образуется путем смыкания верхней и нижней губ, звук [v] произносится путем сближения верхних зубов и нижней губы. Задания, направленные на чтение контрастных упражнений, например, пары слов wet – vet, может помочь в дифференциации этих звуков. Казахскоговорящие студенты при произнесении взрывных звуков английского языка [p, t, k] их заменяют на согласные казахского языка [п, т, к], которые произносятся без аспирации. Скороговорки для контрастных упражнений, в которых искажение звука может привести к искажению смысла высказывания и исправление типичных ошибок, которые, как правило, препятствуют восприятию речи, могут помочь студентам в успешном овладении всех задач, связанных с правильным произношением этих звуков.

Английские гласные фонемы противопоставляются по дифференциальному признаку «долгота – краткость». Данные ДП отсутствуют в вокализме казахского языка. Вследствие этого в английской речи билингва имеет место не различие фонологической долготы английских гласных [2, с. 37]. Например: cartA [ka:t] – К [kat], teamA [ti:m] – К[tim]. Большую трудность представляет для студента-носителя казахского языка словесное ударение в английских словах. Словесное ударение – это не просто выделенность слога. С артикуляторной точки зрения, это определенный способ произнесения всего слова. В артикуляторно слуховом отношении словесное ударение является определенным соотношением всех слогов слова по компонентам ударения, т. е. по фонационной и артикуляторной напряженности (определяющих громкость и отчетливость качества звуков) и долготе. К ним добавляется привнесенный из фразового ударения мелодический компонент, который является весьма действенным средством выражения различий в степени выделенности слогов в слове [6, с. 71]. В казахском языке словесное ударение является связанным, так как оно падает в основном на последний слог, т.е. ударение в позиционном отношении связано с определенным словом. Категорию ударения в данном языке нельзя себе представить в «чистом» виде; наличный фактический материал этого языка представляет собою некое единство разнохарактерных ударений [1, с. 42]. Поэтому обучаемый склонен ставить и в английских словах ударение на последнем слоге слова, например, careful ['keəfl] – К [keə'fl], governmentA ['gʌvnmənt] – К [gʌvn'mənt]. Ударение в английском языке свободное, т.е. может падать на любой слог, хотя каждое отдельно взятое слово имеет свой определенный ударный слог. Как отмечает Г.П. Торсуев, эффект словесного ударения в английском языке прежде всего достигается более напряженной, т.е. сильной артикуляцией этого слога. Таким образом, английское словесное ударение в своей основе является силовым, или динамическим. Но поскольку более напряженная артикуляция ударного слога обычно дает более отчетливое качество гласного этого слога, по сравнению с гласными безударных слогов, английское словесное ударение можно назвать и качественным [5, с.179].

Как показывает практика, при обучении казахскоговорящих студентов английскому языку, случаи вышеуказанной фонетической интерференции довольно многочисленны. Таким образом, основное усилие преподавателя должно быть направлено не только на выполнение имитационных упражнений, но и на разработку системы дифференцированных упражнений с разъяснением различий артикуляции и произносительных особенностей сопоставляемых языков.

Таким образом, можно утверждать, что знание фонетики английского языка помогает обучающемуся в понимании иноязычной речи, восприятию и извлечению информации на иностранном языке. Вот почему обучающемуся необходимо преодолевать фонетические трудности при обучении английскому языку, так как от этого зависит и их будущая профессиональная деятельность.

Список литературы:

1. Исаев, М.К. Фонетические особенности английской речи казахов. – Алматы, 2004. – 322 с.
2. Исаев, М.К. Фонетическая интерференция при казахско-английском искусственном двуязычии: учебное пособие. – Алма – Ата, 1986. – 119 с.
3. Кусаинова, Б.Х. Фонетические единицы английского языка: учебное пособие. – Актобе, 2019. – 236 с.
4. Курманбаев, Н.М. Методика обучения английскому языку в казахской аудитории. – Алма-Ата: Мектеп, 1988.
5. Торсуев, Г.П. Фонетика английского языка. – Москва, 1950. – 331 с.
6. Торсуев, Г.П. Константность и вариативность в фонетической системе (на материале английского языка). – Издательство «Наука», 1977. – 122 с.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Жаканова Майра Сапарбековна,
№ 28 мектеп-гимназиясы, педагог-зерттеуші, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Қоғамның өзгеруімен байланысты білім беру әдістері де білім көлемі де үнемі өзгеріп отырады. Ол білім беру заңдылықтарына байланысты өзгеріп дамып отырады. Біз ұстаздар қауымы қандай болмасын жаңалыққа құлақ түре жүретініміз айқын. Жаңа технологияларды сабақта қолданудың тиімділігін қашан да жолға қоярымыз анық.

Мақсаты: Білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуына үлес қосу. Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктіру.

Түйінді сөздер: Жаңартылған білім мазмұны, тілдік дағдылар, заман талабы, тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым.

Аннотация

Актуальность: образовательные методы и объем образования, связанного с изменением общества, постоянно меняются. Оно изменяется и развивается в соответствии с законами образования. Сообщество учителей шагает в ногу со временем. Ежедневно для качественного обучения используют новые технологии на уроках.

Цель: Повысить эффективность использования методов обучения и различных инструментов, а также обновить содержание образования. Стратегия Казахстана 2030 способствует формированию национальной модели образования. Образовательная система Казахстана интегрирует с мировым образовательным пространством.

Ключевые слова: Обновленное содержание образования, языковые навыки, в ногу со временем, слушание, говорение, чтение, письмо.

Abstract

Relevance: educational methods and the volume of education associated with changing society are constantly changing. It changes and develops in accordance with the laws of education. The community of teachers is keeping pace with the times. Daily for quality education use new technologies in class.

Goal: To increase the effectiveness of the use of teaching methods and various tools, and to update the content of education. The strategy of Kazakhstan 2030 contributes to the formation of a national model of education. The educational system of Kazakhstan integrates with the world educational space.

Keywords: Renewal contain of education, habits of language, in step with the times, listening, speaking, reading, writing.

Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру.

Тәжірибедегі зерттеу нәтижелері білім алушылардың өз ойын толық жеткізе алмауы, тілдік дағдылары толық жетілмегендігі, өз ана тілінде еркін сөйлей алмауынан білім алушылардың оқу материалын толық меңгере алмауына әкеп соқты. Сондықтан өз тәжірибемізде оқыту мен оқудың жаңа тәсілдерін, белсенді оқытудың әдіс-тәсілдерін сабақта тиімді қолдана отырып оң нәтиже беретіндігін түсіндім.

Педагогикалық тәжірибе өзектілігі оқыту немесе оқу диалогы өзіндік ерекшелігі бар қатынас құралаы. [3, б.14]. Бұл балалардың өзара қатынасы, мұғалім мен балалардың, балалар мен оқытушы арасындағы қатынас. Оқу үрдісі тілдесу арқылы жүзеге асады. Дәстүрлі оқытуда көбінесе мұғалімдер оқу диалогы орнына оқу монологын пайдаланады. Бұл кезеңде оқушылардың еркін пікірін тыңдау сирек кездеседі. Оқытудағы тәсілдер мен әдістер түбегейлі өзгеруде. Қазіргі заман оқушысы оқу бағдарламасының білім, білік дағдыларын меңгеру ғана емес, білімді өз бетімен іздеп, оқып үйренуі керек. Ол өзінің оқу қызметін ұйымдастыра отырып, оқу оқуға дайындығын және оқуға икемділігін жоспарлауы тиіс. Сондықтан оқушы мен оқытушының бірлескен оқыту әдісі монологтан диалогқа қарай ауысуы қажет деп ойлаймыз. Тәжірибенің жетекші педагогикалық идеясы – сыныптағы оқушылардың бірлескен сұхбаты үлкен пайда келтіретіндігіне дәлелдер бар. Олар:

- оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын білдіруіне мүмкіндік береді;
- басқа адамдарда түрлі идеялардың болатындығын оқушылардың түсінулеріне көмектеседі;
- оқушылардың өз идеяларын дәлелдеуіне көмектеседі;
- мұғалімдерге оқушыларды оқыту барысында олардың оқушылары қандай деңгейде екендігін түсінуге көмектеседі.

Бастауыш сынып ұстазы болғандықтан білім алушылардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыру мен дамытудағы бірден бір себепкерімін. Өйткені, ол ұстаздың мақсаты – оқушыларға сөйлеу мәдениетін меңгерту, ойлау қабілеті мен сауаттылығын арттыру.

Мұғалім оқу үрдісінде белсенді оқу стратегияларын тиімді қолдану оқушының кез-келген материалды жақсы меңгеруіне ықпал етеді. Сондықтан белсенді оқыту стратегияларын іс-тәжірибеде қолданып жоғары нәтижеге қол жеткізіп жүрмін. Қай сыныпта болмасын білімді меңгеру білім алушылардың оқу мақсатын түсінуіне байланысты. Білім беру жүйесінде күнделікті сабақ барысында оқу мақсатын түсінген оқушы тақырыпқа байланысты тапсырманы орындай алады. Бұл үшін жаңа тақырыппен жұмыста ең алдымен оқушыларға дұрыс нұсқау беру керек. Белсенді оқу құрылымы оқудың уәжінен, мақсаты мен шартынан және нәтижесінен құрылады. Белсенді оқыту мен оқу үрдісінің қажеттілігінен және оқушының білімге қызығуынан туындайды. Ал белсенді оқуға ұмтылу үшін ықылас, уәж қажет. Уәж белсенді оқу үрдісін дұрыс меңгеруге бағыттайтын күш. [2, б.2]. Оқушы мақсаты – алда орындалатын іс-қимыл әрекеттің нақты көрінісін көрген соң нәтижеге жету. Бастауыш сынып мұғалімдерінің мақсаты –

тақырып бойынша сұрақтар бере отырып оларды қызықтыратын ақпарат алуға жетелеу арқылы нәтижеге жетуге ықпал жасап отырамын.

Тілдік дағдыларды қалыптастыруда, яғни айтылым, тыңдалым, жазылым, оқылымға үйрету барысында алдымен көрсету және модельдеу өте тиімді. Сөздерді дұрыс айту, ақпаратты дұрыс қабылдау үшін қалай айту жөнінде мұғалім үлгісін көрсеткен жағдайда оқушы орындай алады.

Белсенді оқу стратегияларын қолдануда оқушының түсіну, тереңдік деңгейі оның алдына қойған мақсатына байланысты. Яғни, мәтін негізінен не туралы екендігін, оның негізгі мағынасын егжей-тегжейіне жете түсіну.

Белсенді оқу әрекетінің тиімділігі мақсаты мен уәжінде, яғни қиындық-кедергілерді жеңе отырып, белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге болады. Ал белсенді оқу үрдісіндегі нәтиже дегеніміз ақпаратты нақты әрі терең түсіну және мазмұнын айта білу.

Оқушылар мәтінді оқи отырып, терең зерделеуге үйренеді және ойын жинақтай отырып, негізгі проблемасын табады да, шешімін айтады. Бұл қысқа да нұсқа жұмыс болғанымен оқушының өз ойын жинақтай білуге үйретеді. Сонымен қатар, белсенді стратегияларды қолдануда бірлескен оқудың да маңызы зор. Өйткені, бұл стратегияны тиімді пайдалану оқушылардың тақырыпқа сай ақпарат алуымен қатар олардың белгілі бір тақырыпқа байланысты ойлау деңгейлерін жетілдіреді де, бір-бірімен өзара жақсы қатынас орнатуды жақсартады. Бастауыш сыныпта белсенді оқытудың алғашқы кезеңінде кесте бойынша моделін: бірінші тыңдау – ауызша сөйлеу, содан кейін оқуға үйрету деп айтуға болады.

Белсенді оқудың тиімділігі оқушы өзінің ой-пікірін еш бүкпесіз айтуға, сонымен қатар басқа адамның айтқан пікіріне құрметпен қарауды үйренеді. Бірлесіп оқу технологиясы оқушыларды тың идеяларды ұсынумен қатар олардың жаңа мүмкіндіктерді қолдануға бағыттап отырады. Белсенді оқудың тиімділігі білім алу үрдісінде оқушының жеке көзқарасы мен басқалардың пікірімен санаса білу мәдениеті қалыптасады. Оқушылардың бірлесіп жұмыс істеу барысындағы негізгі мақсаты – қиын тапсырмаларды орындауда, топтық жұмыстарда, ортақ тіл табысу кезінде, өзін-өзі басқара білуде қажет болатын дағдыларды қалыптастыру. Тыңдалым – айтылым дағдысын қалыптастыруда белсенді оқудың тиімділігі адамның ойлау қабілетін дамытады. Өйткені, оқушы айтылғанды тыңдап, қабылдап және оны түсінуге үйренбейінше, басқа дағдыларды жеткілікті деңгейде меңгере алмайды.

Бұл – жаңадан меңгерілген дағдыларды тәжірибеде қолдану және дамыту үшін сыныпта және үйде орындауға арналған әртүрлі жаттығулардың көмегімен түрлі мүмкіндік ұсыну. Сонымен қатар, коммуникативтік дағдыларды дамытуға негізделген сабақтарды құрылымды етіп құру оқушыларды сын тұрғысынан ойлауға жетелейді, яғни олардың қызығушылықтарын оятады. Әр кезеңде белгілі бір оқыту мақсатын қою арқылы мұғалім оқушыларға мақсатқа жетуге, мәселені анықтауға, жауаптарды іздеуге, мәселені талқылауға, қорытынды жасай отырып, өз ойын білдіруге және ашық қоғамның азаматы болуға үйретеді. Сұрақ қою және талқылау әдісі де сабақтың бағытына және қарқынына сәйкес тақырыпты қаншалықты меңгергендігін білу үшін қажет. Әр оқушының оқудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін оқушыны сөйлете алу мен пікірталас, қажетті ақпаратты іздестіру, жеке жұмыс жасау да орынды. Мақсатымызға жету үшін көбінесе оқытудағы диалог әдісін сабақта қолдану аясын кеңейтуді көздедік. Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, «Ойын – ойға жетелейді» дегендей, ойын арқылы өзара қарым – қатынасқа түсіріп, сыныпта жағымды жағдайлар туғызды. «Саңырау телефон», «Әңгімелесу» ойындарын тақырыпқа сай ойнатуға тырыстық.

Әдебиеттік оқу пәні оқушылар арасында бір сарынды, берілген шығарманың мазмұнын айту мен сыныптағы жаппай тізбектеп оқумен, мұғалімнің түсіндіру монологынан тұратын. Оқушылар жаттанды түрде шығарма мазмұнын айтқаннан гөрі, сол шы-

ғармадан өзіне өмірлік тәжірибе жинақтай отырып, автордың негізгі ойын түсінуге бейімдейтін тапсырмалар дайындаймыз. Үй тапсырмасын сұраудан бұрын оқылған шығармалар мазмұны бойынша анкеталық сауалнама, шығарма авторына сұрақ әзірлеу, түйінін табу, сонымен қатар анықтау, талдау, жинақтау сұрақтары қамтылады.

Шығармаға басқа қандай ат қояр едің? Сұрақтары төңірегінде оқушылар өзара диалогқа түсіп, түрлі пікірлерімен, көзқарастарымен алмасады. Мысалы, «Дөңгелек үстел» тәсілі арқылы топ ішінде оқушылар кезекпен маркерді микрофон орнына ұстап, үй тапсырмасы туралы ауызша есеп береді. Мұғалім командасы бойынша «микрофон» келесі оқушыға беріледі. Топтан қалауы бойынша бір оқушы сыныпқа үй тапсырмасын айтады.

«Сыншымен сұхбатта» өз көзқарасын дәлелдеу, әрі құптай алуға келісу. Бұл өз дәлелдемелерімен қоса, басқаның пікірімен санасуға үйретеді.

«Күтпеген кездесу» (автормен, түрлі шығарма кейіпкермен), өз ой пікірін, тұжырымдамасын белгілі кейіпкерге жазу немесе айту. («Жусан иісі», «Мен соғысты жек көрем» «Дегелеңдегі қызыл күн»)

«Лингвистикалық микроскоп» (негізгі берілген сөздер, мәліметтер арқылы) немесе атаулы күндер арқылы өз бетімен, жұппен, топпен жұмыс жасай отырып, мәтінді, авторды анықтау

«Босмикрофон» ешқандай шектеусіз тақырыпқа сай айтылатын пікірлер.

«Шығарманы өз көзқарасыңмен, болжамыңмен аяқта» (өзіндік пікірін қосу, түйінді сөзбен немесе мақалмен, сөйлеммен жеткізу).

«Шығарманы рөлмен ойнау» берілген шығармаларды сахналау, көрініс әзірлеу

«Алдын ала берілген атаулар» тәсілі тақырып кейіпкерлері туралы өз ойларын жазу. Мақсаты: жаңа білім қабылдауға және игеруге белсендіру.

«Үш қадамды сұхбат» 1- қадам. Оқушылар мысалдың алғашқы бөлігін оқиды. Содан кейін жұппен сұрақтар әзірлейді. Бірінші жұп жауап береді. 2- қадам. Керісінше. 3- қадам. Екі жұп тақырып бойынша бірлесіп, сыныпқа қандай сұрақ әзірлейтінін талқылайды.

«Сызбамен жұмыс» берілген мәліметтерді пайдалана отырып, автор туралы хабарлама әзірлеу.

Оқу үдерісінде жүйелі жүргізілетін белсенді әдістерді қолдану барысында оқушылардың сөздік қорлары толығады. Оқу үдерісінде мұғалім оқушының неғұрлым белсенді болғанына назар аудара отырып, оқу материалын дайын күйінде бермеуі, оларға ашық сұрақ қою арқылы назарларын шоғырландырып оқу, шолу жасауы, тәжірибе және зерттеу жасауға бағыттауының нәтижесінде нәтижеге жетеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әлімов А.Интербелсенді әдістемені қолдану мәселелері.Оқу құрал – Алматы, 2013. – 448 б.
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Педагогикалық шеберлік орталығы. 2014. – 29 б.
3. Бабаева Б.С. Жалпы педагогика. – Алматы: 2013.
4. Мырзабаева А. Оқушылардың шығармашылығын дамытуда белсенді оқытудың дидактикалық мүмкіндіктері. – Алматы: 2005

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА КЕРІ БАЙЛАНЫС БЕРУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Жаманкулова Акбоне Жаманкулқызы,
химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің
география пәні мұғалімі, Шымкент қ.
Орынбек Бақыт Аблайханқызы,
физика-математика бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің
география пәні мұғалімі, география магистрі, Алматы қ.

Аннотация

Мақалада қашықтықтан оқыту жағдайында кері байланыс берудің өзектілігі мен оны география сабағында қолданудың бірқатар әдіс-тәсілдері талқыланады. Сонымен қатар кері байланыстың маңыздылығы туралы сауалнама нәтижелерінің талдауы ұсынылған. Мақаланың негізгі мақсаты – тиімді кері байланыс құралдарын қолдану бойынша тәжірибе алмасу.

Түйінді сөздер: рефлексия, кері байланыс, қашықтықтан оқыту, өзектілік, зерттеу, тәжірибе, пайдалы ресурстар, АКТ.

Аннотация

В статье рассматривается актуальность предоставления обратной связи в условиях дистанционного обучения и ряд методов, использованных на уроках географии. Также предложен анализ результатов опроса о значении обратной связи. Главной целью статьи является обмен опытом по эффективному использованию инструментов обратной связи.

Ключевые слова: рефлексия, обратная связь, дистанционное обучение, актуальность, исследование, опыт, полезные ресурсы, ИКТ.

Abstract

The article discusses the relevance of providing feedback in the context of distance learning and a number of methods used in geography lessons. An analysis of the results of the survey on the significance of feedback is also provided. The following article aims to share experience on the effective use of feedback tools.

Key words: reflection, feedback, distance learning, relevance, research, experience, useful resources, ICT.

«Рефлексия» сөзі латын тіліндегі «reflexio» – «артқа қарау» деген ұғымынан туындайды. Джон Дьюи рефлексиялық ойлауды былай сипаттайды: «Қандай да болмасын бір пікірді не білімнің ықтимал көрінісін олардың негіздерін ескере отырып белсенді түрде, толассыз және мұқият қарастыру, осының салдарынан туындаған қорытындаларды талдау» [1]. Кері байланыс оқушының оқыту үрдісі қалай өткені және қандай нәтижеге қол жеткізгендігі туралы ой-пікірін тыңдауға негізделеді. Кері байланыс сабақтың соңында ғана емес, сабақ барысында оқушылардың өз бетімен орындайтын тапсырмаларының соңында жүргізіліп отыруы керек. Рефлексия мақсаты-еске түсіру, өзінің сабақ бойындағы іс-әрекетіне баға беру, талдау және мәселелердің шешу жолдарын іздестіру. Мұғалім оқушының кез келген кері байланыс парағын оқи отырып, жұмысының сәтсіз шыққан тұсын және сәтті шыққан қадамын, ендігі іс-әрекетін қалай жақсартуға болатынына болжам жасап, алдағы уақыттағы тиімді іс-әрекеттерді жоспарлайды.

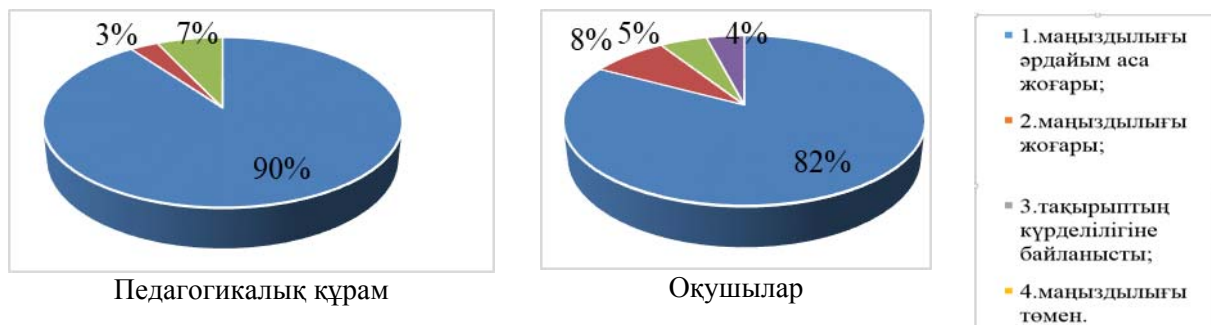
Біздің басты әдеби-философиялық құндылығымыз – Абайдың қара сөздеріне үңіліп көрейікші. Сонау XIX ғасырда Абайдың қара сөздерінде айтылған идеялардың тәрбие және өз-өзіне есеп беру тұжырымдамасымен астасып жатқандығы аса құнды дүние. « ... Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал! Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өмірді қалай өткіздің екен, не білімге, не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінде өзің өкінбестей қылықпен өткізіппісің? Жоқ, болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?» [2]. Абай идеясының тұжырымдамамен үндестігі – өзін-өзі дамыту процесін адам өзіне өзі есеп беруден бастағаны дұрыс. Міне нағыз ұлттық форматтағы рефлексия.

Кері байланыстың маңыздылығын анықтау мақсатында әріптестер мен оқушылар арасында келесі сұрақтар бойынша сауалнама жүргізілген болатын:

1. Кері байланыстың маңыздылығын қалай бағалайсыз?

1. маңыздылығы әрдайым аса жоғары;
2. маңыздылығы жоғары;
3. тақырыптың күрделілігіне байланысты;
4. маңыздылығы төмен.

Сауалнама нәтижелері төмендегідей:

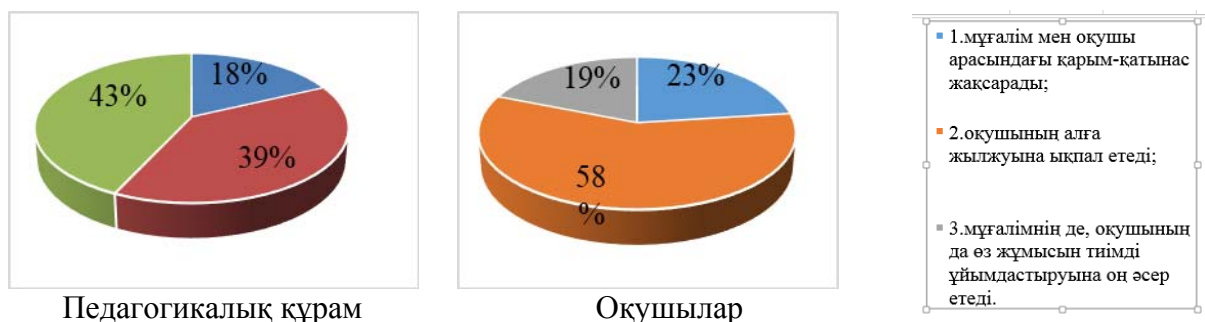

Сурет 1. Кері байланыстың маңыздылығын бағалау жөніндегі сауалнама нәтижесі

2. Кері байланыстың маңыздылығы неде?

1. мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсарады;
2. оқушының алға жылжуына ықпал етеді;
3. мұғалімнің де, оқушының да өз жұмысын тиімді ұйымдастыруына оң әсер етеді.

Сауалнама нәтижелері төмендегідей:

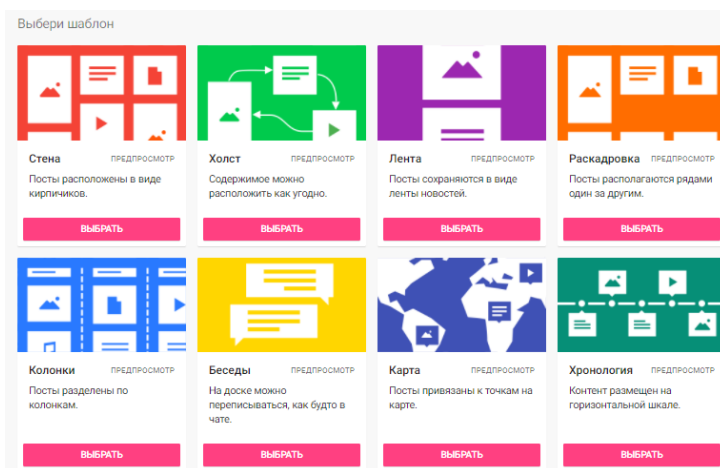
Сурет 2. Кері байланыстың маңыздылығы жөніндегі сауалнама нәтижесі

Байқағанымыздай 1-ші сұрақ бойынша әр тараптың да жауаптары ұқсас, яғни кері байланыстың аса маңызды екенін атап көрсеткен. 2-ші сұрақ бойынша өзгешілік мұғалімдердің кері байланыс жасау маңыздылығын негізінен өзінің де, оқушының да алға жылжуына, өз жұмысын тиімді ұйымдастыруына ықпал етуші инструмент ретінде қолдануында. Ал оқушылар үшін кері байланыс алу/беру процесі психологиялық жағынан да аса маңызды екенін көруге болады. Яғни оқушылар мұғалімге қарағанда өз ой-пікірін, талдауын жасау мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсартады деп көбірек санайды [сурет 1, 2].

Оқыту форматы қандай болған жағдайда да кері байланыс беруге уақыт бөлу және тиімді әдіс-тәсілдерді қарастыру өте өзекті болып тұрғаны сөзсіз. Осы мәселеге сәйкес бүгінгі таңдағы қашықтықтан оқыту форматында, шәкірттеріміздің жаңа жағдайларға бейімделу кезеңінде кері байланыстың маңыздылығы аса жоғары болып тұр.

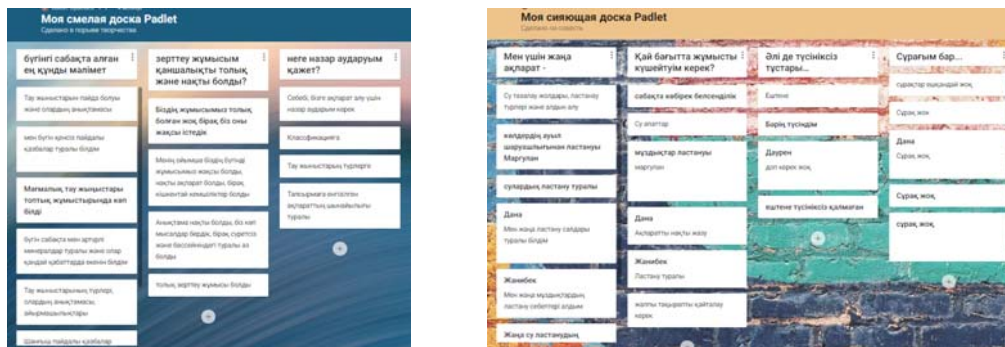
География пәнін оқытуда түрлі сыныптарда қолданылған кері байланыс беру әдістерінің мысалдарын қарастырайық. Қашықтықтан оқыту форматындағы рефлексия жасаудың бір әдісі ретінде Padlet платформасын қарастыруға болады. Бұл платформа-

ның тиімділігі – жұмысты әртүрлі шаблондардың көмегімен ұйымдастыруға болады [сурет 3].

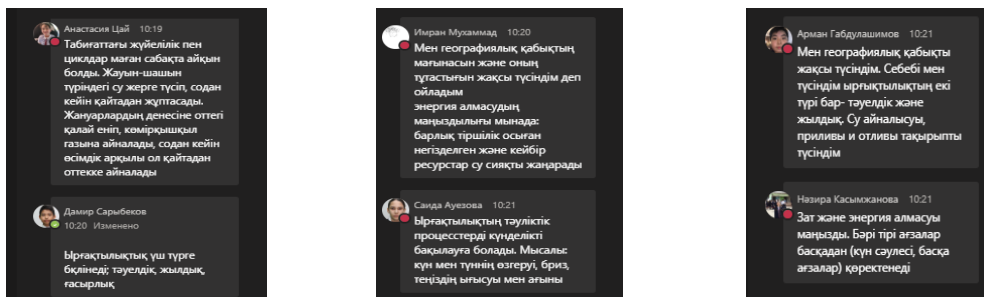
Сурет 3. Padlet шаблондары (үлгілері)

Padlet – бұл әр оқушыға өз жұмысын тақтаға орналастыруға мүмкіндік беретін қызмет, ал мұғалім – көп уақыт жұмсамай және ауыр дәптерлер жинамай, әрқайсысына түсініктеме беріп, бағалауға мүмкіндік береді. Дәл осы платформаның түрлі тақтасын кері байланыс беру үшін пайдалану тиімді. Мысалы, «Колонки» үлгісінде посттарды бағана түрінде орналастырып, кері байланыс сұрақтарын әр бағанға жазып қоюға болады. Оқушылар дайын сұраққа жазбаша жауап жазады [сурет 4]. Ал «Беседы» үлгісінде оқушылармен чат арқылы талқылау жүргізуге болады. Дәл осы нұсқа мұғалімнің кері байланыс беруіне тиімді болып табылады. Себебі осы чатта құжаттарды жүктеу мүмкіндігі бар, яғни оқушылар жіберген материалды мұғалім де, бүкіл сынып та оқи алады деген сөз. Жасалған жұмысқа қатысты пікірді кез-келген қатысушы жаза алады. Сонымен қатар, «Холст» үлгісі арқылы мәліметтерді кез-келген бағытта орын алмастырып отыруға болады.

Сурет 4. Padlet платформасы арқылы оқушылардан кері байланыс алу нұсқалары

Кері байланыс алудың келесі жолы – Teams платформасында күнделікті сабақ өту барысында өтілген тақырып бойынша чат арқылы кері байланыс алу [сурет 5].

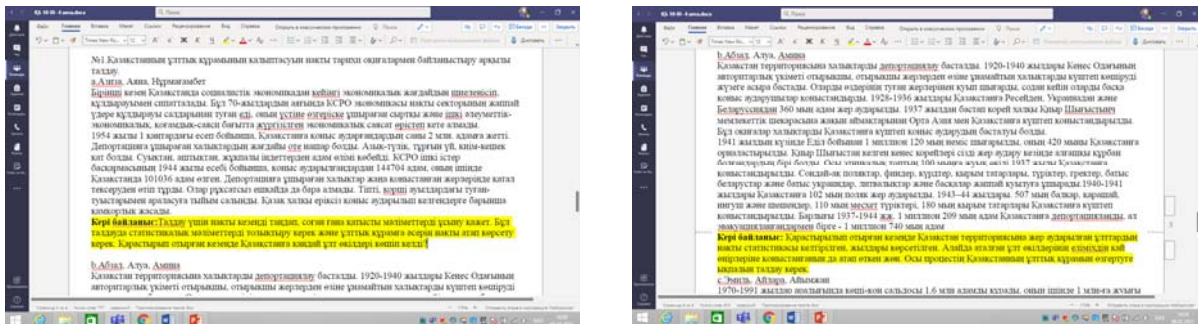

Сурет 5. Teams платформасында чат арқылы кері байланыс алу нұсқалары

Мысал ретінде 8-сыныпта өтілген «Географиялық қабықтың заңдылықтары» тақырыбын қарастыру барысында оқушылардың кері байланысы ұсынылады. Қойылған сұрақтар төмендегідей:

- Географиялық қабықтың тұтастылығын қаншалықты дұрыс түсіндім?
- Ырғақтылықтың қандай түрлерін күнделікті бақылауға болады?
- Белдеулік туралы қосымша не білуім керек?
- Зат және энергия алмасудың маңыздылығы неде?

Кері байланыс алудың тағы бір жолы – оқушылардың барлығы бірлесіп бір құжат ішінде жұмыс жасауға мүмкіндік беретін Teams платформасындағы «публикация» бөліміндегі құжатта тапсырманың орындалу барысында мұғалім тарапынан, оқушылар тарапынан да ауызша және жазбаша түрде кері байланыс беру. 10-сыныптағы «Қазақстан халқының ұлттық құрамы» тақырыбын қарастыру барысында статистикалық мәліметтермен жұмыс жасалған болатын.

Сурет 6. Топтық жұмысқа мұғалім тарапынан берілген кері байланыс

Сабак соңында қойылған сұрақтар:

- Қазақстан халқының ұлттық құрамының қалыптасу факторларын қаншалықты толық талдай аламын?
- Ұлттық құрамның өзгерісіне қандай болжам жасауға болады?
- Статистикалық мәліметтермен тиімді жұмыс жасау жолын ұсыныңыз.

Оқушылар түгел дерлік талдау жасай алатынын атап өткен, алайда соңғы сұраққа сәйкес статистикалық мәліметтерді визуалдық қабылдауды күшейту үшін көрнекі түрде диаграмма, график түрінде беруді сұраған. Яғни кері байланыс беру/алу үрдісі – оқушы мен мұғалім арасындағы диалог.

Кері байланыс: Қазақстанның ұлттық құрамының қалыптасу факторларын қаншалықты толық талдай аламын?	Ұлттық құрамының өзгерісіне қандай болжам жасауға болады?	Статистикалық мәліметтермен тиімді жұмыс жасау жолын ұсыныңыз.
Толықтай талдай аламын (Айтара)	Ресми статистикалық мәліметтерді толық талдай аламын (Айтара)	Статистикамен жұмыс жасағанда ең анық көрінетін екі тәсіл жасау жолы – диаграмма немесе график түрінде статистиканы ұсыну (Айтара)
толық талдай аламын (Ауа)	Сыртқы экономикалық, сыртқы және әлеуметтік факторлармен талдау арқылы ұлттық құрамының өзгеруіне болжам жасауға болады.	Жақын тұрғы үшін барлық ашырылған визуалдық ашырылған мен графикалық түрде берілуі Табиғаттардың ашырылған талдауы қолданылған (Айна)
Толықтай талдай аламын (Айна)	Статистикалық түрде берген ашырылған жұмыс істеп, пайдалы ашырылған ашырылған ашырылған жұмысты өткізілген (Айна)	
Мен толықтай талдай аламын	Статистикалық ашырылған талдай ашырылған, басқа ашырылған ашырылған, қазақстанның ұлттық құрамының өзгеруіне болжам	

Міне, сіздердің кері байланыстарыңызға сәйкес мәліметті график түрінде беріп, мәңгілік жасап қойдым.

Сурет 7. Оқушылар тарапынан берілген кері байланыс және соған сәйкес жүргізілген түзетулер

Кері байланыс оқу мақсатына жетуге көмектесетіні және күтілетін нәтижеге жетуге ықпал ететіні бізге мәлім. Осы кері байланыстың қажеттілігі мен маңыздылығын біз іс әрекеттегі зерттеулер барысында көріп жүрміз. Оқушылар орындалған жұмыстарына қатысты берілген кері байланысқа көбінесе назар аудармайды, дегенмен біз оқушыла-

рымызды осы кері байланысты дұрыс түсініп, өзінің білім алуына бағыттай білуге дағдыландырсақ өте үлкен жетістікке жетеріміз хақ. Сол себепті оқушылардың кері байланысқа жауап беріп, оны дұрыс түсінуіне ықпал ететін стратегияларды тиімді пайдалануды қарастырған жөн. Оқушылардың кері байланысқа жауап беріп, оны қабылдап, соған сәйкес әрекет етуін жүзеге асыру үшін оларға осы оқып жатқан материалының маңызды екендігін түсіндіру керек. Оқушыларға олардың әуестенетін дағдыларын дамытуға және олардың қызығушылығын, әуесқойлығын арттыратын тақырыптарды зерттеу мүмкіндігін мейлінше жиірек ұсынуымыз қажет. Оқушылар өздері айналысып жатқан жұмысына мән бергенде, олар кері байланысты қабылдап қана қоймай, тіпті оны өздері сұрайды.

Біз өз тәжірибемізде оқушылардың ерекше қызығушылығын тудыратын мини-жобаларды (пәндік шағын жобалар) қолданамыз. Қашықтықтан білім беру әр баланы жеке оқытуды қамтиды, осыған байланысты минижобаларды жеке оқушылар жазады. Көбінесе мұндай жобалардың бастамасы мұғалімнен жаңа материалды зерттеу немесе бекіту ретінде туындайды, ол үшін тақырып және ең қолайлы жобалар таңдалады: шығармашылық, зерттеу, ақпараттық.

Жобаларды құру үшін келесі сайттарды ұсынуға болады:

<https://create.piktochart.com/infographic> – ғаламтордағы кез-келген инфографика мен диаграммаларды құруға арналған сайт.

[https://www.gapminder.org/tools/#\\$chart-type=bubbles](https://www.gapminder.org/tools/#$chart-type=bubbles) – түрлі-түсті ақпаратты диаграммалар мен карталар түрінде ұсынуға арналған құрал.

<http://www.edwordle.net/> – сөздерді түрлі-түсті етіп, оларды қосуға мүмкіндік береді және оларға көбірек мән береді.

Кез-келген жұмысты бағалау керек және жобалық жұмыс аяқталғаннан кейін кері байланыс қажет. Рефлексия ретінде сіз жасалған жұмыс туралы жазбаша есеп жасай аласыз. Бұл есепте жоба бойынша жүргізілген жұмыстың барлық кезеңдерін сипаттауды ұсынуға болады. Мұндай есеп не үшін қажет? Бұл есеп мұғалімге жоба бойынша жұмыс қалай жүргізілгенін, оқушының қандай проблемаларға тап болғанын және болашақта жобалық жұмысты ұйымдастыруда түзетулер енгізуге көмектеседі.

Келесі жазбаша есеп үлгісін ұсынуға болады:

- Жоба тақырыбы- _____
- Мен бұл тақырыпты таңдадым, себебі- _____
- Менің жобамның мақсаты- _____
- Ақпарат жинау (дереккөздер)- _____
- Жұмыс барысында осындай проблемаларға тап болдым- _____
- Қандай сұрақтар қалды? _____
- Жоба бойынша жұмыс маған не берді? _____
- Жобамен жұмыс барысында мен білдім _____
- Бұл жұмыс қандай тақырыпты (бөлімді) оқуымда, қалай пайдалы болуы мүмкін [3].

Кері байланыс әрекетін ұйымдастыруда көзделетін басты мақсат: Оқушының саналы ішкі рефлексиясын даярлау, сол арқылы қазіргі кездегі маңызды болып саналатын өз бетімен еңбектену, бәсекеге қабілетті болу, алғырлық сияқты қабілеттерін дамыту.

Кері байланыс – адамның өзі куә болған оқиғаға немесе басқалардың әрекетіне айтылған пікір. Формативті бағалау мәселерін зерттеушілер Брангерт Друис, Кулик және Морган, Элавар және Корио өз жұмыстарында «формативті бағалау – бұл оқушылармен жүргізілетін кері байланыстың үздіксіз ағымы», «оқушыға әрі қарай жылжуына жеткілікті ақпарат жинауға көмектесетін өз қателерін түсінуге, нақты түсінікті ұсыныстар және пікірлер» деп көрсеткен [4]. Уақытылы ұсынылған кері байланыс барлық оқыту формасында маңызды, сонымен қатар қашықтан оқыту жағдайында кері байланыс ұсынудың тұрақты тәртібін сақтау барлығымыз үшін маңызды. Күн сайын оқушылардың жұмысын қарап шығып, кері байланыс беруге уақыт бөлсек, оқушылар белгіленген уақыт шеңберінде мұғалімнен хабарлама алатынынан хабардар болады.

Кері байланыстан күтілетін нәтижелер:

- мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсарады;
- оқушы өзінің мықты, осал тұсын анықтайды және алға жылжуға ықпал етеді;
- оқушы тек бағалауды ғана емес, өз жұмысынан хабардар бола отырып, оқуға қызығушылығын арттырады;
- мұғалім мен оқушы кері байланысына қарай өз жұмыстарын ұйымдастыруға бағытталады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Дьюи Д. Психология және педагогика . – М.: Совершенство, 1997 жыл. – 208 бет.
2. Абай. Нақыл сөздер. – Алматы. «Көшпенділер» 2007 ж. (Он бесінші қара сөзі).
3. Даниленкова Г.Г. Педагогическое проектирование учебного процесса / Г.Г. Даниленкова // Сб. научн. ст. / Калинингр. ун-т. – 2000.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Бірінші (ілгері) деңгей. Екінші басылым. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014 жыл.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО ПОРТФОЛИО УЧАЩИМИСЯ ШКОЛЫ

Жолдыбек Марат Ануарович,
учитель географии,
школа-гимназия №3, г.Костанай,
Сарханов Владимир Васильевич,
учитель географии,
Общеобразовательная средняя школа № 23
имени Манаша Козыбаева, г.Костанай,
Макатов Артур Калиевич,
учитель технология труда и предпринимательства,
Общеобразовательная средняя школа №9
имени Гафу Кайырбекова, г.Костанай,
Макатова Ботагоз Артуровна,
учитель биологии,
Общеобразовательная средняя школа №5
имени Бауыржана Момышулы, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада электронды оқытудың негізі ретінде электрондық портфолио құрудың рөлі бағаланады, бұл оқушының оқу әрекетін дамытуға мүмкіндік береді.

Мақсаты: студенттерге желілік технологиялар құралдарын игеруге көмектесу және оларды білім беру мәселелерін талдау мен шешу үшін пайдалану.

Түйінді сөздер: ақпаратты іздеу, құжаттарды құру, ақпараттық технологиялар, электрондық портфолио, құжаттарды өңдеу.

Аннотация

Актуальность: В статье оценивается роль создания электронного портфолио, как основа электронного обучения, который позволяет развивать учебные действия обучающегося.

Цель: помочь учащимся овладеть средствами онлайн технологий и использовать их для анализа и решения учебных задач.

Ключевые слова: поиск информации, создание документа, информационные технологии, электронное портфолио, обработка документа.

Abstract

Relevance: The article assesses the role of creating an e-portfolio as the basis of e-learning, which allows the development of student learning activities.

Goal: to help students master the tools of online technologies and use them to analyze and solve educational problems.

Keywords: information retrieval, document creation, information technology, electronic portfolio, document processing.

В рамках обновленного содержания образования и цифровой активности подрастающего поколения, учителю важно дать знания не только по преподаваемому предмету, но и помочь научиться и развить навыки использования учебных действий в деятельности учащегося.

К основным алгоритмам действия учащегося при создании электронного портфолио учащегося относятся:

- постановка цели и задач;
- постановка критериев оценивания работы;
- поиск информации по выбранной теме;
- прогнозирование ожидаемых результатов;
- мониторинг выполненной работы в соответствии с поставленными целями;
- проведение работы над ошибками, использование различных методов, приемов, результатов;
- в дальнейшем проведение сравнительного анализа результатов и полученных итогов;
- проведение самооценки на всех этапах достижения поставленной цели.

Электронное портфолио – это основной способ фиксации, накопления и сортировки материалов, для отслеживания и демонстрации уровня подготовленности ученика [1, с.8].

Функции портфолио состоят в том, чтобы:

- отслеживать ход процесса учения и, на основе учета текущих достижений, корректировать этот процесс применительно к каждому учащемуся;
- поддерживать высокую учебную мотивацию школьников, подсказывать пути повышения уровня образованности;
- формировать и организационно упорядочивать учебные умения и навыки: ставить цели, составлять и претворять в жизнь личный план академических достижений;
- обеспечивать адекватность самооценки школьников в их притязаниях на занятие конкурсных учебных мест;
- составлять общую рейтинговую оценку учащихся при распределении их по профилям обучения;
- оценивать эффективность алгоритмизированных средств обучения, представленных документально в виде результатов экзаменов, уровня информированности по отдельным вопросам, конкретных умений (например, анализа текста);
- получать регулярный отчет о значимых образовательных результатах выпускников школ и их динамике по годам;
- обеспечивать комплексность в сертификации выпускников школ;
- поддерживать линию практической ориентации школьного образования.

В создании электронного портфолио активно используют технологии электронного обучения. Учащиеся используют электронное портфолио в качестве сбора, хранения и дальнейшего фиксирования достижений. Электронное портфолио необходимо для реализации работы преподавателя и учащегося в исследовательской и проектной работе. Использование портфолио поможет в реализации совместной деятельности учителя и ученика в проектной работе. При работе с электронным портфолио возникает возможность совместной работы ученика с учителем, разъяснение и обсуждение хода работы, постановка целей и задач, получение обратной связи, оформление результатов, постановка критериев оценивания, выработка автоматизма выполнения работы.

Существует ряд форм создания электронного портфолио:

- персональный электронный сайт;
- блоги,
- облачные хранилища,

- работа с документами.

Персональный электронный сайт используются в качестве портфолио учащегося. В персональном электронном сайте учащийся может сохранять и систематизировать свои достижения, сохранять и обновлять информацию о себе, вести результативный анализ своей работы.

Работа с блогами, как средство ведение портфолио. В материалах блога учащийся, может размещать не только текст, но и картинки, презентации, видеоролики, ссылки на файлы, грамоты и достижения.

Учащийся может писать размещать во блогах отчет о выполнении задания, рефлексию о проделанной работе, краткое эссе и так далее. При этом учитель может всячески направлять, комментировать сообщения в блоге.

Другой способ организации электронного портфолио – использование облачных технологий. Облачные хранилища помогают обмениваться материалами в режиме онлайн и оффлайн. Использование данной технологии позволяет повысить надежность хранения файлов. При необходимости можно настроить синхронизацию облака и устройства, на котором установлена специальная программа.

Облачное хранилище является вариантом организации электронного портфолио. Ученики в определенное установленные сроки хранят информацию в облаке, затем делятся с учителем ссылкой на данные файлы.

Еще одним преимуществом такой организации работы является возможность совместного доступа к информации: обучаемый может организовать папку, доступ к которой будет и для учителя, и для ученика. Если данная папка создается учителем, то в ней можно размещать дидактические материалы, помогающие учащимся в достижении поставленных целей. Также в папке могут находиться организационные материалы, примеры или образец оформления портфолио и так далее.

Размещая файлы в облачном хранилище, учитель может отправлять по почте ссылки к файлам или публиковать их в своем блоге, в комментариях к сообщениям в блогах учащихся.

В организации электронного портфолио большое внимание следует уделять такой технологии, как совместная обработка документа. В сети интернет сегодня существует много онлайн программ для организации данной деятельности. Рассматриваемая технология позволяет нескольким пользователям одновременно работать с одним документом (презентацией, текстом, электронной таблицей, рисунком). Файл может быть одновременно открыт учителем и учеником на двух разных компьютерах. При этом учитель может направлять работу учащегося, контролировать процесс выполнения заданий, регулировать и корректировать деятельность ученика. Так же, соавторы могут работать над документом в разное, удобное для них время. Стоит отметить, что существует возможность, при необходимости, вернуться к прошлым версиям файла, увидеть, кто из авторов, какие изменения вносил [2, с.13].

Желательно сначала работать с совместными документами в группе «учитель – один ученик». После этого можно организовать работу «учитель – несколько учеников». Как только ученики будут понимать принцип работы над совместным документом и соблюдать сетевой этикет, можно предложить вариант «ученик – ученик».

Работа с электронным портфолио помогает учащимся овладевать средствами онлайн технологий и использовать их для решения учебных задач, для достижения поставленных целей и анализа своей деятельности.

Список литературы:

1. Молчанова З.М., Тимченко А.А., Черникова Т.В. Личностное портфолио старшекласника. – Москва: Глобус, 2007. – 128 с.
2. Тимошкина Н.В. Интернет сервисы в работе педагога. – Ульяновск: Зебра, 2019. – 103 с.

ПЕДАГОГТАРДЫҢ ТИІМДІ ТӘЖІРИБЕДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

*Жүргімбаева Асия Асығатбекқызы,
Қараулова Қорлан Мизамқызы,
Нұрахметова Айгүл Баязитқызы,
Төретаева Жазира Сардарқызы,*
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері,
Қостанай қаласы әкімдігінің білім бөлімінің
М. Қозыбаев атындағы №23 орта мектебі, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Баяндамада педагогтардың тиімді тәжірибеде үздіксіз кәсіби дамуының жолдары қарастырылады.

Мақсаты. Жаңа формация мұғалімінің кәсіби дамуының, оның құзыреттілігінің, өнімділігінің, педагогикалық шеберлігінің маңыздылығын ашу.

Түйінді сөздер: кәсібилік, кәсіби даму, құзыреттілік, педагогикалық шеберлік, өнімділік.

Аннотация

Актуальность. В докладе рассматриваются пути непрерывного профессионального развития педагогов в эффективной практике.

Цель. Раскрыть значимость профессионального развития учителя новой формации, его компетентности, производительности, педагогического мастерства.

Ключевые слова: профессионализм, профессиональное развитие, компетентность, педагогическое мастерство, производительность.

Abstract

Relevance. The report examines the ways of continuous professional development of teachers in effective practice

Goal. To reveal the significance of the professional development of a new formation of teachers, their competence, productivity, and pedagogical skills.

Keywords: professionalism, professional development, competence, teaching skills, productivity.

«Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады»

К. Д. Ушинский

Адам баласы қандай мамандық иесі болмасын, қандай да бір жерде жұмыс атқармасын өзінің кәсібінің майталманы болуы керек, ал маманының майталманы болу үшін не керек? Әуелі, еңбек керек, ізденіс керек, өзін-өзі жан жақты адам ретінде, тұлға ретінде дамытуға деген талпыныс керек. Мектептің жаны, мектептің жүрегі – мұғалім деп айтып та, естіп те жатамыз. Ахмет Байтұрсынұовтың «Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім» деген сөзінде қаншама ой, қаншама түйін жатыр. Расымен де, өмірдегі сан түрлі мамандықтардың ішінде білімділікті, кәсібилікті, тәрбиелілік пен шеберлікті аса қажет ететін мамандықтың бірден-бірі – мұғалім мамандығы. Кәсібилік – ұстаздың психолого-педагогикалық, ғылыми-пәндік білім-біліктің мәдени адамгершілік ұстанымдарыммен үйлесудің жоғары деңгейі. Кәсіби құзыреттілік – өз бетінше және жауапты әрекет жасауға мүмкіндік беретін белгілі бір психикалық жағдай, арнайы білімнің болуы, жалпы және арнайы эрудицияның болуы, ғылыми-кәсіби дайындығын үнемі жетілдіру, күнделікті іс-әрекетте міндеттерді шешу үшін еңбек субъектісінің кәсіби дайындығы және қабілеті. Ал мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі білім беру нәтижесін қамтамасыз ететін шешуші фактор, өз кезегінде, тіпті қоғам жағдайының сапалы өзгеруіне әсер етеді. Міне, сондықтан да, қазіргі педагог білім беру үрдісін ұйымдастырудың көпқырлылығы туралы білуі шарт.

Кәсіби даму – (лат. *profiteor* – өз ісімді хабарлаймын) – еңбек әлемінде, соның ішінде жекеленген кәсіби ролдердің, кәсіби мотивацияның, кәсіби білімдер мен дағдылардың әртүрлі аспектілерін игеруге бағытталған адамның онтегенезде болып жатқан әлеуметтену үрдісі. Кәсіби дамудың негізгі қозғаушы күші әлеуметтік топтар мен институттарға идентификациялану негізінде әлеуметтік контекстке интеграциялануға тұлғаның талпынысы болып табылады. Кәсіби даму – нәтижесінде адамның өзінің барлық өмірінің барысында өз кәсіби дағдылары мен іскерліктерінің деңгейін және сапасын сақтауға мүмкіндік алатын үрдіс. Бір рет қана кәсіби маман болу мүмкін емес. Кәсіби маман болып қалу үшін, тұлғаның үнемі кәсіби дамуы қажет. Кәсіби даму іс – әрекеттің барлық саласына қатысты: педагог, менеджер, кеңес беруші, психолог, дәрігер, дизайнер, әртіс және тағы басқа. Кәсіби даму – бұл жүйелі беку, білім саласында жетілу және кеңею, тұлғалық сапалардың дамуы, жаңа кәсіби білімдер мен дағдыларды меңгерудегі қажеттілік, өзінің барлық еңбек жолында белгілі міндеттерді атқара білу. Кәсіби даму міндеттілік немесе жалған емес, ойлаудың, пайдалы әдеттің негізі болуы керек. Қоғамдық қызығушылықтардың көзқарасы бойынша, адамның кәсіби дамуы тек кәсіби әдеп кодексінің бір пункті: өзімен жұмыстанбайтын адам, кәсіби маман деп танылмайды деп те қарауға болады. Кәсіби даму адамнан саналы, бағытталған, белсенді оқуды талап етеді. Мұндай оқу басқа формалардан анық ерекшеленеді [2, 7 б.].

Қазіргі уақытта білім беру саласында өзгерістер көп, сол өзгерістерге лайық педагог болу үшін қойылатын талаптар да күрделене түсуде. Бұл адамның шығармашылық мүмкіндіктерін дамыту қажет дегенге әкеледі. Оған білім беруді гуманизациялау сай келеді. Білім берудегі гуманизация да тұлғаның ақыл-ой, эмоционалды, еріктік және адамгершілік әлеуетін байыту, өзін-өзі көрсету, өзін-өзі дамыту шекарасын кеңейту және өзіндік қалыптасу үшін ақиқат жағдайлар туғызуды талап етеді. Мұны білім берудің гуманистік мақсаты деп санаған философ Э.В. Ильенков еді [4, 16 б.]. Аталған гуманистік мақсат әр адамның жеке дамуының адамдық мәдениетінің шегін, танылған және танылмаған, жасалған және жасалмаған аймағын анықтауға мүмкіндік береді. Адамды мәдениеттің жаңа деңгейін меңгеруге көшіру, оның әлемге, басқа адамдарға және өзіне деген қатынасын өзгерту, өз іс-әрекеттері және оның әкелер жағдайына деген жауапкершілігін арттыру – білім беруді гуманизациялаудың басты нәтижесі. Ал білім берудің дәстүрлі жағдайында педагог тек педагогикалық әрекетті қатаң жүзеге асырушы ретінде болады. Осыдан келіп педагогтың кәсіби дайындығының да мақсаты өзгереді. Ол кәсіби білім, іскерлік, дағдылардан басқа (кәсіби құзыреттілік) педагогтың жалпымәдени дамуын, тұлғалық ұстанымдардың қалыптасуын (педагогтың педагогикалық іс – әрекетке мотивациялық – бағалы қатынасын) қамтиды. Бұл бірлік – қасиеттердің жиынтығы емес, сапалы жаңа білім ретінде көрінеді. Ол педагогтың тұлғасының даму деңгейін сипаттайды. «Қазақстан Республикасының жаңа формация педагогінің үздіксіз педагогикалық білім беру тұжырымдамасында» жаңа қоғам мұғалімін «рухани адамгершілігі жоғары, азаматтық жауапкершілігі мол, белсенді, жасампаз, рефлексияға қабілеті басым, экологиялық білімді, шығармашыл тұлға, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі көрсетуге ұмтылысы, әдіснамалық қалыптасуының жоғары деңгейін сипаттайтын әлеуметтік, тұлғалық, коммуникативтік, ақпараттық және біліктіліктің басқа түрлерін меңгерген құзырлығы жоғары маман» деп сипаттайды. Сондықтан маманның кәсіби құзырлығының әлеуметтік және тұлғалық түрлеріне ерекше мән беріледі. Бұл үшін, біріншіден, ақпараттық қоғамда кез келген маманның іс-әректі күшейтіледі, екіншіден, білім парадигмасының өзгеруі кәсіби білім, біліктілік пен дағдыға маманның дайындығын қалыптастырудың, ойлаудың әдіснамасын дамытудың қажеттілігін көрсетеді, үшіншіден, ізгілікті және әлемдік интегративті үрдістер тенденциясы алдымен көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың қажеттілігін айқындайды. Бауыржан Момышұлының сөзімен айтсақ, мұғалім «болашақтың баласын да, данасын да, ғылымын да өсіреді». Сондықтан, қазіргі қоғам болашағының данасын өсіру үшін мұғалімнің өзі де дәстүрлі сабақ беру әдістерін

өзгертіп, жаңа формацияның мұғалімі болуға жан-жақты бетбұрыс жасауы керек.

Жаңа формацияның мұғалімі деген кім? Жаңа формацияның мұғалімі – жаңа заманға сай өзгерген мұғалім. Қазақстан Республикасының білім беру Тұжырымдамасында: «Жаңа формацияның мұғалімі – кәсіптік дағды мен педагогикалық дарыны қалыптасқан, жаңалыққа жаны құмар, рухани дүниесі бай, шығармашылықпен жұмыс істейтін тұлға», – деп нақтыланып көрсетілген [1]. Ал жаңа формация мұғалімін қалыптастыруға қойылатын негізгі талап – жаңа технологияларды меңгеру болғандықтан, жаңа формация мұғалімі кәсіби шеберлік пен бірнеше құзіреттілік түрін игеруге міндетті. М.Чошанов кәсіби құзырлықты «кәсіби шеберлік деңгейі жүйесінде орындаушылық пен жетілдірушілік арасында аралық мәнге ие болуы» деп түсіндіреді. **Біріншіден**, құзырлық нақты жағдайда ұтымды қолдану үшін жаңа ақпаратты меңгеріп, үнемі білімді толықтыруды ұсынады. **Екіншіден**, құзырлық тек білімді меңгеруге ғана емес, білімге байланысты міндеттерді шешуге әлеуетті дайындықты көрсетеді. Сондықтан компетентті маман жағдайға байланысты сай келетін әдістерді қолдануы тиіс. Ал әдістердің икемділігі құзырлықтың маңызды сапасы болып табылады. **Үшіншіден**, компетентті адам сыни тұрғыдан ойлауды меңгерген болуы қажет. Сонымен құзырлық ұғымының мазмұны төмендегі негізгі белгілерден тұрады:

- білімнің жұмылдырылуы, білімді пайдалана білуі;
- әдістердің икемділігі;
- сыни ойлауы;
- шешімді қабылдау іскерлігі, біліктілігі.

Ұстаз тұлғасының моделі

Кәсіби шеберлік

1. Жаңашыл түрлендірулер мен шығармашылық қызметке дайындығы.
2. Оқу-тәрбие үрдістеріне, балаларға жаңаша қарауды меңгерту.
3. Танымдық іс-әрекеттің мәдениеті.
4. Педагогикалық үрдіс пен ой еңбегінің нәтижесіне объективті талдау жасау.
5. Болжауға, жоспарлауға, диагностикалауға, мониторингілеуге қабілеттілік.
6. Зерттеушілік дағдыларының дамуы.

Тұлғалық қасиеттері

1. Жоғары азаматтық, белсенділік пен әлеуметтік жауапкершілігі.
2. Ізгілікке бағытталғандық, рухани қажеттіліктер.
3. Оқушыны тұлға ретінде тануға және сендіре білу қабілеттілігі, оның күшіне деген сеніміне жәрдем жасай білу.

4. Зиялылық.
5. Қарым-қатынас жасау мәдениеті, сөйлеу мәдениеті.
6. Жаңашылдық сезімі.
7. Эмоцианалды байсалдылық.
8. Жауаптылық, еңбек сүйгіштік.

Құзырлық (біліктілік)

1. Өзі оқытатын пән бойынша педагогикалық, психологиялық, теориялық білімінің жоғары деңгейі.
2. Үздіксіз білім алуға деген қажеттілік.
3. Технологиялық білім мен білікті, бірлікті игеру.
4. Педагогикалық міндеттерді тиімді шеше білу.
5. Шығармашылық, шеберлік.

Өнімділігі

1. Педагогикалық мақсатты іс-әректтердің бірізділігінің көмегімен берілген уақыт ішінде оқушылардың барлығына қатысты жоспарланған нәтижеге жету.
2. Педагогикалық мәдениеттің жоғары деңгейі.
3. Оқушылардың танымдық қызығуы мен интеллектуалдық біліктерін дамыту.

Педагог өз қызметіне қатысты инновацияларды, технологияларды, өзгерістерді жақсы меңгерген болуы қажет [6, 25 б.]. Сонымен қатар, қазіргі кезде мұғалімге деген дәстүрлі көзқарастар өзгерді. Кез келген педагог кәсіби және тұлғалық өсудің бірден бір жолы – кәсіби өзін-өзі жетілдіру екенін түсінгені дұрыс. Ұстаздың жеке тұлғалық қасиеттері педагогикалық іс-әрекеттің ішкі мазмұнын құрап, шебер-ұстаз болып қалыптасуға аса қажет. Қазіргі таңдағы көптеген педагогтар өзінің кәсіби жетілуіне көп мән бермейді. Оны әртүрлі жағдайлармен байланыстырып жатады. Егер педагог өзінің жалпы педагогикалық біліміндегі, өзі оқытатын ғылым негізі бойынша біліміндегі кемшілік тұстарын байқамаса, өз педагогикалық құралының жеткіліксіздігін көрмесе, оның кәсіби өзін-өзі жетілдіруі мен өзін-өзі тәрбиелеуі тіптен мүмкін емес деп айтуға болады. Өзін-өзі кәсіби жетілдіру мен дамытуға кіріспес бұрын, педагог өз іс-әрекетінің қандай да бір өткен кезеңіне талдау қорытындыларын жасап отыруы керек. Сонымен қатар өз іс-әрекетін жақсартуға байланысты жасалған қызметтес адамдардың нұсқауларын ескеруі қажет. Кәсіби іс-әрекетінде нақты жетістіктерге жете білген педагогтардың тәжірибесіне сүйенсек, кәсіби өзін-өзі жетілдіруді өзінің педагогикалық іс-әрекетіндегі жетістіктер мен кемшіліктердің себеп-салдарларын терең талдаудан бастау қажет екендігіне көзіміз жетеді. Өз әрекетінің үрдісі мен нәтижелерін талдай отырып, оқытушы рефлексия жасайды. Рефлексия (лат. сөзінен аударғанда *reflexio* – өткенге сүйену) – толғану, өз-өзін байқау, өзін-өзі тану [7]. Кәсіби сана-сезім өзін-өзі тану негізінде қалыптасады. Осының нәтижесінде педагог білім беру үрдісінің заңдылықтарын түсініп, педагогикалық шеберлікке бір адым болса да жақындай түседі. Он тоғызыншы ғасырдың ұлы неміс ғалымы, педагог Адольф Дистервег педагогтардың білімі мен тәрбиесіне үлкен мән берген. Оның осы мәселе бойынша жарық көрген еңбектері де бар. Ол: «Педагог өз тәрбиесі мен білімін жетілдіру бойынша жұмыс жасап жүрген кезде ғана басқаларды шынайы тәрбиелейді және білімдендіреді» деп салмақты ой тастаған еді. Үйренбейтін, оқымайтын, ғылыми жетістіктерді күнделікті біліп отырмайтын педагог артта қалады деу аз болады: ол артқа тартып, оқу мекемесінің алдында тұрған міндеттерді шешуді қиындатады, педагогикалық ұжымның жалпы қозғалысына кедергі келтіреді. Ұлы орыс педагогы Константин Дмитриевич Ушинский мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетін жан-жақты зерттегендердің бірі. Ол былай деген еді: «Мұғалім өзі үйреніп, оқып жүргенде ғана өмір сүреді» [5, 12 б.]. Бұдан өз кәсібилігін жетілдіру мақсатында үнемі оқып, үйреніп отыратын мұғалім ғана өз іс-әрекетінен ләззат алып, өмір сүре алады дегенді ұғынуға болады. Егер кәсіби сана-сезім іске деген жағымды эмоционалды қарымқатынаспен, өз еңбек саласына деген мақтанш сезімімен ажарланса, бұл іс үшін де, адамның өзі үшін де оңтайлы болады. Осындай ой тастаған ғалымдардың бірі Д.С. Лихачев: «Оқып, үйрену әрқашан керек. Барлық ұлы ғалымдар өмірлерінің соңына дейін оқытып ғана қойған жоқ, өздері де оқыды. Оқуды тоқтатсаң – басқаларды оқыта алмайсың. Білім күннен күнге өседі және қиындай береді» деп бекер айтпаған. Педагогтың өзін-өзі бағалауын қалыптастырудың басты тәсілі – ол, өзінің нәтижелерін тұлға және педагог әрекетінің идеалымен салыстыра өлшеу. Мұндай жұмысты ерте, әу бастан бастаған дұрыс. Кәсіби идеалды қалыптастырудың ең жеңіл, әрі тиімді тәсілі өзін-өзі білімдендіретін арнайы әдебиеттерді оқу, өзінің идеал педагогын табу мақсатында ұлы педагогтардың өмірімен және шығармашылықтарымен танысу. Бұл – оның өзін-өзі тәрбиелеудің тиімділігінің басты шарты. Бұл орайда үлгі боларлық идеал образын тапқан дұрыс. Л.Н. Толстой мынандай ережелерді орындау өте маңызды деп санаған: «Белгіленгенді, ешқандай сылтаусыз міндетті түрде орындау. Орындаған екенсің, оны жақсы деңгейде орында. Кітапқа түртіп қоюдың орнына өзің жадында сақта, еске түсір, сөйтіп, ақыл-есіңді үнемі мүмкіндігінше жаттықтырып отыр».

Өзін-өзі тәрбиелеу үрдісінің сыртқы факторының біріне педагогикалық ұжымды жатқызуға болады. Егер педагог қызметтестері шығармашылық ізденіске жоғары назар аударып, оның тапқырлығына, жаңалықтарына шынайы қуанатын, педагогтың кәсіби

жоғарылауын қалайтын педагогикалық ортаға түссе, кәсіби идеалдың талаптарына сәйкестенуге тырысады. Ал керісінше, педагогтар арасында ұжымшылдық жоқ болса, шығармашылық ізденіске немқұрайлы қараса, өзін-өзі жетілдіруге деген қажеттілік жоғалады. Осындай құбылыс оқу орнының жетекшілеріне де байланысты. Педагогтың өзін-өзі білімденуі мен өзін-өзі жетілдіруіне деген қажеттіліктің болуы тікелей басшылыққа қатысты. Егер басшылар педагогтың жеткен жетістіктеріне шынайы қуанып, оны қолдап, ынталандырса, педагог тағы өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігі арта түседі. Келесі бір маңызды фактор – ол, уақыт. Ол педагогқа көркем әдебиетті, аралық басылымдарды оқу, мұражайларға, театр мен көрмелерге бару, танымдық фильмдер мен телебағдарламаларды көру және арнайы, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді оқу үшін қажет. Ол фактордың тиімді жүзеге асуы тікелей педагогтың өзіне байланысты. Егер педагог күн тәртібін ұтымды жоспарлай білсе, уақытты үнемді пайдаланса, өзін-өзі білімдендіру үрдісін дамыта алады.

Тұңғыш Президентіміз – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Ғасырлар мақсаты – саясиэкономикалық және рухани дағдарыстарды жеңіп шыға алатын, ізгіленген ХХІ ғасырды құрушы іскер, өмірге икемделген, жан-жақты жеке тұлғаны тәрбиелеп қалыптастыру», – деп бекерге айтпаған [1]. Ол үшін қазіргі таңда осыған сай жан-жақты, кәсіби дамыған, педагогикалық шеберлігі мықты тұлғаны қалыптастыру қажет деп айтқан болатын. Сондықтан да, педагог өз жұмысын, өзінің нәтижелерін талдай отырып, педагогикалық жетістіктерін жалпылай және жүйелеп, өзінің мүмкіндіктерін дұрыс бағалап және қиыншылықтарды жеңу тәсілдерін көре білуі керек, сонымен қатар одан да жоғары нәтижелерге қол жеткізуге тырысуы қажет. Өз-өзімізді кәсіби дамыту да, тәрбиелеп жетілдіру де өз қолымызда. Алдымызда қол жеткізетін – мақсат, іске асыра алатын – мүмкіндік те, жағдай да бар. Тек осыны дұрыс жолға салып, биік шыңдардан көрініп, жетістіктерге жеткізетін жастарымыз көбейе берсін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы біліктілікті арттыру жүйесін дамытудың 2015 жылға дейінгі тұжырымдамасы. 2004 ж.
2. Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы. 1992.
- 3.«Практическая Монтессори-педагогика» Елена Хилтунен – <http://www.labyrinth.ru/books/255267/>
4. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде. \сын тұрғысынан оқыту әдістемесі \ С. Мирсеитова. – Қарағанды, 2011.
5. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования/ И.В. Роберт/ М: Школа- Пресс, 1994.
6. Глазов Б.И., Ловцов Д.А. Компьютеризированный учебник – основа новой Информационно-педагогической технологии. // Педагогика. – 1995.
7. Маркова.А.К. Кәсіби құзыреттіліктің даму деңгейі // 2009.

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В ФОРМАТАХ ЭФФЕКТИВНЫХ ПРАКТИК

Золотарёва Инна Александровна,
мастер производственного обучения,
Костанайский индустриально-педагогический колледж, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Білім беуді модернизациялаудың заманауи процестері мұғалімнің жеке, шығармашылық және кәсіби әлеуетін өзектендіруді талап етеді, сондықтан жеке тұлғаның кәсіби және шығармашылық езін-езідамыту туралы көп айтады,бұл өзін-өзі саналы түрде сапалы өзгерту қажеттілігімен сипатталатын жеке қасиет ретінде түсініледі қызмет субъектісі және кәсіби позицияны қалыптастыру.

Максаты: Өндірістік оқытуға жаңа және қазіргі заманғы технологияларды енгізу.

Түйінді сөздер: Технология, білім, тәжірибе, Айсинг.

Аннотация

Актуальность: Современные процессы модернизации образования требуют актуализации личностного, творческого и профессионального потенциала педагога, поэтому так много говорят о профессионально-творческом саморазвитии личности, под которым понимается свойство личности, характеризующееся потребностью в сознательном качественном изменении себя как субъекта деятельности и становлении профессиональной позиции.

Цель: Введение новых и современных технологий в производственное обучение.

Ключевые слова: Технология, образование, практика, Айсинг.

Abstract

Relevance: Modern processes of modernization of education require updating personal, creative and professional potential of a teacher, so a lot of talk about professional and creative self-development of personality, which refers to a personality trait characterized by the need for conscious qualitative change in myself as a subject of activity and the development of professional attitudes.

Goal: Introduction of new and modern technologies in industrial training.

Keywords: Technology, education, practice, Icing.

Современные процессы модернизации образования требуют актуализации личностного, творческого и профессионального потенциала педагога, поэтому так много говорят о профессионально-творческом саморазвитии личности, под которым понимается свойство личности, характеризующееся потребностью в сознательном качественном изменении себя как субъекта деятельности и становлении профессиональной позиции [1, с.49].

Педагогу, как и любому другому субъекту общественной деятельности, необходимо заботиться о своем профессиональном и личностном развитии. Современный мир не стоит на месте, он постоянно развивается, дополняется, внедряются новые технологии, все это требует от индивида приобретения новых знаний и навыков, повышения своей компетентности в том или ином вопросе. Педагог не исключение, так как он является носителем информации, что, в свою очередь, подразумевает постоянное обновление [2, с.287].

Уже около 15 лет работаю мастером производственного обучения. За время своей работы готовила различные кулинарные и кондитерские изделия, поэтому знаю, что в каждом из них есть нюансы. А именно? – спросите вы, это, конечно же, сочетания качества и внешнего вида каждого изделия. С особым интересом мои студенты любят наблюдать приготовления тортов и пирожных. На эту тему я проводила мастер-классы. Но решила подробнее остановиться на одном – украшения моих изделий.

Пробовала различные материалы, но решила остановиться на айсинге, так как сейчас очень популярны пряники и печенья, украшенные им. Решила сравнить, что же лучше натуральный айсинг или сухая смесь. Узнать плюсы и минусы в работе с материалом. Проверить на качество, сроки хранения и реализацию в работе.

Итак, АЙСИНГ....

Айсинг – это белково-сахарная смесь. Иногда для большей пластичности в массу добавляют глюкозный сироп или немного глицерина, но добавка глицерина может сделать массу слишком клейкой, что затруднит ее последующую отслойку от полиэтиленовой подложки. При отсадке массы непосредственно на поверхность украшаемого пряника, т.е. когда последующая отслойка айсинг-кружева не предполагается, добавка глицерина может значительно облегчить работу. Для изготовления айсинга берем один белок и взбиваем его венчиком до образования легкой пены. Затем постепенно добавляем сахарную пудру, продолжая взбивать и добавляя немного лимонного сока. Взбиваем до тех пор, пока не образуется устойчивая масса. Айсинг готов. [4, с. 144]

Оформление тортов по технологии Айсинг

Особенности, которые лучше учесть:

- 1) Сахарная пудра должна быть как можно мельче. Лучше просеять ее через мелкое сито.
 - 2) Изделия сохнут не менее 12 часов, большие изделия дольше.
 - 3) В холодильнике и просто при большой влажности изделия из айсинга очень легко ломаются, поэтому лучше украшенный ими торт уже не ставить в холодильник.
 - 4) Фигурки хрупкие, то лучше сделать их с запасом.
 - 5) Высушенные фигурки хранить в коробках или пластмассовых контейнерах в сухом месте.
 - 6) Белок нужно взбивать вилкой или венчиком, но НЕ миксером.
 - 7) Сок лимона (или лимонную кислоту) лучше добавлять в конце взбивания, тогда фигурки будут менее хрупкие.
 - 8) Сахарной пудры может понадобиться чуть больше чем стакан на 1 белок (все зависит от размера белка).
 - 9) Сушить фигурки можно на вощеной или пергаментной бумаге, на полиэтилене. Удобнее работать с прозрачной пленкой, можно взять прозрачные файлы-папки для документов.
 - 10) При подкрашивании жидким красителем добавить еще сахарной пудры.
 - 11) Рисовальную массу можно наносить из кондитерского мешка с узкой насадкой или из корнетика.
 - 12) Айсингом можно рисовать непосредственно на торте. Только покрытие торта не должно быть влажным, взбитые сливки, сметанные крем, желе и повидло не подойдут.
 - 13) Если нужно изделию придать какую-либо форму, то сделайте какое-то приспособление, которое будет соответствовать необходимой форме.
 - 14) Во время работы с айсингом не используемую массу и насадку оставленную на время без дела нужно прикрыть влажной салфеткой, что бы не засыхала.
 - 15) Для блеска добавляют 1 ч. ложку рафинированного растительного масла (на стакан сах. пудры).
 - 16) В конце замеса надо отрегулировать консистенцию глазури, добавляя немного воды или сахарной пудры, в зависимости от того, как вы собираетесь использовать глазурь. Она должна быть тверже для покрытия поверхностей, в первую очередь углов, и пластичнее для того, чтобы выполнять надписи или рисовать ею узоры через корнетик.
 - 17) После приготовления глазури ее надо сохранить до начала применения. Оберните сосуд с глазурью влажной тканью и поместите в герметичный контейнер. В продаже можно найти разные пластиковые контейнеры с герметичными крышками. [4, с. 147]
- Дальше начинаются проблемы:
- Как не допустить в глазурь вместе с сырыми белками сальмонеллу?
 - Какая сахарная пудра более мелкого помола и не содержит крахмал?
 - Как сделать небольшое количество глазури или куда израсходовать остатки готовой?
- На второй день глазурь потеряла белизну и стала «сопливой» – это норма или

уже выкидывать?

- Куда деть все эти желтки?

- Готовые пряники покрылись белесыми пятнами – от чего?

Пожалуй, единственный плюс такой глазури – её натуральность.

Проработав на такой глазури несколько лет, я всё же перешла на сухую смесь. В её составе сухой белок альбумин, сахарная пудра, диоксид титана и ароматизатор. В приготовлении и работе эта глазурь несравнимо удобнее и даже в чем-то лучше. Процесс приготовления намного проще. Сухую смесь заливаем водой и все готово. И конечно же плюсы:

- Можно сделать совсем небольшую порцию.

- Несколько дней хранится без потери рабочих свойств.

- Консистенция «заливки» гуще и плотнее – избавит вас от протечек за контуры.

- Соприкасающиеся цвета не мигрируют друг в друга.

Однако есть и весомые недостатки:

1. Большое количество диоксида титана. Для достижения яркого или темного цвета требуется добавить в разы больше красителя по сравнению с тем, сколько потребовалось бы для обычной глазури.

2. Слишком большая восприимчивость к контактной влаге, т.е. если пытаться рисовать сверху кистью, следует быть гораздо аккуратней, проведя по одному и тому же месту несколько раз получается шершавая затертость. Права на ошибку сильно сокращаются.

3. Довольно откровенный запах «якобы» ванили. [5, с.56].

Итак, подведу итоги проделанной нами работы: Я считаю, что если пряники изготавливать в большом количестве, то лучше использовать порошковый айсинг так как он более удобный в работе, сроки хранения более длительные и можно варьировать количество порций.

Подготовка яиц

Изделия оформлены по технологии Айсинг

Вывод

Происходящие в обществе социальные преобразования диктуют новые требования к профессиональной деятельности педагога его личности и способностям. Система образования постоянно развивается, в связи с этим новые социальные запросы делают актуальным рассмотрение требований к профессиональному развитию педагогов. Меняются целевые установки в обществе, соответственно происходят изменения в образовательной среде. Поэтому педагог стремиться формировать у себя качества, требуемые современным обществом. То, насколько полноценным будет развитие учащегося, во многом зависит от профессионализма педагога [6, с.23].

Педагогическое образование является важнейшей частью образовательной системы, которое обеспечивает подготовку кадров для полноценного функционирования всей системы образования. Это положение доказывается так же тем, что в педагогическом образовании отражаются все процессы и стороны сферы образования, а также, потому,

что качество и уровень подготовки педагогических кадров определяют перспективы развития образования в целом. Вместе с тем цели и функции педагогического образования являются производными от основной функции образования в обществе [7, с.69].

Список литературы

1. Адольф В.А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя: автореф. дис. д-ра пед. наук / В.А. Адольф. – М., 1998. – 49 с.
2. Бабанский Ю.К., Поташник М.М. Оптимизация педагогического процесса. – Киев: Радянська школа. 1983. – 287 с.
3. Балева В.В. Профессиональное развитие педагога в рамках непрерывного образования // Международный журнал социальных и гуманитарных наук. – 2016. – Т. 2. №1. – С. 58-61.
4. Книга «Пьер Эрме. Ларусс. Десерты» – 2018, с 143-149.
5. Гузель Магдиева «Искусство на десерт. Книга рецептов» 2019 – с.56.
6. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь. – М., 2002.стр 23.
7. Захарова Е.А. Требования к профессиональному развитию педагогов в условиях последипломного образования // Молодой ученый. – 2011. – №3. Т.2. с.69.

РОЛЬ ФИЗИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА В ПРЕПОДАВАНИИ ФИЗИКИ

Идрисов Ирлан Курмангалиевич,
учитель физики,
Баймухаметова Батила Тургинбаевна,
учитель физики,
Карагайлинская ОШ, Алтынсаринский район

Аннотация

Өзектілігі. Физиканы оқытуды физикалық экспериментсіз елестету мүмкін емес. Жақсы қойылған демонстрациялық тәжірибелерсіз, фронтальды және зертханалық жұмыстарсыз физика пәнінен оқу материалын түсіну мен игеруді, өмірлік маңызды дағдыларды игеруді қамтамасыз ету мүмкін емес. Қоршаған табиғатты зерттеу құралы болып табылатын физикалық эксперимент мектеп оқушыларын әлемнің материалдылығына, оның танымына сендіреді, оқушының өзіндік ойлауының жемісі болады, оның эмоцияларына әсер етеді және оятады. Эксперименттің маңыздылығы мынада: студенттерге жаңа білімді студенттердің сезімдері арқылы жеткізген кезде ол зерттелген құбылыстар туралы алғашқы идеяларды қалыптастырады, көптеген физикалық ұғымдардың, мысалы, механикалық қозғалыс, траектория, электр тізбегі, спектр және т.б. негізінде сенсорлық бейнелер жасайды. Бұл жағдайда эксперимент маңызды рөл атқарады. Бұл мақаланың мақсаты – оқытушыларды сабақтарда немесе зертханалық жұмыстарда қолданатын эксперименттерге деген көзқарасты өзгертуге шақыру, студенттер эксперимент жүргізіп, қорытынды жасап, олардың тұжырымдарын түсіндіретін теорияны ойластыруы керек. Бұл тәсіл нақты ғылымның практикасына әлдеқайда жақын.

Түйінді сөздер: физика, эксперимент, зерттеу, идея, байқау, қозғалыс, талдау, қорытынды.

Аннотация

Актуальность. Преподавание физики невозможно себе представить без физического эксперимента. Без хорошо поставленных демонстрационных опытов, фронтальных и лабораторных работ невозможно обеспечить понимание и усвоение учебного материала по физике, приобретение жизненно значимых умений и навыков. Физический эксперимент, представляя собой, инструмент исследования окружающей природы, убеждает школьников в материальности мира, в его познаваемости, становится плодом собственных рассуждений ученика, затрагивает и пробуждает его эмоции. Значимость эксперимента заключается в том, что при сообщении учащимся новых знаний через ощущения учеников он формирует первоначальные представления об изучаемых явлениях, создает чувственные образы, лежащие в основе многих физических понятий, например, таких как механическое движение, траектория, электрическая цепь, спектр и т.д. Познание реальной действительности происходит на основе ощущений. И в этом важная роль принадлежит эксперименту.

Цель этой статьи – побудить преподавателей изменить подход к экспериментам, которые они

используют на уроках или в лабораторных работах. Учащиеся должны проводить эксперимент, делать выводы и придумывать теорию, которая объясняет их выводы. Такой подход гораздо ближе к практике реальной науки.

Ключевые слова: физика, эксперимент, исследование, идея, наблюдение, движение, анализ, вывод.

Abstract

Relevance. Teaching physics is impossible to imagine without a physical experiment. Without well-conducted demonstration experiments, front-line and laboratory work, it is impossible to ensure the understanding and assimilation of educational material in physics, the acquisition of vital skills and abilities. A physical experiment, being a tool for studying the surrounding nature, convinces students of the materiality of the world, of its cognizability, becomes the fruit of the student's own reasoning, touches and awakens his emotions. The significance of the experiment lies in the fact that when communicating new knowledge to students through the students' sensations, it forms the initial ideas about the phenomena being studied, creates sensory images that underlie many physical concepts, for example, such as mechanical motion, trajectory, electric circuit, spectrum, etc. The knowledge of real reality is based on sensations. And in this, an important role belongs to the experiment.

The purpose of this article is to encourage teachers to change the way they approach the experiments they use in the classroom or in the lab, Students should conduct an experiment, draw conclusions, and come up with a theory that explains their findings. This approach is much closer to the practice of real science.

Keywords: physics, experiment, research, idea, observation, movement, analysis, conclusion.

В истории становления физики, как отдельной науки большинство «классических» экспериментов делятся на три группы: наблюдательные эксперименты, эксперименты по проверке теоретических моделей или прикладные эксперименты. Первоначальные наблюдательные эксперименты происходят, когда физики изучают неизвестное явление – они помогают разработать новую модель. Примеры включали наблюдения за поведением газов в 17 веке, наблюдения за спектрами газов в 19 веке или наблюдения Беккереля за фотобумагой, обернутой вокруг креста с ураном. До того, как физики провели эти эксперименты, они не могли теоретически предсказать, что произойдет. Проверочные эксперименты обычно проводятся для проверки или опровержения определенной гипотезы или идеи. Например, эксперименты Герца проверили предсказания Максвелла об электромагнитных волнах. Эксперимент Штерна-Герлаха проверил идею спина электрона. Физики, проводящие эти эксперименты, могли бы использовать теоретическую модель для предсказания того, что они ожидали наблюдать если их модель верна. Прикладные эксперименты используют и синтезируют физические концепции, разработанные и проверенные ранее, например, планирование исследования кометы со спутника или разработка метода определения уровня глюкозы в крови.

Эксперименты в традиционном обучении физике используются в качестве лекционных демонстраций, демонстраций на уроках и лабораторных экспериментов [1]. Для лекционных демонстраций используются две педагогические техники. В традиционном курсе учащиеся наблюдают за экспериментом, а затем преподаватель объясняет, что произошло и почему. В другом виде обучения учащиеся предсказывают, что произойдет перед экспериментом, а затем согласовать свои предсказания с последующими наблюдениями. Последнее оказалось более эффективным, чем первое [2]. Учащиеся делают прогнозы, используя свои полученные знания, а затем модифицируют эти знания на основе результатов экспериментов. Традиционные лабораторные эксперименты обычно имеют целью проверить принцип или теорию, которые учащиеся уже усвоили от преподавателя. Акцент делается на количественном анализе данных с большим количеством указаний о том, как выполнить эксперимент. Теория часто сопровождается лабораторными инструкциями.

В некоторых нетрадиционных курсах физики, эксперименты играют другую роль. Учащиеся проводят эксперимент, делают выводы и придумывают теорию, которая их объясняет. Такой подход гораздо ближе к практике реальной науки. Предполагается, что этот метод можно использовать и дальше. Я предлагаю, чтобы все физические эксперименты, используемые в обучении, можно было классифицировать в соответствии с целью эксперимента [3].

1. Наблюдательный эксперимент: Цель состоит в том, чтобы наблюдать новое явление. Позже учащиеся придумывают объяснения для своих наблюдений.

2. Тестовый эксперимент: Цель состоит в том, чтобы проверить работает ли объяснение, придуманное для какого-то наблюдаемого явления. Ученики используют объяснения, которые они построили для экспериментов наблюдательного типа, чтобы сделать прогноз о результатах нового эксперимента.

3. Прикладной эксперимент: Цель состоит в том, чтобы применить объяснение, которое было проверено в тестовом эксперименте, эксперименты по объяснению новых явлений или конструированию технических устройств. Учитель помогает учащимся различать наблюдательные данные и умозаключения. Ученики учатся экспериментально проверять выводы и видеть применимость своих идей. Они приобретают навыки научного познания. Цель этой статьи - побудить преподавателей изменить подход к экспериментам, которые они уже используют на уроках или в лабораторных работах, не добавляя никаких новых видов деятельности. В таблице содержатся рекомендации для учителей о том, как реализовать этот подход.

Тип эксперимента	Педагогическая цель	Когда следует использовать инструкцию	Инструкция для учителя	Вопросы для учащихся	Где его можно использовать
Начальное наблюдение, качественное или количественное.	Пусть учащиеся наблюдают явление, чтобы собрать данные, найти закономерности в наблюдениях или придумать объяснение.	В начале эксперимента, в качестве руководства для учащихся, чтобы развить концептуальное понимание.	Выберите простой эксперимент с четким рисунком. Не предоставляйте объяснений, не вызывайте предположения и не используйте научные термины во время эксперимента. Сосредоточьте внимание учащихся на нужной части. Спросите у учащихся, что они видели. После того как они согласуют результаты своих наблюдений, спросите у них возможные объяснения.	Что вы наблюдали? Что вы записали? Каковы возможные объяснения ваших наблюдений? Какие физические величины могут помочь вам понять это явление? Измерьте величины и запишите свои наблюдения в таблицы данных. Ищите закономерности, рисуя графики данных. Предложите гипотезу.	Урок или лабораторная работа. Если используется на уроке, преподаватель попросит учащихся придумать объяснение, поделиться им с соседом. Затем учитель просит пары поделиться идеями.

<p>Тестирование теории, качественное или количественное.</p>	<p>Пусть учащиеся просят объяснения, которые они придумали для своих первоначальных экспериментов по наблюдению.</p>	<p>После того, как учащиеся построят одно или несколько объяснений, они либо разрабатывают эксперименты для их проверки, либо используют их объяснение для прогнозирования результатов экспериментов, выбранных преподавателем</p>	<p>Подготовьте оборудование, чтобы учащиеся могли видеть его, пока они разрабатывают тестовые эксперименты. Найдите новые эксперименты, результаты которых учащиеся могут предсказать, используя научную теорию. Попросите студентов обсудить результаты эксперимента в связи с теорией.</p>	<p>Какую теорию вы хотите протестировать? Какое оборудование вам нужно? Каково ваше предсказание? Основано ли оно на теории? Почему существует несоответствие между вашим прогнозом и результатом теста? Вам нужно пересмотреть теорию или тестовый эксперимент? Что вы пропустили в своем анализе, что могло привести к ошибочности вашего прогноза?</p>	<p>На уроке учитель просит сделать прогноз перед экспериментом. Учащиеся также могут проектировать тестовые эксперименты как часть своего домашнего задания.</p>
<p>Применение теории или нескольких теорий</p>	<p>Пусть учащиеся принимают идею, которую они изобрели и проверили, чтобы объяснить другие явления.</p>	<p>После того, как у учащихся появится уверенность в объяснении или в идеи, которая согласуется с научным объяснением или с теорией.</p>	<p>Выбирайте эксперименты, основанные на реальной жизни. Попросите студентов сформулировать идею, которую они используют, чтобы объяснить или предсказать результат.</p>	<p>Определите проблему. Определите переменные, которые будут использоваться в анализе, и величины, которые будут измеряться. Определите другие методы решения. Выберите критерии для оценки решений. Оцените решения.</p>	<p>Урок или лабораторная работа</p>

Эксперимент

Бросьте мяч прямо вверх, стоя, и пусть ученики наблюдают за вертикальным движением рук и мяча. Повторите тот же бросок во время ходьбы, бега или катания на роликах по прямой линии с постоянной скоростью [4]. Ученики заметят, что мяч, брошенный вертикально вверх, приземляется в руках преподавателя в другом горизонтальном положении. Эксперимент может повторить упражнение с разными скоростями ходьбы или бега и с разными начальными вертикальными скоростями. Одно из возможных объяснений, придуманных учениками, состоит в том, что мяч продолжает двигаться горизонтально, двигаясь вертикально, или что горизонтальное движение и вертикальное движение независимы друг от друга.

Тестовый эксперимент

Затем преподаватель просит учащихся разработать эксперимент, чтобы проверить правильность приведенного выше объяснения. Пример проверочного эксперимента, предложенного учениками: ходите или катайтесь на роликах в постоянном темпе, держа мяч над головой. Если идея о том, что горизонтальные и вертикальные движения независимы, верна, то если вы уроните мяч, он должен приземлиться у ваших ног. Преподаватель может также попросить учащихся предсказать результат нового эксперимента, используя приведенное выше объяснение. Пример: Два шара покоятся на горизонтальном металлическом стержне со сжатой пружиной между ними. Когда пружина отпущена, один из шаров улетает с горизонтальной скоростью, а другой шар падает прямо вниз. Какой мяч приземляется первым, или они приземляются одновременно?

Прикладной эксперимент

После проверки независимости движений качественно студенты могут проверить, применимы ли уравнения кинематики: постоянная горизонтальная скорость и постоянное вертикальное ускорение – для движения снаряда.

Качественные эксперименты

1. Покажите учащимся демонстрацию, попросите их объяснить ее, используя теорию, которая была проверена ранее, и решите, как они будут проверять свое объяснение. Пример: вертикально поставленная свеча на тарелке с небольшим количеством воды зажигается, а затем накрывается стеклянной банкой. Ученики замечают, что через некоторое время свеча гаснет и вода попадает в сосуд.

2. Попросите учащихся предсказать результаты демонстрации до того, как они увидят ее, используя знания, которые они проверяли ранее, а затем согласовать свое предсказание с реальным экспериментом.

Пример: Закрытая коробка на колесах, с плавающим гелиевым баллоном на резьбе, прикрепленной к нижней части коробки, сделана из прозрачного пластика. Учащиеся предсказывают, что произойдет, если ящик резко толкнуть (шар движется в направлении толчка).

3. Выполните демонстрацию. Попросите учеников предсказать, что произойдет, если какой-то параметр в эксперименте будет изменен, используя теорию, которые они построили ранее.

Пример: Студенты наблюдают 45-ваттные и 60-ваттные лампочки, подключенные параллельно к розетке (45-ваттная лампа менее яркая). Тогда им нужно предсказать, какая лампочка будет ярче, если их соединить последовательно.

Количественные эксперименты

1. Учащиеся разрабатывают эксперимент, чтобы ответить на вопрос. Например, как бы вы определили, является ли материал электрическим проводником или непроводником?

2. Учащиеся проектируют измерительный прибор (или метод) и указывают пределы его измерительной способности. Например, разработать метод измерения массы объекта на космической станции, вращающейся вокруг Земли.

3. Учащиеся делают предсказание, чтобы что-то произошло успешно с первой попытки. Для, например, отклонить электронный луч электронно-лучевой трубки в выбранное место с помощью одного или нескольких магнитов с известными полюсами.

Вывод: такой подход к экспериментам позволяет преподавателям перейти от трактовки экспериментов, в которых они «иллюстрируют» или «проверяют» физические концепции к подходу, более близкому к практике реальной науки. Реализуя его, преподаватель хочет, чтобы его учащиеся: (1) наблюдали явление, чтобы выявить закономерности в данных и придумать объяснение; (2) проверяли обоснованность своего объяснения; (3) или сознательно применяли свою теорию или физический закон, который объясняет это явление.

Список литературы:

1. М.Д.Максвелл. Статьи и речи. – М.: Наука. С.20-36; 1968 г.
2. Соколов Д.Р и Торнтон Р.К. Использование интерактивной демонстраций лекций для создания активной учебной среды, *The Physics Teacher* 35 (6), 340-347. (1997 г.)
3. Е. Эткина. «Преподавание физики одаренным студентам», Кандидатская диссертация, Московский государственный педагогический университет, 1997.
4. Е. Эткина. «Физика на роликах», *The Physics Teacher* 36, 24-27 (1998).

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

*Исмайлова Жансая Бахытбековна,
Орынбаева Жаухар Тортаевна,*

Директордың оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасарлары,
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қаласы білім бөлімінің №28 мектеп – гимназиясы» КММ

Аннотация

Өзектілігі. Елімізде болып жатқан әлеуметтік өзгерістер білім беру саласына өзгерістер енгізуге тандау қойды. Қазіргі заман талабы – білім беру жүйесіндегі оқыту үрдісінің технологиялануы, жаңашыл педагогтардың іс-тәжірибесіне, мектеп өміріне қашықтан оқытудың енуі. Бұл білім берудің жаңа түрлерін құру, түрлі педагогикалық инновацияларды, авторлық бағдарламаларды тәжірибеде қолдануға мүмкіндік ашты. Жалпы білім беру жүйесіндегі құбылмалы жағдай, қашықтықтан оқыту, педагогтердің жаңа білім беру қажеттіліктерін қалыптастырды.

Түйінді сөздер: қашықтықта оқыту, асинхронды, синхронды, білім беру платформасы, білім беру порталдары.

Аннотация

Актуальность. Социальные изменения, происходящие в стране, поставили перед выбором внести изменения в сферу образования. Современное состояние системы образования требует технологизации процесса обучения, а также внедрение дистанционного обучения в практическую деятельность педагогов – новаторов и в самую школьную жизнь. Благодаря созданию новых форм образования, педагоги применяют на практике инновационные методы обучения и авторские программы. Переход на дистанционное обучение сформировал новые образовательные потребности педагогов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, асинхронное, синхронное, образовательная платформа, образовательные порталы.

Abstract

Relevance. Current social changes in the country have decided to make changes in the field of education. The modern requirement is the technologization of the educational process in the education system, the introduction of distance learning into the practice of teachers-innovators, school life. This made it possible to create new forms of learning, practical application of various pedagogical innovations, author's programs. The changing situation in the system of general education, distance learning, gave rise to new educational needs of teachers.

Keywords: distance learning, asynchronous, synchronous, educational platform, educational portals.

Елімізде болып жатқан әлеуметтік өзгерістер білім беру саласына өзгерістер енгізуге таңдау қойды. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен [1]. Мінеки, қазіргі заман талабы – білім беру жүйесіндегі оқыту үрдісінің технологиялануы, жаңашыл педагогтардың іс-тәжірибесіне, мектеп өміріне қашықтан оқытудың енуі. Бұл білім берудің жаңа түрлерін құру, түрлі педагогикалық инновацияларды, авторлық бағдарламаларды тәжірибеде қолдануға мүмкіндік ашты. Жалпы білім беру жүйесіндегі құбылмалы жағдай, қашықтықтан оқыту, педагогтердің жаңа білім беру қажеттіліктерін қалыптастырды.

Бүгінгі таңда педагогтерді қашықтықтан оқыту білім беру жүйесі мамандарының кәсіби шеберлігін жетілдірудің негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Білім беруді ақпараттандыру және жаңғырту үдерістерін дамыту жағдайында қашықтықтан оқыту технологиялары оқу процесін неғұрлым икемді, ыңғайлы, практикаға бағдарланған. Қашықтықтан білім беру технологияларын білім беру практикасына енгізу педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыруға және қазіргі заманғы әлеуметтік-мәдени жағдайға және білім беру жүйесінің әлеуметтік тапсырысына барабар педагог кадрларды қалыптастыруға ықпал етеді. Қашықтықтан білім беру қызметтері білім беру жүйесін жаңғыртудың басым бағыттарына тікелей байланысты дамиды: білім беру қызметкерлерін және білім алушыларды бірыңғай мемлекеттік емтиханға даярлау; педагогтердің пәндік білімдерін тереңдету; қашықтықтан оқыту технологияларын пайдалану негізінде дарынды балалармен және мүмкіндіктері шектеулі балалармен педагогикалық қызмет жүйесін дамыту; оқу-ақпараттық ортаны жетілдіру жағдайында білім беру жүйесі мамандарының ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін; педагогтердің біліктілігін қашықтықтан арттыруды қалыптастырады.

Білім берудің қашықтықтан оқыту формасы 21 ғасырдың негізгі жүйесі болып табылады. Қашықтықтан оқытудың өзектілігі-бұрын технологиялар саласында шоғырланған әлеуметтік үрдістің нәтижелері бүгінде ақпараттық салада шоғырланған.

Тұңғыш Елбасы Н.Ә. Назарбаев жолдауында: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет» деген [2]. Сандық ақпараттандыру дәуірі келді. Қазіргі уақытта оның даму кезеңін сандық ресурстармен сипаттауға болады. Бұл байланыс, ақпарат және білім саласы. Қашықтықтан оқыту нысаны бүгінде уақыт пен кеңістік белдеулеріне қарамастан жаппай үздіксіз өзін-өзі оқыту, жалпыға ортақ ақпарат алмасу жүйелерін құруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, қашықтықтан білім беру жүйелері әлеуметтік жағдайға қарамастан (мектеп оқушылары, педагогтар, қосымша білім беру мамандары, қызметкерлер, ата-аналар т. б.) барлық адамдарға тең мүмкіндіктер береді.

Қашықтықтан білім беру формасы туралы айтатын болсақ, бірыңғай ақпараттық-білім беру кеңістігін құру туралы айту керек, оған барлық электронды ақпарат көздері (соның ішінде желі) кіруі керек: виртуалды кітапханалар, мәліметтер базасы, кеңес беру қызметтері, электронды оқулықтар және т.б. қашықтықтан оқыту туралы сөз болғанда жүйеде мұғалімнің, оқулықтың және оқушының болуын түсіну керек. Бұл мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеті. Қашықтықтан оқыту барысында оқушыларға білім беру мынадай ақпараттық-коммуникациялық көздер арқылы жүзеге асырылуда [3].

Қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру нысандары

Чат-сабақтар-чат-технологияларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын оқу сабақтары. Чат сабақтары синхронды түрде өткізіледі, яғни барлық қатысушылар бір уақытта чатқа қол жеткізе алады.

Веб-сабақтар (порталдар, түрлі платформалар) – қашықтықтан өткізілетін сабақ-

тар, конференциялар, семинарлар, іскерлік ойындар, зертханалық жұмыстар, практикумдар және телекоммуникация құралдары мен интернеттің басқа да мүмкіндіктері арқылы өткізілетін оқу сабақтарының басқа да нысандар арқылы өткізіледі.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесіндегі ақпараттық-репродуктивті тәсілді жаңа педагогикалық технологиялармен ауыстыру өзекті мәселе болып табылады. Қазіргі заман талабына сай оқушыларды оқытуда қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру мен қатар кезекші сыныптарда жұмыстар жүргізілуде. Қашықтықтан оқыту оқушыларға білім беруде, өзіндік жұмысын жаңа деңгейде ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту жағдайында мектеп мұғалімдері өзін-өзі онлайн оқытудың негіздерін дамытумен қатар, ақпараттық, сандық ресурстарды пайдалана алу бойынша қайта даярлау курстары арқылы өз білімдерін дамытуды жүзеге асырылуда.

Мұғалімдеріміз қашықтан білім беруді жаңа заманауи форматта ұйымдастырып, белгілі «Күнделік», «Bilimland», «Daryn.online», «Online мектеп» сынды платформалардың, сондай-ақ «Балапан», «Ел-Арна» көгілдір экрандарының бейне-сабақтарын қолданып, «Kundelik.kz» электронды журналы және WhatsApp мессенджерлері, мектеп сайты арқылы жүзеге асырып келеді. «Bilimland», «Daryn.online», «Online мектеп» сынды платформалардың сандық ресурстарын да пайдаланып отыруды дағдыға айналдырды.

Сонымен қатар, мұғалімдердің ақпараттық сауаттылығын дамыту мен сүйемелдеу мақсатында онлайн әдістемелік отырыстар ұйымдастырылып, әркім өзі пайдаланатын платформа (Kahoot, Google Формы, Socrative телеграмм, Whatshap) түрлерімен, Padlet – виртуалды тактасын қолдану мүмкіндігі туралы тәжірибе алмасады. Осы әдістердің оңай, әрі пайдалы жағын айтады. Педагогтер өз тәжірибелерінде қолданатын ақпараттық технологияларды және жеке оқытуды қамтамасыз ету әдістерін қолданады.

Қашықтықтан білім беру формасында бірыңғай ақпараттық-білім беру кеңістігін құру, оған барлық электронды ақпарат көздері (соның ішінде желі): виртуалды кітапханалар, мәліметтер базасы, кеңес беру қызметтері, электронды оқулықтар және т.б. қашықтықтан оқытуды мұғалім мен оқушының түсінуі. Бұл мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеті.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесіндегі ақпараттық-репродуктивті тәсілді жаңа педагогикалық технологиялармен ауыстыру өзекті мәселе болып табылады.

Мұғалімдеріміз қашықтан білім беруді жаңа заманауи форматта ұйымдастырып, белгілі «Күнделік», «Bilimland», «Daryn.online», «Online мектеп» сынды платформалардың, сондай-ақ «Балапан», «Ел-Арна» көгілдір экрандарының бейне-сабақтарын қолданып, «Kundelik.kz» электронды журналы және WhatsApp мессенджерлері, мектеп сайты арқылы жүзеге асыруда. «Bilimland», «Daryn.online», «Online мектеп» сынды платформалардың сандық ресурстарын да пайдаланып отыру дағдыға айналдырды.

Сонымен қатар, мұғалімдердің ақпараттық сауаттылығын дамыту мен сүйемелдеу мақсатында онлайн әдістемелік отырыстарында әркім өзі пайдаланатын платформа (Kahoot, Google Формы, Socrative телеграмм, Whatshap) түрлерімен, Padlet – виртуалды тактасын қолдану мүмкіндігі турады тәжірибе алмасады. Осы әдістердің оңай, әрі пайдалы жағын айтады. Педагогтер өз тәжірибелерінде ақпараттық технологияларды және жеке оқытуды қамтамасыз ету әдістерін қолданады.

Қашықтықтан оқыту оқу үрдісіндегі барлық субъектілер нені үйретеді. Мұғалім-тәлімгер. Оқушы-зерттеуші, білімді жобалаушы, білім беру бағытының авторы.

Мұғалім үшін

Мұғалімнің жаңа рөлі танымдық процесті үйлестіреді, меңгертетін білімді түзетеді, консультация береді, оқу жобаларына басшылық етеді, оқушы жетістіктерін бағалаумен қатар т.б. функциялар жүктеледі.

Оқушы үшін

Оқушының жаңа рөлі өзін-өзі ұйымдастыра алады, еңбекқорлық, жауапкершілік және белгілі бір білім деңгейі қалыптастырады.

Икемділік

Оқушылар пәнді меңгеру бойынша қажетті білім алу үшін қанша қажет болса, сонша оқи алады.

Асинхрондылық

Оқыту процесінде білім алушы оқыту мен оқу технологиясын уақыт өте келе, ыңғайлы қарқынмен іске асыра алады.

Қамту

Қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушылар оқу ақпаратының көптеген көздеріне (электронды кітапханаларға, мәліметтер базасына, білім беру платформалары мен порталдарына) қол жеткізе алады, сонымен қатар байланыс желілері немесе басқа ақпараттық құралдары арқылы бір-бірімен және мұғаліммен байланыса алады.

Ақпараттық технологиялар

Компьютерлер, аудио-бейнетехника, телекоммуникация жүйелері, құралдары, білім беру платформалары мен порталдарын пайдаланылады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында мұғалімнің білім беру белсенділігі, оның шығармашылығы өзін-өзі дамытуды жүзеге асыруының көрсеткіші болып табылады, желіде жұмыс істеуді үнемі жетілдіреді. Қашықтықтан оқыту барысында желілік өзара әрекеттесу білім беру процесіне қатысушылардың қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, қашықтықтан оқытуды қиындататын бірқатар мәселелер де жоқ емес.

Қашықтықтан оқытудың нақты әдістері, құралдары мен формаларын толықтай қолдана алмауы. Қашықтықтан оқытуды пайдаланудың басты шарты мұғалімдер мен оқушылардың компьютермен, жаңа ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялармен жұмыс істеу дағдыларының толық меңгеруі дәрежесінің жеткіліксіздігі.

Интернет (желілік технология) – оқушылардың ақпараттық білім беру ресурстарына қол жеткізуді қамтамасыз етуде туындаған қиындықтардың орын алуы. Мұғалімдер мен оқушыларда туындаған техникалық жетіспеушілік мәселелерді, мектептің материалдық базасы арқылы көмек беруді ұйымдастыру жолмен шешілді.

Қорыта келе, заман талабына сай, қашықтықтан оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен сандық білім беру жүйелерінің тиімділігін меңгеру келесідей мүмкіндіктер берді:

- *ұтқырлық* – мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланыс арқылы оқу процесінің табысты болуына;

- *қол жетімділік* – оқушының мектепте отырмай-ақ, білім қажеттіліктерімен шектелмеуге мүмкіндік алуына;

- *технологиялық тиімділік* – оқу үрдісінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың соңғы жетістіктерін қолдану, желілік компьютерлік дағдыларының жетілдірді.

Қашықтан оқыту – заман талабы. Ұрпағымыз үшін жасалып жатқан жұмыс өз жемісін береді деген ойдамыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.
3. Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде мектепке дейінгі ұйымдар мен мектепалды даярлық сыныптарында ұйымдастырылған оқу қызметтерін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар 2020 жыл.

ТУРИСТІК ИНДУСТРИЯДАҒЫ ҚОНАҚЖАЙЛЫҚ ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕГІ ТӘРБИЕЛІК ЭТИКЕТ

Қабдрашит Сүйінбай Олжабайұлы,
магистрант 1 курса,

Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті

Аннотация

Өзектілігі: мақалада туристік индустриядағы қонақжайлық объектілерінің тәрбиелік этикеті, қонақ үй бизнесі арқылы тәрбиелеу және оны ары қарай дамыту туралы баяндалады.

Мақсаты: тәрбие көзі.

Түйін сөздер: туристік индустрия, тәрбиелік этикет, туристік кәсіпорындар, қонақжайлық объектілер, қонақжайлық индустрия, қонақжайлылық, қонақ үй шаруашылығы, туристік инфрақұрылым

Аннотация

Актуальность: В статье рассказывается о воспитательном этикете объектов гостеприимства в туристской индустрии, воспитании и дальнейшем развитии гостиничного бизнеса.

Цель: источник воспитания.

Ключевые слова: индустрия туризма, образовательный этикет, туристические предприятия, объекты гостеприимства, индустрия гостеприимства, гостеприимство, гостиничный бизнес, туристическая инфраструктура.

Abstract

Relevance: The article describes the educational etiquette of hospitality facilities in the tourism industry, education and further development of the hotel business.

Goal: the source of education.

Key words: tourism industry, educational etiquette, tourism enterprises, hospitality facilities, hospitality industry, hospitality, hotel business, tourism infrastructure.

Туристік кәсіпорындардың коммерциялық бағыты туристік және сервистік бизнестің пайда болуына, сондай-ақ кәдесыйлар мен туристік тауарларды шығаратын мамандандырылған саланың құрылуына әкеледі. Бұл жағдай туризм мен сервистік сервистік-туристік кәсіпорындардың дербес кешеніне бөлуге мүмкіндік береді. Мұның бәрін туристік индустрия ретінде анықтауға болады, оның даму қарқыны оның жылдамдығымен таң қалдырады.

Туристерге арналған өнімдер мен қызметтерді өндіретін кәсіпорындардың келесі классификациясын беруге болады: бастапқы – тікелей туристерге қызмет көрсетуге арналған (санаторийлер, пансионаттар, лагерьлер және т.б.). Жабық туристік және курорттық орталық жағдайында осы аумақта орналасқан барлық дерлік кәсіпорындар осы санатқа жатады; екінші – негізінен туристерге қызмет көрсетуге арналған, бірақ олардың қызметтерін жергілікті тұрғындар да қолдана алады (тамақтану орындары, мәдени мекемелер және т. б.); үшінші – әдетте жергілікті тұрғындарға қызмет көрсетуге арналған, бірақ олардың қызметтерін олардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін де пайдалануға болады туристер (қоғамдық көлік, пошта және т.б.).

Туристік индустрияның маңызды салаларының бірі-қонақ үй шаруашылығы. Қонақ үй индустриясы ең маңызды (тасымалдаумен қатар) туристік қызметтердің бірі – орналастыру қызметтерін ұсынуға мамандандырылған. Кейбір жағдайларда қонақ үй ісіне тамақтану қызметтері де кіреді. Осылайша, заманауи қонақ үй қызметтері туристерге қызмет көрсетудің кешенді пакеті түрінде пайда болады.

Қонақжайлылық индустриясының құрылымы Дж. Диттмер мен Дж. Гриффин

Қонақжайлылық (сөздің тар мағынасында қонақжайлылық) азық-түлік секторы мен орналастыру секторын қамтиды. Саяхат және туризм, өз кезегінде, ойын-сауық пен демалысты, көлікті, агенттіктер мен туроператорлық фирмаларды қамтиды [1].

В.И. Азар, В.А. Квартальнов және В.М. Козыревтің еңбектерінде туристік индустрия (туризм индустриясы) «деп анықталған... функциялары демалыс пен ойын-сауықтың әртүрлі түрлеріне әр түрлі және күрделі сұранысты қанағаттандырудан тұратын салалар мен бөлімшелер кешенінен тұратын экономикалық жүйе». Туризм индустриясы келесі ерекше қасиеттермен сипатталады: ресурстарға бағдарлау, өндірістің маусымдық және циклдік сипаты, туристік инфрақұрылымға қомақты қаражат салу қажеттілігі.

Туризм индустриясы қамтиды өндіру және сату тауарлар мен қызметтердің әр түрлі халық шаруашылығы салаларының, шығыңқы, яғни туристік саласы. Туризм индустриясының нарықтық қатынастарының күрделілігі мен әртүрлілігі туристік салаларды да, қоғамдық өндірістің басқа салаларын да дамытудың өзара мультипликативті әсерін анықтайды. Туризм индустриясының ерекшелігі – осы сегменттегі қоғамдық өндірістің әртүрлі салаларының тікелей және (немесе) жанама өзара іс-қимылының әртүрлілігі мен күрделілігінде, олардың көпшілігі өндірістік емес қызмет түрлерін жүзеге асыратын салалар болып табылады.

Егер туристік индустрия кеңірек қарастырылса, онда бұл тәуелсіз ұлттық экономикалық кешен, өйткені туризммен тікелей байланысты аталған субъектілерден басқа, оған белгілі туристік сипаты жоқ әртүрлі мамандандырылған кәсіпорындар кіреді. Мұндай салаларға техникалық қызметтердің кең желісі бар жолаушылар көлігі (әуе, су, автомобиль, теміржол), көліктік машина жасау және автомобиль жасау, отын өнеркәсібі, күрделі және жол құрылысы, кәдесыйлар өндірісі. Тамақ өнеркәсібі, ауыл шаруашылығының көптеген салалары және т.б., сондай-ақ турист пайдаланатын қызмет көрсету саласы кіреді.

Туристік индустрияның ерекшелігі оның құрамдас туристік салаларының техникалық-экономикалық ерекшелігі болып табылады, ол бір салада оның материалдық-техникалық базасының барлығын немесе көп бөлігін біріктіру мүмкіндігін жоққа шығарады, сондықтан туризм индустриясын туристік салалардың қызметтері мен тауарлары нарығы ретінде қарастыруға болады. Туристік сала-нарықтың туристік сегментінде сатуға арналған тауарлар немесе қызметтер өндіретін кәсіпорындардан тұратын қоғамдық өндіріс саласы.

Туристік саладағы кәсіпорындардың ерекшеліктері: біріншіден, негізінен қызметтің өндірістік емес сипаты, екіншіден, туристер мен саяхатшылардың көпшілігі, олардың болмауы (мейрамханалар, кафелер, кәдесый дүкендері) айтарлықтай азайтатын не-

месе белгілі бір кәсіпорындардың (қонақ үйлер, билет агенттіктері, курорттар) болуын мүлдем мүмкін етпейтін тұтынушылардың ерекшелігі. осы аймақта.

Туризм индустриясы негізінде туристік бизнес дамып келеді, оны туристік ресурстарды пайдалануға негізделген және туристердің қажеттіліктерін (туристік қажеттіліктерді) қанағаттандыру арқылы пайда табуға бағытталған туристік индустрия кәсіпорындарының қызметі ретінде ұсынуға болады. Туристік бизнестің тән белгісі туристік бизнес саласындағы жұмыстың нәтижесі туристік қажеттіліктерді қанағаттандыру болып табылады.

Туризм индустриясы мен туристік индустрияға кіретін салалардың құрылымы сәйкес келеді. Туризм индустриясында да, туризм индустриясында да бір жағынан өзіндік негізгі қызметті, екінші жағынан инфрақұрылымды нақты ажыратуға болады. Туристік индустрияның туристік бизнестен айырмашылығы формальды: туристік индустрия – бұл жай салалар мен кәсіпорындардың жиынтығы, туристік бизнес – бірдей жиынтық, бірақ жеке менеджерлердің қызметін міндетті түрде қосып, осы қызметтің нақты мақсатты бағыты бар.

Туризм – бұл көптеген қызмет түрлерін қамтитын сала. Туризм индустриясының барлық сегменттері өзара байланысты және бір-біріне тәуелді. Мысалы, тау шаңғысы курортының жетістігі шаңғышылардың беткейлерге жеткізілуіне, орналасу деңгейіне, тамақтану деңгейіне және курортта демалу кезінде туристерге ұсынылатын басқа қызметтерге байланысты. Тау шаңғысы курорттарымен байланысқан шағын кәсіпорындар тәуелсіз бизнес ретінде әрекет етеді, бірақ іс жүзінде олар бір-біріне тәуелді. Бұл тәуелділік бірлескен күш – жігерді қажет етеді.

«Қонақжайлылық» термині, сондай-ақ бизнес секторы-қонақжайлылық индустриясы ерекше назар аударуға тұрарлық. Р. Браймердің пікірінше, қонақжайлылық-кезкелген қамқор қызметтің құпиясы. Қонаққа деген қамқорлық, клиенттің қажеттіліктерін сезіну қабілеті, қызметкердің мінез-құлқындағы айқын, бірақ айқын белгілер. По мнению Р. Браймер, Қонақжайлылық индустриясы – бұл қонақтарды қабылдауға және қызмет көрсетуге байланысты қызметтер нарығында мамандандырылған көптеген және әртүрлі кәсіпкерлік формаларының ұжымдық тұжырымдамасы... ол қамтитын барлық негізгі қызмет түрлерінің тізімі жоқ. Бірақ келесі негізгі бағыттарды бөліп көрсетуге болады: тамақтану, тұру, тасымалдау және демалу [2].

И.В. Зорин және В.А. Квартальнов келесі анықтаманы ұсынады: «қонақжайлылық – бұл туристік қызметтерді өндірудің үйлесімді үйлесімі, демалу ортасының жайлылығы және қонақтардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қызмет көрсететін персоналдың сыпайы мінез-құлқы, олардың қауіпсіздігі, физикалық және психологиялық жайлылығы... қонақжайлылық-туристік өнімнің маңызды тұтынушылық қасиеті: клиентке өзін бақытты сезіну, оған құрмет көрсету, сыпайылық таныту мүмкіндігі». «Қонақжайлылық индустриясы» ұғымы көп қырлы және, тиісінше, «қонақжайлылық» ұғымы сияқты анықтау қиын. Жоғарыда келтірілген қонақжайлылық, демалыс және туризм индустриясының қазіргі заманғы модельдері қонақжайлылық индустриясының мазмұны мен шекараларын, сондай-ақ оны Туризм индустриясы мен демалыс индустриясымен байланыстырудың күрделілігін нақты көрсетеді.

Г. Пейдждің дәл айтуына қарағанда, қонақжайлылық – адам үшін ең бірінші және ең маңызды іс. Қонақжайлылық – бұл мінез-құлық философиясы, бірақ сала – бұл сыйақы үшін қызмет. Қонақжайлылық индустриясы, Д. Уэбстердің пікірінше, қонақтарға жомарттық пен достықпен сипатталатын қонақжайлылық қағидаттарына негізделген қызмет түрлерінен тұратын кәсіпкерлік саласы.

Алайда, Б.Л. Соловьев пен Л.А. Толстова қонақжайлылық индустриясының негізгі құрамдас бөлігі жоғарыда аталған қызмет түрлерінің тізімі емес, қонақжайлылықтың негізгі қағидасы деп санайды: «тұтынушы әрқашан дұрыс!». Бұл принцип қонақжайлылық бизнесіндегі тиімді қызметтің негізгі өлшемі болып табылады [3].

Қонақ үй шаруашылығы-қарқынды дамып келе жатқан сала, қазіргі туризм индустриясы. Туризмді дамыту онсыз мүмкін емес, заманауи, жайлы, туристердің қажеттіліктерін қанағаттандыратын қонақ үй базасы. Осыған байланысты сұрақтар ерекше мәнге ие болады, қонақ үй саласында мамандар даярлау. Қонақ үй қызметі қызмет көрсету түрлерінің бірі болып табылатын қызметі. Оның ерекшеліктері оның сенім артуымен байланысты қонақжайлылық принциптері. Орын алған адамзат тарихының алғашқы кезеңдерінде әлеуметтік институт ретінде үйден тыс жерде қорғаныс, қабылдау және қамқорлық, қонақжайлылық бірте-бірте қоғамға пайдалы және қажетті коммерцияға айналды.

Қазіргі уақытта «қонақжайлылық» ұғымы жоғары әлеуметтік маңызы бар және мәдениетаралық қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады.

Қонақжайлылықтың әртүрлі түсіндірмелерінде авторлар бір жағынан, «адамның мінез-құлқы мен мінез-құлқының сапасы, мейірімді және қонақжайлылықпен ерекшеленетін, қабылдауды жақсы көретін, қонақтарды қарсы алу», осылайша, осы тұжырымдаманың мәнін тарылту, екінші жағынан тараптар оны «бизнес түрлерінің кең жиынтығы, әрқайсысы оның ішінде үйден тыс адамдарға қызмет көрсетумен байланысты».

Бұл түсіндірулер түсіну көзқарастарының полярлығын көрсетеді қонақжайлылық феномені оның әлеуметтік-мәдени ерекшелігін көрсетпейді. Жұмыс анықтамасы ретінде ең көп сипаттайтын қонақжайлылық феномені, біз мынаны береміз: «қонақжайлылық – бұл жалпыға ортақ қоғамдық институт, қонақты қабылдау және қамқорлықпен қамтамасыз ету».

Белсенді туризмнің танымалдылығының өсу үрдісі байқалады, бағыттарын сақтаған дәлме-дәл сәйкес табиғи және мәдени этникалық мәдениеттерді, экотуризмді зерттеу мақсатында құндылықтар, туризм. Экотельдер саны өсуде (мысалы, Бали аралындағы Banyan Tree Kamandalu), және экологиялық саясат әркімнің қызметінің атрибуты болады қонақ үй өзінің беделіне мән береді. 1993 жылы он бір ірі халықаралық қонақ үй желілері (Accor, Forte, Hilton, Intercontinental, Marriott және т. б.) халықаралық бастама көтерді қонақ үйлердің экологиялық жауапкершілігі. Негізін дамыту халықаралық қонақ үй экологиялық жауапкершіліктің негізін қалады Intercontinental компаниясы, 1990 жылы нұсқаулық шығарды экологиялық даму және қонақүйлерді басқару. Бұл алғашқы қадам болды экологиялық және әлеуметтік дамуға барлық МГК қатысу жолдары халықаралық қонақ үй бизнесінің жауапкершілігі. 2 сұрақтар әлеуметтік жауапкершіліктің құрамдас бөлігі ретінде компанияның қоғам алдындағы жауапкершілігі қонақ үй компанияларының қызметі және жарқын мысал прагматика мен қоғамдық тану қажеттілігінің үйлесімі. Бұл корпоративтік саясатта экология мәселелерін үйлестіру арқылы қол жеткізіледі шығындарды үнемдеу және оң қоғамдық мақсатқа жету қадамдары беделі [4].

В. Гуляевтің пікірінше, сапалы қызмет көрсету үшін қонақ үй кәсіпорны төрт факторға әсер етеді:

- материалдық-техникалық базаның жағдайы, атап айтқанда: ыңғайлы қонақ үй үй-жайларын жоспарлау және сапалы әрлеу, оның қоғамдық бөлмелері мен тұрғын бөлмелерін жабдықтау жайлы жиһазбен және жабдықтармен, толық жиынтықтармен жоғары сапалы іш киім, қазіргі заманғы жоғары өнімді ас үй жабдықтары, ыңғайлы Лифт шаруашылығы және т. б.;

- прогрессивті қызмет көрсету технологиясы; ол мыналарды қамтиды қоғамдық Үй-жайлар мен тұрғын үйлерді жинау тәртібі мен тәсілдері нөмір, тіркеу және клиенттермен есеп айырысу, рецептуралар мейрамханалар мен барларда тағамдар мен сусындар дайындау, нысандары сауда залдарында қызмет көрсету және т. б.;

- жоғары кәсібилік және құзыреттілік персонал. Оның шеберлігі мен дайындығы анық, тез және мәдени қонаққа қызмет көрсету; әзірлеу және дамыту қамтиды;

- қызмет көрсету сапасын басқару сапа стандарттарын енгізу, қызметкерлерді оқыту, бақылау, барлық учаскелерде қызмет көрсетуді түзету, жетілдіру қонақ үй қызметі [5].

Қорыта келе айтарым – Туристік индустриядағы қонақжайлық объектілерінің тәрбиелік этикеті бұл қонақжайлылықтың негізгі қағидасы деп санаймын, себебі «тұтынушы әрқашан дұрыс!» деген қағиданы ұстану қажет. Бұл принцип қонақжайлылық бизнесіндегі тиімді қызметтің негізгі өлшемі болып саналады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гостиничное дело: учебник / под ред. д. иск., проф. Н.М. Мышьяковой, к.культ., доц. С.Г. Шкуропат. – СПб.: Изд-во СПбГУСЭ, 2013. – 314 с. Агеев А.Г. Предпринимательство: проблемы собственности и культуры – М.: Прогресс, 1991;
2. Андреева О.Д. Технология бизнеса: маркетинг. Учебное пособие. – М.: Издательская группа ИНФРА-М – НОРМА, 1997. – 224с.
3. Баркан Д. И. Маркетинг для всех: Беседы для начинающих. – Л.: Редакционно-издательский центр «Культ-информ-пресс» совместно с социально-коммерческой фирмой «Человек», 1991. – 256 с.
4. Браймер Р. Основы управления в индустрии гостеприимства. – М., 1995.
5. Бусыгин А.В. Предпринимательство. Основной курс: Учебник для вузов. – М.: ИНФРА-М, 1998.

ЗНАЧЕНИЕ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Кабдуали Салават Саматович,
студент 1 курса, кафедры искусств,
Архипова Ксения Геннадьевна,
магистр педагогики и психологии, ст.преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им.А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: инклюзивті білім беру-бұл барлық балалар, олардың физикалық, психикалық, зияткерлік және басқа ерекшеліктеріне қарамастан, жалпы білім беру жүйесіне кіретін оқыту. Өзі термин бар, шығу тегі латынша: «include» – «закключаю, қамтиды». Инклюзивті білім беру аясында бала оқу процесіне бейімделмеуі керек, керісінше – оқытудың сипаты мен қарқыны баланың қажеттіліктеріне бейімделеді.

Мақсаты: Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін сәндік-қолданбалы өнердің ролін ашу.

Түйінді сөздер: инклюзивті білім беру, сәндік-қолданбалы өнер, шығармашылық.

Аннотация

Актуальность: Инклюзивное образование – это обучение, при котором все дети, независимо от их физических, психических, интеллектуальных и других особенностей, включены в общую систему образования. Сам термин имеет латинское происхождение: «include» – «закключаю, включаю». В рамках инклюзивного образования не ребёнок должен приспособливаться к процессу обучения, наоборот – характер и темп обучения подстраиваются под нужды ребёнка.

Цель: раскрыть роль декоративно-прикладного искусства для детей с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: инклюзивное образование, декоративно-прикладное искусство, творчество.

Abstract

Relevance: Inclusive education is education in which all children, regardless of their physical, mental, intellectual and other characteristics, are included in the general education system. The term itself has a Latin origin: «include» – «I conclude, I include». Within the framework of inclusive education, it is not the child who must adapt to the learning process, on the contrary, the nature and pace of learning are adjusted to the needs of the child.

Goal: to reveal the role of decorative and applied arts for children with special educational needs.

Keywords: inclusive education, decorative and applied arts, creativity.

Инклюзивное образование – процесс общего развития образования, который подразумевает доступность образования, в плане приспособления к различным нуждам детей, что обеспечивает доступ к занятию для детей с особыми образовательными потребностями (ООП). На примере занятий по художественному труду, в частности – декоративно-прикладным искусством одна из форм работы с детьми в условиях инклюзивного образования, которая в значительной степени способствует формированию творческих навыков, воспитанию положительных качеств ребенка, таких как усидчивость, внимательность, терпению, аккуратности и дает возможность применению знаний и умений, приобретенных во время обучения, в практической и внеурочной деятельности. В процессе внеурочной работы творческая деятельность учащихся, связанная с созданием изделий, разработкой технологии обработки тех или иных материалов, может занимать сколько угодно времени. Главное, чтобы эта деятельность проходила на хорошем уровне, и способствовала развитию творческого мышления учащихся.

Детское творчество – одна из форм самостоятельной деятельности ребёнка, в процессе которой он отступает от привычных и знакомых ему способов проявления окружающего мира, экспериментирует и создаёт нечто новое для себя и других. Так же творчество отражает внутренний мир, стремления, желания, переживания. В момент творчества человек наиболее полно и глубоко переживает себя, как личность, осознает свою индивидуальность.

Творческие задатки у всех детей разные. Они зависят от свойств нервной системы, ее «пластичности», эмоциональной чувствительности, темперамента.

Долгое время такую проблему, как социальная адаптация детей с особыми образовательными потребностями, старались попросту не замечать. Большинство таких детей были обречены проводить всю свою жизнь в четырёх стенах, ведь ни социальных программ, ни должного образования для них не было. Современная государственная система образования предполагает создание таких условий, при которых особый ребенок со специальными образовательными потребностями получит возможность реализоваться.

Занятия по ДПИ для детей с ООП играют не малую роль в эмоционально-эстетическом развитии детей. Так как этот вид искусства близок к детскому творчеству, его красочность и нарядность привлекает внимание и разжигает желание попробовать, и что-нибудь сделать самостоятельно.

Огромным плюсом является то, что ребенку с ООП подвластны разные виды деятельности ДПИ. Дети могут добиваться результатов и перешагивать на более сложную ступень, получая огромное удовольствие от итогов своего творчества. Обучающиеся с особенностями в развитии, не менее талантливы и одарены, чем здоровые дети.

Прикладное искусство имеет широкий спектр материалов, из которых можно выполнять различные изделия. Это ткань, древесина, камень, бумага, металл, глина. Характерная особенность предмета ДПИ заключается в декоративности изделий, что близко к творчеству ребенка, привлекает своей яркостью и самобытностью. Одно из главных преимуществ то, что дети видят результат своего творчества и могут ему найти применение в жизни, например: сделать подарок другу, родителям, и тем самым принести частичку радости своим близким, украсить интерьер своей квартиры т. д.

Рассмотрим несколько вариантов: лепка помогает развивать мелкую моторику рук, пространственную ориентировку, внимание. Детям нравится лепить народные игрушки, такие как: гжель, городецкая, хохломская, дымковская и т. д. Обучение начинаем с рассматривания игрушек и их изображений, по ходу дела делаем необходимые пояснения, чтобы помочь воспитанникам разобраться в особенностях росписи. Яркие цвета, вызывают желание самим научиться лепить и расписывать глиняные изделия. Интересным занятием может служить лепка магнитика, из полимерной глины разных цветов

или из соленого теста (с добавлением красителей).

Особое внимание можно уделить работе с солёным тестом. Эта работа имеет свои преимущества. Тесто очень мягкое по сравнению с полимерной глиной и детям не трудно выполнять композиции. Сама техника вызывает большой интерес и даёт поле для творчества и воображения [1].

Так же детям можно предложить работу с текстильными материалами, что вызывает необычайный эмоциональный отклик у детей с ООП. Дети с удовольствием изготавливают народных кукол, мягкую игрушку из разных материалов, используя только ткань и ножницы.

Роспись по стеклу не менее интересное занятие. Этот вид декоративно-прикладного искусства привлекает детей своей доступностью. Использование детьми трафаретов даёт возможность собственноручно создавать предметы декора.

Широкие возможности для развития творческих способностей детей содержит техника холодный батик – роспись по ткани. Занятия в этой технике дают ценную возможность детям для развития творческого воображения, фантазии. Ребята испытывают огромное эстетическое удовольствие. В ходе работы воспитывается аккуратность, развивается внимание.

Одним из важных условий получения результата является формирование эмоционально положительного отношения детей к занятиям декоративно-прикладным творчеством. Поэтому особое внимание уделяется индивидуальным особенностям детей, учитываются их психофизические особенности.

Поскольку работа требует большой концентрации внимания и усидчивости, во время занятий необходимо все время поддерживать интерес детей. С этой целью необходимо, во-первых, предоставлять детям возможность выбора, во-вторых, работу разделить на несколько этапов, которые энергично будут сменять друг друга с проведением физминуток и пальчиковой гимнастики. Для релаксации и создания ребенком выразительного художественного образа используется музыкальное сопровождение, которое способствует созданию атмосферы творчества, взаимной эмпатии и восхищения любимыми успехами детей.

Многогранная деятельность детей на занятиях прикладным творчеством создает положительные эмоции. Дети активно включаются в творчество, создают интересные индивидуальные и коллективные работы. Овладевая основами изображения, в процессе освоения разнообразных художественных материалов и техник дети не только глубже и полнее познают действительность, но и приобретают жизненно важные умения и навыки, необходимых для разнообразных современных профессий. Творческое отношение к трудовой деятельности, эстетическое воспитание в труде оказывают огромное влияние на формирование творческих сил человека, раздвигают рамки его представления о жизни, воспитывают художественный вкус и активизируют познание действительности [2].

Главная цель педагога:

- формирование способностей к творчеству, необходимых не только для искусства, но и для любой трудовой деятельности. Воспитание интересной, творческой личности, способной к творческому труду в любом виде деятельности.

Задачи, способствующие достижению цели:

- развитие художественно-творческих, индивидуально выраженных способностей, образного мышления, воображения, фантазии, познавательной активности личности детей с ООП в процессе изобразительной деятельности;

- формирование умений и навыков, необходимых для правильного ведения работы;

- совершенствование художественных способностей при работе с различными художественными материалами и техниками;

- стимулирование интереса к прикладному творчеству;

- воспитание нравственных качеств личности детей.

Так же занятия ДПИ дают большие возможности как для решения общетерапевтических задач, так и для достижения конкретных коррекционных целей. Свои чувства и эмоции, а также знание и отношение к миру ребенку легче выразить с помощью зрительных образов, чем вербально. Следует отметить, что некоторые дети ограничены или вообще лишены возможности говорить или слышать, тогда невербальное средство оказывается единственным инструментом, вскрывающим и проясняющим интенсивные чувства и убеждения. В процессе овладения элементарными умениями, навыками и способами художественной деятельности происходит выявление скрытых компенсаторных возможностей ребенка с ограниченными возможностями. В будущем это может послужить хорошим фундаментом для формирования профессиональных навыков и дальнейшей социализации инвалида в обществе [3].

Именно по этому занятия по ДПИ для детей играют не мало важную роль в развитии. Так как этот вид искусства близок к детскому творчеству, его красочность и нарядность привлекает внимание и разжигает желание попробовать, и что-нибудь сделать самостоятельно.

Но одним из важных условий получения результата является формирование эмоционально положительного отношения детей к занятиям декоративно-прикладным творчеством. Поэтому особое внимание уделяется индивидуальным особенностям детей, учитываются их психофизические особенности. Поскольку работа требует большой концентрации внимания и усидчивости, во время занятий необходимо все время поддерживать интерес детей. Так же огромным плюсом является то, что ребенку подвластны разные виды деятельности ДПИ. Дети могут добиваться результатов и перешагивать на более сложную ступень, получая огромное удовольствие от итогов своего творчества. Обучающиеся с особенностями в развитии, не менее талантливы и одарены, чем здоровые дети. В наши дни народное искусство приобретает все большее значение. Возникая в виде художественного промысла, народное искусство становится необходимой частью художественной, экономической культуры [4, 5].

Отражая в своем содержании исторически сложившиеся национальные черты, народное искусство традиционно, его суть в преемственности, в его непрерывном существовании во времени. Именно декоративно-прикладное искусство как часть отечественной и мировой художественной культуры впитало в себя обогащенный опыт многовекового коллективного творчества. Впитало мудрость и талант многих поколений и позволяет открыть широкий простор для творчества и развития учащихся, делает их жизнь нравственно стабильнее и духовно богаче.

Любой ребенок обладает природной способностью к творчеству.

Видь в процессе творческой деятельности у ребенка с потребностями усиливается ощущение собственной личностной ценности, активно строятся индивидуальные социальные контакты, возникает чувство внутреннего контроля и порядка. Кроме этого, творчество помогает справиться с внутренними трудностями, позволяет ребенку выйти из состояния зажатости, негативными переживаниями, которые кажутся непреодолимыми для ребенка. Именно в этой деятельности между людьми возникают отношения, развивающие терпимость, уважение к мнению другого человека. Творчество рождает новое отношение человека к жизни, связанное с готовностью к изменению, развитию, принятию жизни во всей полноте.

Список литературы:

1. Никольская, О.А. Волшебные краски: Книга для детей и родителей. [Текст]/ О. А. Никольская. – М.: АСТ – ПРЕСС, 1997. – 96 с.
2. Цквитария, Т. Нетрадиционные техники рисования. [Текст]/ Т. Цквитария. – М.: Сфера. – 2011. – 128 с.
3. Киугель К. В., Иванова Э. В. Проблема личностного развития детей с ограниченными возможностями здоровья, посредством декоративно-прикладного искусства //Теоретические и

прикладные аспекты современной науки. – 2014. – С. 85.

4. Кашенко В.П., Педагогическая коррекция, Москва, Издательский центр Академия, 2010.

5. Коньшева Н.М. / Секреты мастеров/ – Смоленск, 2004. – с.108-109.

СИСТЕМНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Кадырбаева Айзада Кадырбековна,

КГУ «Общеобразовательная школа № 11 отдела образования города Костаная»
управления образования акимата Костанайской области, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі – бастауыш білім беру жүйесіне инновациялық технологияларды енгізу тәжірибесін жалпылау негізінде бастауыш сынып мұғалімі жұмысындағы жүйелік-іс-әрекеттік тәсілдің мәнін көрсету, белсенді технологиясын енгізу перспективаларын көрсету әдіс.

Мақсат – технологияны дәйекті енгізу оқушылардың білімді игеруінің сапасын, күшін арттырады, ынтасын жақсартады, тәуелсіздікке, бастамашылдық пен төзімділікке тәрбиелейді.

Түйін сөздер: жүйелік-әрекеттік тәсіл, мотивация, дербестік, проблемалық жағдай, өзін-өзі бақылау, тең диалог.

Аннотация

Актуальность статьи заключается в том, чтобы продемонстрировать сущность системно-деятельностного подхода в работе учителя начальных классов на основе обобщения опыта по внедрению инновационных технологий в системе начального образования, показать перспективность реализации технологии деятельного метода.

Цель – описать, что последовательное внедрение технологии повышает качество, прочность усвоение знаний учащимися, улучшает мотивацию, воспитывает самостоятельность, инициативность и толерантность.

Ключевые слова: системно-деятельностный подход, мотивация, самостоятельность, проблемная ситуация, самоконтроль, равноправный диалог.

Abstract

The relevance of this article is to use the essence of the system-activity approach in the work of a primary school teacher based on the experience of introducing innovative technologies in the primary education system, to show the prospects for the implementation of the methodological method.

The goal is to describe that the consistent introduction of technologies increases the quality, assimilation by students, improves motivation, fosters independence, initiative and tolerance.

Key words: systemic-activity approach, motivation, self- independence, problem situation, self-assessment, equitable dialog.

Качество образования на современном этапе понимается как уровень специфических, межпредметных умений, связанных с самоопределением и самореализацией личности, когда знания приобретаются не «впрок», а в контексте модели будущей деятельности, жизненной ситуации. Предмет нашей гордости в прошлом – большой объём фактических знаний – в изменившемся мире потерял свою ценность, поскольку любая информация быстро устаревает. Необходимым становятся не сами знания, а знания о том, как и где их применять. Но ещё важнее знание о том, как информацию добывать, интерпретировать, или создавать новую. И то, и другое, и третье – результаты деятельности, а деятельность – это решение задач. Таким образом, желая сместить акцент в образовании с усвоения фактов (результат – знания) на овладение способами взаимодействия с миром (результат – умения), мы приходим к осознанию необходимости изменить характер учебного процесса и способы деятельности учащихся. Поэтому и появилась потребность введения деятельностного метода обучения [1, с.2].

Деятельностный метод обучения – это организация учебного процесса, в котором главное место отводится активной и разносторонней, в максимальной степени

самостоятельной познавательной деятельности школьника.

Еще Сократ говорил о том, что научиться играть на флейте можно только, играя самому. Точно также деятельностные способности учащихся формируются лишь тогда, когда они не пассивно усваивают новые задания, а включены в самостоятельную учебно-познавательную деятельность [1, с.3].

Актуальность системно-деятельностного обучения состоит в том, что новые знания не даются в готовом виде. Дети «открывают» их сами в процессе самостоятельной исследовательской деятельности. Они становятся маленькими учеными, делающими свое собственное открытие. Задача учителя при введении нового материала заключается не в том, чтобы все наглядно и доступно объяснить, показать и рассказать. Учитель должен организовать исследовательскую работу детей, чтобы они сами додумались до решения проблемы урока и сами объяснили, как надо действовать в новых условиях.

Реализация технологии деятельностного метода в практике преподавания обеспечивается следующей **системой дидактических принципов:**

Принцип деятельности – заключается в том, что ученик, получая знания не в готовом виде, а, добывая их сам, осознает при этом содержание и формы своей учебной деятельности, понимает и принимает систему ее норм, активно участвует в их совершенствовании, что способствует активному успешному формированию его общекультурных и деятельностных способностей, общеучебных умений.

Принцип непрерывности – означает преемственность между всеми ступенями и этапами обучения на уровне технологии, содержания и методик с учетом возрастных психологических особенностей развития детей.

Принцип целостности – предполагает формирование учащимися обобщенного системного представления о мире (природе, обществе, самом себе, социокультурном мире и мире деятельности, о роли и месте каждой науки в системе наук).

Принцип минимакса – заключается в следующем: школа должна предложить ученику возможность освоения содержания образования на максимальном для него уровне (определяемом зоной ближайшего развития возрастной группы) и обеспечить при этом его усвоение на уровне социально безопасного минимума (государственного стандарта знаний).

Принцип психологической комфортности – предполагает снятие всех стрессообразующих факторов учебного процесса, создание в школе и на уроках доброжелательной атмосферы, ориентированной на реализацию идей педагогики сотрудничества, развитие диалоговых форм общения.

Принцип вариативности – предполагает формирование учащимися способностей к систематическому перебору вариантов и адекватному принятию решений в ситуациях выбора.

Принцип творчества – означает максимальную ориентацию на творческое начало в образовательном процессе, приобретение учащимся собственного опыта творческой деятельности. [1, с.7]

По мнению А. Дистервега, деятельностный метод обучения является универсальным. «Сообразно ему следовало бы поступать не только в начальных школах, но во всех школах, даже в высших учебных заведениях. Этот метод уместен везде, где знание должно быть еще приобретено, то есть для всякого учащегося». [2, с.4]

Использование данного метода в практике позволяет учителю грамотно выстроить урок, включить каждого обучающегося в процесс «открытия» нового знания.

На этапе **мотивирования к учебной деятельности (1-2минуты)** организуется осознанное вхождение обучающихся в пространство учебной деятельности на уроке. Цель – включение детей в деятельность на личностно – значимом уровне. На данном этапе дети настраиваются на работу, проговаривается задача урока («потренируемся в

решении примеров», «познакомимся с новым вычислительным приёмом» и т. д.) Также учителем высказываются добрые пожелания детям, дается моральная поддержка или предлагается детям подумать, что пригодится для успешной работы на уроке: девиз или эпиграф («С малой удачи начинается большой успех!», «Тяжело в учении – легко в бою»).

На этапе **актуализации и фиксации индивидуального затруднения в пробном учебном действии (4 -5 минут)** подготавливается мышление детей к изучению нового материала, воспроизведению учебного содержания, необходимого и достаточного для восприятия нового, указываются ситуации, демонстрирующие недостаточность имеющихся знаний. Цель: повторение изученного материала, необходимого для «открытия нового знания», и выявление затруднений в индивидуальной деятельности каждого учащегося. Включается проблемный вопрос, мотивирующий изучение новой темы. Одновременно проводится работа над развитием внимания, памяти, речи, мыслительных операций. Проводится по необходимости самопроверка домашнего задания по образцу.

Приёмы создания проблемной ситуации.

Тип проблемной ситуации	Тип противоречия	Приёмы создания проблемной ситуации
С удивлением	Между двумя (или более) положениями	1. Одновременно предъявить противоречивые факты, теории или точки зрения 2. Столкнуть разные мнения учеников вопросом или практическим заданием
	Между житейским представлением учащихся и научным фактом	3. Шаг 1. Обнажить житейское представление учащихся вопросом или практическим заданием «на ошибку» Шаг 2. Предъявить научный факт сообщением, экспериментом или наглядностью
С затруднением	Между необходимостью и невозможностью выполнить задание учителя	4. Дать практическое задание, не выполнимое вообще 5. Дать практическое задание, не сходное с предыдущими 6. Шаг 1. Дать невыполнимое практическое задание, сходное с предыдущими. Шаг 2. Доказать, что задание учениками не выполнено

Примеры приемов создания проблемной ситуации.

Урок русского языка в 4 классе по теме «Глаголы II спряжения».

Учитель	Ученики
- Какую тему проходили на прошлом уроке? - Поупражняемся в определении спряжения глаголов (даются глаголы) - А теперь определите спряжение глаголов «смотреть» и «стелить» - Давайте проверим. Я проспрягала эти глаголы на доске. Что вы заметили?	- Спряжение глаголов. Выполняют задание. - Смотреть – глагол первого спряжения, стелить – второго. Смотреть – глагол второго спряжения, а стелить – первого.

Урок математики в 4 классе по теме «Умножение многозначного числа на двузначное»

Учитель	Ученики
- На доске дан ряд чисел. Что это за числа? - Выпишите в столбик числа и умножьте их на 7. - Выпишите в другой столбик трехзначные числа и тоже умножьте их на 27.	- двузначные и трехзначные. Выполняют. Испытывают затруднение.

На этапе **постановки учебной задачи (4-5 минут)** обращается внимание детей на отличительное свойство задания, вызвавшего затруднение. Цель: обсуждение затруднений, проговаривание цели урока в виде вопроса, на который предстоит ответить, или в виде темы урока. Затем организуется диалог, направленный на построение и осмысливание нового материала, которое фиксируется вербально, знаками и с помощью схем. Предлагается обучающимся система вопросов и заданий, подводящих их к самостоятельному открытию нового. В результате обсуждения подводится итог: методы решения учебной проблемы.

Побуждающий к гипотезам диалог.

Структура	Побуждение к выдвижению гипотез	Побуждение к проверке гипотез	
		устной	практической
Общее побуждение	К любым гипотезам: - Какие есть гипотезы? Догадки? Предположения?	- Согласны с этой гипотезой? Мыслью? Почему?	К плану проверки: - Как можно проверить гипотезу?
Подсказка	Решающей гипотезы (учителем приводится довод за или против гипотезы)	Учитель сам сообщает аргумент или контраргумент	Плана проверки
Сообщение	Решающей гипотезы	Учитель сообщает аргумент или контраргумент	Плана проверки

Примеры приемов формулирования учебной проблемы.

Урок русского языка в 4 классе по теме «Глаголы II спряжения».

Учитель	Ученики
- Итак, что вы хотели сделать? - Какое правило применили? - Получилось выполнить задание? (Побуждение к осознанию противоречия) - Значит, что это за глаголы? Какой будет тема урока? (Побуждение к формулированию проблемы)	- Определить спряжение глаголов. - Правило о спряжении. - Нет, не получилось (осознание неприменимости известного правила). - Глаголы – исключения (учебная проблема как тема урока)

Урок математики в 3 классе по теме «Умножение многозначного числа на двузначное»

Учитель	Ученики
- Вы смогли выполнить моё задание? - Почему же это задание не получилось? Чем оно отличается от предыдущего? (Побуждение к осознанию противоречия) - Какова же будет тема нашего урока? (Побуждение к формулированию проблемы)	- Нет, не смогли. - В первом случае мы умножали многозначные на однозначные числа, здесь надо умножать многозначные числа на двузначные, а мы этого ещё не умеем (осознание затруднения) - Умножение многозначного числа на двузначное (учебная проблема как тема урока)

На этапе «Открытия» детьми нового знания по возможности учащиеся включаются в ситуацию выбора метода решения проблемы, решение детьми проблемы с помощью выбранного метода, разрабатывается и фиксируется алгоритм решения. Проводится побуждающий к гипотезам диалог, подводящий к открытию знания диалог, подводящий без проблемы диалог.

На этапе **первичного закрепления (4 -5 минут)** ученики выполняют тренировочные упражнения с обязательным комментированием, проговариванием вслух изученных алгоритмов действия. Проверка правильности выполнения заданий организую по эталону.

При проведении **самостоятельной работы с самопроверкой по образцу (эталону) – 4-5 минут**. Каждый должен для себя сделать вывод о том, что он уже имеет. Письменно выполняется небольшая по объёму самостоятельная работа (2-3 типовые задания). Обязательна самоконтроль, самопроверка.

Следующий этап – **включение нового знания в систему знаний и повторение (7-8 минут)**. Сначала детям предлагаются задания, которые содержат новый алгоритм, новое понятие. Затем предлагаются задания, в которых новое знание используется вместе с изученными ранее.

При **подведении итога урока (рефлексии учебной деятельности) (2-3 минуты)** фиксируем изученное новое знание и его значимость. Организуется самооценка своей учебной деятельности на протяжении урока и работы класса [1, с. 3].

Особенность метода – самостоятельное «открытие» детьми нового знания в процессе исследовательской деятельности. Это способствует тому, что знания и учебные умения приобретают для обучающихся личную значимость.

Деятельностный метод является универсальным средством, предоставляющим учителю инструментарий подготовки и проведения уроков в соответствии с новыми целями образования. Деятельностный подход в обучении позволяет учителю использовать в своей практике различные способы организации учебного процесса. Эффективным является использование метода проектов в начальной школе.

Таким образом, применение деятельностного метода обучения на уроках в начальной школе позволяет оптимизировать учебный процесс, создает условия для формирования у ребенка готовности к саморазвитию, помогает формировать устойчивую систему знаний и систему ценностей (самовоспитание), способствует положительной динамике качества знаний учащихся, формирует всесторонне развитую личность, обладающую критическим мышлением.

Список литературы:

1. Корбакова И.Н., Терешина Л.В. Деятельностный метод обучения: описание технологии, конспекты уроков. 1-4 классы. – Волгоград: Учитель, 2016. – 23 с.
2. Петерсон Л.Г., Агатов Ю.Г., Кубышева М.А., Петерсон В.А. Система и структура учебной деятельности в контексте современной методологии. Москва. УМЦ «Школа 2000...» 2006 г. <https://www.sch2000.ru/deyatelnostniy/> (дата обращения 24.01.2021.)
3. Деятельностный подход в обучении как фактор развития личности младшего школьника. Режим доступа: [<http://www.proshkolu.ru/user/UshakovaOU/file/754302/>] (дата обращения 29.01.2021.)

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ В ФОРМАТЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ПРАКТИКИ

Калиев Кабдрахман Ануарбекович,
педагог-исследователь, учитель физической культуры,
Конуспаев Амир Серикович,
педагог-исследователь, учитель физической культуры,
Сарбасов Кайрат Калмантаевич,
учитель физической культуры,
КГУ «Карагайлинская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»,
Калиев Самат Каратаевич,
педагог-исследователь, учитель физической культуры,
ГУ «Средняя школа № 15 отдела образования
акимата города Костаная», г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Мұғалімнің кәсіби өсуінің проблемалық мәселелерін тиімді шеше алатын ең перспективалы бағыттарды ескере отырып, оқу бағдарламаларының күрделенуі жағдайында бұл дене шынықтыру сабақтары, оны одан әрі спорт секцияларына тарту арқылы жүзеге асырудың жоғары деңгейімен мұғалімнің құзыреттілігінің кәсіби өсуіне жағдай жасауға қабілетті деп айтуға болады. онда екі тарап та сәтті дамиды.

Мақсаты: Білім беру жүйесін дамытудың элементі ретінде жаңартылған оқыту бағдарламаларын енгізу жағдайында мұғалімнің кәсіби дамуы.

Түйінді сөздер: Педагог, дене тәрбиесі, мониторинг, инновациялық тәсіл, білім беру жүйесі, құзыреттілік.

Аннотация

Актуальность: Рассматривая наиболее перспективные направления, которые с наибольшей эффективностью могли бы решить проблемные вопросы профессионального роста педагога можно утверждать, что в условиях усложнения учебных программ именно уроки физической культуры при его дальнейшем привлечении в спортивные секции способны с высокой степенью реализации обеспечить условия профессионального роста компетентности учителя, в котором будут достаточно успешно развиваться обе стороны.

Цель: Профессиональное развитие учителя в условиях внедрения обновленных программ обучения как элемента развития системы образования.

Ключевые слова: Педагог, физическое обучение, мониторинг, инновационный подход, система образования, компетентности.

Abstract

Relevance: Considering the most promising directions, which most efficiently could solve the problematic issues of professional development of teachers, it can be argued that the complexity of curriculum the lessons of physical culture at its further involvement in the sports section is capable of a high degree of implementation to provide conditions for professional growth the competence of the teacher which will be enough to successfully develop on both sides.

Goal: Professional development of teachers in the context of the introduction of updated training programs as an element of the development of the education system.

Keywords: Teacher, physical training, monitoring, innovative approach, education system, competencies.

Школа во все времена стремилась и будет стремиться усиливать свое влияние на семью, с тем, чтобы вместе с ней способствовать реализации потенциала всех способностей ребенка. Педагог в классическом понимании будет всегда стремиться к тому, чтобы семья по своему воспитательному потенциалу превосходила любой социальный институт, поскольку ничто не составит конкуренцию институту семьи в передаче социальной информации, в развитии интеллектуальных способностей ребенка в естественных условиях [1, с.9]. Рассматривая наиболее перспективные направления, которые с наибольшей эффективностью могли бы решить проблемные вопросы профессиональ-

ного роста педагога физической культуры как в малокомплектных сельских так и в городских школах при интеграции системы образования и семьи можно утверждать, что в условиях усложнения учебных программ обновленного содержания, при высокой плотности учебных занятий, именно уроки физической культуры в комплексе с регулярным участием ребенка в спортивно-массовых мероприятиях, при его дальнейшем привлечении в спортивные секции способны с высокой степенью реализации обеспечить условия профессионального роста компетентности учителя физической культуры и организации учебного процесса в котором будут достаточно успешно развиваться обе стороны. Каждый урок физической культуры, каждое учебно-тренировочное занятие в спортивной секции, каждое спортивно-массовое мероприятие проводимое на территории образовательного учреждения по умолчанию базируется на эффективном выполнении учебной программы обновленного формата и воспитательной функции, поскольку в отличие от других учебных предметов физическое обучение предполагает активное участие самого ученика в процессе обучения, в свою очередь именно на этих уроках наиболее высокий КПД двигательной и мыслительной деятельности учащегося, осмысленного восприятия учебного материала, который выдается практическим материалом [1, с.120]. Сравнительное исследование педагогической практики учителей физической культуры КГУ «Карагайлинская средняя школа» и ГУ «Средняя школа №15 отдела образования акимата г. Костаная» за период с 2019г по 2021г позволили сделать вывод о возросшем влиянии спорта на социализацию личности ребенка, повышению роли педагога-тренера при значительном росте активности родителей в воспитании ребенка. Так, только исследование структуры семей воспитанников в рамках формативного оценивания, проведенное параллельно на базе сельской Карагайлинской средней школы и средней школы №15 г.Костаная помогло педагогическому составу МО физической культуры обеих школ определить не только наиболее эффективные методики отбора детей в спортивную секцию гиревого спорта на этапе начальной подготовки, но и необходимость качественного повышения профессиональных навыков педагогов. Ситуация, когда своевременно в полной мере были выявлены социальные проблемы группы неполных семей, которые составили 18,3 % выборки, выявила проблему недостаточной подготовки учителя к сложным психологическим ситуациям. При этом сравнивались показатели роста спортивных результатов учащихся обеих школ, когда на период 2019-2020 г. более 67,8 % учащихся Карагайлинской средней школы были привлечены к регулярным занятиям спортом и воспитанники становятся призерами и чемпионами региональных, республиканских и международных турниров по гиревому спорту при этом параллельно успешно решаются задачи по сохранению физического здоровья, эмоционального и психологического элемента воспитания детей, их личностного роста и социализации, в самом тесном сотрудничестве с родителями [5, с.125]. Ежедневная практика общения с ребенком в рамках урока физической культуры и последующей работой в рамках учебно-тренировочных занятий, а это немного не мало более 3-4 часов ежедневного общения между педагогом и воспитанниками в течении всего года, является органичным методом мотивации в качественном росте педагогической работы в условиях внедрения обновленной программы обучения, что в свою очередь обеспечивает педагогам физической культуры условия для дальнейшего профессионального роста. Какие же общие проблемы и трудности в плане улучшения условий для профессионального развития на сегодняшний день возникают перед учителями физкультуры средних школ, которые, как правило являются также и тренерами ДЮСШ: при интенсивности процесса образования учебные программы не в полной мере учитывают индивидуальность и потребность учащихся в занятиях спортом, отсутствие или низкий уровень обратной связи между учителем физкультуры школы и тренером ДЮСШ, без которой невозможен эффективный процесс подготовки спортсменов высокого уровня. К сожалению, физическая культура в условиях общеобразовательной

школы не всегда формирует у детей глубоких и полных знаний о своем физическом состоянии и путях его улучшения, а этот фактор напрямую влияет на мотивацию педагога в совершенствовании своих профессиональных навыков поскольку именно на этом этапе обучения появляются дополнительные возможности разрешения этой проблемы [6, с.110]. Это введение в школьную программу обучения олимпийских видов спорта в виде секций ДЮСШ и программ обучения бальным и спортивным танцам, начиная уже с 1-класса, поскольку именно эти виды спорта обеспечены в полной мере тренерскими кадрами, активно развивающимися Областными Федерациями в данных видах спорта, при этом эти виды спорта доступны школьному возрасту без существенных ограничений. Постоянный мониторинг и практика применения здоровьесберегающих технологий позволяет нам утверждать, что современный уровень физического воспитания требует длительной и упорной работы, направленной на развитие физических качеств, овладение техникой умений и навыков, воспитание психологической устойчивости, воспитания ребенка как самодостаточной, творческой личности, но для того чтобы повысить эффективность учебного процесса, необходимы новые организационные, методические и научные идеи, поиск новых подходов к физическому воспитанию. Один из таких подходов предполагает использование в качестве содержательной основы физического воспитания средств одного из видов спорта в сочетании со средствами общеподготовительной направленности, обеспечивающими разностороннюю физическую подготовленность. При этом конечно же необходимо в каждом случае определять такое соотношение средств вида спорта и учебной программы отдельной школы, которое будет обеспечивать полноценное решение задачи подготовки как массового спорта так и обеспечение кадрового резерва ДЮСШ, сборной команды области в этих видах спорта. Образовательные физкультурные потребности необходимо формировать с начальной школы. Участие в соревнованиях, общение с ровесниками, которых объединяют одни интересы, намного обогатят жизнь современного ученика. Включение олимпийских видов спорта, бальных и спортивных танцев в учебные программы значительно повысит заинтересованность учащихся, а эмоциональный характер соревновательных упражнений и подвижных игр, позволит комплексно решать вопросы развития педагогических кадров [3, с.99]. Практика доказывает необходимость перехода от традиционных средств, поэтому необходим постоянный поиск инновационного содержания программ физического воспитания при наличии научно обоснованной программы физического воспитания школьников, развитие и поддержка творчества в работе педагога с созданием ситуации успеха для каждого учителя.

Успешная реализация такого инновационного подхода в повышении профессиональной компетентности учителей физической культуры в рамках обновления учебных программ на сегодняшний день может включить в себя следующее:

1. Внедрение обязательных программ обучения бальным и спортивным танцам с 1-5 класс, с 5-11 класс на добровольной основе с учетом занятости детей в других спортивных секциях, привлечение тренеров областных федераций по олимпийским видам спорта в качестве школьных тренеров для развития массового спорта среди детей школьного возраста.

2. Организация и проведение на постоянной основе на базе НАО «Костанайский региональный университет имени Ахмета Байтурсынова педагогический институт имени Умирзака Султангазина» ежегодной Республиканской специализированной конференции учителей физической культуры, тренеров ДЮСШ, профессиональных спортсменов, преподавательского состава ВУЗ, представителей РЦФК отдела спорта Костанайской области с целью определения задач стоящих перед спортивным и педагогическим сообществом.

3. Открытие на базе НАО «Костанайский региональный университет имени Ахмета Байтурсынова педагогический институт имени Умирзака Султангазина» обучающей

программы степени Магистратуры по специальности Физическая культура и спорт, которая позволит учителям физической культуры повышать уровень своего образования.

Процесс подготовки творческого ученика, способного самостоятельно определять приоритеты своего обучения как конечную цель процесса обучения невозможен без наличия творческого преподавателя, когда процесс обучения, при котором возможность и мотивацию к саморазвитию будет создаваться не только для ученика, но и для педагога очевидно и станет краеугольным камнем современной системы образования Республики Казахстан.

Список литературы:

1. Гуров В.Н. Теория и методика социальной работы школы с семьей. – Москва-Ставрополь: Ставрополь-сервис школа, 1998. – 228 с.
2. Бальсевич В.К. Физическая культура для всех и для каждого / В.К. Бальсевич. – М.: Ф и С, 1988. – 132 с.
3. Анохина Т.В. Педагогическая поддержка как реальность современного образования // Классный руководитель. – 2003. – №3.
4. Брюхова В.М. Школа и семья: от диалога к партнерству // Классный руководитель. – 2007. – №6.
5. Гликман И.З. Школьный учитель и родители учеников: на чем строится их взаимодействие // Директор школы. – 2004. – №9
6. Ашмарин Б.А. Теория и методики физического воспитания : учебник для студентов фак. физ. культуры пед. ин-тов / Б.А. Ашмарин, Ю.А. Виноградов, З.Н. Вяткина ; под ред. Б. А. Ашмарина. – М.: Просвещение, 1990. – 287 с.

СТУДЕНТ ҚЫЗ-КЕЛІНШЕКТЕРДІҢ ӨЗІНІҢ СЫРТҚЫ КЕЛБЕТІНЕ АЛАҢДАУШЫЛЫҒЫ МЕН ҚАНАҒАТТАНУШЫЛЫҒЫ ОЛАРДЫҢ КОМПОНЕНТТЕРІ МЕН СИПАТТАМАЛАРЫН ӨЗІН-ӨЗІ БАҒАЛАУДЫҢ БОЛЖАУШЫСЫ РЕТІНДЕ

*Калиева Молдир Буркитовна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік
университетінің магистранты, Қостанай қ.
Ғылыми жетекшісі: Утегенова Б.М.,
п.ғ.к, профессор*

Аннотация

Тақырыптың өзектілігі әр түрлі қатынастарды реттеуде сыртқы келбеттің құндылығы мен маңыздылығының өсуімен, сыртқы келбеттің әлеуметтік-психологиялық функцияларының кәсіби, отбасылық, тұлғааралық ортаға әсерінің артуымен анықталады, бұл сыртқы келбетке қанағаттанушылық / қанағаттанбаушылық, аландаушылық / аландамаушылық феномендерінің өзектілендіруіне әкеледі.

Мақсаты: қанағаттанушылық / қанағаттанбаушылық, аландаушылық / аландамаушылықтың сыртқы келбетті бағалауға әсер ету ерекшеліктерін анықтау.

Түйінді сөздер: сыртқы келбет, сыртқы келбетке аландаушылық, қанағаттанушылық, сыртқы келбет маңыздылығы, бет-әлпетін өзін-өзі бағалау, денесін өзін-өзі бағалау, сымбаттылығын өзін-өзі бағалау.

Аннотация

Актуальность темы определяется возрастающей ценностью и значимостью внешнего облика в регуляции различных типов отношений, увеличением влияния социально-психологических функций внешнего облика на профессиональную, семейную, межличностную сферу, приводящего к актуализации феноменов удовлетворенности/неудовлетворенности, обеспокоенности / необеспокоенности внешним обликом.

Цель: определить особенности влияния удовлетворенности / неудовлетворенности, обеспокоенности / необеспокоенности на оценки своего внешнего облика.

Ключевые слова: внешний облик, обеспокоенность, удовлетворенность, значимость внешнего облика, самооценки лица, самооценки тела, самооценки привлекательности.

Abstract

The relevance of the topic is determined by the increasing value and significance of the external appearance in the regulation of various types of relations, the increase in the influence of the social and psychological functions of the external appearance on the professional, family, interpersonal sphere, leading to the actualization of the phenomena of satisfaction / dissatisfaction, concern / indifference with external appearance.

Goal: to determine the features of the influence of satisfaction/ dissatisfaction, concern / indifference on the assessment of one's appearance.

Keywords: appearance, concern, satisfaction, importance of appearance, aesthetic self-assessment, self-assessment of face, self-esteem of body, self-evaluation of attractiveness.

ТМД елдеріндегі, соның ішінде Ресейлік психологияда студенттердің сыртқы келбетіне деген қанағаттанушылығы, алаңдаушылығы, олардың сымбатты немесе әдемі сыртқы келбет туралы түсініктері қарастырылатын зерттеулер саны көп [1, 3, 5, 7, 8, 9, 11]. Әдетте, өзінің сыртқы келбетіне қатынасын, ол туралы студент қыздардың ойларын зерттеуге баса назар аударылады. Зерттеудің мұндай гендерлік бағыты сыртқы келбетке байланысты әртүрлі феномендерді зерттеуде жалпы тенденцияларды көрсетеді. S.Chaiken, G.Flett, P.Pliner [12, б. 265] гендерлік айырмашылықтар сыртқы келбеттің физикалық параметрлеріне, өмір жолының барлық кезеңдеріндегі сыртқы келбеттің өзін-өзі бағалауына әсер етеді деп мәлімдейді. Студент қыздардың өздерінің сыртқы келбетін эстетикалық қабылдауын зерттеу барысында [9, б. 64] олардың сыртқы келбетіне қанағаттану студент қыздардың өздерін қаншалықты қанағаттандыратындығына, сондай-ақ басқаларға қаншалықты сымбатты екендігіне байланысты екендігі анықталды. Бұл факторлар студент қыздардың өздерінің сыртқы келбеті туралы ойларына байланысты өзіне деген қатынасында туындайтын мәселелерді зерттеу жағдайында да қарастырылады [1, б. 128]. Оқуының нашарлауы байқалған және «кенеттен» бет-әлпеттің эстетикалық хирургиясына жүгінуді шешкен студент қыздар сыртқы келбетті бұрмалайды. Түзетусіз өмір сапасының барлық компоненттерін арттыру мүмкін емес ретінде, олар нақты бір бет-әлпетін айқын кемшілік ретінде қарастырады. А.Г.Жилиеваның, М.А.Полянинаның [1, б.129] зерттеуінде студент қыздар мен келіншектердің арасында айырмашылық, сыртқы келбетінде айқын кемшіліктер бар екендігі белгіленді. Алғашқылары көбірек бейімсіздеу, өзіне деген қатынасы өзгермелі болды. 18-19 жастағы қыздар сыртқы келбеттің әлеуметтік белгілеріне ерекше мән береді. Олар сыртқы көріністің анатомиялық және функционалдық ерекшеліктерімен салыстырғанда оларға көбінесе наразы. Сыртқы келбеттің өзін-өзі бағалауы, оның маңыздылығы студент қыздарда «Мен – Басқа» және «Мен – Мен» жағдайында өзгереді [11, б. 57]. Студент қыздардың өздерінің айқын Мен бейнесін және олардың өз сыртқы келбетін мінсіз көру туралы бағаларын салыстырмалы зерттеу нәтижелері туралы мәліметтер нақтылайды. Осы зерттеуде қатысушылардың көпшілігі өзінің сыртқы келбеттеріне сыни тұрғыда қарады және өз бейнесін сыртқы келбеттің мінсіз бейнесіне сәйкес келмейді деп санады. Сонымен бірге, педагогикалық жоғары оқу орындарының студент қыздары, әсіресе толық емес отбасыдан шыққан студент қыздар болашақ неке серіктесінің сыртқы келбетін идеализациялайтыны анықталды [4, б. 10]. Е.В. Улыбинаның жұмысының [8], жоғарыда келтірілген зерттеулерден айырмашылығы, жасөспірім кезіндегі денеге деген қатынастың гендерлік сипаттамасымен байланысын қарастырады. Ол өз зерттеуінде студент ұлдар мен қыздарды қарастырды. Бұл жұмыста дененің жағдайлық қанағаттанбауы, дене бейнесінің өмір сапасына әсер ету өлшемі, белгілі бір жағдайларда дененің қанағаттанбауын бағалау диагностикаланды. Жұмыстың авторы өмірлік жағдайлар өз денесі туралы қобалжудың белгісі мен модальділігін анықтай алатындығын және олардың жиынтығы сыртқы келбеттің интегралды өзін-өзі бағалауына әсер ететіндігін белгіледі.

Е.В. Улыбинаның зерттеу нәтижелері [8] студент қыздар тек қана денесіне жағдайлық қанағаттанбауды ғана емес, сонымен қатар көбінесе ер студенттерге қарағанда өзінің сыртқы келбетіне қанағаттанбайтындығын көрсетеді. Е.В. Улыбина студент қыздардың денелеріне қанағаттанбауының себебі ретінде зерттеуге қатысушылардың өз жынысының сипаттамаларына қарама-қайшы қатынасын атайды. Басқа жұмыста [4, б. 12] студент қыздардың да, ер студенттердің де сыртқы келбетіне қатысты алаңдаушылық деңгейінің жоғарылауы, физикалық келбеттің эталонын ұстануға деген ұмтылыспен түсіндіріледі. Я.Н. Крупец, Н.А. Нартованың пікірінше, «қалалық білімді жастар арасында салмақты-рефлексивті мәдениет қалыптасады, оның элементтері: дененің күнделікті мониторингі, өз денесін бағалауды басқалардың пікірімен ара қатынасын белгілеу, дене пішінін басқаруда арнайы құзыреттердің болуы және гендерлік бейтараптық. Өзінің сыртқы келбетін рефлексивті бағалау «арық дененің» мәдени нормасына сәйкес келмеуіне байланысты қалыпқа келтірілген алаңдаушылық пен наразылықты анықтайды» [5, 523 б.]. Д.В. Погонцева [7, б. 110] ер студенттердің әйелдің сыртқы және ішкі сұлулығы туралы көріністерін зерттей отырып, сонымен қатар әйел сұлулығына әлеуметтік-мәдени көзқарастарды көрсететін және оның мінсіз бейнесіне жақындайтын сыртқы келбет параметрлерін анықтады. Демек, өзінің сыртқы келбет бейнесінің идеалға сәйкес келмеуі олардың алаңдаушылығын арттыруы мүмкін. Жоғарыда көрсетілген сыртқы келбетке қанағаттану / қанағаттанбау факторларымен қатар, мысалы, физикалық Мен бейнесіне өзіндік қатынас, денені өзін-өзі қабылдау шындығымен үйлесе қарастырылады немесе өзінің денесіне және жынысына деген қатынастың жеке тұлғаның өзіндік қатынасына әсері зерттеледі [10].

Егер Е.П. Ильин [2, 353 б.] берген қанағаттанушылық анықтамасын ұстанатын болсақ, онда сыртқы келбетке қанағаттанушылықты әр түрлі функцияларды орындай отырып, адамның әл-ауқатының «инвесторына» айналатын, өзінің сыртқы келбетіне жеткілікті тұрақты, ұзақ мерзімді, жағымды эмоционалды қатынас ретінде түсіндіруге болады. Сыртқы келбетке қанағаттанбаушылық – бұл сыртқы келбеттің адамның әл-ауқатына теріс әсер ету тәжірибесіне байланысты қалыптасқан өзінің сыртқы келбетіне жеткілікті тұрақты, ұзақ мерзімді жағымсыз эмоционалды қатынас болып табылады. Сыртқы келбетке қатысты алаңдаушылықты әлеуметтік мазасыздықтың бір түрі ретінде, «сыртқы келбетке диспозициялық көңіл аудару» ретінде түсіндіруге болады, ол сыртқы келбеттің кейбір компоненттері басқа адамдарға теріс әсер етуі мүмкін деген болжамға байланысты пайда болады. Сыртқы келбетке қатысты алаңдаушылықты, қанағаттанушылық / қанағаттанбаушылықты түсіндіруді ескере отырып, өзінің сыртқы келбетімен байланысты қатынастар мен қобалжулардың бұл түрлерін салыстырмалы түрде тәуелсіз, сыртқы келбеттің өзін-өзі бағалауына, демек, жеке тұлғаның тұтас Мен тұжырымдамасына әртүрлі әсер ететін ретінде қарастыруға болады. Студенттердің сыртқы келбетіне қанағаттанушылығы мен алаңдаушылығын қарастырған көптеген жұмыстарда, әлеуметтік-мәдени факторлардың осы феномендерге айтарлықтай әсері белгіленеді, бірақ сыртқы келбетті бағалау, сыртқы келбеттің өзін-өзі бағалауына, сыртқы келбеттің алаңдаушылығы мен қанағаттанушылығына ұзақ әсер етуі мүмкін ішкі ортаның рөлі әлі де жеткілікті түрде ескерілмейді, өйткені басқаны бағалау пікірлері, өзі туралы идеяларды қоса, басқа факторлардың әсерін жанамалайды. Осыған байланысты студенттердің өмір жолының әртүрлі кезеңдерінде достары мен ата-аналарының олардың сыртқы келбетін бағалау туралы көріністерін зерттеуге және бұл көріністерді сыртқы келбетке қанағаттанушылық, алаңдаушылықтың, сыртқы келбетті өзін-өзі бағалаудың маңызды факторларының бірі ретінде қарастыруға бет бұру қажет. Көптеген жұмыстар сыртқы келбеттің физикалық параметрлеріне, көбінесе дененің бөліктеріне қанағаттану / қанағаттанбауды зерттейді, бірақ студенттік жаста, тұтастай алғанда іскерлік, тұлғааралық және отбасылық қатынастар жүйесін белсенді құратын жастар үшін өте маңызды болып табылатын сыртқы келбеттің сипаттамаларын ескермейді.

Зерттеу жұмысына 19 бен 21 жас аралығындағы 40 студент қыз-келіншектер қатысты. Зерттеу барысында студенттік жас кезеңіндегі қыз-келіншектердің өзінің сыртқы келбетіне қатынасын анықтасақ, онда олардың өзін қабылдауын одан әрі жоғарлата алу болжамы тексерілді. Студенттік жас кезеңінде қыз-келіншектердің өзіне деген қатынасында сыртқы келбеттің маңыздылығы зерттелді. Ең бірінші кезеңде өз дене бейнесін әртүрлі аспектілерде бағалау үшін Т.Ф. Кэштің «Жеке денеге қатысты көп компонентті сауалнамасы (MBSRQ-AS)» қолданылды. Әдістеме 5 субшкаланы: сыртқы келбетті бағалау, сыртқы келбетке бағдарлау, дене параметрлеріне қанағаттану, артық салмақ туралы алаңдаушылық, өз салмағын бағалауды құрайтын 34 пункттен тұрады. Екінші кезеңде сыртқы келбетке деген өзіндік қатынасты терең қарастыру және сыртқы келбет сипаттамаларының әлеуметтік-қалаулы мазмұнын бағалау үшін В.А. Лабунская, Е.В. Белугинаның «Сыртқы келбеттің компоненттерін бағалау-мазмұнды түсіндіру» сауалнамасы қолданылды. Субъектілерге сыртқы келбетінің құрамдас бөліктерінің қарама-қарсы 11 жұпқа сәйкестігін бағалау ұсынылады: қарапайым-айрықша, тартымды-тартымсыз, көрікті-көріксіз, қызықты-қызықсыз, бездіретін-еліктіргіш, жағымсыз-жағымды, тиімсіз – тиімді, әдеттегі – біртума, ер адамдар үшін тартымсыз-ер адамдар үшін тартымды, сексуалды емес – сексуалды, нәзік емес – нәзік. Үшінші кезеңде дененің жекелеген бөліктеріне қанағаттану дәрежесін өлшеу үшін О.А. Скугаревский жасаған модификацияланған «Өз денесімен қанағаттану деңгейін бағалау шкаласы (ШУСТ)» қолданылады. Түпнұсқада бұл шкала дененің 21 бөлігінен тұратын тізбені білдіреді, олардың әрқайсысын респондентке қанағаттану дәрежесіне сәйкес Лайкерттің жеті балдық шкаласы бойынша (0-ден 6-ға дейін), келесі критерийлерге сүйене отырып бағалау ұсынылады: 0-толық қанағаттанбаған, 6-толық қанағаттанған.

О.А. Скугаревскийдің «Өз денесімен қанағаттану деңгейін бағалау шкаласы (ШУСТ)» бойынша зерттеудің нәтижелері:

1-кестеде Өз денесімен қанағаттану деңгейін бағалау шкаласы әдісі бойынша орташа көрсеткіштер көрсетілген: денеге және оның әртүрлі бөліктеріне орташа қанағаттану, сондай-ақ дененің жеке бөліктерінің сыртқы келбетке жалпы қанағаттану үшін маңыздылығы.

Кесте 1

Әдістеме бойынша орта көрсеткіш:

Барлығы	ШУСТ	Бас.қанағ.	Дене.қанағ.	Дене төмен бөл. қанағ.	Бетке қанағ.	Шашына қанағ.
Студент қыздар	80%	4,96	4,78	4,64	4,40	5,03
Студент келіншектер	75%	4,76	4,44	4,51	4,35	4,65

Кесте 1 жалғасы

Барлығы	Бас.маңыз.	Дене.маңыз.	Дене төмен бөл. маңыз.	Бетке маңыз.	Шашына маңыз.
Студент қыздар	4,86	4,65	4,65	5,57	5,57
Студент келіншектер	4,75	4,56	4,55	5,48	5,59

Зерттелген студент қыз-келіншектердің басымы бас бөліктерімен (бет, құлақ, жақ, тіс), ең азы бет терінің күйімен қанағаттанатынын көреміз. Бұл ретте студент қыздар, жалпы алғанда, студент келіншектерге қарағанда өз денелерімен көбірек қанағаттанады. Орташа алғанда, студент қыз-келіншектер өздерінің дене бітіміне 78% қанағаттанады. Сонымен қатар, барлық студент қыз-келіншектер үшін өз сыртқы келбетіне қа-

тысты бет терінің және шаштың жағдайы, ең азына – дененің төменгі бөлігі маңызды болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. А.Г. Жилиев, М.А. Полянина Студент қыздардың өзіндік қарым-қатынас проблемаларындағы өз келбеті туралы ойларының рөлі // Қазан педагогикалық журналы. – 2010. –№ 5-6. –126-134 б.
2. Е.П. Ильин Эмоциялар мен сезімдер. 2-басылым. – СПб.: Питер, –2013. –783 б.
3. В.В. Калиновская, О.А. Скугаревский Сыртқы тартымдылықтың «кері жағы»: БММУ студенттерінің өз дене бітімінің компоненттерін зерттеу // Беларусь медициналық журналы. –2004. – № 3. –7-28 б.
4. И.Б. Котова, А.М. Бережная Педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттеріндегі неке серіктесі туралы ойларының мазмұнын эмпирикалық зерттеу // Ресей психологиялық журналы. – 2007. – Т. 4. – № 3. – 8–17 б.
5. Я.Н. Крупец, Н.А. Нартова «Худой значит нормальный»: қалалық жастар ортасында денені басқару // Әлеуметтік саясатты зерттеу журналы. –2014. –12 т. –№ 4. –523-538 б.
6. В.А. Лабунская Дене тілі емес, жан тілі. Жеке тұлғаны вербалды емес білдіру психологиясы. – Ростов н/Д: Феникс, –2009. –344 б.
7. Д.В. Погонцева Қазіргі жастардың әйелдің сыртқы сұлулығы туралы ойлары // Ресей психологиялық журналы. – 2008. – Т. 5. – № 4. – 110–112 б..
8. Е.В. Улыбина Жасөспірім кезіндегі денеге деген қарым-қатынастың гендерлік сипаттамасымен байланысы // Психологиялық зерттеулер. – 2011. – №4 (18). URL: [http:// psystudy.ru / index.php](http://psystudy.ru/index.php)
9. Н.Р. Харевич, Е.М. Тищенко, Ю.В. Бутевич Медицина университеті студенттерінің сыртқы келбетін эстетикалық қабылдау // Гродно Мемлекеттік Медицина Университетінің журналы. – 2010. – №4 (32). – 64-65 б.
10. А.Г. Черкашина Денедегі өзін-өзі қабылдаудың шынайылығына байланысты физикалық Мен бейнесіне деген өзіндік қатынас ерекшеліктері // Самара гуманитарлық академиясының хабаршысы. «Психология» сериясы. –2012. –№1 (11). –75-91 б.
11. А.Г. Черкашина, 17-18 жастағы қыздардың өзіндік қатынасындағы физикалық Мен бейнесі: Дис. ... псих. ғыл. канд. / – Самара, 2004 – 197 б.
12. Pliner P., Chaiken S., Flett G. Gender differences in concern with body weight and physical appearance over the life span // Personality and Social Psychology Bulletin. – 1990. – V. 16 (2). – pp. 263–273. doi:10.1177 / 0146167290162007. URL: <http:// dx.doi.org / 10.1177 / 0146167290162007>.

ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО УРОВНЯ МАСТЕРОВ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ ПОСРЕДСТВОМ ВНЕДРЕНИЯ СТАНДАРТОВ WORLDSKILLS KAZAKHSTAN

Климова Светлана Васильевна,
преподаватель высшей категории, заведующая мастерскими,
Костанайский колледж автомобильного транспорта, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Білім беру процесіне енгізілетін WorldSkills Kazakhstan стандарттары педагог кадрлардың кәсіби шеберлігін арттыруға ықпал етеді және өзінің кәсіби әлеуетін іс жүзінде іске асыра алатын бәсекеге қабілетті орта буын мамандарын даярлау сапасын қамтамасыз етуге бағытталған.

Түйінді сөздер: WorldSkills Kazakhstan конкурстық қозғалысы, педагогтардың кәсіби өсуі, студенттердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру.

Аннотация

Актуальность. Внедряемые в образовательный процесс стандарты WorldSkills Kazakhstan способствуют повышению профессионального мастерства педагогических кадров и направлены на обеспечение качества подготовки конкурентоспособного специалиста среднего звена, умеющего практически реализовать свой профессиональный потенциал.

Ключевые слова: конкурсное движение WorldSkills Kazakhstan, профессиональный рост педагогов, формирование профессиональных компетенций у студентов.

Abstract

Relevance The WorldSkills Kazakhstan standards implemented in the educational process contribute to improving the professional skills of teaching staff and are aimed at ensuring the quality of training of a competitive mid-level specialist who is able to practically realize their professional potential.

Keywords: competitive movement of WorldSkills Kazakhstan, professional growth of teachers, formation of professional competencies of students.

Вы не будете расти, если не будете пытаться совершить что-то за пределами того, что вы уже знаете в совершенстве.

Ральф Эмерсон

Быстро развивающийся рынок труда требует от профессионального образования высококвалифицированного конкурентоспособного специалиста, способного решать основные профессиональные задачи.

Развитие у обучающихся базовых и профессиональных компетенций считается одной из важных задач современного образования организаций ТипПО.

В этих условиях объективно возрастает роль профессионального образования в подготовке кадров среднего звена. Одним из показателей подготовки кадров, согласно мировым стандартам, является участие в конкурсном движении WorldSkills International [1].

Качество подготовки специалистов среднего профессионального образования зависит от педагогических кадров и в первую очередь конечно же от мастеров производственного обучения.

Мастер производственного обучения является центральным звеном при подготовке специалиста, который обучает студентов высококвалифицированному труду, именно на уроках производственного обучения. Мастер, который является личностью, может сформировать из студента мастера своего дела, человека, обладающего профессиональной культурой, чувством собственного достоинства, гордости за свою профессию. Именно, в учебных мастерских закладываются основы мастерства будущих квалифицированных рабочих; здесь прививается интерес и любовь к изучаемой профессии, обучающиеся приучаются к дисциплине труда, у них воспитывается потребность в качественном выполнении порученной работы. Следовательно, организация процесса воспитания и обучения в учебной мастерской методически грамотная подготовка и проведение занятий производственного обучения – важнейшая предпосылка дальнейшего улучшения эффективности и качества всего учебно-воспитательного процесса [2].

Именно, мастер производственного обучения, выполняя свои должностные функции, выступает связующим звеном в процессе интеграции будущего молодого специалиста в реальную производственную сферу.

Чтобы на выходе из стен колледжа получить квалифицированного специалиста, необходимо, чтобы уровень профессионально-педагогической компетенции мастеров производственного обучения, был достаточно высоким.

Развитие педагогического мастерства мастеров производственного обучения в нашем колледже осуществляется через:

- ✓ курсы повышения квалификации;
- ✓ самообразование (приобретение знаний, умений, навыков);
- ✓ самовоспитание (формирование мировоззрения, мотивов и опыта деятельности, качеств личности);
- ✓ саморазвитие (совершенствование психических процессов и способностей);
- ✓ изучение передового и обобщение собственного педагогического опыта, взаимопосещение уроков.

Кроме того, на мой взгляд возможность повышения профессионального мастер-

ства педагогических кадров (мастеров производственного обучения), а также высокого профессионального уровня подготовки студентов успешно реализуется через конкурсное движение WorldSkills Kazakhstan (далее – WSK) [3].

В Костанайском колледже автомобильного транспорта сложилась многолетняя традиция проведения внутриколледжного конкурса профессионального мастерства по стандартам WSK.

С каждым годом увеличивается количество компетенций на региональном, республиканском и международном конкурсах профессионального мастерства WorldSkills.

В нашем колледже данный конкурс проводится по восьми компетенциям. В 2020-2021 учебном году конкурс профессионального мастерства среди студентов 2-3 курсов планируется проводиться ещё по одной компетенции: «Обслуживание и ремонт дизельных двигателей». Так как, в 2019-2020 учебном году, в рамках проекта «Жас маман» наш колледж получил возможность значительно обновить материально-техническую базу и создать новую мастерскую «Ремонт дизельных двигателей».

Хотелось бы отметить и тот факт, что наши мастера производственного обучения принимали активное участие в подготовке и проведении регионального и республиканского чемпионатов профессионального мастерства WSK в 2019 и 2020 годах по компетенциям: «Ремонт и обслуживание легковых автомобилей», «Обслуживание и ремонт дизельных двигателей», «Сварочные технологии». Являясь экспертами на данных конкурсных площадках у них, появляется возможность познакомиться с новыми методиками и технологиями обучения, требованиями профессиональных стандартов международного уровня. Обмениваясь опытом со своими коллегами на подобных соревнованиях, мастера производственного обучения могут использовать международный опыт для проведения производственного обучения со своими обучающимися, что в свою очередь будет способствовать повышению уровня компетенции мастера, и в дальнейшем отразится в подготовке участников на чемпионаты регионального, республиканского и мирового уровней.

Так, принимая участие в мировых чемпионатах WorldSkills в Абу-Даби 2017, Казань 2019 приняли решение о создании учебных стендов по тормозной системе и по системе электронного управления работы двигателя автомобиля методом проектов. В настоящее время группа студентов под руководством преподавателей и мастеров производственного обучения разрабатывают концепцию данных стендов, составляют спецификацию необходимых материалов и запасных частей, смету расходов. Далее студенты будут работать в слесарной, токарной и сварочной мастерских. Тем самым, они более глубоко освоят навыки работы с обработкой металла и его сваркой [4].

Следующий этап в данном проекте – это монтаж и сборка конструкций. На этом этапе студентам понадобятся приобретенные знания по устройству и ремонту автомобилей. Они смогут более глубоко и детально разобраться с устройством и работой данных систем.

Для более наглядного и эффективного использования данного оборудования в учебном процессе мастерам производственного обучения необходимо создать комплект учебно-методического обеспечения (разработать инструкции по ТБ на рабочих местах, технологические карты, дидактические и контрольно-измерительные средства обучения), в том числе и наполнении электронного портала Moodle для применения созданных стендов в учебном процессе.

Создание учебных стендов по тормозной системе и электронной системе управления работы двигателя автомобиля позволит в дальнейшем увеличить количество практических работ во время учебного процесса и качество восприятия студентами учебного материала. Будет способствовать формированию у студентов общих и профессиональных компетенций, более углубленному и расширенному получению знаний и умений, а также приобретению практического опыта по специальности, и в конечном итоге – по-

зволит быть востребованными и конкурентоспособными специалистами на рынке труда.

Кроме того, внедряемые нашим педагогическим коллективом в образовательный процесс элементы оценивания профессиональных компетенций на основе стандартов WSK – это новый подход к оценке образовательного процесса и компетенции наших выпускников [5].

Критерии оценивания составляются таким образом, чтобы максимально точно и корректно измерить уровень владения студентами навыками и знаниями, необходимыми для профессионала высокого класса.

Несомненно, самообразование, непрерывное повышение своего профессионального мастерства составляет основу успешности мастера производственного обучения в современных условиях.

Так как, производственное обучение, проводимое на базе учебного заведения, является подготовительной ступенью к дальнейшей практической деятельности и нацеливанию наших студентов на полноценное овладение рабочими приемами, которые потребуются в полной мере, при прохождении профессиональной практики, а в дальнейшем и трудоустройстве на конкретном предприятии в реальных условиях.

Ещё не маловажный факт в том, что конкурсы профессионального мастерства на основе стандартов WSK являются значимым аспектом для любой организации, так как позволяют каждому преподавателю или мастеру производственного обучения показать свой профессионализм, проявить скрытые возможности и получить всеобщее признание.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании».
2. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 – 2025 годы, Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988.
3. НАО «Холдинг «Кәсіпқор» «Основные аспекты процесса организации и проведения региональных чемпионатов по стандартам WorldSkills» – Нур-Султан, 2019.
4. Анисимова А. П. Проблемы формирования современной личности выпускника на основе компетенций, определяющих социальными партнерами. // Право и образование, 2010;
5. Концепция непрерывного профессионально-педагогического образования педагога новой формации РК – Астана, 2005.
6. Выбираем рабочую профессию [Электронный ресурс]. Режим доступа: URL:http://www.tmsam.ru/professiya/vibor-professii-nachalo/vybiraemrabochuju_professiju.html.

УНИВЕРСАЛЬНЫЕ НАВЫКИ И КОМПЕТЕНТНОСТИ В ЭПОХУ «НОВОЙ ЭРЫ» В ОБРАЗОВАНИИ, КАК ОСНОВА ДЛЯ ВЫЗОВА СОВРЕМЕННОСТИ

Коваленко Елена Анатольевна,
учитель информатики,
КГУ «Качарская общеобразовательная школа №1
отдела образования города Рудного»,
Земцова Наталья Анатольевна,
учитель математики,
КГУ «Общеобразовательная школа №23 имени М.Козыбаева
отдела образования города Костаная»,
Хайдаршина Татьяна Николаевна,
учитель начальных классов,
КГУ «Общеобразовательная школа №1 имени М.Горького
отдела образования Карабалыкского района»

Аннотация

Өзектілігі. Білім беру жүйесіндегі сапалы өзгерістер нәтижесінде жетілген қарама-қайшылықтар әр адам үшін де, бүкіл қоғам үшін де білім берудің мүлдем жаңа тұжырымдамаларын туды-

ратын қиындықтарды тудырады. Білім берудегі «жаңа дәуір» дәуірінде бұрын білім берудің негізгі қағидаларының бірі болған кейбір қарама-қайшылықтар мен қайшылықтар өзекті болып табылады.

Түйінді сөздер: білім берудегі екпінді өзгерту, жан-жақты дағдылар, құзыреттілік, заманауи сын-қатерлер.

Аннотация

Актуальность. Противоречия, назревшие в результате качественных изменений в системе образования, порождают вызовы, результатом которых будут абсолютно новые концепции образования, как для каждого человека, так и для общества в целом. В эпоху «новой эры» в образовании актуализируются некоторые противоположности и противоречия, бывшие раньше одними из основных принципов образования.

Ключевые слова: смещение акцентов в образовании, универсальные навыки, компетентность, вызовы современности.

Abstract

The contradictions that have matured as a result of qualitative changes in the education system give rise to challenges that will result in completely new concepts of education, both for each person and for society as a whole. In the era of the «new era» in education, some of the opposites and contradictions that were previously one of the basic principles of education are actualized.

Keywords: shifting emphasis in education, versatile skills, competence modern challenges.

Противоречия, назревшие в результате качественных изменений в системе образования, порождают вызовы, результатом которых будут абсолютно новые концепции образования, как для каждого человека, так и для общества в целом. Ввиду подобных вызовов, сложившихся из-за веяний современности невозможно утверждать, что сегодняшнее образование изменяется, правильнее будет отметить, что наступил переломный момент или точка апогея, которая в свою очередь становится стартом «новой эры» в образовании. Говоря о «новой эре» образования мы уже не можем сравнивать с тем, что было, например, несколько десятилетий назад, так как ныне актуализируются некоторые противоположности и противоречия, бывшие тогда одними из основных принципов образования [1].

Вызовы современности смещают акценты в образовательной системе в целом. Противоречивость в том, что выпускник, специалист не отвечает требованиям и критериям сегодняшнего рынка профессий, то есть образование, ставшее «общедоступным» может стать менее качественным, вследствие чего назвали качественно новые преобразования, а в точности сместились акценты. Акценты смещаются от получения фиксированного багажа предметных знаний на развитие универсальных навыков. Сегодня недостаточно знать многое, сегодня нужно уметь и обладать навыками, красной нитью вплетающимися в собственный опыт. Смещение акцентов в образовании можно считать адекватной реакцией целой системы на вызовы современности [2].

1. «Тотальная цифровизация» – информационный переизбыток. Современное общество – это ежесекундно расширяющееся информационное пространство, характеризующееся резким повышением роли информационных процессов и объема информации, поступающей извне. Информация и определённый запас знаний ныне это не может быть ценным ресурсом. Теперь ценность состоит в умении ориентироваться и управлять объемами цифровой информации в большинстве своём. То есть обладание умением, верно использовать цифровую информацию должно быть таким же навыком как чтение которое прививается с раннего возраста и является обязательным для каждого человека, а не только для высокообразованного как было раньше [1].

2. Под прицелом теперь не образовательный процесс, в результате которого я узнаю что-то новое, основной целью и вызовом образованию является обладание проектными компетентностями. Современность требует от учащегося, выпускника, специалиста наряду с остальными универсальными умениями, арсенал навыков – проектировать, строить, принимать решения и реализовывать это всё в реальности.

3. «Образование не на всю жизнь, а через всю жизнь». Эта фраза смотрящего в будущее человека для современного общества стала, чуть ли не девизом. Концепция о единой полученной профессии на всю жизнь ушла в прошлое, получение нескольких карьерных направлений для успешного человека становится адекватным фактом на сегодня. Основной причиной подобного изменения является повышение роли постоянного непрерывного образования каждого человека, так как, только в данном случае открываются возможности в достижении успеха в течение профессиональной жизни, насыщенной несколькими карьерными траекториями [2].

Для формирования проектной компетентности школьника необходимо развивать культуру исследовательской деятельности. Каждый урок, ориентированный на гармонично-развивающуюся личность, ее познавательную активность, саморегуляцию и мета-знания может предполагать исследовательскую деятельность. На своих уроках применяю различные методики и приемы обучения для повышения мотивации к учению, исследовательской проектной деятельности, в которой учащийся с его опытом и знаниями занимает центральное место, а учитель принимает роль консультанта, тьютора.

Исследовательская деятельность обучающихся связана с решением учащимися творческой, исследовательской задачи с заранее неизвестным решением (в отличие от практикума, служащего для иллюстрации тех или иных законов природы) и предполагает наличие основных этапов, характерных для исследования в научной сфере, таких как проблемы, изучение теории, посвященной данной проблематике, подбор методик исследования и практическое овладение ими, сбор собственного материала, его анализ и обобщение, научный комментарий, собственные выводы. Любое исследование, независимо, в какой области естественных или гуманитарных наук оно выполняется, имеет подобную структуру. Любая исследовательская или проектная деятельность дает учителю и ученику результат, а когда ученик видит результат своей работы, это повышает мотивацию к обучению, приводит к повышению ответственности за собственное обучение. Что является актуальным особенно в период дистанционного обучения.

Включение учащихся в исследовательскую и проектную деятельность является одним из путей повышения мотивации и эффективности учебной деятельности. Исследовательская и проектная деятельность открывает новые возможности для создания интереса школьника, как к индивидуальному творчеству, так и к коллективному. При реализации исследовательских и проектных работ особенно важно владение школьниками компетенциями в той или иной области знаний, а также происходит активная работа воображения, которая является основой творчества.

В основе и метода проектов, и метода исследований лежат:

- развитие познавательных умений и навыков учащихся;
- умение ориентироваться в информационном пространстве;
- умение самостоятельно конструировать свои знания;
- умение интегрировать знания из различных областей наук;
- умение критически мыслить [2].

Для развития исследовательских способностей детей на уроках математики в период дистанционного обучения, используется методический материал, направленный на развитие умений видеть проблему, выдвигать гипотезы, задавать вопросы, давать определения понятиям, умений наблюдать и классифицировать, высказывать суждения, делать умозаключения и выводы. Также ученикам предлагается совместная творческая работа. Учащиеся получают одно творческое задание и начинают работу над ним в качестве соавторов. При этом возможны различные схемы совместной деятельности, которые учащиеся могут выбрать сами или им это может подсказать преподаватель. В рамках работы над учебным проектом предлагаются различные формы работы, например, «классическая» форма общения по Интернету: переписка по электронной почте, общение в чатах. В таком случае учащимся должны быть поставлены конкретные

задачи, их деятельность должна осуществляться по плану. Например, при изучении темы «Конус. Развертка и площадь поверхности конуса» решение творческого задания, составление собственных задач.

На уроках практикуется применение большого количества инновационных методик, техник учения направленных на развитие компетентной личности с применением различных форм работы, таких как индивидуальные, групповые и т.д. Одна из методик групповой работы – «Джигсо». В рамках этой методики учащиеся делятся на группы, сначала знакомятся с содержанием темы, потом происходит распределение обязанностей – составление плана работы, тайм-менеджмент. Создание плаката, продукта (решение задачи), составление вопросов высокого и низкого уровней мышления. Учащиеся в результате работы получают не только знания, обработанные и закреплённые с помощью ответов на составленные вопросы, создание образовательного продукта – постера с отображенным материалом и процесса его презентации. Работа с подобными краткосрочными проектами в рамках урока позволяет расширить ЗБР учащихся, а также развивать его потенциал в сфере саморегуляции, метапознания и исследовательской компетентности.

Развитие, по словам Познера, есть «опыт + рефлексия». Новая эпоха в образовании является как будто логическим завершением развития прошлой эпохи. Поэтому синтез опыта и рефлексии, перерастающий в компетентность и арсенал универсальных навыков, на приобретение которых нацелено общество и образовательная система в целом [3].

Список литературы:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/vyzovy-i-otvety-sovremennogo-obrazovaniya>
2. <https://plus.rbc.ru/news/5acbe3a47a8aa94d61f53913>
3. Руководство для учителя «Третий базовый уровень»

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ: ПОИСК ЭФФЕКТИВНОЙ МОДЕЛИ

Курманбаева Ирина Сергеевна,
заместитель директора по информатизации, учитель математики,
Бабаченко Лидия Петровна
учитель математики,
Батура Людмила Владимировна
заместитель директора по учебной работе, учитель математики
Батура Александра Владимировна
учитель математики,
ГУ «Средняя школа № 7 отдела образования
акимата города Костаная», г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Кәсіби педагогикалық білім беру білім беру қызметкерлеріне кәсіби, мансаптық және тұлғалық өсудің жекелендірілген траекториясын қалыптастыруға, олардың педагогикалық қызметін кейінгі қолдауымен, оның ішінде қашықтықтан білім беру технологияларын қолдана отырып, сондай-ақ дамыған бағдарламаларды қолдаумен, топта жұмыс істеу үшін кәсіби кабинеттерін жетілдіре алады.

Мақсаты. Оқытудың белсенді формалары мен әдістері арқылы өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі зерттеуге қажеттіліктерді қалыптастыру.

Түйінді сөздер: өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі дамыту, стратегия, өзара оқыту, рефлексия.

Аннотация

Актуальность. Профессиональное педагогическое образование способно обеспечить работникам образования научно-педагогическую поддержку формирования как персонифицированной

образовательной траектории профессионального, карьерного и личностного роста с последующим сопровождением их педагогической деятельности, в том числе с использованием дистанционных образовательных технологий, так и поддержку разработанных программ совершенствования профессиональных способностей работать в команде.

Цель. Формирование потребностей к саморазвитию и самообучению через активные формы и методы преподавания

Ключевые слова: самообразование, саморазвитие, стратегия, взаимообучение, рефлексия.

Abstract

Relevance. Professional pedagogical education is able to provide educational workers with scientific and pedagogical support for the formation of both a personalized educational trajectory of professional, career and personal growth with the subsequent support of their pedagogical activities, including using distance educational technologies, and support for the developed programs to improve professional abilities to work in a team.

Goal. Formation of needs for self-development and self-study through active forms and methods of teaching.

Key words: self-education, self-development, strategy, mutual learning, reflection.

Сегодня, когда коренным образом изменилась социальная ситуация и отношение в обществе, встал вопрос о необходимости становления учителя как педагога, способного решать сложные задачи, стоящие сегодня перед образованием, владеть полным арсеналом компьютерных средств и педагогических технологий, уметь использовать в своей работе интерактивные средства обучения, обеспечивать формирование ключевых компетентностей обучающихся.

В современном обществе постоянное самообразование, с одной стороны, все больше становится условием успеха в деятельности, а с другой – и это особенно важно – оно защищает от интеллектуального оскудения личности. Именно поэтому важно чтобы учитель стремился к тому, чтобы выстроить программу профессионально – личностного саморазвития.

Руководство профессиональным ростом педагога происходит посредством различных форм организации самообразования: предметные курсы; работа в методическом объединении; открытые уроки. Online уроки; конференции; семинары; конкурсы; коучинги; публикации; менторство; сетевое сообщество.

При составлении программы самообразования педагогу необходимо определить основные приоритеты.

1. Ценности: включает представление о себе и своей ценности, своем вкладе в общее дело.

2. Цели: развитие положительной мотивации к профессиональной деятельности и повышения своего мастерства, самореализации.

3. Я – концепции: укрепление адекватной профессиональной самооценки.

4. Действия: определение направлений и перспектив дальнейшего внутреннего роста.

5. Стратегии (перспектива): прогнозирование карьерного роста и составление профессиональной биографии.

В этом помогает SWOT-анализ – метод стратегического планирования, заключающийся в выявлении факторов внутренней и внешней среды организации и разделении их на четыре категории: Strengths (сильные стороны), Weaknesses (слабые стороны), Opportunities (возможности) и Threats (угрозы).

Проведя SWOT-анализ собственной деятельности, выделяются слабые стороны своей профессиональной деятельности, и одна из этих слабых сторон и становится методической темой педагога.

Главной достоинством SWOT-анализ является возможность выбора индивидуальной темы по интересующим и наиболее актуальным для педагога вопросам и формирования своего плана работы по самообразованию, включающего:

- изучение научно-методической и учебной литературы;
- научно-исследовательская работа по определенной проблеме;
- участие в педагогических советах, в работе МО;
- посещение уроков коллег;
- теоретическую разработку и практическую апробацию разных форм уроков, внеклассных мероприятий и учебных материалов;
- работа в творческой группе;
- самоанализ деятельности;
- аттестация.

На основе анализа результатов определяются задачи развития когнитивные, личностные: корректировка, совершенствование имеющихся профессиональных умений, навыков, способов деятельности на основе рефлексии профессиональной деятельности и опыта [1, с. 42].

Немаловажным аспектом становится адекватная система отслеживания результатов деятельности. Деятельность преподавателя складывается из составляющих: отслеживание результатов качества знаний учащихся, результативность профессиональной деятельности и личные достижения.

Качества знаний учащихся, в данном случае, является не только важнейшим компонентом деятельности конкретно взятого ученика, но и позволяет развивать систему мониторинга успешности учащегося. Для создания такого мониторинга вводим различные формы рейтинга, создавая тем самым рейтинговую систему контроля качества знаний учащихся:

- 1) индивидуальные листы успеваемости учащихся;
- 2) мониторинг качества успеваемости учащихся по четвертям и по годам;
- 3) диагностика успешности учащихся [2, с.17]:
 - а) обучающий тест;
 - б) тестирование с вариантами ответов;
 - в) имитация экзаменов;
 - г) викторины;
 - д) опрос при помощи системы карточек;
 - е) контрольные, лабораторные, исследовательские работы;
 - ж) письменные и устные зачеты;
 - з) защита проектов;
 - и) творческие работы;
 - к) конкурсы;
 - л) устные ответы;
 - м) опрос при помощи системы карточек;
 - и) решение задач.
- 4) индивидуальная программа для талантливых и одаренных детей;
 - а) диагностирование;
 - б) банк данных талантливых и одаренных;
 - в) введение заданий стимулирующего характера;
 - г) участие в олимпиадах;
 - д) участие в научно-исследовательской деятельности;
 - е) участие в конкурсах;
 - ж) ведение мониторинга каждого ученика в отдельности;
- 5) индивидуальная программа для учащихся, имеющих пробелы в знаниях.
 - а) выявление учащихся, имеющих пробелы в знаниях;
 - б) составление индивидуального календарно – тематического планирования
 - в) план работы с категорией данных учащихся;
 - г) проведение дополнительных занятий;

д) ведение листа достижений.

Результаты введенного мониторинга позволят оценить результативность профессиональной деятельности. В то же время они направляют на формировании своей системы работы, иллюстрацией которой является портфолио, в которое включаются разделы:

- общие сведения;
- нормативно-правовая база;
- календарно-тематическое планирование;
- дидактико-методический материал;
- мониторинг;
- траектория профессионального развития;
- работа в качестве классного руководителя;
- дайджест деятельности педагога.

Портфолио не ставит точку в развитии системы, а наоборот, формируя базу личных достижений, дает направления дальнейшей деятельности, где каждый шаг оценивается, анализируется и способствует формированию ситуации успеха для всех участников учебно-воспитательного процесса.

Деятельность, направленная на автономию, когда индивидуализируется собственная практика и ревностно охраняются собственные достижения, ресурсы ведет в тупик педагогической практики. Поэтому необходима деятельность, направленная на профессиональный обмен опытом, развивает деловые качества педагога, повышает его профессиональный уровень в процессе взаимообучения.

Основными формами такой деятельности являются: менторство и тьюторство.

Менторство – это работа с молодыми специалистами.

Современной школе необходимы молодые учителя, смелые и сильные, многогранные и ответственные, способные к сопереживанию. Школе нужны целеустремленные, неординарные, талантливые педагоги.

Начинающий педагог должен освоиться в новом коллективе, наладить правильные отношения с детьми, уметь грамотно и эмоционально говорить на уроках, стараться заинтересовать детей своим предметом. То есть, коротко говоря, научиться учить. Ему необходимо выработать свой индивидуальный стиль общения с детьми, коллегами и администрацией школы.

Поэтому основная цель работы с молодыми специалистами: сделать их успешными, создать для них пространство, где они могли бы реализовать себя.

Работа ментора с молодыми учителями строится в соответствии со следующими задачами:

- 1) Помочь адаптироваться молодому учителю в коллективе.
- 2) Определить уровень профессиональной подготовки.
- 3) Выявить затруднения в педагогической практике и принять меры по их предупреждению в дальнейшей работе.
- 4) Формировать творческую индивидуальность молодого учителя.

Поэтому наставнику необходимо обратить внимание молодого специалиста:

- на требования к организации учебного процесса;
- требования к ведению школьной документации;
- формы и методы организации внеурочной деятельности, досуга учащихся.

Обеспечить поддержку молодым педагогам в области:

- практического и теоретического освоения основ педагогической деятельности (подготовка, проведение и анализ урока, формы, методы и приёмы обучения, основы управления уроком и т.д.);

- разработки программы собственного профессионального роста;
- выборы приоритетной темы для самообразования;

- подготовки к первичному повышению квалификации;
- освоение инновационных тенденций в отечественной педагогике и образовании;
- подготовка к предстоящей аттестации на подтверждение или повышение разряда.

Другая важная форма профессионального взаимодействия с коллегами направленная на взаимообучение является тьюторство.

Тьютор помогает, содействует улучшению практической деятельности своих коллег. Тьютор оказывает помощь в совершенствовании знаний, мышления, эффективных практических действий, с целью его профессионального становления как целостной личности педагога. В процессе сотрудничества со своими коллегами, тьютор добровольно делится своим опытом и знаниями:

- 1) Индивидуальные беседы.
- 2) Организация коучингов.
- 3) Проведение тренингов.
- 4) Создание сообщества учителей.
- 5) Подход Lesson Study.

Основой Lesson Study является развитие педагогических знаний учителей и их профессиональной практики, через введение в структуру работы исследовательских циклов, отражающих точность изложения материала и анализа. Данный подход очень хорошо будет совместим и с процессом менторинга. Когда знания ментора лягут в основу практики молодого педагога, а совместное планирование серии уроков и рефлексия, укажут педагогам на те проблемы, на которые они раньше даже не обращали внимание. Внедрение подхода Lesson Study решит проблему как на одном уроке получат полноценное развитие сразу три группы учеников с разными уровнями успеваемости. Прежние уроки педагогов были направлены на развитие учеников со средней успеваемости, при этом недополучали полные знания ученики с низкой успеваемостью, а развитие талантливых и одаренных детей не происходило вовсе. Учитывая, что современный мир требует развития в ученике конкурентоспособной личности, данные процесса Lesson Study формируют лидерские наклонности в самих учениках [3, с. 417].

- 6) Исследовательские группы.

Построенная система становится источником профессионального роста учителя, когда она является объектом структурированного анализа. Рефлексия – процесс понимания происходящего, самоанализ и активное осмысление состояния действий самого учителя и его коллег. Ведь именно рефлексия позволяет посмотреть на учебный процесс «глазами учеников», учесть их индивидуальные особенности, самостоятельную оценку ими своей деятельности и ее результатов.

В системе применяемая рефлексия может стать для педагога и мощным инструментом психолого-педагогического исследования, и средством, актуализирующим собственное личностное развитие, а также эффективной «иммунизации» к профессиональному эмоциональному выгоранию.

Используя рефлексивную практику в педагогической деятельности учителю важно обращать внимание на три основных компонента:

- 1) определить – развитие какой сферы (или сфер) важнее всего диагностировать;
- 2) для чего будет использоваться рефлексия;
- 3) какую роль должны сыграть сама процедура проведения рефлексии и ее результаты.

Рефлексия в системе «учитель-ученик» для учителя имеет следующую структуру:

- деятельность учащихся;
- педагогическое взаимодействие;
- своя педагогическая деятельность.

Для большего педагогического успеха важно вести рефлексивный дневник, где записи ведутся не каждый день, а каждый раз, когда удалось что-то придумать, сделать

малое педагогическое открытие, решить какую-то сложную педагогическую задачу или, когда что-то не получилось.

В конце любой выполненной деятельности необходимо узнать ее результативность. Одной из форм такой рефлексии использую интервью с учащимися или учителями для выяснения мнения и оценки эффективности урока (действия). Данная форма рефлексии позволяет осуществлять с одной стороны выявление и корректировку возможной будущей своей деятельности, а с другой вводит постоянный контроль для корректировки или усложнения мыслительных процессов в ходе реализации деятельности ученика или учителя. Кроме того, это позволяет оппонентам видеть, что с их мнениями считаются, ставя их полноценными членами коллектива и общества в целом.

Таким образом, целенаправленно создаваемая новая система работы постоянно поддерживает направленность на формирование личностного (индивидуального) подхода к своей деятельности. Педагоги выступают равноправными партнерами в процессе получения знаний, одни предоставляют возможности, другие данные возможности интегрирует в себя. В перспективе формируется методика партнерских отношений в учебном процессе.

Список литературы:

1. Матвиенко Т.Н. Педагогический совет «Пути профессионального саморазвития педагогов» // Управление современной школой. Завуч / Гл. ред. Е.В. Переславцева: НОУ Центр «Педагогический поиск», 2012. С. 26–47.

2. Лизинский В.М. Диагностика успешности учащихся // Управление современной школой. Завуч / Гл. ред. Е.В. Переславцева: НОУ Центр «Педагогический поиск», 2010. С. 17–23.

3. Мак-Ларен П. Жизнь в школах: введение в критическую педагогику / Моск. высш. шк. социал. и экон. наук. М.: Просвещение, 2007. – 417 с.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУДА БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ ҚЫЗМЕТІНІҢ ДӘСТҮРЛІ ЕМЕС ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Қадырбек Таңнұр,
«Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеу» мамандығының 4 курс студенті,
Мукалиева Баян Хамзовна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті,
мектепке дейінгі және бастауыш білім беру кафедрасының
аға оқытушысы п.ғ.магистрі, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Бейнелеу қызметі – бұл шындықтың нақты бейнелі таным. Кез-келген танымдық іс-әрекет сияқты, оның мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты тәрбиелеу үшін маңызы зор. Сурет салу, модельдеу және аппликация – бұл бейнелеу іс-әрекетінің түрлері, оның басты мақсаты – шындықтың бейнелі көрінісі.

Мақсаты: Бейнелеу өнері іс-әрекеті арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың көркем шығармашылығын дамыту жолдарын айқындау және оны меңгерудің тиімді әдіс-тәсілдерін жүйелеу.
Түйінді сөздер: бейнелеу өнері, суреттер, әртүрлі тәсілдері, дәстүрлі емес, техникасы.

Аннотация

Актуальность: Визуальная деятельность – это визуальное представление реальности. Как и любая познавательная деятельность, она важна для разностороннего обучения дошкольников. Рисование, моделирование и аппликация – это виды визуальной деятельности, основной целью которых является визуальное представление действительности.

Цель: Определить пути развития искусства дошкольников через занятия изобразительным искусством и систематизировать действенные методы его развития.

Ключевые слова: изобразительное искусство, рисунок, разные приемы, нетрадиционные техники.

Abstract

Relevance: Visual activity is a visual representation of reality. As well as any cognitive activity, it is important for multidisciplinary school education. Drawing, modeling and application are the types of visual activity, the main purpose of which is the visual representation of activity.

Purpose: To define the path of development of art of preschool children through the study of fine arts and to systematize the effective methods of its development.

Key words: fine arts, drawings, various techniques, non-traditional techniques.

Қазіргі педагогикалық-психологиялық зерттеулерде мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ой, эстетикалық дамуы үшін бейнелеу өнерінің қажеттілігі дәлелденді.

Дәстүрлі емес тәсілдер пәндік бейнеден алшақтай отырып, сурет салуда сезімдер мен эмоцияларды білдіруге, балаға еркіндік беріп, оның қабілеттеріне деген сенімділікті арттыруға мүмкіндік береді. Бала заттарды немесе қоршаған әлемді бейнелеудің әртүрлі тәсілдері мен тәсілдерін игере отырып, таңдауға мүмкіндік алады.

Барлық балалар сурет салуды жақсы білген кезде жақсы көреді. Қарындаштармен және қылқаламмен сурет салу техниканы, қалыптасқан дағдылар мен білімдерді және жұмыс техникасын жоғары деңгейде меңгеруді қажет етеді. Көбінесе бұл білім мен дағдылардың жетіспеушілігі баланы сурет салудан тез тежейді, өйткені оның күшжігері нәтижесінде сурет дұрыс емес болып шығады, бұл баланың ниетіне немесе бейнелеуге тырысқан нақты объектісіне жақын кескін алу тілегіне сәйкес келмейді. Ерте жастан бастап балалар қоршаған әлем туралы алған әсерлерін визуалды жұмыстарда көрнекі сезімдер арқылы көрсетуге тырысады [1, б.12].

Алғашында балалар жасаған «суреттер», «жазушылар» деп аталатын, «суретшілердің» өздеріне ғана түсінікті. Ертеде олар кейде бояулар, қылқаламдар мен қарындаштарды қажет етпейді. Балалар саусақтарымен, алақандарымен тұмандалған әйнекке, құмдағы таяқшаға, асфальтқа бормен, кейде қараусыз қалдырады, ананың ерін далабымен немесе айнаға жапсырумен, үстелге төгілген суды, әжесінің қорабынан алынған түймелермен немесе моншақтармен сурет жасайды. Яғни көрінетін із қалдыруы мүмкін барлық нәрсе. Сонымен бірге балалар тек көргендері мен сезгендерін бейнелеп қана қоймайды, сонымен қатар әртүрлі қасиеттер мен сападағы материалдармен және заттармен танысады. Есейген сайын мектеп жасына дейінгі балалар сурет салудың қарапайым дағдыларын алдымен дәстүрлі әдістер мен құралдарды қолдана отырып меңгере алады.

Уақыт өте келе олар қоршаған шындықты өзіндік көркем шығармашылықта бейнелеудің жаңа әдістерін ақылды түрде іздейді. Сол сәтте мұғалім бұл жұмысты мақсатты етіп жасай алады және балаларды бейнелеу өнерінде дәстүрлі емес әдістермен таныстыра алады. Оқу процесіне бейненің ерекше құралдарын қосады: парафинді шам, тарақ, тіс щеткасы, мақта тампон, жіптер және тағы басқалар. Бірақ кейбір материалдарды қолдану ережелерін бұзуға мүмкіндік болған кездегі еркін шығармашылық процесс: саусақпен бояу болады. Мұндай сабақтар өткізу балалардың қорқынышын кетіруге, өзіне деген сенімділікке, өзімен және қоршаған әлеммен ішкі үйлесімділікке көмектеседі, балаларға бай, толығырақ және жарқын болатын жаңа кең ауқымды сезімдер береді. Дәстүрлі емес сурет салу әдістерін сурет сабағында ғана емес, басқа сабақтарда және бос уақытында қолдануға болады. Көрнекі қызметтің барлық түрлері (сурет салу, модельдеу, қолдану) процесінде бала әртүрлі сезімдерді бастан кешіреді: өзі жасаған әдемі бейнеге қуанады, егер бірдеңе шықпаса көңілсізденеді [4, б.86].

Бірақ ең бастысы – образ жасау арқылы бала түрлі білім алады, оның қоршаған орта туралы идеялары нақтыланып, тереңдей түседі, жұмыс барысында ол заттардың жаңа сапаларын түсінеді, бейнелеу дағдыларын игереді, оларды саналы түрде қолдануға үйренеді. Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық көрінісінің еркіндігі тек бейнелі бейнелермен және оларды сызбада жеткізуге деген ұмтылыспен ғана емес, сонымен қатар оның бейнелеу құралдарына қалай иелік ететіндігімен де анықталады. Оқу процесінде балалардың бейнелерді, әдістерді алуан түрлі нұсқаларын игеруі олар-

дың шығармашылық дамуына ықпал етеді. Балабақшада әр түрлі сурет салу техникасын қолданудың тиімділігін бақылау, тәрбиеленушілерге сәттілік жағдайын туғызатын және сурет салудың тұрақты мотивін қалыптастыратын осындай тәсілдерді қолдану қажет деген қорытындыға келеді. Сурет салудың дәстүрлі емес әдістерін бейнелеу өнері сабағында қолдану балаға шығармашылықтың бұл түріндегі сәтсіздік қорқынышын женуге мүмкіндік береді.

Сурет – объективті әлемді танудың және зерттеудің тиімді құралы. Табиғаттан алынған суреттерді орындай отырып, суретші құбылыстардағы басты затты анық тастап, керісінше, жеке бөлшектерге баса назар аудару қабілетін дамытады. Ол заттың әр түрлі бөліктерінің дұрыс пропорциясын ашады, оның бетіндегі жарық пен көлеңкенің таралуын, жарық-ауа ортасының әсерін және т.б. Сурет салу білімі суретшінің кәсіби білімінің маңызды бөлігі болып табылады.

Академиялық сурет – бұл әртүрлі заттардың бейнесі, ол бейнелеу өнерінің негізі, физика, геометрия туралы жүйелі білім, бұл қағазда қатып қалған өмір. Өнер институттарында академиялық сурет саласын оқып-үйрену үшін жылдар қажет деп бекер айтылмаған. «Сызу» пәні бейнелеу өнері білім беру жүйесінің негізгі пәндерінің бірі болып табылады. Бұл шындықты шынайы бейнелеудің негізі ретінде, бұл суретшінің ойларын, сезімдерін, идеяларын, оның әлеммен байланысын көркем, бейнелі түрде көрсету құралы.

Сурет салуды оқытудағы негізгі міндет – заттың көлемдік пішінін дұрыс көруді үйрену және оны парақ жазықтығында логикалық түрде дәйекті түрде бейнелей білу.

Дәстүрлі емес тәсілдер пәндік бейнеден алшақтай отырып, сурет салуда сезімдер мен эмоцияларды білдіруге, балаға еркіндік беріп, олардың қабілеттеріне деген сенімділікті арттыруға мүмкіндік береді деп айта аламыз. Бала заттарды немесе қоршаған әлемді бейнелеудің әртүрлі тәсілдерін игере отырып, таңдауға мүмкіндік алады. Көрнекі іс-әрекетке арналған сыныпта дәстүрлі емес бейнелеу техникасы сирек қолданылады, олардың түзету маңыздылығы ескерілмейді, бұл арада дәстүрлі емес тәсілдерді қолдану балалардың заттар мен олардың қолданылуы туралы білімдері мен түсініктерін байытуға көмектеседі; материалдар, олардың қасиеттері, олармен жұмыс жасау тәсілдері анықталады [2, б.62].

Дәстүрлі емес техника үлгіні көшіруге мүмкіндік бермейді, бұл қиялдың, шығармашылықтың, дербестіктің, бастамашылдықтың дамуына және даралықтың көрінуіне одан әрі серпін береді.

Бала қоршаған әлем туралы алған әсерлерін бейнелеуге, қиял бейнелерін түрлі материалдардың көмегімен оларды нақты формаларға енгізуге мүмкіндік алады.

Ең бастысы, дәстүрлі емес сурет баланың жалпы психикалық дамуында маңызды рөл атқарады. Ақыр соңында, бұл түпнұсқа өнім – сурет емес, жеке тұлғаның дамуы: өзіне деген сенімділікті қалыптастыру, өз қабілеттеріне, шығармашылық жұмыстарда өзін-өзі анықтау, белсенділіктің мақсаттылығы. Оқу процесін ұйымдастырудың негізгі формалары фронтальды сабақтар мен үйірме іс-әрекеттері болып табылады.

Бағдарламалық мазмұнмен және уақытпен шектелетін, кейде жеке тәсілді жүзеге асыру, мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық көріністерін атап өту қиын болатын негізгі іс-шаралардан айырмашылығы, үйірме сабақтары балалар үшін де, мұғалім үшін де қызықты болатындай етіп құрылымдалуы мүмкін.

Бейнелеу іс-әрекеті мейлінше тиімді болу үшін тұтастық қағидасын ұстану қажет, ол балаларға ғылым мен өнердің әр түрлі салаларын біріктіре алатын сабақ тақырыптары ұсынылатындығынан тұрады. Ересектердің шығармашылық әрекеттерін қолдауы арқасында балада өзінің қауіпсіздігі, еркіндігі мен еркіндігін сезіну үшін психологиялық жағдайлар жасау керек. Ойын техникасын, таңғажайып кескіндерді, тосынсыйдың әсерін пайдалану өте қажет, әрине, шығармашылыққа арналған материалдардың қол жетімділігі және олармен кез-келген сәтте әрекет ету мүмкіндігі туралы ұмытпаған жөн [3, б.97].

Мұның бәрі баланы қызықтыруға, оны шығармашылық қызметке баулуға көмек-

теседі.

Дәстүрлі емес әдістерді оқытудың табысы көбінесе мұғалімнің балаларға белгілі бір мазмұнды жеткізу, олардың білім, білік, дағдыларын қалыптастыру үшін қандай әдістер мен тәсілдерді қолдануына байланысты. Балаға сурет салудың әртүрлі тәсілдерін үйренуге, әртүрлі бейнелеу техникасы туралы түсінік беруге көмектесу керек. Келесі кезекте дәстүрлі емес материалдарды қол жетімді пайдалануды қамтитын сурет салудың әртүрлі әдістерін қарастыруға көшейік, бұл тәрбиешілердің балалармен шығармашылық қызметін кеңейтеді, дамып келе жатқан ортаны әртараптандырады, топтар мен балабақшаны безендіреді. Бұл техникалардың әрқайсысы кішкене ойын. Оларды қолдану балаларға неғұрлым еркін, батыл, тура сезінуге мүмкіндік береді, қиялын дамытады, өзін-өзі көрсетуге толық еркіндік береді. Әр жас кезеңінде біз дәстүрлі емес сурет салу техникасының қарапайым және біртіндеп күрделенуіне ауысатын әртүрлі нұсқаларын ұстанамыз. Сондықтан мектеп жасына дейінгі балалар үшін саусақпен сурет салу қолайлы. Ғылыми тұрғыдан алғанда, бұл дәстүрлі емес сурет салу техникасының түрлерінің бірі, ол саусақпен (бір немесе бірнеше) немесе бүкіл алақанмен бояулармен сурет салу. Орта мектепке дейінгі жастағы балаларды күрделі техникамен таныстыруға болады. Осы жаста олар поке әдісі арқылы сурет салумен оңай күреседі. Мұны істеу үшін кез-келген қолайлы затты, мысалы, мақта тампонын алып, оны бояуға батырып, жоғарыдан төмен қарай нақты қозғалыспен альбом парағында жоспарланған сызбаға сәйкес тықсыру жеткілікті. Балалар таңданыс пен қуанышпен мұндай техниканы шығыңқы сурет ретінде қабылдайды. Бұл әртүрлі материалдармен сурет салудың аралас техникасы [4, б.86].

Негізгі мақсат – материалдардың қасиеттері мен сипаттамаларымен танысу.

Балабақшадағы бейнелеу іс-әрекеті мектеп жасына дейінгі балалар үшін қол жетімді шектерде көркем және шығармашылық әрекеттерді үйретуге бағытталған.

Әдебиеттер тізімі:

1. Болатбаев К.К. Балабақшада бейнелеу іс-әрекетінің теориясы мен методикасы. «Мектеп» Алматы, 2007 ж. – 157 б.
2. Бейнелеу өнерін оқыту әдістемесі М.Мұқашев, А.Сейтімов, Н.Хамзин «Фолиант» баспасы, 2008 ж. – 67 б.
3. Баянбаев Қ. «Бейнелеу өнері» Алматы, «Алматы кітап» 2000 ж. [3, б.111]
4. Давыдова, Г.Н. Нетрадиционные техники рисования в детском саду. Часть 1 / Давыдова Г.Н. – М.: Издательство Скрипторий, 2007 г. – 64 б.

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫН ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚИТУ ФОРМАТЫ БОЙЫНША ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

*Қапан Асель Нұрлыбекқызы,
«Тарих» мамандығының 3 курс студенті,
Бектұрғанов Қуаныш Берікболатұлы
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті,
Қазақстан тарихы кафедрасы, тарих магистрі, Қостанай қ.*

Аннотация

Өзектілігі: Бұл мақалада қазіргі жаһандану заманындағы білім беру процесінде орын алған өзгерістерге байланысты Қазақстан тарихын қашықтықтан оқытудағы басты проблемалар мен негізді тенденциялар сипатталады. Сонымен қатар қазіргі таңдағы қолданысқа ие Қазақстан тарихын оқытудың цифрлық оқу құралдары ұсынылады.

Қазіргі тарихи білім берудің сұранысқа сай болуы – мақаланың басты мақсатының бірі болып есептеледі.

Түйінді сөздер: цифрлық тарих, электронды формат, оқыту дизайні, технологиялық орта.

Аннотация

Актуальность. В данной статье будут описаны основные проблемы и обоснованные тенденции в дистанционном обучении истории Казахстана в связи с изменениями, произошедшими в образовательном процессе в эпоху современной глобализации. Также будут представлены цифровые учебные пособия по изучению истории Казахстана, имеющие современное применение.

Одной из главных целей статьи является востребованность современного исторического образования.

Ключевые слова: Цифровая история, электронный формат, дизайн обучения, технологическая среда.

Abstract

This article will describe the main problems and justified trends in distance learning of the history of Kazakhstan in connection with the changes that have occurred in the educational process in the era of modern globalization. Digital textbooks on the study of the history of Kazakhstan, which have modern applications, will also be presented. One of the main goals of the article is the relevance of modern historical education.

Keywords: Digital history, electronic format, learning design, technological environment.

Әлемдік қоғам жаңа өркениеттік кезеңге көшуде, ол қоғамдық өмірдің барлық салаларында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды кешенді енгізумен байланысты ғаламдық әлеуметтік-экономикалық өзгерістермен сипатталады. Онлайн оқыту интернет, білім, компьютерге немесе интернетке қосылған басқа гаджетті пайдаланып білім мен дағдыларды игеру. Бұл форма қашықтан оқыту саласында пайда болды және интернеттің және цифрлық технологиялардың дамуымен оның логикалық жалғасы болды. 90-шы жылдардың соңында интернет желісінде дәріс видео пайда болды, бірақ олар 2010 жылдан кейін танымал болды. Сол кезде Coursera, Udacity және Udemu сияқты компаниялар ақшаны тартуға және өз курстарын жаппай және тегін және ақылы пайдалануға қол жеткізе алды [1, 283 б.]. Содан бері, онлайн курстар тек білім алуға және онлайн емтихандардан өтуге ғана емес, мұғалімдер мен оқушылар арасындағы тікелей байланыс арнасына айналды. Онлайн-білім беру оқушыларға білім беру ортасына толығымен енуіне мүмкіндік береді – дәріс оқып тыңдау, тапсырмаларды орындау, мұғалімдермен кенесу және желіге қосылу арқасында сыныптастармен сөйлесу.

Ақпараттық-коммуникациялық қамтамасыз ету үшін жылдам еніп жатқан цифрлық технологиялар мектептегі білім беру жүйесіне белгілі бір талаптарды қалыптастырады. Сондықтан соңғы он жылдықта білім алушылардың жеке қасиеттері айтарлықтай өзгерді. Гаджеттердің барлық түрлері бүгінде балалар өмірінің маңызды бөлігі болып табылады, олар өте жақсы бағдарланған. Сондықтан қазіргі ғалымдар білім берудің жаңа парадигмасын іздеуде. Қазақстан Республикасында «Өмір бойы білім беру» – «Life Long Learning (LLL)» және «Баршаға білім» қағидаттарын ұсынған ЮНЕСКО-дан кейін, ЮНЕСКО-ның «Төрт тірек» қағидасына негізделген жаңа білім беру парадигмасы жасалды, және атап айтқанда: өмір сүруге үйрету, білуге үйрену, жасауды үйрену, қатар өмір сүруді үйрену, өйткені қазақстандық білім берудің басты мақсаты әлемдік білім беру кеңістігіне интеграциялау болып табылады [1, 290 б.].

Қазір университеттердегі оқытушылар көптеген жағдайларда өз дәрістерінің «жүретін бейне жазбасы» және сол сұрақтардың «отыратын тренажер-тестілеуші» рөлін атқарады. Дәстүрлі дәрістер рефераттардың сапасын жедел тексерумен ақпаратты жедел бекіту және құрылымдау тренингі ретінде қайта ойластырылып, қайта форматталуы керек. Ескі форматтағы дәрістер мағынасыз бола бастайды. Студенттер, егер олар келсе, көбінесе дәрістерге емес, гаджеттеріне назар аударады. Әрине, біздің заманауи онлайн курстарымыз әлі де қарабайыр және жиі пайдасыз. Олар пайдаланушыны жүйелі білім алуға байланыстырмайды және ол барлық тесттерді өзі тапсыратынына кепілдік бермейді. Шынында да тиімді онлайн курстар сирек кездеседі және қымбат нәрсе. Оларды корпорациялар өз мақсаттары үшін де жасайды. Бірақ МООС сәніне келетін

болсақ, олар YouTube-тағы репетиторлардың авторлық арналарына нақты бәсекелестік тудыруы екіталай.

Барлық жаһандық алғышарттардан басқа, республикада, жергілікті географиялық сипаттамаларына байланысты, шалғайдағы ауылдық елді мекендерде халықтың бір бөлігінің өмір сүруінен туындаған білімге қол жетімділік тапшылығын азайту қажет. Сондықтан мемлекет білім беруді ақпараттандыруды осы мәселені шешудің басым бағыты ретінде қарастырады. Қолданбалы бағдарламалық өнімдер негізінде электрондық оқытуды енгізу үшін бірқатар тұжырымдамалық және нормативтік құжаттар әзірленді: Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін ақпараттандырудың мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін ақпараттандыру тұжырымдамасы, жүйені ақпараттандыру стратегиясы. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі білімі және т.б. 2005 – 2010 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы бірыңғай ақпараттық білім беру ортасын құрудың басымдықтарын айқындалды, оның ішінде: білім беру процесіне АКТ-ны енгізудің нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру; білім берудің барлық деңгейлерінде қашықтықтан оқыту технологияларын әзірлеу және енгізу; аймақтарда ақпараттық-ресурстық орталықтарды және Министрліктің білім беру порталын құру; орта білім беру ұйымдарын білім беру бағдарламаларына сәйкес электрондық оқу басылымдарымен қамтамасыз ету; Қазақстан Республикасының электрондық үкіметінің бірыңғай көлік ортасымен интеграциялану негізінде аймақтардың порталын және е-ресурстық орталықтарын біріктіру үшін қолданыстағы байланыс арналары негізінде корпоративтік желіні дамыту және т.б. 2010 жылдың 1 ақпанында Елбасының Жарлығымен құрылған Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында Н.Ә. Назарбаев, болашақ экономикалық тиімділік жұмыс күшінің сапасы мен өнімділігін едәуір жақсартатын білімге инвестиция салумен тығыз байланысты. Білім беру саласының сапалы қызметтерді ұсынуды кеңейтудің басым міндеттерінің қатарына тиімді білім беру инфрақұрылымын құру міндеттері қойылды. Стратегиялық жоспар білім беру жүйесін әрі қарай ақпараттандыруға және электронды оқытуды жаппай енгізуге бағытталғандығын анықтайды. Дәстүрлі оқулықпен салыстырғанда Қазақстанның жаңа тарихында цифрлық білім беру е-ресурстарын пайдаланудың артықшылығы зерттелетін материалдың аясының кеңеюінен, оқытудың интерактивтілігінен, жедел бақылауды қамтамасыз ететін және кейіннен кері байланыс беретін материалды игеру траекториясының бағытын ескере отырып, оқу процесін модельдеуде көрінеді, сонымен қатар бұл процесте үлкен рөл алады. Электрондық оқыту жүйесінің пилоттық жобасы шеңберінде Білім және ғылым министрлігінің «Ұлттық ақпараттандыру орталығы» акционерлік қоғамымен орыс тілінде 5-11 сыныптар үшін 468 цифрлық білім беру ресурстары әзірленіп, интернетке орналастырылды. 5-сынып – 49, 6-сыныпқа – 20, 7-сыныпқа – 20, 8-сыныпқа – 30, 9-сыныпқа – 30, 10-сыныпқа – 29, 11-сыныпқа – 56 интернетке орналастырылды.

Оқу үрдісіндегі жаһанды өзгерістердің бірі тез әрі жылдам мультимедиялық жабдық пен телекоммуникациялық технологиялар кеңінен қолданылуы. Жыл сайын жоғары технологиялар қоғамның күнделікті өміріне тереңірек енуде. Мультимедиялық, интерактивті, мобильді және 3D технологиялар байланыстың жаңа түрлерімен сандық әлемді құрды. Оқу үдерісіндегі талабына сай жоғарғы оқу орындарының тарихты оқытудағы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар атты жаңа пәннің еңгізілуі технологияларды жақсы меңгеруі биік шыңдардан көрсетеді.

Аталып кеткен білім берудегі 3D технологиялар сабақтар мен дәрістерді әртараптандыруға, оқу үдерісін тиімді және көрнекі көлемді етуге мүмкіндік береді. Сабақта 3D визуализацияның мазмұнын пайдалану білім алушыларға көрнекі түрде түсіндіруге мүмкіндік береді, сабақ барысында зерттелетін тақырыптың тақырыбына және бүкіл құрылымнан оның жеке элементтеріне жылжымалы түрде, күрделіден қарапайымға және керісінше ауысуға мүмкіндік береді. 3D визуализацияның е-ресурстары арқылы бі-

лім берудің интерактивті мазмұны тестілер, 3D бейнелер, имитациялар, виртуалды зертханалар, интерактивті іс-шаралар, ойындар, сонымен қатар мәтіндер, кескіндер мен сілтемелерді қолдануға қол жетімді тұрғыда болады [2, 85 б.]. Мысалы, ежелгі қоғамдардың атмосферасына сүңгу үшін – мумия немесе пирамида моделін жобалауға, тау шыңының мөрі, табиғи апаттардан қорғағысы, су тасқыны дамбасын жобалау және басып шығаруға, оны бірден сезінуге болады. Бұл тізімнің аяғы жоқ, тек идея сатысында тоқтап қалмай, оны бейнелеу маңызды.

<http://ikitap.kz/> – Бұл бүгінгі күні қазақстандық және әлемдік авторлардың 4 мыңнан астам туындылары жинақталған Қазақстанның ашық кітапханасы.

<http://e-history.kz/ru> – «Қазақстан тарихы» ақпараттық – білім беру порталы соңғы жаңалықтар негізінде құрылды. Бұл портал жаңа технологиялар мен эксклюзивті ақпараттың ерекше үйлесімі. Онда «Қазақстан тарихы», «Тарихи білім», «Тұңғыш Президент», «Адамдар тарих толқынында», «Тұлғалар», «Электрондық мұрағат» және басқа бөлімдер бар. Әр түрлі форматтағы ақпарат – қарапайым мәтін, PDF, инфографика, интерактивті ойындар, фотосуреттер, видео және аудио. Негізгі артықшылығы – порталдың көптілділігі: қазақ, орыс, ағылшын.

<http://www.madenimura.kz/> – «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасының Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен жасалды. халықтың мәдени мұрасын, қазіргі ұлттық мәдениетті, фольклорды, дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды зерттеу жүйесін құруды қарастырады; тарихи, мәдени және сәулет ескерткіштерін рекреациялау, ұлттық әдебиет пен жазудың ғасырлық тәжірибесін қорыту; әлемдік ғылыми ойлаудың, мәдениет пен әдебиеттің үздік жетістіктері негізінде гуманитарлық білімнің толыққанды қорын мемлекеттік тілде құру бағытталды.

<http://www.eurasica.ru> / – сайт Еуразия тарихына, тілі, тері түсі немесе мәдениеті бойынша әртүрлі халықтар тұратын үлкен аймаққа арналған. Бірақ бұл халықтар бірқатар соғыстар, шапқыншылықтар, мәдени байланыстар мен бейбіт одақтар арқылы олардың өткені мен бүгінін алдын-ала анықтаған ортақ тағдырмен байланысты.

<https://100kitap.kz/kz> Алдағы бірнеше жылда гуманитарлық білімнің барлық бағыттары бойынша әлемдегі ең жақсы 100 оқулықты әртүрлі тілдерден қазақ тіліне аударып, жастарға дүние жүзіндегі таңдаулы үлгілердің негізінде білім алуға мүмкіндік жасалды.

Жалпы қазіргі білім беру саласында жаһандық өзгерістерге байланысты алдағы уақытта көптеген жаңа бастамалардың заманы туып тұр. Себебі, қазіргі таңдағы онлайн сабақ өткізу барысында Қазақстан тарихы пәні бойынша е-ресурстардың тапшылығы күн тәртібіндегі басты мәселе екені анық [6, 87 б.]. Осы мақсатта елімізде көптеген жұмыстар атқарылуда. Қазіргі заманда ең басты мәселе – ақпараттың таратылуы. Бұл дегеніміз, тарихи сананың жеткізілуін трансформациялау, бүгінгі сұранысқа сәйкес келуін қамтамасыз ету болып табылады. Осыған байланысты еліміздің ЖОО-да оқытылып жатқан «Тарихты оқытудағы ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдану» курсы бүгінгі күннің талабына жауап беретін мамандардың кәсіби дайындығына өз септігін тигізері анық. Қорытындылай келе, е-ресурстар арқасында тек тарихты тануға емес, сонымен қатар оқудан тыс курстарды меңгеруге мүмкіндік тудырады. Заманауи құндылықтарға бейімделе отыра қазақстан тарихын меңгеру қарқынды дамып жатыр. Елімізде білім саласына назар ерекше аударылуда.

Менің ойымша, компьютерлік технологияның құдіретіне деген сенім – бұл баяғыда-ақ ескірген болып көрінетін прогрессивті ұтымдылықтың тағы бір өсуі. Біраз уақыт өтеді және «адам-компьютер» мәселесі мүлдем жойылады деп ойлаймын, өйткені, өкінішке орай, «компьютерден тыс адам» қалмайды: бәрі әрдайым желіде болады. Қазірдің өзінде студенттер дәрістерде жасырын бейнежазбалар жүргізіп, олармен алмасады. Уақыт бірлігінде өндірілетін гуманитарлық пәндер, әсіресе тарих бойынша оқу, әдістемелік және ағартушылық-ойын-сауық мәтіндерінің саны оларды авторлық-библиогра-

фиялық сәйкестендіру міндетін түбегейлі алып тастайды. Ең бастысы – мүдделі тыңдаушылар үшін қызықты баяндаушыны табу, ал қалғанының бәрі (еренсілтемелерді таңдау, автоматтандырылған тестілеу және т.б.) қазіргі білімге, яғни білім мен тәжірибені адамнан адамға беруге тікелей байланысты емес.

Тарихшы болу дегеніміз көптеген машықтарды саналы түрде дамыту деп қабылдау керек. Тарихи тәжірибенің сипаты күрделі және оның тікелей сипаттағы контекстімен тығыз байланысты болғандықтан, тарихшылар өздері зерттейтін қоғамның сыни бақылаушылары ролін атқарады. Бұл рөл арнайы білімді қажет етеді, тек тарих пен іргелес пәндер бойынша ғана емес, сонымен қатар баспа ісі, мемлекеттік саясат, музей, сондай-ақ жергілікті, аумақтық, ұлттық және әлемдік саясаттағы трендтерді ажырата білу мен бағалау машығын да қажет етеді. Қазіргі таңдағы ең маңызды трендтердің бірі – цифрлық технологиялардың, интернет пен цифрлық зерттеу әдістерінің дамуы болып отыр. Цифрлық тарихта кодтау, мәліметтер базасын түсіну және бағдарламалық жасақтамадан бастап, ауқымды мәліметтер базасын түсіндіруге дейінгі кейбір тар мамандандырылған машықтар қажет. Цифрлық құбылыстар академиялық өмірдің ажырамас бөлігіне айналғандықтан, олар мұқият зерттеуді талап етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Джорданова Людмила. Тарихи білім: пәні мен зерттеу әдістері. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2020. – 376 б.
2. Уоллейс П. Интернет психологиясы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 356 б.
3. Элен Битэм, Рона Шарп. Педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу. ХХІ ғасырдағы оқыту дизайны. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 328 б.
4. Шунк Дейл Х. Оқыту теориясы: білім беру көкжиегі. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 608 б.
5. Стив В., Диана В. Білім берудегі зерттеулер. Кіріспе. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2016. – 416 б.
6. Репина Л.П., Зверева В.В., Парамонова М.Ю. Тарихи білім тарихы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2016. – 288 б.

ИНТЕРАКТИВНОЕ ВОПРОШЕНИЕ, КАК ТЕХНОЛОГИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБУЧЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ

Лёвина Кристина Сергеевна,
педагог-исследователь, учитель истории,
Бондарь Рима Рашитовна,
педагог-исследователь, учитель русского языка и литературы,
Мякишева Елена Юрьевна,
педагог-исследователь, учитель физики,
КГУ «Общеобразовательная школа №19
отдела образования города Костаная», г. Костанай,

Аннотация

Өзектілік. Мақала уақыт талабына жауап бере алатын үздіксіз білім беру моделін құру мәселесіне арналған. Мақсатқа жету жолында шешілуі керек міндеттерді түсіну үшін Сіз дұрыс сұрақтар қоя білуіңіз керек. Бұл әсіресе адам өмірі мен қызметінің барлық салаларында, соның ішінде білім беру саласында қарқынды өзгерістер жағдайында маңызды.

Мақсаты. Біз өз мақаламызда үздіксіз білім беру жүйесінде интерактивті сұрақ қою технологиясын қолданудың маңыздылығын көрсеттік.

Түйін сөздер: интерактивті сұрақ; ХХІ ғасыр дағдылары; үздіксіз оқыту.

Аннотация

Актуальность. Статья посвящена проблеме построением модели непрерывного образования, способной ответить на вызовы времени. Для осмысления задач, которые нужно решить на пути достижения цели, надо уметь задавать правильные вопросы. Особенно это важно в условиях стремительных перемен во всех областях жизни и деятельности человека, в том числе, и в сфере образования.

Цель: В своей статье мы показали важность использования технологии интерактивного вопрошания в системе непрерывного обучения.

Ключевые слова: интерактивное вопрошание; навыки XXI века; непрерывное обучение.

Abstract

Relevance. The article is devoted to the problem of building a model of continuing education that can respond to the challenges of the time. To understand the tasks that need to be solved on the way to achieving the goal, you need to be able to ask the right questions. This is especially important in the context of rapid changes in all areas of human life and activity, including in the field of education.

Goal. In our article, we have shown the importance of using interactive questioning technology in the system of continuous learning.

Keywords: interactive questioning; skills of the XXI century; continuous learning.

Среди базовых знаний компетентной личности нашего времени не хватает, пожалуй, самого главного – умения ставить вопросы и коллективно искать на них ответы, которые помогут сообща продвигаться к общей цели или результату. Иными словами, умение задавать вопросы – это своеобразный инструмент для расширения границ познания, которое проходит через развитие мышления и ведет к технологии прокладывания пути общения.

В современном философском словаре читаем: «Человек разумный – это, прежде всего, человек вопрошающий и отвечающий, а потому свободный и ответственный, поскольку прагматическая сущность вопроса и ответа предполагает свободу выбора. С точки зрения логики, вопрос есть высказывание, предполагающее ответ. В свою очередь ответ – это высказывание, которое есть результат интеллектуальной деятельности (решения задачи), обусловленной и управляемой» [1, с.21]. Следуя такому толкованию вопроса и ответа, справедливо полагать, что вопрошание является динамической основой познания, что проявляется как этап перехода от незнания к знанию и приводит к появлению качественного нового знания [2, с.9]. Вопрошание можно представить, как сложный процесс, который имеет ценностно-смысловую ориентацию.

Почему же важно обратить внимание именно на ценностно-смысловую ориентацию вопрошания, рассматривая подходы к выбору инструментария, который позволит формировать модель непрерывного обучения школьной команды? Сам факт формального пребывания в каком-то коллективе, даже таком как образовательная организация, не говорит о потребности личности в непрерывном образовании. Такая потребность, как правило, возникает у человека, для которого образовательная деятельность становится главным смыслом [3, с.88-89]. Важнейшим признаком принятия человеком образования как ценности можно считать творческое отношение к самому процессу. В период профессиональной зрелости творческая позиция проявляется в выборе командных форм продолжения образования, в процессе которого происходит развитие жизненного опыта человека, развитие его знаний, умений и навыков. Профессиональный опыт используется в обучении, а опыт, полученный при обучении, применяется в практической деятельности. Сам процесс становится целостным и непрерывным. Как правило, необходимость познания чего-то нового, возникновение проблемы, которую необходимо решить, приводит к поиску путей решения этой проблемы.

Для осмысления задач, которые нужно решить на пути достижения цели, надо уметь задавать правильные вопросы. Особенно это важно в условиях стремительных перемен во всех областях жизни и деятельности человека, в том числе, и в сфере образования. Сегодня уже нельзя действовать по привычному раз и навсегда установленно-

му порядку. Те инструменты и рычаги, которые помогали достигнуть успеха в прошлом, уже не работают для успеха в будущем. Состояние современного мира сегодня характеризуют термином VUCA – это аббревиатура от английских слов volatility (нестабильность), uncertainty (неопределенность), complexity (сложность) и ambiguity (неоднозначность) [4, с.241]. Уже нет никаких постоянных маяков, которые указывают правильный путь. Поэтому важно уметь постоянно учиться, переучиваться, расширяя горизонты познания за счет командного обучения с использованием техник вопрошания. VUCA ориентирует на два возможных пути развития любой организации – либо надо учиться и реагировать на все изменения, либо погибать.

Задавая вопросы, необходимо понимать, что поиск ответов приведет к новым вопросам, что изменения будут происходить непрерывно, и будут служить импульсом к развитию. Одним из действенных способов применения вопрошания, как инструмента формирования модели непрерывного обучения школьной команды может служить тренинг. При проведении такого тренинга можно вычленивать вопросы, задаваемые при решении конкретной проблемы, а затем определить направления обучения и элементы модели непрерывного образования команды. При этом можно считать сам процесс проведения тренинга интерактивным, он обеспечивает основу для готовности к общению, сотрудничеству, формированию умения найти свое место в совместной деятельности, и установлению контактов с ними. Вопрошание в этом случае может носить различный содержательный характер и направление:

- Методическое – главный вопрос – «Кто? Что? Как?»
- Аналитическое – главный вопрос – «Почему?»
- Отношения – главный вопрос – «Что думают и чувствуют другие участники проекта?»
- Нестандартное (новаторское) – главный вопрос – «Что будет, если...?»

Приведем пример из опыта работы.

Опыт использования техник интерактивного вопрошания при проведении онлайн-урока или лекции. Те из нас, кто работает учителем в школе или преподавателем в вузе, ограничены определёнными условиями – когда надо срочно перевести свои обычные занятия в онлайн, в связи с коронавирусом. Когда все надо делать «с колес» возникает соблазн осуществить прямой перенос своих уроков, лекций и семинаров, но именно этого делать ни в коем случае не нужно. Надо понимать риски перевода содержания своего учебного предмета или курса в дистанционный формат:

- не удерживается внимание аудитории или класса, особенно школьников и студентов;
- нет прямого контакта со слушателями;
- непонятно, как понимают и воспринимают информацию участники.

Одним словом, онлайн-обучение требует особых условий подачи информации. В Китае во время пандемии коронавируса и экстренного перевода школ и вузов на онлайн формат, одним из ключевых препятствий стало отсутствие навыков подобной работы со стороны учителей и преподавателей преклонного возраста. Решением этой задачи стало введение ассистентов (волонтеров), которые помогали этим учителям и преподавателям, с одной стороны, освоить технические средства, а, с другой стороны, осуществлять техническое сопровождение занятий. Однако этого недостаточно, поскольку, по нашему опыту, сами уроки необходимо делить на небольшие смысловые части (10–17 минут), после которых учеников следует разделять по группам (от трех до пяти человек), что позволяют сделать некоторые платформы для онлайн-конференций, например, Zoom, Google Mit. В группах ученикам надо в течение 5–7 минут обмениваться мнениями о том, что было непонятно и выразить свой запрос в виде нескольких самых интересных вопросов, которые можно задать учителю устно, но лучше напечатать и визуализировать в виде «стикеров» на электронной доске (например, используя сервис

<https://jamboard.google.com/> или miro.com). Затем представители групп озвучивают учителю свои вопросы, а учитель дает ответы. Использование этого формата в проведении уроков показало, что в этом случае даже на уроке в 40 минут внимание учеников не теряется. Напротив, на уроке повысилась активность и включенность в работу всех учеников, возникли интересные находки и суждения.

Постановка учебных целей при помощи интерактивного вопрошания.

С одной стороны, для учителей очень важно получить учеников, имеющих собственные учебные цели, с другой стороны, и самим ученикам при принятии решения об обучении, надо отчетливо понимать, что они хотят и ждут от предмета, на который они идут. Как правило, далеко не все могут решить подобную задачу. В этой связи нами был разработан и проведен круглый стол «Вопросы целеопределения» для наших учащихся.

Ниже приведен пошаговый ход занятий и название интернет-сервисов, на которых проводилась работа. Круглый стол «Вопросы целеопределения»:

1. Определение ожиданий класса от участия в круглом столе по решению проблем вопрошания с использованием сервиса [Mentimeter.com](https://www.mentimeter.com). Участникам предлагается пройти по ссылке на ресурс [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com), написать три слова (или словосочетания из двух слов), которые характеризуют их ожидания от круглого стола. Результаты показываются всем через экран организатора и могут быть получены каждым участником на почту или иной мессенджер.

2. Вопросное знакомство в парах с использованием групповых залов в [Zoom](https://zoom.us). Составление двух карточек с наиболее актуальными вопросами о цели своего самообразования (используется ресурс miro.com).

3. Переформулирование открытых вопросов в закрытые и закрытых в открытые ([Miro.com](https://miro.com)).

4. «Вопросный взрыв» ([Zoom.us](https://zoom.us)). Ученики генерируют вопросы к целям своего самообразования в режиме мозгового штурма.

5. «Карта вопросов» ([Miro.com](https://miro.com)). Каждый ученик по поводу своего будущего самообразования формулирует два вопроса, которые представляются ему наиболее актуальными после предыдущей работы, и создает на онлайн-доске (miro.com) соответствующие им карточки. Затем ученики совместно группируют эти карточки по смыслу, и формулируют обобщающий вопрос к каждой из групп.

6. Личностное вопросно-ответное поле ([Miro](https://miro.com), [Zoom](https://zoom.us))

7. Каждый ученик делает свое личностное вопросно-ответное поле с актуальными вопросами (можно брать любые вопросы из предыдущих заданий или делать новые).

После этого каждому предлагается проанализировать вопросные поля других учеников и сформулировать тематику этих вопросов (про что там вопросы). Выделенные темы записываются на отдельной карточке, указывается дата и имя автора. Затем каждый указывает основное отличие своего поля из полей других участников. Участники объединяются в небольшие онлайн группы, разойдясь по «комнатам» в [Zoom](https://zoom.us), и обсуждают там свое понимание других полей: выделенную тему чужих вопросов и свое представление о различиях. Это задание служит тому, чтобы каждый мог уточнить свои суждения и пометить для себя точки непонимания. После этого участники возвращаются на свое поле и могут добавить туда новые вопросы, если необходимо. И наконец, каждому ученику предлагается ответить на вопрос: «Что важного я собираюсь получить от ответов на вопросы из моего поля?». Ответы на этот вопрос тоже есть смысл обсудить голосом, задуматься (обозначить) сходство и отличие своей смысловой рамки от других.

7. Подведение итогов начинается определением своего отношения к процессу и результату работы ([mentimeter.com](https://www.mentimeter.com)). Ученикам предлагается ответить на вопрос, какими тремя словами он может описать свое отношение к прошедшему уроку. Каждое слово записывается в отдельном боксе. Результаты показываются на экране организатора и

могут быть получены каждым участником на почту.

8. Рефлексия (Zoom.us). Это заключительный этап, предполагающий сравнению изначального замысла каждого участника на данную сессию и его реализации. Ответ одной участницы: «За это короткое время познакомилась с вопросными техниками, убедилась в их эффективности. Мозговой штурм может быть осуществлен не только в поисках ответов или решений, но и в заданных вопросах, их анализе, с учетом вопросов других членов группы формируется новый взгляд на вопрос. Также с помощью вопросов можно углубиться в тему и нащупать решение или траекторию поиска ответов».

Итак, интерактивное вопрошание можно считать инструментом формирования модели непрерывного обучения, если результатом вопрошания становятся не ответы, а новые вопросы, можно говорить о возникновении ситуации, в которой надо непрерывно учиться. Вопрошание становится источником все новых и новых вопросов и, как следствие, источником поиска недостающих знаний для ответа на эти вопросы. Происходит бесконечное прокладывание пути «от ложного знания к истинному незнанию».

Список литературы:

1. Данилова В.Л., Карастелев В.Е. Искусство работы с вопросами – грамотность XXI века / В.Л. Данилова, В.Е. Карастелев // Идеи и идеалы. – 2018. – № 2. – Т. 2. – С. 113–127.

2. Лошкарева Е., Лукша П., Ниненко И.И. Навыки будущего. Что нужно знать и уметь в новом сложном мире. [Электронный ресурс] / Е. Лошкарева, П. Лукша, И. Ниненко, И. Смагин, Д. Судаков – Режим доступа: https://worldskills.ru/assets/docs/media/WSdoklad_12_okt_rus.pdf.

3. Прытков В.П. Вопрос и ответ // Современный философский словарь. [Электронный ресурс]. – URL: https://encyclopedia_philosophy.academic.ru/69/ВОПРОС_и_ОТВЕТ (Дата обращения 07.05.2019).

4. Сериков В.В. Личностные механизмы включения в непрерывное образование / В.В. Сериков // Непрерывное образование: методология, технологии, управление: коллективная монография / под ред. Н.А. Лобанова, Л.Г. Титовой, В.В. Юдина. – Ярославль: РИО ЯГПУ, 2018. – 298 с.

ПЕДАГОГТАРДЫҢ ТИІМДІ ТӘЖІРИБЕДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

*Макенова Баржаксы Нурлыбековна,
Баймухамбетова Жанар Куандыковна,
Шагатаева Саня Мержакуповна,
Сакаева Дарина Есенгельдиновна,
Ғ.Қайырбеков атындағы №9 орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі, Қостанай қ.*

Аннотация

Өзектілігі: Тұңғыш Президентіміз – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Ғасырлар мақсаты – саяси-экономикалық және рухани дағдарыстарды жеңіп шыға алатын, ізгіленген ХХІ ғасырды құрушы іскер, өмірге икемделген, жан-жақты жеке тұлғаны тәрбиелеп қалыптастыру», – деп бекерге айтпаған. Ол үшін қазіргі таңда осыған сай жан-жақты, кәсіби дамыған, педагогикалық шеберлігі мықты тұлғаны қалыптастыру қажет деп айтқан болатын.

Мақсаты: Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады, – К.Д. Ушинский. Адам баласы қандай мамандық иесі болмасын, қандай да бір жерде жұмыс атқармасын өзінің кәсібінің майталманы болуы керек, ал маманының майталманы болу үшін не керек?

Түйінді сөздер: педагог, тәжірбие, құзыреттілік, кәсіби, мектеп, үздіксіз, білім, мақсаты.

Аннотация

Актуальность: Неслучайно Первый Президент – Президент Нурсултан Назарбаев сказал: «Цель века – воспитать деловитого, адаптируемого, разностороннего человека, который сможет преодолеть политические, экономические и духовные кризисы и создать гуманный ХХІ век». Он сказал, что сегодня необходимо сформировать разностороннего, профессионально развитого

человека с сильными педагогическими навыками.

Цель: Только когда учитель постоянно совершенствует свои знания, учитель перестает учиться и искать, и его учение исчезает, – К.Д. Ушинский. Какой бы профессией ни был человек, где бы он ни работал, он должен быть мастером своей профессии, а что нужно, чтобы стать мастером своей профессии?

Ключевые слова: учитель, опыт, компетентность, профессиональная, школа, продолжение, образование, цель.

Abstract

Relevance: It is no coincidence that the First President – President Nursultan Nazarbayev said: «The goal of the century is to cultivate a business-minded, adaptable, versatile individual who can overcome political, economic and spiritual crises and create a humane XXI century». He said that today it is necessary to form a well-rounded, professionally developed person with strong pedagogical skills.

Goal: Only when the teacher constantly improves his knowledge, the teacher ceases to study and seek, and his teaching disappears, – K.D. Ushinsky. What kind of person would not be a person, where would he work, he should be a master of his profession, and what is necessary to become a master of his profession?

Keywords: teacher, experience, competence, professional, school, continuing, education, purpose.

Кәсібилік – ұстаздың психолого-педагогикалық, ғылыми-пәндік білім-біліктің мәдени-адамгершілік ұстанымдарымен үйлесудің жоғары деңгейі. Кәсіби құзыреттілік – өз бетінше және жауапты әрекет жасауға мүмкіндік беретін белгілі бір психикалық жағдай, арнайы білімнің болуы, жалпы және арнайы эрудицияның болуы, ғылыми-кәсіби дайындығын үнемі жетілдіру, күнделікті іс-әрекетте міндеттерді шешу үшін еңбек субъектісінің кәсіби дайындығы және қабілеті. Ал мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі білім беру нәтижесін қамтамасыз ететін шешуші фактор, өз кезегінде, тіпті қоғам жағдайының сапалы өзгеруіне әсер етеді..

«Мұғалім өзі үйреніп, оқып жүргенде ғана өмір сүреді». Бұдан өз кәсібилігін жетілдіру мақсатында үнемі оқып, үйреніп отыратын мұғалім ғана өз іс-әрекетінен ләззат алып, өмір сүре алады дегенді ұғынуға болады. Осындай ой тастаған ғалымдардың бірі Д.С. Лихачев: «Оқып, үйрену әрқашан керек. Барлық ұлы ғалымдар өмірлерінің соңына дейін оқытып ғана қойған жоқ, өздері де оқыды. Оқуды тоқтатсаң – басқаларды оқыта алмайсың. Білім күннен күнге өседі және қиындай береді» деп бекер айтпаған.

Қазіргі жас мамандардың белгілі бөлігінің кәсіби қалыптасуына кедергі келтіріп отырған қиыншылықтардың туындау себептері неде? Көптеген мұғалімдермен әңгімелесу, жұмыс барысындағы жетістіктері мен қиыншылықтарын талдау барысындағы байқалатын басты кемшілік – мұғалімдердің жыл сайынғы заманауи өзгерістермен бірге түрленіп отырған оқушы психологиясындағы айырмашылықты көре білу мен соған қатысты қызмет саласындағы бетбұрыстарды уақытында енгізіп отырудан сәл кеш қалуы немесе осы басымдықтарға толық мән бермеуі тәрізді [1, б. 19].

Мұғалім жайлы Ахмет Байтұрсынов былай деген: ... «*Мұғалім қандай болса, мектеп те сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі білімді, педагогикадан, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім*». Демек, мектептен балалардың көбірек білім алып шығуы, немесе білім сапасын көтеру арқылы нәтижелілікті арттырудың басты тетігі – кәсіби ұстаз, ұстаздың білім мазмұнының жаңаруы жағдайындағы педагогикалық, психологиялық, дидактикалық, әдістемелік жаңалықтарды өз тәжірибесіне ендіре отырып, кәсіби дамуын, оның теориялық білімі мен кәсіби шеберлігінің, педагогикалық-психологиялық дайындығы мен шығармашылық қызметке бейімділік деңгейінің заманауи талаптарға сай өзгеруіне, жетіліп отыруына біліктілік арттыру нәтижесінде қол жеткізу болып табылады.

Бүгінгі мұғалім кәсібилігінің қажеттігінің негізгі мақсаты мектеп оқушыларының білімді тек қана қабылдап, сол білімін теориялық көрсете білуден оны практикада пайдалану дағдысына көшіру. Бұл жерде мұғалімнен оқушының тек танымдық мүмкіндік-

терін ғана емес, сонымен бірге эмоционалды, психомоторлық қабілеттерінің де іске қосылып, оқушыдағы проблеманы шеше білу, ақпаратты талдай білу, коммуникативтік, әлеуметтік құзырлылық негізінің де пайда болып, тұрақты қажеттілікке айналуын қадағалау талап етіледі. Бұл оқушы тарапынан материалдың игерілу деңгейіне де, оны өз қажеттіліктеріне қатысты пайдаланылу деңгейінің де арта түсуіне әсер ететіндігі байқалды. Қазіргі кездегі «Өрлеу «Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» акционерлік қоғамы мен оның филиалдары тарапынан тарапынан жүргізіліп отырған жұмыс толықтай осы міндеттерді шешуге бағытталған. Сондықтан «*Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі*» – деп Ыбырай Алтынсарин айтқандай, қазіргі білім беру мазмұнының жаңару жағдайында мұғалімнің кәсіптік мәдениетін көтеру, кәсіби деңгейде жұмыс жасауға баулу білім беру ұйымдары мен біліктілік арттыру институттары алдындағы басты міндет болып табылады. Бұл өрлеулік тренерлердің күні кешегі пандемия жағдайындағы мұғалімдерге қашықтан оқыту бойынша жүргізіп отырған көмегінен де көрінеді.

Жас ұрпақты жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары түрде қалыптастырудың бірден бір жолы – оқушыға білімді терең игертудің тиімді әдіс – тәсілдерін іздестіру, шығармашылыққа жетелей білу. Бұл жұмысты атқаруда мұғалімнің терең біліктілігі қажет. Біліктілік – бұл білімдегі, тәжірибедегі, берілген білімді меңгерудегі бейімділік, құндылықты бейнелейтін жалпы қабілеттілік. Бұған мұғалім бойындағы келесі қасиеттерді қосуға болады:

- білім беру үрдісіндегі жауапкершілікті сезіне білу;
- оқушы жұмысын проблеманы шеше білуге бейімдей білу қабілеті;
- білім беру технологияларын пайдаланудан бұрын толық түсіну, меңгеру, қолдануда жоғары шеберлік таныта алуы;
- өз жұмысының қоғамдық маңызын түсінуі;
- өз саласында үнемі ізденісте бола білуі [2, б. 132].

Кәсібилікке жетудегі мұғалім бойынан табылуға тиісті келесі қабілеттің бірі – оқып үйрену қасиеті. Бұл қабілеттің басты қажеттілігі кез-келген материалды оқи отырып, мұғалімнің талдау нәтижесінде өз теориялық багажын толықтыра білу немесе оны өзгерте алу мүмкіндігіне жете білуі. Тек осындай жағдайда ғана мұғалім оқушы алдында берілген, дайын ақпаратты, материалды ұсынушы емес, керісінше оқушыға ой салушы, бағыт беруші роліне ене алады. Оқып үйренудің негізгі қағидаларын төмендегі түрде құрастыруға болатын тәрізді:

- мұғалімнің өзін-өзі дамыту, өзіндік үздіксіз білім алу және оны жаңартып отыру қабілеті;
- барлық жинақталған ақпаратты жүйелеу, материалдар арасындағы сабақтастықты таба білу қабілеті;
- дүние жүзілік білім беру тәжірибесіндегі кең тараған педагогикалық тәжірибелердің өз тәжірибесіне қажетті тұстарын таңдай білуі мен сол элементтерді өз тәжірибесіне енгізе білу қабілеті;
- үздіксіз білім алу нәтижесіндегі алынған ақпаратты талдап, жүйелеп, пайдалану мүмкіндіктерінің ең тиімді тұстарын таба білуі қабілеттері түрінде алуға болады.

Кәсібилікке, табыстылық пен нәтижелілікке ұмтылған пән мұғалімдері үшін кез-келген ақпаратты немесе материалды іздестіру және өз қажетіне сай бейімдей білу қабілеттері де басты роль атқарады. Осы жағдайда мұғалімнің керекті ақпаратты аталған ақпарат көздерінен ала білу мүмкіндігі, сол материалды бүгінгі ақпараттар ағынында көре білу қасиеті, кездескен толық емес материал көздерін тиянақты жүйелеу қабілеті, бірнеше көзден алынған деректерді бір-біріне икемдей алу шапшаңдығы, кез-келген кездескен қиыншылықтардан шыға білуі мен оларды жеңе білу, соңғы шешім қабылдай алу қабілеттері жатады.

Қазіргі заман мектебіндегі мұғалімнен талап етілетін кәсібилікке бастар қабілет-

тің бірі – кез-келген ортада тіл табыса білу мен ынтымақтастық жағдайда жұмыс жасай білу. Бұл бағытта мұғалім бойынан табылуға тиіс ерекшелік-оқушы психологиясындағы заманауи өзгерістерді меңгеру деңгейі және сол психологиялық білімді практикада тиімді қолдана білу қабілеті. Мұғалім тәжірибесіндегі барлық жетістіктер де, барлық кемшіліктер де осы психологиялық-педагогикалық ынтымақтастықта жұмыс жасауға үйрену, әр оқушының және әріптестерінің пікірлеріне сыйластықпен қарау, әр түрлі (тіпті қарама – қарсы) пікір айтылған кездегі шыдамдылық пен көрегенділік, пікірлесушіге деген тілектестік, ең бастысы шешім қабылдау мен айтылған мәселені орындаудағы дәлділікке байланысты болатындығы қазір психологтар да, педагогтар да тараптарынан дәлелденіп отыр [3, б. 116].

Жаңа заманның кәсіби мұғалімінің қалыптасуында қызметкердің өз міндеттері мен жауапкершілігін сезіне білу мүмкіндігінің де ролі зор. Осының нәтижесі мұғалімнің өз жұмысын ұйымдастыра білу мүмкіндігі, өткен мен жаңаның байланысы арқылы тиімді тәсілдердің өміршеңдігін көрсете білуі, қоғам дамуына сын көзбен қарай отырып, оқушы бойындағы қиындықтарға және сенімсіздіктерге қарсы тұра білуі мен кез-келген құбылысқа (табиғи, әлеуметтік) жеке көзқарасын білдіру дайындығынан көрініп отырады, яғни мұғалімнің жұмысқа деген ниеттілігі деген тағы бір қабілеті байқалады.

Күзиретті мұғалім қалыптасуындағы құрауыштарды бөліп көрсетуге болатын тәрізді. Бұл:

1. мұғалімнің өз еңбегінің мемлекеттік деңгейдегі білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі ретіндегі қажеттілігін түсінуі;

2. кәсіби қажетті педагогикалық және психологиялық білімі;

3. кәсіби қажетті педагогикалық біліктілігі;

4. кәсіби мамандығына қажетті мұғалімнің негізгі психологиялық ұстанымдары, мұғалімдік көзқарасы;

5. оқушы білімі нәтижесі мен оның мінез – құлық өзгерістерінің себеп – салдарлық себептерін анықтау мүмкіндігі;

6. өз мерзімінде педагогикалық, психологиялық және әдістемелік басым бағыттарды меңгертуге арналған біліктілік арттыру курстарынан өтуі.

Осы құрастырушыларының мұғалім бойындағы қалыптасуы мұғалімнің шығармашылдыққа бет бұрғандығының көрсеткіші бола алады. Алғашында оқушы алдындағы сенімге ие болу мен танылу, жаңашылдық пен шығармашылыққа ұмтылу, өзіндік жетілу мен өзіндік даму, баламен жұмыс жасау барысындағы қиыншылықтарды оңтайлы шешу, балада білімге деген талпынысты қалыптастыру, өзін өз ісінің шебері ретінде таныту мен адал қызмет жасау түрінде байқала бастаған қызмет түрткілері құзырлылықтың, кәсібиліктің негізіне айналады. Кәсіби құзырлылық деңгейіне жеткен маман шығармашылық жұмыс нәтижесінде өзіндік тәжірибесінің ерекшеліктерін көруге, өз тәжірибесінің мақсатқа жетудегі артықшылықтарын, оған жетудің тиімді жолдарын және болжамды нәтижені сипаттап, ұзақ уақыт тиімді де, жоғары нәтижені ұстап тұру мүмкіндігіне ие болады [4, б. 25].

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». – 19 б.
2. Захарова Е.А. Требования к профессиональному развитию педагогов в условиях последипломного образования // Молодой ученый. – 2011. – №3 – 132б.
3. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя. – М., Академия, 2004 – 116 б.
4. Егоров С.Ф. К.Д. Ушинский. – М., Просвещение, 1977 – 25 б.

ПРИМЕНЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТЕХНОЛОГИИ РЕВЕРСИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Матвиенко Юлия Владимировна,
заведующая практикой,
Рядинская Ирина Анатольевна,
преподаватель специальных дисциплин,
Ахмадиева Макпал Бейсембаевна,
заведующая кафедрой технологических дисциплин,
КГКП Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Мақала реверсивті оқытудың білім беру технологиясын зерттеуге арналған. Аталған тақырыптың өзектілігі білім беру ресурстарының кең таңдауын ұсынатын заманауи цифрлық кеңістік пен мобильді құрылғыларды пайдаланудың өсіп келе жатқан танымалдылығымен байланысты. Теориялық материалды талдау және жалпылау нәтижесінде реверсивті оқыту технологиясын қолдану тиімді екендігі дәлелденді, өйткені технология білім алушылардың оқу процесіне деген мен қызығушылығы мен үлгерімін арттыруға ықпал етеді.

Мақсаты. Реверсивті оқытуды қолдану мәнмәтінінде білім алушының мүмкіндіктерін көрсету.

Түйін сөздер: реверсивті оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, электрондық ресурстар.

Аннотация

Актуальность. Статья посвящена исследованию образовательной технологии реверсивного обучения. Актуальность заявленной темы связана с возрастающей популярностью использования современного цифрового пространства и мобильных устройств, предлагающих широкий выбор образовательных ресурсов. В результате анализа и обобщения теоретического материала доказано, что применение технологии реверсивного обучения является эффективным, так как технология способствует повышению успеваемости и интереса учащихся к учебному процессу.

Цель. Показать возможности обучающегося в контексте использования реверсивного обучения.

Ключевые слова: реверсивное обучение, информационно-коммуникационные технологии, электронные ресурсы.

Abstract

Relevance. The article is devoted to the study of educational technology of reverse learning. The relevance of the stated topic is due to the increasing popularity of using modern digital space and mobile devices offering a wide range of educational resources. As a result of the analysis and generalization of theoretical material, it has been proved that the use of reverse learning technology is effective, as technology contributes to improving students' academic performance and interest in the learning process.

Goal. To show the student's capabilities in the context of the use of reverse learning.

Keywords: reverse learning, information and communication technologies, electronic resources.

По мнению международной Организации экономического сотрудничества и развития ОЭСД казахстанская система образования является основой для экономической диверсификации страны. Однако, несмотря на все усилия государства её функционирование продолжает сопровождаться многочисленными трудностями [1].

На сегодняшний день система технического и профессионального образования находится на стадии исследования различных инновационных технологий, которые ориентированы на улучшение качества обучения.

Большое значение имеет и то, что научно-технический прогресс предъявляет не только новые требования к самому человеку, но и к системе образования в целом.

Все более значимым компонентом становится необходимость изменения приоритетов профессиональной подготовки специалистов в направлении развития эмпирического и критического мышления, овладения инструментами управления собственной образовательной деятельностью, способностью к саморазвитию.

Это не только модернизированные информационно-технические средства, но и

новые формы и методы преподавания.

Повышение требований к результативности образовательного процесса в колледже, достижению большей производительности в соответствии с растущими возможностями информационного мира, дает старт на актуализацию проблем образовательных технологий в среде взаимодействия преподавателя и студентов.

Преимущественными являются технологии и методы, которые способствуют изменению взглядов студентов и преподавателей в контексте личностноориентированной образовательной парадигмы.

Успешная профессиональная деятельность требует развития креативности на основе изменения взглядов студентов и преподавателей. Для этого у обеих из сторон должна быть готовность к восприятию нового, установка цели преподавателей и студентов на творческий поиск в образовательном процессе.

Такая форма описана в Концепции реверсивного обучения, она направлена на преодоление явных и скрытых недостатков традиционного обучения в контексте Четвертой промышленной революции – Industrie 4.0. (Ганновер, 2011), которую объединяют с развитием «умного производства» («smart factory») [2].

«Реверсивное обучение» одна из моделей «смешанного обучения», которая отличается от традиционной технологии сменой ступеней освоения учебного материала, тем самым выводя взаимодействие преподавателя и студента на новый уровень.

Реверсивная модель обучения характеризуется предоставлением материала для самостоятельного изучения дома, а на очном занятии проходит практическое закрепление материала.

Для реверсивного обучения свойственно применение водкастов (vodcast – видео лекция), (podcast – аудиолекция) и преводкастинга (pre-vodcasting – образовательный метод, когда преподаватель создает водкаст со своей лекцией, чтобы обучающиеся получили представление о теме еще до занятия, на котором эта тема будет рассмотрена). [2]

Домашняя работа реверсивного обучения включает в себя применение технологий водкаста:

- рассмотрение вопросов видеолекции;
- изучение учебных текстов, схем;
- прохождение контроля на начальное усвоение новой темы.

При использовании реверсивной технологии происходит перекомпоновка основных субъектов обучения, что несложно активизируется при возможности использования ресурсов электронной обучающей среды.

Обучающийся приступает к выполнению домашнего задания индивидуально, непосредственно до взаимосвязи с преподавателем, изучает необходимую информацию по специальной дисциплине и делает ее достоянием остальных обучающихся на учебном занятии.

Используя электронные ресурсы, каждый студент самостоятельно, исходя из собственного опыта изучения данной дисциплины, своих познавательных способностей, владения методами учебных действий, вовлекается в учебную работу, где имеется большой простор для творчества преподавателей и студентов.

Эффективно составленные учебные задания проектного обучения, исследовательской деятельности, создание проблемных ситуаций, выдвижение гипотез, интеграция предметных отраслей, формулировка спорных вопросов, интерпретирование различных фактов, уточнение, осуществляются в учебной аудитории в разнообразных видах реверса [3].

Вариативность использования информационно-коммуникационных технологий в различных докладах, видео, мультимедийных презентациях, выяснение фактов, уточнениях, диалоговых позиций, дискуссий большие возможности повысить результативность учебного процесса.

В фундамент реверсивного обучения закладываются интерактивные технологии,

дидактические способы активного взаимодействия студентов между собой и преподавателем.

К тому же роль преподавателя, решает существенную задачу – мотивирует обучающихся на самостоятельное выполнение опережающих заданий при изучении специальной дисциплины и презентует полученные результаты в аудитории.

Реверсивная технология обучения дает возможность направлять и ориентировать индивидуально каждого студента. Преподаватель озвучивает проблемы дисциплины, формулирует главные вопросы, сопровождает в литературе и направляет студентов для самостоятельной работы.

В свою очередь обучающийся участвует в формулировке целей и задач учебной дисциплины, помогает в подборе содержания, и поиске форм, методов, способов и средств обучения. Соответственно, участвует в разработке собственного критериально-го оценивания и становится инициативной личностью, активным участником образовательного процесса.

Реверсивное обучение направлено на развитие основополагающих показателей обучающихся – способность и готовность.

При выполнении опережающих заданий эти свойства развиваются в активной позиции студента, который способен анализировать, предполагать, планировать, отдавать предпочтение наиболее приемлемым способам и формам обучения, эффективной организации самостоятельной работы.

Таким образом, у студента формируются компетентные свойства, которые направляют его на способность, верно, выражать свои мысли, отстаивать свою позицию, внимательно слушать других участников образовательного процесса [4].

Реверсивное обучение эффективно мотивирует на успех в учебной деятельности обучающихся, повышает внутреннюю мотивацию от момента планирования до, ожидаемых итогов.

В итоге можно сказать, что реверсивное обучение в опережающей форме изучения учебного материала помогает повысить активность студентов, позволяет индивидуализировать образовательный процесс, достигать результаты в соответствии с познавательными интересами и способностями студентов.

На личном опыте реализации «реверсивного обучения» можно сказать, что данная технология:

- 1) производит обмен ролями и функциями преподавателя и студента;
- 2) преподаватель из носителя новых знаний превращается в инструктора и консультанта;
- 3) повышает активность студента путем включения его в различные виды деятельности по поиску информации, применению добытых знаний;
- 4) оптимизирует учебный процесс;
- 5) мотивирует студента к образовательной деятельности [5].

Список литературы:

1. Википедия
2. Ибраев Т.К. Теоретико-методологические аспекты социально-образовательной сферы в условиях реформирования. – Астана.: Проспект, 2017. – 121 с.
3. <https://vk.com/@cifrapnz-reversivnoe-obrazovanie-ili-metod-perevernutogo-klassa>.
4. Галажинский Э. В. Справка. Инновационный потенциал личности: содержание, структура, пути развития 2020. – 4 с.
5. Кондакова М.Л. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности / М.Л. Кондакова, Е.В. Латыпова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vestnikedu.ru/2013/05/smeshannoe-obuchenie-vedushhie-obrazovatelnyie-tehnologii-sovremennosti/>.

ПРАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГА В ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Мокрецова Людмила Алексеевна,
доктор пед. наук, профессор, ректор,
Попова Ольга Викторовна,
доктор пед. наук, профессор, советник при ректорате,
Швец Наталья Алексеевна,
канд. пед. наук, доцент кафедры иностранных языков,
Алтайский государственный гуманитарно-педагогический университет
имени В.М. Шукшина, г. Бийск, Россия

Аннотация

Өзектілігі педагогтердің үздіксіз білім беруінің цифрлық білім беру ортасына практикалық даярлықты енгізу білім беруді цифрландырудың және цифрлық қоғамға көшудің жаһандық процестерімен негізделген.

Мақсаты зерттеулер педагогтердің үздіксіз білім алуының цифрлық білім беру ортасына практикалық даярлықты енгізуге жағдай жасау.

Түйін сөздер: Практикалық дайындық, үздіксіз білім беру, білім беруді цифрландыру, инновациялық тәсіл, цифрлық білім беру ортасы.

Аннотация

Актуальность включения практической подготовки в цифровую образовательную среду непрерывного образования педагогов вызвана глобальными процессами перехода к цифровизации образования и цифровому обществу.

Цель исследования: создание условий включения практической подготовки в цифровую образовательную среду непрерывного образования педагогов.

Ключевые слова: практическая подготовка, непрерывное образование, цифровизация образования, инновационный подход, цифровая образовательная среда.

Abstract

Relevance of the inclusion of practical training in the digital educational environment of teachers' continuing education is caused by the global processes of transition to the digitalization of education and a digital society.

Goal of the research is creating conditions for the inclusion of practical training in the digital educational environment of teachers' continuing education.

Keywords: practical training, continuing education, digitalization of education, innovative approach, digital educational environment.

В современных условиях педагогическое образование должно сформировать человека нового культурного типа; привести к достижению нового качества образования; повышению престижа профессии педагога; удовлетворенности работодателей качеством профессиональной подготовки; устойчивости социального партнерства, преодолению духовно-нравственного кризиса. Этого можно добиться при условии повышения качества подготовки будущих учителей, готовых к формированию универсальных учебных действий школьников и воспитанию личности, способной к инновационным преобразованиям и сохранению традиций российской педагогической школы, повышению качества знаний абитуриентов. Именно в системе непрерывного педагогического образования формируется профессиональная компетентность педагога [1].

Развитие системы непрерывного образования – одно из важных направлений инновационной образовательной деятельности, предполагающее непрерывность процессов в системах общего среднего, начального и среднего профессионального, высшего, послевузовского и дополнительного образования. Эффективность и возможность образовательной деятельности определяются прямыми и обратными системными связями между различными стадиями инновационного цикла, производителями и потребителями услуг; фирмами, рынком, государством и другими социальными партнерами, включая зарубежных. Непрерывное образование может рассматриваться как формальная часть струк-

туры так называемого «обучения в течение всей жизни» и является одним из важных условий инновационной образовательной деятельности [2, с. 217]. Одной из важнейших задач непрерывности образования является создание условий для подготовки современных высококвалифицированных, конкурентоспособных педагогических кадров, обеспечивающих своей профессиональной деятельностью качество образования и человеческого капитала новых поколений как системообразующего фактора инновационного социально-экономического и социально-культурного развития региона [3].

Классическая образовательная система всегда инертна. Даже в условиях стремительного развития педагогики XXI века и включения в образовательную среду цифровых ресурсов она не может откликаться и перестраиваться на любой крутой поворот отрасли. Социально-профессиональное пространство, тем не менее, требует именно стремительных изменений по подготовке любых профессионалов, а будущих педагогов в особенности. Все больше делается акцент на практику.

Сегодня образовательная среда предъявляют серьезные требования к кандидатам на любую должность, как на должность учителя, так и на должность управленца в части их подготовленности к практической деятельности. Среди предъявляемых к будущему учителю требований самым распространенным является наличие опыта работы и практических навыков по освоенному в вузе профилю педагогической деятельности.

Исследования мнений работодателей по соотношению теории и практики, а также необходимости непрерывности процесса профессионального совершенствования будущего педагога, проводимые в рамках деятельности научной педагогической школы ФГБОУ ВО «Алтайский государственный гуманитарно-педагогический университет имени В.М. Шукшина» (далее АГГПУ им. В.М. Шукшина), показали следующие результаты (таблица 1).

Таблица 1. Требования к практической ориентации подготовки (мнение работодателей)

№	Исследуемые параметры	Результаты исследований в % от объемов учебной нагрузки	
		2010	2020
1	Объемы необходимой теории	70-75	Не более 40
2	Объемы необходимой практической подготовки	30-20	Не менее 60
3	Количество часов на практико-ориентированную деятельность	До 15-20	Не менее 50
4	Количество часов на взаимоувязанные циклы непрерывного профессионального развития	10-15	Не менее 50

Из таблицы 1 мы видим, что в 2010 году социум требовал, и педагогические вузы исполняли эти требования, занимаясь преимущественно теоретической подготовкой. Вопросы, связанные с практико-ориентированной деятельностью, преимущественно ограничивались незначительным объемом заданий на время практики в образовательных организациях. О создании взаимоувязанных циклов непрерывного профессионального развития будущего педагога в рамках основных профессиональных образовательных программ (ОПОП) вообще мало кто задумывался. Коренным образом изменились требования к практической подготовке педагога в настоящее время. Исходя из запросов социально-профессионального пространства, требований образовательных организаций и запросов рынка труда, ориентир взят на практику. Ответом на данный вызов стал Приказ (вместе с Положением), разработанный Министерством образования и науки России совместно с Министерством просвещения России «О практической подготовке обучающихся» [4]. В научный и нормативный оборот введено понятие «практическая подготовка». Практическая подготовка – это деятельность, направленная на приобретение практических навыков в процессе прохождения производственной (профессио-

нальной) практики, выполнения лабораторных работ, практических занятий, курсовых проектов и работ [4]. Реализация практической подготовки будущих педагогов должна быть отражена во всех составляющих ОПОП.

Не менее важное значение имеют подходы к непрерывности образования, которые мы рассматриваем в нескольких взаимодополняющих направлениях:

1. создание и реализация взаимоувязанных циклов непрерывного профессионального развития будущего педагога в рамках ОПОП;
2. реализация индивидуальной траектории непрерывного профессионального роста педагога на различных ступенях профессионального образования;
3. обеспечение непрерывного образования педагога в цифровой образовательной среде.

В современном контексте понимание сущности непрерывного образования, в том числе и для педагога позволяет выделить несколько его основных функций, а именно профессиональную, социальную, личностную:

1. Профессиональная функция обеспечивает развитие всех необходимых профессиональных компетенций и квалификаций, а так же формирование новых профессиональных возможностей, увеличение уровня конкурентоспособности на рынке труда.
2. Социальная функция помогает дополнить и обогатить процесс взаимодействия с обществом, экономической сферой, государством в целом за счет ознакомления с языком, культурой, новыми видами деятельности, общечеловеческими ценностями, современными технологиями социального взаимодействия, в том числе информационными, цифровыми, роботизированными, формируя профессионализм в различных сферах.
3. Личностная функция обеспечивает удовлетворение индивидуальных познавательных потребностей педагога, интересов, увлечений и, как правило, сопровождает повседневную жизнь [5, с. 29].

Создание и реализация взаимоувязанных циклов непрерывного профессионального развития будущего педагога должно определять контент ОПОП. Здесь очень важно, чтобы создание и применение образовательных продуктов, в том числе и в электронной информационной образовательной среде (ЭИОС) должно отвечать глобальным вызовам. Обеспечение междисциплинарности в практической подготовке педагога базируется на мировых трендах в цифровизации, включенности в командную деятельность, развитии современных профессиональных навыков, применении проектной деятельности с созданием реальных образовательных и воспитательных проектов, востребованных практикой.

Учитывая особенности создания и реализации взаимоувязанных циклов непрерывного профессионального развития будущего педагога, мы не должны забывать о его морально-нравственном развитии, так как поле его будущей деятельности – это взаимодействие с обучаемыми, родителями, коллегами. В этом отношении не утратили своего значения слова Ибрая Алтынсарина «Идея гуманизма, где признается ценность человека, – вот основа деятельности педагога сегодня!» [6, с. 38].

Непрерывное развитие будущего педагога базируется на междисциплинарной интеграции в подготовке будущих учителей к профессионально-педагогической деятельности. При этом непрерывность данного процесса предполагает многоуровневость образовательных программ, которая позволяет учесть в построении образовательной траектории такие существенные характеристики, как встроенность, замещение, дополнение, адаптацию программ к некому запросу практической подготовки, диктуемой работодателем и рынком труда. Непрерывность в ОПОП проявляется в опережающем характере обучения, в адекватности потребностям рынка, широком использовании инновационных образовательных технологий, в том числе электронных, цифровых, дистанционных [7, с. 165].

В основе создания и реализации взаимоувязанных циклов непрерывного профес-

сионального развития будущего педагога в рамках ОПОП должна, на наш взгляд, быть обеспечена: системность, модульная структура на основе междисциплинарности, компетентностный подход, оптимизация аудиторных занятий, применение современных образовательных и информационных технологий, накопительная система обучения, включенность практической подготовки во все виды образовательной, воспитательной, аудиторной и внеаудиторной деятельности [5, с. 30].

При этом непрерывность в ОПОП всегда должна быть направлена на подготовку инновационно-ориентированной личности, способной включиться в образование через всю жизнь. В этом направлении АГГПУ им. В.М. Шукшина предлагает всем обучающимся, выпускникам и коллегам по научному и педагогическому сообществу реализацию индивидуальной траектории непрерывного профессионального роста педагога на различных ступенях профессионального образования. В нашем случае – это построение единого трека бакалавриат – магистратура – аспирантура – дополнительное образование. Данная деятельность направлена на непрерывность и ускорение профессионального роста педагога [5, с. 31].

Создаваемая в АГГПУ им. В.М. Шукшина многоступенчатая система непрерывного педагогического образования ориентирована на конкретные запросы образовательных организаций, усиление практической направленности обучения, обеспечивает свободный выбор индивидуальных и даже персонифицированных образовательных траекторий для: подготовки (бакалавриат – магистратура – аспирантура); переподготовки (получение новых и переобучения в рамках дополнительных видов профессиональной педагогической деятельности); повышения квалификации педагогических кадров (рост профессиональной квалификации в инновационных направлениях и современных образовательных технологиях). Все эти ступени непрерывного профессионального педагогического образования помогают реализации индивидуальной траектории непрерывного профессионального роста педагога в Алтайском крае [5, с. 32]. При этом на каждой ступени доминирует практическая подготовка под конкретные запросы социума, создание единого трека обеспечивает персонифицированный выбор педагогу в непрерывности его развития. Педагог может получать второе высшее в бакалавриате, получать образование в магистратуре (педагогическое, управленческое, информационное и др.), может развиваться в научной карьере в рамках аспирантуры или непрерывно совершенствоваться в дополнительном образовании. Но все варианты реализации непрерывности практической подготовки педагога и непрерывности его профессионального роста требуют современного инновационного подхода. Моделирование практической подготовки педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования предполагает создание единого образовательного пространства, которое и предполагает создание неких обязательных цифровых сервисов не на основе администрирования, а на сочетании взаимных интересов [8, с. 275].

Системное формирование среды непрерывного образования должно быть обеспечено путем создания и функционирования системы информационных и цифровых сервисов не менее чем на трех уровнях: управления, реализации и партнерства. Базовым уровнем для практической подготовки педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования является уровень управления, который предполагает новый подход к управлению, обеспечению финансовыми, материально-техническими, кадровыми ресурсами. Для данного уровня в АГГПУ имени В.М. Шукшина применяются следующие цифровые сервисы:

1. Цифровые сервисы, для внутреннего управления в университете, такие как ИС «Шахты», личный кабинет преподавателя и студента, ЭИОС и др.

2. Система управления взаимодействием с образовательными организациями на уровне реализации и уровне партнерства непрерывного педагогического образования через информационные площадки «Наставничество», «Классный руководитель: 4.0 пере-

загрузка», сайт АГГПУ им. В.М. Шукшина по системе дополнительного образования и др.

3. В стадии формирования цифровой сервис управленческого взаимодействия между Министерством образования и науки Алтайского края, федеральным государственным бюджетным образовательным учреждением высшего образования «Алтайский государственный гуманитарно-педагогический университет имени В.М. Шукшина», Алтайским институтом развития образования имени А.М. Топорова и организациями дошкольного, общего, дополнительного и профессионального образования на 2020-2024 годы.

Следующим уровнем в практической подготовке педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования является уровень реализации. На этом уровне необходимы цифровые сервисы, обеспечивающие деятельность ЭИОС для реализации всех ступеней непрерывного педагогического образования, координируемого АГГПУ им. В.М. Шукшина. Это цифровые ресурсы, направленные на:

1. мотивирование и обеспечение возможности создания индивидуальной и персонализированной образовательной траектории развития обучающихся на уровнях бакалавриата, магистратуры, аспирантуры, а также в рамках постдипломного сопровождения и наставничества;

2. создание условий получения дополнительного профессионального образования педагогов в рамках системы повышения квалификации и переподготовки;

3. формирование личного информационного пространства (личного кабинета) педагога, которое обеспечивает весь многоэтапный процесс получения непрерывности педагогического образования на протяжении всего периода его профессиональной деятельности.

Обязательным уровнем в практической подготовке педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования мы считаем уровень партнерства. Для реализации непрерывного педагогического образования на данном уровне в рамках образовательного партнерства как коллаборации необходимо наличие информационных и цифровых порталов в электронной информационной образовательной среде всех образовательных партнеров АГГПУ им. Шукшина. Эти сервисы состоят из:

1. сервиса распределенного доступа к информационным ресурсам и массивам данных, контенту образовательного, культурно-просветительского и правового обеспечения, коллективному информационному пространству и др.;

2. структуры электронного обучения и дистанционных образовательных технологий, обеспечивающей обмен ресурсами и доставку контента от одного партнера к другому, от педагога к обучаемому и др.;

3. сетевых сервисов, дающих возможность включения педагога в непрерывное педагогическое образование любой партнерской образовательной организации независимо от места пребывания путем реализации системы удаленного присутствия;

4. телекоммуникаций, обеспечивающих деятельность межпартнерского образовательного канала услуг непрерывного педагогического образования;

В заключение подчеркнем, что практическая подготовка педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования должна быть обеспечена следующими позициями:

1. Быть для будущего и практикующего педагога образованием на протяжении всей жизни и стать обучением длиной в жизнь, продолжительность которого равна продолжительности жизни человека. Данный подход подразумевает, что людям необходимо продолжать учиться, постоянно возобновляя свое обучение.

2. Базироваться на широком охвате обучением различных сторон жизнедеятельности преподавателя и обеспечивать совершенствование не только его профессиональных навыков, но и других не менее важных, необходимых и интересных для него видов деятельности.

3. Основываться на построении единого трека бакалавриат-магистратура-аспирантура-дополнительное образование, который обеспечивает персонифицированный выбор педагогу в непрерывности его развития и формирование индивидуальных траекторий непрерывного образования и самообразования.

4. Реализовываться в условиях самомотивации, которая подразумевает, что педагог сознательно стремится развиваться интеллектуально и повышать уровень своих навыков в практической подготовленности, для обеспечения конкурентоспособной позиции на рынке труда.

5. Иметь информационные и цифровые порталы и сервисы, обеспечивающие цифровую и информационную поддержку непрерывной траектории развития.

Список литературы:

1. Кущева Н.Б., Терехова В.И. Концепция непрерывного образования взрослых как социальный институт инноваций // Интернет-журнал «Мир науки» 2016. Том 4. №3. URL: <http://mir-nauki.com/PDF/21PDMN316.pdf> (дата обращения: 18.01.2021).

2. Кузинева Е.Г. Инновационные представления о непрерывном (самообразовательном) процессе обучения // Современная высшая школа: инновационный аспект. 2012. №4. С. 216-221.

3. Попова О.В., Ткаченко Е.Н., Романова Л.А. Адаптивное профессиональное образование для реализации социально-профессионального заказа и управляемой социализации личности // Современные проблемы науки и образования. 2015. № 5; URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=22063> (дата обращения: 20.01.2021).

4. Приказ Минобрнауки России №885, Минпросвещения России №390 от 05.08.2020 (ред. от 18.11.2020 г.) «О практической подготовке обучающихся» (вместе с «Положением о практической подготовке обучающихся») (Зарегистрировано в Минюсте России 11.09.2020 № 59778) URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202009110053> (дата обращения: 18.01.2021)

5. Мокрецова Л.А., Попова О.В. Реализация компетентного подхода в системе непрерывного образования педагога // Реализация компетентного подхода в системе профессионального образования педагога: материалы V Всероссийской научно-практической конференции (г. Симферополь, 12-13 апреля 2018 г.). – Симферополь: ООО «Издательство Типография «Ариал», 2018. – С. 29-33.

6. Антология педагогической мысли Казахстана // Сост. Калиев С., Аю-бай К. – Алматы, 2012. – 129 с.

7. Мокрецова Л.А., Попова О.В. Blended learning как технология XXI века // Инновационные технологии в науке и образовании: сборник статей XI Международной научно-практической конференции (г. Пенза, 20 апреля 2019 г.). – С. 163-169.

8. Попов Д.В., Попова О.В. Цифровизация образования на основе роботизированных технологий // Наука и образование: проблемы и перспективы: материалы XXI Всероссийской с международным участием научно-практической конференции молодых ученых, студентов и учащихся (Бийск, 29-30 апреля 2019 г.) / Отв. ред. М.С. Власов. – Бийск: АГГПУ им. В.М. Шукшина, 2019. – С. 272-276.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕЛЕУ ЖӘНЕ ДАМУ ТУРАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Мукалиева Баян Хамзовна,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті мектепке дейінгі және бастауыш білім беру кафедрасының аға оқытушысы, п.ғ.магистрі, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Адамның өмірге эстетикалық көзқарасы оның өмірі мен қызметінің барлық саласынан (әсіресе өнерге көзқарасынан) көрінеді. Эстетикалық талғамы биік, сезімтал адам еңбектегі әдемілікті, табиғаттағы сұлулықты, өнердегі әсемдікті танып, оны сүйе, қастерлей білетін болады. Мақсаты: Эстетикалық тәрбие-бұл баланың қоршаған ортаның сұлулығын байқауға, өнерді

жақсы көруге және оған қатысуға қабілеттілігін арттыру.

Түйінді сөздер: Эстетикалық тәрбие, сұлулық, әсемдік, көркемдік, тәрбиелеу, өнер, бала, құндылықтар.

Аннотация

Актуальность: эстетическое отношение человека к жизни проявляется во всех сферах его жизни и деятельности (особенно в отношении к искусству). Человек с высоким эстетическим вкусом будет знать красоту в труде, красоту в природе, красоту в искусстве, любить и уважать его.

Цель: Эстетическое воспитание – это процесс, который повышает способность ребенка замечать красоту окружающей среды, любить искусство и участвовать в нем.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, красота, художественное, воспитание, искусство, ребенок, ценности.

Abstract

Relevance: a person's aesthetic attitude to life is reflected in all areas of his life and activity (especially his attitude to art). A sensitive person with a high aesthetic taste will be able to recognize the beauty of work, the beauty of nature, the beauty of art, love and cherish it.

Goal: aesthetic education is a process that increases the child's ability to observe the beauty of the environment, love art and participate in it.

Keywords: aesthetic education, beauty, beauty, art, education, art, child, values.

Эстетикалық тәрбие болмыстағы және өнердегі сұлулық пен әсемдікті дұрыс қабылдасуда және эстетикалық сезім мен талғамды тәрбиелейді. Өнер және өмірдегі сұлулықты жасау, оған қатысу қабілетін, қажетсінуін қалыптастырады. Ең бастысы – адамгершілік сезімді, жеке бастың рухани деңгейін көтеру, мінез – құлқын толықтыру, түзету. Егер оқушы өзін жаман әдеттен алшақ ұстап, іс – әрекетінің әдемілігін, қажеттілігін түсініп, еңбек нәтижесінен көркемдікті сезіне білсе, бұл оның эстетикалық талғамының, адамгершілік қасиеттерінің жоғары жетіле бастағанынан көрсетеді.

Эстетикалық тәрбие дегеніміз – қоршаған дүниенің, өнердің сұлулығын баланың көру және сұлулыққа талпыну қабілетін дамыту мақсатымен оның жеке басына ықпал етуге бағытталған, жүйелі үрдіс. Балаларды өнер құралдарымен тәрбиелеу – көркемдік тәрбие пәнін құрайды. Тәрбиеші баланы сұлулықты қабылдауға, оған эмоциялық ықпал білдіруге, сондай-ақ, эстетикалық ұғым, эстетикалық пікір, эстетикалық баға беру қасиетін қалыптастыруға жасау керек. Эстетикалық сезім дегеніміз – өмірдегі, көркем өнердегі әсемдікті қабылдаудан туатын эстетикалық нәр алу, толқу, рахаттану. Ол адам табиғатына ғана тән жоғарғы сезім [1, б.10].

Эстетикалық тәрбиенің мақсаты – баланың бойына эстетикалық құндылықтарды сіңіруді қажетсіну, оған деген қызығушылығын, эстетикалық талғамын дамыту, эстетикалық іскерлік пен дағдысын қалыптастыру. Баланың сезіміне әсер ету – шексіз жұмыс және тәрбие жұмысының күрделі саласы. Эстетикалық сезім әлеміне қатысы бар құбылыстарды зерттейтін философияның бір саласы болса, эстетикалық тәрбие көбінесе адамның сезіміне тәрбиелеу арқылы санасына әсер етіп, іс-әрекетіне бағыт-бағдар беруді көздейді. Жүріс-тұрыс адамдар арасындағы қарым-қатынас талаптарын түсініп, сезіну оның эстетикалық жағын қамтиды. Этика мен эстетика іс-әрекет, жүріс-тұрыс, мінез-құлық көріністері арқылы бір-бірімен байланысып жатады. Әр нәрсенің мөлшері мен өлшемін білу эстетикалық жақтан сезіну арқылы келеді. Эстетикалық тәрбиенің басты мәселесі – сезім әлеміне әсер ету, оны дамыту, қалыптастыру. Сезім мен дағдылар арқылы сұлулықты түсіне-сезіне білуге тәрбиелеу баланың дара қасиеттерін, барлық мүмкіндіктерін қалыптастырады. Эстетикалық тәрбиеде-айнала қоршаған ортадан әдемілікті көре білуге, еленбейтін заттан сұлулықты көруге баулиды [1, б.16].

Баланың көркемдік-эстетикалық дамуы сәтті болу үшін тәрбиеші, педагог жас ерекшелігіне сай әртүрлі ойындар, сабақтардың түрлерін қызықты, әрі танымды өткізеді. Танымдық ықпалдар эстетикалық қобалжулармен неғұрлым байланыста болса, соғұрлым нәтижесі де, әсер етуі де жақсарады. Педагогтың балалар қажеттіліктерін, мүмкіндіктерін, қызығушылықтарын ескере отырып, әр біреуімен жұмыс жасауы, бала тұл-

ғасының дербестігін көркемдік шығармашылық арқылы айқындауы, баланың өзін-өзі көрсетуіне мүмкіндік береді. Балаларға жағымды жағдай жасайтын болсақ, олар көркемдік-эстетикалық түсініктерді еркін меңгереді. Оқыту мен тәрбиелеу арқылы оларға білім беріп қана қоймай, тұлғалық дамуына жағдай жасай отырып, әрекеттілік қабілетін (интеллектуалды, эмоционалды, еңбектік, ерікті) дамыту керек. Бала адекватты, өнімді және нәтижелі дамиды.

Осыған орай көркемдік-эстетикалық тәрбиенің мектеп алды мекемелерге қоятын міндеттері:

– Баланың қиялын, эстетикалық сезімін, қабылдауын жүйелі және биік мақсатқа бағытталған түрде дамыту; өнердің барлық түрі қажеттілік сияқты сезімдерді тудырады;

– Баланы өнер саласындағы әрекетке, алғашқы көркемдік білімді игеруге және көркемдік деңгейді бағалауға баулу.

– Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Бала бақшалардағы көркемдік-эстетикалық оқу-тәрбие үрдісінің барлық жақтарымен тығыз байланысты. Көркемдік-эстетикалық тәрбие жұмысын нақты, нәтижелі ұйымдастыру үшін, оның мазмұнын әрбір жас ерекшелік талаптарын анықтап алу қажет. Адамдардың эстетикалық сезімдері олардың күнделікті өмірінде зор рөл атқарады. Әсемдікті көріп, түсіне, бағалай білу адамның рухани өмірін байытады, қызғылықты етеді, одан ең жоғары рухани ләззат алуға мүмкіндік береді. Біз әр адамның адамгершілік, тұлғалық келбетін жан-жақты дамытуға ұмтыламыз, сондықтан әр баланың сезім нәзіктігін, көркемдікті, әсем нәрсені сүйетіндей етіп дамытуымыз керек. Адамның әсемдік пен жексұрындықты, адамгершілік пен ұждансыздықты, қуаныш пен қайғыны т.б. түсінуіне байланысты, оның саналы тәртібі мен мінез-құлқы айқындалады. Осыдан келіп адамның әсемділікке шынайы көзқарасы мен мұраттары болуы керек екендігі шығады.

Қазіргі кезде эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу – тәрбие барысында тұрақты зейін салуды, күн сайын талапты күшейтетін мәселе. Біздің қоғам адамына тек қана өнердің ғана емес, сондай-ақ еңбек, қоғамдық қатынастар, қоршаған орта, тәртіп, тұрмыс, табиғаттың да әсемдік жақтары да ықпал етеді. Эстетикалық көзқарастар адамның шындыққа деген бағамын анықтайды [2, б.22].

Адам өмірінде эстетикалық көзқарас әрдайым қуатты рухани күш ретінде көрінеді. Балаға балғын бөбектік кезеңінен бастап, әсемділікке ұмтылу тән нәрсе. Ол әрдайым бойларында әсемдік құндылықтары бар қатар – құрбыларына, ересектерге еліктейді. Балалардың өз еңбек іс-әрекеті тиімді және сапалы болуы үшін оның ұйымдастырылуы толысып, тамаша нәрсені оң қабылдау деңгейіне жеткені жөн. Балаға сонымен қатар жасампаздықтың да әсемдігі ашылады. Еңбек әсемдігін қабылдауды үйретіп, қоғамдық іс-әрекет әсемділігіне сезімталдығын тәрбиелеп, мұғалім балалардың еңбек белсенділігін кеңейтуге дем береді. Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеудің экономикалық мәселелерге әрі тікелей, әрі жанама қатынасы бар. Бұл біздің қоғамдағы қоғамдық өндіріс адамдардың өскелең рухани және материалдық қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталғандығынан туындайды. Сонымен оқушылардың эстетикалық көзқарасын тәрбиелеу – дамыған әсемдік сана мен талғамды, оны қабылдау және бағалау қабілетін қалыптастырудың мақсатқа бағыттала ұйымдастырылған үрдісі. Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу баланы жан-жақты үйлесімді дамытудың жалпы жүйесінде, ең алдымен өзіне тән қызмет атқарады. Ол іс-әрекеттің барлық түрлеріндегі әсемдік нышанын анықтап, оны оқушының әсемдікке көзқарасының даму, білім алу, қалыптасуы құралына айналдырады [3, 56-59 б.б].

Кең ой-өрістілік сөйлеу, іс-әрекетінің мазмұнынан сөз өнерін, ақыл-ой еңбегін, шындықтың объективтік жақтарын, көркем сөз сұлулығын, бөліп қарайды. Еңбек іс-әрекетінде еңбек мақсаттары және процесі, оның нәтижесі, сұлулығы ерекше көрсетіледі. Құқықтық іс-әрекетінде қоғамдық мұраттардағы, дамудағы оның, ынтасы мен тәрті-

біндегі сұлулыққа баса назар аударылады. Бейнелеу іс-әрекеті барысында балаларға көзге көрінетін әлем, музыкада адам жасаған дыбыс үйлесімділігінің сұлулықтары ашылады. Дене тәрбиесі мәдениеті және гигиена негіздері арқылы бала адам денесінің тән және жан сұлулығын таниды т.б.

Оқушыны әсемдікке тәрбиелеудің, жан-жақты және үйлесімді дамытудың жалпы жүйесінде жанама қызмет те бар. Әсемдіктің адам үшін зор тартымды күші бола отырып, сонымен бірге оның іс-әрекетінің белсенді және тиімді дем берушісі де болады. Оқушы өнегелілігінің әсемдігі, оның жан дүниесінің байлығы, шешендігі оны басқа адамдарға тартымды етеді. Оқушылар алдында ашық көрініс берген еңбек әсемдігі, оның еңбегін тартымды етеді және еңбек іс-әрекетінің үрдісін жеңілдетеді. Ерлік пен шын азаматтық әсемдігі адамдарды қоғамдық тәртіп және құқықтық әрекеттерін орындауға жетелейді.

Баланың эстетикалық көзқарасын тәрбиелеу, әсемділік қасиеттері бар әртүрлі өмірдегі қатынастар мен әсерлер ықпалымен жүзеге асырылады. Кіші мектеп жасындағы балалардың эстетикалық көзқарасы үздіксіз дамиды. Оған себеп болатын нәрсе – оқу, қоғамдық және тұрмыстық еңбектің жаңа жүйе деңгейіне көтерілуі.

Эстетикалық көзқарасты тәрбиелеудің негізгі құралы – өнер. Ол шындықты көркем, сезімді қабылданылатын бейнелер арқылы бере отырып және осылар арқылы адам сезімі мен санасына әсер етіп, оның өмірлік көзқарасын қалыптастыруға жәрдем етеді. Педагогикада эстетикалық көзқарасты тәрбиелеу тәрбиенің басқа салаларымен тығыз байланыста қаралады. Балалардың ақыл-ой тәрбиесін, зерттелген құбылыстар әсемдігін ашпай жүзеге асыру мүмкін емес. Еңбекке тәрбиелеу – адамдардағы әсемдікті, еңбек мазмұны мен үрдісін танымай саналы тәртіп пен мінез құлықты тәрбиелеу мүмкін емес. Сондай-ақ, әсемдікке көзқарасты тәрбиелеуді өмірден, белсенді іс-әрекеттен және мұраттарға жету жолындағы күрестен оқшау қарауға болмайды. Бала әсемдікті өмірден, адамдар қылықтарынан, еңбек іс-әрекетінен, еңбек нәтижесінен көруді және ләззат алуды үйреніп қана қоймайды, күнделікті өмірде осы әсемдікті жасау ынтасы мен талпынысын тәрбиелейді.

Сонымен эстетикалық тәрбие – табиғаттағы, өнердегі, еңбектегі, өмірдегі ең жақсыны қабылдау, одан ләззат алу. Эстетикалық тәрбие адамды дүниедегі әдемілік атаулыны бағалай білуге үйретеді. Өнер шығармаларын тануға, қастерлеуге баулиды.

Эстетикалық тәрбиенің өзіне тән міндеттері бар. Олардың бірі – эстетикалық сезімді және эстетикалық қабылдауды тәрбиелеу. Өмірдегі, өнердегі әдемілікті сезу және көру адамдарда әртүрлі болады. Біреулер әдемілікке үңіле қарап, оның сырын білуге тырысады, ал, кейбіреулер оған онша мән бермейді, қалай болса солай қарап, жанынан өте шығады, әдемілікті сезу үшін, оны түсіну үшін ең алдымен бейнелеу өнері, музыка және ән саласы бойынша әрбір адамда түсінік, білім болуы қажет. Білім адамды әдеміліктің объективтік критерилерімен қаруландырады. Білімді адам сұлулықты бағалай біледі, түсінеді. Айналадағы дүниеге сезімталдық, эстетикалық қабылдау қырағылығы, ықыластылық, қамқорлық баланың эстетикалық дамуының негізі болады [2, 98 б.].

Эстетикалық ұғымды, пайымдауды, баға беруді қалыптастыру – эстетикалық тәрбиенің тағы да бір міндеті. Әдемілікті сүю, оған түсіну үшін балаға негізінен көмектесетін білім. Сондықтан бала бейнелеу өнері саласындағы ырғақ, үндестік, музыка мен әндегі дыбыстарды және өнер әдістері туралы білімді игеруі қажет. Осыған байланысты ол эстетикалық терең түсінуге тырысады, пайымдай және бағалай алады.

Көркемдікке және сұлулыққа баға беру үшін эстетикалық танымның маңызы өте зор. Эстетикалық таным – бұл өмірдегі, еңбектегі және табиғаттағы сыртқы әдемілік пен нағыз сұлулықтың аражігін ажырата білу, өнер шығармаларына жоғары талап қою.

Қазіргі жағдайда біздің қоғамдық өміріміздегі қажетті мәселелердің бірі баланың эстетикалық белсенділігін тәрбиелеу. Ол әдемілікті сезіп және оның заңдарын түсініп қана қоймай, осы заңдар бойынша өзін қоршаған айналаға өзгеріс жасауы қажет. Өмір-

ге кіріккен эстетика (еңбек, табиғат эстетикасы, адамдар қатынасы және жай-жағдай эстетикасы) адамды сүйсіндіреді. Адам белсенді түрде өмірдегі әдемілікке, көркемдікке өз үлесін қосып, оны көріксіздіктен, ұсқынсыздықтан қорғауы қажет.

Балаларды эстетикалық белсенділікке тәрбиелей отырып, оларды өздігінен ілтипатты оқырман, қайырымды көрермен, сезімтал тындаушы болуға баулу керек. Балалар әдебиетті оқуға, кинофильмді, теледидарды, спектакльді көруге, музыканы тындауға өте ынталы болады. Әртүрлі әдеби, музыкалық шығармалардағы іс-әрекеттің оқиға желісін дұрыс түсіну үшін балаларды көп ізденуге үйрету, бағыт беру ұстаздардың басты міндеті [5, 56, б.].

Эстетикалық тәрбиенің маңызы міндеті – өнер және әдебиет салаларында балалардың қабілетін, ынтасын және бейімділігін дамыту. Осыған орай, мектепте оқушылардың ықтимал мүмкіндіктерін және қабілетін барынша анықтау керек.

Мектеп оқушыларының эстетикалық түсініктері, олардың еңбекке әсемдік тұрғысынан қатынасы, өзіндік белсенді іс-әрекетімен байланысты екенін көрсетеді. Мәселен өзі шешу мүмкіндігі болғанда ғана оның әрі мінез-құлықты, әрі әсемдік көңіл-күйі жай табады.

Жаңа заман баласын қалыптастырып, дамыту үшін, тұлғаның ішкі дүниесімен оның қыр – сырын анықтап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет. Жаңа заман баласы – бүгінгі біздің қазақ қоғамының ұлттық қазынасы. Бүгінгі таңда баланы дамыту мен тәрбиелеудегі әлемдік озық тәжірибеге негізделіп жасалған баланың жас ерекшеліктерін, қабілетін, шығармашылығын есін дамыту, дарыны мен талантын ашуға және жан-жақты дамытуға бағытталған жұмыстар жүргізу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Бочкарева. О.А. Система работы по художественно-эстетическому воспитанию. Подготовительная группа – Корифей. 2007. – 96 с.
2. «Бастауышта оқыту әдістемесі және педагогика» мамандығы бойынша бейнелеу өнерін оқыту әдістемесі тәжірибелік сабақтарына арналған әдістемелік нұсқау (орыс тілінде) 1993. - 156. (Т.Мусалимовпен авторлық бірлестікте).
3. Бейнелеу өнерін оқыту әдістемесі М.Мұқашев, А.Сейтімов, Н.Хамзин «Фолиант» баспасы, 2008. 113б.
4. Қ.Сарбағысов, Ә.Төлебаев. Жас суретшіге көмек. – А., 2000. 50 б.
5. Б.Әлмұхамбетов, Ж.Балкенов. Сурет салу және бояумен жұмыс істеу әдістері. 56-59 б.б.

АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Мусина Гульдана Кайратовна,
докторант PhD,
Казахский национальный педагогический университет
им. Абая, г. Алматы

Аннотация

Өзектілігі. Мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі өзгерістер педагогтардан ұтқырлықты, икемділікті, креативтілікті талап етеді. Болашақ мектепке дейінгі білім беру мұғалімдерін даярлау өздігінен білім алуға дайындықты қалыптастыруға бағытталуы керек. Жобалар негізінде оқыту студенттерге өз оқуларымен ынтымақтасуға немесе басқаруға мүмкіндік береді, проблемаларды шешу, сыни ойлау мен өзін-өзі басқару құзыреттілігін дамыту сияқты дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді.

Бұл зерттеудің мақсаты: болашақ мұғалімдерді даярлаудағы Жобалық іс-әрекеттің өзектілігі мәселелерін талқылауға ұсыну.

Кілтті сөздер: мектепке дейінгі білім беру, жоғары мектеп, студенттер, жобалық қызмет, өздігінен білім алу, оқыту әдістері.

Аннотация

Актуальность. Изменения в системе дошкольного образования требуют от педагогов мобильности, гибкости, креативности. Подготовка будущих педагогов дошкольного образования должна быть ориентирована на формирование готовности к самообразованию. Обучение на основе проектов предоставляет студентам возможность сотрудничать или управлять своим собственным обучением, способствует формированию таких навыков, как решение проблем, развитию критического мышления и компетенций самоменеджмента.

Цель данного исследования: представить к обсуждению вопросы актуальности проектной деятельности в подготовке будущих педагогов.

Ключевые слова: дошкольное образование, высшая школа, студенты, проектная деятельность, самообразование, методы обучения.

Abstract

Relevance. Changes in the preschool education system require mobility, flexibility, creativity from teachers. The training of future teachers of preschool education should be focused on the formation of readiness for self-education. Project-based learning provides students with the opportunity to collaborate or manage their own learning, and fosters skills such as problem solving, critical thinking and self-management competencies.

The purpose of this study: to present for discussion the issues of the relevance of project activities in the preparation of future teachers.

Keywords: preschool education, higher school, students, project activities, self-education, teaching methods.

Вопросы развития национальной системы образования тесно связано с современными тенденциями в мире, которые детерминированы социальными изменениями, техническим прогрессом. Профессиональное образование в этих условиях испытывает потребность в эффективных методах совершенствования всех компонентов системы. Поиск способов повышения качества профессиональной подготовки в конце 20 века привело к активным изысканиям в области педагогических технологий. Метод проектов, который внедрялся в систему образования еще в начале 20 века, приобрел новое значение. Актуальность проектной деятельности в вузе обусловлена необходимостью обеспечения конкурентоспособности вуза и его выпускников, которые к окончанию обучения должны обладать требуемыми компетенциями в рамках своей будущей профессии. Исследователи специфики проектной деятельности пишут о важности планирования результатов обучения.

О.С. Кудинова, Л.Г. Скульмовская в своей работе пришли к выводу о высокой эффективности проектной деятельности в становлении личности будущих педагогов [1]. Будущие профессионалы с помощью проектов применяют уже имеющиеся компетенции, формируют новые качества и способности. Обучение на основе проектов один из эффективных способов привлечения студентов и обеспечения практического применения того, что они изучают. Проектная деятельность дает студентам возможность создавать подлинные проекты, которые являются личными и значимыми для них. Студенты имеют возможность реализовывать свои собственные интересы.

А.А. Сатбекова, Ж. Аметхан, М.Е. Абдреш в своей статье рассматривали технологическую культуру будущих учителей и проблемы ее формирования [2]. Проблема требует разработки педагогической мысли, признающей необходимость внедрения новых педагогических технологий в сферу отечественного образования и определения путей использования этих новых технологий. В связи с этим идея использования технологии проектного обучения в процессе обучения в высшей школе весьма перспективна. Подобные проектные работы, используемые при обучении будущих педагогов, оттачивая поисково-исследовательское мастерство студентов, повышают их мотивацию к обучению. В свою очередь, использование проектного обучения требует пересмотра подходов к разработке образовательной программы. Оценка любой программы обучения преследует определенные цели. Они связаны с определением изменений в поведении

субъектов педагогического процесса и необходимыми изменениями в организационной структуре самой программы. Следовательно, оценка любой программы обучения должна информировать нас о том, смогла ли программа обучения достичь поставленных целей и задач с точки зрения понесенных затрат и достигнутых выгод. Обучение как процесс развития навыков, привычек, знаний и отношений у будущих педагогов с целью повышения эффективности их подготовки к реализации самообразовательных потребностей. Будущие педагоги дошкольных организаций образования должны быть готовы и к тому, что им придется организовывать проектную деятельность детей. Такая готовность не может быть сформирована без активной практики в процессе профессиональной подготовки.

Организационные основы использования проектной деятельности в обучении состоят в отборе подходов к обучению. Н.Кокленов в своей статье рассматривает различные подходы к выбору той или иной технологии. Исследователь, изучая специфику различных технологий, находит общие аспекты, которые присущи всем технологиям: они влияют на познавательную активность обучаемых [3]. Активизируя деятельность обучающихся в процессе использования технологии проектного обучения, педагог создает условия для развития мотивации к самообразовательной деятельности. Проблема активизации познавательной деятельности студентов является актуальной не только в педагогике, но и является серьезной социальной задачей. Проблема заключается в том, что в процессе профессиональной подготовки студент усваивает лишь те знания, который вызвал у него интерес, и в процессе его усвоения происходило интеллектуальное напряжение. Студент – это будущее общество, представитель нового поколения профессионалов. Поэтому важное значение придается его познавательной активности в образовательном процессе. Обучение и, следовательно, его измерение в образовательной сфере через академический успех, который обычно оценивается по академической успеваемости, представляет особый интерес для образовательных организаций.

Возрастающий спрос на специалистов в области дошкольного образования обучения влияет на формирование конкуренции в эту сферу. Педагоги дошкольных учреждений помогают поддерживать личный, академический и социальный прогресс ребенка на решающем этапе развития личности. Педагоги дошкольного образования сосредотачиваются на базовых задачах образования и развития дошкольников:

- социальное и эмоциональное развитие;
- физическое развитие;
- язык и грамотность;
- математическое мышление;
- научное мышление;
- социализация;
- искусство.

Используя собственный интерес к той или иной сфере, будущие педагоги дошкольных организаций могут выстраивать свою индивидуальную траекторию образования.

Л.А. Лазутова, Е.А. Левина считают, что в организации проектной деятельности важно создавать условия для студентов в целях развития их мыслительных и творческих способностей. Для этого исследователи предлагают использовать систему креативных заданий [4]. Разработка системы заданий является частью подготовки к реализации деятельности преподавателя. Контрольно-оценочная деятельность в высшей школе регламентирована в соответствии с требованиями кредитной системы. Выполнение заданий в рамках проектной деятельности будет более продуктивным, если обучающиеся будут инструктированы перед выполнением, а также знать критерии оценивания. В опытно-экспериментальной работе эта идея подтверждалась отзывами студентов, с которыми критерии и параметры оценивания обсуждались. Разработку заданий существ-

венно облегчает разнообразие современных технологий, которые делают деятельность преподавателя и обучающихся более гибкой, мобильной. В своем исследовании П.О. Сепьяле, Х. Аламаки описывают проект мобильного обучения, в рамках котором мобильные устройства используются для образовательной деятельности [5]. Основное внимание исследователи уделяют подготовке педагогов. В ходе изучения влияния мобильных технологий на эффективность обучения была подтверждена идея об высокой эффективности совместной деятельности, когда преподаватели и обучающиеся обменивались мнением, обсуждали процесс проектирования, планировали результаты. Мобильные технологии позволяют добиться не только гибкости решения проблем, но и высокой результативности взаимодействия в проектной деятельности.

Уитти Г.В., изучая теорию и практику подготовки педагогов, сравнивает государственные стандарты профессионального образования, приходит к выводу о появлении специфических задач подготовки [6]. Такое уточнение целей обучения позволяет совершенствовать образовательную программу, выстраивать индивидуальную траекторию обучения будущего педагога, что является значимым выводом для нашего исследования. Будущие педагоги дошкольных организаций в отличие от других специальностей имеют достаточно широкий круг сфер для применения идей проектной деятельности, а разнообразие проектной деятельности позволяет учитывать специфику возрастных особенностей дошкольников.

Таким образом, внедрение проектной деятельности в процесс подготовки будущих педагогов дошкольного образования отвечает современным вызовам педагогической практики. Метод проектов, который используется в педагогической практике с 20 века, на данном этапе развития системы профессионального образования применяется как способ решения исследовательских и творческих задач. Проектная деятельность удовлетворяет потребности личности обучающегося в самовыражении, в решении задач самообразования. Следовательно, актуальность проектного обучения обусловлена не только задачами системы подготовки будущих педагогов дошкольного образования, но и личными мотивами обучающихся.

Список литературы:

1. Кудинова О. С., Скульмовская Л. Г. Проектная деятельность в вузе как основа инноваций // *Современные проблемы науки и образования*. – 2018. – № 4. – С. 104-112.
2. Сатбекова А. А., Аметхан Ж., Абдреш М. Е. Білім алушының интеллектуалдық-әлеуметтік-кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудағы жобалай оқыту технологиясының тиімділігі // *Атырау университетінің хабаршысы*. – 2020. – Т. 58. – № 3. – Б. 63-71.
3. Кокленов Н. Новые технологии на уроках русского языка // *Материалы 16 Международной научно-практической конференции КазАТК им. М. Тынышпаева на тему: «Инновационные технологии на транспорте: образование, наука, практика»*. – 2017. – С. 370-374.
4. Лазутова Л. А. Использование проектной деятельности в системе профессиональной подготовки бакалавров по профилю «Иностранный язык» в педагогическом вузе // *Самарский научный вестник*. – 2018. – Т. 7. – № 3 (24). – С. 333-339.
5. Seppälä P., Alamäki H. Mobile learning in teacher training // *Journal of computer assisted learning*. – 2003. – vol. 19. – № 3. – P. 330-335.
6. Whitty G. Recent developments in teacher training and their consequences for the «University Project» in education // *Oxford Review of Education*. – 2014. – vol. 40. – № 4. – P. 466-481.

ПРАКТИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПОДХОДА «LESSON STUDY» НА УРОКАХ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Мынбаева Жанар Тасбулатовна,
учитель химии, магистр естественных наук,
Троценко Оксана Александровна,
учитель начальных классов;
Боднарь Оксана Викторовна,
учитель начальных классов;
Плюснина Алёна Андреевна,
учитель начальных классов
КГУ «Отраденская основная школа»
Жаркаинского района, Акмолинской области

Аннотация

Өзектілігі. Бұл жұмыста Lesson Study шағын, негізгі, ауылдық мектепте қалай және қандай нәтижелермен пайдаланылғаны туралы ақпарат берілген; Lesson Study жұмысына дайындық кезінде қандай дайындық жұмыстары жүргізілгені және сыныптағы оқушылармен жұмыстың қандай формалары тиімді болғандығы туралы.

Түйінді сөздер: Lesson Study, жеке және топтық жұмыс түрлері, тиімді.

Аннотация

Актуальность. В данной работе приведены сведения о том, как, каким образом и с какими результатами применяли Lesson Study в малокомплектной, основной, сельской школе; о том, какую подготовительную работу вели в подготовке к работе по Lesson Study и какие формы работы с учащимися класса были наиболее эффективны.

Ключевые слова: Lesson Study, индивидуальные и групповые формы работы, эффективные.

Abstract

Relevance. This paper provides information on how, how and with what results Lesson Study was used in a small, basic, rural school; about what preparatory work was done in preparing for the work on the Lesson Study and what forms of work with the students in the class were most effective.

Key words: Lesson Study, individual and group forms of work, effective.

Каждый участник образовательного процесса прекрасно понимает, что согласно теории обучения в рамках школьной программы основным ключевым звеном является учащийся – ученик, на которого с одной стороны оказывают влияние родители и с другой стороны мы – учителя. И на весь процесс освоения, закрепления и изучения знаний влияют в равной степени, как учителя, так и родители, а учащийся остается в центре этого взаимодействия, то есть ученик является, связующим и основным звеном, который показывает, как на него влияют и учителя и родители в общем. Ученик является главным нашим «датчиком», который согласно таксономии Блума всё полученное от нас должен синтезировать, оценить, проанализировать и применить. Поэтому в педагогическом подходе – Lesson Study стоят действия учителя, то, как на них реагируют ученики и какие формы работы, оценивания наиболее эффективны для работы с учащимися. Благодаря данному подходу, возможно совершенствование знаний в области педагогической практики [1, с.2; 2]. Lesson Study проводится со всеми участниками образовательного процесса, с целью необходимости введения преобразований и корректировки в образовательном процессе школы, для анализа и подбора более оптимальных и эффективных условий образовательного процесса в целом, и обусловленные в свою очередь, принципиальным отличием современных процессов преподавания и учения, для которых главным служит приоритетность в формировании готовности учащихся к практическому использованию имеющихся знаний, помимо формального обладания ими, что в большей степени соответствует сущности навыков, востребованных в 21-м веке [3, с. 117]. И чтобы эти преобразования целесообразно в вести, каждый участник учебного процесса должны быть готовы сами к переменам и нововведениям.

В нашей школе, ученики, учителя и родители имеют возможности для преобразования с учетом требования времени, общественности и потребностям самих же участников учебного процесса, чтобы вводить преобразования мы (творческая группа) распределили обязанности и подписали «негласное соглашение» об ответственности за каждого участника Lesson Study. Далее определили 4 класс, урок естествознания к работе по Lesson Study.

Улучшение преподавания, а не просто структурные изменения, оно является основным направлением для любой стратегии совершенствования. Учителя должны отработать каждый урок с применением обратной связи или рефлексии и с учетом индивидуальной формы работы с каждым учащимся и учитывая их индивидуальные и возрастные особенности, проводить рефлексию собственной деятельности, а ученики научатся обмениваться мнениями, проводить самооценку, брать ответственность на себя, раскрывать свои возможности. Поэтому «творческая группа» поставила следующую цель, проблему и вопрос для исследования.

Цель исследования: Распространение личного, педагогического опыта работы при внедрении в практику применения подхода Lesson Study согласно поставленному исследовательскому вопросу.

Проблема: Имея достаточно сильные теоретические знания, не всегда эффективно применяю индивидуальные и/или групповые формы работы с учениками.

Исследовательский вопрос: Каким образом применение индивидуальной и/или групповой форм работы влияют на деятельность учащихся 4 класса на уроках естествознания?

Хорошим подспорьем в нашей работе стали «карты наблюдения уроков», которые помогли в работе [4, с.1-41.].

Lesson Study был применен коллаборативно, все члены «творческой группы» проявляли взаимопонимание, стремились к улучшению образовательного процесса, серьезно относились к обязанностям, верили в эффективный результат и всегда были готовы нести ответственность за каждого члена «творческой группы». Благодаря, работе «творческой группы» запланированы и проведены уроки по преемственности по естествознанию.

Не создав условия для учителей по осознанию своих «западающих» моментов, и не снабдив их знаниями о передовом опыте, не приходится рассчитывать на успех. Началом начал был проблемный семинар «Какие на сегодняшний день индивидуальные формы применяем и какой результат?» который прошел в формате «открытый микрофон» и каждый участник смог рассказать о том, как, каким образом, с каким результатом применяет индивидуальные формы (подходы) в своей практике, в конце «проблемного семинара» проведенное анкетирование показало, что есть над чем работать. Из анкетирования мы взяли в основу результаты обратной связи, где каждый участник открыто рассказал, какие проблемы у каждого, с какими учениками, которые требуют эффективного решения из этого следует для дальнейшего планирования мы стали планировать для исследования 4 класс. Для дальнейшего оценивания эффективности и использования индивидуальных форм (подходов) в практике моих коллег был проведен метод коучинга, где наиболее эффективная была обратная связь. Учителя проявили свой интерес к оцениванию индивидуальных особенностей и потребностей учащихся и решению применения к каждому из учащихся форм работы с ним. Результаты, которого, показали, что цели коучинга были ясными и доступными и соответствуют потребностям учителей, были понятны всеми учителями, самое главное коучинг был актуален. Все учителя осознали свою вовлеченность в проведении занятия, так как принимали непосредственное участие и также демонстрировали навыки самооценивания и рефлексии, составляли и приводили примеры, по конкретным учащимся и предлагали решения как с ним или с нею работать, учитывая индивидуальные и возрастные особенности

конкретного учащегося и всем было интересно. В итоге по рефлексии стало очевидно, что большинство учителей узнали много нового. Так например, двое наших коллег более подробней узнали о потребностях и индивидуальных особенностях учащихся, другая сотрудница хоть и ранее знала этот материал не всегда применяла, так как «шаблон среднего ученика» стоял у нее в основе разработке планирования учебной деятельности, но участвуя в коучинге, она поменяла свое мнение и закрепила ранее полученные свои знания. И один учитель 3-го уровня осознала, что ранее не учитывала это в работе, а также что она «зацикливалась» и ориентировалась на самого сильного по уровню знаний ученика в классе. В результате этих подготовительных работ нам было приятно, услышать мнение учителей и их вывод: индивидуальные формы работы с учащимися применять необходимо, так как во время проведения коучингов были продемонстрированы новые, эффективные подходы в преподавании и обучении, и эти подходы коллеги сами же предложили друг другу из своего же опыта работы и которые являются доступными, эффективными и применимыми.

Каждый урок Lesson Study заблаговременно детально планировался, о том, какие учащиеся и какие у них особенности советовались со школьным психологом и каждый член «творческой группы» распределял и брал на себя определенную роль и был друг другу «критическим другом». Через время урок полностью был готов, конечно, все члены «творческой группы» были обеспокоены конечным результатом эксперимента, с каждым уроком, как с «маленьким ребенком» носились все члены группы, в результате исследование согласно поставленному исследовательскому вопросу сработало, наши ученики с индивидуальными особенностями эффективно работали, значит надо этот опыт распространять на другие классы. И результаты анкетирования учеников и родителей в исследованном классе дают хороший положительный отзыв, значит, этот наш прием работает и должен работать далее. Для каждого из нас было полезно принять активное участие в работе группы, так как каждая из нас смогла, пропустив через себя понять какие задания наиболее эффективные и какие особенности у наших учеников в исследуемом классе, а также какую роль на следующий год предложить учителю, который будет вести занятия в исследуемом классе. Для нас сомневавшихся в реалистичной оценке моих коллег данного мероприятия стало открытием, что учителя-предметники стали думать: как и с кем из учащихся в исследованном классе работать на следующий год. А также то, что группа детально про рефлексировала и нам теперь есть чему поучиться – быть сторонним наблюдателем, экспертом.

В результате серии последовательных уроков было выявлено, что учащимся для организации изучения новых знаний, навыков и опыта наиболее эффективнее применять групповую работу, благодаря которой происходит передача от более сильного ученика к менее сильному, а затем для закрепления эффективнее применять индивидуальные формы работы, чтобы каждый ученик мог самостоятельно применить полученные знания, опыт и навыки. Наиболее эффективные и результативные индивидуальные формы работы в нашем случае были, такие, как «найди лишнюю», «Диаграмма Виена», «кроссворды по новым терминам», заполнение пропущенных слов, чтение с пометками и т.д.

Эволюция доказательств Lesson Study было основано на листах обратной связи и рефлексии как самого основного учителя, так и всех участников исследования. Из заданий учащихся, СОРов, листов интервью, фотографии видно, как, кто и каким образом работал на проведенных мероприятиях. 4 класс взяли потому, что есть ученики с особыми образовательными потребностями, класс на следующий год переходит в среднее звено – преемственность и автоматически учитель начальных классов этого же класса стала менти Менторство параллельно стало дополнением к процессу само- и взаимобучения, так как готовясь к Lesson Study приходится разбираться и в тех вопросах в которых надо много что изучить. Так же менти учитель с большим стажем и у нее был личный запрос на конкретного одного ученика. То есть здесь была еще личная мотива-

ция. Так как 4 класс это начальное звено, поэтому предложение всем учителям начальных классов войти в состав фокус-группы было сразу же всеми ими же и поддержано, они так же сами захотели стать менти, потому, что понимают, что есть пробелы по введению программ по обновленному содержанию образования. Проведя анализ бесед с учениками, мы увидели, что учащимся и их родителям понравились нововведения – индивидуальные формы работы. Они отмечают, что работать на уроке стало интересней, ученики могли анализировать, оценить свою работу и работу одноклассников, работать в режиме взаимовыручки и поддержки друг друга.

Внедрение новых и передовых технологий позволяют учителям работать эффективно и результативно.

- Новые методы работы пробудили у учащихся интерес к уроку;
- Учащиеся активно участвовали на уроке, свободно высказывали своё мнение;
- Используя индивидуальную форму работы с учащимися и обучая учителей направляли ход их мыслей наводящими вопросами. И в результате данной деятельности ученики пытались активно рассуждать, высказывать свое мнение. Даже слабый ученик обрел веру в себя.

- Родители отметили активное участие детей на уроках, ответственность при выполнении домашних заданий.

Благодаря детальной подготовке к Lesson Study и в период его проведения мы смогли отработать с каждым учащимся 4 класса, какие формы работы на уроке наиболее эффективны для учащихся. Lesson Study в данном классе продолжается совместно с учителем-предметником.

Список литературы:

1. Lesson Study UK www.lessonstudy.co.uk. Lesson Study: руководство Пит Дадли. Pete Dudley 2011.

2. Пит Дадли (Ұлыбритания = Великобритания = Great Britain) Lesson Study: теориясы мен қолдану тәсілдері = Lesson Study: теория и практика применения = Lesson Study: a handbook – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-ның Педагогикалық шеберлік орталығы, 2013, – Астана: Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2013, – Astana: Center of Excellence АЕО «Nazarbayev Intellectual Schools», 2013.

3. «Руководство для учителя/ Обоснование необходимости изменений подходов в преподавании и учении»

4. Обыденкина Л.В. Сборник аналитических инструментов. Выпуск 1. Карты наблюдения уроков / Пер. Мынбаева Ж. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2014. – 42 с.

БАЛАНЫҢ ЕҢБЕК ТӘЖІРИБЕСІНДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

Набидоллин Бисенбай Куанышкалиевич,
жоғарғы санатты оқытушысы,

Муратбекова Айгуль Аманжановна,

«Дене тәрбиесі және спорт» кафедрасының меңгерушісі,

Сабиева Айсауле Сериккалиевна,

Ж. Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжінің
жоғарғы санатты оқытушысы, Орал қ.,

Аннотация

Өзектілігі: «Ғаламторға тәуелділіктен» құтылудың бір жолы- өз уақытын тиімді пайдаланып, еңбекке араласып, шынайы өмірге көп бейімделу.

Мақсаты: Жастардың арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру, дене қимылдары арқылы баланың жаңа қызығушылығын ояту, бос уақытын тиімді пайдалану жолдарын бала санасына сіңіру.

Түйінді сөздер: Болашағы жарқын мықты мемлекет болу үшін сол елді құрайтын адамдардың дені сау, саналы, сергек болуы қажет.

Аннотация

Актуальность: Один из способов избавиться от «интернет-зависимости» – это эффективно использовать свое время, заниматься работой и более активно участвовать в реальной жизни.

Цель: Формирование здорового образа жизни у молодежи, пробуждение новых интересов ребенка через физические нагрузки, привитие в сознании ребенка способов эффективно использовать свободное время.

Ключевые слова: Чтобы быть сильным государством с светлым будущим, люди, которые составляют эту страну, должны быть здоровыми, умными и бдительными.

Abstract

Relevance: One way to get rid of "Internet addiction" is to use your time efficiently, get involved in work and get more involved in real life.

Goal: Formation of a healthy lifestyle among young people, arousal of new interests of the child through physical activity, inculcation in the child's mind of ways to effectively use free time.

Keywords: In order to be a strong state with a bright future, the people who make up that country must be healthy, intelligent and alert.

Тарихты білмей тұрып қазіргінің қадіріне жету, болашақты болжау қиын дейтін ғылымның өз қағидасы бар. Ол – өмірлік өсиет, ұлағатты сөз. Бұл тарих тағылымының тәрбиелік үлгісі, еңбек етудің алғы шарты болса керек. Өміріміздің даму барысын дұрыс түсініп оның ішінде ғылымның, тәрбиенің, бүгінгі мен ертеңін танып, бағдарлап отыруда тәрбие мен еңбек бөлінбестей берік, маңызды да мәнді рөл атқарады. Расында, адамзаттың жинақталған материалдық байлықтары қандай ұшан-теңіз болса, оның рухани байлығының қоры да сондай көп. Бұлардың бірі баршаға бірдей қазына. Әбу Насыр әл-Фараби (870-950) бұл қазынаның барлығын халық жасайды, ол адал да ерінбей еткен еңбектің жемісі деген болатын. Еңбектің бейнеті мен зейнетін басынан өткізген халқымыз баланы еңбекке тәрбиелеуді отбасынан бастаған. Ер бала мен қыз бала тәрбиесін бөлісіп алған. Еңбекті дәріптеп жастарға еңбек адамын үлгі-өнеге ретінде ұсыну «Аяз би» ертегісіндегі Аяз би «Кер құла атты Кендебайдағы» Кендебай, т.б. бейнелері арқылы беріліп отырған. Қазақ халқы жастарды еңбекке баулығанда күнделікті кәсібіне, тұрмыс тіршілігіне байланысты төрт түлік малды бағып-қағуды, аң аулап кәсіп етуді ойластырған [1, б. 146].

Халқымыз еңбек пен өнерді егіз санаған. Жүн иіріп, өрнек тоқу, киіз басып, үй жабу, ою ойып, сырмақ, түс киіз өрнектеу, тері илеп, бас киім тігу қыздар, әйелдер үшін ерекше өнер санаған. Ал тері, ағаш, темірмен байланысты кәсіптерді ер адамдар атқарған. Аяқ киім (етік, мөсі, кебіс, шоқай, шәркей тігетін етікшілік, қайыстан жүген тартып, өмілдірік, құйысқан, қамшы, шідер секілді әбзел істейтін өрімшілік үлкен өнер болып есептелген. Ағаштан – ашамай, арба, шанажасайтын балташыларды темірден – құрал-сайман еңбек құралдарын немесе әшекей зергерлік бұйымдар жасаушы ұсталарды халық жоғары бағалаған. Халық педагогикасынан орын алған еңбек және еңбекке тәрбиелеу қазіргі педагогика теориясы принциптерімен ұштасып жатыр. Еркін еңбек барысында өзінің және бүкіл қоғам мүшелерінің қажеттілігін қанағаттандыру үшін адам материалдық және рухани құндылық жасайды. Шығармашылық еңбек барысында адам өз күшінің шамасын және қабілетін анықтайды. Қоғамның басты талаптарының бірі – әр азаматтың өмірде өз орнында толық күш-жігерін жұмсап, қоғамдағы байлықты еселей түсуге еңбек үлесін қосуы, еңбекке адал, саналы қатынасу болып табылады.

Колледжде еңбекке тәрбиелеу – тәрбиенің жалпы жүйесінің құрамды бөлігі. Еңбекке тәрбиелеу, баулу және кәсіптік бағдар, студенттердің қоғамдық пайдалы өнімді еңбекке тікелей қатысуы оқуға деген саналы көзқарасты тәрбиелеудің, азамат болып өсудің жеке адамды адамгершілік және зиялылық жағынан қалыптастырудың негізгі көзі болып табылады, осымен қатар мұны еңбек тәрбиесінің мақсаты деп түсінуіміз қажет. Еңбек тәрбиесінің негізгі мақсаты – жас жеткіншектерге еңбек туралы тәрбие беру

және жеке адамды жан-жақты дамыту. Еңбек тәрбиесінің мақсаты еңбекке даярлау ғана емес, сонымен қатар жас жеткіншектерді біліммен, іскерлікпен және дағдымен мен қаруландыру қабілеттілігін дамыту, мамандық таңдауға көмек беру болып табылады. Еңбекке тәрбиелеудің міндеттері

- Еңбекке сүйіспеншілік пен еңбек адамдарына құрметпен қарау.
- Студенттерді халық шаруашылығы салаларындағы еңбектің түрлерімен таныстыру, еңбек іс-әрекетінің барысында олардың дағдысы мен іскерлігін қалыптастыру.
- Мамандықты меңгеруге дайындау.

Еңбектің тәрбиелік қызметін оқушы бойына дарыту барысында оның экономикалық (дәрежесіне) нәтижесіне мән беру қажеттілігін ғалымдар дәлелдеп берді. Еңбек нәтижесіз болса, ол адам бойында еңбекке деген жек көрушілік сезімін туғызады. Ең маңыздысы, мақсатты ұйымдастырған еңбек үрдісінде еңбектің бір түрінен екінші түрі туындап, үздіксіз еңбек ету адам ағзасының күнделікті дағдысына айналады. Тұлғаның ақыл-ой, дене, адамгершілік және басқа жақтарынан дамуының нәтижесі оның мамандық таңдау даярлығына жеткілікті дәрежеде әсер ететін болады. Бүгінгі заманда жұмысты жалпы адамзаттың құндылыққа, өзара түсінушілікке, ынтымақтастыққа бағдарлау мен құра білу табысты еңбек етудің кепілі болып табылады [2, б. 71].

Еңбек тәрбиесінің мазмұны және жүйесі. Оқу барысындағы еңбек. Сабақ барысында еңбек дағдылары, іскерлік, төзімділік қалыптасып, кейін жаппай еңбек іс-әрекеті түрінде байқалады. Отбасында өзіне-өзі қызмет көрсетуге: төсек-орынды, пәтерді жинау, кір жуу, тамақ дайындау, т.б. жатады.

Жалпы, денсаулығын шыңдау дене қимылдарын жасаумен, ұдайы шұғылдану – әр адамның өзінің еркіндігіндегі нәрсе. Жеке басының гигиенасы мен дұрыс тамақтану ережелерін қатаң сақтап, салауатты өмір салтын қалыптастыруға әр кімде дағдылана алады. Денсаулық әр адамның өзі үшін қажет. Қимылдамау – тат басу, ал таттану дегеніміз күш қуаттың кемуі. Басқаша айтқанда қимыл – өмір, қимылдамау – өлім. Бұлшық еттерімізді күшті, жас қалпында сақтағымыз келсе, біз оларды үнемі пайдалануымыз керек. Әрекет ету өмірдің және көтеріңкі көңіл-күйді сақтаудың заңы.

Дене тәрбиесінің маңызды міндеттерінің бірі мектеп оқушыларының салауаттылыққа деген ықылас-жігерін қалыптастыру, еңбек ету, Отанды қорғау болып табылады.

Салауатты өмір салты – ол өмір тіршілігі. Жақсы ұйымдастырылған еңбек және демалыс режимінің маңыздылығын ұғыну ағзадағы биологиялық процестердің жүру заңдылықтарына негізделген.

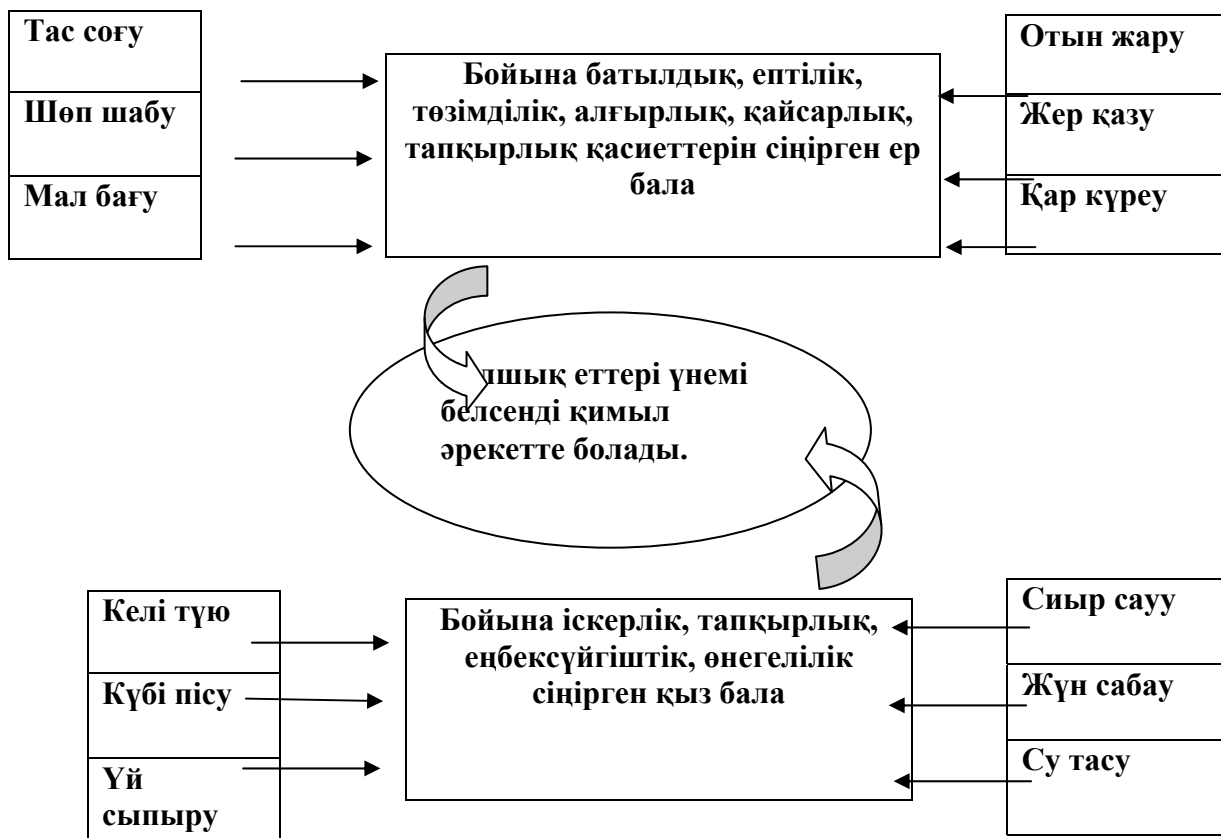
Дене шынықтыру – денсаулық кепілі. Адам денесін шынықтырып, бойына қуат, күш-қайрат жинайды. Әлем әдемілігін, қимыл-құдіретін сезінеді.

Егер адам денешынықтыру мен спортқа да өзінің күнделікті жұмысы деп қараса, онда оның қыры мен сырын, әсемдігін жете сезіне бастайды.

Жасөспірімдерді неғұрлым жас кезінен еңбектенуге баулып, сол арқылы бұлшық ет, буын қозғалғыштарын дамытуға ықпал етіп, қоршаған ортаның құдірет-күшін сезіну, пайымдау, дүниетанымын жетілдіруді қамтамасыз етуге болады.

Еңбекке ерте араласқан оқушы кез-келген денешынықтыру жаттығуларын ешбір қиындықсыз-ақ, біз ұсынып жүрген жүктеме деңгейін әлдеқайда жоғары қарқынмен, екпінмен жасай алады. Өйткені бұлшық ет, буын, т.б. қимыл әрекеттері қарапайым еңбектену барысында дағды қалыптастыруға машықтанған [3, б. 111].

Әрине, еңбек түрі ауылдық жерде көп тараған. Төмендегі сызба арқылы ауылдық жердегі жасөспірімдердің атқаратын жұмыс түрлері және оның нәтижесінде бойына жинақталатын қасиеттерінің кейбіреуін байқауға болады.

Кейбір жұмыс түрлерінің жаттығуларға сәйкестіліктеріне тоқтала кетелік.

Сиыр сауу – екі қолға, саусақ басына;

Су тасу – қол, аяқ бұлшық еттеріне әсері мол;

Үй сыпыру – бел мен жауырынға;

Келі түю – жауырынға;

Жіп иіру – иық, алақан бұлшық еттеріне;

Жүн сабау – қол бұлшық еттерінің бәріне;

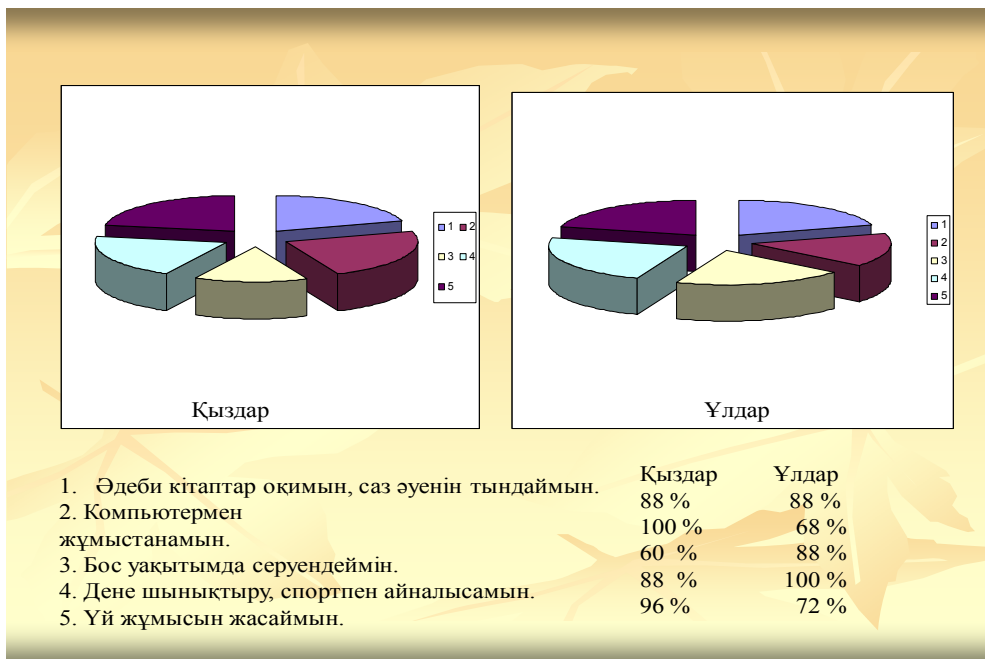
Шөп шабу – белге, қолға;

Жер қазу – аяқ, қол бұлшық еттеріне.

Жалпы айтқанда бұл жұмыстар адам денесінің бірқалыпты дамуына әсер ететін қарапайым құбылыстар.

Жоғарыда көрсетілген барлық жұмыс түрлері сайып келгенде дене жаттығулары болып табылады. Ауылдық жердегі, қаладағы балалар жұмыс барысында шынығады, оларға тек денешынықтыру сабақтары үстінде жаттығу жасау тәсілдерін мұғалім дұрыс көрсете білсе болғаны.

Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледж студенттерінің ұл, қыздарымен жүргізілген сауалнама нәтижесі:

1. Әдеби кітаптар оқимын, саз әуенін тындаймын.
2. Компьютермен жұмыстанамын.
3. Бос уақытымда серуендеймін.
4. Дене шынықтыру, спортпен айналысамын.
5. Үй жұмысын жасаймын.

Қыздар	Ұлдар
88 %	88 %
100 %	68 %
60 %	88 %
88 %	100 %
96 %	72 %

Мамандардың есептеуі бойынша әрбір адам өзінің қозғалыс қасиетін қанағаттандыру үшін төмендегідей қадам жасау керек деп есептейді:

3-4 жастағылар 9000-10000

5-6 жастағылар 11000-13000

7-8 жастағылар 14000-15000

9-10 жастағылар 15000-20000

10-14 жастағылар 20000-25000 қадам жасап жүру. Еңбек пен спорт – егіз ұғым.

Еңбек еткен кезде спорттағы секілді: дене қимыл-қозғалысқа толы болады. Ал қозғалыс дегеніміз – денсаулықтың нағыз кепілі. Бұған қоса деніңіз сау болсын десеңіз көңілді жүруге, таза ауада серуендеуге тырысыңыз. Бұлардың бәрі өміріңіздің ұзаруына себепші болады.

«Спорт пен еңбек – егіз» деген мақалды есте ұстап, Қазақстанның болашағы жас ұрпақ жан-жақты білімді, салауатты, өмірге құштар болып өссе, келешегіміздің жарқын болары анық.

Колледж жұмысының негізгі міндеті – өзіне-өзі қызмет етудің берік жүйесін жасап, тұрмыстық еңбекті әр адамның күнделікті өмір игілігіне айналдыру. Жалқау, еріншек балаларға дұрыс бағыт беру мұғалімдердің, ата-аналардың адамгершілік борышы. Қоғамдағы пайдалы еңбек – қоғамдағы қажеттілікті қанағаттандыру, жеке адамның жан-жақты дамуына мүмкіндік жасау құралы. Қоғамдық пайдалы еңбек барысында студенттердің дүниетанымы қалыптасады. Мамандықты меңгеруде көзқарасы кеңейіп, денсаулығы жақсарады, саяси сенімі және мәдени-адамгершілік ұғымы артады. Қоғамдық пайдалы жұмыстың колледж өмірінде бірнеше түрлерін атауға болады:

- экологиялық жағдайға байланысты тазалықты сақтау, табиғатты күту және қорғау;

- мәдени-ағарту жұмысы оқушыларды белсенділікке, қоғамшылдыққа тәрбиелеп, олардың әлеуметтік ортамен қарым-қатынасын кеңейтеді [4, б. 12].

Әрбір студенттің үйірме сабақтарында шығармашылық қатынасы байқалады, әдебиеттерімен жұмыс істеу, жазып алу, мәліметтерді жинақтай білуге де үйретеді. Баланың қызғылықты, үлкен тәрбиелік мәні бар көптеген шараларға қатысады және оларды тікелей ұйымдастырады. Еңбекке тәрбиелеу бірқатар педагогикалық шарттарға байланысты:

- баланы еңбекке неғұрлым ертерек қатыстыруына;

- балалардың еңбек әрекетінің қоғамдық мағынасы және өнегелік негізі болуына;
- еңбек тапсырмасын орындағаннан кейінгі нәтиже баланың сенімін қуаттануына, қуаныш сезімін артуына;
- еңбекті балалардың психикалық және физиологиялық ерекшеліктеріне сай ұйымдастыруына.

Осы сияқты шарттарды, талаптарды еңбек процесінде ұтымды пайдалану мұғалімнен іскерлік пен педагогикалық шеберлікті талап етеді.

Адамның жан-жақты және үйлесімді дамуында еңбек шешуші факторлардың бірі. Ал халық педагогикасында еңбекті бүкіл тәрбие жүйесінің күре тамыры деп қарастырады. Адам еңбексіз дамымай, кері кетеді, азады. Еңбек арқылы адамның денесі, көзқарасы, эстетикалық және ақыл-ой деңгейі дамып, жетіледі, еңбектің мәні және құндылығы артады. Жас ұрпақты халқымыз жалпы еңбек сүйгіштікке тәрбиелей отырып, «он саусағынан өнері тамған» нақты кәсіп иесі болуын да көздеді. Бұл жерде еңбек дағдыларын меңгеруде зор жігерліктің қажет екенін жақсы түсінді. Еңбек сапасы негізі көрсеткіш ретінде алынады. Студенттерді еңбекке тәрбиелеудің жалпы міндеттері бірнеше жеке міндеттерде орындау арқылы іске асырылады. Олар: балаларды еңбекке психологиялық және практикалық тұрғыдан даярлау: оқушылардың еңбек дағдыларын қалыптастыру; еңбек мәдениеті дағдыларын дарыту, оқушылардың ынтасын және қабілетін дамыту [5, б. 23].

Балаларды еңбекке психологиялық және практикалық тұрғыдан дайындау – бұл қоғам үшін оқушылардың пайдалы еңбекке даярлығын және талаптануын тәрбиелеу, еңбекті өз бетімен, өз еркімен ынталануын орындауға үйрету. Ең бастысы балаларды еңбекке даярлауды отбасында балалық шақтан бастау, оларды еңбек түрлеріне қатыстыра отырып, еңбектің адамды қайратты және бақытты ететіндігіне сенімін қалыптастыру [6, б. 16].

Еңбек мәдениеті дағдыларын дарыту басты мәселелердің бірі. Еңбек мәдениетінің көрсеткіші: жұмысты сапалы және тиімді істеу, уақытты ұтымды пайдалану, еңбек құралдарына, түрлі материалдарға құнттылықпен қарау. Еңбек мәдениетіне өзін көрсете білу, дербестік, еңбектің демалыспен қабысуы, алдағы жұмыстың негізі кезеңдерін белгілей білу, еңбек процесін талдау және іс-құжаттарын сауатты жасау жатады. Балалардың ынтасын және қабілетін дамыту еңбек тәрбиесіндегі жеке міндеттердің бірі. Сондықтан оқыту және тәрбие жұмысының барысында студенттердің ынтасын ғылыми-техникалық білімді игеруге дамыту және тәрбиелеу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Макаренко А.С. Психология труда учителя. – М., «Просвещение», 1993.
2. Андреева В.И. Педагогика творческого саморазвития. – Казань. 1996. [56, б. 71]
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы // Алматы 2010. [6, б. 111]
4. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // Астана. 2004. [28, б. 23]
5. Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімнің шығармашылық әлеуметін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе // Алматы. 2005, [174, б. 80]
6. Құдайбергенова К. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерий // «білім сапасын бағалаудың мәселелері: әдіснамалық негізі және практикалық нәтижесі» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. 2008. [30-32, б. 55]

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГА В РАМКАХ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Нургалиева Нарзангуль Каиржановна,
магистр пед. наук, преподаватель специальных дисциплин,
Старовик Гульмира Ескендировна,
преподаватель специальных дисциплин,
Бауэр Мария Егоровна,
студентка 3 курс, «Начальное образование»
Частное учреждение «Колледж Зерек», г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Бұл мақалада Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесіндегі қазіргі ахуалдың сипаттамасы берілген. Білім беру бағдарламаларының ақпараттық-коммуникациялық контентпен толықтырылуы, білім беру сапасына қойылатын талаптардың өсуі, сонымен бірге педагогтердің біліктілігіне және жеке қасиеттеріне қойылатын талаптар үнемі өсіп отырады – олар тек шығармашылық арнада жұмыс істеуі, оқу материалын үйлестіріп үлгеруі және әрбір білім алушының жеке дамуын жіберіп алмауы тиіс. Нәтижесінде жұмыс орнындағы стресстің көрінісімен байланысты психикалық және эмоционалды стресстің көрсеткіші өсуі мүмкін. Ғылыми әдебиеттерді, ведомстволық бағынысты білім беру ұйымдарының статистикалық деректерін мониторингтеу процесінде проблеманы шешу үшін бірқатар шаралар айқындалды.

Түйінді сөздер: үздіксіз білім беру, Біліктілікті арттыру, педагогикалық қызмет, құзыреттілік, өздігінен білім алу, қашықтықтан оқыту, білім беру бағдарламаларын өзектендіру.

Аннотация

Актуальность. В данной статье дается описание обстановки на сегодняшний день в системе образования Республики Казахстан. Наполняемость образовательных программ информационно-коммуникационным контентом, рост требований к качеству образования, вместе с этим постоянно растут требования и к квалификации, и к личностным качествам педагогов, – они должны работать только в творческом русле, успевать совместить учебный материал и не упустить личностное развитие каждого обучающегося. Вследствие этого, может расти показатель психического и эмоционального напряжения, которое связано с проявлением стресса на рабочем месте. В процессе мониторинга научной литературы, статистических данных подведомственных организаций образования определены ряд мер для решения проблемы.

Ключевые слова: непрерывное образование, повышение квалификации, педагогическая деятельность, компетентность, самообразование, дистанционное обучение, актуализация образовательных программ.

Abstract

This article describes the current situation in the education system of the Republic of Kazakhstan. The content of educational programs with information and communication content, the growth of requirements for the quality of education, along with the constantly growing requirements for the qualifications and personal qualities of teachers – they must work only in a creative way, have time to combine the educational material and not miss the personal development of each student. As a result, the indicator of mental and emotional stress, which is associated with the manifestation of stress in the workplace, may increase. In the process of monitoring scientific literature, statistical data of subordinate educational organizations, a number of measures have been identified to solve the problem.

Keywords: continuing education, professional development, pedagogical activity, competence, self-education, distance learning, updating of educational programs.

В рамках «Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы», актуальным остается вопрос о повышении квалификации педагогических работников в системе непрерывного образования, в первую очередь дать понятие образование и определить систему непрерывного образования в Казахстане. Образование – это непрерывный процесс воспитания и обучения, направленный на обеспечение высокого уровня нравственного, интеллектуального, культурного развития и профессиональной компетенции членов общества. Главная задача системы образования – создание необходимых условий для формирования и развития личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и практики.

Современное общество считает развитие интеллектуальных способностей педаго-

гов в качестве базового механизма развития общества будущего. По мнению А.Н. Дахина, это означает, что «главным ресурсом человека XXI века становятся способности порождать, воспроизводить, осваивать и использовать знания». [4, с. 3]. Педагогу, как и любому другому субъекту общественной деятельности, необходимо заботиться о своем профессиональном и личностном развитии. Современный мир не стоит на месте, он постоянно развивается, внедряются новые технологии, все это требует приобретения новых знаний и навыков, повышения своей компетентности в том или ином вопросе. Педагог не исключение, так как он является носителем информации, что, в свою очередь, подразумевает постоянное обновление. По мнению Б.М. Бим-Бада, непрерывное образование – это организационно обеспеченный системой государственных и общественных институтов и соответствующий потребностям личности и общества процесс роста образовательного (общего и профессионального) потенциала личности в течение жизни. Целью является развитие и становление личности в периоды её физического и социально-психологического созревания и стабилизации жизненных сил и способностей, а так же и в периоды угасания организма [1, с. 168]. Так же непрерывным образованием является образование, которое происходит на протяжении всей жизни и обеспечивается единством и целостностью системы образования, созданием условий для самообразования и всестороннего развития личности, совокупностью преемственных, согласованных, дифференцированных образовательных программ различных ступеней и уровней, гарантирующих гражданам реализацию права на образование и предоставляющих возможность получать общеобразовательную и профессиональную подготовку, переподготовку, повышать квалификацию на протяжении всей жизни [5, с. 155].

В нашем понимании непрерывное образование – это образование в течение всей жизни человека, постоянное обновление и дополнение уже существующих знаний, путем всестороннего развития личности и самообразования.

В современном контексте понимание сущности непрерывного образования позволяет выделить несколько его основных функций, а именно профессиональную, социальную, личностную. Профессиональная функция обеспечивает развитие у взрослого человека необходимых профессиональных компетенций и квалификаций, а так же, формирование взрослым человеком новых профессиональных возможностей, увеличение его трудовой динамики. Социальная функция помогает дополнить и обогатить процесс взаимодействия взрослого человека с обществом, экономической сферой, государством в целом за счет ознакомления с языком, культурой, новыми видами деятельности, общечеловеческими ценностями, современными технологиями социального взаимодействия, в том числе информационными, формируя грамотность взрослого человека в различных сферах. Третья функция обеспечивает удовлетворение индивидуальных познавательных потребностей взрослого человека, интересов, увлечений и, как правило, сопровождает повседневную жизнь. Таким образом, для обеспечения устойчивого и эффективного развития человеческого капитала и социально-экономического развития Российской Федерации непрерывное образование взрослых является ключевым из компонентов этого процесса [3]. Изменяющееся общество поставило новые задачи перед педагогическим образованием, а именно:

а) повышение образовательного ценза общества, его гуманизация и гуманитаризация образования;

б) подготовка специалистов, способных самостоятельно, с полной мерой ответственности принимать нестандартные решения, владеющих научными навыками общения, а так же не только умело воспроизводить готовые методики для организации учебного процесса, но и творчески их перерабатывать, с целью создания своих собственных. Содержание программы профессиональной подготовки современного педагога должна включать компетенции инновационной деятельности, т. к. в настоящее время от педагога требуются инновационные способности и готовность к восприятию и участию

в инновационном поиске и реализации инноваций.

Происходящие в обществе социальные преобразования диктуют новые требования к профессиональной деятельности педагога его личности и способностям. Система образования постоянно развивается, в связи с этим новые социальные запросы делают актуальным рассмотрение требований к профессиональному развитию педагогов. Меняются целевые установки в обществе, соответственно происходят изменения в образовательной среде. Поэтому педагог стремиться формировать у себя качества, требуемые современным обществом. То, насколько полноценным будет развитие учащегося, во многом зависит от профессионализма педагога.

Исходя из требований современного общества, можно определить основные способы развития профессиональной компетентности педагога: 1 способ. Помощь методических объединений, отдельным педагогам в организации деятельности, с учетом педагогического стажа, уровня профессионализма и индивидуальных запросов личности педагога. Методическая работа должна способствовать совершенствованию квалификации педагога, повышению компетентности. 2 способ. Курсы повышения квалификации являются действенным способом развития профессионализма педагога. 3 способ. Реализация различных форм педагогической поддержки. 4 способ. Самообучение и саморазвитие педагога и др. Главное условие профессионального развития педагога – осознание необходимости повышения собственной компетентности. Это подразумевает обновление теоретических и практических знаний, совершенствование навыков специалистов в связи с постоянно повышающимися требованиями к их компетентности. Курсы повышения квалификации могут проходить только те, кто уже имеет диплом о среднем или высшем профессиональном образовании. Повышение квалификации можно разделить на 3 вида, а именно краткосрочное (не менее 72 часов), тематические и проблемные семинары (ускоренное приобретение ЗУНов, необходимых для работы в новых условиях) и длительное (углублённое изучение актуальных проблем по профилю профессиональной деятельности педагога для обновления знаний или подготовки к выполнению новых профессиональных функций). Целью повышения квалификации является оптимизация педагогического процесса, профессиональный рост и постоянное совершенствование педагогов. Повышение квалификации осуществляется также в процессе участия педагогов в разнообразной методической работе. Здесь решаются такие задачи, например: изучение, обобщение и распространение передового педагогического опыта, внедрение в практику достижений педагогической науки; повышение уровня предметной и психолого-педагогической подготовки педагогических работников; консультативная помощь в организации педагогического самообразования и др. Такая методическая работа может быть в виде: – изучения и обсуждения нормативных документов, различных программ;

- обмена опытом между коллегами;

- представление и обсуждение собственных разработок, педагогических инноваций и др. Педагогическое самообразование тоже может выступать формой повышения квалификации педагога. Условием продуктивной работы является деятельность педагога по личному плану самообразования, составленному на год и включающему следующие разделы:

- цели и задачи работы по самообразованию;

- участие в методической работе образовательного учреждения;

- посещение курсов повышения квалификации и проблемных семинаров,

- изучение методической, психолого-педагогической и предметной литературы, нормативных документов; – повышение общекультурного уровня (чтение художественной литературы, публицистики, посещения музея, театра, просмотр телепередач и др.).

Таким образом, профессиональное развитие педагога в рамках непрерывного образования осуществляется как самим педагогом, так и обществом, которое диктует

условия и предоставляет возможности для этого. Непрерывное образование помогает педагогу поддерживать и повышать свой профессиональный уровень, овладевать различными компетенциями на протяжении всей педагогической деятельности.

Список литературы:

1. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь. – М., 2002.
2. Захарова Е.А. Требования к профессиональному развитию педагогов в условиях последипломного образования // Молодой ученый. – 2011. – №3. Т.2.
3. Концепция развития непрерывного образования взрослых в Российской Федерации на период до 2025 года. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_167897
4. Государственный общеобязательный стандарт образования Республики Казахстан. Астана, 2012.
5. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, <http://online.zakon.kz>.
6. Закон Республики Казахстан «Об образовании (с изменениями и дополнениями по состоянию на 04.07.2013 г.), <http://online.zakon.kz>.
7. Концепция непрерывного педагогического образования педагога новой формации Республики Казахстан. Астана, 2005.
8. Корягина О. В., Педагогика. – Петропавловск: ИПО СКГУ им. М. Козыбаева, 2011.

ЖАЛПЫ СӨЙЛЕУ ТІЛІ ДАМЫМАҒАН БАЛАЛАРДА ДИАЛОГТІК СӨЙЛЕУДІ ДАМУ

Нурова Асемгуль Кожихановна,
пед.ғыл. магистрі, арнайы білім беру кафедрасының аға оқытушы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.
Сейдахметова Лаура Женисовна,
5В010500 «Дефектология» мамандығының 4 курс студенті

Аннотация

Өзектілігі Қазіргі уақытта жалпы сөйлеу қабілеті дамымаған балалардың диалогтық сөйлеу мәселесі өзекті болып табылады. Өз ойларын нақты жеткізе білу, диалогқа кіру және қарым-қатынас жасау баланың жеке басын дамыту, оның әлеуетін іске асыру үшін үлкен маңызға ие. Бұл жұмыста жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда диалогтік сөйлеудің даму ерекшеліктерінің теориялық аспектісі қарастырылады. Мақалада диалогтік сөйлеудің анықтамасы, диалогтық дағдылар топтары анықталған, жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда диалогтік сөйлеудің даму ерекшеліктері көрсетілген.

Мақсаты: жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда ойын арқылы диалогтік сөйлеуді дамыту.

Түйінді сөздер: диалогтік сөйлеу, диалогтық дағдылар, сөйлеудің жалпы дамымауы.

Аннотация

Актуальность. В настоящее время проблема диалогической речи детей с общим недоразвитием речи является актуальной. Умение четко выражать свои мысли, вступать в диалог и общаться имеет большое значение для развития личности ребенка, реализации его потенциала. В работе рассматривается теоретический аспект особенностей развития диалогической речи у детей старшего дошкольного возраста с ОНР. В статье дано определение диалогической речи, выделены группы диалогических умений, представлены особенности развития диалогической речи у детей старшего дошкольного возраста с ОНР.

Цель: развитие диалогической речи у детей дошкольного возраста с ОНР посредством игры.

Ключевые слова: диалогическая речь, диалогические умения, общее недоразвитие речи.

Abstract

Relevance Currently, the problem of dialogic speech of children with general speech

underdevelopment is relevant. The ability to clearly express their thoughts, engage in dialogue and communicate is of great importance for the development of the child's personality, the realization of his potential. The paper considers the theoretical aspect of the peculiarities of the development of dialogic speech in older preschool children with OND. The article defines dialogic speech, identifies groups of dialogic skills, and presents the features of the development of dialogic speech in older preschool children with OND.

Goal development of dialogic speech in preschool children with OND through play.

Keywords: dialogical speech, and dialogue skills, general underdevelopment of speech.

Қазіргі уақытта жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалардың диалогтық сөйлеу мәселесі өзекті болып табылады. Өз ойларын нақты жеткізе білу, диалогқа кіру және қарым-қатынас жасау қабілеті баланың жеке басының дамуы, оның әлеуетін іске асыру үшін үлкен маңызға ие. Демек, мектепке дейінгі білім беру мекемесінде тәрбиешілердің негізгі міндеттерінің бірі – әр баланың сөйлеу дағдыларын дамыту жолдарын табу.

Мектепке дейінгі жастағы бала ересектермен қарым-қатынас арқылы, сондай-ақ құрдастарымен ойын және нақты қарым-қатынас арқылы адами қатынастардың әлеуметтік кеңістігін иемденеді. Қарым-қатынас барысында бала коммуникативтік – сөйлеу дағдыларын қалыптастырады: байланыс орнату, қарым-қатынас орнату және қолдау, серіктестікті түсіну, қарым-қатынас құралдарын құру және дамыту.

Сөйлеу әрекеті жалпы интеллектуалдық және сөйлеу дамуының деңгейімен, баланың әртүрлі іс-шараларға қатысу дәрежесі мен сипатымен, сондай-ақ оның ересектермен қарым-қатынас процесінің сапасымен анықталады. Осылайша, ауызша қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру және дамыту мектеп жасына дейінгі баланың жеке басын тәрбиелеудің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады [1].

Мектеп жасына дейінгі балалардың диалогтық қарым-қатынасын зерттеу мәселесімен А.Г. Арушанова, Л.Ф. Артеменкова, Е.Г. Федосеева және т. б. ғалымдар айналысты. Мектеп жасына дейінгі балалардың диалогтық дағдыларын дамыту мәселелері балалардың коммуникативті құзыреттілігін немесе коммуникативті дағдыларын қалыптастыруға арналған зерттеулерде ішінара қарастырылды (Е.М. Алифанова, Л.Л. Дубинин, С.Е. Привалова, С.В. Проняева және т. б.).

Мектеп жасына дейінгі балаларда диалогтық дағдылардың бірнеше тобы бар:

1. Өзіндік сөйлеу шеберлігі:

- қарым-қатынасқа түсу мүмкіндігі (бейтаныс және таныс адаммен сөйлесуді қашан және қалай бастау керектігін білу, басқа адаммен сөйлесу);

- қарым-қатынасты сақтау және аяқтау мүмкіндігі (қарым-қатынас жағдайы мен жағдайларын ескеру; сұхбаттасушыны тыңдау және есту; қайта сұрау, қарым-қатынаста бастамашылық көрсету; өз көзқарасын дәлелдеу; әңгіме тақырыбына көзқарасын білдіру;

- өз пікіріңізді білдіру, салыстыру, бағалау, мысалдар келтіру, қарсылық білдіру немесе келісу, жауап беру, сұрау;

- қалыпты қарқынмен сөйлей білу, диалогта интонацияны қолдану.

2. Сөйлеу этикетін білу. Сөйлеу этикетіне мыналар кіреді: танысу, сәлемдесу, үндеу, шақыру, сұрау, назар аудару, кешірім сұрау, шағым, келісім және бас тарту, мақұлдамау, жанашырлық, ризашылық, құттықтау, қоштасу және т. б.

3. Топта, 3-5 адамнан тұратын жұпта, ұжымда қарым-қатынас жасай білу.

4. Бірлескен іс-әрекеттерді жоспарлау, нәтижелерге қол жеткізу және оларды талқылау үшін қарым-қатынас жасау, белгілі бір тақырыпты талқылауға қатысу мүмкіндігі.

5. Сөйлеу емес (вербальды емес) дағдылар – ым-ишарат, бет-әлпетті дұрыс қолдану.

Мектеп жасына дейінгі жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалардың диалогтік сөйлеуін дамыту мәселесі психологиялық және педагогикалық зерттеулерде де сұранысқа

ие. Көптеген авторлар мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігінде сөйлеу деңгейінде айтарлықтай айырмашылықтар бар екенін байқады [2].

Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалардың диалогтық сөйлеуін дамыту мәселесі қазіргі заманғы сөйлеу терапиясында ең өзекті болып табылады, өйткені дамыған диалогтық сөйлеу әлеуметтену мен қарым-қатынастың маңызды құралы болып табылады. М.И. Лисина, А.В. Запорожец өз еңбектерінде мектеп жасына дейінгі балалардың қарым-қатынасы басқа психикалық процестерге қарағанда ертерек дамиды және балалар іс-әрекетінің барлық түрлерінде болатындығын атап өтті. Көптеген авторлар Ю.Ф. Гаркуш, С.А. Миронова, Е.М. Мастюкова және т.б., мектеп жасына дейінгі балалардағы диалогтік сөйлеудің дамуы балалардың одан әрі психикалық дамуына, сондай-ақ тұлғаның қалыптасуына айтарлықтай әсер ететінін атап өтті.

Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалар ауызша қарым-қатынастан аулақ болуға тырысады. Егер бала мен ересек адамның арасындағы сөйлеу байланысы пайда болса, онда ол өте төмен және қысқа мерзімді болып шығады. Бұл бірқатар себептерге байланысты. Олардың ішінде О.С. Павлова келесі себептерді көрсетті:

- а) сөйлеуге шақырудың тез сарқылуы, бұл әңгіменің тоқтатылуына әкеледі;
- б) жауап беру үшін қажетті ақпараттың болмауы, сөздің қалыптасуына кедергі келтіретін сөздік қоры нашар;
- в) әңгімелесушіні түсінудің болмауы – балалар айтқандарын түсінуге тырыспайды, сондықтан олардың сөйлеу реакциясы жеткіліксіз және қарым-қатынасты жалғастыруға ықпал етпейді.

Зерттеушілер В.П. Глухов, Л.Ф. Спирина, В.К. Воробьева диалогтік сөйлеуді дамыту ЖСТД балалардың сөйлеу дамуының маңызды міндеті деп санайды. Бұл балалар жеңілдетілген түрде және шектеулі көлемде сөздер мен синтаксистік құрылымдар жиынтығына ие, сөйлеуді бағдарламалауда, жеке элементтерді құрылымдық тұтастыққа синтездеуде және белгілі бір мақсат үшін материалды таңдауда үлкен қиындықтарға тап болады. Мұның бәрі балалардың жас нормасынан едәуір артта қалуына әкеледі [3].

Е.М. Мастюкова, Р.Е. Левина, В.И. Селиверстова және т. б. бұл балалардың сөйлеу қабілетінің бұзылуымен ғана емес, сонымен бірге оның психикалық дамуындағы ерекше ауытқулармен де байланысты. Диалогтік сөйлеудің бұзылуы белгілі бір дәрежеде балалардың барлық психикалық дамуына нашар әсер етеді, олардың мінез-құлқына, іс-әрекетіне әсер етеді, байланыс құралдарының қалыптаспауынан көрінеді, құрдастарымен байланыс орнатуға және қолдауға теріс әсер етеді, толыққанды қарым-қатынасты жүзеге асыруға кедергі келтіреді.

Жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда диалогтік сөйлеуді қалыптастырудағы кемшіліктер негізінен қарым-қатынас құралдарының бұзылуында көрінеді (шектеулі лексика, қарапайым сөйлемдер, сөйлеуді түсінудегі өрескел қателер, полиморфты дыбыстарды бұзу, экспрессивті сөйлеудегі аграмматизм). Сонымен қатар, мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық өзара әрекеттесу процесі қиындайды және оларды оқыту мен дамыту жолында елеулі проблемалар туындайды.

Мектеп жасына дейінгі балаларда диалог құру қабілетін дамыту қажет (жауап беру, сұрау, қарсылық білдіру, түсіндіру, қарсылық білдіру, реплика беру). Ол үшін балалармен балабақшадағы, отбасындағы балалардың өмірімен, үлкендермен және достармен қарым-қатынасымен, олардың әсерлері мен қызығушылықтарымен байланысты әртүрлі тақырыптар бойынша сөйлесулерді қолдану маңызды. Сондай-ақ, балалардың әңгімелесушісін тыңдау қабілетін дамыту, сұрақтарға жауап бере білу және контекстке байланысты сұрақтар қою қажет [4].

Жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балалармен логопедиялық жұмыстың маңызды міндеттерінің бірі-олардың үйлесімді, ауызша (монолог, диалог) сөйлеуін қалыптастыру. Үйлесімді, ауызша сөйлеуді қалыптастыру сөйлеудің дамуына толығымен жеңу және мектеп жасына дейінгі балаларды мектепке дайындау

үшін маңызды. Қазіргі ғылыми мәліметтерге сәйкес, ойын жоғары психикалық және қызметтік функцияларына, оның ішінде баланың сөйлеу функциясына қатысты күшті түзету және дамыту әлеуетіне ие екенін атап өткен жөн. Ойын – бұл балалардың дамуы үшін маңызды кезең. Ойындар балаларды сөйлеу әрекетін түсінуге үйретеді, мектеп жасына дейінгі балаларда сөйлеудің грамматикалық құрылымын қалыптастырады, сөздік қорын дамытады, балаларды құрдастарымен және ересектермен диалогқа тартады.

Қорыта келе, жалпы сөйлеу тілі дамымаған мектеп жасына дейінгі балалардағы диалогтік сөйлеудің даму ерекшеліктерінің теориялық аспектісін қарастыра отырып, диалогтық сөйлеу – бұл жауап беретін және ынталандыратын репликалардың дәйекті ауысуы нәтижесінде әңгімелесушілер арасындағы тікелей қарым-қатынас кезінде жүзеге асырылатын сөйлеу функциясының ерекше түрі екенін атап өтуге болады. Жалпы сөйлеу тілі дамымаған баланың диалогтық сөйлеуінің ерекшеліктеріне лексикалық және грамматикалық бұзылулар, ақпараттың жеткіліксіздігі, мәлімдемелердің логикалық ұйымдастырылуы мен өзара байланысының бұзылуы, олардың жеткіліксіз көлемі жатады [5].

Әдебиеттер тізімі:

1. Тебенова Қ.С. Дамуында ауытқулары бар балалар. – Қарағанды, 2003.
2. Вяткина, Н.И., Ачкасова Ю.В. Особенности диалогической речи у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи II уровня / Н.И. Вяткина, Ю.В. Ачкасова // Молодой ученый. – 2017. – №46. – С. 281-283.
3. Глухов, В.П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим речевым недоразвитием / В.П. Глухов. – М.: Владос, 2002. – 168 с.
4. Салагина, Н.Н. Специфика диалогической речи у дошкольников с общим недоразвитием речи / Н.Н. Салагина // Молодой ученый. – 2016. – №1. – С. 750-753.
5. Филичева, Т.Б. Дети с общим недоразвитием речи. Воспитание и обучение / Т.Б. Филичева. – М.: Изд. – во ГНОМ и Д, 2000. – 128 с.

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

*Нұрболат Аян Қайсарұлы,
Кенжембетова Гульмира Насыровна,
Ақыжанова Гүлнара Токмуханбетова
Ж.Жабаев атындағы №161 лицей, Алматы қ.*

Аннотация

Өзектілігі. Аталмыш мақалада педагогтердің тәжірибеде үздіксіз кәсіби дамып отыруы жайлы өз тәжірибесін ұштастыра отырып баяндайды. Бүгінгі мұғалімдер жан-жақты дамыған, білімі мен біліктілігін үнемі көтеріп отыратын, үздіксіз дамуға бет алған ұстаз болғанда ғана жетістікке жететінін нақты мысалдар келтіре отырып дәлелдейді. Педагог заманауи инновацияларды, түрлі оқыту технологияларын, болып жатқан өзгерістерді жан-жақты меңгеруі тиіс деп тұжырымдайды. Мұғалімнің кәсіби деңгейін дамыту бүгінгі таңда әдістемелік жұмысының жүйелі, жаңаша бағыт негізінде ұйымдастыруды көздейтіндігін айтып өтеді. Ұстаздың жеке тұлғалық қабілеті педагогикалық іс-әрекеттің ішкі мазмұнын құрап, мықты, өз ісінің шебері етіп қалыптасуы үшін тынымсыз еңбектенуі тиіс екендігі айтылады.

Түйінді сөздер: Кәсіби даму, Заманауи ұстаз, инновациялық технология, білім, біліктілік, мұғалім мәртебесі.

Аннотация

Актуальность. В данной статье представлена практическая сторона необходимости повышения квалификации учителей, распространение их опыта работы. Современные учителя уверены, что добиться успеха можно только тогда, когда они находятся постоянно в поиске, систематически совершенствуют свои знания и навыки. В статье приведены конкретные примеры такого развития, доказывающие актуальность профессионального развития педагога. Автор подчеркивает необходимость всестороннего усвоения современных инновационных технологий обучения и

применения их на практике. Следует отметить, что развитие профессионального уровня учителей предполагает систематическую организацию методической работы, внедрение современных инновационных технологий. В статье отмечено, что личные способности преподавателя должны быть направлены на формирование внутреннего содержания педагогической деятельности. И в заключении автор статьи подытоживает: усердие и повседневный труд способствуют становлению учителя – мастера своего дела.

Ключевые слова: повышение квалификации, современный педагог, инновационные технологии, образование, квалификация, статус учителя.

Abstract

Relevance. This article presents the practical necessity of the teachers' qualifications and their work experience exchange. Nowadays, teachers can be achieved only when they are constantly in search, systematically improve their knowledge and skills. The article provides examples of such development, demonstrating the importance of the teacher's professional development. The author accentuates the requirement for a wide-ranging integration of modern innovative teaching technologies and their use in practice. It should be noted that the development of the teacher's professional level involves the systematic organization of methodological work, the introduction of up-to-date innovative technologies. The article notes that the teacher's personal abilities should be directed at the pedagogical activity's creation. And in conclusion, the author sums up: diligence and daily work contribute to the formation of a teacher – a master of his job.

Key words: advanced training, modern teacher, innovative technologies, education, qualifications, teacher's status.

Елбасымыз Н.Назарбаев өз Жолдауында «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан?! Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс. Сондай-ақ балаларымыздың, жалпы, барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет. Балаларымыз қазіргі заманға бейімделген болуы үшін бұл аса маңызды» – деп атап көрсетті. Яғни, бүгінгі заман талабы өзгерді. Ендеше өркениетті елдің болашағын жасайтын ұрпақты жаңаша тәрбиелеу ұстаздар қауымының мойнына жүктелмек. Қазіргі заман ұстаздарының алдында тұрған міндет: оқушыларға жаңашыл тұрғыда білім беру, оқушыларды өмір сүруге, заман ағымына қарай қажетті үдерістерді оқуға қабілетті етіп тәрбиелеу, креативті ойлауға жетелеу болып табылады. Мұның барлығын жүзеге асыруда мұғалімнің өзі кәсіби дамуы өте маңызды, мұғалім көп ізденіп, оқуы тиіс.

Осыған орай біз өзімізді жаңашыл, кәсіби дамуын тоқтатпаған ұстаздармыз деп толық айта аламыз. Өйткені біз әр сабағымызды түрлендіріп, сапалы, тартымды өткізу үшін қазіргі оқытудың жанарту бағдарламасы аясындағы заманауи әдіс-тәсілдерге (РАФТ, ЖИГСО, «Галереяны шарлау», «Балық қаңқасы», «Қос жазба күнделік», «Академиялық дау-дамай» т.б) жүгінеміз. Үнемі оқушыларымыздан кері байланыс алып, артынан рефлексия жасап, келесі сабағымызды одан әрі сапалы етуге тырысамыз. Біз осы мамандықты таңдағанымызды, осы жүкті арқалап келе жатқанымызды мақтан тұтамыз. Ұстаз болудың өз ауыртпалығы мен үлкен жауапкершілігі бар. Себебі, әрбір мұғалім еліміздің дамуының іргетасын қалап, болашағына өлшеусіз үлес қосады деп білеміз. Себебі, сен қоғаммен бірге үнемі үздіксіз өзгеріп, дамып отыруың керек. Мұны түсіну үшін өз еңбегіңді шынайы сезініп, оның өмірдегі мән-мағынасын, қоғамдық ортадағы жауапкершілігін, тұтастай ұлттың ертеңіне қоса алар өзіндік үлесін тереңнен салмақтай алу керек. Бір сөзбен айтқанда, өмірдің мәні адал әрі мағыналы, жемісті әрі нәтижелі еңбекте жатқандығын түбегейлі түйсіне алған әр адам биікке бастар жолдың қадірін біледі. Ұлы Абай он бесінші қара сөзінде «...есті адам, орынды іске қызығып, құмарланып, іздейді екен-дағы, күнде айтса құлақ, ойласа көңіл сүйсінгендей болады екен» – дейді. Бүгінгі күні әрбір жаңалыққа құлақ түріп, заманауи болам, заманға сай өзгерем, қоғамдағы өзгерістерді қабылдаймын деген ұстаз үшін өз біліктілігін артты-

руға, ізденуге, жаңашыл болуға, өзін-өзі дамытуға, алға ұмтылуға мүмкіндіктері өте көп. Тек тетігін таба білуіміз керек деп ойлаймыз [1].

Қоғамға әр кез білімді де білікті мұғалімнің керек екендігі айдан анық дүние, себебі бір орында қатып қалған ұстазды бүгінгі ұрпақ қабылдамайды. Мұғалім болу – айтуға ғана оңай шаруа болғанымен, бұл мамандықтың қоғам үшін қаншалықты маңызы барлығын сол кәсіпті таңдағандар ғана, осы жолда еңбек етіп жүрген жандар ғана жақсы түсінетін шығар. Кәсіби даму дегеніміз тек білімімізді шыңдап қана қою емес, өз тәрбиені де көңіл бөлу, сөзінді, әрекетінді басқара білу. Біз мектеп қабырғасында қызмет ете жүріп, мұғалімдердің мейірімділігі мен әр балаға деген қамқорлығына қарап, қайран қаламыз. Қалайша өзге біреудің баласын жан-тәніңмен жақсы көріп, оған шынайы жанашырлық танытуға болады деп ойлаймыз да бұл барлық адамға беріле бермейтін ұлы қасиет екенін сезінген сәтте мұғалім болудың өзге мамандықтан артықшылығын сезінгендей боламыз. «Өзінің балалық шағын ұмытқан мұғалім – нашар мұғалім» – деп Энвер-Эшенбах айтқандай, меніңше, әр ұстаз алдымен өзінің бала болғанын үнемі естен шығармауы тиіс, сонда ғана біз алдымыздағы кішкентай бүлдіршіндерімізбен тіл табысып, оларды толыққанды түсінуге тырысамыз. Ыбырай Алтынсарин атамыз айтқандай «Балалар ағаш сияқты, өзіңнің күтіп – баптағаныңа қарай жемісін береді». Қазіргі қоғам жан-жақты білімді де білікті, мәдени ой-өрісі өсіп жетілген, ұлттық салт-сананы бойына сіңіріп өскен жаңа адамды тәрбиелеуді бәсекеге қабілетті елу елдің қатарына кірудің маңызды алғы шарттарының бірі ретінде қарастыруда [2]. Бұл өз кезегінде отбасы мен мектеп қызметкерлеріне орасан зор жауапкершілік жүктеп отыр. Сондықтан да баланы өмірге даярлау үздіксіз білім беру жүйесіндегі маңызы мен өзектілігі ерекше мәселелердің бірі болып саналады.

Кез келген педагог заманауи инновацияларды, түрлі оқыту технологияларын, болып жатқан өзгерістерді жан-жақты меңгеруі тиіс. Қазір өзіміз жақсы білеміз, қоғамда мұғалімге деген көзқарас өзгерді. Мұғалім мәртебесі қолға алынып, оның беделі артып келеді. Сол мүмкіндіктен айырылып қалмас үшін әр ұстаз кәсіби және тұлғалық өсудің бірден бір жолы – кәсіби тұрғыда өзін-өзі жетілдіру екенін түсінгені абзал деп ойлаймын. Ұстаздың жеке тұлғалық қабілеті педагогикалық іс-әрекеттің ішкі мазмұнын құрап, мықты, өз ісінің шебері етіп қалыптасуы үшін тынымсыз еңбектенуі тиіс. Егер педагог өзінің жалпы педагогикалық біліміндегі, өзі оқытатын пәні бойынша біліміндегі кемшілік тұстарын байқамаса, өз педагогикалық құралының жеткіліксіздігін көрмесе, оның кәсіби өзін-өзі жетілдіруі мен өзін-өзі тәрбиелеуі тіптен мүмкін емес деп айтуға болады. Өзін-өзі кәсіби жетілдіру мен дамытуға кіріспес бұрын, педагог өз іс-әрекетінің қандай да бір өткен кезеңіне талдау қорытындыларын жасап отыруы керек. Сонымен қатар өз іс-әрекетін жақсартуға байланысты жасалған қызметтес адамдардың нұсқауларын ескеруі қажет. Кәсіби іс-әрекетінде нақты жетістіктерге жете білген педагогтардың тәжірибесіне сүйенсек, кәсіби өзін-өзі жетілдіруді өзінің педагогикалық іс-әрекетіндегі жетістіктер мен кемшіліктердің себеп-салдарларын терең талдаудан бастау қажет екендігіне көзіміз жетеді. Өз әрекетінің үрдісі мен нәтижелерін талдай отырып, оқытушы рефлексия жасайды. Кәсіби сана-сезім өзін-өзі тану негізінде қалыптасады. Осының нәтижесінде педагог білім беру үрдісінің заңдылықтарын түсініп, педагогикалық шеберлікке бір адым болса да жақындай түседі. Немістің ұлы педагогы Адольф Дистерверг: «Педагог өз тәрбиесі мен білімін жетілдіру бойынша жұмыс жасап жүрген кезде ғана басқаларды шынайы тәрбиелейді және білім береді» деген екен. Расымен күнделікті өсуге талпынып отырған кезде ғана біз өзгелерге сапалы білім мен саналы тәрбие бере аламыз. Сонымен қатар, дәл осы пікірді К.Ушинский де «Мұғалім өзі үйреніп, оқып жүргенде ғана өмір сүреді» – деп қолдайды. Бұдан өз кәсібилігін жетілдіру мақсатында үнемі оқып, үйреніп отыратын мұғалім ғана өз іс-әрекетінен ләззат алып, өмір сүре алады дегенді ұғынуға болады. Егер кәсіби сана-сезім іске деген жағымды эмоционалды қарым-қатынаспен, өз еңбек саласына деген мақтаныш сезімімен ажарланса, бұл іс

үшін де, адамның өзі үшін де оңтайлы болады. Осындай ой тастаған ғалымдардың бірі Д.С. Лихачев: «Оқып, үйрену әрқашан керек. Барлық ұлы ғалымдар өмірлерінің соңына дейін оқытып ғана қойған жоқ, өздері де оқыды. Оқуды тоқтатсаң – басқаларды оқыта алмайсың. Білім күннен күнге өседі және қиындай береді» деп бекер айтпаған [3].

Бүгінгі қоғам – үздіксіз өзгеріс үстіндегі қоғам. Ақпараттың маңызы өскен сайын ол тез ескіретін болуы да заңды құбылыс. Қоғам мен мемлекет өмірінің барлық саласын қамтып отырған ақпараттық-технологиялық инновациялар ел дамуына шешуші рөл атқаратын маңызды факторлардың біріне айналып отыр. Білім беру саласын ақпараттандыру қоғамды ақпараттандырудың құрамдас бөлігі болып табылады. Сондықтан да білім беру мекемесінің маңызды міндеттерінің бірі – оқушылардың білім мазмұнының жаңаруына сай сапалы білім алуына қажетті мүмкіндік жасау, яғни жоғары ақпараттық-коммуникациялық әлеуеті бар білім беру ортасын құру болып табылады деп есептеймін. Қазіргі заман мұғалімінің кәсіптік қызметінің құрамдас бөлігіне төмендегідей мысалдар келтіруге болады:

- Кәсіптік жаңашылдық қызметі;
- Біліктілігін көтеру;
- Кәсіптік тұлғасы;
- Әдістемелік жұмыстар;
- Сыныптан тыс жұмыстар;
- Педагогикалық қоғамдық қызметі.

Мұғалімнің біліктілігін жетілдіру екі бағытта жүргізілуі тиіс деп ойлаймыз:

1. Мұғалімнің кәсіптік жұмысының мәнін үйлесімді өзгерту, яғни басты қызметтік нұсқауды орындау емес, күтетін нәтиже үшін оқу үрдісін шығармашылықпен үйлестіру;
2. Білім беру барысында мұғалімнің зерттеушілік бағыттағы қызметін күшейтуге байланысты мұғалімнен кәсіптілікті кеңейтуді талап ету.

Мұғалімнің кәсіби деңгейін дамыту бүгінгі таңда әдістемелік жұмысының жүйелі, жаңаша бағыт негізінде ұйымдастыруды көздейді. «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай атамыз айтқандай тынымсыз еңбектің арқасында ғана жаңашыл, кәсіби тұрғыда дамыған ұстаз болуға болады. Қиындығы мен қызығы, ауыртпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін мұғалім боламын деген жолдағы ұстанымым – үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңғы қатардан көріну және тәрбиелеп отырған оқушыларымның бойынан жылт еткен жақсылықты, талап пен талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау.

Біздің ендігі мақсатымыз: оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін келешектегі еңбек жолымда үнемі жетілдіріп, әр сабағымыздың табысты болуы үшін аянбай еңбек етеміз. Ұлы Абай атамыз «Сен де бір кірпіш дүниеге, кетігін тап та, бар қалан» дегендей әрбір ұстаз жана қоғамды жасауда, жаңаша көзқарасты, заманауи, өркениетті елдің ертеңі болар азаматтарды тәрбиелеуде аянбай еңбек етіп, сол қоғамның бір кірпіші болуға міндетті деп ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Интербелсенді әдістемені ЖОО –да қолдану мәселелері. Алматы – 2013.
2. Қазақстан Республикасы біліктілікті арттыру жүйесін дамытудың 2015 жылға дейінгі тұжырымдамасы. 2004 ж.
3. «Практическая Монтессори-педагогика» Елена Хилтунен – <http://www.labyrinth.ru/books/255267/>

НЕПРЕРЫВНОСТЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА МЕЖДУ ДОУ И МБОУСОШ «ШКОЛА БУДУЩЕГО»

II. БОЛЬШОЕ ИСАКОВО КАЛИНИНГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ (из опыта работы)

Озолина Елена Аркадьевна,
учитель начальных классов,
МБОУ СОШ «Школа будущего»,
п. Большое Исаково

Аннотация

Өзектілігі: Оның оқуы мен жалпы элеуметтенуінің сәттілігі баланың дамуының алғашқы кезеңдерінде психологиялық-педагогикалық қолдау процесінің мазмұны мен сабақтастығына байланысты.

Мақсаты. Үздіксіздік көптеген салаларда байқалады: бағдарламалар, эмоционалды-дамытушы және эмоционалды-белсенді орта, жобалық оқытуды ұйымдастыру, ата-аналармен, психологтармен, дефектологтармен өзара әрекеттесу.

Түйінді сөздер: Сабақтастық, өзара іс-қимыл, келісушілік, жобалау қызметі.

Аннотация

Актуальность. От содержательности и преемственности процесса психолого-педагогического сопровождения ребенка на ранних этапах его развития зависит успешность его обучения и социализации в целом.

Цель. Непрерывность прослеживается во многих областях: программы, эмоционально-развивающая и эмоционально-активизирующая среда, организация проектного обучения, взаимодействие с родителями, психологами, дефектологами.

Ключевые слова: Преемственность, взаимодействие, согласованность, проектная деятельность.

Abstract

Relevance. The success of his education and socialization in general depends on the content and continuity of the process of psychological and pedagogical support of a child in the early stages of his development.

Goal. Continuity can be seen in many areas: programs, emotionally-developing and emotionally-activating environment, organization of project training, interaction with parents, psychologists, defectologists.

Keywords: Continuity, interaction, consistency, project activities.

Согласно Федеральному Государственному образовательному стандарту, преемственность рассматривается как согласованность, связь и перспективность всех компонентов системы образования. Непрерывность образовательного процесса «детский сад – школа» позволит сформировать у выпускника ДОО познавательные мотивы обучения, сознательное желание учиться, осознанное использование инструментов познания. Современные взгляды на воспитание, обучение и развитие детей требуют инновационного подхода к осуществлению преемственности. Разработчики Федеральных государственных стандартов указывают на необходимость того, что в современных условиях «не ребёнок должен быть готов к школе, а школа должна быть готова к ребёнку». Педагоги и родители должны понимать, что высокая мотивация, психологическая стабильность, высокая самооценка у дошкольника намного важнее умения читать и считать.

В МБОУ СОШ «Школа будущего» созданы все условия для успешной адаптации выпускника ДОО к процессу обучения. На базе школы расположены несколько подготовительных групп.

Изучив нормативные документы, обсудив программу начальной школы, в основную общеобразовательную программу дошкольного образования мы включили образовательный модуль программы «Предшкола нового поколения». В этой программе мы увидели ведущую игровую, познавательную, исследовательскую деятельность, которая помогает нам обеспечить непрерывность дошкольного и школьного образования. Наша программа не дублирует программу 1 класса, она позволяет формировать предпосылки учебной деятельности, что создает ситуацию успеха для любого ребёнка. Каждый год

мы выстраиваем план общения будущих учителей 1 классов и воспитанников дошкольных групп, учителя приходят на занятия к детям, дошкольники знакомятся с педагогами.

Большую помощь в непрерывности образовательного процесса оказывает психолого-педагогическая служба школы. Диагностика познавательной деятельности дошкольников позволяет обеспечить своевременную коррекционную работу с детьми.

Большое внимание мы уделяем созданию образовательной среды, так как именно образовательная среда школы в настоящее время может стать одним из важных инструментов развития и воспитания при условии целенаправленного использования ее возможностей в работе с детьми.

Учитывая потребности дошкольного и младшего школьного возраста, образовательная среда строится нами как эмоционально-развивающая и эмоционально-активирующая. Мы уверены, что пространство, окружающее ребёнка, должно создавать комфортные условия для образовательной деятельности каждого воспитанника. В силу своих физиологических возможностей, дети дошкольного и младшего школьного возраста очень подвижны. Также известно, что в движении всё запоминается намного легче. С этой целью нами был разработан ряд модулей, несущих развивающий дидактический потенциал. Данные модули напечатаны на специальной плёнке и приклеены к полу и стенам школьного коридора. Это классики, кочки, лабиринты, таблицы. С их помощью воспитанники подготовительной группы и ученики первых классов изучают времена года, месяцы и дни недели, звуки и буквы алфавита, геометрические фигуры, время. К каждому модулю мы разработали серию игр. Таким образом, весь процесс обучения и развития проходит в игре и движении. Играя, наши воспитанники создают временные группы, пары, коммуницируют друг с другом, учатся договариваться, общаться, устанавливать и принимать правила, корректно сообщать о нарушениях. Созданные нами модули являются элементом непрерывности образовательного процесса, учитывают возможности и потребности дошкольного и младшего школьного возраста, способствуют развитию учащихся, вносят новизну в образовательный процесс, раскрывают личностный потенциал ребенка.

Непрерывность между ДОУ и начальной школой прослеживается у нас и при организации нами проектного обучения. На протяжении нескольких лет на базе нашей школы проходит мероприятие, объединяющее учеников, учителей и родителей – проектно-исследовательская конференция «Содружество». В процессе реализации данной деятельности, наши воспитанники, начиная с подготовительной группы детского сада, учатся наблюдать, изучать, сравнивать, систематизировать, добывать знания из различных информационных источников, учатся ими пользоваться, развивают и совершенствуют коммуникативные умения, системное мышление. Наши дети учатся работать индивидуально, в парах и группах, это маленькие увлечённые натуры, которым нравится развиваться и совершенствоваться. Ребята презентуют свои работы для своих сверстников и учеников начальной школы. У нас нет мест, нет проигравших и победивших, каждый участник получает только позитивную оценку своей деятельности, что способствует развитию веры в свои силы и возможности, мотивации, стимула к дальнейшему развитию и продолжению исследовательской работы в начальной школе.

Непрерывность образовательного процесса просматривается так же в возможности использования воспитанниками ДОУ многообразного дидактического материала начальной и средней школы, демонстрационных пособий, электронных средств обучения. При подготовке к проектно-исследовательской конференции, дети из подготовительной группы детского сада могут, к примеру, рассмотреть изучаемый материал в электронные микроскопы, вырастить растение, исследовать свойства магнитов, воздуха, воды с помощью переносных лабораторий CORNELSEN. Они могут изучить движение планет с помощью 4D программ и литературы с дополненной реальностью, находящейся в

методических кабинетах начальной школы.

В школе активно работает краудсорсинг:

- родители наших воспитанников являются нашими помощниками и единомышленниками, они организуют и проводят мастер-классы, экскурсии на свои предприятия, участвуют в совместных праздниках, спортивных состязаниях, выступают перед ребятами, рассказывая о своих профессиях, принимают активное участие в подготовке ребят к ежегодным проектно-исследовательским конференциям;

- пенсионеры посёлка ухаживают за школьной оранжереей, выращивают совместно с детьми растения, а затем высаживают их на школьную территорию;

- ветераны ВОВ приходят к ребятам в гости, делятся с учениками историями своей жизни, способствуя тем самым патриотическому воспитанию подрастающего поколения;

- местные жители организуют кружковую работу, ведут на базе школы секции дополнительного образования.

Данная работа имеет свои результаты. Нами было проведено исследование уровня готовности к школе обучающихся, посещавших дошкольные группы МБОУ СОШ «Школа будущего» и не посещавших данные группы.

Сравнительный анализ готовности к первому классу обучающихся, посещавших подготовительную группу на базе МБОУ СОШ «Школа будущего» и не посещавших данной группы (на основе результатов Всероссийского мониторинга первоклассников)

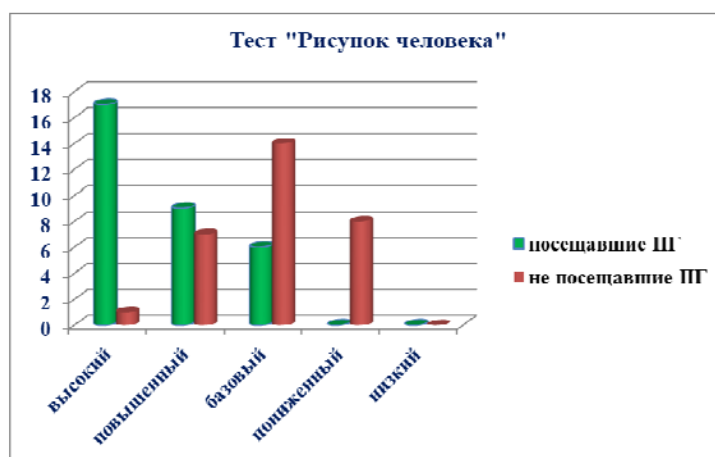

Диаграмма 1.

Диаграмма 2.

Диаграмма 3.

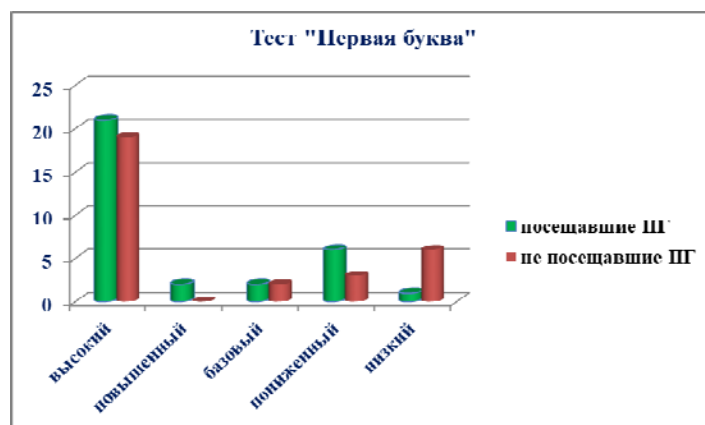

Диаграмма 4.

Вывод: По итогам данного анализа, более высокий уровень психофизиологической и интеллектуальной зрелости, концентрации внимания, самоконтроля, уравновешенности поведения, развития зрительно-моторной координации, готовности к овладению грамотой, ориентировка на сложную систему требований, прослеживается у обучающихся, посещавших подготовительную группу ДОУ на базе МБОУ СОШ «Школа будущего».

Таким образом, непрерывность образовательного процесса имеет большое значение для развития обучающихся.

Список литературы:

1. Федеральная целевая программа развития образования на 2016–2020 годы [Официальный ресурс Министерства образования и науки Российской Федерации]. URL: http://минобрнауки.рф/documents/5930/file/4787/FCPRO_na_2016-2020_gody.pdf (дата обращения 1.11.2015).
2. Федеральный государственный образовательный стандарт дошкольного образования [Официальный ресурс Министерства образования и науки Российской Федерации]. URL: <http://минобрнауки.рф/news/3447/file/2280/13.06.14-ФГОС-ДО.pdf> (дата обращения 14.11.2015).
3. Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования [Официальный ресурс Министерства образования и науки Российской Федерации]. URL: <http://минобрнауки> (дата обращения 15.10.2015).
4. Хуторской А. В. Метапредметное содержание общего образования и его отражение в новых образовательных стандартах [Электронный ресурс] // А. В. Хуторской. Персональный сайт – Хроника бытия. URL: <http://khutorskoy.ru/be/2012/1127/index.htm> (дата обращения 16.12.2015).
5. Просвиркин В. Н. Технология преемственности в системе непрерывного образования: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. М., 2009. 40 с.
6. Преемственность в образовании. URL: <http://preemstvennost.ru> (дата обращения 12.08.2015).

ПРОЕКТНАЯ И ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЧАЩИХСЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Омарова Айдана Уралкановна,
учитель истории, казахского языка и литературы,
магистр психолого-педагогических наук,
КГУ «Общеобразовательная школа №19
отдела образования акимата, г.Костаная»

Хусаинова Анар Кадыржановна,
учитель истории,

Искакова Айжан Адыльбековна,
учитель казахского языка и литературы,

Богдан Елена Анатольевна,

учитель русского языка и литературы,

КГУ «Каменскуральская общеобразовательная школа
отдела образования Мендыкаринского района», с.Каменскуральское

Аннотация

Сабактағы жобалық сабақ – Қазақстандағы білім берудегі жаңа бағыт. Қазіргі педагогикада жобалау әдісі оқушылардың өмірде қолдануға болатын функционалдық білім мен дағдыларды алу қажеттілігіне байланысты өзекті болып табылады. Жобалау-зерттеу қызметінің өзектілігі: барлық білім беру салаларына еніп, баланың жадын байытады, ойлау процестерін белсендіре отырып, балаларға нақты идеялар береді, зерттелетін объектінің әртүрлі жақтары, оның басқалармен қарым-қатынасы туралы. Аталған тақырыпты зерттеудің мақсаты: жаңа жұмыс тәжірибесін алу және оқушылардың білім сапасын арттыру болып табылады.

Түйінді сөздер: оқыту әдістері, білім, тарих сабағы, функционалдық сауаттылық.

Аннотация

Проектное занятие на уроке – новый тренд образования в Казахстане. В современной педагогике метод проектов актуален в силу необходимости приобретения учащимися функциональных знаний и умений – таких, которые можно было бы использовать в жизни. Актуальность проектно-исследовательской деятельности заключается в том, что, пронизывая все образовательные области, обогащая память ребенка, активизируя мыслительные процессы, дает детям реальные представления о различных сторонах изучаемого объекта, о его взаимоотношениях с другими объектами и со средой обитания. Целью исследования данной темы является получения нового опыта работы и повышение качества знаний учеников.

Ключевые слова: методика преподавания, образования, уроки истории, функциональная грамотность.

Abstract

Project lesson in the lesson – a new trend in education in Kazakhstan. In modern pedagogy, the project method is relevant because of the need for students to acquire functional knowledge and skills – those that could be used in life. The relevance of design and research activities lies in the fact that, penetrating all educational areas, enriching the child's memory, activating thought processes, gives children real ideas about the various aspects of the object being studied, about its relationship with other objects and with the environment. The aim of the study of this topic is to obtain new work experience and improve the quality of students' knowledge.

Key words: teaching methods, education, history lessons, functional literacy.

В настоящее время для современного человека стало актуальным укрепление культурно-исторических связей с Малой родиной. Начинать знакомство с родным краем надо с детства, с самого доступного для детей – личности самого ребенка, жизни его семьи, класса. И постепенно развивать познавательный интерес к изучению народных обычаев и традиций, истории, культуры, природы своего края. Знакомясь с биографией своей семьи, дети начинают понимать связь времен, преемственность поколений и свою причастность к важным историческим событиям. Также очень важно с малых лет прививать детям любовь к родному краю, навыки бережного отношения к экологии и природе родного края, к культурно- историческому наследию своих предков.

Некоторые навыки краеведческой работы дети получают уже в дошкольном возрасте. Закрепить и продолжить эту работу в школе просто необходимо, так как иначе потеряется и стремление, и интерес к этой деятельности уже в среднем звене. Поэтому, одним из важнейших направлений в работе современной школы является краеведение, основной целью работы которого является углубление и расширение знаний учащихся о природе, истории и культуре родного края, формирование духовно-нравственных качеств и патриотических чувств учащихся, формирование казахстанского патриотизма и стремления воплотить в жизнь общенациональную идею «Мәңгілік Ел», развитие толерантности и умения общаться в условиях межэтнической и межкультурной коммуникации.

При правильном педагогическом ориентировании краеведческой работы интегрируются на личность все основные стороны воспитания: патриотическое, трудовое, эстетическое, физическое и интеллектуальное. Краеведческая деятельность учащихся воздействует на формирование их личности, общечеловеческих ценностей, представлений о целостности мира, природы, общества и человека в нем, развивает основы правильных мировоззренческих взглядов, способствует становлению их активными участниками творческого обновления, преобразования и развития своей малой Родины. Богатые возможности приобщения учащихся к краеведению открываются практически на всех уроках и во внеурочной деятельности, когда дети применяют на практике полученные знания [2, 178].

Сегодня для всех очевидно, что использовать только методы традиционного обучения в школе недостаточно, нужны современные образовательные технологии – информационно коммуникационные, дистанционные, проектные, исследовательские. В своей работе я стремлюсь реализовать различные формы и методы краеведческой работы, в том числе активно использую метод проектно – исследовательской технологии.

Задачи:

1. Анализ психолого-педагогической литературы по данной теме исследования, обобщение опыта.

2. Теоретически обосновать возможности и результативность метода проектно-исследовательской технологии как средства развития умений краеведческой направленности.

3. Экспериментально подтвердить эффективность метода проектной деятельности в развитии исследовательских умений учащихся краеведческой направленности.

Методы её решения:

Методы проектно-исследовательской технологии – это совместная деятельность учителя и учащихся, направленная на поиск решения той или иной проблемы или проблемной ситуации. Сегодня перед современным школьным образованием Казахстана стоят масштабные задачи модернизации и инновационного развития, значительно расширяется сфера действия и назначение педагога. Учитель должен дать детям больше, чем просто знания, сформировать намного больше, чем просто умения и навыки, научить их «самообучаться». Современные задачи модернизации образования связаны с потребностями общества в конкурентоспособных, компетентных специалистах, обладающих стремлением к профессиональному росту.

Государству нужны образованные и мыслящие люди. Будущее поколение должно уметь самостоятельно добывать знания, при этом приобретая навыки, необходимые для жизни в современном обществе, для содействия дальнейшему развитию этого же общества.

Быстро меняющиеся условия жизни и труда предъявляют совершенно новые требования к уровню образованности, к личности выпускника. Современному казахстанскому обществу нужен человек, который сумеет самостоятельно мыслить, ставить перед собой социально значимые задачи, проектировать пути их решения, правильно анализировать, прогнозировать результаты и достигать их. Главным в моей работе стало

теперь не только знание преподаваемых предметов, стремление к достижению учащимися высоких учебных результатов, но и целенаправленная педагогическая деятельность по формированию ключевых компетенций школьников. Планирую работу так, чтобы способствовать не только накоплению учебных знаний, умений и навыков, а развитию личности высокоорганизованной, всесторонне развитой, умеющей применить полученные на уроках умения и знания в практической деятельности. Обучение на основе проектов – это модель обучения, отличающаяся от традиционных уроков своей ориентацией на ученика, на его «саморегулирование», способствуют развитию критического мышления и самостоятельности в процессе обучения, закрепления навыков и практических умений обучения и самообучения, самостоятельного добывания знаний и информации [1, 13].

Выводы:

Проектно-исследовательская технология – вид обучения, базирующегося на последовательном выполнении комплексных учебных проектов для усвоения базовых теоретических знаний. Проекты дают возможность учащимся строить свою учебную деятельность в соответствии с их интересами и увлечениями. В основе метода проектов лежит развитие когнитивных навыков учащихся, возможность стать практиками, которые умеют грамотно анализировать свою деятельность, ориентироваться в информационном пространстве, формулировать и решать проблемы. Метод дает простор для творческой инициативы учащихся и педагога, подразумевая их сотрудничество. Это создает положительную мотивацию ребенка к учебе. Проект ценен тем, что в ходе его выполнения школьники учатся самостоятельно приобретать знания, получая опыт познавательной и учебной деятельности. Учебные проекты позволяют проследить связи между школьными дисциплинами в контексте проблем реального мира, развивать у школьников мыслительные процессы высокого уровня, помогают вовлечь школьников в активный процесс обучения [3, 175].

Результативность: Наши ученики успешно выступают на научно-практических конференциях с сообщениями об исследованиях, выполненных самостоятельно или под руководством учителя. Разработанные проекты применяются на практике в учебной и внеурочной деятельности.

Таким образом, проектно-исследовательская работа в рамках внеурочной деятельности по краеведению способна активизировать когнитивную активность учащихся, пробуждать интерес к неизведанному, развивать исследовательские умения и навыки, воспитывать патриота своей Родины. Результатом нашей работы в исследовательской деятельности с учениками стали:

1. **1 место** в районном конкурсе НОУ Полонник Геннадий, секция-краеведение, 2011 г.
2. **3 место** в районном конкурсе «НОУ-2011», Щеклеина Надежда, 2011 г.
3. **1 место** во II Региональной НПК школьников «Интеллектуальный потенциал подрастающего поколения-залог успешного индустриально-инновационного развития Казахстана», Шабойлов Евгений, секция-краеведение, 2013 год.
4. **2 место** в районной научно-практической конференции, секция «Краеведение». Проект – «Моя прабабушка – труженица тыла». Тулебаева М. 4кл., 2016 г.
5. **3 место** в районной научно-практической конференции, секция «Краеведение». Проект – «Мой прадедушка – участник Великой Отечественной войне». Тулебаева М. 5кл., 2017 г.
6. **2 место** в р-н НОУ «Чипсы мен кириешкидің адам ағзасына әсері» Хамитов Чингис, 2018 г.
7. **1 место** в НОУ Т.Е Даулетбаева ФМЛ «Мектептегі матриархат» – Тулебаева Мейрамгуль-09.02.2019 г.

8. **2 место** в городском НОУ «Болашақ елдің тірегі – рухы асқақ зияткер қалыптастыру» – Дуйсенбекова Диана в секции «этнокультуроведение», 2019 г.

9. Результатами самовыражения учащихся являются их участие в исследовательских конференциях, признание их авторитета одноклассниками и школой, повышение самооценки.

10. С какими трудностями мы столкнулись при организации данной формы работы с учащимися?

- недостаточность собственных теоретических знаний и подготовки для организации проектно-исследовательской деятельности учащихся;

- недостаточная сформированность волевых качеств, исследовательских умений у учащихся (приемов анализа, синтеза, оценки результатов своей деятельности), умения организовать свою работу.

Но, несмотря на перечисленные трудности, все-таки хочется отметить, что организация проектно-исследовательской деятельности приносит и положительные результаты. Прежде всего, это возможность выявить способных, мотивированных к данному виду деятельности учащихся, развитие у них умения видеть проблему, искать пути ее решения, планировать свою работу, находить различные источники информации и работать с ними, представлять результаты своего исследования, чувство собственного морального удовлетворения от проделанной работы.

Список литературы:

1. Бекишев К. «Инновации в системе образования Республики Казахстан». – Алматы, 2019, с. – 13

2. Бредихина Е.Н. «Краеведческая работа как средство формирования проектно-исследовательских умений учащихся», Москва, 1986, с.178

3. Байбородова Л.В. Проектная деятельность школьников в разновозрастных группах: пособие для учителей общеобразовательных организаций / Л. В. Байбородова, Л. Н. Серебряников. – М.: Просвещение, 2013. – 175 с. – (Работаем по новым стандартам).

ШӘКӘРІМ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ДҮНИЕТАНЫМ

Оразбаева Айтбиби Султановна,
фил.ғыл.канд., тілдер және әдебиет теориясы кафедрасының доценті,
Кабденова Салтанат Калижановна,
магистрант, 2 курс,
А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Мақалада Шәкәрім шығармалары ұлттық танымдық тұрғыда қарастырылады. Сол замандағы қоғамның тыныс-тіршілігі мен халқы көтерілген рухани биікті өткен тарихпен салыстырып барып, ел-жұртының қаншалықты ілгерілегенін, жетістігі мен кемістігін салмақтайды. Тағылымы терең шумақтардың үлгі-өнегелік, тәлім-тәрбиелік мәніне назар аударылып, талданады. Ескілік өмірді, жолсыз салтты сынаушы ғана емес, халықтың өмірі мен тарихындағы ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық дүниетанымды, жақсылықты дәріптеуші ақынның шығармаларынан мысалдар келтіріледі. Өз тұжырымдарын дәлелдеп, ғылымда сан түрлі теориялар қатарын толықтыра түскен Шәкәрім Құдайбердіұлының моральдік, ар ілімдері туралы кеңестері ұсынылады.

Кілт сөздер: ар-ұждан, ескілік өмір, ұлттық дүниетаным, қамқорлық, ғашықтық, ұлттық дүниетаным.

Аннотация

Актуальность. В статье рассматривается творчество Шакарима в контексте национального познания. Быт и жизнь людей того времени сравнивая с прошлыми духовными ценностями, взвешивая насколько его народ продвигался, достигал или проигрывал. Шакарим в своих строках обращал внимание на образцовую, воспитательную и педагогическую ценность. В творчестве поэта приведены примеры критикующего не только патриархальный уклад жизни,

но и национальную идеологию, которая формировалась на протяжении всей жизни и истории народа. Даются советы Шакарима Кудайбердиева, доказавшего свою точку зрения и полностью усвоившего основы науки, учения о нравственности.

Ключевые слова: совесть, старая жизнь, национальное мировоззрение, забота, любовь.

Abstract

Relevance. The article deals with the works of Shakarim in context of national cognition. The lifestyle of people of that time is compared with past spiritual values considering how much his nation advanced, achieved or lost. In his works Shakarim directed his attention to the exemplary, educational and pedagogical value. In his works there are examples criticizing not only the patriarchal lifestyle, but also the national ideology which has been formed throughout the life and history of his nation. There is also advice given by Shakarim Kudaiberdiev, who has proved his point of view and has fully mastered the foundations of science and the doctrine of morality.

Key words: conscience, old life, national outlook, care, love.

Қандай біртуар тұлға болса да, ол ең алдымен, өз заманының, өз ортасының түлегі. Суреткер өз дәуірінің шындығын шығармаларына арқау етеді, замандастарының мұнын мұндап, жоғын жоқтайды. Халқының мәдени, рухани дәрежесін өзі өмір сүрген уақыттың өлшемімен биікке жетелейді. Сол замандағы қоғамның тыныс-тіршілігі мен халқы көтерілген рухани биікті өткен тарихпен салыстырып барып, ел-жұртының қаншалықты ілгерілегенін, жетістігі мен кемістігін салмақтайды. Өткен тарихты санасында сүзіп, өмір сүрген дәуірінің қыр-сырына қанығып, болашаққа болжам жасайды. Көне тарихтың, алдыңғы ата-баба дәстүрінің прогресшіл жақтарын өз уақытына қайта жаңғыртып жеткізеді, өз дәуренімен байланыстырып барып, болашаққа жол тартады. Ендеше, әдебиет пен мәдениет қайраткерлерінің көпшілігі – заман мен заманды жалғаушы, ел тарихын көркем туындылары арқылы қайта жаңғыртушы басты тұлғалар. Олардың туындыларының үлкен бір қыры – шығармаларындағы тарихи, қоғамдық, өмірлік танымы, оның үстіне, ақын не жазушы өз шығармалары арқылы заманды жалаң көрсетіп, оқиғаны тізіп шығушы емес, көркем суреттеп, оқушысына жан-жақты әсер беруші. Осы жан-жақты әсердің ішінде көркемдік шеберлікпен бірге тағылым-тәрбие, таным, саналық жолдар көркем туындының бөлінбес бір саласы есебінде қоса жүрмек.

Шәкәрімнің шығармашылық жолы сан салалы. Әрине ол ең алдымен, ақын, содан кейін барып, шежіреші-тарихшы, елдің ішкі тіршілігінің қам-қарекетін жазған көсемсөзші. Ең бастысы, Шәкәрім – өзінің өмір сүрген ортасында болған қоғамдық-тарихи құбылыстар арқылы өмір сырына үңілген дүниетанушы. Сонымен бірге, Шәкәрім – ғұлама ойшыл, үлкен тәрбиеші. Ол шығармасын тек тарихи тұрғыда жазбайды, ескінің жаңаға ұласуын, арғы заман мен бергі заманның саналық, сапалық ерекшеліктерін образ бейнелері, ой-түйіндері арқылы үнемі даралап суреттеп отырады. Кейіпкерлер іс-әрекеті де, ойлау жүйелері де, көбіне саналы тіршіліктің ыңғайына қарай бағыттталып отырады және ондай бағыттталу автордың әдейі иіп әкелген зорлығы емес, заман мен уақыт шындығының белгісі. Ондай тағылымы терең «жұмбақ» шумақтардың үлгі-өнегелік, тәлім-тәрбиелік мәні үлкен. Ендеше ескілік өмірді, жолсыз салтты сынаушы ғана емес, халықтың өмірі мен тарихындағы ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық дүниетанымды, жақсылықты дәріптеуші [1].

Осыдан келіп, Шәкәрімнің танымдық көзқарасының қалыптасу тамыры шығады. Белгілі бір халықты жете танып, оның өмірлік философиясын білу үшін алдымен сол халықтың тарихы мен ауыз әдебиетін білу керек. Сондықтан Шәкәрімге де халқының көне тарихын жан-жақты білу, оған қазақтың ауыз әдебиеті, ертедегі арман-тілегі, аңыз әңгімелері әсер етті. Қазақ халқының қиссалары, мақал-мәтелдері, шешендік шиырлары ауыздан-ауызға жетіп, жұрттың рухани жетілуіне өз ықпал-әсерін тигізгені анық. Адамгершілік, бауырмалдық, бір-біріне қамқорлық, ғашықтық, сүйіспеншілік, барлығы да ұлттық дәстүрімізге тән құндылықтар.

Шәкәрім өзінің атасы Құнанбай қажының тәрбиесін көрген. «Мені адалдық жағынан тәрбиелеп, ақыл берген үлкен әкем – Құнанбай, – деген Шәкәрімнің өзі, – әсіресе,

адалдық жағын үйрететін». «Елге адал еңбек етсең, адал болсаң, абыройлы боласың. Елге жақсаң, Құдайға да жағасың», «Көпті сыйласаң, өзің сыйлы боласың», – деген сияқты нақыл сөздерді жиі айтқан.

Адалдық борышың –
Халқыңа еңбек қыл.
Ақ жолдан айныма,
Ар сақта, оны біл.
Талаптан да өнер мен білім үйрен.
Өнерсіз білімсіз,
Болады ақыл тұл [2].

Ата тәрбиесінен кейін Шәкәрімді қызықтырғаны – ауыз әдебиеті. Ондағы айтылған халықтың мұң-мұқтажы, халықтың тіршілікке деген көзқарасы Шәкәрім дүниетанымын, философиялық ойын жетілдірді, оның өмірге деген көзқарасы халықпен ортақ, бірге болды. Шәкәрімнің қай шығармасында болмасын адамдық қалыпты берік ұстанған, мейірімді пейілден айнымаған көпшілік қауым бар, ол халық екенін, халық санасының қай кезде де қалпы құрымайтындығын, келешек күндердің қиыншылығы ел-жұрты тұрмыстық жағынан да, рухани жағынан және мәдени жағынан да қысуы мүмкін екенін түйіндей барлап, елдің елдігін сақтайтын сара жол халық пейілі екенін болашаққа әдейі ескертетін сықылды.

Шәкәрім шығармаларындағы халық, ұлт образы астарында ең бірінші адам образы тұр. Шәкәрім – адамтанушы. «Үш анықта» адамды «Адам ақиқатты бас көзімен көрмейді, ақыл көзімен көреді» дейді [3]. Сонда адамның бұл өмірдегі орны, қызметі тәнге емес, мәңгі өмір сүретін жанға арналу керек. Ал жаны таза адамның, тәні де таза болады. Ойшыл бергіні емес, арғыны қозғап, сол арқылы адамның шын мәнінде кім екендігін танытқысы келеді.

Мысалы: Адам бір боқ көтерген боқтың қабы,
Боқтан сасық боласың өлсең-дағы, – дейді.

Бұл – Шәкәрімнің Абаймен үндестігі, ұстазы Абайдан алғаны. Мұнда айтары тәннің уақытша екенін, бұл өмірдің рахаты үшін адам бар жағдайды жасайтыны, тіпті тән рахаты үшін сауап бермес қылықтарды, озбырлықтарды жасайтыны, ал сол тән өлгенде тіптен жиіркенішті болатынын айта келе жан тазалығын ұсынады. «Егер бір адам жанның өлген соңғы өмірі мен ұжданы соның азығы екеніне әбден нанса, оның жүрегін ешнәрсе қарайта алмайды».

«Адал еңбек, ақ жүрек, арлы ақыл бар жерде адам нәпсісіне ие болады, әділетсіздікке, арамдыққа, өтірікке, алдауға тосқауыл қояды. Осы үш құндылық арқылы адам түзу жолға түседі. Адам жөнделсе, қоғам мен өмір жөнделеді, жаратушыны шын сүю басталады» деп тұжырымдайды. Мына бір өлеңінде ақын:

Ескіден қалған сөз теріп,
Өз ойымнан оң беріп,
Үйретуді жөн көріп,
Түзетпек едім адамды-
деп өзінің ізгілікті мақсатын ашып айтады.
Айла күш – айуандықтың ең жаманы,
Боқты боқпен жуғанмен ел түзелмес.
Ар түзейтін бір ғылым табылмаса,
Зұлымдықты жалғанда әділ жеңбес [4].

Мұнда ақын адамның бойында әділет, мейірім, ынсап, ақ жүрек, таза ақыл болмайынша, зұлымдық, әділетсіздіктер, соғыстар, зиянды қару-жарақтар, мейірімсіздіктер, озбырлықтың жойылмайтынын дәлелдеп көрсетеді.

Шәкәрімнің «Үш анық» атты еңбегі ұждан мәселесін талдауға арналған. Адам үшін екі дүниенің бақыты жақсылық пен ізгілікті ұстану екендігі туралы: «Екі өмірге де

керекті іс – ұждан, ұждан дегеніміз ынсап, әділет, мейірім» – деп исламның мейірімділік пен әділеттілікті, сабырлылық пен қанағатшылдықты атап көрсетеді. Бұл ислам ілімі мен әдептілік қалпын терең білген ғалымның сөзі. Осы еңбегінде ойшыл: «Адам атаулыны бір бауырдай қылып, екі өмірде де жақсылықпен өмір сүргізетін жалғыз жол – мұсылман жолы» деген сөзінен ислам дінінің жалпы адамзатқа тән құндылықтарды ұстанатын дін екендігін және адамдарды бауырластыққа шақыратын айқын жол екендігін көрсетеді [3].

Ұждан – ислам ілімінің негізгі ұғымдарының бірі. Шәкәрім ислам ғұламасы ретінде имандылықты, көркем мінезділікті, діндарлықты өз еңбектерінде насихаттаған. Бұл сөзімізге дәлел – оның «Мұсылмандық шарты» еңбегі. Бұл еңбегінде: «Иман деген Аллаһ Тағаланың барлығына, бірлігіне, онан басқа Аллаһ жоқтығына, Құран сөзінің бәрінің шындығына анық ықыласпенен нанбақ» деп Аллаһқа иман келтіру яғни таухид ұғымынан бастайды [5]. Ойшылдың бұл еңбекті жазудағы мақсаты халқына иман негіздерін, шарттарын жеткізуді ойлаған ұмтылысы деп білеміз. Ел-жұртының исламды дұрыс түсініп және дұрыс бағыт алуын мұрат тұтқан Шәкәрім бұл еңбекті ана тілімізде жаза отырып, ұлт дүниетанымына сай дін құндылықтарын түсіндіре білген.

Қазақ философиясының негізін қалаушылардың бірі, көрнекті ойшылымыз Шәкәрім Құдайбердіұлының дүниетанымы көбіне мораль философиясына жақын. Кант философияда тұңғыш рет мораль ерекшелігі жөніндегі мәселені қарастырған болса, Шәкәрім Құдайбердіұлының дүниетанымы да көбіне мораль философиясы мен ар ілімін қамтиды. Философты мораль нәтижесі ғана қызықтырмайды, сол нәтижеге, яғни объект жөніндегі ақиқат – білімге апаратын жол да қызықтырады. Осы ақиқатқа жету жолында барлық ғалымдар, ойшылдар аянбай ізденіс жолында болып еңбек етті. Өз тұжырымдарын дәлелдеп, ғылымда сан түрлі теориялар қатарын толықтыра түсті. Шәкәрім Құдайбердіұлы да мораль, ар ілімдерін айта отырып, өскелең ұрпаққа келелі кеңестер береді [6].

Шәкәрім Құдайбердіұлының дүниетанымында тәңір, нұр, күн, табиғат – қасиетті, киелі ұғымдар.

Еңбекке шыда, ебін тап та,
«Сабырдың түбі – сары алтын».
Өзімшіл болма, көпті ардақта,
Адамның бәрі – өз халқың [2].

Осы бір шумақ өлең жолында ойшылдың қаншама халқына айтар мағыналы да мәнді ойын байқаймыз. Шәкәрім философиясы тұнып тұрған ғылымға, ақылға, парасаттылыққа толы. Оның әрбір шығармасынан рухани қазына, тағылымы мол тәлім-тәрбие алуға болады.

Шәкәрім Құдайбердіұлы мемлекеттік билік, ел басқару кез келген адамға кері әсерін тигізеді деп таныған. Қайтсе де билік адамға ерекше әсер ететін оның болмысын өзгертетін құбылыс ретінде есептеген. Содан кейін Шәкәрім Құдайбердіұлы өзінің болыстығын інісі Оспанға тапсырады. Қырықтан кейінгі Шәкәрім – артқы ұрпағына өлмес құндылықтар қалдырып ізгілікке бастаған бейне.

Тамам жанды билемек,
Жалғыз өзі сөйлемек.
Мұның түбі не болар,
Үмітің болды не демек?
Досты мықты қылмасың,
Дұшпаныңды қырмақсың.
Аяғында сен де бір
Кішірек құдай болмақсың [4].

Шәкәрім Құдайбердіұлы жеке адамның шексіз билікке ие болуын «кішірек құдай болмақсың» деп қатты сынға алады. Биліктегі адамның халқына адал қызмет етіп,

адамшылдық заңдылықтарын бұзбай, әділ ел билеуге шақырады. Себебі халықтың жағдайы оны басқарып билеп отырған басшысына байланысты. Қазақта «Балық басынан шіриді» деген мақал тегіннен-тегін айтылмаса керек.

Шәкәрім Құдайбердіұлының дүниетанымы осының дәлелі емес пе? Қазақтың ұлы ғұламасы Шәкәрімнің дүниетанымының тууына себепкер болған немере ағасы Абай атамыздың айтқан сөздері есімізге оралады:

Өлді деуге болама ойландаршы.

Өлмейтұғын артына сөз қалдырған, –

деп мұның шешімін тапқан ойшыл Абайдың сөзі дәлел болмақ.

Сонымен, Шәкәрім Құдайбердіұлының рухани ізденістері нәтижесінде туындаған шығармалары – жалпы адамзаттық мәселелерді тереңінен толғаған, берері мол құнды дүние. Ойшылдың мұраларында берілген ұлттық дүниетаным негіздері – қазіргі рухани жаңару заманында таптырмас бұлақ. Тек сол рухани бұлақтың көзін ашып, сусындау өзін-өзі жетілдіруді көздеген әрбір адамға таптырмас қазына десек, артық айтқандық емес.

Әдебиеттер тізімі:

1. Тұрдықұл Шаңбай. Шәкәрімнің философиялық лирикасы. //Шәкәрімтану мәселелері. 3 т. – Алматы: Раритет, 2007. – 370 б.

2. Шәкәрім. Өлеңдер мен поэмалар [Мәтін] / Шәкәрім; Құраст. М.Мағауин. – Алматы: Жалын, 1988. – 252б. – 3 экз.

3. Шәкәрім Құдайбердіұлы «Үш анық» [https://kitap.kz/book/4271/read#epubcfi\(/6/2\[id1\]!/4/2/2/1:0\)](https://kitap.kz/book/4271/read#epubcfi(/6/2[id1]!/4/2/2/1:0))

4. Шәкәрім шығармалары. – Алматы: Жалын, 1988. – 580 б.

5. Шәкәрім Құдайбердіұлы «Мұсылмандықтың шарты» Алматы: Қазақстан, Мерей, Ақиық, 1993. – 78 б. ISBN 5-615-01079-7

6. Рахымжанов Б.К. Шәкәрім Құдайбердіұлының дүниетанымына тарихи-философиялық талдау: – Алматы: 2005. – 121 б.

7. Шәкәрім. Энциклопедия / Бас ред. Е.Б.Сыдықов. – Семей: ЖШС, 2008. – 826-б.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА МҰҒАЛІМ ӘЛЕУТІН КӨТЕРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

*Рахимова Эльмира Ерсалимовна,
Тургаева Боранкуль Аскаровна,
Князова Қызғалдақ Дайыржанқызы,
Исергенова Салтанат Душановна,
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері
№1 мектеп-лицейі, Қостанай қ.*

Аннотация

Өзектілігі: Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше.

Мақсаты: Қазақ тілі сабақтарында функционалды сауаттылықты қалыптастыруда мұғалім әлеутін көтеру мәселелері.

Түйінді сөздер: қазақ тілі, функционалды сауаттылық, әлеуеті, мұғалім, мәселе.

Аннотация

Актуальность: в развитии функциональной грамотности школьников велика роль каждого предмета в учебной программе. В частности, казахский язык и литература занимают особое место.

Цель: повышение потенциала учителя в формировании функциональной грамотности на уроках казахского языка.

Ключевые слова: казахский язык, функциональная грамотность, потенциал, учитель, проблема.

Abstract

Relevance: each subject in the curriculum plays a significant role in the development of functional literacy of students. In particular, the Kazakh language and literature occupy a special place.

Goal: to increase the potential of teachers in the formation of functional literacy in Kazakh language lessons.

Key words: Kazakh language, functional literacy, potential, teacher, problem.

Елбасы Н.Ә. Назарбаев 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына кезекті Жолдауында білім беру ұйымдары жастарға жалаң білім беріп қана қоймай алған білімдерін өмірдің түрлі жағдайларында пайдалана алуды үйретуі керек екендігін баса айтып, үкіметке оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың бес жылға арналған Ұлттық шаралар жоспарын дайындау жөнінде нақты тапсырма берген болатын. [1, 25]

Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше. Осы ретте, оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман-мүддесін танытуда, оларға идеялық-саяси, рухани-адамгершілік, этикалық-эстетикалық т.б. тәрбие беруде, дүниеге көзқарасын, мінезін, жалпы мәдениетін қалыптастыруда көркем әдебиетті қуатты құралдардың бірі ретінде пайдалану – әдебиет пәнінің басты мақсаты болып есептелсе, тіліміздің өзіндік қалыптасқан нормаларын, жалпы айтқанда грамматикасын үйрету – қазақ тілінің басты міндеті болып танылады. Бұл ретте қазақ тілін қазақ мектебінде оқытудағы және қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудағы құзыреттердің басым орны танылады. Ресми деректерге қарасақ, мектеп оқушыларының көбі, нақтырақ айтатын болсақ, 40 пайызы әдеби мәтіндерді түсінуге қиналады екен.

Функционалдық сауаттылық – тілдік тұлғаның әлеуметтік-қоғамдық ортада сөйлесім әрекетінің түрлерін (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым, тілдесім) өзінің мақсатына қарай еркін қолдана алу мүмкіндіктерінің қалыптасқан жүйесі. Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше. Осы ретте, оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман-мүддесін танытуда, оларға идеялық-саяси, рухани-адамгершілік, этикалық-эстетикалық тәрбие беруде, дүниеге көзқарасын, мінезін, жалпы мәдениетін қалыптастыруда көркем әдебиетті қуатты құралдардың бірі ретінде пайдалану – әдебиет пәнінің басты мақсаты болып есептелсе, тіліміздің өзіндік қалыптасқан нормаларын, жалпы айтқанда, грамматикасын үйрету – қазақ тілінің басты міндеті болып танылады. Қазақ тілін функционалдық сауаттылықты дамыту бағытында оқытуда педагогиканың, дидактиканың жаңашыл идеяларын қолдану керек. Бұл ретте оқу бағдарламасы, оқулық, оқу құралдары мен оқыту формалары, оқушының білімін тексеру мен бағалаудың жаңа формалары, жаңа оқыту технологиялары, білім мазмұнын сұрыптаудағы жаңашыл әдістер т.б. мәселелер аса өзекті болып табылады.

Қазақ тілінің грамматикасын терең меңгерген оқушы, қоғамның кез келген саласында қиналмай жұмыс істеп, өзінің функционалды сауаттылығын көрсете алады. Қазақ тілін оқытудың басты мақсаты – қазақ тілінің төменде көрсетілген басты қызметтерін теориялық және практикалық тұрғыдан меңгерту, өмірлік жағдаяттарда еркін әрі сауатты қолдануға дағдыландыру.

Қазақ тілін оқыту алдына үлкен міндеттер, оқушыларға түсіндірудің тиімді әдіс-тәсілдерін іздестіру қажеттілігі қазіргі таңда да қарастырылып келе жатқан мәселе. Демек, тіл ғылымының үздіксіз дамуының нәтижесінде, адам баласы ой-санасының, дүниетанымының өсуіне байланысты оқыту әдістемесі де қатар жетіліп байып отыр. Өйткені, озат мұғалімдер тәжірибелерінен толығып оның мазмұны мен жүйесі, құрылысы, кеңейіп, байып отырады. Қоғам ілгері дамыған сайын оқыту мазмұны да күнделікті жаңарып, жетіліп отырады.

Озық ойлы адамдар заманның, қоғамның дамуына, өзгеруіне өз үлесін қосады. Осындай қоғамдық, әлеуметтік, мәдени өзгерістер дамулар мектептің оқыту процесіне әсер етеді. Соңғы жылдары жеке тұлғаны қалыптастыруды дамыту мен оған жан-жақты терең білім беру мақсатында көптеген технологиялар ұсынылуда. Жаңа технологияның басты мақсатының бірі – баланы оқыта отырып оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінде шешім қабылдауға дағдыландыру. Өзіміз сабақ беретін сыныптарда қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда мы-

нандай әдістерді қолданамыз : белсенді оқыту, мән беріп оқыту, Блум жүйесі, сыни тұрғыдан ойлау, галереяда ой шарлау, қарлы кесек, ыстық орындық, үш қадамдық сұхбат, Сократтық семинар, Джигсо, т.б. Осы белсенді стратегиялар арқылы қазіргі жастарға тек білім беріп қана қоймай, әлеуметтік бейімделу үдерісінде алған білімдерін пайдалана білуге үйренеді. Сонымен қатар оқушы арасында коллаборативті орта қалыптастыру мақсатында топпен, жұппен жұмыс түрлерін енгізген дұрыс.

Функционалды сауаттылық өмір сүрудің қажетті компоненті. Қазіргі таңда қоғамды дамыту үшін орта мектептің алдында тұрған негізгі міндеттердің бірі – оқушылардың шығармашылық қабілетін барынша ашып, толыққанды қоғам құруға өзінің бар мүмкіндігін жұмсайтын шығармашылық қабілетті жеке тұлға қалыптастыру. Сондықтан, пәндерді оқытуда оқушыларға оқу материалын есте сақтауға емес, осы материалды шығармашылықпен қолдану шеберлігін қалыптастыруға көп көңіл бөлінеді.

Орыс тілінде жүретін мектептердегі қазақ тілі пәнінің білім мазмұны құзіреттілік бағытына сай тілдің қоғамдық-әлеуметтік мәнін, практикалық маңызы, қатысымдық қызметін танытатын материалдармен жұмыс жасайды; оқушының оны өздігінен әрекет ете отырып игеруіне қажетті оқу жағдаяттары мен өмір шындығына сай құрылған қатысымға жетелейтін жұмыс түрлері жүйелі ұйымдастырылады; қазақ тілін оқытудың түпкі нәтижесі оқушыға ақпараттық, қатысымдық және проблеманы шешу құзіреттіліктерін меңгертуге бағытталған, онда оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастыруға қол жеткізіледі.

Функционалды сауаттылық тілдік ережелерді түсіну, тілдік нормаларды сақтау, іс-әрекет тәсілдерін меңгеруден тұрады. Қазақ тілі сабақтарының тиімділігін арттырып, оқушылардың алған білімінің сапалы болуына не ықпал ете алады?

6-сыныптағы «Менің отбасым» тақырыбына байланысты берілген жағдаяттық тапсырма былай орындалады. Қатысушылар: оқушы бала және ойын алаңындағы диспетчер. Жағдаят: оқушы бала жазғы демалыс паркіндегі ойын алаңында жүріп өзінің інісінен/сіңілісінен адасып қалады. Оқушыға берілген тапсырма: сол жердегі диспетчерге барып, ініңнен/сіңіліңнен адасып қалғаныңды айтып, дауыстап хабарлауын өтін. Ініңнің/сіңіліңнің бет бейнесін, жасын, үстіне киген киімдерін сипаттап бер. Диспетчерге берілген тапсырма: оқушының баяндағанын дауыстап хабарла. Қажет болғанда оқушыдан қайталап сұра. Тірек сөздер: адасып қалдым, көмектесуіңізді сұраймын. Жұмыс: баяндау, сипаттау, сұрақ-жауап түрінде орындалады. Бұл жағдаяттық тапсырманы орындау барысында мынадай нәтижеге қол жеткізілді: тапсырма мазмұны оқушы өміріне етене жақын болғандықтан, шынайы орындалды; оқушылардың шынайы коммуникативтік қажеттілігіне дәл келіп, белгілі ортада өз ойын жеткізуге көмектесті; сондықтан ол оқушылар үшін қызықты болды; жағдаяттық диалогтарды құруда оқушылар сұрақ қоюға, жауап беруге, сөйлем құрауға үйренді; тілді үйренуге, аударма жасауға, сауатты сөйлеуге, қазақ тілінде белгілі бір өмірлік жағдаяттар төңірегінде сөйлесім дағдылары дамып, функционалды сауаттылықтарын қалыптастыруға негіз болды. Жағдаяттық тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын тудырып, өздігінен шешім жасауға ынталандырды. Олар оқушылардың белгілі бір жағдаятты диалог арқылы игеруін қажет етіп, оның автоматты түрде орындалуын қамтамасыз етті. Жасөспірім жастағы балалардың жетекші әрекеті қарым-қатынас болғандықтан, функционалды сауаттылықты қалыптастыруда коммуникацияға жетелейтін рөлдік ойындардың маңызы зор. [2, 162 б.]

Ақпараттық құзіреттілік тапсырмасына мысал. «Астана» бөлімінде «Астанамен танысу» тақырыбында мынадай тапсырма орындалды.

Тапсырманың мақсаты: оқушылардың ақпаратты іздеу құзіреттілігін қалыптастыру. Мазмұнын жеткізу.

Оқыту әдісі: сұрақ-жауап, қатысым әдістері. Оқушылар жұпқа бөлінеді. Жұмысты орындау барысында оқушылардың ақпарат көздерімен жұмыс істеу, одан өзіне қажетті ақпаратты бөліп, екшеу, екінші біреуге мазмұнын жеткізу біліктерін қалыптас-

тыру көзделді.

Тапсырма. 1. Қазақстанның астаналары: оңтүстік және солтүстік астаналары туралы мәтіндерді ақпарат көздерінен іздеп табындар. 2. Ақпаратты жазбаша түрде дайындаңдар. 3. Сынып алдында ақпараттың мазмұнын баяндаңдар.

Нәтиже: өздеріне қажетті ақпаратты іздеп, табуға жаттықты. Әңгімелеу, жазу, жұпта жұмыс істеу дағдылары дамыды.

Жұмыста коммуникативтік, проблемалардың шешімін табу құзіреттіліктері тапсырмалары ұсынылды. Сонымен, мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту процесі оқу қызметінің барлық түрлерінің нәтижелілігін оқу материалын меңгерудің процесуалды жағын және жеке тұлғалық қасиеттердің пайда болуын есепке алатын бағалаудың жаңа жүйесін енгізуді айқындайды. [3, 144 б.]

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заманның талабы. Болашақ азамат өз ұлтының асыл мұрасын сусындау арқылы туған халқының тарихымен, мәдениетімен жете танысып, білімін кеңейтеді. Қазақ әдебиетімізді терең меңгерген оқушы, қоғамның кез-келген саласында қиналмай жұмыс істеп, өзінің функционалдық сауаттылығын көрсете алады.

Сондықтан да бұл үдеріс – бүгінгі заман талабы. Осы ретте, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін дұрыс жүргізе білудің маңызы зор. Педагогтың шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақ өтуі, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Жоғары деңгейде сабақ беретін ұстаздың алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абыройдың үлкені, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені.

Әдебиеттер тізімі:

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012–2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы.
2. Мұқанов М. Жас және педагогикалық психология. – Алматы: Атамұра, 1982. – 204 б.
3. Құрман Н., Есенова Г. Қазақ тілінен коммуникативтік жаттығуларды қолдану әдістемесінің ғылыми-әдістемелік негіздері. – Ақтөбе, 2010. – 144 б.
4. Құрман Н. Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері. – Астана: Таным, 2008. – 162 б.

ОРГАНИЗАЦИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ЧЕРЕЗ САМОСТОЯТЕЛЬНУЮ РАБОТУ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОМЕТРИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ КЕЙС-ТЕХНОЛОГИЙ

Роздольский Андрей Михайлович,
учитель математики – эксперт, магистр пед.наук,
Роздольская Дарья Дмитриевна,
учитель математики – эксперт, магистр пед.наук,
Тапал Ұлбосын Бектепбергенқызы,
учитель математики – эксперт, магистр пед.наук,
Бисебаева Айжан Кайратовна,
учитель математики,

КГУ «Общеобразовательная школа №23 имени Манаша Козыбаева
отдела образования города Костаная» Управления образования акимата
Костанайской области, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі-қашықтықтан оқыту аясында оқушылардың даму әдістемесін ұйымдастыру.

Мақсаты қашықтықтан оқыту кезеңінде тиімді тәжірибелердің мысалдарын ұсыну.

Түйінді сөздер: қашықтықтан оқыту, ғылыми-зерттеу қызметі, кейс-технологиялар, геометрия.

Аннотация

Актуальность заключается в организации методики развития учащихся в рамках дистанционного обучения.

Цель предоставить примеры эффективных практик в период дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, научно-исследовательская деятельность, кейс-технологии, геометрия.

Abstract

The relevance lies in the organization of methods for the development of students in the framework of distance learning.

The goal is to provide examples of effective practices during distance learning.

Keywords: distance learning, research activities, case technologies, geometry.

Быть учителем – не служба, а Богом данное призвание. Высокую душу для этого следует иметь, способную отдать свой пламень другим людям, ничего не требуя взамен» – это слова Ыбырая Алтынсарина. Действительно, каждому учителю приходится выкладываться на все сто процентов, а то и более. Как итог появляется множество видов педагогической деятельности, методов и эффективных практик.

Дистанционное обучение отличается от традиционной формы, тем что, учащиеся и учителя находятся на расстоянии. В процессе обучения в данном формате не всегда все проходит как задумано учителем. Возникают форс-мажорные обстоятельства, в виде обрыва связи, перегрузки интерактивных онлайн платформ, а также человеческий фактор. Для достижения поставленных целей необходима постоянная работа, одной из них является самостоятельная работа учащегося. Организовать данную форму работы позволяет научно-исследовательская деятельность.

Организовывать такую деятельность удобно на уроках геометрии. В статье рассмотрены особенности организации исследовательской деятельности учащихся на уроках геометрии в рамках дистанционного обучения и разработаны методические рекомендации по организации исследовательской деятельности учащихся в процессе обучения геометрии. Приведены примеры авторских задач, которые помогут организовать такую деятельность. Таким образом, если процесс обучения геометрии построить на основе организации исследовательской деятельности учащихся, то это обеспечит формирование умения у учащихся проводить исследования и создаст условия для более глубокого и осмысленного усвоения курса геометрии.

А.Н. Леонтьев дает следующее определение понятию «деятельность»: деятельность – динамическая система взаимодействий субъекта с миром, в процессе которых происходит возникновение и воплощение в объекте психического образа и реализация опосредованных им отношений субъекта в предметной действительности [1, с.352].

Л.Д. Ительсон деятельность определяет, как внутреннюю (психическую) и внешнюю (физическую) активность человека, регулирующую сознательную цель [2, с.896].

Учебная исследовательская деятельность – это специально организованная, познавательная творческая деятельность учащихся, по своей структуре соответствующая научной деятельности, характеризующаяся целенаправленностью, активностью, предметностью, мотивацией и сознательностью, результатом которой является формирование познавательных мотивов, исследовательских умений, субъективно новых для учащихся знаний или способов деятельности [3, с.145].

Исследовательская деятельность – это специфическая человеческая деятельность, которая регулируется сознанием и активностью личности, направлена на удовлетворение познавательных интеллектуальных потребностей, продуктом которой является новое знание, полученное в соответствии с поставленной целью и в соответствии с объективными законами и наличными обстоятельствами, определяющими реальность и достижимость цели [4, с.88].

Обязательно нужно организовывать исследовательскую деятельность на уроках

геометрии. Так как многие теоремы, рассматриваемые в школьном курсе, учащиеся могут доказать самостоятельно, главное правильно выдвинуть гипотезу и составить план исследования, в чем и должен помочь учитель, указать направление деятельности.

Исследовательская деятельность подразумевает гибкость решения задачи и часто множественность ответов. Эти же особенности выделяют при использовании кейс-технологий. «Кейс-технология» в переводе с английского означает описание конкретной ситуации, методический прием обучения.

При обучении решению исследовательских задач в рамках дистанционного обучения необходимо использовать ИКТ технологии, метод проектов, а также кейс-технологии.

Рассмотрим некоторые примеры.

Задание 1

Учащимся предлагается после изучения теоремы Пифагора решить следующий кейс.

Цель: доказать виновность или невиновность подозреваемого.

Ситуация: квартиру простого жителя города Костаная обокрали. Он написал заявление в полицию, о том, что его обокрали, разбив окно. Следователь приехал на место происшествия и обнаружил, что подоконник находится на расстоянии 520 см от земли. Поверхность земли на расстоянии 230 см от стены здания покрыта травой, на которой нет никаких повреждений и следов тоже нет. Не было найдено ни лестницы, ни веревки, никаких других предметов, которые бы помогли забраться в окно.

Учащиеся с помощью теоремы Пифагора должны прийти к выводу, что кража, скорее всего, инсценирована, так как человек не может подпрыгнуть примерно на 568 см без каких-либо приспособлений.

Возможно, у учащихся возникнут предположения, что вор пробрался через соседние окна, но об этом ничего не сказано, а значит и виновность еще не доказана.

Задание 2

На чемпионате Континентальной хоккейной лиги по хоккею 2021 года, который пройдет в разных городах стран СНГ, в том числе и Астане (ХК «Барыс»), рекламное агентство выкупило часть хоккейной площадки от синей до лицевой линии для размещения рекламы (рисунок 1). При этом два круга сбрасывания диаметром 900 см дорожке оставшейся зоны на 50 тыс. тнг. за каждый квадратный метр. Какова стоимость всей выкупленной площадки, если цена основной зоны 100 тыс. тнг. за 1 м²?

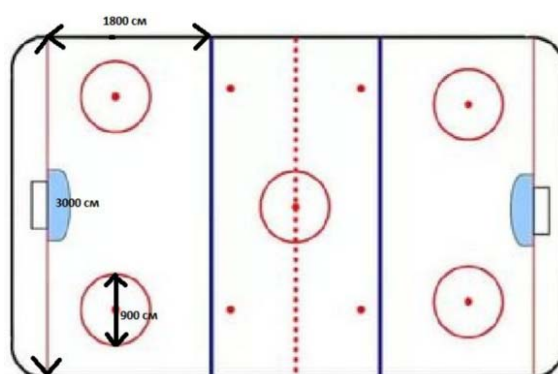

Рисунок 1. Хоккейная площадка

Задание 3

В восьмом классе после изучения темы «Площадь» целесообразно провести обобщение и систематизацию материала. Для этого учащимся можно предложить кейс.

Проблема: Вы бригадир строительной команды. Вам необходимо закупить обои для поклейки двух жилых комнат в квартире, план которой вам отправили по почте. Высота от пола до потолка – 2,6 м.

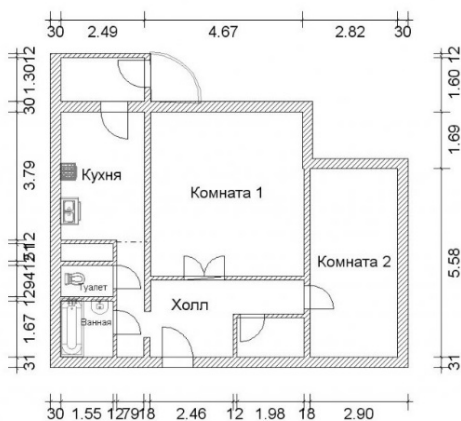

Рисунок 2. План квартиры

У вас есть обои следующего вида и размеров:

Виниловые: Ширина – 60см; Длина рулона – 10м; Цена – 5500тг.

Бумажные: Ширина – 50см; Длина рулона – 15м; Цена – 5000тг.

Флизелиновые: Ширина – 80см; Длина рулона – 10м; Цена – 6000тг.

Сколько рулонов обоев вам понадобится, и какого вида, если заказчик хочет, чтобы затраты были минимальными?

Задание 4

Учащимся предлагается после изучения теоремы «Площади многогранников» решить следующий кейс.

Цель: Выяснить самый выгодный строительный магазин для проведения ремонта в однокомнатной квартире.

Ситуация: В однокомнатной Костанайской квартире необходимо перед сдачей владельцу постелить ламинат во всех комнатах. Свои услуги предлагают три крупных строительных магазина. Учащимся предоставляется план квартиры (рисунок 3) и таблица цен (таблица 1). Учащиеся после вычислений должны выяснить минимальную стоимость ремонта и определить магазин.

Таблица 1. Таблица цен

Название магазина	Цена за одно полотно (24x22см)	Цена подложки (1 кв.м)	Плинтус (3 м)	Крепление (внешнее)	Крепление (внутренние)
Мегастрой	2045	150	1200	250	150
ТехноСтрой	2145	140	1400	240	160
TDC	2150	130	1300	270	140

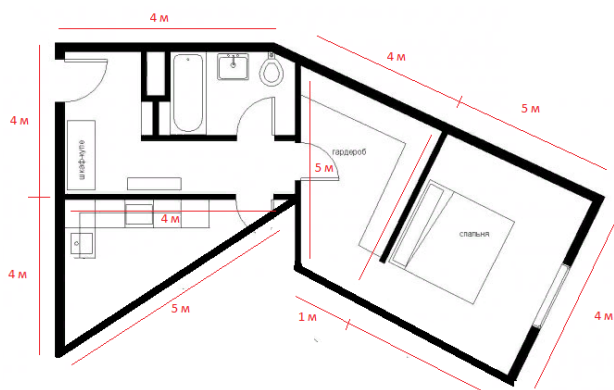

Рисунок 3. План квартиры

Задание 5

Отрывок из романа.

«- Сегодня нам надо измерить высоту площадки Дальней скалы, – сказал инженер.

Вам понадобится для этого инструмент? – спросил Герберт.

Нет, не понадобится. Мы будем действовать несколько иначе, обратившись к не менее простому и точному способу. Юноша, стараясь научиться, возможно, большему, последовал за инженером, который спустился с гранитной стены до окраины берега.

Взяв прямой шест, длиной 12 футов, инженер измерил его возможно точнее, сравнивая со своим ростом, который был хорошо ему известен. Герберт нёс за ним отвес, вручённый ему инженером: просто камень, привязанный к концу верёвки. Не доходя футов 500 до гранитной стены, поднимавшейся отвесно, инженер воткнул шест фута на два в песок и, прочно укрепив его, поставил вертикально с помощью отвеса. Затем он отошёл от шеста на такое расстояние, чтобы лёжа на песке, можно было на одной прямой линии видеть и конец шеста, и край гребня. Эту точку он тщательно отметил колышком. Оба расстояния были измерены. Расстояние от колышка до палки равнялось 15 футам, а от палки до скалы 485 футам.

«- Тебе знакомы зачатки геометрии? – спросил он Герберта, поднимаясь с земли.

- Да.

- Помнишь свойства подобных треугольников?

- Их сходственные стороны пропорциональны.

- Правильно. Так вот: сейчас я построю 2 подобных прямоугольных треугольника.

У меньшего одним катетом, будет отвесный шест, другим – расстояние от колышка до основания шеста; гипотенуза же – мой луч зрения. У другого треугольника катетами будут: отвесная стена, высоту которой мы хотим определить, и расстояние от колышка до основания этой стены; гипотенуза же – мой луч зрения, совпадающий с направлением гипотенузы первого треугольника».

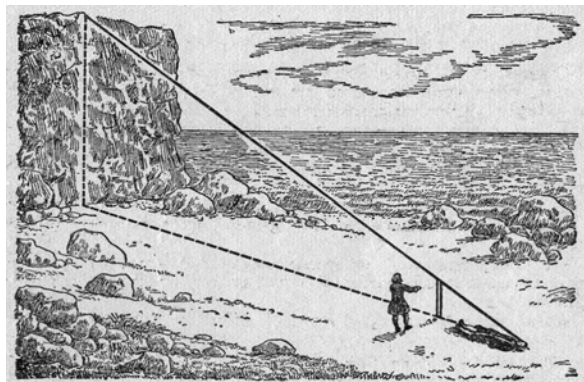

Рисунок 4. Иллюстрация из романа

Задание к кейсу:

Определите высоту пятиэтажного панельного дома, если высота планки 1,5 м, расстояние от головы до планки – 6 м, а до основания дома – 88 м.

Вопросы:

Какие треугольники подобны и почему? Обозначьте их буквами.

Вынесите данные на чертеж.

Чему равен коэффициент подобия?

Найдите высоту пятиэтажного панельного дома.

Таким образом, организация исследовательской деятельности с использованием кейс-технологий в процессе обучения геометрии в рамках дистанционного обучения не только мотивирует учащихся и вызывает интерес к данной дисциплине, но и учит

самостоятельно выдвигать гипотезы, доказывать их или опровергать, решать исследовательские задачи, используя знания по геометрии, и развивать заложенный потенциал человека. А учитель становится координатором, уменьшая до необходимого минимума синхронную часть урока. В свою очередь 2020-2021 учебный год включает в себя обновленный формат проведения ЕНТ, а также изменена спецификация профильных предметов. Данную практику актуально применять как подготовку к ЕНТ при выполнении заданий с контекстом в профильном предмете.

Список литературы:

1. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва: Смысл, Академия, 2005. – 352 с.
2. Ительсон Л. Д. Лекции по общей психологии. – Минск: Харвест, 2002. – 896 с.
3. Семенова Н.А. Исследовательская деятельность учащихся. – Москва: Начальная школа, 2007. – 145с.
4. Шашенкова Е. А. Словарь. – Москва: Перспектива, 2010. – 88 с.

ТЕХНОЛОГИЯ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Росенко Виктория Ивановна,
учитель начальных классов,

КГУ «Общеобразовательная школа №18 отдела образования города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области, г.Рудный

Аннотация

Өзектілігі. Проблемалық оқыту технологиясын бастауыш мектеп оқушыларының танымдық белсенділігін арттыру құралы ретінде қолданудың өзектілігі қазіргі әлеуметтік институттардың білім беру жүйесіне қойылатын талаптарына байланысты. Бастауыш мектепте проблемалық оқыту технологиясын сабақта қолдану оқушылардың болашақта шығармашылық ойлауға, еркін ойлауға, дұрыс, жауапты шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін жеке қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Мақсаты. Бұл мақаланың мақсаты – проблемалық оқыту технологиясын бастауыш мектеп оқушыларының танымдық іс-әрекетінің құралы ретінде қолданудың теориялық негіздемесін ұсыну, сонымен қатар оның элементтерін жаратылыстану сабақтарында практикалық іске асырудың сипаттамасын ұсыну.

Түйінді сөздер: проблемалық оқыту технологиясы, танымдық іс-әрекет, проблемалық ситуация, кіші оқушылар, жаңартылған білім мазмұны.

Аннотация

Актуальность применения технологии проблемного обучения как средства активизации познавательной деятельности младших школьников обусловлена требованиями современных социальных институтов к системе образования. Использование технологии проблемного обучения на уроках в начальной школе способствует становлению личностных качеств обучающихся, позволяющих им в дальнейшем творчески мыслить, свободно рефлексировать, принимать правильные, ответственные решения.

Целью данной статьи является представление теоретического обоснования применения технологии проблемного обучения как средства познавательной активности младших школьников, а также описание практической реализации ее элементов на уроках естествознания.

Ключевые слова: технология проблемного обучения, познавательная деятельность, проблемная ситуация, младшие школьники, обновленное содержание образования.

Abstract

Relevance. The relevance of using the technology of problem-based learning as a means of enhancing the cognitive activity of younger students is due to the requirements of modern social institutions to the education system. The use of problem learning technology in the classroom in elementary school contributes to the development of students' personal qualities, which allow them to think creatively in

the future, freely reflect, and make correct, responsible decisions.

Goal. The purpose of this article is to provide a theoretical justification for the application of problem-based teaching technology as a means of cognitive activity of primary schoolchildren, as well as a description of the practical implementation of its elements in natural science lessons.

Key words: technology of problem-based learning, cognitive activity, problem situation, younger students, updated content of education.

Современной тенденцией развития образования в Республике Казахстан является смещение акцентов с развития личности-исполнителя на развитие познавательно-активной личности, что предусматривает выстраивание процесса обучения, в котором ученик, во-первых, выполняет роль главного субъекта учебно-воспитательного процесса, во-вторых, активен и инициативен. Данное обоснование обуславливает пересмотр содержания образования, который связан с переосмыслением не только того, чему учить и как учить, но и того, какое место в этом процессе занимает ребенок, какова его познавательная активность. Научно доказано, что интеллектуальное развитие человека, наиболее успешно осуществляется в условиях преодоления многочисленных препятствий, интеллектуальных и физиологических трудностей и усилий, при возникновении реальной истинной потребности в знаниях. Такие условия современная психология связывает с понятием «проблемная ситуация», которое стимулирует начало мыслительной деятельности субъекта [1]. Исследования показали, что элементы технологии проблемного обучения актуальны на всех ступенях образования человека, но именно в младшем возрасте они наиболее эффективны и действенны, что связано с особенностями интеллектуального и психологического развития младших школьников.

Технология проблемного обучения имеет глубокие корни. История ее возникновения уходит в 20-30-е годы прошлого столетия и связана с именем американского педагога и психолога Джона Дьюи, который в 1923 году открыл экспериментальную школу, программа обучения в которой была построена достаточно необычным для того времени способом. Вместо учебной деятельности программа предусматривала игровую и трудовую деятельность учащихся. Учебная же деятельность организовывалась в момент наступления потребности детей в познании. То есть тогда, когда возникало противоречие между имеющимся уровнем теоретических знаний и практической ситуацией. В результате ученикам необходимо было путём изучения материала найти решение возникшей проблемы. Как показала практика, дети, несмотря на отсутствие в плане учебной деятельности, владели богатым опытом теоретических и практических знаний и навыков. Данная технология даже получила распространение в СССР, но позднее, в 1932 году, была по политическим и идеологическим соображениям упразднена. Со второй половины 60-х годов идея технологии проблемного обучения начинает всесторонне и глубоко разрабатываться. Большое значение для становления теории проблемного обучения имели работы таких психологов и педагогов: А.В. Брушлинского, И.А. Ильницкой, Т.В. Кудрявцева, И.Я. Лернера, А.М. Матюшкина, Н.А. Менчинской, М.И. Махмутова, С.Л. Рубинштейна и др. [2].

Во все исторические периоды технология проблемного обучения считалась прогрессивной и достаточно эффективно накладывалась на происходящие образовательные трансформации. Данная особенность технологии проявляется и в настоящее время. Обновленное содержание образования в начальной школе способствует широкому применению технологии проблемного обучения, под которым понимается такая организация учебного процесса, в ходе которой учитель путём постановки проблемных задач на разных этапах урока направляет и побуждает детей самостоятельно получать знания, исследовать объект, выделять условности и закономерности. Теоретическим обоснованием технологии проблемного обучения являются следующие положения:

1) Проблемное обучение создаётся искусственным путём. Педагогом целенаправленно применяются приёмы создания проблемной ситуации, направляется мыслительная и познавательная деятельность обучающихся.

2) Элементом метода проблемного обучения выступает проблемная ситуация.

3) Структура проблемной ситуации включает несколько компонентов: необходимость, неизвестность, открытие нового.

4) Проблемная ситуация создаётся педагогом для того, чтобы пробудить познавательную деятельность обучающихся [3].

В процессе решения проблемной ситуации, выделяются основные этапы: постановка проблемы, поиск решения, выражение решения.

Данные этапы более подробно представлены в таблице 1.

Таблица 1. Этапы решения проблемной ситуации

Проблемная ситуация	Содержание – противоречие между двумя фактами	Признак – эмоциональная реакция, удивление, затруднение
Этап	Содержание этапа	Результат этапа
Постановка проблемы	– возникновение проблемной ситуации – осознание противоречия – формулирование проблемы	Проблема – вопрос охватывающий противоречие проблемной ситуации
Поиск решения	– выдвижение гипотез – проверка гипотез	Решение – понимание нового знания
Выражение решения	Выражение нового знания научным языком в принятой форме	Продукт – формулировка правила, закона, свойства и т.д.

Дополнительно отметим, что процесс самостоятельного достижения истины приносит детям большое удовлетворение, они чувствуют значимость собственной деятельности. Важно ещё и то, что, чем большее количество трудностей преодолевают ученики в процессе познания, тем успешнее у них происходит развитие таких качеств, как самостоятельность, инициатива, творческая активность. В процессе проблемного обучения у детей формируются устойчивые и качественные знания, которые невозможно сформировать путём механического заучивания материала без применения его в собственной практической деятельности [4].

Далее рассмотрим применение элементов технологии проблемного обучения на уроках естествознания (3 класс).

1. Способ аналогий. В этом случае мы опираемся на имеющийся у учеников житейский опыт или же актуализируем ранее полученные знания для решения новых задач. *Существует ли взаимосвязь между растениями и животными? Для ответа на вопрос приведите примеры из собственных наблюдений.*

2. Индуктивный способ. Учащиеся самостоятельно исследуют явления и факты и делают необходимые научные выводы. *Определите роль системы пищеварения человека в получении энергии для жизнедеятельности. Сделайте собственные выводы.*

3. Отыскание причин, обуславливающих то или иное изучаемое явление, на основе проделанных исследований, анализа изучаемого материала. *Определите влияние воздуха на горение. Приведите аргументы.*

4. Выдвижение проблемного вопроса. *Существует ли зависимость громкости звука от расстояния между источником звука и приемником звука? Аргументируйте ответ.*

5. Сообщение парадоксального факта, выдвижение гипотез, предположений. *Человек – физическое тело. Температура тела человека 36,6, а температура воздуха в нашем кабинете – 24. Согласно законам физики наше тело должно отдавать часть внутренней энергии окружающему воздуху, пока температура не станет одинаковой. Почему этого не происходит?*

6. Создание проблемной ситуации на основе высказывания учёного. *Известный ученый сказал: «Воду мы начинаем ценить не раньше, чем высыхает колодец». Почему он так думает?*

7. Сообщение противоположных точек зрения на один и тот же факт. *Рассудите спор. Ученые разных эпох объясняли по-разному осевое вращение планеты Земли. Объясните, почему они так думали?*

Моделирование подобных проблемных ситуаций может проецироваться на другие школьные предметы, изучаемые в начальной школе и осуществляться различными способами, такими как, столкновение с явлениями, фактами, требующими теоретического объяснения; побуждение к выдвижению гипотез, формулированию выводов и их проверке; побуждение к самостоятельному сравнению и сопоставлению противоречивых фактов; побуждение к выбору из противоречивых фактов, высказываний тех, которые он считает наиболее обоснованными; побуждение к анализу внешних противоречивых факторов, явлений и состояний [5].

Подведем итог. Главным условием успешного обучения в современной школе является активная познавательная деятельность детей. Технология проблемного обучения активизирует познавательные процессы у обучающихся, приучает их к самостоятельной работе, способствует тому, что школьники учатся применять свои знания, поскольку каждая новая учебная проблема разрешается на основе ранее усвоенных знаний, сочетая эмоциональное с рациональным. Проблемное обучение способствует развитию интереса к учению, преобразует любознательность в постоянно действующий мотив, что очень важно на фоне существующей тенденции снижения интеллектуальной и познавательной активности обучающихся.

Список литературы:

1. Проблемное обучение [Электронный ресурс] // Современные образовательные технологии – Режим доступа: https://moi-rang.ru/publ/metodicheskie_materialy/pedagogicheskie (дата обращения 04.02.2021).
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М., 2009 – 221 с.
3. Билялов Д.Н. Проблемно-ориентированное обучение: теоретические основы и практическое применение // Білім – Образование. – 2015. – № 3. – С. 27-32.
4. Дорне И.В. Проблемное обучение в школе: учеб.метод. пособие для студ.заочников 2-3 курсов пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 2017. – 31с.
5. Идиатулин В.С. Принцип проблемности в обучении // Школьные технологии. – 2015. – № 4. – С. 29-42.

КОМАНДАЛЫҚ ЖҰМЫС ПЕДАГОГТЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ШАРТЫ РЕТІНДЕ

*Сагадиева Кенжегуль Бидахметовна,
пед. ғыл. магистрі, тренер
«Педагогикалық шеберлік орталығы» ЖМ филиалы, Қостанай қ.*

Аннотация

Мақаланың өзектілігі педагог стандартының қызметтерінің бірі зерттеуші дағдысы бойынша мәселелер қарастырылады.

Мақсаты: зерттеу дағдысын командалық жұмыста қалыптастыру жолдарын ұсыну. Мақалада «зерттеу дағдысы» ұғымына анықтама беріледі, командалық жұмыс негізінде педагогтарда зерттеу дағдысын қалыптастырудың алғышарттары ұсынылады. Командалық жұмыс термин таңдауына негіздеме берілген.

Түйінді сөздер: педагогтың зерттеу дағдысы, команда, командалық жұмыс, топтық жұмыс, ғылыми шығармаластық.

Аннотация

Актуальность статьи одна из функций Стандарта педагога – решение вопроса исследовательские навыки.

Цель: предложить пути развития исследовательских навыков в командной работе. В статье предлагается определение понятия «исследовательские навыки», раскрываются предпосылки формирования исследовательских навыков педагога с точки зрения командной работы. Дано обоснование выбора термина командная работа.

Ключевые слова: исследовательские навыки педагога, команда, командная работа, групповая работа, научное сотворчество.

Abstract

The relevance of the article One of the functions of the Educator Standard is to address the issue of research skills. Objective: To propose ways to develop research skills in teamwork. This article proposes a definition of the concept of «research skills», reveals the prerequisites for the formation of research skills of a teacher in terms of teamwork. This article justifies the choice of the term teamwork.

Keywords: research skills of a teacher, team, teamwork, group work, scientific co-creation.

Бүгінгі күні кез келген мекеме үшін, соның ішінде білім беру ұйымдары үшін де бәсекелестікте жоғары мәні бар бұл – адами капитал. Әрбір адамда ашылмаған әлеуетті дамыту адамдардың өзінің дамуына ғана емес сонымен қатар ұйымның дамуына да әсер етеді. Аталған стратегияға сәйкес педагогтарға өз әлеуеттерін толық іске асыру үшін басқа да құзыреттіліктерді қалыптастыру талап етіледі. Бұл мақалада адамға жүктелген әртүрлі міндеттерді, бастамаларды, жаңашылықты ашу үшін бірлесе шешім қабылдау білігі туралы айтылады. Бұл жағдайда мұғалімнің зерттеу дағдысын қалыптастыруға командалық жұмыс қаншалықты әсер ететіндігі туралы бірнеше тұжырымдар қарастырылады.

Сонымен қатар көптеген тәжірибелік басылымдарда көрсетілгендей мұғалімдерді кез келген қызметке тиімді дайындау үшін ұжымдағы өзара байланыс командадағы жұмыс маңызды. Педагогикалық тәжірибеде командалық жұмыс жалпы мақсатқа жету мен тұлғаны дамыту үшін жоғарғы орын алады. Сонымен қатар жеке жұмысқа қарағанда командалық жұмыс ғылыми-зерттеушілік қызмет ретінде де жоғары басымдыққа ие. Сондықтан зерттеу дағдысын қалыптастыру сияқты командалық жұмыста ғылыми-зерттеушілік жұмыс аясында жүзеге асып отырады.

Командалық жұмыс ұйымдастырушылық қызмет ретінде бірнеше бағыттардан тұрады: мақсаттар, міндеттер, кезеңдер, қатысушылар рольдері, даму белгілері. ПКО-мандақұру мәселелері келесі шетелдік зерттеушілер жұмыстарында қарастырылған: Р.М. Белбина, Р. Блейка, С. Таненбаума, Дж. Катценбаха, Д. Смита, Р. Берда и др.; заманауи авторлар: Т.Ю. Базаров, Ю.М. Жуков, Т.Д. Зинкевич-Евстигнеев, Ю.Д. Красовский, С.К. Сергиенко, Ю.В. Синягин және т.б.

И. Салас, Р. Берда мен С. Таненбаум анықтамалары бойынша, «Команда – бұл мақсат, құндылық және өздерінің бірлескен қызметтерін іске асырудың жалпы тәсілдерін бөлісетін шағын адамдардан құралған топ. Сонымен қатар, команда мүшелері өзаратолықтыратын дағдыларға ие және кез келген топ ішіндегі ролдерді орындауға қабілетті, қатысушылар соңғы нәтижеге жету үшін жауапкершілік алады [1, с. 54].

Осы түсініктен «Команда» феномені бойынша командалық жұмысқа бірге қызмет жасау, келісу, дауласу жағдайларын жеңу, өнімге жұмыс жасау, ісіңізге шығармашыл қарау, сонымен қатар тәуелсіз жұмыс істеу қызметтері кіретінін байқауға болады.

«Командалық жұмыс» пен «команда» терминдері «топтық жұмыс» пен «топ» ұғымдарымен ұқсас өзара қатысты болатындығы келесі себептерге байланысты: біріншіден, жұмыс тобы бір-бірінен үйренетін және ортақ мақсатты бөлісетін адамдардан тұрады, бірақ бір-біріне тәуелсіз, жалпы мақсатқа қол жеткізуге жұмыс жасамайды (Лей Томпсон) [2], ал команда ортақ мақсатқа жету үшін әрбір мүшесі соңғы нәтижеге жетуде жауапкершілік алады.

Екіншіден, командалық жұмыста қауымдасуды (кооперация), бірлесе іс-әрекеттердің келісуін талап етеді, ал топтық жұмыста мұндай қауымдастық құру қажетті емес.

Үшіншіден, командадағы қатысушылар саны (5-7) қатаң анықталса онда нақты технологияларды, кезеңдерді, ролдерді ұстануға мүмкіндік тудырады, ал топта керісінше қатысушылар саны нақты анықталмауы тиіс.

Төртіншіден көшбасшы ролі командада тәлімгерлік, кеңес, қолдау ролін алады, ал топта бақылау ролінде болады. Бұл сипаттама командалық жұмыстың анықтамасы болып саналады. Қазіргі, заманауи педагог қызметі аясының кеңеюіне және жаңа экономикалық, саясаттық, адамгершілік, эстетикалық мақсаттарға байланысты тьютердің, ғылыми кеңесшінің, зерттеушінің, оқушы мен үйренушінің жасап шығарушының ролдеріне еніп, жаңашыл, шығармашыл жұмыс жасауға заманауи педагогтың әмбебап маман сипаттамасына ену қажеттілігі туындап отыр.

Жоғарыда аталғандарға сай, өзараәрекеттестікте негізгі сипаттама бойынша команданың мүшелері бір-біріне деген тәуелділікке негізделген. Өзаратәуелділік команда мүшелерінің жұмыс нәтижесі команданың басқа мүшелеріне тәуелді екендігін көрсетеді. Топтық жұмыста оның мүшелері бір кеңістікте болып бір ақпаратты қолдана алады, бір-бірінің құндылығы мен көқарастарын бөлісіп, көмек бере алады, бірақ мақсатты жеке мақсаты ретінде қабылдайды. Дегенменде педагогикалық қызметте ең маңыздысы жалпы мақсат болғандықтан ол ғылыми-зерттеушілік жұмыс аясында іске асады. Ортақ мақсат түсінігі командалық жұмыс аясындағы ерекше байланысқа қатысты. Аталған ереже герменевтикалық тәсілді қолдануды өзектендіреді. Заманауи уақытта педагогикадағы қарым-қатынас пен герменевтика мәселелерімен зерттеушілер Ю.В. Сенько, М.Н. Фроловская және т.б. айналысады. Педагогикалық герменевтика негізін келесі сұрақтар құрайды: Адамды түсіну дегеніміз не? Адамды адам түсінудің философиялық феномені қандай? Түсінудің жолдары, әдістері, түсінігі қандай?

Командалық жұмыс аясында бұл ұғымның клесі түсінігі – ғылыми ынтымақтастық, бұның ішіне тек қана тәжірибе алмасу, жұмыспен, ойлаумен ғана емес сонымен қатар сезіммен, толқумен, күш салумен, күмәнмен және табыспен ерекшеленеді.

Демек барлық ішкі «Мен» мен «Басқа» ның және өзіңнің ішкі дүниесін байыту. Мұндай ғылыми ынтымақтастық үдерісінің түсінігі командалық жұмысқа сай келеді, сонымен қатар өзін және іс-әрекетін зерттеуге бастама мен мотивация бере отырып, зерттеуге және шығармашылыққа бағыттайды. Командалық жұмыс өзінің жеке қасиеттері мен қабілеттерін ашуға, жаңашылдыққа ұмтылуға талпыныс береді.

Команданың барлық мүшесі басқаның мәдениетін қоса бір-бірін оқытады, үйренеді. Сонымен ғылыми шығармаластық «Мен мен Басқа» қатынасты үйлестіру, нәтижесінде «Қандай да бір жаңалық» пайда болады.

Командалық жұмыстағы мұндай ғылыми шығармаластық түсінігі өзараәрекеттестікте, айқындалған коммуникацияда байқалады, М.С. Каган мен А.М. Эткинданың пікірлері бойынша өзіңіздің құндылығыңызға басқаларды тартасыз немесе өзіңізді басқалардың құндылығына қатыстырасыз [3]. Аталған аспект ғылыми ынтымақтағы мәселелерді анықтаушы болып табылады, мұнда бір-біріңіздің құндылықтарыңызға (тек өзіңіздікін ғана емес сәйкесінше басқа адамның да) қатыстырмай түсінік қалыптастыру мүмкін емес.

Сондықтан командалық жұмысты ұйымдастыруда команда сипаттамасының мәні (ғылыми шығармаластық) толықанды жүзеге асуы керек, салдарынан зерттеуге деген құлшыныс, зерттеу біліктері мен дағдылары қалыптаса бастайды.

Осылайша командалық жұмыс зерттеу дағдысын қалыптастырудың шарттары ретінде коммуникативтік мазмұн жағынан анықталған ұйымдастырушылық, диагностикалық дайындықты көрсетеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Карякин, А. М. Командная работа: основы теории и практики [Текст]: учеб. пособие / А. М. Карякин. – Иваново : Иван. гос. энерг. ун-т., 2003. – 136 с.
2. Графский, М. Что такое команда? И при чем тут рабочая группа? [Электронный ресурс] / М. Графский. – <http://www.grafsky.ru/team/chto-takoe-komanda-i-pri-chem-tut-rabochaya-gruppa.htm#more-72> (10 atd.2009).
3. Каган, М. С. Общение как ценность и как творчество [Электронный ресурс] / М. С. Каган, А. М. Эткинд. – <http://www.voppsy.ru/issues/1988/884/884025.htm>. (09 atd. 2009).

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГА, КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Сакауова Улболсын Жапаргалиевна,
учитель истории,

Демидова Любовь Викторовна,
учитель географии,

КГУ «Общеобразовательная школа имени Б.Майлина
отдела образования района Беимбета Майлина»,
Морковник Наталья Васильевна,

учитель биологии,

КГУ «Общеобразовательная школа №6»
отдела образования города Лисаковска,

Поклодина Кристина Сергеевна,
учитель химии и биологии,

КГУ «Общеобразовательная школа имени Б.Майлина
отдела образования района Беимбета Майлина»

Аннотация

Мақалада мұғалімнің жекебасының шығармашылық әлеуетін дамытуға және оның рухани әлемін байытуға мүмкіндік беретін, үздік сізбілім беру жүйесіндегі мұғалімдердің кәсіби дамуы туралы айтылады.

Түйінді сөздер: үздік сізбілім, мұғалімдердің кәсіби дамуы, шығармашылық әлеуеті.

Аннотация

В статье говорится о профессиональном развитии педагогов в системе непрерывного образования, которое является процессом, позволяющим развить творческий потенциал личности педагога и обогатить его духовный мир.

Ключевые слова: непрерывное образование, профессиональное развитие, творческий потенциал.

Abstract

The article talks about the professional development of teachers in the system of lifelong education, which is a process that allows developing the creative potential of the teacher's personality and enriching his/her spiritual world.

Keywords: continuing education, professional development, creative potential.

Совершенствование качества обучения и воспитания в средней школе напрямую зависит от уровня подготовки педагогов. Неоспоримо, что этот уровень должен постоянно расти, и в этом случае эффективность различных курсов повышения квалификации, семинаров и конференций невелика без процесса профессионального развития педагогов.

Профессиональное развитие – это активное качественное преобразование педагогом своего внутреннего мира, внутренняя детерминация активности учителя, приводящая к принципиально новому способу профессиональной жизнедеятельности [1, с.49].

Необходимо обратить внимание, что при определении сущности профессионального развития педагогов мы придерживались одного из основных положений системно-

деятельностного подхода – нацеленности на результат профессиональной деятельности педагогов. В частности, на реализацию целей Государственного общеобязательного стандарта общего (ГОСО) среднего образования обновленного содержания, достижение которых невозможно без профессионального развития каждого педагога, принимающего участия в их реализации [2, с.21].

В Концепции непрерывного педагогического образования вводится понятие «учитель новой формации – это духовно развитая, творческая личность, обладающая способностью к рефлексии, профессиональными навыками, педагогическим даром и стремлением к новому, личность, представленная не как простая сумма свойств и характеристик (как это традиционно излагалось в квалификационных характеристиках по учительским специальностям), а целостное динамическое образование, логическим центром и основанием которого является потребностно-мотивационная сфера, составляющая её социальную и профессиональную позиции» [3, с.33].

Сущность понятия «непрерывное образование» личности как фактор профессиональной востребованности личности и условий реализации компетентностного подхода в подготовке будущего специалиста. Значение непрерывного образования для профессиональной деятельности педагога. Непрерывное педагогическое образование – это условие успешности профессионально-личностного развития учителя и его самореализации.

В профессиональном саморазвитии педагога можно выделить основные направления:

- А) приобретение новых знаний;
- Б) рефлексия.

Основными источниками новых знаний являются психологическая и педагогическая литература. Новые знания можно приобретать как индивидуально, так и посещая курсы повышения квалификации, лектории и иные формы занятий.

Один из основных способов приобретения и накопления профессионального опыта – педагогическая рефлексия. Рефлексия (в переводе с латинского – «обращение назад») – процесс самопознания человеком внутренних психических актов и состояний. Философское понятие рефлексии означает процесс размышления человека о происходящем в его состоянии, способность сосредоточиться на содержании своих мыслей, абстрагировавшись от всего внешнего. Но рефлексия – это не просто понимание человеком самого себя, своего внутреннего мира, своего отношения к работе, другим людям, того, что происходит в процессе общения. Это еще и выяснение того, как он воспринимается и оценивается другими, как другие видят его личностные и когнитивные особенности, эмоциональные реакции [4, с.104].

По нашему мнению, одной из составляющих профессионального развития педагогов является саморазвитие, предполагающее умение осуществлять самопознание, самопроектирование, самореализацию.

Овладение навыками самостоятельной работы и умениями рациональной организации учебного труда свидетельствует о сформированности культуры умственного труда, которая включает: культуру мышления, проявляющуюся в умениях анализа и синтеза, сравнения и классификации, абстрагирования и обобщения, «переноса» полученных знаний и приемов умственной деятельности в различные новые условия; устойчивый познавательный интерес, умения и навыки творческого решения познавательных задач, умение сосредоточиться на главных, наиболее важных в данный момент проблемах; рациональные приемы и методы самостоятельной работы по добыванию знаний, совершенное владение устной и письменной речью; гигиену умственного труда и его педагогически целесообразную организацию, умение разумно использовать свое время, расходовать физические и духовные силы.

Наиболее эффективный путь профессионального самообразования учителя – раз-

работка одной из научных или методических проблем в рамках комплексной темы школы [5, с.63].

Профессиональное развитие педагогов должно осуществляться через систему дополнительного профессионального образования (курсовую и межкурсовую подготовку) и систему методической работы, организованной в образовательном учреждении. И в том, и в другом случае должно происходить мотивирование педагога на осознание необходимости постоянного профессионального развития.

На сегодняшний день можно наблюдать сложную обстановку в деятельности педагогов. Растут требования к качеству образования. Образовательные программы все более наполняются информационно-коммуникационным контентом. Вместе с этим, постоянно растут требования и к квалификации, и к личностным качествам педагогов, – они должны работать только в творческом русле, успевать совместить учебный материал, и не упустить личностное развитие каждого обучающегося.

Вследствие этого, может расти показатель психического и эмоционального напряжения, которое связано с проявлением стресса на рабочем месте. Для преодоления подобных проявлений и получения удовлетворения от профессиональной деятельности актуально рассмотреть проблему непрерывного профессионального развития педагога, как один факторов повышения качества образования. На рис.1 показаны уровни развития личности педагога и все его составляющие:

Рисунок 1. Уровни развития личности педагога

Таким образом, профессиональное развитие педагога является одной из приоритетных задач государственной политики, это необходимое постоянное слагаемое жизни педагога, занятие, которое сопутствует ему всегда.

Итак, формы профессионального развития (Рис. 2):

- *курсовая подготовка в институтах повышения квалификации.* Это возможность получения квалифицированной помощи, а также возможность обмена опытом между коллегами.

- *участие в научно – практических конференциях, семинарах, олимпиадах и курсах различного уровня.* Это возможность выбора педагогом темы по интересующим и наиболее актуальным вопросам.

- *индивидуальная работа по теме самообразования*, которая включает в себя: научно-исследовательскую работу по определенной проблеме, посещение библиотек, изучение научно-методической и учебной литературы, участие в педагогических советах, научно-методических объединениях, посещение уроков коллег, обмен мнениями по вопросам организации занятий, содержания обучения, методов преподавания.

- *сетевые педагогические сообщества*. Это новая форма организации профессиональной деятельности в сети. Участие в профессиональных сетевых объединениях позволяет учителям, живущим в разных уголках одной страны и за рубежом общаться друг с другом, решать профессиональные вопросы, реализовать себя и повышать свой профессиональный уровень.

- *участие в создании интерактивного кейса*. К примеру, кейс содержит задания предметного и метапредметного характера для создания диагностических контрольных работ по общеобразовательным предметам, а также методические рекомендации учителям для разработки собственных диагностических материалов на основе предложенного подхода и структуры. В течение учебного года кейс продолжает наполняться заданиями, созданными педагогами, адаптированными материалами диагностических работ из различных источников и заданиями, предложенными учителями других школ. Материалы открыты для пользователей и позволяют педагогу, как воспользоваться готовыми заданиями, так и предложить свои материалы для публикации.

- *методический практикум*. Деятельность педагога немыслима без методического обеспечения. Методическое обеспечение – это необходимая информация, учебно-методические комплексы, т.е. разнообразные методические средства, оснащающие и способствующие более эффективной реализации программы деятельности педагогов. С другой стороны, методическое обеспечение – это процесс, направленный на создание разнообразных видов методической продукции, на оказание методической помощи различным категориям педагогических работников, на выявление, изучение, обобщение, формирование и распространение положительного педагогического опыта.

- *«Портфолио педагога»*. Существенными характеристиками портфолио является то, что он представляет собой не только инструмент, облегчающий внешнюю экспертизу деятельности педагога и ее результатов, но и обеспечивает возможность рефлексии и самооценки, а главное, служит средством, поддерживающим профессиональный рост, позволяет проектировать и контролировать его этапы, задачи, формы их реализации.

- *экспериментальная работа*. Это творческие объединения педагогов в целях проведения опытно-экспериментальной работы по проблемам развития профессиональной школы. Эта деятельность, направленная на разработку, апробацию и внедрение новых образовательных технологий, образовательных ресурсов. Экспериментальная деятельность – это путь к самосовершенствованию, повышению результативности работы педагогов.

Таким образом, в современных исследованиях уделяют пристальное внимание новым формам профессионального развития. В процессе профессионального развития педагогических работников используется как традиционные хорошо зарекомендовавшие себя формы, так и более современные: тренинги, кейс-метод, методический практикум, портфолио педагога, проблемная дискуссия, экспериментальная лаборатория, что позволяет усилить эффективность и качество данного процесса.

Рисунок 2. Формы профессионального развития

Отметим, что знание и понимание сущности и стадий профессионального развития педагогических работников может являться своеобразным инструментом для руководства организаций образования при разработке и формировании кадровой политики, которая должна быть направлена на то, чтобы большинство педагогов выходили на стадию профессионального мастерства.

Список литературы:

1. Митина Л.М. Профессиональное развитие и здоровье педагога: проблемы и пути решения // Вестник образования России. 2005. №7.
2. Государственная программа развития образования в РК на 2020-2025 годы. // [ЭР]. Режим доступа: zan.kz.
3. Концепция непрерывного педагогического образования педагога новой формации Республики Казахстан // [ЭР] Режим доступа: adilet.zan.kz.
4. Успенский В.Б., Чернявская А.П. Введение в психолого-педагогическую деятельность. – М. 2004.
5. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя. – М. 2004.

САМООБРАЗОВАНИЕ И ТВОРЧЕСТВО КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ

Сапельникова Анна Анатольевна,

Баймулдин Сагжан Сагжанович,

КГУ «Общеобразовательная школа №23

имени М.Козыбаева отдела образования города Костаная»

Управления образования акимата Костанайской области, г.Костанай

Аннотация

Бүгінгі таңда мұғалім Күн сайын өз бетімен жұмыс істеуі керек, барлық қызмет салаларында жетілдірілуі керек, өзінің педагогикалық біліктілігін, кәсіби деңгейін арттырып, ұтқыр болуы керек, уақытпен бірге жүруі керек.

Білім беру процесі адамның бүкіл өмірінен өтеді. Өзін-өзі тәрбиелеу және шығармашылық-үздіксіз өзін-өзі жетілдіру. Сондықтан мұғалім кәсіби жолдың қай кезеңінде болмасын, ол ешқашан өзінің білімін аяқталған деп санамауы керек, бірақ оның кәсіби тұжырымдамасы түпкілікті қалыптасады.

Өзектілігі – бұл мақалада өзін-өзі тәрбиелеу және шығармашылық арқылы мұғалімдердің кәсіби дамуын арттыру туралы айтылады. «Өздігінен білім алу» және «шығармашылық» ұғымдары, сондай-ақ Педагогтің кәсіби құзыреттілігін арттыру үшін педагогикалық қызметте қолданылуы ашылған.

Мақсаты – жеке және кәсіби өсуді қамтамасыз ететін мұғалімнің кәсіби дамуын арттыру жолдарын көрсету және ашу.

Түйінді сөздер: өздігінен білім алу, Шығармашылық, педагог, танымдық қызмет, педагогикалық қызмет, біліктілікті арттыру.

Аннотация

Сегодня преподаватель должен изо дня в день работать над собой, совершенствоваться во всех направлениях деятельности, повышать свою педагогическую квалификацию, профессиональный уровень, быть мобильным, идти в ногу со временем.

Процесс образования проходит через всю жизнь человека. Самообразования и творчества – непрерывное самосовершенствование. Именно поэтому, на каком бы этапе профессионального пути ни находился педагог, он никогда не должен считать свое образование завершенным, а свою профессиональную концепцию сформированной окончательно.

Актуальность – В данной статье рассказывается о повышении профессионального развития педагогов через самообразование и творчество. Раскрыты понятия «самообразования» и «творчество», а так же применимость в педагогической деятельности, для повышения профессиональной компетентности педагога.

Цель – Показать и раскрыть пути повышения профессионального развития педагога, обеспечивающих личностно-профессиональный рост.

Ключевые слова: самообразование, творчество, педагог, познавательная деятельность, педагогическая деятельность, повышение квалификации.

Abstract

Today, a teacher should work on himself every day, improve in all areas of activity, improve his pedagogical qualifications, professional level, be mobile, keep up with the times.

The process of education goes through the whole life of a person. Self-education and creativity – continuous self-improvement. That is why, at whatever stage of the professional path the teacher is at, he should never consider his education completed, and his professional concept formed finally.

Relevance-This article describes how to improve the professional development of teachers through self-education and creativity. The concepts of "self-education" and "creativity", as well as their applicability in teaching activities, are revealed to improve the professional competence of the teacher.

Goal – To show and reveal the ways to improve the professional development of the teacher, providing personal and professional growth.

Keywords: Self-education, creativity, teacher, cognitive activity, pedagogical activity, professional development.

Сегодня школа призвана осуществить всестороннее развитие и воспитание подрастающего поколения. Педагог, как и любой другой субъект общественной деятельности, должен заботиться о своем профессиональном и личностном развитии. Современный мир не стоит на месте, он постоянно развивается, дополняется, внедряются новые технологии, все это требует от человека приобретения новых знаний и навыков, повышение своей компетентности в том или ином вопросе.

Совершенствование качества обучения и воспитания зависит от уровня подготовки педагогов. Чтобы не отстать от времени, педагог должен постоянно совершенствовать свои знания, овладевать прогрессивными педагогическими технологиями воспитания и обучения и тем самым обеспечить возможность для своего развития.

Самообразование – это целенаправленная познавательная деятельность, управляемая самой личностью для приобретения системных знаний в какой-либо области науки, техники, культуры, политической жизни и т.п. Ожегов дает такое определение: самообразование – это приобретение знаний путем самостоятельных занятий без помощи преподавателя.

Самообразование – одна из форм совершенствования предметно-методических компетенций педагогов. Общество всегда предъявляло, и будет предъявлять к педагогам самые высокие требования. Для того чтобы учить других нужно знать больше, чем все остальные.

Под самообразованием традиционно понимаем познавательную деятельность человека, которая:

- осуществляется добровольно;
- управляется самим человеком.

Таким образом, самообразование – это целенаправленная работа педагога по расширению и углублению своих теоретических знаний, совершенствованию имеющихся и приобретению новых профессиональных навыков и умений в свете современных требований педагогической науки.

Формы организации самообразования:

1. Курсовая подготовка в институтах повышения квалификации. Главное достоинство такой формы самообразования – возможность получения квалифицированной помощи от специалиста-преподавателя, а так же возможность обмена опытом между коллегами.

2. Дистанционные курсы повышения квалификации, конференции, семинары, олимпиады и конкурсы. Достоинства такой формы самообразования:

- возможность пройти их в удобное для педагогов время;
- возможность выбора темы по интересующим и наиболее актуальным для конкретного педагога вопросам.

3. Индивидуальная работа по самообразованию может включать в себя:

- научно-исследовательскую работу по определенной проблеме;
- посещение библиотек, изучение научно-методической и учебной литературы;
- участие в педагогических советах, научно-методических объединениях;
- посещение занятий коллег, обмен мнениями по вопросам организации занятий, содержания обучения, методов преподавания;
- теоретическую разработку и практическую апробацию разных форм занятий, воспитательных мероприятий и учебных материалов.

4. Сетевые педагогические сообщества – новая форма организации самообразования педагогов. Сетевое педагогическое сообщество – это интернет-ресурс, созданные для общения единомышленников, педагогов различных регионов нашей страны, желающих поделиться опытом, поспорить, рассказать о себе, узнать нужную информацию. Сетевое сообщество открывает перед педагогами следующие возможности:

- использование открытых, бесплатных и свободных электронных ресурсов;

- самостоятельное создание сетевого учебного содержания;
- освоение информационных концепций, знаний и навыков;
- наблюдение за деятельностью участников сообщества.

Самосовершенствование должно быть неотъемлемой потребностью каждого педагога.

Результаты самообразования:

- Профессиональная компетентность, высокий общекультурный уровень.
- Повышение результативности педагогической деятельности.

Каждая деятельность бессмысленна, если в ее результате не создается некий продукт, или нет каких-либо достижений. И в личном плане самообразования учителя обязательно должен быть список результатов, которые должны быть достигнуты за определенный срок. Каковы могут быть результаты самообразования учителя на некотором этапе? (самообразование непрерывно, но планировать его нужно поэтапно)

- повышение качества преподавания предмета;
- разработанные или изданные методические пособия, статьи, учебники, программы, сценарии, исследования;
- разработка новых форм, методов и приемов обучения;
- доклады, выступления;
- разработка дидактических материалов, тестов, наглядностей;
- выработка методических рекомендаций по применению новой информационной технологии;
- разработка и проведение открытых уроков по собственным, новаторским технологиям;
- создание комплектов педагогических разработок;
- проведение тренингов, семинаров, конференций, мастер-классов, обобщение опыта по исследуемой проблеме (теме).

Творчество педагога. Цель творчества: мотивация деятельности педагогического коллектива по развитию и реализации творческих возможностей в учебно-воспитательном процессе.

Педагогический труд нетворческим не бывает, и быть не может, ибо неповторимы дети, обстоятельства, личность самого учителя, и любое педагогическое решение должно исходить из этих, всегда не стандартных, факторов. Если же действия человека, работающего с детьми, не учитывают этих особенностей, то его труд лежит уже за гранью того, что называется словом «педагогический». (М.М.Поташник)

Педагогическая деятельность – это проявление постоянного разностороннего творчества. Творчество – это всё, что нас окружает. Прежде всего, это процесс и результат творческой деятельности: культура, искусство, знание, труд, красота. Творческий педагог – «это тот, кто открывает, умудряет и одобряет». (Н. Рерих) С позиции философии творчество – деятельность людей, преобразующих природный и социальный мир в соответствии с целями и потребностями человека на основе объективных законов реальной действительности.

В психолого-педагогической науке различают как психологию, так и педагогику творчества. Под психологией творчества понимается область знаний, изучающая создание человеком нового, оригинального, полезного в различных сферах деятельности. В центре внимания находятся вопросы о структуре творчества, о путях, ведущих к открытию нового, о познавательной роли интуиции, воображения, предвидения.

Педагогика творчества – наука о педагогической системе двух взаимосвязанных видов человеческой деятельности: педагогики воспитания и самовоспитания личности в различных видах деятельности.

Цель педагогики творчества – формирование творческой личности, для которой

характерна устойчивая, высокого уровня направленность на творчество, творческий стиль в одном или нескольких видах деятельности.

В работах теоретиков и практиков педагогики творчество рассматривается и как процесс, и как результат деятельности педагога и его воспитанников. Педагогическое творчество имеет ту особенность, что содержанием его является творение человека, который всегда неповторим, уникален.

Главными признаками творчества, по мнению М. Поташника, являются:

- Создание нового или усовершенствование известного.
- Оригинальность, неповторимость продукта деятельности, её результатов.
- Взаимосвязь творчества и самотворчества – самосозидание, то есть творческий человек постоянно работает над собой, над созданием нового.

Следовательно, творческая деятельность – это процесс создания новой информации или продукции с высокими показателями их количества и качества с наименьшей затратой времени и сил.

Качество образования определяется множеством факторов, одним из которых является непрерывное повышение уровня самообразования и творческой подготовки и профессионального мастерства педагогов.

Таким образом, самообразование педагога и творческая деятельность осуществляется только на основе глубоких перспективных внутренних мотивов, побуждающих на приобретение знаний по собственной инициативе для достижения высоких результатов в профессиональной деятельности и личное самосовершенствование.

Личный план самообразования учителя

На основании выбранной темы учитель разрабатывает личный план работы над поставленной перед собой проблемой. В плане указываются:

- название темы
- цели
- задачи
- предполагаемый результат
- этапы работы
- сроки выполнения каждого этапа
- действия и мероприятия, проводимые в процессе работы над темой
- способ демонстрации результата проделанной работы
- форма отчета по проделанной работе

По окончании работы над темой каждый учитель должен написать отчет с анализом, выводами и рекомендациями для других учителей.

Список литературы:

1. Антонова, О.Н. Организация самообразовательной деятельности классного руководителя [Текст] / О.Н. Антонова // Наука и практика воспитания и дополнительного образования. – 2015. – № 2. – с. 20-25.
2. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь. – М., 2002.
3. Дыбина О.В. Психология и педагогика творчества. Голыти Изд-во ТГУ. с. 88.
3. Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования / А. П. Панфилова. – 3-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2012. – с. 29.
4. Померанцева, А.Г. Траектория профессионального развития педагога [Текст] / А.Г. Померанцева // Специалист. – 2013. – № 10. – с. 34-36.
5. Семенюченко, Н.А. Самообразование педагога как основа его профессионального роста и развития [Текст] / Н.А.Семенюченко // Управление качеством образования: теория и практика эффективного администрирования. – 2012. – № 5. – с.24-26.
6. Тарасова О. Г. Самообразование педагога – главная составляющая учебного процесса // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 5. – с. 156.

ЮРИСЛИНГВИСТИКАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Тасбулатова Алия Маликқызы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің
1 курс магистранты, Қостанай қ.

Аннотация

Бұл жұмыстың өзектілігі тілдің заңды қызмет етуінің әлеуметтік маңыздылығында жатыр және тілдік-сөйлеу құбылыстарын заңдастырудың теориялық негіздері мен тәжірибе үлгілерін жасау қажеттілігін анықтайды.

Мақсаты: юрислингвистиканың ғылым ретіндегі қазіргі жағдайын және бүгінгі күні заңнаманың өзекті болып табылатын мәселелерін көрсету.

Түйінді сөздер: тілдің инвективті қызметі, нормативтік құқықтық мәтін, юрислингвистика саласындағы лингвистикалық аспектілер.

Аннотация

Актуальность данной работы заключается в социальной значимости юридического функционирования языка и обуславливает необходимость разработки теоретических основ и практических моделей юридизации языко-речевых явлений.

Цель: показать актуальное состояние юрислингвистики как науки и очертить тот круг проблем, которые являются актуальными для нее на сегодняшний день.

Ключевые слова: инвективная функция языка, нормативно-правовой текст, лингвистические аспекты в области юриспруденции.

Abstract

The relevance of this work lies in the social significance of the legal functioning of the language and necessitates the development of theoretical foundations and practical models of legalization of linguistic and speech phenomena.

Purpose: to show the current state of legal linguistics as a science and outline the range of problems that are relevant to it today.

Key words: invective function of language, normative legal text, linguistic aspects in the field of jurisprudence.

Юрислингвистика – бұл заңгерлер мен тіл мамандырының бірлескен жұмысының арқасында дамып келе жатқан жаңа ғылым. Юрислингвистиканың зерттеу нысаны – тіл мен құқықтың өзара байланысы болып табылады.

Тіл мен заңның түйіскен тоғысындағы өте өзекті мәселелердің бірі – тілдік өрнектердің кемсітілуі (инвективтілік) мәселесі. Бұл мәселе, бір жағынан, жеке тұлғаның арнамысы мен қадір-қасиетін қорғау туралы заңмен, екінші жағынан, тілдің инвективті қызметі оның табиғи функцияларының бірі, ол сонымен қатар тілді шығармашылық тұрғыдан пайдалану мүмкіндігімен (өмірлік қажеттілікпен) тығыз байланысты. Соңғы жағдай тілдің инвективті қызметін құқықтық реттеуде үлкен қиындық тудырады. Бұл мәселе, әсіресе баспасөздегі ауызша қорлау фактілерін саралауда маңызды болады. Соңғы уақытта тіл мамандарын белгілі бір мәтіндердің инвективті болуы тұрғысынан сараптамалық бағалау үшін соттарға жиі шақырады. Бірақ, негізінен, тіл маманы лингвистикалық және құқықтық аспектілерден тыс, басқа этикалық және психологиялық аспектілерді кіріктіріп, бірқатар мәселелерге біржақты баға бере ала ма? Осы мақалада талқылау мен шешімді күтетін көптеген маңызды мәселелер қарастырылған.

Заң лингвистикасы немесе юрислингвистика – тіл білімінің жаңа саласы Ол тіл мен құқықтың тоғысқан тұсында жатыр және сол арқылы пәнаралық сипатқа ие, дегенмен заңгерлер де, тіл мамандары де тіл мен құқықтың өзара байланысы мәселелерімен көптен бері айналысып келе жатқанын атап өткен жөн. Юрислингвистика лингвистикалық-құқықтық кеңістіктің алуан түрлі мәселелерін шешуге арналған, мысалы, құқықтық құжаттарды лингвистикалық сараптау, заңдар мен басқа да нормативтік құқықтық актілердің мәтіндерін әзірлеу бойынша ұсыныстар жасау, құқықтық аударма саласындағы теориялық және тәжірибелік зерттеулер, тілдік стратегияны анықтаудағы сот-медициналық зерттеулер және т.б. юрислингвистиканың ғылым ретіндегі қазіргі жағдайын және бүгінгі

күні заңнаманың өзекті болып табылатын мәселелерін көрсету [1; 20 бет].

Орыс тіліндегі құқық тілін алғашқы зерттеу өткен ғасырда басталды, бірақ бастапқыда заңнама тілі ең алдымен оның арнайы функционалды стилі тұрғысынан зерттелді, ол құқықтық нормаларды ұсынуға және кейіннен қолдануға арналғаны туралы Ю.А. Грищенко «Актуальные вопросы современной юрислингвистики» мақаласында айтады. Ғалым функционалды стиль теориясы аясында нормативтік құқықтық мәтінді құруға қатысты жалпы ережелер жасалғаны жөнінде, атап айтқанда нормативтік мәлімдемедегі сөздердің тәртібі, сөйлемнің синтаксистік тереңдігі, анықталған сөзден кейінгі анықтамалардың саны, сөйлемнің синтаксистік құрылымы және т. б. атап көрсетеді. Қазіргі уақытта бұл ережелер тек ұсынымдық сипатта ғана емес, сонымен қатар нормативтік актілерді лингвистикалық сараптау үшін негіз болып табылады. Жақында заң жобаларын лингвистикалық сараптаудың теориялық негіздерін кеңейту талаптары айтылды: мәтінді бағалаудың логикалық және нормативтік-стилистикалық критерийлерін ғана емес, сонымен қатар жалпы тіл білімінің референция туралы ережелерін қолдану, сондай-ақ, мәтіндерді семантикалық қабылдау заңдылықтары туралы психоллингвистика мен байланыс теориясының мәліметтерін қолдану жөніндегі мәселелерді қозғайды.

Киракосян М.Б. «Роль языка в профессиональной деятельности юриста» атты мақаласында қорғаушының кәсіби қызметінде тілдің алатын орны туралы айтады: «Құқық нормаларын жасай отырып және оларды азаматтарға түсіндіре отырып, іс жүзіндегі заңгер тілді мінсіз меңгеруі тиіс. Сондықтан, Заңда тіл сындарлы және коммуникативті функцияларды қоғамдық өмірдің басқа салаларындағыдай жүзеге асырады. Егер қорғаушының сөйлеу мәдениеті туралы түсінігі болмаса (сөйлеу тапсырмаларын шешу үшін тілдік құралдарды дәлелді пайдалану), қорғаушының қызметіндегі тіл қызметі тиімді орындалмайды. Сөйлеу мәдениеті – адамның ойлау мәдениеті деңгейінің көрсеткіші. Сөйлеу мәдениеті спикердің лексикалық қорының байлығын, оның ойды әдеби тілдің ептілігіне, сөйлеудің айқындылығы мен орындылығына қатаң сәйкестікте жеткізе алатындығын қамтиды. Ойды ұсынудың айқындылығы заң функцияларын ауызша қабылдауға ықпал етеді. Құқық тілінде қыстырма сөздерге жол берілмейді (мысалы, *sotosay* – былайша айтқанда). Оларды қолдану орынсыз, өйткені бұл сөйлеудің анықтығына сәйкес келмейді [2; 9 бет].

Юрислингвистика аясында терминологиялық, социоллингвистикалық, дискурсивті, лингвомәдениеттану сияқты және тағы басқа тәсілдер болуы мүмкін. Олардың әрқайсысы Заңтану мен тіл білімі арасындағы қарым-қатынастың белгілі бір қырын көрсетеді.

Сонымен, терминологиялық көзқарас тұрғысынан құқықтық терминдердің лексикалық мағыналарының ерекшелігі, олардың номинативті функцияны орындау ерекшеліктері, тиісті пәндік аймақтың экстралингвистикалық шындықтары мен олардың құқықтық тілдің лексикофразеологиялық қорына жататын тілдік декигнаторлар арасындағы байланыс сипаты зерттеледі.

Социоллингвистикалық тұрғыдан алғанда, тіл саясатымен оның құқықтық аспектісінде, этностық тілдер мәртебесінің, сондай-ақ мемлекеттік тілдер мен әдеби тілдің құқықтық мәселелерімен байланысты проблемалар кешені зерттеледі.

Лингвомәдениеттану тұрғысынан заңды бағытталған мәдени ұғымдар (мысалы, «заң», «әділеттілік», «мейірімділік» және т.б.) олардың логикалық және «аңқау» түсіндірмелерінің өзара әрекеттесуінде талданады [3; 101 бет, 102 бет].

Заң лингвистикасы мемлекет тілін мемлекеттік тіл саясатының объектісі және құқық тілі заң саласын қызмет көрсету элементі ретінде зерттейді. Тіл – мемлекеттің қалыптасуына ықпал ететін негізгі компоненттердің бірі. Сонымен қатар, «бірыңғай тілдік кеңістікті сақтау – ел бірлігін сақтаудың кепілі» – ел ішінде жүргізіліп жатқан тіл саясатының көптеген кезеңдерінің бірі. Тіл мемлекет пен осы мемлекеттің құқығы арасындағы нақты «көпір» ретінде әрекет етеді: ол заң техникасы саласына кіреді, тіл нормативтік құқықтық актілерді жазу және түсіндіру құралы болып табылады, құқық-

тық мәдениет деңгейінің маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады (құқықтық білім көлемі табиғи заңдастырылған тілді меңгеру деңгейіне байланысты).

Юрислингвистиканың әдіснамалық ерекшелігі қазіргі уақытта тілдік-құқықтық саланы және оған қатысты жеке құбылыстарды маңызды лингвистикалық параметрлер аспектісінде қарастыруды анықтайды деп санаймыз, олардың ішінде ең алдымен бесеуі ерекшеленеді: 1) «табиғи (табиғи) – жасанды (қолдан жасалған)», 2) шағылысатын (тілге қатысты) – шартты (тілге қатысты), 3) «стихиялық-сезімдік – рационалды-логикалық», 4) «консервативті-статикалық – шығармашылық-динамикалық», 5) «үздіксіз – дискретті» [4;17 бет].

Юрислингвистиканың аралас, қолданбалы және жеке аспектілеріне біз ғылыми – лингвистикалық мақсаттарда зерттеу тақырыбын емес, материалды- терминдерді, нормаларды, мәтіндерді және т. б. қолдануды жатқызамыз.

Құқықтану саласында лингвистикалық аспектілер тым үлкен рөл атқарады, бұл заң техникасы мен заңдарды түсіну және түсіндіру техникасына, сот сөздерін құруға және әртүрлі құқықтық құжаттарды рәсімдеуге қатысты [4; 19 бет].

Лингвистикаға арналған құқықтанудың қолданбалы бағыты тілдік өмірдің қандай аспектілері юриспруденцияға қол жеткізе алатындығын зерттейді, олар лингвистикаға не бере алады, мысалы, бұқаралық ақпарат құралдарында әдеби норманы дөрекі және шет тілдік лексиканың күшінен қорғау мәселелерін шешу.

Лингвоюристика, жоғарыда айтылғандай, құқықтың лингвистикалық аспектілерімен айналысады, сондықтан заң ғылымының бір саласы болып табылады. Егер юрислингвистика қандай да бір құқықтық құжатта немесе сот процесінде қалай қолданылатынын айтса, онда «лингвоюристер» бұл істерді қолданыстағы заңнамаға немесе сот практикасына қалай жеткізу керектігін шешеді.

Мысалы, юрислингвисттер лингвистикалық мәліметтер негізінде лексиканың инвективті шкаласын жасайды, оларды осы шкалаға аударады, бірақ осы шкала бойынша белгілі бір айдарлардың тікелей құқықтық біліктілігін лингвоюристер жүзеге асырады, оларды азаматтардың ар-намысы мен қадір-қасиетін қорғау туралы заңмен байланыстырады. Юрислингвистика Заңның мәтіндерін оларды табиғи тілмен байланыстыру арқылы түсіндіреді, тіл мамандары үшін мұндай корреляция да қабылданады, бірақ олар үшін түсіндірудің негізгі әдісі арнайы заңды болып табылады [4; 20 бет].

Қорытындылай келе, юрислингвистика қазіргі уақытта белсенді даму кезеңін бастап өткеріп жатқан лингвистикалық ғылымның салыстырмалы түрде жас саласы екенін атап өткім келеді. Құқық тілі әлеуметтік құбылыс ретінде зерттеледі, құқықтық сөйлеуді түсіну мәселелерін әлеуметтік лингвистика тұрғысынан зерттеулер пайда бола бастады. Юрислингвистика айналысатын мәселелер көп қырлы және оңай емес. Олардың кейбіреулері құқықтық және лингвистикалық құзіреттілікті талап етеді, ал басқаларын шешу үшін терең және теориялық түсіну және практикалық даму қажет. Алайда, заң лингвистикасының ғылым ретіндегі жағдайы бүкіл әлемде құқық тілін белсенді ғылыми зерттеу сатысында деп қорытынды жасауға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Грищенко Ю.А. Актуальные вопросы юрислингвистики как новой области современных междисциплинарных исследований // Ярославский педагогический вестник. – 2005. – № 1. – С. 20-23.

2. Киракосян М.Б. Роль языка в профессиональной деятельности юриста // Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2014. № 6. Ч. 1.

3. Юрислингвистика-10: Лингвоконфликтология и юриспруденция: межвузовский сборник научных трудов /под ред. Н.Д. Голева и Т.В. Чернышовой. – Кемерово; Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2010. – 452 с.

4. Юрислингвистика: проблемы и перспективы: Межвуз. сб. научных трудов / Под ред. Н.Д. Голева. Барнаул, изд-во Алт. ун-та, 1999.

ПЕДАГОГИКА КУРСЫН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ЭЛЕКТРОНДЫ МЕДИАРЕСУРСТАРМЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСЫН МОДЕЛЬДЕУ

Ташетов Аманжол Аскарлович,

PhD докторы,

Сынабаева Акмарал Мағауовна,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті
2 курс магистранты, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Жұмыста медиапедагогика арнайы ғылыми-педагогикалық білім ретінде негізделген, педагогика курстарын оқытуда медиаресурстарды пайдалана отырып, студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру моделі ұсынылған. Әлеуметтік педагогиканың мәні мен ерекшеліктері туралы білімді қалыптастыру кезінде студенттердің медиамәтіндермен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамытуға ерекше көңіл бөлінеді.

Түйінді сөздер: медиа, мәдениет, медиаресурстар, медиабілім, медиақпарат, медиапедагогика, медиадидактика, сыни ойлау, медиамәтін.

Аннотация

Актуальность. В работе обоснована медиапедагогика как специальное научно-педагогическое образование, предложена модель организации самостоятельной работы студентов с использованием медиаресурсов при преподавании курсов педагогики. При формировании знаний о сущности и особенностях социальной педагогики, особое внимание уделяется развитию у студентов навыков самостоятельной работы с медиатекстами.

Ключевые слова: медиа, культура, медиаресурсы, медиазнание, медиаинформация, медиапедагогика, медиадидактика, критическое мышление, медиаотекст.

Abstract

Relevance. The paper presents a model of organizing independent work of students using media resources in teaching pedagogy courses, which is based on media pedagogy as a special scientific and pedagogical education. When forming knowledge about the essence and features of social pedagogy, special attention is paid to the development of students' skills of independent work with media texts

Key words: media, culture, media resources, media knowledge, media information, media pedagogy, mediaadidactics, critical thinking, media text.

Педагогтарды даярлау саласындағы негізгі мәселелердің бірі теория мен практика арасындағы алшақтықты еңсеру болып табылады. Мультимедиялық орта – бұл алшақтықты төмендетуде оң рөл атқара алатындығы бәрімізге мәлім. Көптеген жылдар бойы масс-медиа пайда болу және даму барысында әртүрлі ғылыми салаларда зерттелді. Сонымен қатар, олардың күшті әлеуметтік және мәдени әсерін, соның ішінде білім беру үрдістерін айқындайтын фактілер анықталды. Қазіргі уақытта электронды масс-медиа-ның адамға әсерін әртүрлі ғылымдар, соның ішінде педагогика зерттейді. Педагогика бөлімдеріне жаңа ұғымдар кіреді: медиапедагогика, медиадидактика, медиабілім. Сонымен бірге, бұл ұғымдарды анықтауда үлкен әртүрлілік бар, ал оларды нақтылау және үйлестіру медиабілім беру саласындағы зерттеулерді дамыту барысында жүреді. Медиабілімнің даму тарихы мен тұжырымдамалық сөздігі бірқатар орыс медиапедагогтарының (А.В. Федоров, А.А. Новикова, Н.П. Рыжих, Е.В. Мурюкина, Р.В. Салный, Е.А. Столбников, И.В. Челышев және т.б.) еңбектерінде толық ашылған.

А.В. Федоров қазіргі әлемде медиабілім бұқаралық ақпарат құралдарымен (медиа) қарым-қатынас мәдениетін, коммуникативті қабілеттерін, сыни ойлауын, медиамәтіндерді толық қабылдау, түсіндіру, талдау және бағалау дағдыларын қалыптастыру, медиатехниканың көмегімен шығармашылық өзін-өзі көрсетудің әртүрлі нысандарын оқыту мақсатында жеке тұлғаны дамыту үрдісі ретінде қарастырылатынын атап өтті. Бүгінгі таңда медиабілімді мынадай негізгі бағыттарға бөлуге болады: 1) болашақ кәсіп иелерінің (журналистердің, сценаристердің, режиссерлердің, операторлардың, редакторлардың, медиасыншылардың, менеджерлердің, продюсерлердің және т.б.) медиабі-

лімін; 2) Болашақ педагогтардың университеттер мен ЖОО-да, жалпы білім беру жүйесінде медиабілімін; 3) медиабілім қарапайым мектептерде, орта арнаулы оқу орындарында, жоғары оқу орындарында білім алатын оқушылар мен студенттердің жалпы білім беруінің құрамдас бөлігі ретінде; 4) мәдени демалыс орталықтарындағы медиабілімінің деңгейі 5) ТВ, РВ және т.б. көмегімен қашықтықтан медиабілім, интернет жүйелері; 6) өздігінен(үздіксіз) медиа құру [3; 5, 6 б.].

Көптеген зерттеулерде электронды бұқаралық ақпарат құралдары ақпараттық орта немесе білім беру (оқу ортасы) ретінде қарастырылады. Алайда, «ақпараттық орта» және «білім беру ортасы» ұғымдарының арасында «теңдік» белгісін қою негізсіз екенін атап өткен жөн. Бірінші жағдайда біз нақты медиа орта туралы, яғни әлеуметтік мәдени ортаның факторлары ретінде электронды бұқаралық ақпарат құралдары туралы, екінші жағдайда – бұл оқу үшін ұйымдастырылған орта, студенттердің жеке басының дамуына қолайлы жағдай жасайтын педагогикалық оқу ортасы. Біріншісі белгілі бір педагогикалық жағдайларда ғана екіншісіне айналады. Т.Н. Носкова атап өткендей, қазіргі уақытта адамның жаңа буынының дамуы мен қалыптасуында қоршаған ақпараттық ортаның, электрондық ақпарат көздерінің, қашықтағы коммуникациялардың рөлі мен маңызы артып келеді. Адамның даму мүмкіндіктері артып келеді, бірақ тәуекелдер, жағымсыз әсерлері бар факторлар олармен байланысты. Ақпараттық жүйелер мен технологияларды пайдалану нысаналы бағдарларды белгілеуді, қалыптасқан жағдайларды ескере отырып, оны жүзеге асырудың әртүрлі тактикасын табу үшін перспективалы ортада адамның дамуының жалпы стратегиясын айқындауды талап етеді [1, 10 б.].

Бұл қазіргі кезде медиапедагогика ұмтылатын медиаортаны қалыптастыру барысында педагогика саласы өте маңызды. А.В. Спичкиннің пікірінше [2] медиа-педагогикада екі негізгі ұйымдастырушылық модельді бөліп көрсетуге болады. Біріншісі медиақұзыреттілікті қалыптастыру бойынша арнайы курсты енгізуді көздейді, екіншісі дәстүрлі пәндер курсына масс-медияның ерекшеліктерін пайдалану мүмкіндіктерін зерттеуді қамтиды. Бұл тәсілді жүзеге асырудағы негізгі қиындықтар дәстүрлі пәннің мазмұнының жаңа элементтерімен байланысын анықтау және осы пәндер бойынша оқу бағдарламаларын үйлестіру болып табылады. Екінші модель бұқаралық ақпарат құралдарын аспектілі талдау идеясына негізделуі керек. Бұл өнімді болып көрінеді, өйткені ол кез-келген бұқаралық ақпарат құралдарының мәтінін белгілі бір тұтастық ретінде қарастыруға және сонымен бірге оны әртүрлі көзқарастардан талдауға мүмкіндік береді. Автор бұл модельді «аспект моделі»деп атайды. Бұл жағдайда негізгі зерттеу нысаны масс-медияның өздері емес, олардың өнімдері, яғни «медиа мәтіндер» болып табылады. Педагогтарды даярлау кезінде бұл модель тиімді болады, өйткені ол қазіргі заманғы педагогикалық білімнің ерекше саласы ретінде медиапедагогиканы студенттердің болашақ кәсіби қызметінің ерекшелігімен біріктіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ол оқытылатын пәннің функциясын кеңейтуге әсер етеді, өйткені қазіргі заманғы электрондық медиа оқу міндеттерінің толық кешенін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Бұл жұмыста біз олардың біреуіне ғана жүгінеміз, әлеуметтік-педагогикалық шындықты зерттеуде студенттердің тәуелсіздігін дамыту. Осы функцияны іске асыру үшін біз студенттердің медиа-ресурстармен өзіндік жұмысын ұйымдастыру үшін типтік тапсырмалар мен диагностикалық құралдарды әзірледік.

Медиапедагогика мен әлеуметтік педагогиканың интеграциялық моделі «Әлеуметтік педагогиканың негізгі тұжырымдамалары» курсына оқу кезінде сыналды. Студенттердің оқу іс-әрекетін жандандыруға арналған тапсырмалар, әлеуметтік шындықты танудың классикалық танымдық кестесі жасалды. Телевизиялық бағдарламаларды қолдана отырып, студенттердің өзіндік жұмысына арналған тапсырмалардың мысалдары келтірілген.

№ 1 тапсырма. Ақпаратты жүзеге асыру

Сізді қызықтыратын әлеуметтік-педагогикалық мәселені зерттеу үшін таңдаған телешоулардың атын атаңыз. Келесі оқу карточкасын толтырыңыз (кесте. 1). Студенттердің тапсырманы орындау нәтижесінің тұсаукесері жұппен жұмыс істеген кезде ұйымдастырылады. Студенттердің бірі оқу картасында жазылған тармақтар бойынша қаралған телебағдарламалар туралы әңгімелейді. Екіншісі – алынған ақпаратты талдайды. Екінші студент телешоуларды ұсынады. Екі студенттің әлеуметтік-педагогикалық ақпаратын жаңғырту және түсіндіру мүмкіндігі бағаланады.

Тапсырма 2. Ақпаратты түсіну

Телебағдарламалардың мазмұнымен байланысты әлеуметтік-педагогикалық мәселе қандай? Оның мәні неде? Телешоуларда ұсынылған фактілер мен нақты өмір фактілері арасындағы байланысты дәлелдеңіз. Телебағдарламаларда ұсынылған мәселені не тудыратынын анықтаңыз. Телешоуда берілген осы мәселенің шешімін анықтаңыз және өз шешіміңізді ұсыныңыз.

№ 3 тапсырма. Ақпаратты түсіндіру

Телебағдарламаларда келесі тармақтар бойынша ашылған әлеуметтік-педагогикалық мәселені түсіндіру үшін критерийлерді жасаңыз: мәселенің себептері, даму барысы, салдары және шешімі; әлеуметтік-педагогикалық мәселенің өзектілігі; әлеуметтік-педагогикалық мәселені телехабар арқылы ұсынудың жаңалығы. Өзірленген критерийлер бойынша телешоулардағы әлеуметтік-педагогикалық мәселенің аспектілерін түсіндіріңіз.

№ 4 тапсырма. Ақпаратты бағалау

Әлеуметтік-педагогикалық проблеманы көрсету үшін телешоулардың мүмкіндіктерін бағалаңыз: артықшылықтары мен кемшіліктері.

№ 5 тапсырма. Ақпаратты қолдану

Телебағдарламалар туралы ақпаратты қолдана отырып, әлеуметтік зерттеу жобасын жасаңыз-педагогикалық мәселелер. Зерттеу жобасына: зерттеу жобасының атауы немесе тақырыбы; зерттеу мақсаты; зерттеу барысы, яғни зерттеуді жүзеге асыру қдамдарының қысқаша сипаттамасы енгізілуі тиіс. Американдық университеттердегі зерттеу нәтижелері әлеуметтік пәндерді оқу кезінде мультимедиялық құралдармен жұмыс істейтін студенттердің көбірек сұрақтар қоятындығын, сонымен қатар олардың сұрақтары жоғары деңгейде екенін көрсетті. Бұл студенттер күрделі әлеуметтік мәселелерді талқылау кезінде әртүрлі рөлдерді оңай қабылдайды [6].

Біздің зерттеуімізде біз студенттердің тапсырмаларды орындау деңгейін зерттедік, бағалау критерийлері медиамәтіндермен жұмыс істей білу дәрежесін және студенттердің әлеуметтік педагогика мәселелерін тұжырымдамалық түсінуін қамтыды. Тапсырмалардың орындалуын бағалау үшін шамамен критерийлерді белгілейміз.

№ 1 тапсырма үшін критерийлер:

- таңдалған ақпарат көздерінің саны;
- ақпаратты дәл, толық жаңғырту;
- ақпарат көздерінің сенімділігі.

Бағалау шкаласы барлық тапсырмалар үшін «0» – ден «1» – ге дейінгі бағалау мәндерін қарастыратынын ескеріңіз.

№ 2 тапсырманы бағалау критерийлері:

- әлеуметтік мәселенің нақты дұрыс атауы және оның нақты тұжырымы (мәселені түсіну деңгейі);

- фактілер мен белгіленген мәселе арасындағы байланыстың сенімді дәлелі (мәселені түсіну деңгейі);

- мәселені шешудің түпнұсқа нұсқасы (инсайд).

№ 3 тапсырманың критерийлері:

- мәселенің әртүрлі аспектілерін қамту кеңдігі;

- мәселенің өзектілігі мен жаңалығының негізділік дәрежесі.

№ 4 тапсырманың өлшемі:

- мәселені анықтау үшін ақпаратты бағалаудың жеткіліктілік дәрежесі.

№ 5 тапсырманың орындалуын бағалау критерийлері:

- зерттеу логикасы (мәселені зерттеудің дәстүрлі емес тәсілі);

- мәселені зерттеуде ақпаратты пайдалану дәрежесі.

Біздің зерттеуіміздің нәтижелері болашақ мұғалімдердің өзіндік сыни ойлау қабілетін қалыптастыру құралдарының бірі интерактивті оқыту модельдерін қолдана отырып, студенттердің өзіндік қызметін ұйымдастыру болып табылады деген қорытындыға келуге мүмкіндік береді. Телебағдарламалар медиа ортаның элементі ретінде интерактивті оқыту моделін құруға мүмкіндік береді, онда оқытушы оқытудың ұйымдастырушысы, телебағдарламалар – нақты әлеуметтік ортаны көрсету құралы, студенттер – оқу қызметінің субъектілері ретінде әрекет етеді. Оқытушы оқу іс-әрекетін бағыттайтын индикативті құралдарын қолдануы, бұл жағдайда студенттердің ақпаратты қабылдау, түсіну және игеру заңдылықтарын ескеріп отыру, типтік оқу тапсырмалары болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Носкова Т.Н. Психодидактика информационно-образовательной среды: учеб. пособие. – СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 2007. –171 с.
2. Спичкин А.В. Что такое медиаобразование: кн. для учителя. –Курган, 1999. – 114 с.
3. Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. –Ростов: ЦВВР, 2001. – 708 с.
4. Федоров А.В. Медиаобразование и медиаграмотность. –Таганрог: Кучма, 2004. – 340 с.
5. Федоров А.В., Новикова А.А. Медиаобразование в ведущих странах Запада. – Таганрог: Кучма, 2005. – 270 с.
6. Baker E.A. (2009). Multimedia Case-based Instruction in Literacy: Pedagogy, Effectiveness, and Perceptions. Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 18(3), 249-266. Chesapeake, VA: AACE. Retrieved from <http://www.editlib.org/p/27096> (дата обращения 13 февраля 2012).

ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГОВ К РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИИ КАК АКТУАЛЬНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ТРЕНД И ЗАДАЧА НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Тимченко Екатерина Сергеевна,

канд. пед. наук, доцент кафедры инклюзивного образования и социально-педагогической реабилитации Академии психологии и педагогики,

Тимченко Иван Владимирович,

стажер-исследователь, аспирант Академии психологии и педагогики,
Южный федеральный университет, г. Ростов-на-Дону

Аннотация

Өзектілігі. Мақала инклюзивті білім беру жағдайында кәсіби мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асыруға педагогикалық кадрларды даярлауды қарастыруға арналған. Бұл мәселе ТМД елдерінде және Ресей Федерациясында ғылыми ізденістің өзекті бағыттарының бірі болып табылады, бұл оны үздіксіз педагогикалық білім берудің бірыңғай міндеттері контекстінде ғылыми-білім беру кеңістігін біріктіретін өтпелі тренд ретінде анықтауға мүмкіндік береді.

Бұл мақаланың мақсаты білім беру жүйесіне инклюзивті тәжірибені белсенді енгізу тұрғысынан Болашақ және қазірдің өзінде жұмыс істейтін мұғалімдерді кәсіби даярлаудың негізгі бағыттарын айқындау, сондай-ақ аталған мәселелерге арналған Заманауи педагогикалық зерттеулерді талдау болып табылады.

Түйінді сөздер: инклюзивті білім беру, педагогикалық кадрларды даярлау, инклюзия жағдайында жұмысқа дайындықты қалыптастыру.

Аннотация

Актуальность. Статья посвящена рассмотрению подготовки педагогических кадров к реализации профессиональных целей и задач в условиях инклюзивного образования. Данная проблематика является одним из актуальных направлений научного поиска в странах СНГ и в Российской Федерации, что позволяет определить ее как сквозной тренд, объединяющий научно-образовательное пространство в контексте единых задач непрерывного педагогического образования.

Целью данной статьи является выделение ключевых трендов профессиональной подготовки будущих и уже работающих учителей в контексте активного внедрения в систему образования инклюзивных практик, а также анализ современных педагогических исследований, посвященных заявленной проблематике.

Ключевые слова: инклюзивное образование, подготовка педагогических кадров, формирование готовности к работе в условиях инклюзии.

Abstract

Relevance. The article is dedicated to the consideration of training teachers for achieving their professional goals and objectives within inclusive education environment. This subject is one of the relevant areas of scientific research in the CIS countries and in the Russian Federation, thus allowing to define it as a cross-cutting trend unifying scientific and educational space in the context of the common objectives of continuing teacher education.

This article is aimed at highlighting the key trends in professional training of future teachers and those who are working in the context of active implementing of inclusive practices in the education system, and also analysing current pedagogical research on the problems claimed.

Keywords: inclusive education, teacher training, preparing to work in inclusive environment.

В настоящее время сфера профессиональной деятельности педагогов претерпевает ряд существенных изменений, связанных как с актуальными требованиями нормативных документов, регламентирующих деятельность учителя, так и с новыми ключевыми ориентирами развития общества в целом и образования, в частности. К таковым относится инклюзия, которая на сегодняшний день переходит из разряда призрачных и далеких идей в категорию актуальных социальных и образовательных реалий. Проектирование доступного образовательного пространства, поиск адаптирующих технологий и адаптивных методов работы с лицами, имеющими ограниченные возможности здоровья и инвалидность, создание универсального дизайна дидактических материалов и многое другое является в настоящее время предметом научных исследований в области образования и педагогических наук. Также важным направлением исследовательского поиска является разработка универсальных модельных образцов профессиональной подготовки педагогов для системы инклюзивного образования.

В системе инклюзивного образования востребованы высококвалифицированные профессионалы, способные к работе с обучающимися, имеющими ограниченные возможности здоровья и инвалидность различных нозологических групп, относящихся к разным возрастным категориям, требующих создания специальных условий в образовательных организациях различных уровней (от дошкольного до высшего). Воспитатель детского сада, учитель общеобразовательной школы, преподаватель организации профессионального образования – все они должны в равной степени готовы к профессиональной деятельности и обладать компетенциями, необходимыми для работы в условиях инклюзивного образования.

Среди исследований, посвященных проблемам подготовки педагогических кадров и формирования их готовности к работе в условиях инклюзивного образования, выделяются работы, ориентированные на осмысление опыта подготовки педагогов для организаций дошкольного образования (Анисимова Э.С., Бандаков М.П., Викулов А.Д., Винокурова Н.В., Горбунова Н.В., Денисова О.А., Емельянова И.Д., Задворная М.С., Кирсанова В.Г., Леханова О.Л., Маркова С.В., Павленко Т.А., Руднева А.А., Самарцева Е.Г., Улзытуева А.И., Шавшаева Л.Ю., Юргулевич Т.А. и др.), учителей для инклю-

зивных общеобразовательных школ и специалистов помогающих профессий (Алехина С.В., Блинова Л.Н., Ведерникова Л.В., Горюнова Л.В., Дутикова Ю.С., Еланцева С.А., Жусупбекова З.Д., Ивенских И.В., Кузьмина О.С., Мареев В.И., Панасенкова М.М., Ромашевская Е.С., Сидамонти Э.Т., Тахтамышева Г.Ч., Хитрюк В.В., Четверикова Т.Ю., Швед М.В., Эсенгулова М.М. и др.), преподавателей системы инклюзивного профессионального образования (Ахметова Д.З., Бараковских К.Н., Венцель Р.Б., Горюнова Л.В., Дамадаева А.С., Зорина Е.Е., Илюхина Т.С., Калугина Д.А., Леонова А.В., Мануйлова В.В., Романенкова Д.Ф., Селиванова Ю.В., Тимченко Е.С., Фильченкова И.Ф., Чотчаева Ф.А., Шумилова Е.В. и др.).

Многовекторность и разнообразие вариантов исследовательского поиска, связанного с проблематикой подготовки педагогических кадров для системы инклюзивного образования, актуализирует необходимость отдельного осмысления теоретических аспектов и систематизированного представления практики формирования готовности педагогов различных типологических групп к реализации инклюзивного образования.

Проблема подготовки учителя общеобразовательной школы к работе в условиях инклюзии в настоящее время является предметом многих исследований, раскрывающих различные ее аспекты, начиная от методологических оснований и заканчивая частными методиками формирования инклюзивной готовности педагогических кадров. Внимание исследователей привлекают и смысловые ориентиры инклюзивной готовности учителя, и личностные качества, необходимые для инклюзивного педагога, и технологические аспекты реализации инклюзивного образования в контексте включения данной информации в программы подготовки будущих учителей. С.В. Алехина справедливо отмечает, что «первичным и важнейшим этапом подготовки системы российского образования к реализации процесса инклюзии является стадия психологических изменений и уровня профессиональных компетентностей ее специалистов» [1, с. 26]. Именно готовность учителей, как ведущих субъектов инклюзивного образовательного процесса, определяет качество и результативность образовательной инклюзии детей с ограниченными возможностями здоровья и инвалидностью.

Важно отметить и тот факт, что профессиональная подготовка педагогов общеобразовательной школы в контексте задач инклюзивного образования активно исследуется учеными в странах СНГ (Белоруссии, Армении, Казахстане, Киргизии и др.). Так, например, А.П. Сманцер анализирует педагогические условия подготовки будущих учителей для системы инклюзивного образования Республики Беларусь, определяя в качестве методологической основы формирования готовности будущего педагога к трудовой деятельности в условиях инклюзивного образования компетентностный подход [5, с. 308]. А.П. Сманцер и З.С. Курбыко подчеркивают, что «в учреждении образования необходимо моделировать процесс подготовки будущего учителя к работе в инклюзивной среде» [6, с. 7], который должен включать нормативно-правовой, теоретико-методологический, мотивационно-целевой, содержательно-информационный, операционально-технологический, организационно-планирующий, эмоционально-волевой, оценочно-рефлексивный и результативно-корректирующий компоненты.

В.В. Хитрюк отмечает, что готовность педагогов к реализации инклюзивного образования во многом определяет и характер, и стратегии, и модели поведения в инклюзивном образовательном процессе [11], что, безусловно, важно учитывать при проектировании программ подготовки педагогических кадров для системы инклюзивного образования. Понимание и принятие ценностей инклюзии, включенность их в педагогическое сознание в качестве ведущих целевых установок образовательного процесса является показателем готовности будущих и уже работающих педагогических кадров к работе в условиях инклюзивного образования.

Мы разделяем мнение М.В. Швед о том, что «инклюзия влечет за собой изменения и модификации в содержании педагогической подготовки, подходах, структурах

и стратегиях и предполагает много вариантов решения возникающих проблем» [12, с. 254]. Важно трансформировать существующую образовательную среду, учитывая особые образовательные потребности детей с ограниченными возможностями здоровья и инвалидностью. Начало подобной трансформации напрямую опосредовано наличием профессиональных кадров, готовых к осуществлению преобразований в образовательной системе.

К.С. Тебенова, Б.Д. Дахбай, А.Р. Рымханова, З.Д. Жусупбекова, Г.Н. Мусеева, Н.А. Терекулова, А.А. Садыкова и другие ученые подробно анализируют проблемы подготовки педагогических кадров для работы в условиях инклюзивного образования Республики Казахстан [9; 10]. Авторы определяют в качестве ведущего вектора решения существующих проблем ориентацию на глобальные изменения в системе подготовки педагогических кадров страны, необходимость создания новых, ориентированных на задачи инклюзивного образования программ подготовки бакалавров и магистров, актуальность совершенствования системы дополнительного профессионального и постдипломного образования педагогических кадров. Особенно подчеркивают исследователи необходимость подготовки учителей-предметников, реализующих профессиональную деятельность в среднем звене и старших классах инклюзивных школ, так как начальная школа и дошкольные образовательные учреждения относительно неплохо обеспечены кадрами, имеющими квалификацию в сфере специального образования лиц с особыми потребностями.

Л.А. Шкутина, А.Р. Рымханова, Н.В. Мирза, Г.С. Ашимханова и Г.К. Алшынбекова [14] отмечают, что в настоящее время изменения, происходящие в системе образования Республики Казахстан, актуализировали профессиограмму современного учителя, который должен быть готов к работе в условиях инклюзивного образования. Необходимость принимать новые профессиональные роли, конструктивно действовать в инклюзивном образовательном процессе, грамотно использовать методики и технологии работы с особенными детьми обусловили поиск перспективных вариантов преобразований в системе подготовки будущих учителей [2; 13].

С.Э. Иманкулова рассматривая подготовку будущих учителей к работе в условиях инклюзивного образования на примере Кыргызской Республики, подчеркивает, что готовность современного педагога качественно выполнять профессиональные функции в инклюзивной школе является одним из маркеров конкурентоспособности специалиста на рынке труда [3]. С автором трудно не согласиться, учитывая тот факт, что инклюзия в настоящее время становится не только транслируемой руководством установкой, но и приобретает статус глобальной социальной, культурной и образовательной идеи.

Анализ исследований проблем подготовки педагогических кадров к работе в условиях инклюзивного образования в некоторых странах ближнего зарубежья показывает, что страны Содружества Независимых Государств сохранили единый подход к функционированию образовательных систем, что и обуславливает во многом сходство проблемного поля развития инклюзивной теории и практики и единство векторов научного поиска в контексте определения эффективных условий формирования готовности педагогических кадров к работе в инклюзивном образовательном пространстве.

Обобщенный взгляд на проблематику подготовки педагогических кадров к осуществлению профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования позволил исследователям определить несколько ключевых моментов, требующих скорейшего нахождения эффективных способов их решения [4; 7; 8]: формирование ценностного отношения к инклюзивному образованию; установление соответствия между программами подготовки педагогических кадров и реальными требованиями работодателей; практикоориентированность профессиональных образовательных программ подготовки педагогических кадров для системы инклюзивного образования на

уровне бакалавриата и магистратуры; реализация принципов гибкости и мобильности в профессиональной подготовке педагогических кадров для системы инклюзивного образования; создание системы непрерывного научно-методического сопровождения практической деятельности педагога в условиях инклюзивного образования; сохранение психологического здоровья и профилактика профессионального выгорания педагогов, реализующих инклюзивные практики; развитие профессионального партнерства педагогов образовательных организаций в реализации инклюзивного образования.

Проведенный анализ современных исследований, посвященных проблемам подготовки педагогических кадров к работе в условиях инклюзивного образования, показал, что векторы российских научных исследований во многом схожи с направлениями научного поиска в странах СНГ, что позволяет говорить о возможностях использования актуального опыта соседних государств. На сегодняшний день наблюдается тенденция к активному поиску эффективных вариантов практико-ориентированной подготовки педагогических кадров к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образовательного пространства. Вниманием исследователей охвачены как методологические аспекты инклюзивных практик, так и модельные варианты подготовки кадров для инклюзивных образовательных организаций, в том числе учителей начальной школы, учителей-предметников, специалистов помогающих профессий.

Список литературы:

1. Алехина С.В. Подготовка педагогических кадров для инклюзивного образования // Педагогический журнал Башкортостана. 2013. № 1 (44). С. 26-32.
2. Венгловская Н.С., Венгловский В.С. Методика формирования психологической и методической готовности будущих учителей к работе в условиях инклюзивной образовательной среды // Фундирование инновационных подходов к здоровьесбережению, обучению, социальной адаптации и реабилитации различных категорий населения: Материалы Международной научно-практической конференции. – Липецк: Издательство Липецкого государственного педагогического университета имени П.П. Семенова-Тян-Шанского, 2019. – С. 48-53.
3. Иманкулова С.Э. Подготовка будущих учителей к работе в условиях инклюзивного образования // Актуальные вопросы образования и науки. 2019. № 2(68). С. 39-41.
4. Кузьмина О.С. Проблемы подготовки кадров к работе в условиях инклюзивного образования. Обзор педагогических исследований // Международный научно-исследовательский журнал International Research Journal. 2016. № 4 (46). Часть 3. С. 71-74.
5. Сманцер А.П. Педагогические условия подготовки будущих учителей к работе с детьми в условиях инклюзивного образования // Известия Смоленского государственного университета. 2012. № 2(18). С. 301-309.
6. Сманцер А.П., Курбыко З.С. Теоретическое обоснование модели подготовки будущих учителей к работе с детьми в условиях инклюзивного образования // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия Е. Педагогические науки. Педагогика. 2013. № 15. С. 2-8.
7. Старовойт Н.В. Педагог инклюзивной школы в ракурсе профессиональных требований, научных исследований и практики // Известия Балтийской государственной академии рыбопромыслового флота. 2018. № 1(43). С. 180-184.
8. Тахтамышева Г.Ч. Проблемы развития профессионального партнерства педагогов образовательных организаций в реализации инклюзивного образования // Герценовские чтения: психологические исследования в образовании. 2019. Выпуск 2. С. 673-680.
9. Тебенова К.С., Дахбай Б.Д., Рымханова А.Р., Жусупбекова З.Д., Мусеева Г.Н. Проблемы подготовки педагогических кадров для работы в условиях инклюзивного образования // Международный журнал экспериментального образования. 2015. № 3. С. 168-171.
10. Турекулова Н.А., Садыкова А.А. Инклюзивно ориентированная подготовка учителей в вузе // Научно-практические исследования. 2020. № 3-1(26). С. 119-123.
11. Хитрюк В.В. Инклюзивное образование глазами педагога: «НАДО», «ХОЧУ», «МОГУ» // Веснік МДУ імя А.А. Куляшова. 2014. № 1(43). С. 57-65.
12. Швед М.В. Компетентностный подход в подготовке будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования // Наука – образованию, производству, экономике: мате-

риалы XXI (68) Регион. науч.-практ. конференции преподавателей, науч. сотрудников и аспирантов, Витебск, 11-12 февраля 2016 г.: в 2 т. – Витебск: ВГУ имени П. М. Машерова, 2016. – Т. 2 – С. 253-254.

13. Шкутина Л.А., Рымханова А.Р. Проблема психолого-педагогической готовности будущих педагогов к работе с детьми, имеющими особые образовательные потребности // Конференциум АСОУ: сборник научных трудов и материалов научно-практических конференций. 2018. № 3-2. С. 496-503.

14. Шкутина Л.А., Рымханова А.Р., Мирза Н.В., Ашимханова Г.С., Алшынбекова Г.К. Кадровый потенциал как основной фактор успешной реализации инклюзивной системы образования // Вестник Новосибирского государственного педагогического университета. 2017. Том 7. № 1. С. 21-33.

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УЧИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ОБНОВЛЕННЫМ ГОСУДАРСТВЕННЫМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ СТАНДАРТАМ

Уразбаева Гульсн Шиндаулетовна,
учитель математики,
Аманбаева Сауле Куанышбаевна,
учитель английского языка,

КГУ «Общеобразовательная школа имени Б. Майлина
отдела образования района Беимбета Майлина»

Управления образования акимата Костанайской области, с.Әйет

Аннотация

Өзектілігі. Қазіргі жағдайда мұғалімдер шығармашылық жолмен жұмыс жасау, оқу материалын үйлестіре білу және әр оқушының жеке дамуын жіберіп алмау керек. Кез-келген мұғалім цифрлық трансформация процесін өтіп, қолайлы оқыту технологияларын анықтайды. Оқу үдерісіндегі заманауи ақпараттық және білім беру құралдарын енгізудің жетекші рөлі атап көрсетілген.

Мақсаты. Жаңа технологияларды игеру және қазіргі жағдайда трансформация процесін сәтті өту туралы бірқатар ұсыныстар берілді.

Түйінді сөздер: «цифрлық трансформация», «кәсіби-педагогикалық құзыреттілік», «ақпараттық және білім беру құралдары», «digital- ұрпақ, «мұғалімдер қауымдастығы».

Аннотация

Актуальность. В современных условиях учителя должны работать в творческом русле, успевать совместить учебный материал и не упустить личностное развитие каждого обучающегося. Каждый педагог проходит процесс цифровой трансформации и выделяет для себя приемлемые технологии в обучении. Подчеркнута ведущая роль внедрения современных информационно-образовательных инструментов в процесс образования.

Цель. Предложен ряд рекомендаций, как освоить новые технологии и успешно пройти процесс трансформации в современных условиях. Отмечены положительные аспекты интеграции традиционных методов обучения с современными.

Ключевые слова: «цифровая трансформация», «профессионально-педагогические компетенции», «информационно-образовательные инструменты», «digital-поколение», «учительские сообщества».

Abstract

Relevance. In modern conditions, teachers must work in a creative way, manage to combine the educational material and do not miss the personal development of each student. Each teacher goes through the process of digital transformation and identifies acceptable technologies in teaching. The leading role of the introduction of modern information and educational tools in the educational process is emphasized.

Goal. A number of recommendations on how to master new technologies and successfully pass the transformation process in modern conditions are proposed. The positive aspects of the integration of traditional teaching methods with modern ones are noted.

Keywords: «digital transformation», «professional and pedagogical competencies», «information and educational tools», «digital generation», «teacher communities».

В современных условиях перехода к обновленным государственным образовательным стандартам меняется статус педагога, его образовательные функции, соответственно меняются требования к его профессионально-педагогической компетенции. Поэтому мы так много слышим о профессиональном саморазвитии личности учителя.

На сегодняшний день мы наблюдаем сложную обстановку в деятельности педагогов: во-первых, растут требования к качеству образования; во-вторых, образовательные программы все более наполняются информационно-коммуникационным контентом; в-третьих, постоянно растут требования и к квалификации, и к личностным качествам педагогов. Учителя должны работать только в творческом русле, успевать совместить учебный материал и не упустить личностное развитие каждого обучающегося. Ведь современное общество хочет видеть обучающегося как личность всесторонне развитую, умеющую сотрудничать в любых социальных группах, анализировать, критически относиться к своей деятельности, а главное, быть в постоянном поиске к самореализации. [1, с.3]

Сейчас, когда в школах внедряется уже целый ряд информационно-образовательных инструментов, у каждого учителя есть свои предпочтения. Без одних цифровых инструментов мы уже не представляем нашу работу, а некоторые инструменты, по нашему мнению, лишь отвлекают нас.

Думаю, коллеги, все согласятся с тем, что с момента своего появления в школе информационные технологии не прекращают развиваться.

Сначала это был мультимедийный проектор, и мы восторженно демонстрировали ученикам созданные в Power Point свои слайды.

Затем появились интерактивные доски, и мы вдруг увидели новые возможности организации учебных занятий.

Второе десятилетие 21-го века стало периодом внедрения интернет-технологий, использования мобильных устройств, электронных журналов и дневников, цифровых дидактических игр и технологий виртуальной реальности.

Но время идёт. Иногда мы сами убеждаемся, что в новых технологиях есть рациональное зерно. Часто мы видим успехи своих коллег, работающих по-новому.

В настоящее время свой отпечаток на методы преподавания накладывает и дистанционное обучение. За довольно короткий период учителям пришлось перестроить всю свою методику преподавания с учетом дистанционного обучения. Все учителя Казахстана были в активном поиске рациональных методов обучения посредством различных информационных технологий. Какова бы не была сложной задача, каждый педагог прошел процесс цифровой трансформации и выделил для себя приемлемые технологии в обучении.

Сейчас я хочу предложить вам ряд рекомендаций, как освоить новые технологии, особенно если вы остаётесь в плену старых предпочтений.

1. Учитесь у своих учеников

Когда вы испытываете трудности в использовании нового технологического инструмента, обычно на помощь приходит ученик. В период бурно развивающихся информационно-коммуникационных технологий наши дети – это так называемое «digital-поколение», для которого smart-устройства и гаджеты, использующие «продвинутые» технологии, являются обязательными элементами жизненного пространства. Информационные технологии приходят к ним естественным образом.

Даже ученики начальных классов уверенно пользуются цифровыми инструментами. Не секрет, что шестилетние дети лучше понимают и быстрее осваивают информационно-коммуникационные технологии, чем те, кто старше 45 лет.

Конечно, это стресс для учителя, когда всё идет не по плану, когда что-то не открывается, не грузится. Именно тогда ученик может прийти на помощь. Это делает вашу работу немного легче, а адаптация к новой технологии происходит более плавно.

Ученики могут стать вашими добровольными техническими помощниками. В конечном счёте, учителя и ученики совместными усилиями быстрее добьются результатов в использовании тех или иных цифровых технологий.

2. Будьте активны в получении новых знаний

Не пугайтесь информационных технологий. Вместо этого рассмотрите возможность продвижения вперед. Посещайте семинары, мастер-классы, тренинги. Ищите в интернете вебинары, вступайте в профессиональные «тусовки» (учительские сообщества). Чтобы развиваться как учитель, вам нужно идти в ногу с образовательными технологиями. И ваши ученики тоже должны осваивать новые технологии, чтобы после окончания учёбы быть конкурентоспособными на рынке труда.

Будьте активны в поиске изменений. Знакомьтесь с новым, изучайте его. Наблюдайте за тем, что происходит в мире образовательных технологий.

3. Сосредоточьтесь на позитивных аспектах технологии

Рассмотрите преимущества информационной технологии. Подумайте, как она может облегчить вашу работу. К примеру, использование Интернет – технологий. Это может некоторых учителей раздражать, но Интернет – технологии имеют свои преимущества. Ученики могут публиковать свои проекты в Интернете, принимать участия в различных форумах, конкурсах, олимпиадах. Можно всегда узнать домашнее задание, а родителям не только ознакомиться с ним, но и проследить его выполнение. Благодаря Интернету ученическая работа не затеряется, а родители могут обеспечить условия для её выполнения. [2, с.13]

Те ученики, которые временно не могут посещать школу, благодаря Интернету не отстанут в учёбе. И вы можете им в этом помочь. К примеру, в настоящее время многие из нас обучают ребят дистанционно. Выбрав приемлемую для вашего предмета технологию, процесс обучения может быть легким и интересным.

Дифференциацию, индивидуальный подход в обучении также легче обеспечить с помощью информационных технологий. Ученики могут работать в присущем для них темпе, и учебные задачи могут быть подготовлены с учётом их индивидуальных способностей и особенностей.

4. Обеспечьте конструктивную обратную связь

Когда вы внедряете в классе новую информационную технологию, обязательно проанализируйте её эффективность. Независимо от того, какие вы получите результаты: положительные или отрицательные, не держите их в себе. Иногда внедрение той или иной технологии потребует времени. Пока вы и ваши ученики не вникнете во все тонкости данной технологии.

Если есть проблемы с новыми программами и онлайн сервисами, не стесняйтесь сообщить об этом. Мы – практики. Мы знаем, что действительно происходит в классе. Что получается, а что нет. Сообщите о возникающих проблемах сервисному центру, тем компаниям, чью технологию вы используете. Они могут не знать о повседневно возникающих проблемах. Чем раньше вы обратите внимание на эти проблемы, тем лучше.

К примеру, в текущем учебном году в условиях дистанционного обучения наша школа активно использует образовательную платформу «Bilim Land: Online Mektep». Учителя не только указывали на возникающие трудности, но и выдвигали конструктивные предложения. И к ним прислушивались.

5. Не возводите технологию в абсолют

Планируйте разнообразие учебных занятий. Продумайте организацию групповых учебных действий, дискуссий, дидактических игр или заданий, где нужны будут только ручка, бумага и книга. Это сменит темп обучения, вернёт учащихся к основательным неторопливым, но глубоким размышлениям.

Этот стиль обучения – с использованием как онлайн, так и офлайн технологий, как правило, называется смешанным обучением и является отличной возможностью «передохнуть» для тех неуверенных в себе учителей, которые с опаской используют информационные технологии.

Это хорошо не только для вас, но и для ваших учеников. Вы бросаете им вызов на выполнение учебных задач, не полагаясь на информационные технологии. Это позволит ученикам совершенно иначе выстраивать свой познавательный маршрут.

Ученики будут держать в памяти таблицу умножения, даты, математические формулы и так далее, не полагаясь только на всезнающий интернет.

6. Установите четкие границы обучения

Интернет, смартфоны и дидактические игры являются примерами цифровых инструментов, используемых в современной школе. Такие инструменты не могут использоваться продуктивно, если четкие границы и правила не установлены. Все мы знаем, что ученики могут использовать свои смартфоны и планшеты совершенно в других целях, не сосредотачиваясь на учебных задачах. Соблазнов очень много. Эти онлайн соблазны в виде игр, бездумной переписки, блуждания по развлекательным сервисам затрудняют внедрение информационно-образовательных технологий. Когда вы начинаете создавать правила, привлекайте к этому учеников.

Пусть «digital-поколение» сами определяют наиболее важные правила. Ученики прекрасно понимают, что можно и что нельзя. Им легче будет соблюдать те правила, которые они сами же и помогли сформулировать. Данные правила должны быть общеизвестными, растиражированными, компактными. Без сомнения, к ним впоследствии можно вернуться и что-то изменить, вписать новое.

7. Используйте социальные сети

Многие считают, что социальные медиа отвлекают детей и препятствуют обучению. Но независимо от запретов, ученики там активно присутствуют. Между тем, социальные сети имеют свои образовательные возможности.

8. Сотрудничайте с технически продвинутыми коллегами

В сотрудничестве – сила! Обменивайтесь ресурсами, идеями, полезными ссылками. Сотрудничество учителей сказывается на успеваемости учащихся. Поддержка со стороны коллег упростит адаптацию к информационным технологиям. Чем больше у вас поддержки, тем больше вы приобретёте уверенности. Не стесняйтесь обсуждать ваши технические и технологические проблемы. Делитесь своими идеями и разработками и посмотрите, как они используются на уроках других учителей. Иногда я не могла узнать свои разработки, видя насколько они удачно трансформировались на различных учебных предметах, насколько фантазия учителей обогатила тот или иной придуманный мною приём. У всех нас есть чем поделиться, чтобы помочь коллегам! [3, с.2]

9. Старые или новые подходы... или и то, и другое?

В формате мобильного обучения можно сделать очень многое, но, чтобы мобильное обучение было по-настоящему успешным, его необходимо тщательно адаптировать. В процессе принятия решений по использованию компьютеров, планшетов или различных цифровых технологий обучения необходимо руководствоваться правилом: учит не устройство, а преподаватель. Дети помнят тех учителей, которые вдохновляли и воспитывали их, а не те информационные технологии, которая приходят и уходят. Информационно-образовательные технологии не заменят учителей. Цифровые инструменты лишь помогают педагогам в достижении их образовательных целей.

Надеюсь, эти рекомендации помогут вам эффективно использовать информационные технологии, оставаясь при этом верными себе.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан «О статусе педагога» от 27 декабря 2019 года № 293-VI, [Электронный ресурс] URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000293>

2. Рязанцева Е. П. Обзор популярных цифровых образовательных инструментов [Электронный ресурс] URL: <https://nsportal.ru/shkola/obshchepedagogicheskie-tekhnologii/library/2019/02/11/obzor-populyarnyh-tsifrovyyh>

3. Гилева Т.А. Компетенции и навыки цифровой экономики: разработка программы развития персонала, [Электронный ресурс] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompetentsii-i-navyki-tsifrovoy-ekonomiki-razrabotka-programmy-razvitiya-personala>

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ ТИПО ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДХОДОВ И ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ

Утегенова Гульнара Маратовна,
руководитель отдела развития учебно-методической работы организаций ТИПО
Управления образования акимата Костанайской области,
Бокаева Марал Мендыбаевна,
руководитель методического кабинета ТИПО
Управления образования акимата Костанайской области,
Терновая Ольга Валерьевна,
заместитель директора по научно-методической работе,
Костанайский строительный колледж, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Мақалада ҚР техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіне енгізілетін заманауи тәсілдер қарастырылған. Жаңа білім беру бағдарламаларын, академиялық дербестікті, оқыту нәтижелерін бағалаудың негізгі компоненттерін енгізуді көздейтін ТЖКБ жүйесін жаңғырту бағыттары ашылды. Педагог қызметін курстан кейінгі сүйемелдеудің рөлі айқындалды.

Түйінді сөздер: жаңғырту; білім беру бағдарламасы; курстан кейінгі сүйемелдеу.

Аннотация

Актуальность. В статье рассмотрены современные подходы, внедряемые в систему технического и профессионального образования РК. Раскрыты направления модернизации системы ТИПО, предполагающие внедрение новых образовательных программ, академической самостоятельности, ключевых компонентов оценивания результатов обучения. Определена роль посткурсового сопровождения деятельности педагога.

Ключевые слова: модернизация; образовательная программа; посткурсовое сопровождение.

Abstract

Relevance. The article considers modern approaches implemented in the system of technical and vocational education of the Republic of Kazakhstan. The directions of modernization of the TVE system are revealed, which involve the introduction of new educational programs, academic independence, and key components of evaluating learning outcomes. The role of post-course support of the teacher's activity is defined.

Keywords: modernization; educational program; post-course support.

Модернизация технического и профессионального образования в Республике Казахстан предполагает внедрение в образовательный процесс учебных заведений принципиально новых образовательных программ, инновационных подходов и технологий обучения на основе международных стандартов [1].

Содействие повышению эффективности образовательного процесса в регионе реализуется через работу областных методических объединений, трансляцию опыта лучших международных практик в области изучения и внедрения новых образовательных программ, содействие переходу к преподаванию специальных дисциплин на английском языке и внедрение балльно-рейтинговой системы оценивания в учебный процесс ТИПО.

Повышение эффективности образовательного процесса ТИПО возможно путем перехода на самостоятельность ведения учебного процесса и развитие гибкого образо-

вательного процесса. Академическая самостоятельность позволит обновить образовательные программы и обеспечит соответствие запросам рынка труда; колледжи смогут самостоятельно выбирать курс, сроки и методы обучения, что, несомненно, увеличит конкуренцию и усилит качество, окажет непосредственное влияние на востребованность и современность образовательных программ и даст учебным заведениям четкое направление обновления. Предоставление академической самостоятельности организациям ТиПО будет способствовать не только внедрению самостоятельности в разработке образовательных программ колледжей с учетом требований работодателей, стандартов World Skills и цифровых, предпринимательских компетенций, но и признанию уровня профессиональной компетентности выпускников бизнес сообществом.

В колледжах области обновление образовательных программ проводится и с учетом требований World Skills, что является инструментом для обеспечения соответствия содержания образовательных программ требованиям современного производства. Так с сентября текущего года организации ТиПО включили в рабочие учебные программы стандарты WorldSkills.

С целью внедрения обновленной системы оценки качества обучающихся, педагогов и организации образования на основе лучших практик в рамках итоговой аттестации внедряется демонстрационный экзамен. В текущем году демонстрационные экзамены проведены в двух государственных колледжах региона: КГКП «Костанайский строительный колледж» по специальности 1401000 «Строительство и эксплуатация зданий и сооружений» и КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта» по специальностям 1114000 «Сварочное дело (по видам)» и 0713000 «Геодезия и картография».

Для обеспечения преемственности с высшим и послевузовским образованием в организациях ТиПО начался переход на кредитно-модульную технологию обучения в экспериментальном режиме. Организациями образования разрабатываются модульные программы прикладного бакалавриата. В Костанайском высшем экономическом колледже Казпотребсоюза программы прикладного бакалавриата внедряются по 2 специальностям: «Учет и аудит» и «Финансы» и в Костанайском высшем медицинском колледже по специальности «Сестринское дело». Костанайский политехнический высший колледж начнет подготовку специалистов по программе прикладного бакалавриата с сентября 2020 года по специальности 1304000 «Вычислительная техника и программное обеспечение по видам)» квалификации 130409 4 «Прикладной бакалавр программист вычислительной техники».

Образовательные программы учебных заведений области актуализированы на основе современных требований работодателей с целью устранения разрыва между спросом и предложением в квалифицированных кадрах на рынке труда. В образовательных программах учитывается модульно-компетентностный подход, так как техническое и профессиональное образование региона является основой для подготовки высококвалифицированных специалистов на международном рынке труда.

К примеру, в рамках международного проекта Германского Общества по международному сотрудничеству (GIZ) и международной производственной компании Knauf «Техническое и высшее профессиональное образование в строительных специальностях согласно требованиям рынка труда Казахстана» Костанайским строительным колледжем реализуется инновационная образовательная программа, предусматривающая использование методики дуального обучения на примере передового опыта Германии. В учебный процесс колледжа внедрены адаптированные учебные планы по специальности с увеличением практических занятий до 78% от общего количества учебных часов. Для реализации проекта на основании соглашения о сотрудничестве между колледжем и ТОО «Кнауф Гипс Капчагай» разработан экспериментальный рабочий учебный план, за основу которого взяты учебные планы Германии, Профессио-

нальные стандарты «Монтажник каркасно-обшивных конструкций», а также немецкая модель дуального обучения.

Ежегодно более трехсот педагогов системы технического и профессионального образования Костанайской области проходят республиканские курсы повышения квалификации, организованные некоммерческим акционерным обществом «Талап». Курсовая подготовка способствует совершенствованию профессиональной компетентности в сфере актуальных педагогических вопросов – внедрение новых образовательных программ, инновационных форм и методов обучения, приведение системы оценивания в соответствие с поставленными целями системы ТиПО. В ходе курсов повышения квалификации слушатели актуализируют знания в области основных нормативных правовых документов, регламентирующих деятельность системы ТиПО; расширяют представления об организационно-методическом обеспечении учебного процесса; развивают и совершенствуют практические знания и умения в использовании инновационных методов и средств обучения [2].

Немаловажным моментом является и посткурсовой мониторинг. Посткурсовое сопровождение деятельности обеспечивает развитие профессиональной компетентности педагога путем непрерывного мониторинга его посткурсовой деятельности и оказания методической, консультационной помощи.

Задачи посткурсового сопровождения:

- определение траектории развития профессиональных компетенций педагога на основе использования механизмов обратной связи (анкетирование, рефлексия, рекомендации по итогам оценивания, внедрение инновационных технологий в деятельность организаций системы ТиПО Республики Казахстан).

- методическое и практическое сопровождение деятельности педагога по внедрению в педагогическую практику полученных в процессе курсового обучения знаний, умений, навыков и компетенций;

- обобщение и распространение передового педагогического опыта [3].

Каждая из вышеназванных задач предполагает проведение ряда мероприятий:

1) сбор, обобщение и анализ информации, полученной с помощью инструментов посткурсового сопровождения:

- разработка опросников;
- проведение интервью с педагогами в фокус-группах;
- подготовка сводной информационной справки по результатам курсового обучения.

2) разработка методических рекомендаций по актуальным вопросам, возникающим в процессе использования на практике полученных на курсах знаний и компетенций.

3) обобщение и распространение инновационных идей, обмен передового педагогического опыта по внедрению образовательных технологий, полученного в период посткурсовой работы:

- мастер-классы;
- семинары-тренинги;
- круглые столы и т.д.

С целью сопоставления фактического состояния педагогической практики с ожидаемыми результатами программы курсов внештатными тренерами совместно с Костанайским строительным колледжем проведено заседание предметно-цикловой комиссии строительно-технических дисциплин. В мероприятии приняли участие методисты, мастера производственного обучения и преподаватели, прошедшие курсы по темам: «Совершенствование профессиональной компетентности методистов и педагогов системы технического и профессионального образования» и «Ключевые компоненты оценивания результатов обучения в системе технического и профессионального обра-

зования». Заседание прошло по теме «Использование инновационных форм и методов обучения». На мероприятие рассматривались вопросы: организация сопровождения проектной деятельности в учебном процессе колледжа; интерактивные технологии как средство повышения эффективности учебной подготовки студентов; интеграция образовательных инноваций и практики с учетом международного опыта при подготовке студентов строительных специальностей, а также интерактивные формы и приемы на принципах реализации элементов полиязычного обучения.

Подобного рода мероприятия способствуют определению траектории развития профессиональных компетенций педагогов, обобщению и распространению передового педагогического опыта и оказанию методической помощи в работе педагогов. А главное – это повысит качество кадрового потенциала и всего образовательного процесса колледжей. Сегодня организации тиПО находятся на этапе перемен и это коснется всех сфер их деятельности. Так Продолжается работа по внедрению новых подходов в обучении, способствующих развитию практических навыков и умений по применению балльно-рейтинговой буквенной системы оценки учебных достижений обучающихся; формированию и совершенствованию профессиональных компетенций педагогов по проектированию и разработке образовательных программ на основе профессиональных стандартов. Профессиональное развитие педагогических работников обеспечит условия для повышения качества преподавания, что, несомненно, повысит конкурентоспособность выпускников системы ТиПО [4].

Список литературы:

1. «Об утверждении Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 – 2025 годы». Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988.

2. Инструктивно-методические рекомендации по организации учебного процесса в учебных заведениях технического и профессионального, послесреднего образования к началу 2020-2021 учебного года от 31.08.2020 года.

3. Методические рекомендации по использованию системы критериального оценивания учебных достижений учащихся всех уровней. Сборник методических рекомендаций. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2015. – 507 с.

4. Правила организации и проведения курсов повышения квалификации педагогических кадров, утвержденных приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2016 года № 95 (с изменениями от 9 апреля 2020 года №137).

ВЛИЯНИЕ ФИЗИЧЕСКИХ НАГРУЗОК НА ОРГАНИЗМ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Фритц Олег Викторович,
учитель физической культуры,
КГУ «Зуевская общеобразовательная школа»,
Костанайская область, Алтынсаринский район, п.Зуевка

Аннотация

Өзектілігі. Бұл тақырыптың өзектілігі мектеп жасындағы балалардың дене шынықтыру сабағы процесінде дене күйін анықтай алатындығында.

Мақсаты. Әр түрлі спорт түрлерінен мектеп оқушыларына арналған дене шынықтыру жаттығуларының түрлерін анықтаңыз.

Түйінді сөздер: дене шынықтыру; дене жаттығулары; оқыту; жаттығу; спорт; белсенділік.

Аннотация

Актуальность данной темы состоит в том, чтобы дети школьного возраста умели определить свое физическое состояние в процессе уроков физической культуры.

Цель: Определить виды физических нагрузок на детей школьного возраста в различных видах спорта.

Ключевые слова: физическая культура; физические упражнения; обучение; зарядка; спорт; активность.

Abstract

Relevance: The relevance of this topic is that school-age children should be able to determine their physical condition in the course of physical education lessons.

Goal: The goal is to determine the types of physical activity for school-age children in various sports.

Keywords: physical education; physical exercises; training; exercise; sports; activity.

Здоровье есть высочайшее богатство человека!
Гиппократ.

Проблема здоровья детей, как потенциального будущего страны, сегодня приобрела особую остроту. Формирование здорового образа жизни определено как одно из основных стратегических направлений. Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ). Правительство РК приняло политику формирования ЗОЖ как действенный инструмент в реализации долгосрочной стратегии «Казахстан- 2030». Закономерно возросло внимание к здоровью школьников, так как только 10% выпускников можно считать здоровыми. Одна из основных причин заболеваемости школьников- недостаточная двигательная активность. Отсутствие рациональных физических нагрузок в первую очередь сказывается на развитии таких болезней, как ожирение, диабет, неврозы, нарушение осанки, плоскостопие. Снижаются функциональные резервы сердечно-сосудистой и дыхательной систем, устойчивость к различного рода инфекциям, простудным заболеваниям, нервно- психическим стрессам.

Для того чтобы получить должный оздоровительный эффект от занятий физическими упражнениями, необходимо выполнять регламентированные по структуре и дозе физические нагрузки. Другими словами, учитель физической культуры должен точно знать, что, как и сколько делать. Нагрузка в физической культуре и спорте понимается как воздействие физических упражнений на организм занимающихся. Можно выделить три основные цели, для достижения которых выполняется физическая нагрузка. Это – достижение спортивного результата, укрепление здоровья, подготовка к какой-либо деятельности. В соответствии с этими целями можно выделить спортивную, оздоровительную и прикладную физическую подготовку. Они существенно отличаются по структуре и величине (причём отмечается тенденция к дальнейшему расхождению между нагрузками большого, особенно профессионального спорта и оздоровительной физкультуры). Каждая из перечисленных нагрузок в свою очередь подразделяется на тренировочные, соревновательные и контрольные.

Тренировочные нагрузки применяются для достижения и поддержания тренированности (спортивной формы). Это необходимо в спорте для достижения заданного результата, а в физическом воспитании- нормативного уровня физической подготовленности и должной двигательной активности.

Соревновательные нагрузки используются в различных физкультурных праздниках, эстафетах и т.д. Благоприятный эмоциональный настрой соревнований способствует формированию интереса и мотивации в выполнении физических нагрузок, воспитанию установки и потребности в систематических занятиях физической культурой. В спорте соревновательные нагрузки- одно из основных средств подготовки спортсменов и главный критерий эффективности тренировочного процесса.

Контрольные нагрузки проводятся в форме тестов (контрольных испытаний) для оценки уровня двигательных действий. В физическом воспитании контрольные нагрузки выполняются преимущественно для оценки динамики физической подготовленности школьников, сопоставления фактических и нормативных показателей. В спорте – для отбора спортсменов, для контроля за динамикой подготовленности.

Развитие и поддержание двигательных качеств учащихся осуществляется на уро-

ках физической культуры, во время самостоятельных тренировок, на тренировках в спортивных кружках и секциях, в клубах, в туристических походах и т.д. Эффективность этих занятий в достижении и поддержании нормативного уровня физической подготовленности во многом определяется рациональной структурой и нормированием нагрузок. Должные параметры нагрузок, которые необходимо выполнить на каждом уроке физкультуры для развития основных двигательных качеств до нормативного уровня необходимо затратить около 40 мин, а для их поддержания на нормативном уровне около 30 мин. Однако, столько времени практически выделить невозможно, так как на уроке, помимо развития двигательных качеств, должны решаться и другие задачи. Поэтому на уроке физкультуры могут быть использованы определённые методические приёмы, дающие как бы дополнительно резервы времени. Силовые нагрузки в развивающем объёме можно выполнить преимущественно на уроках по разделу гимнастики, а в поддерживающих объёмах – на занятиях, посвящённых лёгкой атлетике, спортивным и подвижным играм. Нагрузка на скоростно-силовые качества на занятиях лёгкой атлетикой, в играх может способствовать развитию выносливости при условии достаточно высокой средней ЧСС (выше 120 уд/мин) и ловкости при сложно-координационных движениях. Выполнение нагрузок с учётом этих положений позволяет достигнуть положительной динамики по всем качествам за 20- 25 мин, а остальное время урока можно использовать для решения других задач. В качестве примера приведём в хронологическом порядке структуру и нормирование нагрузок на уроке физической культуры по разделу лёгкой атлетики в 5 классе (таблица 1).

Таблица 1.

Части урока	Планируемый эффект	Средства	Метод выполнения	Интенсивность	Объём, мин
Подготовительная	Разминка суставов, развитие гибкости	Упражнения основной гимнастики в ходьбе с возрастающей амплитудой	Фронтальный, непрерывный	ЧСС 110-120 уд/мин, движения в суставах с постепенно возрастающей амплитудой	4
	Разминка аэробная, развитие выносливости, ловкости, скоростно-силовых качеств	Бег с ускорениями и сложными прыжками с поворотами, с движениями рук, типа бросков по кольцу и метаний	Фронтальный, непрерывный	ЧСС 150-160 уд/мин	6
	Поддержание силы рук	Сгибание- разгибание рук в упоре	Повторно-серийный	110-120 уд/мин ПМ 8- 12 ПМ 8- 12	2 серии с интервалом 20 с; 1,5
	Поддержание силы спины	Парные упражнения с подъёмом партнёра на спину	Повторно-серийный		
	Поддержание силы брюшного пресса	Подъём из положения лёжа в сед		ПМ 15- 20	2 серии с интервалом 20 с; 1,5

Основная Часть	Обучение прыжкам в длину, развитие прыгучести	Прыжки в длину с места, с разбега, с выпрыгиванием	Групповой, повторный	ЧСС 110-120 уд/мин, прыжки на околопредельную и предельную длину	15
Заключ. Часть	Развитие скоростных качеств, ловкости, выносливости	Эстафеты, бег скоростной, челночный бег и с препятствиями	Групповой, повторный, соревновательный	150-160 уд/мин	10
	Постепенное восстановление после нагрузки	Ходьба, упражнения на расслабление и дыхательные	Фронтальный	90-100 уд/мин	5

Таким образом, на уроке эффективно развивались такие качества, как выносливость, ловкость, скоростно-силовые качества, и поддерживался уровень силы основных мышечных групп, а также осваивался программный материал по лёгкой атлетике. Следовательно, объём физических нагрузок на организм школьников играет важнейшую роль в физическом воспитании и в частности на уроках физической культуры!

Список литературы:

1. Кузнецов В. С., Колодницкий Г. А. Теория и история физической культуры. – М.: КноРус, 2020. 448 с.
2. Кузнецов В. С., Колодницкий Г. А. Физическая культура. Учебник. – М.: КноРус, 2020. 256 с.
3. Бегидова Т. П. Теория и организация адаптивной физической культуры. – М.: Юрайт, 2019. 192 с.
4. Бишаева А.А., Малков А.А. Физическая культура. Учебник. – М.: КноРус, 2020. 312 с.

ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ В СИСТЕМЕ КОЛЛЕДЖ-СТУДЕНТ-ПРОИЗВОДСТВО

Фурсанов Владимир Петрович,
 мастер производственного обучения,
 КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж»
 Управления образования акимата Костанайской области, г.Костанай

Аннотация

Мақалада заманауи жоғары білікті мамандарды даярлау процесінде сапалы өзгерістерді қарастыратын Өндірістік бағдарламаны енгізуге негізделген Қостанай индустриалды-педагогикалық колледжіндегі заманауи білім беруді дамыту қарастырылады. Жаңа стандарттарға сәйкес бұл процесс Қазақстан Республикасы экономикасының инновациялық дамуы жағдайында өңірлік еңбек нарығының талаптарына сәйкес келуге бағытталған.

Түйінді сөздер: маман, бәсекеге қабілеттілік, нарық, экономика, инновациялар.

Аннотация

В статье рассматривается современное развитие образования в Костанайском индустриально-педагогическом колледже базирующееся на внедрении производственной программы, которые предусматривают качественные изменения в процессе подготовки современных высококвалифицированных специалистов. В соответствии с новыми стандартами этот процесс направлен на соответствие требованиям регионального рынка труда в условиях инновационного развития экономики Республики Казахстан.

Ключевые слова: специалист, конкурентоспособность, рынок, экономика, инновации.

Abstract

The article deals with the modern development of education in Kostanay Industrial and Pedagogical College based on the introduction of the production program, which provides for qualitative changes in the process of training modern highly qualified specialists. In accordance with the new standards, this process is aimed at meeting the requirements of the regional labor market in the context of innovative development of the economy of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: specialist, competitiveness, market, economy, innovation.

С середины 90-х годов прошлого века в связи с переходом Казахстана к рыночной экономики вместо слова «профессионализм» работодатели все чаще стали использовать термин «конкурентноспособность». Это связано с тем, что сегодня недостаточно просто иметь хорошую базовую подготовку или владеть определенными технологиями, – сегодня требуется уметь нечто такое, что может обеспечить устойчивое положение на рынке труда [1].

Современное развитие образования в Костанайском индустриально-педагогическом колледже базируется на внедрении производственной программы, которые предусматривают качественные изменения в процессе п современных высококвалифицированных специалистов. В соответствии с новыми стандартами этот процесс направлен на соответствие требованиям регионального рынка труда в условиях инновационного развития экономики.

Обновление структуры и содержания технического и профессионального образования с учетом запросов индустриально инновационного развития экономики нашей страны получило отражение в Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2020-2025 годы. [1, с.4]

Следует отметить и обратить внимание на тот факт, что широко разветвленная в республике в 60-80-е годы сеть профессионально-технических училищ самоликвидировалась в период кризиса 90-х годов, так как оказалась никому не нужной, вследствие закрытия многих промышленных предприятий. В настоящее время ситуация резко изменилась к лучшему. Многие крупные индустриальные объекты считают необходимым открытие специализированных учебных заведений по подготовке кадров для работы на предприятиях.

На сегодняшний день в Костанайской области действуют 16 организаций технического и профессионального образования.

Подготовка кадров осуществляется по 75 специальностям: строительство, транспорт, сельское хозяйство, энергетика, сфера обслуживания, образование, здравоохранение.

В целях реализации программы «Новая модель развития профессионального образования в Казахстане на современном этапе» в нашем Костанайском индустриально-педагогическом колледже осуществляется подготовка кадров по специальностям: «Мастер производственного обучения, техник-технолог предприятий общественного питания», «Мастер производственного обучения, техник-технолог мясо-молочного производства», «Мастер производственного обучения, техник-механик сельскохозяйственного производства», «Мастер производственного обучения, техник – программист по программному обеспечению вычислительной техники», «Мастер производственного обучения, техник по сварочному производству», «Техник-Землеустроитель».

Важное место в системе подготовки специалистов занимает дуальная система обучения, которая обеспечивает высокий процент трудоустройства выпускников, где обучение максимально приближено к условиям производства и отвечает непосредственным запросам работодателей.

В отличие от обычного образования, сконцентрированного на овладение знаний, практико-ориентированного образования, направленного на получение помимо знаний, умений, навыков – опыта практической деятельности. В системе общего образования под опытом деятельности подразумевается в большей степени опыт учебно-познавательной деятельности. А само получение навыка осуществляется в рамках традиционной дидактического единства «знания – умения – навыки» посредством развития у студентов практических умений и навыков. При деятельностно-компетентностном подходе установившееся единство пополняется новой дидактической единицей: знания-умения-навыки – опыт в работе.

В период изучения учебных дисциплин студенты разрабатывают проекты, где в основе работы положен диалог. Диалог считается средством раскрытия проблемы и путей их решения. На данном этом этапе выполняется полный цикл исследовательской деятельности: от изучения предметной области и выделения проблемы до ее выполнения.

Итогом производственной практики является создание под руководством профессионалов программный материал для решения небольших по объему задач, подобранных из круга важных проблем. Помимо практической работы будущие специалисты знакомятся с реальными задачами производства, их постановкой, решением, документированием и демонстрацией.

Практика трудоустройства на работу выпускников Костанайского индустриально-педагогического колледжа за последние годы демонстрирует, то что работодатели при подборе специалистов заинтересованы в кадрах, которые имеют помимо специального образования ещё и опыт работы. Практический опыт наши выпускники получают на учебных полях, работая в ТОО области в качестве помощников комбайнеров, трактористов, механиков. Но трудности испытывают те молодые специалисты, которые подобного опыта не имеют. Последующее профессиональное образование занимает еще несколько лет после окончания общеобразовательного учреждения и требует дополнительных усилий от самих молодых специалистов, но и финансовых затрат на переквалификацию от предприятий, в которых они работают.

Практика проводится на базе организаций, предприятий, учреждений области соответствующих профилю специальности обучающихся. Наш колледж успешно взаимодействуют с работодателями.

Базами для прохождения производственной практики обучающихся выступают ТОО «Нуртоба», ТОО «Завод элеваторного оборудования Астык», ТОО «Темте», ТОО «Сосновый бор», ТОО «СарыаркаАвтоПром», ресторан «Медеу» и др.. В прошлом учебном году в соответствии с учебным графиком производственную практику прошли 350 студентов.

В нашем Костанайском индустриально педагогическом колледже продолжается работа по модернизации подготовки и переподготовки кадров, укрепления материально-технической базы колледжа, реализации проекта «Бесплатное профессионально-

техническое образование для всех», Программы развития продуктивной занятости и массового предпринимательства.

Таким образом, практико-ориентированность и диалог позволяют студентам приобрести необходимый минимум профессиональных умений и навыков, опыт организаторской работы, систему теоретических знаний, профессиональную мобильность и компетентность, что соответствует образовательному стандарту и делает наших выпускников конкурентноспособным гражданином своей страны.

Список литературы:

1. Интернет ресурсы: <https://articlekz.com/article/7220>
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан г. Нурсултан на 2020-2025 год <https://kaznpu.kz/ru/2377/notice/>

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДА БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАЛАРЫН ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ БАҒАЛАУ МЕН КЕРІ БАЙЛАНЫСТА ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Хаджи-Мұхан Назгүл Хаджи-Мұханқызы,
пед. ғыл. магистрі, тарих пәні мұғалім-модераторы,
Назарбаев Зияткерлік мектебі ФМБ, Ақтөбе қ.

Аннотация

Өзектілігі – Мақала қашықтан оқытуда білім беру платформаларының сабақ процесіндегі кері байланыс пен бағалаудың тиімділігі баяндалады. Оқыту процесіндегі білім беру платформалары талданып, олардың артықшылығы мен қолданбалы сипаты түсіндіріледі. Қазақстан тарихы пәні негізінде Learnis.ru веб-сервисінің жұмысы тапсырмалар құрастырылып, оқушыларға ұсынылып, кері байланыс алынған. Автор білім беру платформаларының функциясын талдап, өнімдерін және олардың сабақта қалай тиімді қолдануға болатындығын түсіндірген.

Мақсаты – Білім беру платформаларын сабақ үдерісінде қолдану арқылы қашықтан оқытуда оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру, пәнді жүргізу әдістемесін тиімділігін дамыту.

Түйінді сөздер: қашықтан оқу, ақпараттық-технология, платформа, веб-сервис, геймификация.

Аннотация

Актуальность – В статье описывается эффективность обратной связи и оценки образовательных платформ в процессе обучения при дистанционном обучении. Анализируются образовательные платформы в процессе обучения, объясняются их преимущества и прикладной характер. Работа веб-сервиса Learnis.ru по теме истории Казахстана была разработана, представлена студентам и получила отзывы. Автор анализирует функции образовательных платформ и объясняет их продукты и способы их эффективного использования в классе.

Цель – повысить интерес студентов к предмету дистанционного обучения за счет использования образовательных платформ на уроках, развить эффективность методов обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, информационные технологии, платформа, веб-сервис, геймификация.

Abstract

Relevance – The article describes the effectiveness of feedback and evaluation of educational platforms in the learning process in distance learning. Educational platforms in the learning process are analyzed, their advantages and applied nature are explained. The work of the Learnis.ru web service on the history of Kazakhstan was developed, presented to students and received feedback. The author analyzes the functions of educational platforms and explains their products and how to use them effectively in the classroom.

The goal is to increase students' interest in the subject of distance learning through the use of educational platforms in the classroom, to develop the effectiveness of teaching methods.

Keywords: distance learning, information technology, platform, web service, gamification.

Жаһандық пандемия салдары қоғамның барлық салаларына зор ықпал етті. Білім беру жүйесі үшін жаңа дәуір-қашықтан оқыту мен аралас оқытуға көшуге тура келді.

Елімізде жарияланған төтенше жағдай мектеп оқушылары мен мұғалімдері үшін ортақ күш жинап, бірігіп қашықтан оқыту түріне шұғыл көшуге дайындалған болатын. Бұл дайындыққа мұғалімдердің АКТ-ны, оқытудың интерактивті әдістерін, оқушылардың танымдық және әлеуметтік белсенділігін дамытуға бағытталған сабақтарды ұйымдастырудың әртүрлі формаларын қолданудағы тәжірибесі ықпал етті. Қазіргі білім жүйесі ақпараттық-технологиялық сауаттылық пен цифрлық біліктілікті талап етеді, ал елде, жалпы дүниежүзінде қалыптасқан ахуал осы дағдылардың жүзеге асырылуына сынақ болды. «Егер балалар бірдемені түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәлауға тиісті емес, оларға түсіндіре алмай отырған өзін кінәлауға тиіс», – Ы.Алтынсарин айтқандай мұғалімнің пәндік контентті түсіндірудегі кәсіби біліктілігін шыңдауы бүгінгі күн тәртібінде тұрған басты мәселе.

Жаңа формацияның мұғалімі деген кім? Жаңа формацияның мұғалімі – жаңа заманға сай өзгерген мұғалім. Қазақстан Республикасының білім беру Тұжырымдамасында: «Жаңа формацияның мұғалімі – кәсіптік дағды мен педагогикалық дарыны қалыптасқан, жаңалыққа жаны құмар, рухани дүниесі бай, шығармашылықпен жұмыс істейтін тұлға», – деп нақтыланып көрсетілген [1; б 2]. Ал жаңа формация мұғалімін қалыптастыруға қойылатын негізгі талап – жаңа технологияларды меңгеру болғандықтан, жаңа формация мұғалімі кәсіби шеберлік пен бірнеше құзіреттілік түрін игеруге міндетті.

Қашықтықтан оқыту – білім алушы мен педагог қызметкерінің жанама (алыстан) немесе толық емес жанама өзара іс-қимылы кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылатын оқыту. Білім жүйесі қашықтан оқытуды жүзеге асыру мақсатында онлайн білім беру платформаларды сараптамадан өткізді. «Толыққанды оқу үдерісі үшін қажетті барлық функциялары бар бірыңғай онлайн білім беру платформасын шұғыл әзірлеу қажет» Президент Қ.К.Тоқаев жолдауында қашықтан оқытудың жай-күйі жөнінде мәлімдеген болатын [2; б 4].

Қашықтықтан оқыту технологиясын қолдана отырып білім берудің мақсаты: сапалы білім беру қызметін алуда азаматтардың мүмкіндіктерін кеңейту; олардың білім қажеттіліктерін тұрғылықты жеріне, әлеуметтік жағдайына, жасына, денсаулығына және өмірдің тағы басқа себептеріне қарамастан қамтамасыз ету. Сонымен қатар, әлемдік ақпарат кеңістігіне жол ашып, оқушылардың ғылыми және шығармашылық ізденістерін арттыру. Бүгінде, информация өңдеу мен халықаралық деңгейде еңбек түрлерін бөлу әлемдік экономиканың ең негізгі ерекшеліктері болып отырған кезде, білім алу кез келген оқушының қалаған маман болып қалыптасуына зор ықпал ететіні сөзсіз. Онлайн оқыту кезінде оқушының пәнге қызығушылығын қалай арттыруға болады? Дәстүрлі жүйеге үйренген мұғалім мен оқушыларды ақпараттық-технологияның беріп отырған мүмкіндіктерін қаншалықты пайдалы, тиімді қолдануға болады? Microsoft Teams, ZOOM, Google Classroom, Bilimland білім беру платформалары арқылы қашықтан оқыту процесі бейне сабақтарды трансляциялауға, чатта сөйлесуге, сабаққа арналған пайдалы материалдарды жариялауға, сабақ кестесін орналастыруға, білімді бақылауға және т. б. мүмкіндік берді. Сонымен қатар, қашықтан оқытуда оқу үдерісін оқу бағдарламасы мен оқу мақсатына сай қызықты, мазмұнды өткізу мақсатында дидактикалық ойындарды қамтитын «learnis.ru», «wordwall.net», «baamboozle.com», «umapalata.com», «purpose-games.com», «studystack.com», тест пен викториналық сұрақтар құрастыруда «kahoot.com», «Google Forms», «quizalize.com», «onlinetestpad.com», «wooclap.com», «classtime.com», интерактивті видео құрастыруға «learnis.ru», «go.playposit.com», айтылым дағдысын тексеріге және кері байланыс алуға-«Flipgrid», графиктерді құрастыруға-«Geogebra», «desmos.com», «fxsolver.com», инфографика жасау үшін- «canva.com», сабақ барысында флеш-карточкаларды қолдану үшін-«barabook.ru», «genial.ly», «pro-profs.com», «flippity.net» білім беру ресурстары қашықтан оқыту процесін қызықты әрі мазмұнды өткізуге ықпал етеді. Қазіргі кезде адамзат дамуының ерекше артықшылығы-

ақпараттық өркениетке көшу, адамдардың интеллектуалдық мүмкіндіктерін арттыратын есептеуіш техника мен ақпараттық технологиялардың жедел дамуы болып табылады. Мұғалім тәжірибесін бөлісу мақсатында – «sites.google.com», «eduardo.studio», «zenclass.ru», «bulbapp.com» жеке сайты жасақтай алады.

Білім беру порталдарының ішінде «Learnis.ru» платформасын оқыту процесінде бағалау мен кері байланыс беруде қолданудың тиімділігіне тоқталып өтейін. «Learnis.ru» WEB-ресурсы веб-квест, викторина, интеллектуалды онлайн ойындарды құруға арналған білім беру платформасы [3]. «LEARNIS» сервисінің негізгі функциялары:

- Веб-құралда оқу мақсатына қатысты тапсырмаларды құрастыру;
 - Веб-құрал арқылы оқушыларды автоматты түрде бағалауды тексеру;
 - Оқушылардың кері байланысын ұйымдастыру;
- Learnis онлайн – құралды қолданудың мүмкіндіктері:
- Берілетін тапсырмаларды веб-квест арқылы түрлендіру;
 - Пәнге қатысты терминологиямен жұмыс жүргізу мүмкіндігі;
 - Интерактивті-видео арқылы тапсырмалар орындау;
 - Оқушылардан кері байланыс алу;

Білім беру платформасын өз пәнінде қолдану үшін, «google.com» арқылы «learnis.ru» сайтына өтіп, алдымен тіркеледі. Жұмыс аймағында 4 өнім ұсынылады. Олар: «Бөлемеден шық» аталатын веб-квест ойындары, «Сенің викторинаң» сабақты қызықты викториналық сұрақтар негізінде өткізуге, «Маған түсіндір» терминдермен жұмыс алаңы, әсіресе жаңа тақырып өткенде тақырыпқа қатысты лексика мен терминологияны түсіндіруге, әрі есте сақтауға таптырмас құрал. Сабақтың қызығушылығын ояту мақсатында мұғалім тақырыпқа қатысты түрлі бейне роликтерді пайдаланады немесе үй тапсырмасы есебінде оқушыларға youtube.com сайтынан тақырыпқа қатысты видео қарауға тапсырма береді. Оқушылардың үй тапсырмасына берілген видеоны қараған, қарамағандығын бақылау мақсатында «Интерактивті видео» веб-сервисінің септігі зор.

Қазіргі заманғы тақырыптық және оқу платформалары ақысыз виртуалды зертханалық жұмыстарды кеңінен ұсынуда. Браузерлердегі онлайн-аударма мүмкіндіктерін пайдалана отырып, оқушылар жұмысты өз бетінше орындай алады. Мұғалім жұмыстың кезеңдерін, мақсаттардың, міндеттердің, гипотезалардың тұжырымдамасын бейнеқоңырау, сауалнама, жауаптарға арналған жұмыс парағы, аудиохабарламалар және т. б. арқылы бағалай алады.

Қазақстан тарихы пәні негізінде бұл сервисті қалай қолдана аламыз? 7 класс оқу бағдарламасына қатысты «Атлах шайқасы халықтар шайқасы болды ма?» тақырыбын талдап көрелік. Ең алдымен, «Бөлемеден шық» аталатын веб-квест ойындарын іс қосу үшін Microsoft Power Point бағдарламасы арқылы 1. Атлах шайқасы қандай халықтар арасында болды?

А) Қытай-араб, түркеш, В) түркеш-қарлұқ, араб, С) қаракытай-араб, қарахан, D) түркеш-қытай, оғыз. 2. Атлах қаласы маңында қытай және араб әскерлерінің арасында соғыс қай жылы болды?

А) 750 жылы В) 754 жылы С) 751 жылы D) 745 жылы. 3. Атлах шайқасы неше күнге созылды?

А) 7 күнге В) 10 күнге С) 5 күнге D) 4 күнге. 4. Шайқас барысында қарлұқтар жаппай кімдерге болысты? А) қыпшақтарға В) арабтарға С) қытайларға D) түркілерге. 5. 751 жылы жан жаққа тараған дін: А) будда В) христиан С) заростризм D) ислам тест сұрақтарын, құрастырып алып, PnJ, GPEG графикалық файлына ауыстырып, «Бөлемеден шық» веб-квест сервисіне жүктейміз. Сұрақтар автоматты түрде сайтқа жүктеледі және оқушыларға сілтемесі ұсынылады. Оқушылар аты-жөнін, класын жазып квест ойынын орындайды. Оқушыларының жас ерекшелігіне сай құрастырылған бұл ойын, әсіресе 7 класс оқушылары ерекше қызығушылықпен, берілген тапсырмаларды ынтамен орындайды.

1 кесте. Қашықтан оқытудың тиімділігі

«Бөлемеден шық» веб-квест ойынының ерекшелігі-оқушыларда сын тұрғысынан ойлау, талдау, бағалау сияқты жоғары деңгей дағдыларын дамытуға септігі зор. Келесі «Сенің викторинаң» аталатын сервисте де оқушыларды сабақ үрдісінде жарыс ретінде ұйымдастырып, әрқайсысы мүмкіндігінше ұпай жинап, білімді игеруге жақсы құрал ретінде пайдалана алады. Кез-келген пәнде жаңа тақырыпты түсіндіргенде сол тақырыптың лексикологиясы мен терминологиясы қатар жүреді. Жаратылыстану, гуманитарлық пәндерде жиі кездесетін терминдер оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастырып қана қоймай, пәндік контентті игеруде ықпал етеді. «Маған түсіндір» веб-сервисі тақырыптық терминдермен жұмыс жүргізуге өте ыңғайлы. Тапсырмаға 60 секунд автоматты уақыт береді, сол уақыт ішінде оқушы жауап беріп үлгеріп өз нәтижесін көрсетеді. «Интерактивті видео» веб-сервисінде «Атлах шайқасы халықтар шайқасы болды ма?» тақырыбы аясында оқушыларға youtube.com сайтынан «Атлах шайқасы» видеосы үйге беріліп, сұрақтар құрастырылады. Сұрақ видеоның мазмұны негізінде ұсынылады және оқушыларға сілтемесі жіберіледі. Оқушылар тарихи сюжетті қарай отырып, сұрақтарға қатар жауап береді. Мұғалім үй тапсырмасына берген жұмысын оқушылардың нәтижесі арқылы бақылап отырады. Қазіргі заманғы білім беру порталдары оқушылардың жас ерекшелігін, қабілетін, қызығушылығын ескеріп құрастырылған және сабақ үдерісін қызықты, әрі сапалы өткізуге мүмкіндігі зор. Күнделікті сабақты түрлендіріп өткізуде оқушыны жалықтырмай, пәнге деген қызығушылығын арттыруға, әрі пәнді геймификация арқылы тиімді өткізіп, білімін бағалап, кері байланыс беруге өте ыңғайлы орта. Қашықтықтан оқыту технологиясы – оқушы дайындау мен олардың біліктілігін әрі қарай тереңдете арттыру бағытындағы осы заманның ең әсерлі де тиімді жүйесі болып табылады және болашақта алатын орны орасан екені даусыз [4; б 21].

«Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады», – К. Д. Ушинский айтқандай мұғалім өз тәжірибесін, біліктілігін үнемі дамытып отыру қажет. Бүгінгі таңда әлемде қалыптасқан ахуал, әсіресе мұғалімнің кәсіби біліктілігін арттыру, үздіксіз білім алуы елдің жарқын болашағына ықпал етері анық.

Қорыта айтқанда, қашықтықтан оқыту қазіргі заман талабы болса, оны ұйымдастыруда ең бастысы электрондық материалдар, қашықтан оқытудың дидактикалық жасалымы, педагог-үйлестірушілерді дайындау болып табылады. Бұл біліктілігі жоғары, зияткерлік және кәсіби деңгейі дамыған, халықаралық дәрежедегі бәсекеге төзімді қоғам құруға зор көмегін тигізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында 2015-2020 жж.білім беруді реформалаудың стратегиялық бағыттарын жүзеге асыру. – Астана, 2014, –174 б.
2. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2020 жылғы 1 қыркүйек
3. www.learnis.ru /образовательный портал
4. Полат Е.С. Дистанционное обучение: Учебное пособие для вузов.– М., 2008.

ПРИЕМЫ И МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Хусаинова Аида Аскатовна,
учитель английского языка,
Абилова Сара Бауржановна,
учитель английского языка,
КГУ «Школа-лицей №1 отдела образования города Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области,
Мендыгалиева Нурсая Адильбековна,
учитель начальных классов,
Таскенова Жанна Жасулановна,
учитель начальных классов,
КГУ «Суворовская общеобразовательная школа
отдела образования Узункольского района»
Управление образования акимата Костанайской области, с.Суворово

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада денсаулық мүмкіндіктері шектеулі (ДМШ) балалармен жұмыс мәселелері қарастырылады. Авторлар мұндай балалармен жұмыс жасау үшін мамандар даярлаудың маңыздылығына ерекше назар аударады. Мектепке дейінгі білім беру ұйымының мұғалімдері мүгедек балалардың жеке ерекшеліктерін білуі және ескеруі, ата-аналарды ерекше баламен өзара әрекеттесу ерекшеліктерімен таныстыруы, бағдарламаны дамытуда білім беру қызметін жүзеге асыруда отбасына психологиялық қолдау көрсетуі керек. Мақалада әр балаға жеке білім беру бағытын дамыту, бейімделген бағдарламалар құру қажеттілігіне назар аударылады, мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасаудың әртүрлі формалары қарастырылады.

Түйінді сөздер: Денсаулық мүмкіндігін шектеу (ДМШ); ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБК); инклюзивті білім беру – ДМШ бар балаларды дені сау балалар ортасына қосу; онтогенез – баланың қалыпты дамуы.

Аннотация

Актуальность: В статье рассматриваются проблемы работы с детьми с ограничениями возможности здоровья (ОВЗ). Авторы уделяет особое внимание важности подготовки специалистов для работы с такими детьми. Педагоги дошкольной образовательной организации должны знать и учитывать индивидуальные особенности детей с ОВЗ, знакомить родителей с особенностями взаимодействия их с особым ребенком, оказывать психологическую поддержку семье при реализации образовательной деятельности при освоении программы. В статье уделяется внимание необходимости разработки индивидуального маршрута образования для каждого ребенка, создания адаптированных программ, рассматриваются различные формы работы с детьми с ОВЗ.

Ключевые слова: ограничения возможности здоровья (ОВЗ); особые образовательные потребности (ООП); инклюзивное образование – включение детей с ОВЗ в среду здоровых детей; онтогенез – развитие ребенка в норме.

Abstract

Relevance: The article is devoted to the work with children with disabilities. After the introduction of the federal Standard of the preschool education these problems have become especially relevant. Teachers of preschool educational institutions should know and take into account the individual characteristics of children with health disabilities to acquaint parents with the peculiarities of their interaction with children, to provide psychological support to the family in implementing educational activities in the frame of the developmental program. The article is focused on the need to develop an individual route of education for every child.

Keywords: health disabilities; special educational needs; inclusive education.

Гуманизация отношений участников педагогического процесса выражается в признании за каждым ребенком права на получение образования, удовлетворении его образовательных потребностей, внимании к способностям и возможностям каждого учащегося. Поэтому цель образования, сегодня заключается в достижении всеми учащимися

определенного общественного статуса и утверждению своей социальной значимости. Но так ли это? Действительно ли каждый ребенок может получить образование и достичь определенного общественного статуса? Сейчас все больше и больше говорят об инклюзии. Что же это такое? Инклюзивное (франц. *inclusif* – включающий в себя, от лат. *include* – заключаю, включаю) или включенное образование – термин, используемый для описания процесса обучения детей с особыми потребностями в общеобразовательных школах. В основу инклюзивного образования положена идеология, которая исключает любую дискриминацию детей, которая обеспечивает равное отношение ко всем людям, но создает особые условия для детей, имеющих особые образовательные потребности. В литературе инклюзивное образование рассматривается как «организация процесса обучения, при которой все дети, независимо от их физических, психических, интеллектуальных, культурно-этнических, языковых и иных особенностей, включены в общую систему образования и обучаются по месту жительства вместе со своими сверстниками без инвалидности в одних и тех же общеобразовательных школах, – в таких школах общего типа, которые учитывают их особые образовательные потребности и оказывают своим ученикам необходимую специальную поддержку» [1, 62].

Основным действующим лицом в образовательном процессе, конечно, является учитель, которой проводит с детьми большую часть времени. В его работу входит проведение уроков, внеклассных мероприятий, экскурсий. Каждая из форм имеет свою структуру, методику проведения, целевые установки и образовательные требования необходимые выполнению педагогом, работающим в интегративном классе. Главными принципами построения урока в интегративном классе, является:

1. наличие четких границ урока;
2. поддержание единого алгоритма урока;
3. наличие динамических пауз;
4. подведение итога урока.

Тема урока или должна соответствовать планированию. Здесь необходимо учитывать преимущество в работе, в отработке навыков и умений поведения ребенка учителем, воспитателем, психологом, учителем-дефектологом, логопедом и другими специалистами. Любая форма педагогического общения должна иметь четко определенные цели: Образовательная должна решать задачи отработки учебного программного материала, овладение детьми учебными знаниями, умениями и навыками; Воспитательная должна решать задачи отработки моделей поведения, овладения детьми коммуникативными умениями, формирования эмоций; Коррекционно-развивающая – в классе есть ребенок с особыми образовательными потребностями и обычные дети, поэтому коррекционная задача должна четко ориентировать педагога на развитие способностей и возможностей всех детей и на исправление имеющихся недостатков специальными педагогическими и психологическими приемами. [4, 119]

Приемы и методы учителя – это средства, при помощи которых он добивается решения задач урока. Я, как учитель истории стараюсь отбирать и использовать разнообразные приемы, чтобы на уроке происходила некая смена деятельности, а главное, чтобы каждый ученик почувствовал ситуацию успеха в своей работе. Урок строю строго в трех фазах: вызов, осмысление, рефлексия. На каждом этапе (фазе) применяю различные приемы данной технологии.

✓ СТАДИЯ ВЫЗОВА: приемы кластер, корзина идей, таблица ЗХУ, верите ли вы что, инвентаризация, жокей и лошадь и другие

✓ СТАДИЯ ОСМЫСЛЕНИЯ: приемы ИНСЕРТ, «тонкие» и «толстые» вопросы, зигзаг, фишбоун, дневник двойной записи и другие.

✓ СТАДИЯ РЕФЛЕКСИИ: синквейн, выходная карта, исторический диктант, трехминутное эссе, незаконченные предложения, перекрестная дискуссия и другие.

Учителю важно точно понимать: какую часть информации, понимает тот или

иной ребенок; какие инструкции чаще всего усваиваются; какие приемы позволяют активизировать обучающегося; в какой форме должен быть задан вопрос, чтобы он был усвоен.

Комбинировать или менять средства и методы нужно так, чтобы при этом происходила смена видов деятельности учащихся, чтобы менялся доминантный анализатор, чтобы во время работы было задействовано как можно больше анализаторов – слух, зрение, моторика, память и логическое мышление в процессе восприятия материала [2, 10].

Хотелось бы отметить моменты, на которые следует сделать акцент:

1. При чтении необходимо помочь ребенку открыть учебник, найти нужную страницу, показать, где мы будем читать, во время чтения показать, где мы читаем (дети не могут удерживать внимание). В инклюзивном классе дети просто не могут следить за ходом урока, поэтому им необходима помощь.

2. В ходе урока, приходится сокращать время на выполнение заданий (если это вопросы к тексту – то обсудить можно 3, 4 вопроса, текст тоже целесообразно прочитать не в полном объеме, так как дети очень быстро устают).

3. При ответах на вопросы, отвечающему необходимо дать немного больше времени на обдумывание (реакция детей может быть замедлена)

4. Письменные работы, тесты занимают гораздо больше времени (необходима помощь учителя – найти тетрадь, открыть тетрадь, найти ручку и т.д.) Для детей ОВЗ нужно формулировать задание так: 1. Задание должно быть сформулировано как в устном, так и в письменном виде. 2. Задание должно быть кратким, конкретным, одним глаголом (если тест не более 10 вопросов) 4. При формулировании заданий покажите конечный продукт (законченный текст, решение математической задачи...) 5. Формулировать задание, стойте рядом с ребенком. 6. Давайте возможность ребенку закончить начатое дело. Чтоб правильно оценить ребенка, можно предложить учитывать, такие аспекты: 1. Старайтесь отмечать хорошее поведение ребенка, а не плохое. 2. Не обращайте внимание на не очень серьезные нарушения дисциплины. 3. Будьте готовы к тому, что поведение ребенка может быть связано с приемом медикаментов. 4. Придумайте какое-то «особое» слово, после произнесения вами которого ребенок поймет, что поступает не должным образом. 5. Используйте промежуточную оценку, чтобы отразить прогресс. 6. Разрешайте ребенку переписывать работу, чтобы получить лучшую отметку (в дальнейшем учитывать отметку за переделанную работу). 7. Используйте систему оценки: зачет-незачет, когда речь идет об оценке роста и развития ребенка.

Если «особому» ребенку трудно отвечать перед всем классом, то ему дается возможность представить выполненное задание в малой группе. Работа в группах позволяет таким ученикам раскрыться и учиться у своих товарищей. Хороший результат дает и распределение учащихся по парам для выполнения проектов, чтобы один из учеников мог подать пример другому.

Учителя общеобразовательных школ, в свою очередь, обращаются к системе специального образования в поисках новых методик, позволяющих улучшить результаты обучающихся с особыми потребностями. Дети с особыми образовательными потребностями не заслуживают того, чтобы от них отвернуться. Кто-то должен отдать им любовь и знания. [3, 119]. Инклюзия – это попытка придать уверенность в своих силах учащимся с ограниченными возможностями здоровья, тем самым мотивируя их пойти учиться в школу вместе с другими детьми: друзьями и соседями. Дети с особыми образовательными потребностями нуждаются не только в особом отношении и поддержке, но также в развитии своих способностей и достижении успехов в школе.

Список литературы

1. Инклюзивное образование: ключевые понятия. / Сост. Н.В. Борисова, С. А. Прушинский. М.: Владимир: Транзит – ИКС, 2009., с.62.
2. Леско Д. Основные принципы инклюзии // Здоровье детей 2008. № 12., с.10.

3. Дети с ограниченными возможностями: проблемы инновационных тенденций обучения и воспитания: Хрестоматия / Сост. Л.В. Калининкова, Н.Д. Соколова. – М., 2005., с.119

4. Программа специальных (коррекционных) образовательных учреждений IV вида (для детей с нарушениями зрения): Программа детского сада: коррекционная работа / Под ред. Л. И. Плаксиной. – М., 2003., с.78.

Ы.АЛТЫНСАРИН ШЫҒАРМАЛАРЫ – БҮГІНГЕ ҮЛГІ, ЕРТЕҢГЕ АМАНАТ

Шамшина Гүлнар Балғақызы,

Казиева Айгүл Айтқожақызы,

«Қостанай қаласы әкімдігінің білім бөлімінің № 28 мектеп-гимназиясы» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері

Аннотация

Өзектілігі Ы.Алтынсариннің ой тұжырымы бүгінгі заман үрдісімен үндес. Ағартушылық жұмысы кеше де уақыт биігінен көріне алған, бүгін де мол сұранысқа жауап беретін, болашақ ұрпақ санасына да тәрбиелік әсер беретін, өздерінше ой түйіп, өзіне түсінік алуына мүмкіндік туғызатын танымдық мәні терең еңбектер.

Мақсаты Ыбырай шығармаларын оқыта отырып, жас ұрпақтың бойына ұлттық құндылықтарды, адамгершілікті сіңіртіп, өмірде қолдана білуге шақыру.

Түйінді сөздер: педагогикалық мұрасы, тәлім-тәрбие, жас ұрпақ, ізгілік, актуалды, заманауи.

Аннотация

Актуальность Педагогические мысли Алтынсарина, имеющие глубокий смысл, соответствует современным тенденциям. Несмотря на промежуток времени педагогика Алтынсарина вчера и сегодня остается актуальной, востребованной. Педагогическая заповедь великого педагога играет огромную роль в воспитании, подрастающего поколения. Познавательная ценность его трудов очень большая, она позволяет думать креативно, самостоятельно делать выводы и направлено на функциональную грамотность.

Цель: Привитие духовных ценностей, навыков функциональной грамотности через чтение произведений Алтынсарина.

Ключевые слова: педагогическое наследие, воспитание, подрастающее поколение, добро, актуальный, современный.

Abstract

Relevance The actuality of this work is that the ideas of Ybyrai Altynsarin are due to nowadays. His educational works was so deep and meaningful that it had found its place not only in his time, but it could be realised in upbringing future generation.

Goal The goal of this work is to bring up young generation through reading Ybyrai Altynsarin's works.

Key words: pedagogical heritage, education, young generation, humanity, actuality, due to nowadays.

Жарты ғасыр ғұмырында ұлтына қызмет етуден жалықпаған, халық игілігі үшін жан аямай еңбек етудің үлгісін көрсеткен ұлы ағартушы-қаламгер, қоғам қайраткері Ы.Алтынсариннің тарихтағы орны ерекше. Елінің болашағы – жас ұрпақты білімдер етіп тәрбиелеуде қазақ халқы алдындағы еңбегі айшықталып танылып, әлдеқашан тиісті бағасын алған.

Ыбырай атамиздың ізгі ойлары, педагогикалық идеялары, оқу-ағарту жайы мен оны өркендетуге қажетті ұстанымдары нақты әрі терең көрсетілген. Жас жеткіншектерді ұлтжанды ұрпақ етіп тәрбиелеу міндетін іске асыру тетігі ұстаздарға тікелей байланысты екенін, оқытушылардың түсіндірулерінің ұғымдылығына негізделу керектігін ұмытпауды, оқытушылық әдістерге екінші қатардағы бір нәрсе деп қарамауды аманат етті. Шығармашылығына ой тоқтатып, көз жүгірте қарасақ, түгел дерлік халық ағарту ісіндегі тәлім-тәрбие мәселесіне арналғанын байқаймыз. Олай болса, халықтың жарқын болашағын өнер-біліммен тығыз байланыста қарастырған Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық мұрасында білім мен ізгіліктің негізін қалайтын өзінің өзектілігін жоғалтпайтын, қайта күн өткен сайын жарқырай түсетін идеялары мол және берері көп. «Мен

өз дәуірімінің, жаңғырығымын», – деп, В. Гюго айтқандай, Ыбырай да XIX ғасырдың екінші жартысындағы бейнелі сөздерінің қуатымен туған халқын ұйқыдан оятқан, білім алу жолына бағыттаған, тып-тыныш жатқан қазақ даласының жаңғырығы болды. [5, б.120] Ы.Алтынсариннің ағартушылық жұмысының қайсысын алсақ та, кеше де уақыт биігінен көріне алған, бүгін де мол сұранысқа жауап беретін, болашақ ұрпақ санасына да тәрбиелік әсер беретін, танымдық мәні терең еңбектер. Ыбырайдың ой тұжырымы бүгінгі заман үрдісімен де үндес. Ол жазба әдебиетінің алғашқы қарлығашы ретінде барлық жанрға жаңалықтар енгізіп, көркем әңгіме, новелла жазудың жақсы үлгісін көрсетті. Бар мәселе – іс-әрекетті бастау, оған бұлақтың көзін ашқандай жан бітіру. Жан бітірілген, көзі ашылған бұлақ дарияға айналатыны сияқты дамып, жетіліп, адам баласын бұрын – соңды болмаған жаңа асуларға, биіктерге жетелейді. Ы.Алтынсарин – қазақ халқының тарихында оның бітім-болмысындағы осындай кәусар бұлақтың көзін ашқан, негізін салған тарихи тұлға.

Мазмұны жағынан Ыбырай әңгімелері әділдікке, ізгілікке, адамгершілікке, талаптылыққа, өнерпаздыққа, тапқырлыққа, тазалыққа, ақылды іске, білімділікке, жомарттыққа, қайырымдылыққа, зеректікке, отырықшылыққа, кәсіпқорлыққа, шынайы достыққа, еңбекке шақырады. Балаларға ақыл айтып, ой салып, тәкаппар, еріншек, ұқыпсыз болмауға, жақсылыққа әуестеніп, жамандықтан аулақ болуға баулиды. Жалпы алғанда оның әңгімелері – негізінен, дидактикалық прозаның жақсы үлгілері.

Ыбырай әңгімелерін үш топқа бөлуге болады: оның бірі – новелла, екінші – ауыз әдебиетінде қалыптасқан ертегі – аңыз үлгісіндегі әңгіме, үшінші – өнеге сөздерге толы көлемі шағын әңгімелері. [2, б.66] Олар оқушылардың жас ерекшелігі мен қабылдауына лайық өзіндік ұлттық сипатымен ерекшеленеді. Сондай әңгімелерін тұтастай қарастырғанда тақырыптарына қарай топтай отырып, идеялық мазмұны, кейіпкерлері, құрылысы ашылады. Әңгіме мазмұнына сай бүгінгі өмірмен байланыстыру, оқушылардың шығармашылық қиялын, ой-өрісін дамыту мақсаты қойылады. Әр адам өз еңбегімен күн көріп, кәсібін, өнерін жетілдіруге тиіс. Жазушы өзінің өлеңдеріндегі сияқты, әңгімелерінде де еңбекті негізгі мәселе деп көтереді. Адамды мұратқа жеткізетін ең бір құдіретті күш еңбек деп біледі. Ы.Алтынсариннің оқу-ағарту саласындағы еңбегі – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың қанатты сөзінде «Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның ашыса, азаматтық намысың болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып-көркеюі жолында жан теріңді сығып жүріп еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі өзің екеніңді ұмытпа» – деген сөзімен қазіргі заман талабымен астасып жатқандығы байқалады. [3.]

Ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келе жатқан халықтың асыл мұрасын, өнегелі тәлім-тәрбиесін Ыбырай Алтынсариннің еңбектерінен молынан ұштастырамыз.

Алтынсарин қазақ балаларын дарынды, туысынан зерек етіп бейнелейді. Қарапайымдылық, жинақтылық, кейіпкердің басындағы күйініш-сүйініш мұндай әңгімелерінде талапты ақылмен, жігерлілікпен, алға қойған мақсатын жеңіп шығу жолында шиеленісіп жатады. Еңбек тақырыбына жазған шағын әңгімелерін белгілі жүйемен сипаттау жөн.

«Асыл шөп», «Таза бұлақ», «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Әке мен бала», «Дүние қалай етсең табылады?», «Байлық», «Қыпшақ Сейітқұл», «Бай баласы мен жарлы баласы», «Киіз үй мен ағаш үй», т.б. әңгімелері-өзінің ұлттық сипатымен, өнегелілігімен, бейнелілігімен, көркемдігімен есте қалатын туындылар әрі балаларды еңбек-сүйгіштікке баулиды. Бұл шығармаларды өткенде ұстаздың шеберлігі қажет. Ол әңгімелерді бала санасына жеткізумен қатар оны әр баланың жеке іс-тәжірибесімен байланыстырып, әңгімені, не мысалды талдау барысында әр балаға «сіз не істер едіңіз?» деп, оны дәл сол оқиға жағдайына түсіру қажет. Соның нәтижесінде бір іс-әрекетті әркім өзінше орындайтынына көз жеткізуге болады. Өйткені, әркімнің мүмкіндігі әр түрлі, біреу тез қабылдайды, біреу жай қабылдайды. Ы.Алтынсарин хрестоматиясында еңбекпен келген игіліктің баянды болатынын көрсететін мысалдар молынан кездеседі. Алды-

мен бір эпизодқа құрылған «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Әке мен бала» әңгімесінің ерекшелігі аталуы керек. Алғашқысында әке мен бала арасындағы сұрақ-жауапқа тура өсиет болса, екіншісінде әке мен баланың диалогынан туындаған шағын әрекет бар. Екі әңгімедегі өнеге мен өмір танытарлық ғибрат ұқсас. Ал «Атымтай Жомарт» әңгімесінде еңбек сүйгіш жанның күнделікті әрекетінен туған бір ғана диалогпен Жомарттың өмір бойғы ісінің өнегелілігін, даналығын тәлім етеді де, астамшылық жасамау, қайырымды болу, басқаға өз ісімен үлгі болу, еңбекпен табылған дәмді қадірлеу, қайырымдылық сияқты адамгершілікке үндеп, оқушыларына аз сөзбен көп ой салады. Ол бай болса да отын жарып, су тасудан ешбір қашпаған көрінеді. Мұның себебін сұрағандарға мынадай уәж келтіріпті: «Әуелгісі, әдемі ат, асыл киім, асқан дәулетті өне бойы әдет етсең, көңілге жел кіргізеді, сол желіккен көңілмен өзіммен терезесі төмен бейшаралардан жиреніп, көз салмай, кемшілікке жәрдем беруді ұмытармын деп қорқамын. Екіншіден, бар бола тұрып мен жұмыс қылсам, мұның кемшілік емес екенін біліп, кейінгілер үлгі алсын деймін. Үшіншіден, күн сайын өз бейнетіммен тапқан бір-екі пұлға нан сатып алып жесем де бойыма сол тамақ болып тарайды, еңбекпен табылған дәмнің тәттілігі, сіңімділігі болады екен. Төртіншісі: Құдай тағаламның берген дәулетін өзімсініп тиісті орындарына жаратпай, көбісін өзім ішіп-жеп, өзім тұтынсам, мал берген иесіне күнәһар болармын деп қорқамын» – деген екен. [1, б.112] Міне, тәрбиелік мәні өте жоғары, берері көп, қарапайым мысал. Осы әңгімені қазіргі уақытта ата-анасының еңбегін бағаламай, табысын оңды-солды шашып, қымбат көлікті айдап жүрген жастарға жеткізіп, халықтың өнегелі сөздерін санасына құя білу-мұғалімдер біздердің парызымыз. «Қыпшақ Сейітқұл», «Киіз үй мен ағаш үй» атты әңгімелерінде жазушы шаруа жайын, кәсіп түрлерін айта келіп, жерді игеруді, отырықшы өмірдің артықшылықтарын насихаттайды. Ағайынды ересек екі адамның өмір бойғы әрекетінің нәтижесін баяндайды. Мұнан балалар үшін тәрбиенің қаншалықты маңызды роль атқаратынын байқауға болады. Шын мәніндегі адам бақыты таза еңбекте. Өзінің жеке таза еңбегімен күнелтудемін деп айта алатын адам еркін және бақытты. «Қорек тап бейнеттен де тәңірің жәрдем, Телмірме бір адамға мұндықпенен», – дейді ғалым-педагог Ы.Алтынсарин. Өз еңбегімен күнелту адамның қадір-қасиетін, абыройын арттырады, айналасындағыларға сыйлы етеді. Сонымен қатар мұғалімнің өмірдегі еңбекпен байланыстыра оқушының дамытып айта білуін ұйымдастыруында, тәрбие тамыры халық қазынасында, соның қадір-қасиетінде екенін ұғындыра білуінде. Еңбекке тәрбиелейтін әңгімелерінің ішіндегі ең биік шыңы – «Бай баласы мен жарлы баласы». Оқушылардың дүниетанушылық қызметін айқындауда шығарманың негізгі идеясын, детальдарын тауып көрсету үлкен роль атқарады. Екі баланың бір тәуліктегі әрекеті арқылы екі түрлі тәрбие мен өмірге бейімділігі суреттеледі. Еңбекке шақыру мұнда тура үгіт сөз емес, шынайы бейнелердің ісімен айтылады. Әңгіме мазмұны ұлттық тәрбие ұясынан қанатталған ұрпақ өкілдеріне жақсы таныс. Екеуі құрдас бола тұрса да, Асан өмір қиындығы басына түскенде күйрек, жігерсіз, оның еңбексіз тоғышар болып өсуінде. Ал Үсен болса өмір тәжірибесін көрген, төзімді, халық қазынасын көңіліне тоқып, жадында сақтаған тапқыр екені әрбір ісінен көрініп тұр. Егер өзінді-өзін еңбекке, ұқыптылыққа баулып, ата-ана сөзіне құлақ салып, шынығып өссең, Үсен сияқты өмірге икемді, қиыншылыққа мойымайтын, өршіл боласың, ал еңбексіз арамтамақтықпен өссең, Асан сияқты икемсіз, енжар боласың деген тәрбиелік түйінін оқушының өзі жасауына ой салады. Осындай шығармалар оқушыларды ойландырып, өздерінше ой түйіп, өзіне түсінік алуына мүмкіндік туғызады.

Ы. Алтынсарин қазақ халқының әдет-ғұрпын, даналығын, салт-дәстүрлерін, ырым-нандарын өзінің бізге мәлім балаларға арналған көлемі шағын әңгімелерінде кеңінен насихаттағанын білеміз. Тоқсан ауыз сөздің, тобықтай түйінін түйетін мақал-мәтелдердің табиғаты да оның шағын әңгімелерінде кездеседі, яғни кішкене әңгіменің өзіне мол мағына сыйғыза алған. Жалпы, Ы. Алтынсариннің «Бай баласы мен жарлы

баласы» атты әңгімесі халықтың үш даналық өсиетіне негізделген:

1. Асанның тұзаққа түскен үйрекпен балалыққа салынып ойнап, оны ермек етіп ауылға барайық деген пікіріне, Үсеннің адал құспен ойнамай, оны тек қана бауыздап, қорек ету керек деп әке өсиетін ес тұтқан тұсын салыстыра көрсету жазушының шеберлігінің бір айғағы.

2. «Елді жердің ұрысы, далалы жердің бөрісі болады» – деген әке өсиетін жадында сақтаған Үсен естілік танытып, түнімен ұйықтамай, жанындағы жолдасын күзетіп шығады. Үсеннің бұл естілігі екі баланың сол түннен аман шығуының және бір себепкері болады.

3. Екі баланың елсіз далада адасып кету кезінде Үсеннің әкесінің айтқан: «Далада жүріп адассаң, молалы жерде су болады, сулы жерде ел болады» – деген өсиетін сақтауының арқасында ауылдарын адаспай тауып алады. [1, б.152] Екі баланың іс-әрекетін жана технология элементтері бойынша салыстырады.

Ы. Алтынсариннің шағын әңгіме жазудағы шеберлігінің тағы бір көрінісі оның өз ойын тұспалдап айтуы болып табылады.

Жалпы қазақ халқының қасиетті сандарына үш, жеті, тоғыз, қырық сандары жатады. Әңгіменің үш өсиетке негізделуі, Үсеннің жұртта қалған үш затты тауып алуы (пышақ, ине, қыл), өзендегі балықтардың үш түріне сипаттама берілуі (шабақ, шортан, алабұға), түнде жаққан отқа (құрт, көбелек, құмырсқа) түсуі кездейсоқ емес. Ы. Алтынсарин шығарма сында басынан аяғына дейін «үш» санын тұспалдап келтіру арқылы қазақ халқына киелі «үш» ұғымның балалар сапарының сәтті аяқталуына игі әсері бар деген ойды нақты айтпаса да, тұспалдап танытады. [4,б.299] Бұл мысал да жазушы шеберлігінің бір айғағы іспеттес. Шығармаларды өскелең ұрпаққа ұлттық құндылықтарды көңіліне тоқтытып, әкенің өнегесін үйреніп, өмірде қолдана білуіне кең жол аша отырып, өз тәжірибемде халықтық педагогика негіздерімен байланыстыра талдап, оқытып келеміз. Мұғалім мен оқушының ынтымағы артып, шәкірттің пәнге деген қызығушылығы оянуы үшін оқу мен ұлттық тәрбиені ұштастыра отырып оқытудың маңызы зор.

Бұл әңгімелерді оқытуда әр түрлі жұмыстар жүргізуге болады. Оларды өмірмен байланыстыру, сол арқылы оқушылардың ой дүниесін, өмір танығыштығын дамыту, еңбекке деген сүйіспеншіліктерін арттыру, тәрбиелік мақсаттарды жүзеге асыру. «Бұл халық өзінің табиғи жаратылысында әр нәрсені білуге құмар және ұғымпаз зерек халық», – деп қазақтың халықтық жақсы қасиеттерін әйгілей отырып, Ыбырай Алтынсарин оның болашағына зор сеніммен қарайды.

Жалпы Ыбырай әңгімелерінің табиғилығы, шындылығы, ақырын сөйлеп, анық басуы да өзіндік бір әлем іспеттес.

Түйіндеп айтсам, Қазақ даласында ұлы адам, ұлы ұстаз, ұлы ағартушы Ыбырай Алтынсарин бейнесі тарихта мәңгілікке жазылған құдіретті есім болып қала берері сөзсіз. «Жақсының хаты өлмейді» демекші, жас ұрпақ үшін берері көп қазақ халқының ұлт ретінде қалыптасуы жолында аянбай тер төккен, өнегелі өмір жолдары бүгінге үлгі, ертеңге аманат заманымыздың заңғар жазушысының бірі – Ыбырай Алтынсарин кемеңгерлігінің бір ғана мысалы осындай!

Әлемдік білім кеңістігінің белсенді мүшелерінің бірі болып отырған қазіргі Қазақстандағы білім беру ісінің жандануына, дамуына Ыбырай Алтынсарин мұрасының берері мол.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ы.Алтынсарин. Қазақ хрестоматиясы. 2 басылым. – Алматы: Білім, 2007. – 112,152 б.
2. Ә.Сыдықов. Ы.Алтынсариннің педагогикалық идеялары мен ағартушылық қызметі.– Алматы.: Мектеп, 1969. – 66 б.
3. Ақорданың баспасөз қызметі// Елбасының қанатты сөздері. URL: <https://www.inform.kz/> – Астана.: ҚазАқпарат. (26.04.2016).
4. Х.Сүйіншәлиев. XIX ғасыр әдебиеті. – Алматы.: Ана тілі, 1992. – 299 б.
5. Ламашев Ә. Ыбырай Алтынсарин (Семинарий). – Алматы. Ана тілі.: 1991. – 120 б.

ОҚУ ҮДЕРІСІНДЕ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Шамитдинов Азиз Мирамминұлы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті магистранты
«Қостанай дарыны» ӨҒПО әдіскері
Аканбаев Бағлан Нурланович,
«Қостанай дарыны» ӨҒПО әдіскері
Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: мақалада заманауи білім беру кеңістігінде пайда болып отырған сын-кәтерлер жағдайында тиімді бағдарлануға мүмкіндік беретін білім алушы – болашақ маманның құзыреттілігі туралы және оны қалыптастыруды ғылыми негіздеу.

Мақсаты: медиақұзыреттілікті қалыптастыру туралы түрлі авторлардың еңбектеріне талдау жасау, отандық білім беру кеңістігіне тиімді жолдарды қарастыру.

Түйінді сөздер: медиақұзыреттілік, медиабілім беру, бұқаралық ақпарат құралдары.

Аннотация

Актуальность: в статье рассказывается о компетентности обучающегося – будущего специалиста и научном обосновании ее формирования, позволяющей эффективно ориентироваться в условиях возникающих в современном образовательном пространстве вызовов.

Цель: проанализировать труды различных авторов о формировании медиакомпетентности, рассмотреть эффективные подходы к отечественному образовательному пространству.

Ключевые слова: медиакомпетентность, медиаобразование, средства массовой информации.

Abstract

Relevance: the article describes the competence of the student-the future specialist and the scientific justification of its formation, which allows you to effectively navigate in the conditions of emerging challenges in the modern educational space.

Goal: to analyze the works of various authors on the formation of media competence, to consider effective approaches to the domestic educational space.

Keywords: media competence, media education, mass media.

Қазіргі қоғамда адам ақпараттың, оның ішінде бұқаралық ақпарат құралдары арқылы берілетін ақпараттың үлкен, үздіксіз ағынымен күресуге мәжбүр. Бұқаралық ақпарат құралдары әр адамның айналасында ерекше ақпараттық өріс жасайды, оның әсерінен моральдық, әлеуметтік, зияткерлік, көркемдік мүдделер мен құндылықтар қалыптасады. Қазіргі адам бұқаралық ақпарат құралдарынсыз (оларға дәстүрлі түрде радио, баспасөз, теледидар, кино, видео, интернет және т.б.) өмірді елестете алмайтын, көлемі үнемі өсіп келе жатқан ақпараттың үлкен мөлшеріне үйреніп қалған. Медиа-ақпарат көру және есту қабілетіне бір уақытта, адамзат жинаған барлық дерлік қарым-қатынас әдістерін біріктіре отырып әсер ете алады.

ТМД елдерінде медиақұзыреттілікті қалыптастыру мәселесін зерттеумен О.П. Кутькина, Е.В. Мурюкина, А.А. Новикова, В.В. Протопопова, А.В. Федоров, Н.Ф. Хилько, ал шетелде С.Дж. Берэн, В. Вебер, Л. Мастерман және басқа да көптеген зерттеушілер айналысқан.

Алдымен біз медиақұзыреттілік ұғымын және осы ұғымға жақын түсініктерді анықтаймыз.

– медиақұзырет – бұл оқу қызметінде және болашақ кәсіби қызметінде медиа саласындағы білім мен іскерлікті пайдалану қабілеті (В.Н.Стрельников); жаңа технологияларды меңгеру, оларды қолдану шарттарын, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін түсіну, бұқаралық ақпарат құралдары арналары бойынша таратылатын ақпарат пен жарнамаға сыни тұрғыдан қарау қабілеті (Н.И.Гендина [2]).

– тұлғаның медиақұзыреттілігі – әр түрлі, жанрлар мен формаларда медиамәтіндерді таңдау, пайдалану, бағалау, сыни талдау, құрастыру (мотивациялық, ақпараттық,

перцептивті, интерпретациялық, бағалау, байланыс, практикалық-операциялық және белсенділік, шығармашылық) дағдыларының жиынтығы (А.В.Федоров [4]).

ЮНЕСКО медиабілім беруге (media education) педагогикалық теория мен практикадағы жеке саланың бөлігі ретінде қарастырылатын қазіргі заманғы бұқаралық ақпарат құралдарын меңгеру үшін теория мен практикалық дағдыларды оқыту деген анықтама береді.

Ю.Н. Усов медиабілім беруді медиақұралдар мен медиаөнімдер материалдары арқылы жеке тұлғаны дамыту үдерісі ретінде анықтайды.

Осы анықтамаға сәйкес медиабілім беру оқу үдерісінің сапасын жақсарту және медиаөнім материалдары арқылы және оның негізінде жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыру, сондай-ақ медиақұзыреттілікті қалыптастыру үшін қолданылатын оқыту және тәрбиелеу құралы ретінде әрекет ете алады.

Л.С. Зазнобина [4] «медиабілім беруді» оқушылардың бұқаралық ақпарат құралдары туралы білім алуына, үшін ақпарат құралдарын пайдалану арқылы әртүрлі білім алу және шығармашылық өзін-өзі көрсетуге, сыни ойлауды дамытуға, ақпараттық үдерісті дұрыс ұйымдастыра білуге, ақпараттық қауіпсіздікті бағалау және қамтамасыз етуге бағытталған білім беру ретінде анықтайды.

Әлеуметтік сауалнамалар көрсеткендей, мұғалімдердің көпшілігі кейде өз сабақтарында техникалық оқыту құралдарын, медиақұралдарды қолданады және интернет кеңістікте жеткілікті деңгейде жұмыс істей алмайды. Сондықтан бұқаралық ақпарат құралдарына қатысты тәуелсіз сыни ойлауды дамытуға, алынған ақпараттағы жалған ақпарат пен бұрмалаушылықтарды анықтауда практикалық дағдыларды игеруге, бұқаралық ақпарат құралдарының манипуляциялық әсеріне қарсы қорғаныс дағдыларын дамытуға, баспа және электронды өнімдермен қарым-қатынас тәжірибесінде аудиторияның әлеуметтік тәжірибесін байытуға көп көңіл бөлу қажет.

Әр түрлі авторлар бұқаралық медианың келесі түрлерін ажыратады [3]:

1. Ақпаратты беру әдісі бойынша дәстүрлі түрде радио, баспа, кино, видео, теледидар, компьютерлік желілер және т.б.

2. Қабылдау арнасы бойынша медиа: визуалды, есту, аудиовизуалды болып бөлінеді. Бұл типтер белгілер кешендері мен медиада қолданылатын кодтар арасындағы айырмашылықпен сипатталады. Екілік белгілер жүйесі мерзімді басылымдарда ұсынылады: табиғи тілде баспа түрінде және иконикалық белгілерде (суреттер, фотосуреттер, карикатуралар), сонымен қатар шрифт екіпінінің әр түрлі түрлері, мәтінді орналастыру тәсілдері (макеті) және т.б. Радио туралы сөз болғанда келесі үштік туралы айту керек: ауызекі сөйлеу + табиғи дыбыстар (шу) + музыка.

3. Пайдалану орнына сәйкес медиа топтық, жеке, бұқаралық, жұмыс, үй және т.б.

4. Ақпараттың мазмұны бойынша: саяси, идеологиялық, танымдық және тәрбиелік, адамгершілік-тәрбиелік, эстетикалық, экономикалық, экологиялық, жарнамалық.

5. Қолданудың мақсаты мен функциялары бойынша: ақпарат алу, байланыс, білім беру.

6. Жеке тұлғаға әсер ету нәтижесі бойынша: өзін-өзі тану, ой-өрісін дамыту.

7. Жүзеге асырылатын функцияларға сәйкес медиа:

– әртүрлі фактілер мен оқиғалар, жағдай туралы ақпараттық хабарлама;
– аналитикалық (сын, бағалау функциясы) – фактілерді ұсыну көбінесе оларды талдаумен және бағалаумен, оларға түсініктеме берумен қатар жүреді;

– адамгершілік-тәрбиелік: бұқаралық ақпарат құралдары адамгершілік ұстанымдары мен эстетикалық талғамды, әлеуметтік мінез-құлықтың моральдық-эстетикалық басымдықтарын, жақсылық пен жамандық туралы идеяларды бейнелейді;

– әсер ету функциясы (идеологиялық, әлеуметтік-әкімшілік, реттеуші) – медиа адамдардың көзқарастары мен мінез-құлқына әсер етеді, демалыс, бос уақытты, көңіл

көтеруді қамтамасыз етуге, аудиторияның эстетикалық қажеттіліктерін қанағаттандыруға, сауықтыруға бағытталған [5].

Көбінесе бұқаралық коммуникация құралдары жағымсыз әлеуметтік салдарға әкелуі мүмкін. Мұнда медиа функцияларының келесі бұзылулары орын алады:

- ақпарат ағындарының көптігі тұлғаның дезориентациясына әкеледі;
- әртүрлі қорқыныштың себебі немесе шамадан тыс оптимизм мен оқиғаларды әсемдеу үшін өте жағымсыздыққа бейімділік;
- медиақұралдар көрсететін кейбір жанрларға патологиялық тәуелділік: сериалдар, жаңалықтар, қылмыс сезімдері мен хроникалар және т.б.;
- алкогольді, темекіні, есірткіні, этносаралық стереотиптерді позитивті тұрғыдан ұсыну – мұның бәрі қазіргі заманғы өнерге, жастардың субмәдениеті мен контрмәдениетіне енеді;
- мәдениетті массивтеу және нәтижесінде рухани қажеттіліктердің деңгейін төмендету және жалған идеалдар мен қаһармандар жасау.

9. Қолданылатын техникалық құралдармен: радиохабар тарату; телевизиялық медиа; желілік құралдар;

Білім алушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру үшін Н.Усовтың медиабілім беру моделі өзекті. Бұл модельдің мақсаты – көркем медиамәтіндер негізінде тұлғаны дамыту.

Модель аудиторияны аудиовизуалды, эстетикалық, эмоционалды және интеллектуалды тәрбиеге бағыттай отырып, белсенді ойлаудың алуан түрлерін дамытады (логикалық, бейнелі, ассоциативті, шығармашылық):

- медиаақпаратты қабылдау, түсіндіру, талдау, эстетикалық бағалау дағдылары;
- экран, дәстүрлі өнер және бұқаралық ақпарат құралдарымен байланыста болған кезде оны қолдану үшін медиатілді меңгеру қажеттілігі;
- игерілген ақпарат және көркемдік-шығармашылық қызмет туралы ауызша қарым-қатынас қажеттілігі;
- сабақта алған білімдерін тарату мүмкіндігі.

В.В. Протопопова [2] мұғалімдер арасында медиақұзыреттіліктің қалыптасуы олардағы негізгі кәсіби құзыреттіліктердің қалыптасуымен және дамуымен тығыз байланысты, сондықтан оларды білім алушыларді кәсіби даярлау үдерісінен бөліп қарауға болмайды деп санайды. Қазіргі білім беруде бүгінгі күнге дейін мұғалімдердің көпшілігі бұқаралық ақпарат құралдарын өздерінің дидактикалық және тәрбиелік мүмкіндіктері туралы білмей, дидактиканың көрнекілік ұстанымын жүзеге асыру аспектісінде ғана пайдаланады.

Оқу үдерісінде білім алушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру үшін келесі медиаоқыту әдістері қолдануға болады:

1. Алынған білім көздеріне сәйкес:
 - ауызша (әңгіме, дәріс, түсіндіру, әңгімелесу, пікірталас);
 - көрнекілік (медиамәтіндерді иллюстрациялау және демонстрациялау);
 - практикалық.
2. Танымдық белсенділік деңгейі бойынша:
 - түсіндірмелі және иллюстрациялық (мұғалім медиа туралы белгілі бір ақпаратты, аудиторияның бұл ақпаратты қабылдауы мен игеруін жеткізеді);
 - репродуктивтік (білім алушылар оларды шешу тәсілдерін меңгеруі үшін медиаматериал негізінде мұғалімнің әртүрлі жаттығулар мен тапсырмаларды әзірлеуі және қолдануы), проблемалық (сыни ойлауды дамыту мақсатында белгілі бір жағдайларды немесе медиа мәтінді проблемалық талдау);
 - ішінара іздеу немесе эвристикалық, зерттеу (медиа негізінде іздеу және шығармашылық оқу әрекеттерін ұйымдастыру).

А.В. Федоров [4] медиабілім беру үдерісінде медиақұзыреттілік пен сыни шығармашылық ойлауды дамыту технологиясын жасады, ол келесідей көрінеді:

1) диагностикалық (анықтаушы) компонент: дайындықтың бастапқы кезеңінде берілген студенттік аудиториядағы медиақұзыреттілік және бұқаралық ақпарат құралдарына және медиамәтіндерге қатысты сыни ойлауды дамуы деңгейлерін көрсету;

2) мазмұндық-мақсаттық компонент:

– теориялық компонент (медиамәдениеттің тарихы мен теориясын зерттеуге арналған блок, медиабілім беру мотивациясы мен технологиясын дамыту блогы, яғни аудиторияны медиатәрбиелеудің формалары мен әдістерін оқып үйрену) және практикалық компонент (медиаөндіріс негізінде шығармашылық қызмет блогы, яғни медиатеchnологияны қолдана отырып, білім алушылардың өз ойын жеткізуге шығармашылық қабілеттерін дамыту:

– әр түрлі жанрдағы және типтегі медиамәтіндерді құрастыру;

– алынған практикалық медиабілімі мен дағдыларын оқыту практикасы үдерісінде шығармашылықпен қолдану;

– қабылдау-талдау қызметінің блогы: білім алушылардың әртүрлі жанрдағы және типтегі медиамәтіндерді сыни қабылдау және талдау дағдыларын дамыту);

3. нәтижелік компонент (қорытынды сауалнамалар блогы, білім алушылардың тестілеу және шығармашылық жұмыстары және оқытудың соңғы кезеңінде жоғары оқу орны білім алушыларының сыни ойлау қабілетін және медиақұзыреттілігінің даму деңгейлерін анықтауға арналған талдау блогы).

М.В. Кузьмина [1] медиақұзыреттіліктің қалыптасуы мен дамуы бірқатар компоненттерге негізделген деп жазады. Біріншісі – медиаматериалдарды қолдану тәжірибесі. Медиамен және нақты әлеммен жұмыс істеу тәжірибесі қаншалықты көп болса, медиақұзыреттің жоғары деңгейіне өту мүмкіндігі соғұрлым көп болады. Екіншісі – медиа саласындағы дағдыларды белсенді түрде қолдану. Үшіншісі – бұл бағытта өздігінен білім алуға дайын болу және өздігінен білім алу.

Осылайша, қазіргі заманғы адам үшін ақпаратты қабылдау дағдыларына, аудиовизуалды кескіндердің мағыналарын дұрыс интерпретациялауға деген қажеттілік ақпараттық ағындармен еркін жұмыс істеу және оларды навигациялау үшін қажет. Медиабілім беру әдістерін және медиабілім беру элементтерін күнделікті тәжірибеде қолдану білім алушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Оқу үдерісінде білім алушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру үшін ауызша (түсіндіру, әңгімелесу, дәріс, әңгіме, пікірталас); визуалды (медиаматериалдарды көрсету); практикалық; түсіндірмелі және иллюстрациялық (медиаөнімдер туралы ақпарат беру); репродуктивті (оқытушының медиаматериал бойынша әр түрлі жаттығулар мен тапсырмаларды әзірлеуі және қолдануы), проблемалық (сыни ойлауды дамыту мақсатында белгілі бір жағдайларды немесе медиамәтінді проблемалық талдау); ішінара іздеу жүйелері сияқты тағы да басқа әдістерді қолдану тиімді.

Әдебиеттер тізімі

1. Н.А. Коновалова Педагогикалық университет студенттерінің медиамәдениетін дамыту [Мәтін] / Н.А. Коновалова: пед.ғ.к.дис. – Вологда, 2004. – 97 б.

2. В.В. Протопопова, Қазіргі заманғы педагогтың медиақұзыреттілігі [Мәтін] / В.В. Протопопова // XXI ғасырдағы жоғары гуманитарлық білім беру: мәселелері мен болашағы: 2 т., 1-т. Педагогика. Психология. – Самара: ПГСГА, 2009. – 285-288 б.

3. И.А. Фатеева Медиабілім беру: теориялық негіздері және іске асыру тәжірибесі: монография [Мәтін] / И.А. Фатеева. – Челябинск: Челяб. мем. ун-т, 2007. – 270 б.

4. А.В. Федоров Шет елдердегі медиабілім беру [Мәтін] / А.В.Федоров – Таганрог: Кучма бас-ы, 2003. – 238 б.

5. И.В. Чельшева Медиаәтін және оны оқу [Мәтін] / И.В. Чельшева // Медиабілім беру. – 2006. – №1. – 102-104 б.

КӘСІБИ ӨЗІН-ӨЗІ ДАМУҒА ДАЙЫНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫҢ ДАЙЫНДЫҚ КОМПОНЕНТІ РЕТІНДЕ

Шамитдинова Шохиста Адхамжановна,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті магистранты,
ғылыми жетекші: *Ахметов Т.А.*,
пед.ғыл.кандидаты, профессор,
Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі. Қазіргі білім беру тұжырымдамасы болашақ педагогтардың дайындығына бірқатар талаптар қояды. Өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге қабілетті, жаңа жағдайларға бейімделе алатын және тәуелсіз шешімдерді белсенді қабылдайтын адамдар табысты және кәсіби білікті болашақ педагогтарға айналады. Өзін-өзі дамыту өзін жеке тұлға ретінде қалыптастыру, сондай-ақ өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі тәрбиелеу жолындағы белгілі бір қажеттілік ретінде қарастырылуы мүмкін.

Түйінді сөздер: өзін-өзі дамыту, өзін-өзі реттеу, өзін-өзі дамытуға дайындық, педагогикалық қызмет.

Аннотация

Актуальность. Современная концепция образования предъявляет ряд требований к подготовке будущих педагогов. Успешными и профессионально квалифицированными будущими педагогами становятся люди, способные к саморазвитию, самообразованию, способные адаптироваться к новым условиям и активно принимать самостоятельные решения. Саморазвитие можно рассматривать как определенную потребность в формировании себя как личности, а также на пути самосовершенствования и самовоспитания.

Ключевые слова: саморазвитие, саморегуляция, готовность к саморазвитию, педагогическая деятельность.

Abstract

The modern concept of education imposes a number of requirements for the training of future teachers. Successful and professionally qualified future teachers are people who are capable of self-development, self-education, able to adapt to new conditions and actively make independent decisions. Self-development can be considered as a certain need to form oneself as a person, as well as on the path of self-improvement and self-education.

Keywords: self-development, self-regulation, readiness for self-development, pedagogical activity.

Қазіргі қоғамда, әдетте, өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге қабілетті, жаңа жағдайларға бейімделе алатын және тәуелсіз шешімдерді белсенді түрде қабылдайтын адамдар табысты және кәсіби білікті болашақ педагогтарға айналады.

Өзін-өзі тәрбиелеу идеясы көптеген қазіргі заманғы тұжырымдамаларда маңызды болып табылады. Психологтар, педагогтар, философтар, әлеуметтанушылар болашақ педагогтар арасында өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігін олардың кәсіби өзін-өзі анықтауға дайындығының негізгі көрсеткіші және сонымен бірге оған жетудің қажетті шарты ретінде қарастырады.

Философияда адамның өзін-өзі тәрбиелеу қабілеті туралы адамның мәнін, оның ішкі әлемін ашуға, өмірдің мәнін, қабілеттері мен мүмкіндіктерін іздеуге, жоғары мақсатты орындауға бағытталған жеке құндылық қызметі ретінде белгілі бір ұстанымдар мен көзқарастар жиынтығы қалыптасты.

Кәсіби өзін-өзі дамыту – бұл болашақ мұғалімнің кәсіби сапаларындағы үздіксіз, белсенді, жүйелі, прогрессивті және жалпы қайтымсыз сапалық өзгерістер үдерісі. Өзін-өзі дамыту өзін-өзі реттеу тетіктерін қалыптастыру үдерісі болған кезде жас дамуының белгілі бір кезеңінде мүмкін болады. Өзін-өзі дамытуды өзін-өзі тұлға ретінде қалыптастыру, сондай-ақ өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі тәрбиелеу сияқты белгілі бір қажеттілік ретінде қарастыруға болады. Әрбір адам өзінің өмір жолында бір-бірінен тәуелсіз, әрі бір бірімен тәкелей байланыста дамиды. Басқаша айтқанда, әрбір

тұлға, атап айтқанда әр адам, өз өмірінің толыққанды авторы деп айтуға болады, ол жағдаяттарға бағынбай, өзінің дамуының маңызды перспективаларын анықтай алады.

Өзін-өзі дамытудың үздіксіз үдерісінде Өзін-өзі тану мен өзін-өзі жетілдіруге негізделген өз іс-әрекеті мен мінез-құлқының өзгеруі орын алатын белгілі бір мақсаттар қойылады және қол жеткізіледі.

Тұлғаның қалыптасуындағы маңызды кезеңдердің бірі-жоғары білім алу кезеңі. Оқытудың бүкіл кезеңінде біртіндеп болашақ мұғалімнің белсенді өмірлік ұстанымы бола бастайтын құндылық бағдарларының қарқынды қалыптасуы жүреді. Болашақ мұғалімдердің өзін-өзі дамыту үдерісін жеке тұлғаны дамыту және олардың барлық мүмкіндіктерін пайдалану үдерісі ретінде сипаттауға болады. Өзін-өзі дамытудың сапасы адамның өз іс-әрекетін ұйымдастыру қабілетіне байланысты. Болашақ педагогтың кәсіби өзін-өзі дамыту критерийлері ретінде мыналарды анықтауға болады: тұлға мен іс-әрекеттегі сапалық өзгерістердің өзін-өзі ұйымдастыруы; кәсіби өзін-өзі жаңартуға, жұмыс тәсілдерін өзгертуге бағытталған мұғалімнің іс-әрекетінің педагогикалық іс-әрекет құрылымындағы үстемдігі; өзіне және оның қызметіне қатысты педагогикалық, психологиялық, ұйымдастырушылық, пәндік міндеттерді қою және шешу; мұғалімнің қоршаған ортаның әртүрлі көріністерін өзінің кәсіби дамуының алғышарттары ретінде қабылдау қабілеті. Болашақ мұғалімдердің кәсіби өзін-өзі дамытуын қамтамасыз ететін тетіктердің қатарына мыналар жатады: өзін-өзі тану, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі жетілдіру, өзіндік іс-әрекет, өзін-өзі реттеу, өзін-өзі қалыптастыру, өзін-өзі бағалау.

Жоғары оқу орнын даярлау үдерісі мен кәсіби еңбек арасындағы байланыстырушы буын ретінде әрекет ететін кәсіптік дайындық және алдағы қызметке оң көзқарас кәсіби дайындық кезеңінде әртүрлі аспектілерде көрінетін дайындық үдерісінсіз мүмкін емес [8; 9; 10; 11].

Өзін-өзі дамыту үдерісін осы тұрғыдан қарастыра отырып, "дайындық" ұғымының анықтамасын енгізуге болады: «іс-әрекетті ойдағыдай орындаумен бірге жүретін, тұлғаны болашақ іс-әрекетке қоятын жағдаят» [12, 4-бет].

Болашақ педагогтарды даярлау жүйесіне қатысты дайындық ұғымын қызметті реттеуші деп қарастыруға болады. Болашақ мұғалімдердің өзін-өзі дамытуға дайындығына белсенді әсер оның белсенділігін ынталандыратын жеке тұлғаның қажеттіліктеріне әсер етеді. Дайындық үдерісі бірқатар талаптарды, төзімділікті, педагогикалық тактты, эмоционалды тұрақтылықты қамтуы керек, бұл олардың іс-әрекеттерін талдауға, нәтижелерді болжауға, жеке тұлғаның бастамашылығының динамикалық өзгеруін қамтамасыз ете отырып, олардың даралығын басқалармен салыстыра білуге мүмкіндік береді [2].

Болашақ педагогтың кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындық үдерісі келесі компоненттерден тұратын үдеріс ретінде қарастырылуы мүмкін: мотивациялық-мақсаттық, танымдық, эмоционалды-еріктік, бағалау-нәтижелік, біркелкі емес дамуымен және өзара байланыстылығымен сипатталады біреуін өзгерту кез келгенін дамытудың шарты болып табылады.

Кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындық әр түрлі компоненттер жиынтығы ретінде қарастырылуы мүмкін: мотивациялық-мақсаттық, мазмұндық-операциялық, технологиялық және бағалау-рефлексивтік біркелкі емес дамуымен және өзара байланысты болуымен сипатталады біреуін өзгерту кез келгенін дамытудың шарты болып табылады.

Болашақ педагогтардың өзін-өзі дамытуға дайындығының мотивациялық-мақсаттық компоненті жеке және кәсіби құндылықтармен, тұлғаны өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жетілдіруге итермелейтін мақсат қою үдерісімен сипатталады [4, 162 б.].

Мазмұндық-операциялық компонент дегеніміз – бұл болашақ педагогтың жеке тұлғасының жан-жақты дамуына ықпал ететін ғылыми, білім, білік және дағдылар жүйесі [4, 162 б.]. Болашақ педагогтардың өзін-өзі дамытуға дайындығына жеке тұлғаның қажеттіліктері белсенді әсер етеді, оны белсенді болуға итермелейді. Болашақ пе-

дагог өзінің кәсіби іс-әрекетінің белгілі бір кезеңдерін жақсартуға бағытталған қажеттіліктермен белсенді болуға шақырылады. Мазмұндық-операциялық компоненттің бір-қатар шарттарын бөліп көрсетуге болады: бірінші – дамыған кәсіби өзін-өзі тану, келесі шарт – жоғары еңбек өнімділігі, сенімділік және жоғары нәтижелердің тұрақтылығы, үшінші – кәсіби дайындық және үздіксіз кәсіби дамуға дайындық. Соңғы шарт ең қызықты, оның мәні болашақ мамандығына деген шығармашылық қатынаста жасырылған.

Технологиялық компонент болашақ педагогтардың кәсіби өзін-өзі дамытуға әсер ету шарттарын анықтайды. Интернет кеңістігін, әлеуметтік желілерді, сондай-ақ заманауи ақпараттық технологиялар мен әдістерді қолдану аясында болашақ педагогтың өзін-өзі дамыту үдерісіне белсенді әсер етеді. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың сан-алуан ақпарат түрлерін біріктірудегі кең мүмкіндіктері оларды болашақ педагогтардың өзін-өзі дамыту үдерісінде әмбебап құралға айналдырады, бұл болашақ кәсіби қызмет өнімділігін арттырады [7].

Объективті бағалауды, өзінің жетістіктерін, нәтижелерін сыни тұрғыдан бағалау мүмкіндігі, өзін-өзі дамыту үдерісінде өзіндік рефлексия жүргізу қабілетін біріктіретін бағалау-рефлексивтік компонент. Түзету үдерісі кәсіби өзін-өзі тәрбиелеу үдерісінде трансформациялаудың нақтырақ бағдарламасын түзету және нақтылау бойынша ұсыныстар түрінде қарастырылуы мүмкін. Белсенді рефлексияның шарты көптеген ғалымдардың пікірі бойынша жеке және кәсіби өзін-өзі дамытудың тиімді үдерісі болып табылады.

Кәсіби өзін-өзі дамыту үдерісінің нәтижесінде білім, қабілет, бағдар, жеке және кәсіби қасиеттердің өзгеруі жүзеге асады [4, 162 б.].

Болашақ педагогтердің кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындығын қалыптастыру – бұл педагогикалық ұйымдастырылған циклдік үдеріс, онда болашақ педагогтың өз ісінің маманы ретіндегі әлеуетті мүмкіндіктерін үнемі түсіну және оның кәсіби және жеке дамуын ынталандыру жүреді, бұл өз бетімен, атап айтқанда өзін-өзі дамытумен тұрақты жұмыс істеудің негізі болып табылады. Кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындықты қалыптастыру кәсіби білім беру барысында және болашақта тәуелсіз кәсіби қызмет барысында байқалатын мерзімді үдеріс ретінде қарастырылуы мүмкін. Бұл үдеріс кәсіби жағдайдың объективті немесе субъективті өзгеруіне, кәсіби дамудың дағдарыстарына негізделген [5; 6].

Кәсіптік оқытуда болашақ педагогтар арасында өзін-өзі дамытуға дайындықты қалыптастыру ұзақ және көп сатылы үдеріс болып табылады, оң нәтижеге жету үшін белгілі бір шарттарды орындау қажет болады.

Педагогикада қалыптасу тұлғаның прогрессивті трансформациялануы, әлеуметтік әсердің әсерінен іс-әрекеттерді, соның ішінде өзінің жеке қызметінің әр түрлі нысандарын игеруге бағытталған үдерісі ретінде түсіндіріледі. Қалыптасу міндетті түрде даму қажеттілігін, оны қанағаттандыру мүмкіндігі мен шындығын болжайды. Жасалған педагогикалық шарттар өзін-өзі дамытуға дайындықты қалыптастыру үдерісінің тиімді дамуын және ағымын саналы қамтамасыз етеді [1].

Болашақ педагогтардың өзін-өзі дамытуға дайындығын қалыптастырудың шарттары – бұл жоғары оқу орнының білім беру ортасында арнайы ұйымдастырылған шарттар немесе бүкіл педагогикалық үдерістің педагогикалық, ұйымдастырушылық және психологиялық аспектілеріне әсер ететін жағдайлар, олардың орындалуы жоғары деңгейге қамтамасыз етіледі болашақ мұғалімдердің өзін-өзі дамыту дәрежесі.

Кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындықтың барлық компоненттеріне кешенді әсер ету өзін-өзі ойдағыдай дамытудың негізін құруға, жеке тұлғаның психологиялық әл-ауқатын және нәтижесінде жеке және әлеуметтік өмірдің оңтайлылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Осылайша, болашақ мұғалімдердің өзін-өзі дамытуға дайындығын өзін-өзі тануға,

жеке өзін-өзі анықтауға бағытталған үдеріс ретінде анықтауға болады, бұл адам қызметінің эмоционалды, еңбек, зияткерлік, кәсіби және мотивациялық салаларын дамытуға және адамның ерік күші, еңбекқорлық және мақсатқа бағыттылық секілді қасиеттерін тікелей дамытуға ықпал етеді. Өзін-өзі дамыту үдерісінде алған барлық білім ұзақ уақыт бойы санада қалады және болашақ мұғалімдердің еңбек қызметінде нәтижелі пайдаланылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. К.А.Абульханова-Славская Өмір стратегиясы. М.: Мысль, 1991. 301 б.
2. Ю.К.Васильев Кәсіби қызметке дайындықты қалыптастыру мәселелері: жедел ақпарат / отв. ред. Ю.К.Васильев. М., 1978.
3. Е.А.Власова Өзін-өзі дамыту процесі мәселесінің қалыптасу тарихы. – М.: Фолио, 2007.
4. Н.В.Кухарев Кәсіби жетілу жолында: мұғалім үшін. М.: Просвещение, 1990.
5. Н.В.Кузьмина Педагогикалық қызметтің кәсібилігі / Н.В.Кузьмина, А.А.Реан. – СПб.: Академический проект, 2001. – 54 б.
6. Н.В.Кузьмина, Педагогикалық қызметті зерттеу әдістері / Н.В.Кузьмина. – М.: Прогресс, 1984. – 251 б.
7. М.И.Рожков Жастармен жұмысты педагогикалық қамтамасыз ету. Юногика. Тәрбие теориясы мен әдістемесі. М.: Владос, 2008. -264 б.
8. В.Н.Саяпин Технология мұғалімдерінің кәсіби өзін-өзі тәрбиелеуге дайындығы әлеуметтік мәселе ретінде // Жинақ: Дыльновский оқулары IV Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 2017. 404-409 б.
9. В.Н.Саяпин Болашақ технология мұғалімдерінің дербес қызметке дайындығын қалыптастыру // Жинақ: Студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру. VI Халықаралық күндізгі-сырттай ғылыми-практикалық конференция баяндамаларының материалдары. 2017. 169-173 б.
10. В.Н.Саяпин Болашақ технология мұғалімдерінің кәсіби педагогикалық қызметке дайындығын қалыптастыру тәжірибесі // Жинақ: Дыльновский оқулары IV Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 2017. 409-414 б.
11. В.Н.Саяпин Болашақ технология мұғалімдері арасында мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасауға дайындықты қалыптастыру // Жинақта: Қазіргі әлемдегі әлеуметтену және оңалту Ғылыми мақалалар жинағы. О.Е.Нестерова, Р.М.Шамионов, Л.В.Шипова, Е.С.Пяткина, М.Д.Коновалова редакциясында. Москва, 2017. 207-215 б.
12. В.А.Сластенин и др. Педагогика: Жоғары педагогикалық оқу орындарының студенттеріне арналған оқулық / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, Е.Н.Шиянов; под ред. В.А.Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 б.

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ОРИЕНТИР В СИСТЕМЕ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Шефер Людмила Юрьевна,
магистр пед. наук, учитель биологии,
Тендитная Светлана Викторовна,
учитель биологии,

КГУ «Общеобразовательная школа № 23 имени М.Козыбаева отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Өзектілігі: Қазақстан Республикасында білім беру мазмұнын жаңарту өзінің алдына басты мақсат қояды: білім беру бағдарламасын жаңарту контекстінде мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін жетілдіру. Кәсіби құзыреттілік, қалыптасуы мен дамуы үздіксіз кәсіптік білім беру және практикалық қызмет процестерінде жүреді, кәсібилендіру мен даму механизмдерінің нәтижесі болып табылады. Педагогикалық шеберлікті жетілдіру мұғалімдердің үздіксіз кәсіби білімімен ғана мүмкін болады. Үздіксіз кәсіптік білім беру мемлекеттің білім беру саясаты стратегиясында басым және Орталық бағытқа айналады. Қазіргі уақытта алынған біліктілік-бұл

күн сайын бір жұмысты орындау мүмкіндігі ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің жоғары талаптарына сәйкес келетін өзгертілген және күрделі тапсырмаларды орындауға көшу. Біздің өміріміздің кез-келген саласындағы, әсіресе білім берудегі сапалы өзгерістер мұғалімнің оқу процесіндегі орны мен рөліне жаңа көзқарасын қалыптастырусыз мүмкін емес. Мұғалімдердің түсінуінсіз, оқытудың жаңартылған мазмұны мен технологиясындағы жаңа мақсаттар мен міндеттерді, оқытудағы құзыреттілікке бағытталған тәсілді ескере отырып бағалаудың жаңа нысандарын жасау мүмкін емес. Сондықтан мұғалім жаңартылған жалпы орта білім берудің МЖМБС әдіснамасы мен мазмұнын қабылдауға, Білім беру процесінің бағдарламалық және әдістемелік қамтамасыз етілуін өзгертуге, педагогикалық қызметтің мақсаттары мен әдістерін өзгертуге дайын болуы керек.

Мақсаты: жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында педагогтердің үздіксіз кәсіби білім алуының маңыздылығы мен маңыздылығын дәлелдеу.

Түйінді сөздер: үздіксіз білім беру, өмір бойы білім беру, жаңарту, жаңарту.

Аннотация

Актуальность: Обновление содержания образования в Республике Казахстан ставит перед собой главную цель: совершенствование педагогического мастерства учителей в контексте обновления образовательной программы. Профессиональная компетентность, становление и развитие которой происходит в процессах непрерывного профессионального образования и практической деятельности, есть результат профессионализации и механизмов развития. Совершенствование педагогического мастерства возможно только при непрерывном профессиональном образовании педагогов. Непрерывное профессиональное образование становится приоритетным и центральным направлением в стратегии образовательной политики государства. В настоящее время, полученная квалификация – это не только способность изо дня в день выполнять одну и ту же работу, но также переходить к исполнению видоизмененных и более сложных поставленных задач, проблем, которые соответствуют более высоким требованиям к педагогу. Качественные изменения в любой области нашей жизни, а тем более в образовании невозможны без формирования нового взгляда учителя на свое место и роль в учебном процессе. Без осмысления, нами учителями, новых целей и задач в обновленном содержании и технологии обучения, новых форм оценивания с учетом компетентностно-ориентированного подхода в обучении это сделать практически невозможно. Именно поэтому педагогу необходима готовность к восприятию методологии и содержания обновленного ГОСО среднего общего образования, к изменению программного и методического обеспечения образовательного процесса, к изменению целей и способов педагогической деятельности.

Цель: доказать важность и значимость непрерывного профессионального образования педагогов в условиях обновленного содержания образования.

Ключевые слова: непрерывное образование, образование через всю жизнь, модернизация, обновление.

Abstract

Relevance: Updating the content of education in the Republic of Kazakhstan sets itself the main goal: improving the pedagogical skills of teachers in the context of updating the educational program. Professional competence, the formation and development of which takes place in the processes of continuing professional education and practical activity, is the result of professionalization and development mechanisms. Improvement of pedagogical skills is possible only with continuous professional education of teachers. Continuing professional education is becoming a priority and central direction in the strategy of the state's educational policy. Currently, the acquired qualification is not only the ability to perform the same work day after day, but also to move on to the performance of modified and more complex tasks, problems that meet higher requirements for the teacher. Qualitative changes in any area of our life, and even more so in education, are impossible without the formation of a new teacher's view of their place and role in the educational process. Without understanding, we teachers, new goals and objectives in the updated content and technology of teaching, new forms of assessment, taking into account the competence-based approach in teaching, it is almost impossible to do this. That is why the teacher needs to be ready to accept the methodology and content of the updated SES of secondary general education, to change the software and methodological support of the educational process, to change the goals and methods of pedagogical activity.

Goal: to prove the importance and significance of continuing professional education of teachers in the context of the updated content of education.

Keywords: continuing education, lifelong learning, modernization, renewal.

На нынешнем этапе развития общества становится очевидным, что государственная независимость, социальная, политическая стабильность государства и экономическая мощь должны создаваться не за счет какого-либо региона, а за счет сохранения, мобилизации и развития интеллектуального потенциала страны. Главная роль в решении данных задач принадлежит образованию, которое призвано своевременно воспринимать отраженные в учебном знании образцы опыта прошлого и преподносить подрастающему поколению и взрослым людям систему знаний и правил в логически завершенном виде. Главнейшим условием преобразования такой возможности в реальность является развитие системы профессионального образования, ее непрерывность [1, с.113].

Только то общество может успешно развиваться и гармонично вписаться в ряд лидирующих мировых стран, которое сумеет создать для своих граждан достойные условия приобретения качественного и современного образования.

Первый Президент страны Нурсултан Абишевич Назарбаев поставил достаточно высокую планку перед казахстанским образованием. Образование должно стать конкурентоспособным, высококачественным. Одной из важнейших целей, поставленных Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым в своем Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее», является «... создание эффективной системы образования». Первый шаг к реализации данной задачи был сделан еще задолго до выхода в свет настоящего документа. Основу этому в Республике Казахстан положила обнародованная в 1997 г. стратегическая программа «Казахстан – 2030». Данная программа определила и общую стратегию «Концепции образования Республики Казахстан до 2030 года», в которой обозначены основные приоритеты, задачи и направления государственной политики в области модернизации образования и механизмы их реализации, а именно:

- развитие образования с учетом национальных, демографических исторических, географических, экономических и культурных особенностей Казахстана;
- обновление законодательной, правовой и иной нормативной базы функционирования казахстанской модели образования на основе дальнейшей демократизации и участия общества в управлении образованием;
- обновление содержания образования, учебного, учебно-методического обеспечения и материально-технической базы;
- создание национальной системы оценки качества образования;
- интеграция образования, науки и производства;
- создание механизмов привлечения сектора реальной экономики для повышения качества профессионального образования и обучения;
- совершенствование финансового, кадрового обеспечения системы образования, а также повышение социального статуса педагогических работников;
- интеграция в мировое образовательное пространство [2].

Среди представленных выше задач необходимо выделить те, которые соотносятся с модернизацией разных ступеней профессионального образования. Сам термин «модернизация образования» у отечественных ученых трактуется следующим образом – это обновление и совершенствование действующей системы образования [3, с.2]. При всякой модернизации образования возникает несколько проблем. Первая – сохранить то положительное, что имеется в существующей системе; вторая – если что-то полезное для общества было утрачено в образовании за предыдущие годы, то необходимо восстановить это; третья, основная, – привести систему образования в соответствие с запросами общества. А в жизни казахстанского общества в последние годы происходят большие изменения: укореняется новый социальный строй, в основе экономики лежат рыночные отношения, в результате чего появляются новые профессии, а к старым предъявляются новые требования.

Итак, модернизация образования – это масштабная программа государства, в рам-

ках которой следует разработать и реализовать план конкурентных мероприятий [1, с.198].

В основу модернизации образования в Республике Казахстан легло такое понятие, как «непрерывное образование», т.е. «образование через всю жизнь», которое рассматривается как компонент социальной инфраструктуры общества и является одним из главнейших направлений социально-экономического и индустриально-инновационного развития страны. Термин «непрерывное образование» впервые применяется в материалах 1968 г. и определяется как «...не ограниченное ни во времени относительно сроков обучения, ни в пространстве относительно методов обучения; оно объединяет всю деятельность и ресурсы в области образования и направлено на достижение гармоничного развития потенциальных способностей личности и процесса преобразования в обществе» [4, с.13].

Основателем современных представлений о непрерывном образовании признан Я.А.Коменский [5, с.320], в педагогическом наследии которого содержится ядро мысли, которая воплощена в наши дни в концепции непрерывного образования. Анализ в понимании термина «непрерывное образование» позволяет сделать вывод, что в центре внимания идеи непрерывного образования находятся сам человек, его личность, желания и способности, разностороннему развитию которых уделяется основное внимание. С непрерывным образованием связывается как необходимость обновления и дополнения знаний, развития способностей, так и получение новой специальности или профессии. Поэтому термин «непрерывное образование» неразрывно связан с термином «непрерывное профессиональное образование», под которым в современной педагогической науке и практике понимают целостную систему, обеспечивающую получение, развитие, формирование и обновление профессиональных знаний, умений и навыков на протяжении всей жизни человека за счет внутренних потребностей при согласовании и координации деятельности всех типов учреждений на основе выбранной траектории индивидуального развития [6, с.375].

В XXI веке концепция непрерывного образования приобрела ключевое значение. Она является ответом на вызов, который бросает нам мир, где изменения происходят столь быстро. Необходимость «возобновлять» образование, профессиональную подготовку или переподготовку возникает каждый раз, когда человек сталкивается с новшествами, появляющимися в его профессиональной жизни. Образование – это непрерывный процесс воспитания и обучения, направленный на обеспечение высокого уровня нравственного, интеллектуального, культурного развития и профессиональной компетенции членов общества. Главная задача системы образования – создание необходимых условий для формирования и развития личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и практики. Во все времена, на протяжении существования всего человечества, образование являлось неотъемлемой частью жизни каждого человека. И, конечно же, важной особенностью нынешнего образования, как и много лет тому назад, является то, что основным инструментом, частичкой человеческого общества, которая обучает молодое поколение, является учитель. Учитель всегда занимал поистине особое место в обществе, так как он был и остается носителем основных принципов всеобщего образования. Без этих правил и требований учитель не сможет стать полноценным специалистом и быть конкурентоспособным, что сейчас является неотъемлемой частью нашей жизни. Педагогика является неотъемлемой частью нашей жизни. Мы с ней сталкиваемся при воспитании, обучении и получении образования. Говоря о специалистах новой формации, можно сказать, что педагог должен всегда стремиться к новому, изучать новые технологии и, конечно же, не отставать от развития современной техники. Для этого у нас в Республике разработана специальная программа по обучению педагогов новой формации, будущих конкурентоспособных специалистов. Государственные документы по совершенствованию системы и

качества образования требуют необходимости глобальных изменений в современной школе.

Перемены в образовании необходимы. Именно, работая по данной программе, мы сможем оживить наш урок, каждое наше задание заиграет яркими красками, а самое главное ученикам будет интересно, и они с огромным желанием будут приходить к нам на урок. Сейчас у каждого из нас где-то внутри сидит страх. Страх и множество вопросов. Конечно, это все человеческий фактор, страх перед неизвестностью. Самое главное перемены необходимы детям и это веление времени. У многих возникает вопрос, что дает нам обновленная программа? Зачем она нужна нам? Изменения необходимы. Обновленная программа даст нам: во-первых, креативных и творческих учителей; во-вторых, критически мыслящих учеников; в-третьих, интересный и неповторимый учебный процесс.

Таким образом, в основу модернизации непрерывного профессионального образования Республики Казахстан положены принципы по развитию непрерывного образования, обеспечивающего преемственность его ступеней, и профессиональной ориентации обучающихся в соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании», основных направлений Государственной программы «Образование», ежегодных Посланий Президента страны народу Казахстана [7].

В нашей школе созданы условия, при которых происходит формирование и развитие личности учителя, его профессиональный рост. Для организации непрерывного образования учителя используют разнообразные формы работы: самообразование учителей, деятельность образовательных центров – методических объединений учителей по научным областям, классовых руководителей, творческие группы, семинары-практикумы, различные конкурсы профессионального мастерства, педагогические чтения и т.д. Таким образом, важно отметить, успешность профессиональной деятельности педагога зависит от индивидуальных способностей человека. Педагог – это профессионал, нуждающийся в постоянном образовании и самое главное – стремящийся к нему.

Список литературы

1. Затынейко А.М. Многоуровневая подготовка специалистов транспортно-дорожного профиля: теория и практика. Монография. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2013.
2. Назарбаев Н. А. Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее: Послание народу Казахстана. Астана, Акorda, 17 января 2014 год / Н. А. Назарбаев // Казахстанская правда. – 2014.
3. Нечаев Н.И. Концепция непрерывного образования. – 1996.
4. Сергеев Н.К. Непрерывное педагогическое образование. Целостный учебно-воспитательный процесс. 1997.
5. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избр. пед. соч.: В 2 т. –М.: Педагогика, 1982. –Т. 1. –576 с.
6. Шарый Л.Д. Инновации и образование // Сборник материалов конференции. Сер. «Symposium». Выпуск 29. – СПб.: Санкт-Петербургское филос. общ-во, 2003.
7. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, утверждена указом Президента РК от 7.12.2010, № 1.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ ҮРДІСІНЕ ҚОЛДАНУ

Шолтанбаева Газиза Абуовна,
аға оқытушы, п.ғ.м.,
Громова Марина Владимировна,
1 курс студенті МНО,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Бұған дейін оқушы мұғалім мен оқулыққа ғана бағынатын болса, енді ол сыни тұрғыдан ойланып, өз ойын дәлелдей алатын тұлғаға айналды. Оқушылардың тілін, ойын, еркін сөйлеуін дамытып, топпен жұмыс істеу кезінде бірін-бірі тыңдай білуге үйретеді.

Мақсаты: Білім беруде қазіргі заманғы педагогикалық технологиялардың түрлерін біліп, оны қазақ тілі сабақтарында кеңінен қолдану. Жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану арқылы оқушының білімге деген қызығушылығын оятып, терең ойлау қабілетін, белсенділігін қалыптастыруға болады.

Түйінді сөздер: Инновация, жаңашылдық, дағды, ұстаным, қызығушылық.

Аннотация

Актуальность: Если до этого учитель и ученик опирались только на учебник, теперь они критически мысля, стали личностью, которая может четко доказать свое мнение. Технология учит детей развитию языка, игровой деятельности, развитию свободной речи, работая в группе умению слышать друг друга.

Цель: В наше время знание видов педагогических технологий и применение их на уроках казахского языка необходимо. Применяя новые методы и технологии развивается у учащихся интерес к знаниям, способность глубоко мыслить, повышается стремление к учебе.

Ключевые слова: Инновация, новшество, навыки, позиционирование, интерес.

Abstract

Relevance: Before teacher and students used only books, now with think critically, they can to prove their opinion clearly. Technologies learn students develop their language, play in game, develop free speech and working in group they can hear each other.

Goal: Nowadays knowing the pedagogical technologies types and use them un the lesson of Kazakh languages is necessary. Use new method and technologies developed interest for education, ability think deeper, rises aspiration for education of students.

Key words: innovation, modern, aims, position, interest.

Ұлттық және азаматтық құндылықтар мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желіге шығу.

«Мұғалімнің ұстанымы – оның көзқарасы, қабылдаған шешімі мен іс әрекетінің негізі», – деп Пажарес (1992ж) айтқандай оқушыға білім беруде негізгі тұлға мұғалім екені белгілі.

Қазіргі инновациялық технологиялар – білім сапасын арттырудың кепілі. Оны өз дәрежесінде пайдалану – оқушыны шығармашылыққа төселдіруге ықпалы өте зор. Оқытудың тиімділігін арттыру үшін өз сабақтарымда жаңа технологияларды қолданамын. Жаңа технологиялардың ерекшелігі – оның оқушыға жан – жақты ықпал етуі. Яғни тек білімді немесе оқу бағдарламасын меңгертіп қоймай, жеке тұлғаның танымдық қабілеттерін, танымдық процестерін (есту, көру), өзін – өзі өзектендіру, бекіту, шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру, белсенді сөздік қорын дамытуға, өз бетімен білім алуға, ізденуге деген ықыласы мен іскерлігін, оқу – танымдық ынтасын жетілдіру, әрі жеке тұлғаны жан – жақты дамытуға жетелейді. Заман талабына сай әрбір ұстаз сабақтарында оқушылардың біліктілігін арттыру үшін оқытудың жаңа әдіс – тәсілдерін кеңінен пайдалану керек деп ойлаймын. Өз біліктілігін көтеру мақсатында әрбір мұғалім кәсіби шеберлігін шыңдап, білімін жетілдіріп отыруы керек. Сонда ғана

өзін – өзі дамыта алатын, өзін-өзі жетілдіре алатын қоғамның белсенді, білімді жеке тұлғасын қалыптастыра алады. Бәсекеге қабілетті ұрпақ дайындау білім бағдарламасының негізгі мәселесі болып отыр.

Өз тәжірибемде Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің үшінші деңгей бағдарламасы бойынша курстан өтіп, одан алған тәжірибемді қолданудамын. Бұл бағдарламаның басты мақсаты педагог қызметкерлердің қосымша білім мен дағдылар көлемін алудағы білімдік қажеттіліктерін қанағаттандыру, қазақстандық мұғалімдерге қарқынды өзгеріп жатқан өмір жағдайында үздіксіз кәсіби дамуға дайын болуға көмектесу. Мұғалімдерді оқушылардың бойында өз бетімен білім алу, өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыруға, түрлі адамдармен тиімді диалог жүргізе алатын, қазіргі заманда табысты өмір сүруге дайын, сандық технологияларда құзырлылық танытатын белсенді азамат, болашақ маман ретінде қалыптасуға көмектесетін оқу үдерісін ұйымдастыру үшін қажетті біліммен және практикалық дайындықпен қамтамасыз ету. Бұл бағдарлама негізінен жеті модульге сараланған. Модульдер:

1. Оқыту мен оқудағы жаңа әдіс-тәсілдер
2. Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету
3. Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
4. Оқытуда АКТ-ны пайдалану
5. Талантты және дарынды балаларды оқыту
6. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу
7. Оқытудағы басқару және көшбасшылық.

Оқыту мен оқудағы жаңа әдіс-тәсілдер ретінде «Диалог арқылы оқыту», «Қалай оқу керектігін үйрету» деп қарастырамыз. Диалог негізінде оқыту мен оқу оқушылардың өзара сұхбаттасуы және мұғаліммен оқушы арасындағы диалогтің шәкірттердің өзіндік ой-пікірін жүйелеу мен дамытуына көмектесетін амал. Александер оқытудағы әңгімелесу – қарымқатынас жасаудың бірсарынды үдерісі емес, керісінше, идеялар екіжақты бағытта жүреді және осының негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды деп тұжырымдайды. Диалог барысында оқушылар келісілген нәтижеге жету үшін күш-жігерін жұмсайтын және Мерсер сипаттағандай, білімді бірлесіп алуда немесе «пікір алмасу» барысында тең құқылы серіктестер болып табылады. Пікір алмасу оқушылармен диалог құру арқылы іске асады, дегенмен оны оқушылар бірлескен зерттеу барысында да анықтай алады [1, б. 10].

Сабақтарымда әңгімелесудің үш түрін: топтық әңгіме, әңгіме-дебат, зерттеушілік әңгіме түрлерін тиімді қолданамын. Топтық әңгіме білім алмасу мақсатында жүргізілді. Оқушылардың барлығы топтық әңгімеге белсенді түседі. Ал әңгіме-дебат кезінде пікірталасқа түсу кезінде үлгерімі жоғары, талантты және дарынды оқушылардың белсенділігі артады. Зерттеушілік әңгімеге түсу кезінде көшбасшының топ мүшелеріне жетекші сұрақтар қойып, әңгімені өрбіте білуімен байланысты болды.

Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету екі мағынада қарастырылады: оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту және мұғалімдердің сыни тұрғыдан ойлауын дамыту. Оқушыларға қатысты олар жан-жақты ойлап, өз ойларын толықтай жеткізе біледі, ойларын дұрыс болмаса да еркін жеткізе алады, әр оқушы әртүрлі ойларын айту арқылы ортақ бір пікірге келеді. Оқытуды бағалау (жиынтық баға) баға қою, мадақтау, оқу қортындысын шығару. Оқыту үшін бағалау (формативті) әр топ оқушылары немесе бағалаудың түрлері бойынша бағалау. Әртүрлі критерилар арқылы, жетістік ағашы, білім ағашы арқылы, смайликтер арқылы бағалауға болады.

АКТ-ны пайдалану бұл оқушыларға интерактамен жұмыс жасай білуге, ол арқылы сурет сала білуге, интернет желісін пайдаланып ақпараттар алуға, сюжетті суреттерді анық көруге, видеороликтер көруге дағдыландырады.

Қазақстанның көркеюі үшін оқушылардың таланты мен қабілетін ашып, оларды оқыту барысында дамыту өте маңызды. Мектепшілік шаралар өткізуде әр оқушының

талантын байқаймыз, ал ешқандай шараға қатыспайтын тұйық оқушылар арасында әртүрлі қызықты жарыстар өткізу арқылы дарынын байқау болып табылады. Жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту да бұл модульмен тығыз байланыста. Көшбасшыны анықтау өткізетін кезкелген сабақта сынып оқушыларын топқа бөліп, әр топтан лидер таңдап алу. Келесі сабақта топтарды өзгертіп отыру арқылы әр сабақ сайын лидерлер шығып, оқушылар толық қамтылып шығады. Бұл бағдарламадағы осы айтылған 7 модульді кез-келген сабақтарда барлығын дерлік қолданып шығуға болады. Өзім өткізген сабақтарда оқушыларым топқа бөлінуге қалыптасты, постер арқылы қорғауға үйренді, оқушылар постер қорғау кезінде ерекше белсенділік көрсетті. Постерді салу және қорғау кезінде топ басшыларының көшбасшылық қасиеттері ашыла түсіп, ұйымдастырушылық қабілеттері арта түсті. Жалпы топтардың жұмысы ұйымдасқан түрде болды.

Инновация – жаңалық, жаңашылдық, өзгеріс деген ұғымды білдіреді. Инновация құрал және процесс ретінде әлдебір жаңалықты ендіру деген сөз. Аз уақыт ішінде инновация термині қолданысқа еніп, өз орнын нықтай түсті. Осыдан біршама уақыт бұрын бұл термин отандық педагогикалық әдебиеттерде мүлдем қолданылмайтын еді. Қазіргі таңда жағдай мүлдем өзгеше. Дегенмен де, бұл терминнің мазмұны түрлі жұмыстарда қолданылғанымен, өз айырмашылықтары бар. Қазіргі таңдағы «білім беру» түсінігі «оқыту», «тәрбиелеу», «білім беру», «даму» терминдерімен байланыстырылады. «Білім беру» термині ағартушылықпен байланыстырмай тұрған кездің өзінде кеңінен қолданылып келген. Сөздік мағынасында «білім беру» термині «қалыптастыру» етістігінен жаңа бір нәрсені «жасау», «құру» немесе «дамыту» мағынасында алынған зат есім ретінде қарастырады. Жаңа бір нәрсені ойлап табу – міне инновация. Ал педагогика саласындағы инновация дегеніміз – оқыту мен тәрбие берудің жаңа мақсатын, мазмұнын, әдіс-тәсілдер мен формаларын кірістіру, білім алушы мен оқытушының бірігіп жұмыс жасауын ұйымдастыру дегенді білдіреді. Оқу-тәрбие процесіне қазіргі заманғы технологиялардың енгізілуіне байланысты мұғалім мен тәрбиеші кеңесшінің, ақылшының және тәрбиешінің қызметін одан әрі игеруде [2, б. 64].

Жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді қолдану арқылы оқушының білімге деген қызығушылығын оятып, терең ойлау қабілетін, белсенділігін қалыптастыруға болады. Бұған дейін оқушы мұғалім мен оқулыққа ғана бағынатын болса, енді ол сыни тұрғыдан ойланып, өз ойын дәлелдей алатын тұлғаға айналды. Оқушылардың тілін, ойын, еркін сөйлеуін дамытып, топпен жұмыс істеу кезінде бірін-бірі тыңдай білуге үйретеді.

- Оқушының өз бетінше білім алуға деген құштарлығы оянды;
- Шығармашылық жұмыс істеуге дағдыланды;
- Оқуға ынта-ықыласы артты;
- Бір-бірінің ойын, пікірін сыйлауға үйренді;
- Өз бойларына жақсы қасиеттерді жинауға үйренді;
- Өз ойын қағазға түсіруді үйренді;
- Оқушының жеке басын, ұжымды сыйлауға үйренді.

Жаңа әдіс-тәсілдер тиімді екендігіне көзім жетті. Әрбір мұғалімнің басты міндеті оқушының жеке басының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, талантын, шығармашылығын ашу.

Инновациялық технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары: балаға ізгілік тұрғысынан қарау; оқыту мен тәрбиенің бірлігі; баланың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту; баланың өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту; баланың танымдылық және шығармашылық икемділігін дамыту; әр оқушыны оның қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне орай оқыту; барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу. Тіл пәндерді оқыту әдістемесі сабағын қызықты өтуі мұғалімнің үнемі іздену, ұтымды әдіс-тәсілдерді қолдану, оқыту әдістемесін жаңартып отыруына байланысты. Қазіргі таңда әдістеме пәнінің мұғалімдері инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы, әрі қызықты өтуіне ықпа-

лын тигізуде.

Білім беру саласындағы инновациялық процесстердің мәнін түсінуде екі маңызды мәселе жатыр – қалыптасқан педагогикалық тәжірибені жалпылау, ауқымын кеңейтіп тарату, оқыту және психология-педагогикалық ғылымдағы жетістіктерді қолданысқа енгізу мәселелері. Қазіргі қоғам, мәдениет және білім беру саласының дамуы жағдайында педагогикалық бағытта инновациялық бағдарды енгізудің қажеттілігі бірнеше жағдайлармен анықталады.

Біріншіден, қазіргі таңдағы саяси-экономикалық қайта құрулар түрлі типтегі оқыту мекемелерінде білім беру саласының жүйелерін, оқу ісі мен тәрбие процесстеріндегі ұйымдастырудың әдіс-тәсілдері мен амалдарын түбірімен өзгертуге алып келіп отыр. Педагогикалық жаңалықтарды ашуды, меңгеру мен қолдануды өз бойына сіңіре білген оқытушылар мен тәрбиешілердің қызметінің инновациялануға бағыттылығы білім беру саясатын жаңартудың құралы ретінде танылады.

Екіншіден, білім беру мазмұнын гуманитаризациялау, оқу пәндерінің көлемі мен құрамын үздіксіз өзгерту, жаңа оқу пәндерін енгізу оқытудың жаңа технологияларды үздіксіз іздестіріп отыруға міндеттейді. Аталған жағдайда оқытушылық ортада педагогикалық білімнің рөлі мен беделі өседі.

Үшіншіден, оқытушының педагогикалық жаңалықтарды меңгеру мен қолдану фактісінің өзіне қатынасының өзгеруі.

Төртіншіден, жалпы білім беретін мекемелердің нарықтық қатынасқа енуі, жаңа мемлекеттік, сонымен қатар мемлекеттік емес білім мекемелерін ашу олардың арасында бәсекелестік жағдайын тудырады [3, б. 7].

Ертеңгі күннің бүгінгі күннен асып түсуіне ықпал етіп, адамзат қоғамын алға қарай жетелеуші құдіретті күш – ол білім. Білім беру – оқытудың, тәрбие мен дамытудың үздіксіз процесі. Білімді түрлендіруде, білім беру процесін реформалауда зерттеуші мұғалім мен көшбасшы мұғалім жаңа формация мұғалімі ретінде орталық тұлға болып табылады.

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев өз сөзінде айтқандай: «Жаңа формация мұғалімі-рухани дамыған әрі әлеуметтік тұрғыдан есейген, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген білікті маман, өзін – өзі әрдайым жетілдіруге ұмтылатын шығармашыл тұлға. Ол жоғары білімді шығармашыл тұлғаны қалыптастырып, дамыту үшін жауапты»

Сол үшін қазақ тілін үйретуде жаңа технологияларды қолдану – қазіргі заман талабы. Тәуелсіз мемлекетіміздің тұрақты да, қарқынды дамуына бірінші үлес қосатын ұстаздар қауымы. Мектептегі әр сабақ барысында инновациялық әдістерді қолдануда көп жағдайда мұғалім мен оқушының өзара тығыз қарым-қатынаста болуын, ақылдаса келе бір ортақ түйінге келуін, ұжымдаса әрекет етуге бағдар алуын бақылайды. Ал, біздің мақсатымыз – әрбір білім алушының қазіргі заманға сай жеке дүниетанымын, жеке тұлғалық қасиетін қалыптастыру, индивидуалдылығын таныту үшін жаңа әдіс-тәсілдерді әр сабақ кезеңдерінде қолданып оқушылардың ой-өрісін дамыту арқылы өмірге жаңа көзқараспен қарауға дағдыландыру.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жаңа ақпараттық технологиялардың тиімділігі. Г. Бейсенова, Қазақстан мектебі №6, 2006 ж – 1119 б.
2. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. Ф.Б. Бөрібекова, 2014ж. Алматы баспасы – 360 б.
3. Оқытудың инновациялық және интерактивтік әдістері. Байғалиева Ж.Г. 2012ж. Орал қаласы. – 100 б.

СЕКЦИЯ 4

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТҮЛҒА: ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ, ДАМУ, ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ

ЛИЧНОСТЬ В ОБРАЗОВАНИИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ, РАЗВИТИЕ, СОЦИАЛИЗАЦИЯ

ТІРЕК-ҚИМЫЛ АППАРАТЫ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТА САБАҒЫНДА СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМУДЫҢ ТӘЖІРИБЕЛІК БАҒЫТЫ

Алипбаева Гүлжан Ағыбаевна,

Арнайы білім беру кафедрасының аға оқытушысы, биология магистрі,

Қуекесова Гүлжанар Төрешұратқызы,

Арнайы білім беру кафедрасының «Дефектология» мамандығы 4 курс студенті,

А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Бүгінгі таңда тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың саны көбейіп жатыр. Соған байланысты бұл балалардың танымдық қызметтерін дамыту күрделі әрі басты мәселе болып отыр. Ерекше балаларды дамытуда әдістемелерді қолдану белгілі бір жақсы нәтижеге жеткізеді.

Мақсаты: тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың қоршаған орта сабағында сөйлеу тілін ойыншықтар қолдану әдістемесі негізінде дамытудың тәжірибелік бағытын көпшілік назарына ұсыну.

Түйінді сөздер: тірек-қимыл аппараты бұзылған балалар, әдістеме, қоршаған орта, оқыту, дамыту, сипаттама.

Аннотация

Актуальность: На сегодняшний день увеличивается количество детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. В связи с этим развитие познавательной деятельности этих детей становится сложной и главной проблемой. Применение различных методик для развития особых детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата приводит к определенным хорошим результатам.

Основная цель статьи заключается в практическом применении игрушек на уроках окружающего мира для развития речи у детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

Ключевые слова: дети с нарушениями опорно-двигательного аппарата, методика, окружающая среда, обучение, развитие, описание.

Abstract

Relevance: Today, the number of children with disorders of the musculoskeletal system is increasing. In this regard, the development of cognitive activity of these children becomes a complex and major problem. The use of various methods for the development of special children with disorders of the musculoskeletal system leads to certain good results.

Goal: the main purpose of the article is the practical application of toys in the lessons of the surrounding world for the development of speech in children with disorders of the musculoskeletal system.

Keywords: children with disorders of the musculoskeletal system, methodology, environment, training, development, description.

Қазіргі таңда тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың саны жылдан жылға артып келеді. Бұл балаларды білім беру үрдісіне қосу, оқыту, дамыту – бүгінгі күннің басты мәселелерінің бірі. Сондықтан осы мақалада тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың қоршаған орта сабағында сөйлеу тілін дамытудың тәжірибелік бағыттарын ұсынамын.

Сабақта ойыншықтарды қолдану, сюжеттік әңгімелер және ойыншықтармен өткізілетін сабақта монологиялық сөйлеуді оқыту әдістемелерін қарастыратын боламыз.

Қоршаған орта сабағы ерекше балаларды дамытуда маңызды пән болып табылады.

Балалардың ойыншықтар туралы мәлімдемелері ойыншықтарды тікелей қабылдауға негізделген, бұл балалардың сенсорлық тәрбиесі мен байқағыштық қабілетін дамытуға әсер етеді. Ойыншықтармен өткізілетін сабақ шығармашылық сипатқа ие, оларда ойлау мен қиял дамиды. Ойыншық сөздікті бекітуге және белсендіруге мүмкіндік береді, бірақ ол жаңа сөздердің де көзі бола алады және жағымды эмоциялар тудырып, сөйлеуге деген ұмтылысты арттырады. Сондықтан ол сипаттау мен әңгімелеуді үйрету құралы ретінде қолданылады.

Сабақта ойыншықтарды қолдануды Е.И. Тихеева әзірлеген болатын [1]. Ойыншықтар бойынша әңгімелеуді оқыту жүйесі ұзақ уақыт бойы өзгеріссіз қалды. Кейінгі зерттеулер мен әдістемелік әзірлемелер (А.М. Бородич, Э.П. Короткова, О.И. Соловьева, Н.А. Орланова) бұрынғы жүйенің мәнін сақтай отырып, оқыту әдістемесіне нақтылаулар енгізді.

Соңғы жылдардағы зерттеушілер (О.С. Ушакова, А. А. Зрожевская) ойыншықтар материалы бойынша үйлесімді сөйлеуді қалыптастыруда балаларға әңгіме түрлерін емес, мәтіннің категориялық белгілеріне сүйене отырып, монолог-сипаттама және монолог-әңгіме құру қабілеттерін үйрету керек деген тұжырымға келді [2, б. 304].

Монологиялық сөйлеуді үйрету үшін ойыншықтардың келесі түрлері қолданылады:

* дидактикалық (матрешкалар, мұнаралар, пирамидалар, бөшекелер);

* сюжеттік (бейнелі): қуыршақтар, көліктер, жануарлар, ыдыс-аяқ, жиһаз, көлік; бір мазмұнмен біріктірілген дайын ойыншықтар жиынтығы: хайуанаттар бағы, құс ауласы;

* тәрбиеші немесе балалар құрастырған жиынтықтар: ұл, қыз, шана, ит; үй, тауық, мысық; қоян және ит.

Әрбір жаңа ойыншық баланың қуанышын, қызығушылығын тудырады, ол туралы сөйлескісі келетіндіктен, сабақта жаңа немесе бұрыннан таныс жаңартылған ойыншықтарды (жаңа көйлек, алжапқыш, қалпақтағы қуыршақ; көлікте отырған аю) пайдалану керек. Бұл баланың жаңа ойларын, ойыншыққа эмоционалды қатынасын, сөйлеу реакциясын тудырады.

Ойыншықтармен сабақ өткізген кезде, ең алдымен бала ойыншықты сипаттау керек: сыртқы түрі, ойыншықта бейнеленген тірі жанның әрекеттері мен өмірі.

Ойыншықтардың сипаттамасын дидактикалық ойын түрінде жасауға болады («ойыншықтар дүкені» (ыдыс-аяқ, киім), «Бұл кім?», «Пошташының сәлемдемесі» және т.б.). Сипаттау үшін балалардың назарын аударатын, жарқын, сыртқы түрімен ерекшеленетін ойыншықтарды таңдаймыз. Олар туралы өз пікірін айтқызуға, салыстыруға болады (мысалы, екі түрлі көлік; түсі мен мөлшері әртүрлі екі қоян). Сипаттаудағы дидактикалық ойындар, әдетте, бірнеше сабақтардан кейін өткізіледі, яғни балалар ойыншықты сипаттаған кезде қандай да бір сөздік қоры болуы керек. Ойынның тиімділігінің шарты – оның жарқындылығы, белгілі бір ырғағы, эмоционалдылығы, әр баланың белсенді қатысуы. Егер балалар ойыншықтарды сипаттай алмаса, оларға үнемі ересек адамның көмегіне жүгінетін болса, ойынның жағдайы бұзылады, ойын балаларды жалықтырып жібереді [3].

Бұл әдіс бойынша балалардың сенсорлық қабілетін де дамытуға болады [4]. Мысалы, мен сабақта көрінбейтін қорапқа үй жануарлары тақырыбына байланысты ойыншықтарды салып, балаға ұсындым. Оқушы ойыншықты қарамай, қолымен ұстап сипаттап берді. Қорапта сиыр, жылқы, ешкі, т.б. ойыншықтар болды. Оқушы маған

сипаттаған кезде былай жауап берді: төрт аяғы бар, мүйізі бар, құйрығы ұзын, т.б. Бала сипат сезу арқылы сипаттай білді, яғни елестетуі қалыптасады.

Балалар ойынының алғашқы формаларының бірі – сюжетті – рөлдік ойындар. Сюжетті – рөлдік ойындарды өз мәнінде ойнату үшін алдын-ала дайындық жұмысына көңіл бөліп, балалардың ой-өрісін, танымын кеңейтіп, олардың іс-тәжірибелерін толықтыра берген жөн. Сюжетті-рөлдік ойындарының ерекшелігі сол, оны балалардың өздері жасайды. Ойынның дербес әрекеті айқын өнерпаздық және шығармашылық сипатта болады. Бұл ойындар ұзақ та қысқа да болуы мүмкін. Сюжетті-рөлдік ойында бейнелеу құралы рөл мен ойын әрекеттері болып табылады. Мысалы: «Дукен» ойынын ойнағанда балалар сатушы мен сатып алушының әрекеттеріне, ал «Аурухана» ойынын ойнағанда дәрігер мен науқастың әрекеттеріне еліктейді.

Сюжетті – рөлдік ойындарды балалар өздігінен үш-төрттен бірігіп ойнай береді. Көбіне олардың сюжетті өрбіте алмай, қарапайым ғана ойнап әрі қарай не істерлерін білмей дағдаратын кездерін жиі байқауға болады. Ал, тәрбиешінің міндеті – ойынға бастапқы кездері басшылық жасай отырып, ойынды өз мәнінде ойнай білуге үйрету. Ол үшін, сюжетті – рөлдік ойындарды талдап, ойнау жолдарын қалай кеңейтуге болатынын жан-жақты ойластыра білген жөн. Ойын кезінде баланың мінез-құлқы өзгереді. Қойылым кезінде бала өз-өзін тез жинап, өзін байсалды ұстайды, сюжеттің мазмұнын есіне тез сақтап қалады [5].

Оқу және әдістемелік әдебиеттерде балалармен сабақ өткізудің мазмұны мен әдістемесіне, сипаттамалық және баянды сөйлеуді оқыту міндеттерін қоюдың дәйектілігі мен ойыншықтармен әр түрлі сабақтардың дәйектілігі туралы бірыңғай көзқарас жоқ. Зерттеу мен жұмыс тәжірибесіне сүйене отырып, біз ойыншықтар материалында келісілген сөйлеуді оқыту әдістемесі туралы түсінігімізді көрсетеміз.

Естеріңізге сала кетейік, ойыншықтармен сабақтарда балаларға сипаттамалық және баянды монологтарды құрастыру үшін қажетті сөйлеу дағдыларын үйрету керек: мәтін құрылымы туралы қарапайым түсінік қалыптастыру және сөйлемдер мен сөздердің бөліктерін байланыстыруға үйрету. Сипаттамада-объектіні анықтау, оның бөліктерін, қасиеттерін, қасиеттерін, әрекеттерін дәйекті түрде сипаттау, соңында бағалау туралы пікір білдіру. Әңгімеде-негізгі тақырыпты бөліп көрсету, сюжетті дамыту және құрылымды сақтау (сюжет, іс-әрекеттің дамуы, шарықтау шегі, қорытынды).

Ойыншықтармен өткізілетін сабақта монологиялық сөйлеуді оқыту әдістемесін қарастырайық [2, б. 304].

Алдымен сабақтарға арналған ойыншықтарды таңдау өте маңызды. Олар балалардың назарын айқын қасиеттермен (түсі, пішіні, өлшемі) тартуы керек, сөйлеуді белсендіріп, көңіл-күй қалыптастыруы керек. Ойыншықтар бірдей болуы мүмкін, бірақ сыртқы түрі әртүрлі (мысалы, ақ және қара мысық, автокөлік және жүк көлігі).

Сабақта сипаттау дағдыларын оқытуды «табу және сипаттау» ойынында ұйымдастыруға болады. Әр түрлі ойыншықтарды таңдаймыз: екі көлік – біреуі автокөлік, екіншісі жүк көлігі, түрлі түсті екі мысық. Ойыншықтар кезекпен қарастырылып салыстырылады; олардың сипаттамалары мен айырмашылықтары нақтыланады; сөздік қоры іске қосылады. Содан кейін мен ойыншықтарды «жасырдым» (балалар оларды тез тапты) және оларды табуды ұсындым: «Жасұлан ақ мысықты, Санжар қара мысықты, Айбек автокөлікті тапты». Балалар ойыншықтарды тауып әкелді, оларды атады және менің сұрақтарымның көмегімен сипаттады («Сізде қандай мысық бар? Мысықтың басында не бар? Бұл не?»). Осындай әңгіме нәтижесінде балалардың шашыраңқы жауаптары дәйекті мәлімдеме түрінде жинақталады: «Жасұлан ақ мысықты тапты. Оның басында құлақтары, үлкен көздері, мұрты бар. Мысықтың ұзын құйрығы бар. Ол сүтті жақсы көреді және мияулайды: мияу! мияу!».

Балалар сұрақтарға жақсы және дұрыс жауап беруді үйренген кезде, оларға мұғалімнің сипаттамасын қайталау ұсынылады. Осылайша, мұнда балаға тақырыпты

сипаттауда көмек көрсетуге бағытталған әдістер қолданылады: қарастыру, сұрақтар, мұғалімді жалпылау.

Ойыншықтарды сипаттау сабақтарында өлеңдер, жұмбақтар қолданылады. Мысалы, мен ит туралы жұмбақ жасырдым: «ол иесімен дос, үйді күзетеді, ауладағы үйшікте тұрады». Жұмбақты тапқаннан кейін ойыншықты көрсеттім, итке қарап сипаттаймыз. Сабақ көңілді өлең оқумен аяқталды.

Кіші мектеп жасында ойыншықтарды өз бетінше сипаттау және олар туралы әңгіме құру қабілетін дамытудың негізі қаланады.

Ойыншықтардың сипаттамасы және ойыншықтар туралы әңгімелер құрастыру оларды қарастырудан бұрын болады, оның барысында ойыншықта бейнеленген тірі тіршілік иесінің сыртқы келбеті мен өмір салты, салыстырулар мен анықтамалар таңдалады. Сіз арнайы бейнелі сөздер мен сөз тіркестерін бере аласыз: қорқақ қоян; сақ, айлакер түлкі және т.б.

Оқу барысында балалар сипаттаманың белгілі бір жоспарға сәйкес жүргізілетінін интуитивті түрде түсінуі керек. Бұған ойыншықтарды дұрыс ұйымдастыру, ойластырылған сұрақтарды қою, арнайы жаттығулар ықпал етеді.

Сипаттамадағы мазмұндаудың дәйектілігі балалардың тақырыпты кезең-кезеңімен зерттеу қабілетіне байланысты – оны тұтастай алғанда маңызды белгілеріне қарай қабылдау. Сондықтан мұғалім белгілі бір тәртіппен сұрақтар қояды, балаларға ойыншықты қандай ретпен сипаттайтынын ойлауға үйретеді. Бұл сипаттау логикасын сақтауға көмектеседі.

Қорытындылай келе, осы әдістемелер әлі күнге дейін өзектілігін сақтап келеді. Айналасындағы заттарды тану, оларды түсіну, пайдалана білу – ерекше балалардың ең басты жетістігі. Тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың сөйлеу тілін қоршаған орта дамыту арқылы олардың бір саты дамуына үлес қосамыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. В. Барсуку. Методика обучения рассказыванию по игрушкам. // <https://www.maam.ru/detskij-sad/metodika-obucheniya-rasskazyvaniyu-po-igrushkam.html>

2. Алексеева М.М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. – 3-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 400 с.

3. Е.О. Борисовна. Методика обучения рассказыванию по игрушкам. // <https://nsportal.ru/detskiy-sad/obuchenie-gramote/2020/11/18/metodiki-obucheniya-rasskazyvaniyu-po-igrushkam>

4. Селюкова Е. А., Герасимова В. Н., Ильядис С. А. Система воспитания и обучения детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата [Текст] // Актуальные задачи педагогики: материалы междунар. науч. конф. (г. Чита, декабрь 2011 г.). – Чита: Издательство Молодой ученый, 2011. – С. 167-169.

5. А.Б. Толымбекова. Ойындар топтамасы: «Сюжеттік ойындар». // https://ust.kz/word/oiyndar-toptamasyujetti_rolidi_oiyndar-69092.html

МОТИВАЦИЯ УЧАЩИХСЯ К ИЗУЧЕНИЮ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

*Амирхамзина Жансая Амановна,
магистрант,
Назмутдинов Ризабек Агзамович
канд.психол.наук, профессор,
Костанайский региональный университет
имени А. Байтұрсынова, г. Костанай*

Аннотация

Оқушыларды оқуға ынталандыру кез-келген танымдық процестің негізі болып табылады. Мектепте шет тілдерін үйрену туралы сөз қозғағанда, оқушылардың білімге деген саналы

көзқарасы мен мұғалімнің оқушылардың қабілеттеріне деген жеке көзқарасы оқушының пәнге деген оң ассоциацияларын қалыптастыруда шешуші фактор екенін түсінген жөн. Бұл мақалада оқушылардың мотивациясын арттыруға бағытталған мотивацияның негізгі принциптері мен түрлері, сонымен қатар оқытудың мақсаттары мен принциптері сипатталған.

Түйінді сөздер: мотивация, оқыту, оқыту, ағылшын, мектептегі шет тілдері.

Аннотация

Мотивация учащихся к обучению – основа любого познавательного процесса. Когда речь идет об изучении иностранных языков в школе, стоит понимать, что осознанный подход обучающихся к образованию и индивидуальный подход учителя к способностям учеников являются ключевыми в формировании положительных ассоциаций у обучающегося к предмету. В данной статье описаны основные принципы, и виды мотивации, а также задачи и принципы преподавания, направленные на повышение мотивации у учащихся.

Ключевые слова: мотивация, обучение, преподавание, английский язык, иностранные языки в школе.

Abstract

Motivating students to learn is the foundation of any cognitive process. When it comes to learning foreign languages at school, it is worth understanding that a conscious approach to education for students and the teacher's individual approach to the abilities of students are key in forming positive associations in the learner to the subject. This article describes the basic principles, and types of motivation, as well as the objectives and principles of teaching to increase motivation in students.

Keywords: motivation, learning, teaching, English, foreign languages in school.

Одним из очевидных последствий всемирной глобализации стал вопрос о поиске языка для международного общения. Такого языка, который был бы прост в изучении и максимально понятен для говорящих. Английский язык стал именно таким языком. В современном мире переоценить его значимость фактически невозможно.

Все, с чем мы сталкиваемся в повседневной жизни, создано на международном, понятном для большинства людей, языке. На английском языке создаются компьютерные коды и программы, многие крупные корпорации используют его как язык для ведения бизнеса, почти все мировое искусство производится или переводится на английский язык. Таким образом, мотивацией для его изучения должен становится уже сам факт его существования.

Основная сложность преподавания английского языка в школе – низкий уровень осознанности школьников. В первую очередь это связано с тем, что учащиеся плохо проинформированы о значимости иностранных языков, широком спектре их употребления.

Знание иностранных языков полезно не только для общения, но и для улучшения работоспособности мозга, для укрепления памяти и увеличения словарного запаса [1, с. 42]. Человек, который владеет двумя или более языками уже давно считается более успешным в профессиональном плане, чем тот, кто знает только один язык. В огромном количестве стран в мире, включая Казахстан, английский язык является обязательным для изучения в средней школе и высших учебных заведениях. Даже детям дошкольного возраста преподают английский. В наше время, знание английского языка – это огромное количество возможностей: увеличение уровня дохода, возможность наслаждаться мировыми шедеврами в оригинале или путешествовать без страха остаться непонятым.

Как видно, стимулов для изучения языка более чем достаточно. Как же сделать так, чтобы в головах рассеянных школьников появилась целостная картина того, почему, зачем и как им стоит подходить к изучению иностранных языков?

Разберем, что такое мотивация? Мотивация – это сила, которая активизирует, поощряет, направляет и поддерживает поведение, направленное на достижение цели [2, с. 651].

Выделяют два основных вида мотивации: положительную и отрицательную.

Положительная мотивация основана на положительных стимулах. Отрицательная мотивация основана на отрицательных стимулах.

Пример положительной мотивации: «если я выучу неправильные глаголы, я получу пятёрку» или «меня похвалит учитель, если я буду проявлять активность на уроке». Пример отрицательной мотивации: «если я не выучу урок, то учитель пожалуется моим родителям» или «если я плохо подготовлюсь, мне поставят двойку» [3, с. 238].

Как мы уже говорили, основная цель обучения иностранным языкам в школе – развитие способностей коммуникации и развитие личности. И ключевую роль для мотивации учеников играет их заинтересованность в процессе изучения языка. Для того чтобы ученики в своей познавательной деятельности добивались успеха, необходимо использовать положительную мотивацию. Чтобы прийти к ней, преподавателю необходимо простимулировать ученика, чтобы увеличить его собственные мотивы [6, с. 512].

Давайте рассмотрим основные принципы преподавания иностранных языков, максимально вовлекающие учеников в процесс обучения.

1. Новизна. Использование в преподавании новых форм и приёмов работы. Поддержание интереса учащихся, путём применения новых способов решения старых задач.

2. Учёт возрастных особенностей и языковой подготовки учащихся. Ученикам разных классов необходимо по-разному преподносить информацию, индивидуальный подход учителя к обучающимся очень важен в преподавании.

3. Доброжелательность. Довольно часто интерес учащихся к предмету спровоцирован хорошим отношением к учителю. Умение учителя расположить к себе детей, способность понять их и внести в процесс обучения толику юмора – дорогого стоят!

4. Неожиданность. Суть этого принципа в том, что преподаватель использует различные способы положительной мотивации не только по заранее обговоренной схеме «выучил урок – получил пятёрку», но и неожиданно для учеников «кто напишет самое мелодичное четверостишие о погоде на английском – получит высший балл» [4, с. 239].

Теперь пришло время рассмотреть основные способы повышения мотивации школьников к изучению английского языка:

1. Новые технологии.

Современное школьное оборудование требует эффективного его использования. В каждом классе сейчас есть мультимедийные доски, компьютеры и проигрыватели. Поэтому использование презентаций, электронных учебников, компьютерного тестирования должно стать обязательным аспектом обучения [5, с. 512].

2. Внеурочная деятельность.

Внеурочная деятельность в школе должна проходить не только на русском языке. Следует ввести дни английского языка, на которых ученики смогут участвовать в сценках, петь песни или рассказывать стихи на языке. Также можно праздновать в школах западные праздники: Хеллоуин, День Святого Патрика, Ханука. Это поможет детям изучать язык, приобщаясь к культуре его носителя.

3. Олимпиады.

Участие в олимпиадах помогает ученикам раскрывать свой потенциал, указывает на пробелы в знаниях, улучшает мыслительные процессы и способность аналитически оценивать ситуацию.

4. Переписка учеников с их англоязычными сверстниками.

Переписка учеников – отличный вариант получения свежей информации о культуре и жизни за границей, а также великолепная практика языка. Переписка увеличивает идиоматичность речи, запас лексики, пополняя ее актуальными выражениями и оборотами.

5. Музыка.

Музыка – не только отличный способ приобщения учеников к массовой мировой культуре, но и хороший способ улучшить знания языка. Основные преимущества: увеличение и усвоение словарного запаса, простота усвоения грамматических конструкций, тренировка навыков произношения.

6. Перевод известных стихотворений.

Творческая деятельность подогревает интерес школьников к изучению языка. А также активизирует познавательную деятельность, расширяет филологический кругозор и словарный запас.

7. Игровые методы.

Самым сильным мотивирующим фактором для учащихся является игра. Предложите ученикам угадать текст песни на английском, рассказать про себя историю, отгадать слово, составить путевую заметку, что угодно, что заставило бы их проявить энтузиазм [7, с. 191].

Всем известные Alias и Activity есть в различных вариантах на английском языке. Суть игры проста – за ограниченный промежуток времени нужно угадать слово. Роль ведущего может быть усложнена: слово объясняется жестами, рисунками, с эмоциональным окрасом.

Англоязычные игры: Active English – игра, в которой карточки разделены по уровню сложности. Sprint: beginners – набор слов, подобранный для начинающих изучать английский. WatchOut! – к каждому слову прилагается список запрещенных слов, которые нельзя использовать во время объяснения.

Исходя из вышесказанного, главное, что нужно для мотивации учеников – умение преподавателя найти такой подход к преподаванию предмета, чтобы детям было интересно присутствие на уроке. Вовлеченность обеих сторон в процесс – наверное, один из основных факторов успеха.

Список литературы:

1. Юрченкова Г.Д. Мотивы и «антимотивы» при изучении иностранного языка/Иностранные языки в школе, 2006. – . 42 с.
2. Фрэнкин Р. Мотивация поведения: биологические, когнитивные и социальные аспекты. -СПб.: Питер, 2003. – 651 с.
3. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения. – СПб.: Речь, 2001. – 238 с.
4. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
5. Пряжников Н.С. Мотивация трудовой деятельности. – М.: Академия, 2008. 368 с.
6. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2006. 512 с.
7. Ковалёв В.И. Мотивы поведения и деятельности. – М.:Наука, 1988. – 191 с.

ПЕДАГОГТИҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ПОРТРЕТІ: КӘСІБИ ДЕНСАУЛЫҚ ТҮРҒЫСЫНАН КӨЗҚАРАС

Ахмиева Альмира Зуфарқызы,
«Педагогика және психология» мамандығының 2-курс магистранты,
Л. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан қ.

Аннотация

Мақалада педагогтің кәсіби денсаулық мәселесі қарастырылады. Мақалада әртүрлі ғалымдардың кәсіби денсаулыққа қатысты анықтамалары мен пікірлері анықталған. Кәсіби денсаулықтың педагогтің кәсіби қызметінде маңызды орын алатыны негізге келтірілген.

Түйінді сөздер: педагог, педагогтің денсаулығы, кәсіби денсаулық, психологиялық денсаулық, кәсіби күйреу.

Аннотация

В статье рассматривается проблема профессионального здоровья педагогов. В статье приводятся определения и взгляды разных ученых на профессиональном здоровье. Утверждается, что профессиональное здоровье играет важную роль в профессиональной деятельности учителя.

Ключевые слова: педагог, здоровье педагога, профессиональное здоровье, психологическое здоровье, профессиональное выгорание.

Abstract

The article deals with the problem of professional health of teachers. The definitions and opinions of scientists about occupational health were identified. It is argued that occupational health plays an important role in the professional activity of the teacher.

Keywords: pedagogue, health teacher, professional health, psychological health, professional burnout.

Денсаулық – маманның нәтижелі қызмет атқаруының негізгі кепілі. Педагогтердің кәсіби қызметі бірқатар факторлармен сипатталады, мәселен, жұмыстағы эмоционалды стресс, бір уақытта бірнеше жұмыс түрлерін орындауы, жоғары жауапкершілік деңгейі, жұмыстағы әріптестерімен қарым-қатынасы, орындалған жұмысқа энергия шығыны мен оны төлеу арасындағы сәйкессіздік тәжірибесі. Барлық осы факторлар кәсіби стресстің көріністеріне алып келеді, бұл стресстің алдын алу және педагогтердің кәсіби денсаулығын нығайту мәселелерін алдыңғы қатарға шығарады. Жаһандық дағдарыс жағдайы және қоғамдық өмірдің барлық салаларындағы қарқынды өзгерістер денсаулыққа жәйсіз әсер етеді. Мәселен, стресстік жағдайда жұмыс істеу- эмоционалды күйзелістерге, зейіннің тұрақсыздығына, есте сақтау қабілетінің нашарлауына, соның салдарынан өнімділіктің төмендеуіне және нәтижесінде кәсіптік аурулар санының артуына алып келеді.

Қазақстан Республикасының 2050 стратегиялық бағдарламасы, Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамыту бағдарламасы, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігінің 2017-2021 жылдарға арналған стратегиялық жоспары, ҚР-ның тұңғыш президенті Н.Ә.Назарбаевтың жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауларында халық денсаулығын сақтау, нығайту мәселесі мемлекеттің маңызды саяси, әлеуметтік міндеттеріне жататындығы ескеріліп, біршама жұмыстар атқарылуда.

Денсаулық әрқашан белсенді шығармашылық өмірдің негізі, басты құндылығы болып саналды. Әлеуметтік тұрақсыздық, өмір сүру динамикасы, қоршаған ортаның тозуы жағдайларында денсаулықты сақтаудың рөлі айтарлықтай артта түсті. Қазіргі заманауи қоғамға рухани толысқан және дені сау, белсенді, әлеуметтік бейімделуге дайын тұлға қажет. Демек, адам өз денсаулығын сақтаудың алдын алуға баса назар аударуы қажет.

Педагогтің кәсіби денсаулығы проблемасын маңыздылығы жағынан ұлт денсаулығын қорғаудың жалпы тұжырымдамасы контекстінде қарастыру керек, өйткені өскелең ұрпақтың денсаулығына педагог үлгі боларлық деңгейде көрінуі тиіс. Сондықтан педагог өз бетімен кәсіби денсаулығын сақтау және нығайтуды бірінші кезектегі проблема ретінде қабылдауы тиіс. Кәсіби денсаулығы мықты маман дені сау ұрпақ қалыптастыру үшін жағдай жасай алады. Осыған орай, маңызды бағыт ретінде педагогтардың кәсіби денсаулығын қалыптастыру тетіктерін зерттеуді, сондай – ақ оны сақтау, әсіресе өзін-өзі сақтау технологиясын әзірлеу және оларды тәжірибеде пайдалану қажеттігі туындайды.

Бүгінгі таңда әскери қызметшілердің кәсіби денсаулығының психологиялық сипаттамалары анықталып, ұшқыштар арасындағы кәсіби денсаулықтың бұзылуын анықтайтын факторлар зерттелді. Ал педагогтердің кәсіби денсаулығын зерттеу өз мәнінде зерттелмей келеді.

Елдің дамуы жағдайында денсаулық, оны сақтау мәселелерін зерттеп, заманауи әдіс-тәсілдерін практикалық қолданысқа ұсынып отыруға ерекше көңіл бөлінеді.

«Денсаулық» ұғымы ғалымдарды қызықтырып, ұзақ уақыт жеке-жеке болмыстың мәселесі ретінде анықталып келеді. Мәселен, ол (денсаулық) халық емшілерінің назарында болып, Әбу Насыр әл-Фараби, Әбу Әли ибн Сина және Өтей Бойдақ сынды белгілі тұлғалардың жазбаларында кешенді ғылымдар жүйесі ретінде айтарлықтай орын алған.

Қазіргі уақытта денсаулық күрделі және ғаламдық мәнге ие болып келеді. Кәсіби денсаулық мәселелерін зерттеумен Б.Мессіо, Ф.Уоттс, А.В.Пономаренко, О.А. Анисимова, В.М. Бехтерев, Ю.В. Варданын, В.М. Карвасар, А.Г. Маклаков, Л.М. Митина, В.Н. Мясищева Г.С. Никифоров, И.И.Мечников айналысқан.

Әскери дәрігер, медицина ғылымдарының докторы А.В. Пономаренконың ұшқыштарға қатысты енгізген анықтамасында «Кәсіби денсаулық – ағзаның кәсіби қызметтің барлық жағдайларында жұмыс істеу қабілетін қамтамасыз ететін компенсаторлық және қорғау механизмдерін сақтау қабілеті» деп көрсетілген [1].

«Кәсіби денсаулық дегеніміз – барлық жұмыс жағдайында кәсіби сенімділік пен өнімділікті қамтамасыз ететін қажетті компенсаторлық және қорғаныс тетіктерін сақтау үшін дененің қасиеті» деп ресей ғалымы А.Н. Разумов тұжырымдаған болатын [2].

Педагогтың денсаулығы – нәзік және көпаспективті мәселе. Л.М. Митина мұғалімнің кәсіби денсаулығы – «қазіргі заманғы мектептің тиімді жұмысының негізі, оның стратегиялық проблемасы және оны ағзаның жұмыс қабілеттілігін, тиімділігін және кәсіби қызметтің барлық жағдайында мұғалім тұлғасының дамуын қамтамасыз ететін компенсаторлық, қорғағыш, реттеуші механизмдерді сақтау және жандандыру қабілетін анықтайды» – деп негіздеген [3].

Мұғалімнің кәсіби іс-әрекетіне көңілі толмауы эмоционалдық күйінің бұзылу көзі болып табылады. Мұғалімнің психологиялық саулығын бұзатын факторлардың бірі – кәсіби күйреу. Осы мәселені зерттеген Н.Е.Водопьянова кәсіби күйреуге жақын адамдар іс-әрекеті төмендегідей белгілермен ерекшеленетінін көрсетті:

- жұмыс күні өзге тұлғалармен қарым-қатынасқа түспеуі;
- мазмұны жағынан әр түрлі іскерлік қарым-қатынастардың көп болуы;
- қарым-қатынас жасауда әріптестеріне белгілі жағдайда тәуелді болуы;
- өзге адамдардың дербес ерекшеліктерін түсінуге деген қажеттіліктің болуы;
- сенімсіздік тудыратын конфликтілі қарым-қатынастардың жиі орын алуы [4].

В.А.Ананьев «Денсаулық психологиясы» атты монографиясында тұлғаның психологиялық саулығының белгілері: соматикалық денсаулық (көздің жақсы көруі, қимыл-қозғалыс аппаратының, ас қорыту мүшелерінің дұрыс қызмет атқаруы), өзін-өзі бақылаудың дамуы, адам өмірінде кездесетін түрлі жағдаяттарда өзін адекватты ұстау, мақсат пен ақиқаттың арасын айыра білу және өз іс-әрекетін жүйелей алу іскерлігі, әлеуметтік норма шеңберінен шықпау дағдысы деп атап көрсетті [5].

А.В. Шувалов психологиялық саулық мәселесінің теориялық талдамасын ұсынды. Автордың айтуынша, денсаулық мәселесі адам өмірінің іргелі аспектілерімен байланысты қарастырудың тек оңтайлы-прагматикалық емес, дүниетанымдық деңгейіне де ие. Сонымен қатар автор бұл ұғымның бір мағыналы еместігін және синкреттігін айрықша баса көрсетеді. Денсаулық мәселесіне арналған арнайы еңбектерді жалпылай келе, автор бірқатар қағидаларды бөліп көрсетеді:

1. Денсаулық – ол идеалға жақын жағдай, әдеттегідей адам денсаулығы өмір бойы мінсіз бола бермейді.

2. Денсаулық – ол адами шынайылықтың түрлерін көрсететін күрделі, көпқырлы феномен. Сәйкесінше, адамның соматикалық, психикалық және тұлғалық денсаулығы бағалануы ықтимал.

3. Денсаулық – ол тұлғаның өзін-өзі анықтауын, қалыптасуын, психикалық ортасының дамуы мен қызметін, ағза жұмысының және физиологиялық құрылымдардың жетілуі мен дамуынан тұратын, бір уақытта қатар жүретін жағдай мен күрделі динамикалық үрдіс.

4. «Денсаулық» категориясы бұрыннан даралық полюсымен өзара байланысады: денсаулық жағдайы дербестендірілген және әрбір нақты жағдайда арнайы сендіруді болжайды.

5. Өмірдің белгілі бір жағдайларында (экологиялық және климаттық ерекшелік, тамақтану сапасы, еңбектену мен демалудың тәртібі, әлеуметтік-мәдени ықпалдар және т.б.) адамның денсаулығы жақсаруы мүмкін. Бір адам үшін жағымды болған жағдай басқасына ауыр болуы ықтимал. Сонымен қатар денсаулықтың жан-жақты ахуалын анықтау «денсаулық саясатының» ұстанымдарын тұжырымдауға мүмкіндік береді [6].

Мұғалімнің денсаулығы – бұл медициналық категория ғана емес, сонымен қатар психологиялық категория, сондықтан мұғалімдердің денсаулығын сақтау және нығайту мұғалімдердің өз қолында. Әрине, болашақ педагог психоэмоционалды жағдайын реттеуге, денсаулықты нығайтуға өз күші мен қабілетіне терең сене отырып, өз-өзінен бастауы керек. Педагог танымал ғылыми жарияланымдардың және өз тәжірибесінің арқасында психосоматикалық өзін-өзі реттеудің әртүрлі әдістерін білуі міндетті. Бірақ көп нәрсе тек білімге, дағдыға ғана емес, адамның өмірдегі өзіндік ұстанымына, философиялық түсінігі мен жеке көңіл-күйіне де байланысты. Үнемі күлімсіреп жүретін мұғалімдер орташа есеппен төрт жыл ұзақ өмір сүреді. Басқа адамдарды жақсы түсіне білуге үйрену керек. Педагог үшін басқалардың темпераменті, әлемді қабылдау тәсілдері, құндылықтары, ұмтылыстары және тағы басқалары әртүрлі екенін түсіну маңызды.

Денсаулық – қоғамның ең жоғары құндылығы, адамның денсаулығы қоғамның ұжымдық санасында қаншалықты жоғары болса, қоғамның ресурстық және даму әлеуеті соғұрлым жоғары болады. Егер біз әлеуметтік салауаттылық, біздің физикалық және психикалық денсаулығымыздың негізі екенін ескерсек, онда мынадай схема айқын болады: физикалық денсаулық – психикалық денсаулық – кәсіби денсаулық.

Кәсіби денсаулықты сақтаудың бірден бір жолы – өзіндік сана. Өзіндік сана – адамның өзін және жеке қасиеттерін түсіну. Адамның өзі кім екендігіне ой жүгіртіп, бойындағы күш – қуатын, ақыл – ойын, қабілеттілігін, әр бір іс- әрекеттерін атқарудағы ниеті мен мақсат – міндетін, өзін қоршаған орта мен әлеуметтік жағдайға, өзге адамдарға, өз басына деген көзқарасын білдіретін қасиеттерін анықтауы болып табылады. Өзіндік сананың негізі кәсіби «Мен»-нің түрлі қырларын түсіну болып табылады. Мұғалім өзінің қызметін қалай қабылдауы және бағалауы көп жағдайда қызметтегі жетістіктерге, қызметкер іс-әрекетінің тиімділігіне және көңіл-күйіне байланысты. Кәсіби өзіндік сана кәсіби дамудың, кәсіби денсаулықты сақтаудың механизмі болып табылады.

Сонымен, қазіргі уақытта педагогтің кәсіби денсаулығының проблемасы өте өзекті мәселе болғандықтан психологиялық-медициналық және әлеуметтік алдын алудың жаңа бағытын құру және мұғалімнің кәсіби денсаулығын қалпына келтіру, сақтау, жетілдіріп отыру жолдарын анықтау педагогтің сауаттылық деңгейінің көрсеткіші болып отыр. Біз педагогтің кәсіби денсаулығын сақтау проблемасын анықтап қарау барысында зерделеген әдебиеттерде әртүрлі тренинг, ішкі үйлесім, өз-өзіне қолдау көрсету, басқа адамдарды толерантты қабылдау және т.б. жұмыс формаларымен таныстық. Бастысы педагогкәсіби денсаулығын сақтауға саналы түрде назар аударуы қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Пономаренко В.А. Психология жизни и труда летчика. – М.:1992. – 224 с.
2. Разумов А. Н. Здоровье здорового человека (Основы восстановительной медицины). / А. Н. Разумов, В. А. Пономаренко, В. А. Пискунов. – М.: Медицина, 1996. – 413 с.
3. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. – М.:Флинта, 1998. – 200 с.
4. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса. – СПб.: Питер, 2009. – 336 с.
5. Ананьев В.А. Основы психологии здоровья. – СПб.: Речь, 2006. – 384 с.
6. Шувалов А.В. Антропологические аспекты психологии здоровья. // Национальный психологический журнал. – 2015. – № 4 (20). – с. 23-36.

FOLK MUSIC AT RHYTHMICS LESSONS AS A MEANS FOR PERSONALITY DEVELOPMENT OF SCHOOLCHILDREN

Бабич Светлана Сергеевна,
преподаватель кафедры искусств,
Балжанова Айгуль Магжановна,
ст. преподаватель кафедры иностранных языков,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақалада мектептегі ритмика сабақтарында музыка мен бидің өзара байланысы қарастырылған. Музыка оқушылардың психоэмоционалдық жағдайына жақсы әсер ету тәсілі ретінде ашылды, ол полимәдениетті және эстетикалық талғамды дамытуға негіз қалыптастырады. Жұмыста зейін дамытатын, шығармашылық қиялды дамытатын, белсенділік пен жұмысқа қабілеттілікті арттыратын халық музыкасын тыңдау процесі көрсетілген. Халық музыкасымен қатар жұмыста хореография өнері ұсынылған.

Түйінді сөздер: халық музыкасы, хореография, ритмика сабағы, тұлғаны қалыптастыру, шығармашылық даму.

Аннотация

В статье рассмотрена взаимосвязь музыки и танца на уроках ритмики в школе. Раскрыто значение музыки как способа положительного воздействия на психоэмоциональное состояние школьника, формирующего основу для развития поликультурности и эстетического вкуса. Представлен процесс слушания народной музыки, который концентрирует внимание, развивает творческое воображение, повышает активность и работоспособность. Наряду с народной музыкой в работе представлено искусство хореографии.

Ключевые слова: народная музыка, хореография, урок ритмики, формирование личности, творческое развитие.

Abstract

The article reveals the interrelation of music and dance at rhythmics lessons at school. The value of music is considered as a way of positive influence on pupils' psychoemotional condition that forms the basis for development of multiculturalism and aesthetic taste. The process of listening to folk music concentrates attention, develops creative imagination, increases activity and working efficiency. The article presents choreography art along with folk music.

Keywords: folk music, choreography, rhythmics lesson, development of personality, creative development.

At the present stage of changes in the educational process in the Republic of Kazakhstan the emphasis is given to development of the person as a personality. In this regard it is important not only to reveal skills and abilities of each person but also to set a vector and a way of personal development promoting formation of the subsequent new generation according to modern cultural traditions and values. In the context of updating of the content of education the special attention is given to the process of development of child personality, creation of conditions for development of creative personal potential of students.

Kazakhstan school should become the major component of moral development of the personality of Kazakhstan citizen; the centre of not only intellectual, but also civil, spiritual, cultural life of students. According to the law of the Republic of Kazakhstan "citizens of RK should keep historical and cultural heritage, protect cultural and historical monuments, respect the language, culture, customs, traditions of Kazakh people and other people of Kazakhstan" [1]. The polyethnic structure of Kazakhstan population promotes realisation of such direction of the educational system as Kazakhstani patriotism education which is carried out through knowledge of national, ethnocultural traditions and customs, teaching native language, and inculcating respect for the historical past of the people.

It is important to take into account that for living in the modern diverse society a person should understand: he in certain degree is individual; there are no identical people, and all of us are different. In this regard it is necessary since childhood along with basic knowledge to

cultivate qualities which would allow child to be integrated into the "world" of national culture, and modern civilisation. The polycultural pedagogics draws special attention to the most essential problems and among them are: development of processes of globalisation in the modern world, growth of religious, ethnic conflicts, problems of terrorism, etc. The goals of such education are: to develop the personality ready to active creative activity in the multicultural environment, able peacefully to co-exist with people of different nationalities, religions and social strata. It should be noted that the basis of polycultural education is tolerance. In the psychology-pedagogical context tolerance means familiarising of the younger generation with the art to live in the world of different people and ideas.

Music comes as one of the important means of education, as well as polycultural development of a person. It transfers and reproduces the world around in sounds and sound images, acquaints with spiritual traditions of people living in our multinational state, forms the basis for development of multiculturalism and aesthetic taste.

It is known that a child acquires moral – aesthetic values best of all in creative activity as it reflects his world outlook, his understanding of good and harm, justice, love. The desire to create expands possibilities of familiarising child with universal values. Therefore lessons of the aesthetic cycle in this direction have high potential.

As for choreography, it is an important art in creative and aesthetic development of personality. Dance classes allow person to develop not only creatively; they promote spiritual and physical development, develop plasticity and inner world [2, p.14]. Since ancient times the features of character of the nation were expressed in dance. With the help of plastic movements and the body language people could communicate, expressing the certain semantic content of their thoughts. By means of dance some feelings and emotions were expressed, and person's desires and thoughts were transferred. In a word, dance took a special place in culture and life of people. People addressed to dance, as well as music or a song in various life situations (at holidays, rest, for entertainment). These two art forms are very closely bound, and frequently music dominates and subordinates dance through musical genres and forms.

Taking into account the article of the First President of the Republic of Kazakhstan N.A.Nazarbaev "Looking into future: modernisation of public consciousness" we are convinced that the major feature of patriotism is special relation to the native land, its culture, customs, traditions [3]. In this regard at rhythmic lessons it is necessary to use such folk music as ceremonial songs which represent the oldest and most extensive layer of national culture, the rural and city folklore allowing students to learn and study culture and traditions of people.

The feature of rhythmic lessons is in the possibility of studying theoretical knowledge on the basis of music of different styles and genres, to combine learning theoretical material with folklore creativity and pieces of composers in the national style. The purpose of such lessons is to show schoolchildren the variety of the world, to teach children not to be afraid to be different from others, and at the same time to teach to respect other people, to show how variety can make their life richer, more attractive, and more interesting. At the same time rhythmic lessons by means of folk music purposefully solve problems on studying of the basic means of musical expressiveness, development of rhythmic representations, music characteristics.

Musicality development is one of the goals of rhythmic lessons. Musicality is shown in each individual in different ways:

- good musical memory;
- emotional response to music;
- fine musical ear;
- lack of musical ear, but very deep understanding of musical images.

But the main sign of musicality of person is an emotional response and ability to empathize and to perceive musical images.

For children's perception folk music is easy enough, it has rich emotional colouring, gives various feelings. Therefore at rhythmic lessons it is necessary to use national melodies which are available, clear and consequently attractive. They are easily remembered, could be performed by children independently, so it means they promote their thinking, memory, imagination, and also influence their emotions, behaviour, etc.

In the case of planning rhythmic classes it is necessary to consider four main directions without which it is impossible to reach music "soundings" in movement:

1) development of perception of musical art through comprehension of its dramaturgy, development of children's ability to feel music, to transfer the style of a piece of a certain epoch in gestures, movements;

2) formation of spatial orientations, development of spatial thinking and imagination;

3) perfection of skills of the basic movements (various kinds of running, walking, jumps, hands movements, etc.), their performance to music in different musical sizes – simple, complex, variable;

4) teaching elements of national, historical, ball dances; performance of creative tasks, with the use of familiar dancing "pas", precisely selecting gesture plasticity according to piece of music.

The program content of discipline "Rhythmics" leads pupils to feeling the harmonious unity of their movements with music that promotes active development of creative imagination. Music is much more brightly and more emotionally perceived thanks to close interrelation of acoustical senses with muscular ones. The musical impressions while moving to music at rhythmic lessons (through connection of musical memory and muscular memory) remain for life.

While planning a lesson it is necessary to remember that the main goal of teacher is to introduce children to the wonderful world of music and dance, to promote their aesthetic development.

It is important to plan a lesson in such a way when one activity changes another one. In this case a lesson could be divided into five parts: I part (5 minutes) – warming-up, movement exercises to music (march, run with various tasks, jumps, gallop, etc.); II part (7-10 minutes) – a complex of rhythmic gymnastics where the introduction to folklore musical compositions of great composers takes place; III part (7-10 minutes) – musical etudes, musical-rhythmic games focused on development of creative abilities; IV part (5-7 minutes) – conducting, work on conductor's gesture; V part (7-10 minutes) – dancing compositions where folklore is the key point.

For pupils of primary classes in case of learning of etudes and educational compositions it is recommended to use Kazakh national songs, kui, and also music of composer E.Brusilovsky and other composers who make adaptations of Kazakh national songs. Also the use of musical pieces of great classical composers as P.Chaikovsky, R.Shuman, G.Sviridov, M.Glinka who often referred to folklore will help pupils join the world of folk music. The use of the musical compositions of such modern groups in Kazakhstan as "Ulytau", "Turan", "Adai" and also ethnic musical creative works of Russia and CIS groups are of great importance.

The creation of atmosphere of engagement and interest also should be taken into account at lessons. In this regard the most helpful means are good selection of prosaic pieces and verses, illustrations, conducting discussions about composers, history of creation of the studied dances. Rhythmic classes will be useful and interesting to children only if teacher remembers that music is not the background for performed movements, but the main thing in communication with a child.

All the work at lessons of rhythmic is the very basis without which professional development of pupils is impossible. Rhythmic and dancing exercises promote correct physical development of children, have health-improving importance, train activity, confidence, initiative. Learning national traditions and customs promote their interest to folklore.

Meanwhile national songs and dances are of great importance as they allow developing such personal qualities necessary for pupils – kindness, responsiveness, tenderness, justice. Folk music is the basis of patriotic education of children that promotes their love to the country, national peculiarities, develops self-respect.

Thus, the use of folk music at rhythmic lessons plays a great role in education and development of children, preservation of national culture, enhancement of knowledge in the field of music. Folk music comprises all the complex of spiritual essence of national life, world perception and an aesthetic ideal of the nation, its ethical norms, and consequently it is an important and necessary basis for education of the younger generation and development of cultural values.

References:

1. Закон Республики Казахстан от 15 декабря 2006 г. № 207 «О культуре». – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://tengrinews.kz/zakon/kaz/docs?ngr=Z960000056_
2. Франио Г. Роль ритмики в эстетическом воспитании детей. – Москва: «Советский композитор», 1989. – 104 с.
3. Программная статья Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» от 12 апреля 2017 г. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya

БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУҒА ҮЙРЕТУ

Бақтығалиева Диана Махмутқызы,
7М01101 – Педагогика және психология мамандығының
магистратура білім алушысы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті

Аннотация

Бұл мақалада бастауыш мектеп оқушыларының сыни ойлауды үйретудің шарттары және кезеңдері, білім беру үрдісінде бастауыш мектеп оқушыларының сыни ойлауды үйретудің әдіс тәсілдері көрсетілген. Бастауыш мектеп оқушыларының сыни ойлауын үйрету барысындағы оқушыларда қалыптасатын дағдылар сипатталған.

Түйінді сөз: сыни ойлау, үйрету, бастауыш сынып оқушылары, дағды, мұғалім.

Аннотация

В данной статье изложены условия и этапы обучения младших школьников критическому мышлению, методы критического мышления младших школьников в образовательном процессе. Описываются навыки, которые формируются у учащихся при обучении критическому мышлению младших школьников.

Ключевые слова: критическое мышление, обучение, ученики начальных классов, навыки, учитель.

Abstract

This article describes the conditions and stages of teaching critical thinking of elementary school pupils, methods of critical thinking of elementary school pupils in the educational process. It describes the skills that are formed in students when teaching critical thinking of elementary school pupils.

Keywords: critical thinking, learning, elementary school pupils, skills, teacher.

Қазіргі заманауи мектептердің ең басты міндеті – өзіндік көзқарасын қалыптастыра алатын және мақсат қоя білетін және оған жетудің тиімді жолдарын таба алатын, ойлауға қабілетті, іштей еркін тұлғаны тәрбиелеу. Мәселені шешудің оңтайлы тәсілі-оқушылардың сыни ойлауын дамыту. Сыни тұрғыдан ойлау проблемаларды көре білуді, стандартты емес шешімдерді табуға дайын болуды, өзінің интеллектуалды белсенділігін көрсете білуді, өз әрекеттерін талдауды және жіберілген қателіктерді анықтауды қамтиды.

Әрбір мұғалім сабақ барысында шығармашылық, рухани еркіндік орнағанын қалайды. Сондықтан мұғалім әрбір оқушы өзінің ішкі түйсігін, шығармашылығын, идеяларын ашық түрде көрсете алғанын үнемі ойластыру керек. Басқаша айтқанда, оқушылардың сыни ойлауын дамыту қажет.

Сыни тұрғыдан ойлауды білетін, ақпараттық хабарламаны түсіндіру мен бағалаудың әртүрлі тәсілдеріне иелік ететін оқушылар мәтіндегі қайшылықтарды бөліп көрсете алады, тек қана логикаға ғана емес, әңгімелесушінің идеяларына да сүйене отырып, өзінің көзқарасын дәлелдей алады.

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мына төменгі шаралар орындалуы шарт:

- 1) сын тұрғысынан ойлауды тудыру үшін уақыт керек;
- 2) оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
- 3) әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
- 4) үйрену барысындағы оқушылардың белсенді іс-әрекетін қолдау;
- 5) оқушылардың бір-бірінің жауабына жасаған сынының дәлелді, дәйекті болуын талап ету;
- 6) сын тұрғысынан ойлауды бағалау

Оқушылардың қабілеттер деңгейі жағынан тең дәрежеде болмауы. Қабілеттердің бірдей емес екендігін сыныпта отырған оқушылардың әрқайсысының әр пәнге және әр деңгейде қабілетті болатындығымен дәлелдеуге болады.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын, шығармашылық қабілеттерін арттыруда түрлі әдіс – тәсілдерді өз сабағымда қолданамын. Сабақта әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, балалардың ұсыныс пікірлерін еркін айтқызып, ойларын ұштауға өздеріне деген сенімін арттыруға мүмкіндік туғызамын. Түрлі әдіс-тәсілдің көмегімен өткізген әр сабақ оқушылардың ойлауын сонымен қатар, ойын дамытып, оларды берілген мәліметтерден өздігінен білім алуға үйретеді.

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету кезінде:

1) оқушыларға оқытылатын тақырып бойынша өз көзқарасын еркін, қателік жіберуден және мұғалімнің түзетуінен қорықпай айтуға мүмкіндік береді.

2) барлық ақпараттарды жазып алады: әр түртіп алынған ақпарат одан әрі жұмыс істеу үшін маңызды болып табылады. Сонымен қатар, осы кезеңде «дұрыс» және «дұрыс емес» деген тұжырымдар жоқ.

3) Жеке және топтық жұмыста жұмыс істеу: жеке тұлға – әрбір оқушыға өзінің білімі мен тәжірибесін өзектілендіруге мүмкіндік береді; топтық – басқа пікірлерді естуге, өз көзқарасын топ арасында еркін білдіруге мүмкіндік береді.

Сыни ойлауды үйретудің әдіс тәсілдері:

1.Технологиялық кезеңдер.

I кезең (фаза) – бар білімді жаңарту;

- жаңа ақпарат алуға деген қызығушылықты ояту;

- оқушының өзіндік оқу мақсаттарын қою.

II кезең Мазмұнын түсіну

- жаңа ақпарат алу;

- оқушының қойылған оқу мақсаттарын түзетуі.

III. Рефлексия

- рефлексия, жаңа білімнің тууы;

- оқушының жаңа оқу мақсаттарын қоюы. [1,215]

2. Мұғалімнің қызметі.

1) Ол оқушылардың зерттеліп отырған мәселе бойынша бұрыннан бар білімдерін сынға алуға, олардың белсенділіктерін арттыруға, оларды әрі қарайғы жұмысқа ынталандыруға, алға қойылған мақсатты ойлауға, өз ойларын еркін түрде жеткізуге мүмкін-

дік беруге және келесі оқу процесін құрылымдауға бағытталған.

2) Мазмұнды түсіну кезеңінде жаңа ақпаратпен (мәтін, фильм, дәріс, қосымша материал) тікелей байланыс жүзеге асырылады. Жұмыс жеке немесе жұппен жүргізіледі. Топтық жұмыста екі элемент болуы керек – жеке ізденіс және идеялармен алмасу, ал жеке ізденіс пікір алмасудан бұрын болады.

3. Оқушылардың қызметі.

1) Оқушы зерттелетін сұрақ бойынша не білетінін "есіне алады" (болжам жасайды), жаңа материалды зерттегенге дейін ақпаратты жүйелейді, жауап алғысы келетін сұрақтар қояды.

2) Оқушы мұғалім ұсынған белсенді оқу әдістерін қолдана отырып, мәтінді оқиды (тыңдайды), керекті ақпараттарды өзіне түртіп алады немесе жаңа ақпаратты түсінген кезде жазбалар жүргізеді.

3) Оқушылар мазмұнды түсіну сатысында алған білімдерін қолдана отырып, «жаңа» ақпаратты «ескі» ақпаратпен байланыстырады.

1) Белгілі ақпараттың «тізімін жасау»:

- әңгіме-негізгі сөздер бойынша болжам;
- материалды жүйелеу (графикалық): кластерлер, кестелер;
- дұрыс және дұрыс емес мәлімдемелер;
- логикалық тізбектер;
- миға шабуыл;
- проблемалық мәселелер, «жуан» және «жіңішке» сұрақтар және т. б.

2) Белсенді оқу әдістері:

- «инсерт»;
- «фишбоун»;
- «идеал»;
- қос күнделік түріндегі әртүрлі жазбаларды жүргізу;
- сабақтың бірінші бөлімінде қойылған сұрақтарға жауап іздеу. [2,192]

Қорытындылай келе, жеке тұлғаны дамыту, сабақ барысында шығармашыл жұмыс істеуі, оқушының өз бетімен ізденіп, жан-жақты дамудың алатын орны ерекше екені байқалады. Оқушыларда сыни тұрғыдан ойлануды үйрету арқылы пәнге деген қызығушылығы артып, оқушылардың жан-жақты болуына мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бустром, Р. Шығармашылық және сыни ойлауды дамыту [Мәтін] / Р.Бустром – Мәскеу: Ашық қоғам, 2000. – 215б.
2. Загашев, И.О., Заир-Бек, С.И., Муштавинская И.В. Балаларды сыни тұрғыдан ойлауға үйрету [Мәтін] / И.О. Загашев, С.И. Заир-Бек, И.В. Муштавинская. – СПб.: Альянс-Дельта, 2003. – 192б.

МУЗЫКАЛЬНОЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСТВО КАК ПРОЦЕСС ПОЗНАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ МУЗЫКИ

Балагазова Светлана Тулеутаевна,
канд. пед. наук., асс.профессор,
Казахский национальный педагогический университет им.Абая, г. Алматы
Жакаева Салтанат Ануарбековна,
канд. пед. наук., асс.профессор,
Костанайский региональный университет им.А.Байтурсынба, г.Костанай

Аннотация

В статье рассматриваются актуальные проблемы музыкального исполнительства, существующие в различных стилях и жанрах. Исполнительский процесс музыканта представлен здесь

какоткрытая система, которая пополняется новыми художественными смыслами, рождаемыми меняющимся временем. Созданная композитором музыка требует постоянного возобновления в живом звучании музыканта-исполнителя. Целью данной статьи является развитие у музыканта профессиональных качеств, необходимых в процессе овладения исполнительским искусством.

Ключевые слова: музыка, композитор, исполнительское искусство, профессиональные качества.

Аннотация

Мақалада әртүрлі стильдер мен жанрлардағы музыкалық орындаудың өзекті мәселелері қарастырылады. Мұнда музыканттың орындаушылық процесі уақыттың өзгеруімен туындаған жаңа көркемдік мағыналармен толықтырылған ашық жүйе ретінде ұсынылған. Композитор жасаған шығарма музыкант-орындаушының жанды дауысында үнемі жаңаруды талап етеді. Бұл мақаланың мақсаты музыканттың орындаушылық өнерді меңгеру процесінде қажетті кәсіби қасиеттерін дамыту болып табылады.

Түйінді сөздер: музыка, композитор, орындаушылық өнер, кәсіби қасиеттер.

Abstract

The article deals with the actual problems of musical performance that exist in various styles and genres. The performing process of the musician is presented here as an open system, which is updated with new artistic meanings, born of changing times. The music created by the composer requires constant renewal in the live sound of the musician-performer. The purpose of this article is to develop the professional qualities of a musician that are necessary in the process of mastering the performing art.

Keywords: music, composer, performing arts, professional qualities.

Проблема музыкального исполнительства рассматривается с позиций её изучения в различных областях научного знания. Музыкальное исполнительство непосредственно связано с механизмом развития творческих качеств личности, её индивидуальных способностей и дарований. Независимо от сферы деятельности музыканта, генезис его исполнительской культуры, в целом, включает в себя в себя два основных слоя: динамику профессионального становления искусства музицирования и историю развития в нем индивидуально-творческого начала, где художественные качества любой интерпретации всегда обеспечиваются соответствием между силой звука и силой чувства. Вместе с тем, широкая распространенность в научной практике – наряду с понятиями музыкальной мысли, логики, языка отражает интуитивно верное убеждение в том, что музыкальное исполнительство есть особый вид интеллектуальной деятельности.

Музыкально-исполнительское искусство существует в различных стилях и жанрах, где любое движение на пути к его культурному возрождению, а тем более обусловленном сознательной апелляцией творческой личности к «секретам» большого мастерства его именитых представителей, может расцениваться не иначе, как позитивная установка на изначально успешный в художественном плане результат. И тут в действие вступает мастерство музыканта, как одна из форм бытия в исполнительском пространстве, где обретение определенных навыков достигается с высоты художественного эталона известного в той или иной артистической среде, что, впрочем, ни в коей мере не противоречит желанию специалиста удерживаться в рамках своей исполнительской «школы».

Началом в решении многих проблем музыкального исполнительства явилась концепция интонации Б.В.Асафьева, где он детально разрабатывает принципы подхода к музыкальному произведению как явлению развивающемуся, развертывающему во времени, рассматривая форму в единстве двух её сторон – как процесс и как результат.

Касаясь непосредственно сущности понятие «исполнительство», подчеркнем: оно связано с личностью, выступающей в роли исполнителя какого-либо действия (музыкального, драматического, литературного), основанного на определенных специальных умениях в достижении конечного результата. Исполнительская деятельность применительно к музыке характеризуется спецификой того или иного вида искусства (вокального и инструментального). В нашем понимании понятие «исполнительство»

подразумевает музыканта как исполнителя, где он путем музыкальной информации доносит не только текстовое содержание и смысловую «нагрузку» произведения, но и, благодаря разнообразным звуковым «палитрам» раскрывает тончайшие интонационные нюансы средств его художественной выразительности.

Исполнительский процесс музыканта представляет собой открытую систему, которая неустанно пополняется новыми художественными смыслами, рождаемыми меняющимся временем. В частности, В.Л.Живов подчеркивает: «Исполнитель как бы проецирует художественные идеи композитора в настоящее будущее, соотнося их идеями современности, фактически постигая и преодолевая «сопротивление времени» и тем самым генерирует новые художественные смыслы, управляя этим процессом» [1, С.91]. Исполнительское искусство по своей природе является художественно-творческим, так как оно основано не на механическом переводе исполнительского произведения в иную материальную форму, а на его перевоплощении, включающем, по мнению В.Н.Шацкой, «такие творческие моменты как вживание в его духовное содержание; интерпретации в соответствии с собственным мировоззрением и эстетическими позициями; выражение своего отношения к отраженной в произведении реальности и к тому, как она в нем отражена; выборе художественных средств для адекватного воплощения собственной трактовки исполняемого произведения и обеспечение духовного общения со зрителями и слушателями» [3].

Музыка, созданная композитором, рождается заново в различных исполнениях, в бесконечном множестве трактовок и предстает перед зрителем как та же самая и в то же время другая. Следовательно, исполнение – есть как бы вторичное отражение действительности посредством творческого воспроизведения, но для того, чтобы детище композитора стало основой его общения с публикой, оно должно получить реализацию в конкретном процессе исполнения, ибо, требуя по своей природе постоянного возобновления в живом звучании, музыкальное искусство нуждается в исполнителе. Тот, в свою очередь, обращаясь к произведению и интерпретируя его смысловую основу, продлевает жизненное пространство сочинения в сфере музыкального искусства и исполнительства.

Исполнительская техника музыканта в широком смысле слова, понимаемая в современной литературе как производное от греческого корня «технэ» – мастерство, искусство – выступает формой воплощения в звуках содержания произведения, средством адекватного воспроизведения авторского и исполнительского замысла. Создаваемая специалистом исполнительская трактовка содержит видение, прочтение, истолкование музыки, которая становится плодом его творческой деятельности в стремлении перенести свои переживания и впечатления в звуки, выразить свое понимание её сущности на языке невербальной коммуникации, иными словами, деятельность исполнителя сводится к глубокому проникновению в эмоциональный смысл каждой интонации, координации движений, благодаря чему он намечает средства художественной выразительности для передачи их слушателю.

Личность музыканта-исполнителя, её самобытность являются определяющим фактором искусства самовыражения, способности «переплавить» все воспринятое им вовне – в окружающей действительности, других областях искусства, в собственной интерпретации, трансформируя свои многочисленные впечатления, ощущения, душевные порывы и эмоциональные реакции. Игра музыканта становится творческим актом тогда, когда мир воображаемых звуковых представлений воплощается и превращается в реальное звучание.

Чтобы овладеть исполнительским искусством, музыкант должен обладать следующими профессиональными качествами:

- психическими и физическими приемами выразительности: владеть голосом, телом, иметь широкий диапазон пластических, мимических и интонационных средств;

- сценическим темпераментом, который определяет активность и эмоциональность действий;
- пластическим воображением, чтобы принять мотивы исполняемой музыки, сопереживать или идентифицировать себя с образом;
- чувством меры, способностью действовать органично и художественно выразительно.

Музыкальное исполнительство понимается многими исследователями как совокупность специфических задач по реализации сотворческой, интерпретационной, воспроизводящей функций, уровень решений которых выражается культурой мысли, чувств и поведения. В частности А.Корто определяет сущность работы над произведением так: «Исполнитель – это как бы авиатор, озирающий местность с высоты полета, и одновременно странник, пешеход, исполняя три действия: сначала подняться ввысь, чтобы увидеть местность, её рельеф, общие контуры, затем спуститься и исколесить вдоль и поперек её, чтобы почувствовать и запомнить и, наконец, вновь подняться вверх, чтобы в момент исполнения произведения, воплощая общую картину, выполнить мельчайшие характерные особенности сочинения» [2].

Процесс познания объективного содержания музыки нельзя рассматривать без учета активности трех участников – композитора, исполнителя и слушателя. Композитор создает музыкальное произведение, где художественные образы приобретают бытийную жизнь в форме нотного текста. В отличие от других видов искусства музыка нуждается в акте вторичного творческого воссоздания. Исполнитель же является посредником между композитором и слушателем. Воссоздавая в своем истолковании «авторское содержание» музыки, исполнитель частично и неизбежно пересоздает его, то есть по-своему осмысливает и невольно преобразует уже в соответствии со своим мировоззрением, эстетическим идеалом, личным опытом и т.д. Таким образом, в каждом исполнении возникает частично видоизмененное содержание музыкального произведения. Этих «исполнительских содержаний» в принципе столько, сколько существует самих исполнителей. Всякое исполнение субъективно, но оно не является проявлением художественной индивидуальности. У одних исполнителей субъективное проявляется как индивидуально-яркое и художественно полноценное; у других – как индивидуально-серое, посредственное. Поскольку индивидуальности бывают разного масштаба, то отсюда и разная степень этого «вторжения», то есть разная глубина осмысления, понимания музыкального произведения и его интерпретации.

Точку зрения о роли исполнителя в музыкальном искусстве разделяли не все музыканты. Р.Шуман, П.Чайковский, Б.Барток, А.Онеггер, П.Хиндемит, И.Стравинский и многие другие композиторы выступали против истолкования своих произведений исполнителями. И.Стравинский говорил, что музыку следует передавать, а не интерпретировать. Более реалистические позиции были у композиторов Ф.Листа и А.Рубинштейна, которые видели в музыкальном произведении объективное содержание и субъективную призму, сквозь которую он проходит во время исполнения. А.Рубинштейн называл новое исполнение «вторым творением» и передавать правильно смысл сочинения является долгом и законом для исполнителя. Элемент новизны характеризует музыкальное исполнительство как творческий процесс. Истинное творчество достигается разносторонним талантом исполнителя или его личностными качествами как характер, темперамент, сила воли, воображение, вдохновение, а также интуиция.

Способность продуктивного творческого воображения есть универсальная человеческая способность, из которой произрастают многие «чудеса» творящей личности. Процесс исполнения всегда является в первую очередь работой воображения, которое направляет и подчиняет работу мышечного аппарата. Однако во время исполнения работа воображения координируется с данными восприятия, то есть с тем, что уже

прозвучало и соизмеряется с наличными техническими возможностями и исполнение никогда не бывает вполне тождественно тому замыслу, который создается музыкантом наедине с собой. Творческое воображение, нацеленное на художественный эксперимент и внезапное озарение, обеспечивает импровизацию в исполнительстве.

Следующим моментом художественных открытий в исполнительстве проявляются в виде особо ярких душевных состояний. По мнению многих художников-исполнителей плодотворными периодами их творческой деятельности являлись моменты вдохновения, некая одержимость, интенсивное проявление чувств, глубокое волнение, интеллектуальный подъем, способный предвосхищать итог мыслительной работы.

Наряду с такими качествами как воображение и вдохновение выступает интуиция, которая способна из бесконечно возможных, но не продуктивных вариантов полета фантазии мгновенно и безошибочно отбирать единственно верный художественный вариант исполнения. Вживаясь в произведение, исполнитель опирается на жизненный и художественный опыт, стремясь определить цель творчества, её идею, характеры и образы, без этого интуиция просто не может состояться, превращаясь в беспочвенное блуждание.

Исполнительская деятельность по своей сущности плодотворна, если в процессе создания музыкального замысла руководствоваться не только идейной направленностью музыки, но и логикой развития его художественного содержания. Музыкант как бы сливается с образным представлением авторского замысла, становясь в единую позицию с создателем произведения и в результате воссоздает те средства его исполнительской трактовки, которые соответствуют с автором общей концептуальной направленности. Следовательно, исполнительство музыканта целесообразно рассматривать как своеобразный творческий процесс, где одновременно осуществляются трансляция и передача музыкально-художественной информации слушателям.

Выдающемуся дирижеру Л.Гинзбургу принадлежит очень точная характеристика сущности музыкального искусства. Он подчеркивает, что исполнение будет содержательным, если в восприятии слушателя, так или иначе сконструированный эмоциональный резонанс. Оно будет наиболее глубоким, если этот резонанс совпадает или приблизится к совпадению с тем эмоциональным воздействием, которое задумал композитор или исполнитель, и наконец, оно станет выдающимся, если в результате высокого накала воздействия вызовет у слушателей положительную личностную эмоциональную и этическую реакцию [4, С.619].

В целом, формула исполнительства может быть представлена как умение музыканта с помощью выразительных средств воздействовать на слушательскую аудиторию, используя свое богатое воображение, тончайшую интуицию, творческую фантазию, когда мысли, чувства, эмоции перемежаются со стихийными душевными порывами, а упорядоченные тщательно продуманные приемы артистических проявлений сменяются бьющейся через край энергией вдохновения.

Список литературы:

1. Живов В.Л. Предсказуемая неопределенность в исполнительской деятельности музыканта // Актуальные проблемы музыкально-педагогического образования: Материалы X международной научно-практической конференции. – М.: Ритм, 2012.
2. Корто А. О фортепианном искусстве. – М.: Классика XXI, 2005.
3. Шацкая В.Н. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. – М.: Педагогика, 1975
4. Гинзбург Л. Дирижерское исполнительство. М.; Музыка, 1974.

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ

Байденова Айгерим Бекбулатовна,
Студентка 4 курса специальности «Изобразительное искусство и черчение»,
Ордашева Мирамгуль Жоньысбековна,
ст. преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Бұл тақырыптың өзектілігі-көркем және эстетикалық тәрбие оқушының жеке басын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бүгінгі таңда Қазақстанның көркем мұрасында тәрбиеленген, өз мұрасын бағалайтын және құрметтейтін оқушы қажет. Мақсаты: көркем-эстетикалық тәрбие ұғымын ашу.

Түйінді сөздер: көркемдік-эстетикалық тәрбие, мәдениет, өнер, білім.

Аннотация

Актуальность данной темы в том, что художественно-эстетическое воспитание играет важнейшую роль в формировании личности ученика. На сегодня требуется ученик, воспитанный на художественном наследии Казахстана, который будет, ценит и уважать свое наследие. Цель: раскрыть понятие художественно-эстетическое воспитание.

Ключевые слова: Художественно-эстетическое воспитания, культура, искусства, образование.

Abstract

The relevance of this topic is that artistic and aesthetic education plays an important role in the formation of the student's personality. Today, we need a student brought up on the artistic heritage of Kazakhstan, who will appreciate and respect their heritage. Purpose: to reveal the concept of artistic and aesthetic education.

Keywords: Artistic and aesthetic education, culture, arts, education.

Художественно-эстетическое воспитание в современной литературе уделяют огромное внимание, художественное обогащение является показателем культуры. В нашей стране художественно-эстетическое воспитанию уделяют большое внимание на уровне государства, идут модернизация общественного сознания через внедрение и обновление культурного сознания казахстанцев.

Художественно-эстетическое воспитание – это целенаправленный, систематический процесс воздействия на личность ребенка с целью развития у него способности видеть красоту окружающего мира, искусства и создавать ее [1].

Одним из компонентов художественно-эстетического воспитания является понимание, умение распознавать искусство независимости от вкусовых его предпочтениях. По этой причине нужно у детей с раннего возраста формировать определенные знания об изобразительном искусстве и художественном вкусе, с умением анализировать данные картины, умением давать оценку и т.д. [2].

Художественно-эстетическое воспитание является компонентом учебного процесса, который сочетает в себе возможности развития ребенка, например: художественного вкуса, художественных способностей, умение рисовать, и т.д. и конечно культурного развития ребенка относится к духовным наполнениям ребенка, например: чувства красоты, чувства сочувствия, сопереживание персонажам, культурные идеи, и т.д.

Для успешного развития художественно-эстетического воспитания необходимы некоторые условия, например: создание достаточной объема информации, качественная организация практической деятельности соответствий с возрастом ребенка. По особенностям организаций художественно-эстетического воспитания можно сказать, что этот процесс заключается в активным участие двух сторон, стороны это ученик и учитель.

Художественно-эстетический процесс объединяет творческую деятельность учителя и ученика, здесь культура учителя должно быть на высоком уровне, перенимать художественные ценности к продуктивной деятельности, осознанного отношения к

социально, природной, предметной среде окружающий действительность.

Художественно-эстетическое воспитание всегда является индивидуальной и является процессом для ученика избирательным, на основе эмоционального отклика, отклика прекрасное. Огромное значение при этом обладающий частный опыт детей, его побуждения, стремления, переживания [3].

Более широкое понимание художественно-эстетическое воспитание – это художественно-эстетическое отношение ребенка к миру. Художественное образование влияет на интеграцию духовно-культурного воспитания, художественное воспитание эстетикой и через красоту развивает не только эстетико-ценностный интерес личности, но и формирует умение к творчеству, к выполнению эстетических ценностей в сфере трудовой деятельности, в быту, в поступках и поведении [4].

Развитие художественного образования в Казахстане непосредственно связано с русскими художниками. Первым художником был Н.Г.Хлудов. Хлудов являлся выпускником Одесской школы рисования, являлся учеником Н.Гоголинского. С 1879 г. до конца своей жизни жил и работал в Верном (Алма-Ата). Под руководством художника были объединены художники Н.Хлудов, А.Пономарев, В.Антонов и др. Созданные мастерские имели важное значение, для консолидации художников республики Казахстана.

Организаторско-творческие работы в республике проводил Н.И.Крутильников, в городах Семипалатинске, затем в Кзыл-Орде и Алма-Ате. Развернул значительную общественно-культурную деятельность: брался обнаружением юных творческих сил, вел популяризационную деятельность, пропагандировал творения искусства среди обитателей Казахстана.

Однако об активной творческой жизни художников Казахстана говорить было еще рано: сказывалось отсутствие организационного центра. Об оторванности Казахстана свидетельствует и такой факт: 20 октября 1926 г. был открыт отдел по изучению искусств национальностей СССР при Государственной академии художеств. Большая роль в создании и деятельности его принадлежит Я.А.Тугендхольду, которым было написано значительное количество статей об изобразительном искусстве народов СССР.

На сегодня художественно-эстетическое воспитание должно основываться на культурном наследии казахстанского народа. В нашей стране существует несколько культурных разновидностей культуры, мы основывались типологий В.А. Соколовым: народная, высокая, массовая.

Для народной культуры характерны: отсутствие автора, трансформация (воспроизведение разными людьми в разное время, не имело письменного варианта), связь с религией, бытом и т.д. данное вид культуры был развит в Казахстане, в виде устного наследия. Известные акыны ДжамбылДжабаев, СуюнбайАрунул, ШерниязЖарылгасов, Жаяу Муса Байжанов, АканСерэКорамсаулы и т.д. если говорит о наследии искусства, то в Казахстане развито было прикладное искусство, тайные изготовление которые тоже передавались из уст.

Высокая (элитарная культура) – это культура, основанная образовательной частью населения. Для высокой культуры характерны: изысканность, утонченность, высокие эстетические качества, высокий уровень профессиональной и эрудированной представителей культуры. Данный вид культуры пришло вместе с вступлением в союз, появились такие понятие как академическое искусство, культурное наследие Греций, Возрождение и культура Советского народа.

Массовая культура, основанная на социальном заказе. Для массовой культуры характерны: популярность, доступность и вездесущность. Данный вид культуры связан с появлением средств массовой информации, где течение западной культуры стало доступной для казахстанцев.

Данные виды разновидностей дают нам различные виды культурного наследия, и мы выяснили, что культура дополняют художественно-эстетические составляющие личности. По-каким пунктом мы перечислим далее. Во-первых, знанием, возможностью овладения системой знаний о мировой культуре, процесса развития и закономерностях исторических изменениях мирового сознания и искусства. Также освоения художественного наследия различных стран, духовного отличие стран, культурно наследие в виде различных инструментов, направлений, материалов искусства. Второе, духовное и творческое развитие ребенка на основе культуры и искусства. Третье воспитание социальных норм у ребенка через искусства и культуру. Четвертое уважение своей культуре и присваивание характерных черт поведения своего народа и проецирование его в своей жизни и жизни окружающих.

Список литературы:

1. Хабибуллина Э.Р. Художественно-эстетическое воспитание дошкольников Конференция: Современный детский сад [Электронный ресурс]. – 2014. – https://www.adou.ru/conference_notes/75
2. Алейникова О.С. Психолого-педагогические проблемы эстетического воспитания младших школьников средствами музыки // Научные проблемы гуманитарных исследований. 2001. с.126-131.
3. Чивикова Н. Как подготовить ребенка к школе. М.: Рольф, 1999. 208с. с. 87.
4. Пагута Т. И. Система эстетического воспитания младших школьников в современных условиях // Вектор науки ТГУ. Серия Педагогика, психология. 2013. 240-243 с. с. 47.

КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ АҚЫЛ-ОЙЫ КЕМІСТІГІ БАР БАЛАЛАРДЫҢ УАҚЫТ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА МОДЕЛЬДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Бегежанова Райхан Карымжановна,
пед. ғыл. магистрі, Арнайы білім беру кафедрасының оқытушысы,
Джусупбекова Айнура Талгатовна,
«5В010500-Дефектология» мамандығының 4 курс студенті,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Уақыт – бұл адам өмірінің өлшемі, ол қоғамдық өмірде ұйымдастырушы фактор ретінде қызмет етеді және интегративті қабілеттің дамуына әсер етеді. Ақыл-ой кемістігі бар балалар белгілі бір қызмет түрлерінің ұзақтығы туралы, тіпті олардың күнделікті өмірімен байланысты айқын емес түсініктерге ие, бұл уақыт туралы түсінікті қалыптастыру бойынша жұмыстарды түзету білім беру үдерісіне қосу маңыздылығын айқындайды.

Мақсаты: Модельдеу технологиясын қолдану арқылы кіші мектеп жасындағы ақыл-ой кемістігі бар балалардың уақыт туралы түсініктерін қалыптастыру.

Түйінді сөздер: ақыл-ой кемістігі бар балалар, уақыт туралы түсініктер, модельдеу технологиясы.

Аннотация

Актуальность: Время является мерилем человеческого бытия, служит организующим фактором в общественной жизни и содействует развитию интеграционной способности. Дети с умственной отсталостью имеют очень нечеткие представления о длительности отдельных видов деятельности, даже тех, которые связаны с их повседневной жизнью, что определяет важность включения работы по формированию временных представлений в коррекционно-образовательный процесс.

Цель: Использовать технологию моделирования как способ формирования временных представлений у детей с умственной отсталостью.

Ключевые слова: дети с умственной отсталостью, временные представления, технология моделирования.

Abstract

Relevance: Time is a measure of human existence, serves as an organizing factor in social life and contributes to the development of integrative ability. Children with mental retardation have very unclear ideas about the duration of certain activities, even those related to their daily life, which determines the importance of including work on the formation of temporary representations in the correctional and educational process.

Goal: Use modeling technology as a way to form temporal representations in children with mental retardation.

Keywords : children with mental retardation, temporary representations, simulation technology.

Адам өмірі «уақыт» ұғымымен тығыз байланысты. Бұл оның барлық қызметінің реттеушісі. Өмірде ешбір құбылыстар мен оқиғалардың ұзақтығы мен реттілігінің көрінісі ретінде түсінілетін уақытты қабылдаусыз өтпейді. Уақыт – бұл адам өмірінің өлшемі, ол өмірді ұйымдастырады, қоғамдық өмірде ұйымдастырушы фактор ретінде қызмет етеді және интегративті қабілеттің дамуына ықпал етеді. Ақыл-ой кемістігі бар балалар белгілі бір қызмет түрлерінің ұзақтығы туралы, тіпті олардың күнделікті өмірімен байланысты екендігін түсінбейді, бұл уақыт туралы түсінікті қалыптастыру бойынша жұмыстарды түзету білім беру үдерісіне қосу маңыздылығын анықтайды.

Көптеген зерттеулер көрсеткендей, қалыпты дамып келе жатқан балалар да уақыт туралы түсініктерді игеру барысында белгілі бір қиындықтарға тап болады. Зерттеушілер балалар уақыт туралы түсініктерді ауызша атауда, уақыттың қасиеттерін, ырғақты табиғи құбылыстардың себеп-салдарлық байланыстарын және басқаларын игеруде қиындықтар туындайтынын атап өтеді. Ақыл-ой кемістігі бар балалардың уақытты қабылдау және шағылыстыру процесі қалыпты дамып келе жатқан балаларға қарағанда әлдеқайда баяу жүреді және тұрақсыздықпен сипатталады.

Уақытты қабылдау мен кеңістікте бағдарлау қабілеттері айналаны бағдарлауда өте маңызды. Егер сыртқы ортаны қабылдау «жолдары» арқылы алынатын мәліметтер бала санасына еніп, қалыптасатын болса, онда мұнай «жолдар» өте тар, қиын болып келетін ақыл-ой кемістігі бар балалардың алатын мәліметтері өте аз, анық емес, түсініксіз болатындығына күмән жоқ. Бұл жерде Л.С.Выготскийдің ақыл-ой кемістігінің бірінші және екінші сигнал туралы пікірінің мәні ашылады. Нашар сезіну мен қабылдау нағыз өзекті мәселелер болып табылады. Олар жоғары психикалық үдерістерді тежейді, баяулатады, әсіресе ойлау қабілеті қатты зардап шегеді. Ақыл-ой кемістігі бар балалардың сезінудегі мен қабылдауындағы барлық кемшіліктер мен ерекшеліктер арнайы мектептердегі оқыту, тәрбиелеу үдерісінде жеңілдейтін немесе орны толтырылатын, салыстырмалы эксперименталды зерттеулерде дәлелденеді [1, б.173].

Түзету мектебінің 1-сыныбында оқитын ақыл-ой кемістігі бар балалар аптаның күндерін білмейді, тіпті қарапайым уақыт туралы түсініктердің терминологиясын білмейді. Ақыл-ой кемістігі бар балалар белгілі бір іс-әрекеттің ұзақтығы туралы, тіпті олардың күнделікті өмірімен байланысты екенін түсінбейді. Олар уақыттың өтіп жатқанын және оның қайтымсыз екенін елестете алмайды. Балалар жыл мезгілдерінің атауларын жаттайды, бірақ білімдерін күнделікті өмірде қолдана алмайды. Ақыл-ой кемістігі бар балалар үшін уақыт өлшемдерінің бірыңғай коэффициенттері де қиындықпен меңгеріледі. Мысалы, олар бір сағат бір минуттан аз, ал бір сағатта жүз минут бар деп ойлайды. Бұл математикалық білімді игеру үдерісін қиындатады (мәселен, сандармен арифметикалық есептер шығару барысында) [2, б.95].

Ақыл-ой кемістігі бар арнайы (түзету) мектебінің балалары үшін аптаның күндері мен күннің бөліктері туралы ақпарат түсініксіз және шашыраңқы болып келеді. Әдетте, балалар аптаның кейбір күндерінің аттарын ғана біледі, күннің бөліктерінен олар күн мен түнді ғана ажыратады. Олар күннің белгілі бір уақытында үнемі қайталанатын (таңертен мектепке бару) және негізінен күннің орналасуын ескермей, аспанның жарықталу дәрежесіне назар аударатын іс-әрекет түрлеріне сәйкес тәуліктің

бөлігін анықтайды. Аптаның күндерін және тәуліктің уақытын анықтау кезінде ақыл-ой кемістігі бар балалар өздерінің күнделікті іс-әрекеттерінің тәжірибесіне сүйенеді. Алайда, олардың түсініктері мазмұн жағынан нашар, тұрақсыз және бытыраңқы болғандықтан, олар қалыпты дамып келе жатқан балаларға қарағанда аз қызмет түрлерін тізімдейді.

М.Г. Аббасов ақыл-ой кемістігі бар арнайы (түзету) мектептің 1-2 сынып оқушыларының уақытты қабылдау, бейнелеу және түсінуді қалыптастыру ерекшеліктерін зерттеді (80-жылдардың басы). Мектеп оқушыларынан олардың бағдарлану мүмкіндіктері: күн, апта, ай, жыл, сағат, минут, секунд және уақытты сағат бойынша анықтай білу сияқты уақыт аралықтарын анықтауды сұрады. Зерттеу нәтижелері ақыл-ой кемістігі бар балаларда уақыт туралы ұғымның дамымағыны байқалды [3, б.35-41].

Бастауыш мектеп жасында зияткерлікті дамыту үшін дәстүрлі әдістермен қатар инновациялық технологиялар қолданылады. Ақыл-ой тәрбиесінің перспективалық, нәтижелі әдістерінің бірі – модельдеу болып табылады, ол мұғалімнің балаларға білім алуына, оның ішінде уақытша туралы түсінікті дамытуға қосымша мүмкіндіктер ашадy. Бастауыш сынып оқушыларының ойлауы пәндік бейнемен және визуалды нақтылықпен сипатталатындықтан, тек ауызша-логикалық байланыстар мен түсіндірулерге сүйене отырып, уақыт пен оның бірліктері туралы түсінік қалыптастыру өте қиын. Мұндай уақыт туралы сипаттамалар ұзақтығы, реттілігі және циклділігі тек модельдеу технологиясын қолдана отырып қарастырылуы мүмкін [4, б.176].

Модельдеу дегеніміз – объектілерді олардың модельдері бойынша зерттеу әдісі; табиғатта және қоғамда және салынған объектілерде бар заттар мен құбылыстардың модельдерін құру және зерттеу. Модель дегеніміз – модельдеу мақсаттарына байланысты белгілі бір дәрежеде объектіні, оның қасиеттері мен мінез-құлқын ішінара көбейтетін нақты объектінің қарапайым материалы немесе ақпараттық көрінісі.

Модель дегеніміз – модельдеу мақсаттарына байланысты белгілі бір дәрежеде объектінің қасиеттерін ішінара көбейтетін нақты объектінің жеңілдетілген түрі немесе ақпараттық көрінісі. Бұл модельдеудің құралы болып табылады.

Модельдердің жалпы қасиеттері:

1) толық сәйкестілік, яғни модельдің сипатталуы үшін сол нақты құбылысқа объективті сәйкес келуі;

2) түпкіліктілік, яғни модель түпнұсқаны тек оның қатынастарының шектеулі санында көрсетеді;

3) қарапайымдылық, яғни модель объектінің маңызды аспектілерін ғана көрсетеді;

4) ақпараттылық, яғни модельде жүйе туралы жеткілікті ақпарат болуы керек.

Модельдеу технологиясының тиімділігі:

✓ түпнұсқаны модельмен ауыстыру жұмыс үшін ең қолайлы және қол жетімді;

✓ модельді қолдана отырып, түпнұсқа туралы түсінік бере алады, оның көмегімен түпнұсқаны түсіндіре алады;

✓ түпнұсқаны оның моделін қолдана отырып зерттеуге болады.

Дидактикада модельдердің келесі түрлері ажыратылады:

Пәндік-схемалық модельдер – бұл белгілер мен байланыстарды графикалық белгілермен және алмастырулармен сипатталатын модельдер.

Графикалық модельдер – бұл объектілер мен процесстерді графикалық кескін түрінде бейнелеудің визуалды тәсілі.

Модельдеуді қолдану нақты-бейнелі де, логикалық ойлауды да, баланың шығармашылық қабілеттерін дамытатыны анық. Бұл әдісті оқу процессінде қолдану балаларда алынған ақпаратты символдармен, белгілермен алмастыру қабілетін дамытады, бұл уақытты үнемдеуге мүмкіндік беретін үлкен көлемді кіші форматта үнемдеуге мүмкіндік береді [5].

Қорытындылай келе, уақыт туралы түсінікті қалыптасыруда модельдеуді қолдану бұл процессті қызықты және пайдалы етеді, сонымен қатар уақыт ұғымын жеңіл меңгеруге көмектеседі. Модельдеу әдісі оқушының ақыл-ой дамуының ерекшеліктеріне, ең алдымен көрнекі-бейнелі сипатқа сәйкес келеді. Қазіргі уақытта ақыл-ой кемістігі бар кіші мектеп жасындағы балаларда уақыт туралы түсінікті дамытумен байланысты мәселені шешу ерекше өзектілікке ие болып отыр. Оларды дамытудың осындай құралдарының бірі – модельдеу болып табылады. Дәл осы модельдеу әдісін тәжірибеде пайдалану, дидактикалық және коррекциялық-дамытушылық мәселелерді шешуге, оқушылардың өз қызметін уақытында жоспарлау дағдыларын игеруге, олардың әлеуметтік ортаға және еңбекке бейімделуіне ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қ. С. Тебенова, А. Р. Рымханова. Арнайы психология: Оқулық. Алматы: ЖШС РПБК «Дәуір», 2011. – 264 б.
2. Кузьмина-Сыромятникова Н.Ф. Преподавание обучения математике во вспомогательной школе. – М.: АПН РСФСР, 1962. – 95 б.
3. Аббасов М.Г. Особенности восприятия и понимания времени у умственно отсталых первоклассников // Дефектология. – 1983. – №5. 35-41 б.
4. Психология развития: Энциклопедический словарь//сост.Л.А.Карпенко. – М.: ПЕР СЭ, 2007. – 176 б.
5. Клепина З.А. Моделирование в системе универсальных учебных действий. – М.: Начальная школа. – 2012. – №1.

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH IN ADULTS AND YOUNG LEARNERS IN A MODERN MULTILINGUAL ENVIRONMENT

Begilda Aigerim Aidarkyzy,
Kazakh National Women's Teacher Training University
Faculty of Kazakh Philology and World Languages
Foreign language: two foreign languages
2nd year master's student
Abuova Akzharkyn Tilesheva,
PhD, Acting Assistant Professor

Аннотация

Мақалада қазіргі кезде маңызды болып табылатын «күзiреттiлiк» және «коммуникация» сияқты түсiнiктерге тоқталып өтiледi. Жалпы тiл үйрену маңызы мен ересектер арасында актуалды болып табылатын тiл үйренуге қиындық туғызуы мүмкiн мәселелер қарастырылады. Тiлдi үйрену жолдарымен қатар, олардың қандай еңбектерде қаралғандығы туралы да ақпараттар берiледi. Және бұл мақалада ересек адамдарды жаңа тiлiне үйрету барысында, қандай педагогикалық және психологиялық жолдарының қолданылатындығы жайлы баяндалады.

Кiлт сөздер: коммуникация, компетенция, тiл және лингвистикалық, концепция.

Аннотация

В статье рассматриваются такие важные сегодня понятия, как «компетенция» и «коммуникация». Рассматриваются вопросы, которые могут вызвать проблемы с изучением языка, которые являются актуальными среди взрослых и важность изучения языка в целом. Помимо способов изучения языка, дается информация о том, в каких работах он рассматривался. А в этой статье рассказывается, какие педагогические и психологические методы используются для обучения взрослых новому языку.

Ключевые слова: коммуникация, компетенция, язык и лингвистика, концепция.

Abstract

The article deals with such concepts as «competence» and «communication», which are now relevant. It addresses issues that may cause problems with language learning, which are relevant among adults and the importance of language learning in general. In addition to the methods of learning the

language, information is given about the works in which it was considered. Also, this article describes what pedagogical and psychological methods are used to teach adults a new language.

Key words: communication, competence, language and linguistic, concept.

INTRODUCTION. It is difficult to say that the desired success in foreign language teaching has been achieved in our country, despite the time, great effort and effort consumed for years. When we talk about failure in foreign language teaching, many factors come to mind. Among these, at first glance, the equipment of the teachers, the interest and motivation of the students, the method used in the teaching of the lesson, many factors such as materials and learning environment significantly affect success.

In this research, I will try to examine the main goal of foreign language teaching, which is the development of communicative ability. Because, in my opinion, the main problem is the acquisition and development of communicative competence, including basic language skills, both in textbooks and in a course. It stems from the insufficient coverage of practices, different strategies and activities.

Chomsky, one of the famous theorists of contemporary linguistics, tried to explain the nature of language with two concepts in his generative transformational grammar theory.

One of them is competence and the other is performance (action). Here, with the concept of competence, the infrastructure of a language, that is, how a language system functions in the brain or mind of a person, is a mechanism that allows to understand and understand how it works, and with the concept of performance, the application of that language in daily life and its use in written and verbal communication environments. In recent years, the view that it is insufficient to explain the nature of the language with these concepts and that it would be appropriate to add a third dimension called communicative ability, which we call communicative competence, has gained weight. [1, p. 91]

Communicative competence means having the necessary knowledge to communicate with a language society and the skills necessary to use them. In other words, it requires the meaningful use of language indicators in different environments, in place and on time. This ability not only applies to linguistic and sociological rules of communication and interaction.

It also includes cultural rules and information that form the basis of the context and content of communication events and interaction processes. Again, this ability does not require knowing only the language pattern of any language. The communicative ability also includes what to say to whom in a given situation and how to say it appropriately, it requires knowing.

The ability to speak and understand a language, the student's effort to perceive and understand the culture of the foreign language he / she learns as well as his / her own culture, the student's ability to master certain structures in possible speaking situations and react appropriately to the situation. The ability to achieve mutual agreement by using a language in an environment and in an appropriate way to meet the communication needs, which is targeted in a communicative approach, one of the foreign language teaching methods. This ability can only be attributed to the core and foreign culture, society, etc. It occurs with the change of knowledge and perspective. He / she realizes language acquisition together with communicative competence and linguistic competence [4, p.191-198].

There are discussions on whether foreign language teaching is effective in Kazakhstan and various opinions are put forward. Although there are nearly three thousand languages in the world, the number of languages learned as a second language is very low. One of the criteria that makes learning a language important by other nations is the political and economic situation of the country speaking that language, followed by cultural and commercial relations and military alliances. As Kazakhstan is committed to democracy, it focuses on teaching western languages in its schools. At secondary education level, Russian and English languages are included in the education programs as compulsory subjects.

In Kazakhstan, which aims to reach the level of modern civilization, the growing

importance of young people by learning a foreign language increases the interest in foreign language-reinforced private schools and especially high schools. Since these schools serve the majority of students, the focus is on general high schools in terms of the effectiveness of foreign language teaching for the country.

Whether foreign language teaching conducted with different program approaches at secondary education level is in line with the expectations of higher education is another subject of discussion.

As an opinion, a general approach to the effectiveness and enthusiasm of foreign language teaching in Kazakhstan can be summarized as follows: a basic foreign language teaching at secondary education level, and special purpose foreign language teaching related to academic fields in higher education. With such an approach, a direction can be given to the problem of foreign language education at the higher education level, and the teaching at this level can be a special purpose foreign language teaching aimed at the academic field rather than providing a basic foreign language education. For example, teaching Medical students Medical English or Medical French. Based on this approach, it can be suggested that a full learning strategy should be included in classroom practices in order to achieve a basic foreign language education at secondary education level.

MAIN PART. While applying the full learning approach in foreign language teaching in the classroom, the following stages are being passed.

1. Separating the subjects to be taught into small units.

2. Giving quizzes at the end of each unit so that students can be tested frequently. However, while preparing these tests, it is useful to find a test item to test each learning situation and pay special attention to it. After applying the given quizzes, item by item evaluation should be started, even item analysis should be made and the subjects that students learned exactly should be determined. It is more helpful to deal with students individually when correcting errors on the exam answer sheet. However, if 40% of the class made the same mistakes and there was no complete learning, it is more appropriate to re-teach for that learning situation rather than individual corrections.

Another way of determining the subjects that are not fully learned is to distribute the answer sheets after giving the exam and to make the assessment first individually and then as a class.

While evaluating the exam papers, it is recommended not to give grades, but instead to write "fully learned" or "not fully learned". It is more useful to deal with students individually in corrections without grading. Not evaluating student success with grades in these quizzes is considered beneficial in two ways [2].

First, it is suggested that unsuccessful grades will cause the student to develop a sense of failure, and secondly, students with high grade averages in these exams will not tend to study data tightly in midterm and final exams. With such an assessment, an important step is taken in revealing the learning difficulties of students and in going to full learning.

The way to solve the learning difficulties of students can be as follows.

1. Creation of small groups:

Small groups of three or four people are formed in the classroom and these students are given enough time to reflect on their learning difficulties. Group leaders should be adopted from among students who are successful and have fully learned that unit.

2. Individual teaching:

It is impossible to give a teacher to every student. However, individual education can be initiated with private lessons or with the course delivery system commonly used in our schools today, or with better-knowing students helping those who learn slowly and know less.

3. Supplementary textbooks:

The supplementary textbook is a tool that will help students to overcome the difficulties they face, in other words, to learn and work individually, by self-studying the textbook used

in the classroom. However, how to benefit from these books should be explained to students in advance.

4. Exercise books and programmatic teaching:

Especially for students who do not have special skills in foreign language teaching, exercise books or books written with programmed teaching technique are useful in providing full learning. The use of exercise and programmed teaching books is deemed beneficial since learning will be reinforced and rooted.

5. Audio-visual tools:

Visual and auditory tools are the most effective lesson tools and materials in eliminating the deficiencies of verbal communication in classroom activities and especially in providing a natural environment in foreign language teaching. However, these tools should be present in our schools adequately and used in accordance with the purpose so that the desired done.

6. Games and puzzles:

Class games and puzzle solving in a foreign language positively affect learning in saving in-class learning from formal and monotony (monotony). It also provides the opportunity to transform the known into practice.

7. Re-teaching:

If a unit or a subject is not fully learned by at least 40% of the students, it is better to re-teach the same subject in the classroom rather than going to individual teaching. Using these techniques in in-class activities benefits both the teacher and the student. By dividing the topics into smaller sections, learning becomes easier, thus preventing students from delaying the study time they will allocate for that lesson, provide the opportunity to root and reinforce what has been learned, and provide feedback to the teacher about the learning progress of the students. It also makes it possible to make corrections if complete learning has not been achieved and to address learning difficulties. In foreign language teaching, 70% or even 95% of the students can fully learn a foreign language by applying the full learning approach in classroom activities.

According to many scientists, an adult learner has a number of differences from a learning child.

The main ones are as follows:

1. An adult learner is aware of himself as an independent, self-governing person and has extensive life experience (including educational);
2. Student has a high initial and specific motivation for learning, which is due to the ability to solve their professional problems with the help of learning activities;
3. An adult learner strives for the immediate practical application of the knowledge and skills acquired in everyday and professional life;
4. An adult learner has increased demands for quality and learning outcomes [3, p. 46].

Thus, the main pedagogical principles in organizing adult education are: priority of independent learning; the principle of joint activity; reliance on experience; individualization; flexibility in the formation of training programs; practical orientation of training; the teacher is an expert, organizer, co-author, mentor, consultant, inspirer, source of knowledge.

One of the components of teaching technology is a scientifically based methodology for teaching foreign languages. The need to improve the efficiency of teaching foreign languages in the context of the scientific, technical and information explosion has led to the development and use of a number of intensive techniques in teaching practice. One of the factors of intensification in these techniques is the principle of communicativeness, which implies the creation of a situation in the classroom of real communicative activity, during which the necessary language means are unintentionally acquired [5, p. 161-166]. This predetermined the need for mastering all types of speech activity: speaking and listening comprehension, as well as reading and writing. The main task of the intensive method of teaching a foreign language is mastering a foreign language under a tight time limit as a means of

communication and a means of cognition. This requires a minimum of vocabulary and in general the linguistic material that the student must master for his full participation as a person in the communication process. The selection of vocabulary material for the course of intensive training occurs according to the frequency-thematic principle, according to their semantic value, compatibility. As for the grammatical phenomena of the language, they are all reflected in the course of study. In work with adult learners, cognitive-communicative method, i.e. learning through cognition, comprehension and understanding of the language system. Pure imitation and reproduction can give positive results only at the initial stage. Such methods, which are based on a personality-oriented approach, most fully meet the declared goals. Currently practiced student-centered technologies include: collaborative learning, project method, student portfolio, Internet technologies etc. we are talking about the formation of a generalized method of mastering a foreign language speech activity, which is today called the "competence approach". This means the formation of various competencies: not only the transfer of a certain amount of knowledge, but the formation of opinions, attitudes, as well as the ability and desire to further improve, which is especially important when teaching adults. Psychologists identify eight essential features of adult learning [3, p. 46].

✓ Adults should be willing to learn. Adults will stubbornly resist learning something just because someone tells them they should learn it. Their learning will be effective only when they have strong internal motivation to master new skills or to acquire certain knowledge. Their desire to learn can be aroused or stimulated by external influence, but it cannot be imposed.

✓ Adults will only learn what they think they need to learn. Adults are much more practical about their studies. They want to know "how will this help me right now?" If you want an adult to start learning, you must offer him directly what he wants to know: "This is what you will do; this is how you will do it; that's why it will work".

✓ Adults learn by doing. After a year, an adult will forget at least 50% of what he learned "passively". In two years, he will forget 80%. However, if he has the opportunity, immediately after the study, to consolidate the knowledge gained in practice, and then periodically repeat these practical exercises, the new knowledge will be retained in his memory much longer.

✓ Adult learning is problem-centered and problems must be realistic. Start with a specific problem, drawn from experience, and find a practical solution to this problem, with which you can trace the general principles of adult learning.

✓ The learning of adults is greatly influenced by previous experience. If you look at people, adults and children, as students, one difference immediately catches your eye: adults have incomparably more life experience. In adults, the perception of new knowledge is "connected". Knowledge must be combined and inextricably linked with the accumulated experience in life. If the new knowledge does not agree with what the student already knows, he subconsciously tunes in to reject such knowledge.

✓ Adults learn best in informal settings. About school years, many have unpleasant memories. Try to create an informal environment in class. Allow, for example, participants to drink coffee in the classroom if they like it.

✓ When teaching adults, a variety of teaching methods should be used. In adults, as in children, the learning process proceeds faster when the student perceives information from several senses at once. Videos, transparencies, and other visual aids can greatly enhance the class experience. In order to induce changes in the behavior, attitudes or thoughts of the student – which is often required in adult education – it is necessary to involve the listener in active participation in the educational process, i.e. you need to use a discussion teaching method.

✓ Adults do not need to be "judged", they need to be guided. Competition negatively affects adult learning. Most of them are highly critical of their ability to learn something.

When asked to take tests, write tests, or participate in other learning activities designed to measure their academic success, they, most likely, they will quit their studies altogether for fear of public humiliation [6].

CONCLUSION. The successful solution of this problem is due to at least two aspects: 1) the theoretical study of the specific features of adult learning and the formation on the basis of this principles, the practical application of which will become a condition for the successful teaching of a foreign language to adults and 2) the choice of a scientifically based methodology for teaching a foreign language to adults in conditions of additional education.

While learning a foreign language, any person (teenager or adult person) will learn that an individual who grows up in the cultural world of that language can perform a certain linguistic behavior different from himself, that is, he will determine his behavior by adhering to the values and social norms of the culture he belongs to. Apart from this, by following the developments in our age, they will understand that cultures are no longer the property of a single nation and are the common values of the whole world, thus enriching their own culture.

References

1. DemirelÖzcan: “Yabancı Dil Öğretimi. İlkeler, Yöntemler, Teknikler”, Usem Yayınları, Ankara., 1991. – p.91.
2. Барыбин, А.В. Педагогические условия изучения иностранного языка в системе дополнительного профессионального образования взрослых / А.В. Барыбин // Новые исследования в психологии. – 1982. – №1.
3. Кабанова, О.Я., Леонтьев, Б.Б. Деятельностная теория – основа создания новых технологий / О.Я. Кабанова, Б.Б. Леонтьев. – М.: Центр, 1991. – 46 с.
4. Ersöz, A./ Paksoy, G: (1993) “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kaynak Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar”, 7. Dilbilim Kurultayı Bildirileri, Ankara Üni. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, Ankara, p. 191-198.
5. Doyé, Peter (1995) “Lehr- und Lernziele des Fremdsprachenunterrichts, In: Bausch / Christ / Krumm (Hrsg.) Handbuch Fremdsprachen-unterricht, Franke Verlag, Tübingen, p. 161-166.
6. Китайгородская Г.А. Оптимальная организация учебного процесса при интенсивном обучении иностранным языкам взрослых / Г.А. Китайгородская // Психология и методика обучения иностранным языкам. – М., 1978 г.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ

Богач Ирина Владимировна,
учитель начальных классов
МБОУ СОШ «Школа будущего»,
г. Калининград

Аннотация

Соңғы онжылдықта Ресейдің білім беру жүйесінде ғалымдар мен практиктердің күш – жігері балаға білім беру процесінде қолдау мен көмек көрсетудің ерекше мәдениетін-психологиялық және педагогикалық қолдауды дамытады. Жеке тұлғаны психологиялық-педагогикалық қолдау баланың табиғи дамуына, оның жасына және жеке жетістіктеріне сүйенеді, ішкі әлемнің сөзсіз құндылығын тануға мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: психологиялық-педагогикалық қолдау, жас және жеке жетістіктер, ішкі әлемнің құндылығы, алдын-алу, сандық ұрпақ.

Аннотация

В последнее десятилетие в системе образования России усилиями ученых и практиков складывается особая культура поддержки и помощи ребенку в образовательном процессе – психолого-педагогическое сопровождение. Психолого-педагогическое сопровождение личности опирается на естественное развитие ребенка, его возрастные и личностные достижения, позволяет признать безусловную ценность внутреннего мира.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, возрастные и личностные дости-

жения, ценность внутреннего мира, профилактика, цифровое поколение.

Abstract

In the last decade, the Russian education system, through the efforts of scientists and practitioners, has developed a special culture of support and assistance to the child in the educational process – psychological and pedagogical support. Psychological and pedagogical support of the individual is based on the natural development of the child, his age and personal achievements, allows you to recognize the unconditional value of the inner world.

Keywords: psychological and pedagogical support, age and personal achievements, the value of the inner world. prevention, digital generation.

В последнее десятилетие в системе образования России усилиями ученых и практиков складывается особая культура поддержки и помощи ребенку в образовательном процессе – психолого-педагогическое сопровождение. Психолого-педагогическое сопровождение личности опирается на естественное развитие ребенка, его возрастные и личностные достижения, позволяет признать безусловную ценность внутреннего мира. Взрослый – не просто опора, он побуждает ребенка к нахождению и принятию самостоятельных решений, помогает принять на себя необходимую меру ответственности, точнее создает необходимые условия для саморазвития, осуществления личностных выборов. Целью психолого-педагогического сопровождения ребенка в учебно-воспитательном процессе является обеспечение развития ребенка в соответствии с нормой в соответствующем возрасте.

Задачами психолого-педагогического сопровождения являются:

- предупреждение возникновения проблем развития ребенка;
- помощь (содействие) ребенку в решении актуальных задач развития, обучения, социализации: учебные трудности, проблемы с выбором образовательного и профессионального маршрута, нарушения эмоционально-волевой сферы, проблем взаимоотношений со сверстниками, учителями, родителями, в освоении значимых и наиболее ценных методов познания, общения и понимания себя и других.
- психологическое обеспечение образовательных программ;
- развитие психолого-педагогической компетентности (психологической культуры) учащихся, родителей, педагогов [1].

Сопровождение рассматривается как процесс, как целостная деятельность практического школьного психолога, в рамках которой могут быть выделены три обязательных взаимосвязанных компонента:

1. Систематическое отслеживание психолого-педагогического статуса ребенка и динамики его психического развития в процессе школьного обучения. С первых минут нахождения ребенка в школе начинает бережно и конфиденциально собираться и накапливаться информация о различных сторонах его психической жизни и динамике развития, что необходимо для создания условий успешного обучения и личностного роста каждого школьника.

2. Создание социально-психологических условий для развития личности учащихся и их успешного обучения. На основе данных психодиагностики разрабатываются индивидуальные и групповые программы психологического развития ребенка, определяются условия его успешного обучения. Реализация данного пункта предполагает, что учебно-воспитательный процесс в учебном заведении, построенный по гибким схемам, может изменяться и трансформироваться в зависимости от психологических особенностей тех детей, которые пришли обучаться в данное заведение.

3. Создание специальных социально-психологических условий для оказания помощи детям, имеющим проблемы в обучении. Данное направление деятельности ориентировано на тех детей, у которых выявлены определенные проблемы с усвоением учебного материала, социально принятых форм поведения, в общении со взрослыми и сверстниками, психическом самочувствии и прочее [2].

Виды (направления) работ по психолого-педагогическому сопровождению:

- профилактика;
- диагностика (индивидуальная и групповая);
- консультирование (индивидуальное и групповое);
- развивающая работа (индивидуальная и групповая);
- коррекционная работа (индивидуальная и групповая);
- психологическое просвещение и образование: формирование психологической культуры, развитие психолого-педагогической компетентности учащихся, администрации образовательных учреждений, педагогов, родителей;
- экспертиза (образовательных и учебных программ, проектов, пособий, образовательной среды, профессиональной деятельности специалистов образовательных учреждений).

В психолого-педагогическом сопровождении ребенка предусматривается обеспечение: необходимости системного сопровождения, его непрерывного характера, а также опора на позитивный внутренний потенциал развития ребенка, взаимодействие вместо воздействия [3].

Сегодняшние дети не умеют строить проблемную коммуникацию и вообще перестают ценить живое общение. Они охотно вступают в языковую игру по любому вопросу, но при этом оказываются не способны различить, когда они думают сами и отстаивают действительно свою позицию, а когда всего лишь воспроизводят скаченную накануне информацию.

Особенности внимания современных школьников. Известно – для педагогического процесса важна концентрация внимания. В зарубежных исследованиях показано, что устойчивость внимания у школьников уменьшилась по сравнению с предыдущим поколением, а переключение и распределение внимания развиты лучше.

Особенности памяти. У детей цифрового поколения больше развита кратковременная память, чем долговременная. Современному ребенку, имеющему возможность в любое время «погуглить» и найти нужную информацию, нет смысла хранить ее долго в своей памяти. Изменяется и структура мнемонических процессов. Современные подростки совершенно точно запоминают не содержание, а место, где находится какая-либо информация.

Восприятие тоже изменилось. Дети, которые проводят много времени виртуальной среде, лишаются части сенсорных сигналов, которые связаны с окружающим миром – запахи, вкусы, прикосновения и т.д.

Личностные особенности «поколения Z». В наиболее ярком виде психологические особенности нового поколения можно наблюдать в их крайних проявлениях, в форме определенных психологических синдромов. Во-первых, это гиперактивность как результат клипового сознания. Детям трудно долго оставаться сосредоточенными на чем-то одном, они очень непоседливы и потому расторможены, гиперактивны. Поэтому у таких детей часто возникают проблемы с успеваемостью из-за неусидчивости и нетерпеливости, хотя при этом они и могут быть одаренными в любых сферах деятельности. Избыток информации, который обрушивается на детскую голову с первых лет жизни, приводит к изменению возрастного развития нервной системы. Вот почему эти дети повышено возбудимы, впечатлительны, непоседливы. Во-вторых – инфантилизация. Она проявляется в том, что взрослые люди сохраняют детские черты и во «взрослых» ситуациях ведут себя по-детски, не осознавая этого. Соответственно, подростки менее ответственные, менее исполнительны, они не готовы признавать свою вину за срывы и неадекватное выполнение каких-то работ. Но при этом, как дети, постоянно ожидают от окружающих и от учителя безусловной положительной оценки всего, что они делают. Третье – склонность к аутизации. Речь идет об аутизме не в виде расстройства, а о доклинических формах аутизма. Аутизация, как способ взаимодейст-

вия с миром людей, с детства погруженных в себя и неспособных общаться с окружающими, выступает как защита от проблем современного образа жизни, как способ отгораживания от мира. Современные дети живут в мире, где меняется социализация. Появилось новое требование – чтобы у человека был интернет, чтобы он владел компьютером, чтобы он мог общаться в виртуальном мире. Человеку, который не общается в интернете, сложнее социализироваться, потому что он хуже понимает язык тех людей, которые с ним разговаривают [4]. Следует отметить, что, несмотря на широкое распространение и применение, ряд ученых считают вопрос о реальной научной значимости теории поколений открытым [5]. Поэтому в не меньшей мере в характеристике современного поколения следует опираться на обобщение фундаментальных академических исследований последних лет, сделанное академиком Д.И. Фельдштейном. Обобщая его выводы, можно выделить наиболее значимые изменения поведения и психологии современных детей и подростков:

- Снижение когнитивного развития детей дошкольного и младшего школьного возраста.

- Рост эмоционального дискомфорта, уменьшение желания действовать активно.

- Уход из жизни ребенка сюжетно-ролевой игры и, как следствие, снижение произвольности и сокращение мотивационно-потребностной сферы.

- Снижение любознательности и воображения у младших школьников, неразвитость внутреннего плана действий.

- Более позднее формирование мелкой моторики и, следовательно, графических навыков у детей (что указывает на слабую развитость соответствующих мозговых структур, в том числе отвечающих за произвольность).

- Значительное снижение социальной компетентности и самостоятельности в принятии решений.

- Рост «цифровой» зависимости.

- Ограничение общения со сверстниками, появление чувства одиночества, растерянности, неверия в себя.

- Увеличение числа детей с эмоциональными проблемами.

- Снижение избирательности внимания и оценки информации, уменьшение объема рабочей памяти у подростков.

- Астенизация телосложения и снижение мышечной силы.

- Рост каждые десять лет на 10–15% основных форм психических заболеваний.

- Рост числа детей с ограниченными возможностями здоровья.

- Увеличение численности одаренных детей.

- В подростковом возрасте – рост индивидуализации, критичности по отношению ко взрослым, поиск смысла жизни и утверждение своей уникальности.

- Изменения в ценностных ориентациях подростков (I место – интеллектуальные (образованность); II – волевые (настойчивость, ориентированность на достижения); III – соматические (хорошее здоровье, презентабельная внешность)) [6].

В иерархии ценностей последние места занимают нравственные, эмоциональные, культурные и общественные. Анализ ситуации, сложившейся в обществе в целом и в образовании в частности, позволяет сделать следующий вывод: у современных детей сформировалось «оцифрованное (клиповое) сознание», и необходимо найти пути и возможности грамотного его применения как в образовательном процессе так во всех жизненных аспектах. Чтобы в процессе психолого-педагогического сопровождения, вычлняя краткую информацию, картинку обрывка мира, в дальнейшем не терять возможности воспитывать подрастающее поколение и передавать ему фундаментальные знания, используя, в том числе, возможности самого Интернета.

Перспективным направлением является создание комплексной модели психолого-педагогического сопровождения процессов развития ребенка, которая, с одной сторо-

ны, интегрировала бы диагностику, консультативную и коррекционно-развивающую работу и др., с другой – объединила бы усилия всех субъектов: педагогов, детей, родителей. Обозначенный результат может быть достигнут посредством системы психолого-педагогического сопровождения программ развития ребенка, которая будет способствовать разработке технологий, способствующих расширению и углублению компетентности в области знаний психологических особенностей формирования личности ребенка, методического и технологического обеспечения процессов ее развития, диагностики качественных изменений, интеграции воздействий на личность ребенка в процессе обучения, воспитания, развития и социализации, грамотной организации работы с семьями и педагогическим коллективом.

Список литературы

1. Дубровина И. В. Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики. – М.: Педагогика, 1991.
2. Маркова А.К. Сотрудничество учителя и школьного психолога // Педагогика. – 1994. – № 6.
3. Иваненко М. А. Педагогическое сопровождение социально-личностного развития ребенка в период детства : автореф. дис. канд. пед. наук / М. А. Иваненко. – Екатеринбург, 2005. – 22 с.
4. Маркова А.К. Сотрудничество учителя и школьного психолога // Педагогика. – 1994. – № 6.
5. Рабочая книга школьного психолога / И.В. Дубровина, М.К. Акимова, Е.М. Борисова и др.; Под ред. И.В. Дубровиной.- М.: Просвещение, 1991. – 303 с.
6. Битянова М. Р. Организация психологической работы в школе. – М., 1998.

СОВРЕМЕННЫЕ ВЫЗОВЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ПОИСКИ ПУТЕЙ ОТВЕТОВ НА НОВЫЕ РЕАЛИИ

Бондаренко Юрий Яковлевич,
канд. фил.наук, асс. Профессор,
Костанайский региональный университет
им. А.Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақала қазіргі білім беруді трансформациялаудың өзекті мәселелеріне арналған. Автор осы оқушылар, студенттер және мұғалімдер өмір сүретін және әрекет ететін ортаның – проблемалардың өмірлік ортадағы орасан зор өзгерістермен тығыз байланысына назар аударады. Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы қызу пікірталастардың болуына ерекше көңіл береді. Білім берудің дәстүрлі және жаңа формаларын біріктіру мәселесі де қозғалды. Қазіргі жағдайда жоғары оқу орындары педагогтарының біліктілігін сақтау және арттыру мәселелері мен міндеттері туралы мәселе де өткір түрде қойылды.

Түйінді сөздер: қазіргі білім, педагогика, оқыту, дәстүрлі білім, қашықтық, тәрбие, әлеуметтену, біліктілікті арттыру.

Аннотация

Статья посвящена животрепещущим проблемам трансформации современного образования. Автор обращает внимание на тесные взаимосвязь этих проблем с колоссальными изменениями жизненной среды – среды, в которой живут и действуют и учащиеся, студенты, и педагоги. Особые акценты сделаны на наличии жарких дискуссий, разворачивающихся вокруг плюсов и минусов дистанционного обучения. Затронута и проблема сочетания традиционных и новых форм образования. В острой форме поставлен и вопрос о проблемах и задачах сохранения и повышения квалификации вузовских педагогов в современных условиях.

Ключевые слова: современное образование, педагогика, обучение, традиционное образование, дистант, воспитание, социализация, повышение квалификации.

Abstract

The article is devoted to the burning problems of the transformation of modern education. The author draws attention to the close relationship of these problems with the enormous changes in the living environment – the environment in which students, students, and teachers live and act. Special emphasis is placed on the presence of heated discussions unfolding around the pros and cons of distance learning. The problem of combining traditional and new forms of education is also touched upon. The question of the problems and tasks of preserving and improving the skills of university teachers in modern conditions is also raised in an acute form.

Keywords: modern education, pedagogy, training, traditional education, distance learning, education, socialization, professional development.

Размышления над наследием предшественников – достойный повод внимательнее взглянуть в себя самих и в ту ситуацию, в которой оказалось со временное образование. Ситуация же эта чрезвычайно драматична, и само ее восприятие крайне противоречиво. С одной стороны, мы слышим в СМИ множество голосов о драматичном, но при этом поступательном движении вперед, движении, сама поступательность которого обусловлена небывалыми достижениями техники и веяниями времени. С другой же раздаются тревожные крики алармистов, которые усматривают в происходящем расширение до глобальных масштабов чеховской «Палаты номер шесть».

Не наша задача углубляться здесь в сами дискуссии, однако мы, как педагоги, должны констатировать, что сегодняшний мир – это мир стремительных и кардинальных потрясений и, соответственно, изменений в сфере области образования. Иными словами, радикально и внешне совершенно неожиданно изменилась сама среда, в которой вырастают и обретают жизненный опыт те, кто становится учащимися школ, студентами колледжей и вузов.

В числе этих кардинальных изменений коротко отметим только следующие. Первое – это практически глобальное и стремительное, как сход лавины в горах, ограничение физического передвижения, обусловленное ситуацией, сложившейся в мире в 2020 г.

Второе, сопряженное с этим ограничение возможностей непосредственных, прямых контактов между людьми, ограничение, которое не обошло стороной и школьников, и студентов.

Это ведет к трансформации самого понимания сути образования в целом и тех путей, которыми намечается достигать поставленных целей. Так еще в сравнительно недавние десятилетия, как отмечает костанайский профессор Дайкер А.Ф. «председатель ЮНЕСКО» Жак Делор в докладе «Образование – скрытое сокровище» акцентировал внимание на том, что суть образования в том, чтобы «научиться познавать, научиться делать, научиться жить вместе...» (1, с.252)

Четвертое же – это сложнейшая проблема воспитания, как важнейшей составляющей образовательного процесса в целом. Вспомним в этой связи слова одного из известнейших в России педагог Е.А.Ямбурга, писавшего, что «качество образования определяется его мировоззренческой направленностью и усилением воспитательной функции обучения» (2, с.46). Но как быть с этой воспитательной составляющей сегодня?

И, наконец, проблема, на которой остановимся здесь особо, это проблема сохранения и повышения квалификации педагогов.

Радикальные (причем, далеко не завершенные) трансформации самой среды человеческого существования естественным образом оказали и еще будут оказывать колоссальное воздействие на учащихся, на их психо-физиологическое и физическое состояние и мировоззренческие установки. Но это – отдельная тема, нуждающаяся в масштабном обсуждении. А вот о том, что напрямую связано с деятельностью педагога, мы вправе, да и просто обязаны говорить со всей откровенностью.

Наиболее острая в нашей сфере проблема сегодняшнего и, возможно, завтрашнего дня – это проблема «дистанта» или «удаленки». Это очень серьезная проблема, которая на сегодняшний день видится неоднозначно. В интернете, да и в обычных разговорах мы встречаемся буквально с валом негативного отношения к дистанту, как массовой форме обучения. Исследования же, проведенные в РФ, выявили множество негативных явлений, связанных с дистанционным обучением школьников. В целом же все шире распространяется мнение о дистанционном обучении, как о подрыве основ образования, как такового. Мнение это заслуживает особого анализа, но, поскольку его часто озвучивали (в том числе и автор этих строк), постольку именно в данном выступлении, ведя речь об образовании в целом, подробно останавливаться на его рассмотрении представляется неуместным.

Есть и иной взгляд на «дистант» – взгляд почти восторженный, что, в частности, продемонстрировала последняя, – январская Международная конференция «Иннова», где из уст вузовского преподавателя иностранного языка прозвучала мысль о целом ряде технических преимуществ, предоставляемых современными компьютерными технологиями.

Если обозначить свою позицию сжато, то я лично, как и многие мои коллеги, убежден в том, что принципиальное «омассовление дистанта», попытки превратить его в некую норму ведут в целом к резкому ухудшению качества образования. Но возможно ли сочетание дистанционного и традиционного образования, и если «да», то в каких пропорциях и в каких формах?

Начнем с очевидных потерь, которые принесли уже использованные в вузах формы тотального дистанта. Первое – это значительнейшая утрата собственно воспитательных функций образования. Встает вопрос: насколько само воспитание видится востребованным так называемым глобалистам, и если востребованным, то какие качества индивидов и специалистов необходимы современному обществу, а не только отдельным группам, опять-таки, так называемых элит? Это очень серьезные вопросы, которые нуждаются в самом глубоком и зачастую совершенно нестандартном осмыслении.

Второе, неразрывно связанное с центральными задачами воспитания в широком смысле слова – это социализация. Вспоминаю, как на первом, в виде исключения «традиционном» занятии с журналистам-первокурсниками один замечательный молодой человек поставил перед группой вопрос: «Кто мы?» и сам же ответил на него: «Мы – семья». Но чувство семьи не может возникнуть там, где каждый сидит в своей информационной норке и общается с другими только посредством Интернета.

Третье: очень серьезные проблемы того, что в свое время называлось «школьной гигиеной», а в современных вузах напрямую связано с психо-физиологией. Здесь уместны наши, казахстанские исследования с привлечением, как педагогов, так и медиков разного профиля.

Четвертое – это проблема живого контакта педагога и студента.

Но, если в дистанте столько минусов, то, как же быть – опять все отринуть и вернуться к доброму старому? – Думается, что проблема сложнее.

Сам я в принципе решительно за традиционное образование. Многолетняя практика работы со студентами убедила меня в том, что и цифровизацию и разнообразные технические новшества можно вполне и очень активно использовать на самых обычных «очных» занятиях. Так, отсылая студентов к гаджетам, можно давать самые разнообразные задания, которые включают и самостоятельные поиски информации, и (что очень важно!) возможность ее совместного аналитически-критического анализа. И, все-таки, у вуза в сравнении со школой своя специфика. Если в конкретную школу идут дети, которые, как правило, живут от нее сравнительно недалеко, то место проживания студентов вузов может быть различным. И вот тут-то возможно сочетание традиционных и дистанционных форм обучения, особенно на старших курсах и в магистратуре. В

отдельные дни недели (уместнее в понедельник или пятницу, чтобы для части студентов расширить возможность пребывания дома) допустить такой вид самостоятельной подготовки, который был бы связан и с дистанционным общением с тем педагогом, который близок по традиционным формам обучения. Но, убежден, число таких дней должно быть строго ограничено и медицински, и психологически обосновано. Такая же форма дистанта, при которой лектор на протяжении целого семестра не видит и не слышит студентов, а в идеале общается только посредством чата, явно проблемна и имеет немало минусов.

Следующая очень серьезная группа проблем – это проблема поддержания и повышения уровня квалификации вузовских преподавателей. Здесь множество попыток что-то сделать, но они хаотичны, несут на себе очень часто печать формализма и стратегически не рациональны.

Серьезной проблемой и стратегической ошибкой представляется «распредмечивание» профессиональной подготовки и переподготовки педагога. Посудите сами: в обороте множество форм обретения сертификатов, как будто «осертификатывание» педагога – магистральный путь пестования вузовского специалиста. Но на чем акцентируется внимание: на поглощающих массу времени формах компьютерной подготовки. Такая подготовка, конечно, нужна. Но здесь очень много формализма и избыточности. Чему еще учат? Коучингу и т.д. Здесь замечательно общение с коллегами. Но, заметьте: в основе своей все эти обучающие вебинары не имеют прямого отношения к конкретной подготовке и переподготовке преподавателя-предметника, а в перспективе это чревато еще более резким обрушением качества образования. Хочу, чтобы меня правильно поняли: новые для нас формы психолого-педагогической подготовки значимы. Но только вкупе с непрерывной предметной подготовкой педагога, современные формы которой требуют серьезного осмысления, а в чем-то и переосмысления.

Другая проблема – это обрушение в кустарщину, а образно говоря, в еще до мануфактурный, упрощенно ремесленный тип профессиональной подготовки. Глубоко убежден, что здесь нужна серьезная, а не формальная смена целей. Необходимо вместо болезненного стремления к внешним показателям индивидуального роста во главу угла поставить то, что я бы назвал интеллектуально-творческими кластерами. Что имеется ввиду? – Создание мобильных творческих групп, которые включали бы себя опытных предметников, психологов, педагогов и обязательно айтишников и художников (благо наш университет имеет такую возможность). И именно эти группы могли бы создавать образцы тех учебно-методических материалов, которые можно было бы использовать и при традиционном образовании, и при дистанте. Причем такие образцы могли бы стать на уровень не только республиканский, но в чем-то и мировой, ибо Казахстан, как и любая другая страна, в ряде отношений уникален, и наш опыт тоже может быть интересен миру. Тем более, что еще недобитая советская система образования своими корнями связанная с глубокими европейскими и, в первую очередь, германскими традициями минувших столетий, богаче, глубже и объемнее многого из того, что нам сегодня пытаются представить в виде зарубежных образчиков современных трендов в образовании.

Список литературы:

1. Интеграция профессионально-педагогических знаний – основа формирования профессиональной компетентности учителя. – В кн.: Богданчиков С.П., Бондаренко Ю. Я., Дайкер А.Ф., Егорычев А.М. Образование на рубеже тысячелетий. Актуальные проблемы образования в полиэтничном обществе. – Костанай: Центрум, 2011.
2. Ямбург Е.А. Школа на пути к свободе. Культурно-историческая педагогика. – М, 200.

ПРОЦЕСС ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗА БУДУЩЕГО, СПОСОБСТВУЮЩИЙ ВОСПИТАНИЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО ПОКОЛЕНИЯ

Брунер Светлана Васильевна,
заместитель директора, учитель физики и информатики,
КГУ «Гимназия имени А.М.Горького отдела образования города Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Тәуелсіздіктің 20 жылындағы жетістіктерді бекіте отырып, Қазақстан ХХІ ғасырдың үшінші он жылдығында әлемнің дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруге ниет білдіреді. Бұл жағдайларда аға буынның жасампаз істерін жалғастыруға.

Мақсаты: Ұлттық бәсекелестікке қабілеттіліктің деңгейін одан әрі жоғарылатуға, Қазақстанның ХХІ ғасырда гүлденуі мен әлемдік танылуын қамтамасыз етуге тиіс жастарға үлкен үміт пен жауапкершілік жүктеледі

Түйінді сөздер: білім, мектеп, жастар, әлеует, тенденциялар.

Аннотация

Актуальность: Закрепив достижения 20 лет независимости, Казахстан намерен в третьем десятилетии ХХІ века уверенно продвигаться к цели – войти в число 30 развитых стран мира. В этих условиях огромная надежда и ответственность возлагаются на молодежь, которой предстоит продолжить эстафету созидательных дел старшего поколения [1, с.2].

Цель: Поднять планку национальной конкурентоспособности еще выше, обеспечить Казахстану в ХХІ веке процветание и мировое признание.

Ключевые слова: воспитание, школа, молодежь, потенциал, тенденции.

Abstract

Relevance: Having consolidated the achievements of the 20 years of independence, Kazakhstan intends to confidently move towards the goal for the third decade of the ХХІ century – to become one of the 30 highly developed countries of the world. Under these conditions, great hope and responsibility are placed on young people, who will have to continue the baton of the older generation's creative deeds.

Goal: Raise the bar of national competitiveness even higher, provide Kazakhstan in the 21st century with prosperity and world recognition.

Keywords: education, school, youth, potential, trends.

Считали: всё дело в строе,
И переменили строй,
И стали беднее вдвое
И злее, само собой.

Считали: всё дело в цели,
И хоть изменили цель,
Она, как была доселе, –
За тридевятью земель.

Считали: всё дело в средствах,
Когда же дошли до средств,
Прибавилось повсеместно
Мошеничества и зверств.

Меняли шило на мыло
И собственность на права,
А необходимо было
Себя поменять сперва.

Владимир Корнилов [2, с.1]

Проблемы развития воспитания, несомненно, заслуживают самого пристального внимания, так как речь идет о завтрашнем дне Казахстана, ценностных ориентирах

нашего общества, о национальной безопасности страны, корни которой кроются в воспитании, творческом развитии, гражданском становлении подрастающего поколения.

Развитие воспитания в системе образования Республики Казахстан в последние годы по праву стало одним из приоритетных направлений в деятельности Министерства образования и науки Республики Казахстан, органов управления образованием субъектов, образовательных учреждений всех типов и видов.

Социальный заказ государства на воспитание человека образованного, нравственного, предприимчивого, готового самостоятельно принимать решения в ситуации выбора, способного к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающего чувством ответственности за судьбу страны, находит отражение в важнейших документах – ежегодном Послании Президента Республики народу Казахстана, Государственной программе патриотического воспитания граждан Республики Казахстан и др. [3, с.1].

Обучение и воспитание человека начинается с самого рождения, молодежь впитывает достижения старшего поколения и продолжает развитие на протяжении всей жизни, на различных этапах своего становления: воспитание ребенка матерью, дошкольное воспитание и обучение, среднее образование, высшее и послевузовское профессиональное образование, самообразование.

Но почему же главным фокусом является школа?

Какую определяющую роль в жизни каждого человека сыграла школа?

Школа – это маленькая жизнь, которую в своё время проживает каждый. Именно в ней мы проводим больше времени, чем где бы то ни было.

Школа – это среда, где первые победы убеждают, что мы что-то можем. Где мы получаем первое признание со стороны других. Где выпускники школы рассказывают про мир профессий, а первый наставник влюбляет в свой предмет. Где сформировывается привычка, если что-то не нравится, менять это самому.

Школа – это одноклассники, учителя, переживания и волнения, второй дом, жизнь. Наверное, можно сказать, что школа — это наш друг и наставник. Со школой мы делим любовь и радость, огорчения и неудачи. Здесь мы учимся понимать друг друга, прощать, поддерживать друзей в трудную минуту, помогать старшим.

Именно в школе формируется личность человека, будущего гражданина. Фактически, это точка отсчета для нашего будущего.

А что делает школу хорошей?

Не результаты ЕНТ ее учеников, не техническое оснащение, не стены. Хорошей будет та школа, где создана комфортная, эмоционально здоровая среда взаимодействия всех со всеми. Мы все связаны со школой – как одноклассники, учителя, выпускники или родители. Все мы как одна семья.

Важно собирать вокруг школы сообщество, куда войдут учителя, родители, ученики, благодарные выпускники, активные местные жители, предприниматели, представители городского или областного акимата.

Именно такая среда поможет сформировать навыки XXI века: договариваться, сотрудничать, созидать и творить; будет способствовать воспитанию конкурентоспособного поколения. Собрав активных деятелей вокруг школы, мы победим социальную апатию, дадим детям ощущение включенности в социум и перспективы, дадим уникальный опыт общения и живой пример взаимодействия, воодушевим примером успешных выпускников, дадим возможность проявлять инициативу.

К сожалению в воспитании современного молодого поколения имеется существенный пробел, а именно: воспитание современной молодежи осуществляется как бы в тепличных условиях. Если нынешнее молодое поколение поставить условия жизни 40-50-х годов прошлого века то многие из них могут просто погибнуть. Молодёжь сейчас не может представить жизнь без мобильной связи, интернета, телевидения и прочих благ цивилизации. А ведь нужно воспитывать подрастающее поколение и для условий

«отсутствия цивилизации». Это необходимо для действий молодежи в условиях экстремальных ситуаций: пожаров, наводнений, военных действий и прочее [4, с.8].

А может эти условия жизни для нас уже наступили?

Что мы можем имея блага цивилизации при отсутствии живого общения, не находясь в стенах школы?

Как может дистанционное обучение помочь в воспитании конкурентоспособного поколения?

С учетом сложившейся в стране и мире ситуации, в кратчайшие сроки введено дистанционное обучение, которое опробовано нашими педагогами в четвертой четверти 2019-2020 учебного года и продолжается в настоящее время.

Дистанционное обучение – новая, развивающаяся форма организации учебного процесса, отличающееся от общепринятой формы обучения тем, что оно ориентировано главным образом на самостоятельную работу ученика. Опыт многих стран показывает, что форма дистанционного обучения весьма привлекательна и эффективна (например, 70 % образования Швеции – дистанционное). Это объясняется прежде всего низкой стоимостью обучения (в 5-10 раз ниже, чем при очной форме обучения) и возможностью получить образование по любой специальности в удобное для ученика время и в удобном для него месте [5, с.12].

При организации и внедрении дистанционного обучения в системы образования различных стран возникает проблема оценки эффективности дистанционного образования в сравнении с традиционным образованием.

Как показывают исследования, продолжающиеся уже не одно десятилетие, проблема оценки эффективности является достаточно сложной и многоплановой и не имеет окончательного решения.

Оценку эффективности методов обучения с применением информационных технологий дают обычно в сравнении с так называемыми традиционными методами и ограничиваются измерением результата обучения, иногда учитывая и затраты времени учащихся. Возможно ли применение традиционных критериев качества к ключевым аспектам дистанционного образования в технологичной учебной среде? Применение такого подхода к оценке информационных технологий в обучении подразумевает, что последние не вносят ничего нового в цели и задачи обучения. На самом деле внедрение информационных технологий влияет на качество и содержание образования.

Перспективная система образования должна учитывать основные вызовы XXI века и связанные с ними важнейшие проблемы человека в современном и наступающем информационном обществе. К важнейшим направлениям перехода к новой образовательной концепции, которая станет основой необходимой для условий XXI века перспективной системы образования, относятся, в частности, фундаментализация образования на всех его уровнях; реализация концепции опережающего образования; широкое использование методов инновационного и развивающего образования на основе применения перспективных информационных технологий; повышение доступности качественного образования путем развития системы дистанционного обучения и средств информационной поддержки учебного процесса современными информационными и телекоммуникационными технологиями [6, с. 15].

Глобальные тенденции последних десятилетий убедительно доказывают, что в быстро меняющемся мире стратегические преимущества будут у тех государств которые смогут эффективно развивать и продуктивно использовать инновационный потенциал развития, основным носителем которого является молодежь.

Перед молодым поколением стоит сверхзадача одновременно обладать компетенциями и навыками нескольких поколений, необходимыми для динамичного социально-экономического развития страны, ее глобальной конкурентоспособности, национальной безопасности [4, с.9].

Наша задача состоит в том, чтобы организовать для молодежи такой процесс формирования образа будущего, который будет способствовать воспитанию конкурентоспособности в реалиях современного мира, через взаимодействие в комфортной среде всех со всеми, используя дистанционное обучение, искоренив тепличные условия воспитания.

Список литературы:

1. О Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 февраля 2013 года № 191 [Электронный ресурс] URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1300000191> (дата обращения 06.02.2021)
2. Владимир Корнилов «Перемены» [Электронный ресурс] URL: https://45parallel.net/vladimir_kornilov/peredmeny.html (дата обращения 06.02.2021)
3. Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан утверждена приказом Министра образования и науки от 16 ноября 2009 года № 521 и рекомендовано организациям непрерывного образования Республики Казахстан [Электронный ресурс] URL: <http://15-oskemen.mektebi.kz/o-detskom-sade/normativtk-zhattar/41-koncepcija-vospitanija-v-sisteme-nepreryvnogo-obrazovanija-respubliki-kazahstan.html> (дата обращения 06.02.2021)
4. Корчинский А. Взгляд из прошлого в будущее. История, современные проблемы и перспективы воспитания молодежи. – Москва: ЛитРес, 2020 – 64 с.
5. А.С. Сигов, В.А. Мордвинов. Мобильные информационные технологии в учебном процессе школы и вуза. Магистр, № 5-6, 2001.
6. Хассон У., Уотермен Э. Критерии качества дистанционного образования. Высшее образование в Европе. Том XXVII, №3, 2002.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПЕДАГОГА-ПСИХОЛОГА ПО ПРОФИЛАКТИКЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ ПЕДАГОГОВ

*Ванзидлер Татьяна Валериевна,
педагог-психолог,*

КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта», г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеудің басты факторы-мұғалімнің тұлғасы, оның тиімділігі студенттің білімі мен болашақ өзін-өзі жүзеге асыруына байланысты. Мұғалімнің психологиялық денсаулығына, оның жеке басының дамуына қамқорлық, оның кәсіби тиімділігімен тікелей байланысты.

Мақсаты: Мақалада мұғалімнің эмоционалды күйзелісі мұғалімнің кәсіби және шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруының төмендеу факторы және осы құбылыстың алдын алуға бағытталған педагог-психологтың қызметі қарастырылады.

Түйінді сөздер: кәсіби қызмет, кәсіби жану синдромы, ішкі ресурс.

Аннотация

Актуальность: Главным фактором обучения и воспитания обучающихся, выступает личность педагога, от эффективности которого зависит образование и будущая самореализация студента как профессионала. Забота о психологическом здоровье педагога, развитии его индивидуальности, напрямую связана с его профессиональной эффективностью.

Цель: В статье рассматривается эмоциональное выгорание педагога, как фактор снижения профессиональной и творческой самореализации педагога и деятельность педагога-психолога, направленная на профилактику данного явления.

Ключевые слова: Профессиональная деятельность, синдром профессионального выгорания, внутренний ресурс.

Abstract

Relevance: The main factor of training and education of students is the personality of the teacher, the effectiveness of which depends on the education and future self-realization of the student as a

professional. Concern for the psychological health of the teacher, the development of his personality, is directly related to his professional effectiveness.

Goal: The article deals with the emotional burnout of a teacher as a factor in reducing the professional and creative self-realization of a teacher and the activities of a teacher-psychologist aimed at preventing this phenomenon.

Keywords: Professional activity, professional burnout syndrome, internal resource.

Работа с педагогами является важным направлением психолого-педагогического сопровождения учебно-воспитательного процесса колледжа. Интенсивный темп деятельности в условиях изменяющегося содержания образования, перегрузки, дефицит времени, стрессы, повышение уровня тревожности педагогов приводят к эмоциональному истощению и снижению качества образования.

Залогом успешного образовательного процесса является сохранение и укрепление здоровья педагога, создание благоприятной психоэмоциональной обстановки в коллективе. Известно, что эмоционально уравновешенный педагог, справляется со всеми задачами, которые ставит перед ним педагогическая деятельность, более успешно и результативно. Он справедливо воспринимает обучающихся, способен творчески реализовывать свои обязанности, оптимально взаимодействовать со всеми участниками педагогического процесса. «Выгоревшие» работники прибегают к неконструктивным или неэффективным моделям поведения, чем усугубляют собственное переживание дистресса и повышают напряженность вокруг себя, что сказывается на снижении качества работы и коммуникаций [1, с.7].

В этой связи одной из главных задач, стоящих перед педагогом – психологом образовательного учреждения является предупреждение и профилактика синдрома эмоционального выгорания педагогов.

Эмоциональное выгорание начинает особенно активно обсуждаться с начала 70-х годов XX века. Исследованиями, посвященными изучению ведущих факторов эмоционального выгорания среди представителей социономических профессий в целом занимались К. Маслач, А., Е. Водопьянова, М.Ю. Бойко, К. Кондо, Х. Дж. Фрейденберг и другие.

Термин «выгорание» впервые был введен американским психологом Х.Фреденбергером в 1974 г. для характеристики психологического состояния людей, находящихся в интенсивном профессиональном общении, в эмоционально насыщенной атмосфере [2, с.220]. Под выгоранием подразумевалось состояние изнеможения в совокупности с ощущением собственной бесполезности, ненужности.

В книге «Синдром выгорания. Диагностика и профилактика» авторы дают следующее определение – «Синдром профессионального выгорания – это неблагоприятная реакция на рабочие стрессы, включающая в себя психологические, психофизиологические и поведенческие компоненты [1, с. 8].

В своих статьях Н.Водопьянова выделяет следующие симптомы выгорания: снижение мотивации к работе и неудовлетворенность от нее, конфликты на рабочем месте и дистанцирование от коллег, хроническая усталость, скука, истощение, раздражительность, нервозность, беспокойство и др. Автор подчеркивает, что «все перечисленные симптомы не проявляются одновременно. Синдром выгорания включает ряд симптомов, однако все они ни у кого не проявляются одновременно, существуют индивидуальны вариации, потому что выгорание – это реакция индивидуальная» [1, 36].

Наиболее частыми причинами эмоционального выгорания педагогов являются: напряженная психоэмоциональная деятельность, связанная с постоянным общением со всеми участниками образовательного процесса (педагогами, обучающимися и их родителями), высокая интеллектуальная нагрузка, не получающая должной оценки, повышенная ответственность за результат собственной деятельности, наличие ролевых конфликтов и отсутствие навыков построения коммуникации.

Выгорание – это устойчивое состояние, однако при наличии соответствующей психолого-педагогической поддержки с ним можно успешно справляться. В этой связи, моя деятельность, как педагога-психолога, с педагогическим коллективом осуществляется в течение всего учебного года.

В рамках психолого-педагогического сопровождения педагогов мною проводится работа, связанная с активизацией и выработкой личностных ресурсов педагогов. Считаю, что психологическое просвещение педагогов в области повышения психологической культуры и знаний является обязательным направлением деятельности педагога психолога колледжа. Деятельность в данном направлении осуществляю ежемесячно с помощью различных методов и форм: выступления на педагогических советах, методическом объединении классных руководителей, школе молодого педагога, семинарах, психолого-педагогических консилиумах. Так например, тематикой одного из психолого-педагогических консилиумов стало «Учебное и межличностное взаимодействие педагогов и обучающихся» конфликты, проблемы и пути их решения». Педагоги смогли не только получить информацию о конфликтах и проблемах взаимодействия, но выработали стратегию и тактику бесконфликтного поведения. Немаловажным является проводимая работа в школе молодого педагога в состав которых включены молодые и вновь прибывшие педагоги колледжа. Психологическое сопровождение и поддержка данной группы педагогов способствует быстрой адаптации и предотвращает появление симптомов выгорания.

Основной формой психопрофилактики в работе с педагогическим составом является тренинговая работа по снижению уровня стресса, обучению навыкам бесконфликтного поведения, развития коммуникативных умений и навыков. Ежеквартально с педагогическим коллективом я провожу тренинги и мастер классы. В ходе тренинговой работы каждый педагог имеет возможность не только получить определенные знания по проблематике встречи, получить рекомендации, но и отработать свой собственный опыт нахождения решений. Активно и продуктивно педагоги откликаются на темы, которые им близки. Так, например, «Stop-стресс» тренинг, «Тренинг коммуникативных умений», тренинг профилактики эмоционального выгорания «Гореть, а не сгорать» вызвали максимальную заинтересованность.

Практика показывает, что применение арт-терапевтические техники в тренинговой работе с педагогами позволяют в короткие сроки снять стрессовое состояние, снизить уровень тревожности, переключиться на позитивное мировосприятие. Не каждый педагог может озвучить то, что его беспокоит, вызывает тревогу и напряжение. Рисование позволяет обратиться и задействовать внутренние ресурсы педагога при этом эмоционально травмирующая ситуация находит свое внешнее выражение, происходит своеобразная перезагрузка и облегчение состояния.

Психодиагностика педагогов направлена на выявление профессиональных и личностных особенностей педагогов. Для оптимизации данной деятельности, увеличения охвата педагогов опросом, работу в данном направлении провожу с помощью Googleформ. Анализ и интерпретация результатов позволяет увидеть актуальную картину эмоциональных и личностных показателей, планировать и проводить как психопрофилактику так и психопросвещение.

Психологические консультации педагогов – способствуют повышению уровня психологической культуры. Позволяют своевременно выявить и преодолеть психоэмоциональное напряжение и снять влияние стрессогенных факторов.

Показатели проведенного опроса педагогов колледжа говорят о достаточной степени комфортности педагогов в коллективе, социально-психологический климат оптимальный, коллектив сформирован, наблюдается стремление сотрудничества с окружающими, установлению дружелюбных отношений, уровень самооценки эмоционального состояния – средний. Таким образом, можно говорить о достаточных мерах про-

филактики эмоционального выгорания педагогов и психолого-педагогического сопровождения педагогов в целом.

Список литературы:

1. Водопьянова, Н.Е., Старченкова, Е. С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н. Е. Водопьянова, Е. С. Старченкова. – СПб.: Питер, 2005. – 336 с.
2. И.В. Островская Психология: учебник для мед.училищ и колледжей. – 2-е изд., испр. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. – 480 с.

ДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКОВ В ФОРМИРОВАНИИ ИНДИВИДУАЛЬНОГО СТИЛЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Влад Юлия Юрьевна,
магистрант 1 курса ОП 7М01101-Педагогика и психология,
Научный руководитель: *Смаглий Т. И.,*
канд. пед. наук, доцент кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Мақала педагогиканың өзекті мәселелерінің бірі – кіші жастағы оқушылардың танымдық іс-әрекетінің жеке стилін қалыптастырудағы кіріктірілген сабақтардың дидактикалық әлеуетін зерттеуге арналған. Мақалада интеграция тұжырымдамасы талданады, іс-әрекеттің жеке стиліне сипаттама беріледі, оның қалыптасуындағы кіріктірілген сабақтардың мүмкіндіктері анықталады.

Түйінді сөздер: интеграция, тұтастық, кіріктірілген сабақ, танымдық белсенділік, жеке стиль, қалыптасу.

Аннотация

Статья посвящена одной из актуальных проблем педагогике – исследованию дидактического потенциала интегрированных уроков в формировании индивидуального стиля познавательной деятельности младших школьников. В статье проанализировано понятие интеграции, дана характеристика индивидуального стиля деятельности, определены возможности интегрированных уроков в его формировании.

Ключевые слова: интеграция, целостность, интегрированный урок, познавательная деятельность, индивидуальный стиль, формирование.

Abstract

The article is devoted to one of the urgent problems of pedagogy – the study of didactic integrated lessons in the formation of the individual style of cognitive activity of younger students. The article analyzes the possibilities of the concept, gives a characteristic of the individual style of activity, the possibilities of integrated lessons in its formation are determined.

Keywords: integration, integrity, integrated lesson, cognitive activity, individual style, formation.

Особенности обучения современных условиях во многом определяются всё нарастающим объёмом информации, интенсификацией прохождения материала, постоянной модернизацией и усложнением учебных программ. Поэтому исследование, посвященное формированию индивидуального стиля познавательной деятельности в младшем школьном возрасте, позволит ответить на ряд вопросов, связанных с эффективным управлением процессом реализации обновленного содержания образования в Республике Казахстан. В связи с этим, на наш взгляд, особый интерес представляет изучение возможностей интегрированных уроков, активное использование которых в начальной школе способствует формированию личности с высоким уровнем познавательной деятельности, ориентированной на непрерывное саморазвитие.

Обратимся к анализу основных терминов, образующих понятийное поле исследуемой нами проблемы.

Термин «интеграция» (от лат. integer – целый, цельный, целое из частей; лат. Integratio – восстановление, восполнение) в теории систем рассматривается в двух аспекта: 1) как состояние связности отдельных дифференцированных частей в целое; 2) как процесс, ведущий к этому состоянию [1, с. 307].

Анализ педагогической литературы показал, что имеют место следующие определения понятия «интеграция»:

- «процесс сближения и связи наук, происходящий наряду с процессом дифференциации, представляет собой высокую форму воплощения межпредметных связей на качественно новой ступени обучения» [2, с. 46];

- «моделирование укрупненных дидактических единиц, интегрирующих в педагогическом процессе различные компоненты и разделы образовательной программы» [3, с.72];

- «ведущая форма организации содержания образования на основе всеобщности и единства законов природы, целостности восприятия субъектом окружающего мира» [4, с.103].

Таким образом, под интеграцией в педагогическом процессе понимают одну из сторон процесса развития, связанную с объединением в целое разрозненных частей. Суть процесса интеграции в педагогическом процессе заключается в качественных преобразованиях внутри каждого элемента, входящего в систему.

Понятие интеграции тесно связано с понятием «целостность», которая, по мнению Л.П. Ильенко, представляет способ внутренней, органичной взаимосвязи составных, которые функционируют как элементы единой системы [5, с. 8]. Поскольку одной из фундаментальных задач современной школы является формирование у учащихся целостного взгляда на мир как единое, взаимосвязанное целое, в настоящее время интеграция рассматривается исследователями не только как тенденция обновления содержания образования, но и как ведущий принцип развития современной образовательной системы.

В центре содержания образования сегодня становится проблема человека и его отношение к миру: «человек и природа», «человек и общество», «человек и человек». Объектами интеграции могут быть виды знаний, системы научных понятий, законы, теории, модели объективных процессов и явлений жизни. И.Ю. Алексашина отметила, что в самом общем смысле интеграция выступает как процесс и результат становления целостности единого качества на основе многих качеств. Поэтому процессы интеграции знаний неразрывно связаны с их дифференциацией [6, с. 94].

Дифференциация имеет своим результатом вычленение отдельных сторон явлений с целью их углубленного анализа. Процесс интеграции направлен на воссоздание целостной структуры изучаемого явления, на установление внутренних связей между аналитически выделенными его сторонами. Чем глубже предшествующий анализ и дифференциация, тем богаче и содержательнее интегрированные процессы.

Успешность обучения во многом определяется интересом к изучаемому предмету. Об этом знают все: и учителя, и родители, да и сами дети. А вот добиться того, чтобы дети учились с увлечением, с радостью шли на урок, к сожалению, удаётся не всегда. Особенно трудно сформировать положительную мотивацию у детей с небольшими способностями, слаборазвитой эмоциональной сферой и волевыми качествами.

Одним из средств решения этой проблемы в процессе обучения является более раннее выявление способностей и склонностей ребёнка и ориентация обучения на его интересы.

Приоритетами младшего школьного возраста являются:

1) образовательный, то есть обучение, приобщение ребенка к процессу осознанного усвоения знаний (определенной суммы) о человеке, природе, обществе;

2) развивающий, то есть формирование у него важнейших новообразований и

умение учиться;

3) воспитательный, то есть формирование у ребёнка важнейших положительных личностных качеств и свойств характера, нравственности, мировоззрения, коммуникативности.

Усвоение знаний обеспечивается благодаря психическим процессам. С поступлением ребенка в школу начинается перестройка всех познавательных процессов. В связи с этим проблема управления познавательной деятельностью, а также целенаправленного формирования индивидуального стиля познавательной деятельности в младшем школьном возрасте приобретает особую актуальность. Не вызывает сомнения, что определенное содержание знаний может быть верно воспринято, усвоено только в определенных формах мыслительной и познавательной деятельности. Познавательные процессы лежат в основе интеллекта. Современный ученик – это интеллектуально развитая личность с целостным представлением картины мира, с пониманием глубины связей и процессов.

На основе работ исследователей когнитивной психологии было доказано, что каждому ребенку присущи индивидуальные способы познания мира. Их изучение имеет большое значение для педагогической науки, так как познавательная деятельность является основным видом деятельности школьника, а научить детей учиться, сформировать у них умения осуществлять познавательную деятельность самостоятельно, является одной из главных задач педагога. В процессе обучения школьнику приходится сталкиваться с решением определенных познавательных задач, и успеха он может достичь только тогда, когда он может полноценно использовать сильные стороны своей индивидуальности, компенсируя ее слабые стороны.

Формирование индивидуального стиля познавательной деятельности – это толчок, побуждающий современного ученика к действию. Во время решения различных познавательных задач учащиеся направляют свою активность на умение переносить свои знания с одного предмета на другой.

Индивидуальный стиль познавательной деятельности можно представить как индивидуально-своеобразную систему психологических средств, к которым человек прибегает сознательно или стихийно для наилучшего уравнивания своей (типологически обусловленной) индивидуальности с предметными, внешними условиями деятельности.

Индивидуальный стиль познавательной деятельности не появляется у человека стихийно, его можно сформировать в процессе обучения и воспитания.

Считается, что общепризнанные формальные признаки индивидуального стиля познавательной деятельности можно разделить на три вида:

- 1) устойчивая система приемов и способов деятельности;
- 2) система, обусловленная определенными личными качествами;
- 3) система, являющаяся средством эффективного приспособления к объективным требованиям.

В нашем исследовании индивидуальный стиль познавательной деятельности рассматривается как совокупность фундаментальных навыков и умений в виде планирования структуры действий, поиска информации, анализа, обобщения и систематизации информации, смекалки, способности достигать цели, умения принимать нестандартное решение на протяжении всего процесса обучения.

Наиболее продуктивной формой обучения для формирования индивидуального познавательного стиля у младшего школьника, на наш взгляд, являются интегрированные уроки.

Интегрированный урок представляет собой взаимодействие преподавателей и обучающихся, направленное на взаимосвязь теоретических и практических действий. Объединение теоретического и практического обучения, смена видов деятельности,

нацеленные на решение комплексных (системных, взаимосвязанных) задач, несомненно, поддерживают положительный эмоциональный настрой учащихся, обогащают содержание учебно-познавательной работы, снимают перегрузку. Признак взаимодействия преподавателей и обучающихся отражает существующую современную практику проведения интегрированных уроков. Такое определение понятия «интегративный урок» дает представление об уроке не как о статичной форме обучения, а как о вариативной и постоянно развивающейся форме организации процесса целенаправленного взаимодействия педагога и учащихся.

Как отмечает Т.В. Машарова, интегрированным можно считать урок, который позволяет организовать всевозможные способы познания мира, природы, общества, человека через анализ, синтез и систематизацию знаний различных монодисциплин в логически целостную структуру на основе единых общенаучных подходов и их философского осмысления [7, с. 57].

Преимущества такого урока состоят в том, что он дает возможность обобщить, структурировать, систематизировать материал, привести его в соответствие с требованиями к целостности информации, указать ученикам путь поиска решения проблем, используя все знания, выходящие далеко за рамки отдельного предмета, повысить самостоятельность младших школьников.

При подготовке интегрированного урока следует учитывать принципы интегрированного обучения:

- принцип формирования познавательной активности обучающихся на основе учета его индивидуальных особенностей;
- принцип целостности содержания обучения;
- принцип ассоциативных связей;
- принцип новизны.

Отличие интегрированного урока от обычного состоит, прежде всего, в специфике учебного материала, на нем изучаемого. Чаще всего предметом изучения выступают многоплановые объекты, информация о сущности которых содержится в различных учебных дисциплинах.

Конечной целью интегрированного урока является применение знаний в незнакомой, нестандартной ситуации, выдвижение новых гипотез и реализация теоретических знаний на практике, в ходе чего формируется индивидуальный стиль познавательной деятельности обучающихся и происходит осмысление целостности окружающего мира.

Список литературы

1. Педагогический энциклопедический словарь/ Гл. ред. Б.М.Бим-Бад. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. -528с.
2. Сердюкова Н.С. Интеграция учебных занятий в начальной школе //Начальная школа, – 1994. – № 11.– с.45-49.
3. Безрукова В. С. Интеграционные процессы в педагогической теории и практике / В. С. Безрукова. – Екатеринбург: 1994. – 152 с.
4. Майгельдиева Ш.М. Интегративный подход к обучению в системе дуально-ориентированного образования //ВЕСТНИК Оренбургского государственного университета. – 2017. – № 10 (210). – С. 102-106.
5. Ильенко Л.П. Опыт интегрированного обучения в начальных классах / Л.П. Ильенко – М.: Начальная школа, 2011. – С. 8–10.
6. Федорец Г.Ф. Проблема интеграции в теории и практике обучения/ Г.Ф. Федорец – М: Педагогика, 2008. – 94 с.
7. Машарова Т.В. Технология интегрированного урока в условиях модульного обучения/ Т.В.Машарова, А.А.Харунжев, О.Г. Смирнова// Интеграция образования. – 2002.- №4.- С.53-58.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ СМЫСЛОВОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ СТУДЕНТОВ КАК УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ ИХ ЖИЗНЕСТОЙКОСТИ

Глушкова Алина Александровна,
магистрант 2 курса, ОП 7М01101-Педагогика и психология,
Смаглий Татьяна Ивановна,
канд. пед. наук, доцент кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Мақала студентердің тіршілік қабілетін арттыру шарты ретінде мағыналық өзін-өзі реттеу мәселесін зерттеуге арналған. Ол семантикалық өзін-өзі реттеудің дамыған құрылымдық-функционалдық моделін ұсынады, оның ерекшеліктерін ашады, негізгі компоненттері мен функцияларын сипаттайды.

Түйінді сөздер: модель, құрылым, функциясы, принцип, мағыналық өзін-өзі реттеу, өміршеңдігі.

Аннотация

Статья посвящена исследованию проблемы смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости. В ней представлена разработанная структурно-функциональная модель развития смысловой саморегуляции, раскрыты ее особенности, описаны основные компоненты и функции.

Ключевые слова: модель, структура, функции, принцип, смысловая саморегуляция, жизнестойкость.

Abstract

The article is devoted to the study of the problem of semantic self-regulation of students as a condition for increasing their vitality. It presents the developed structural and functional model of the development of semantic self-regulation, reveals its features, describes the main components and functions.

Keywords: model, structure, functions, principle, semantic self-regulation, vitality.

Условия современной жизни, информационные и эмоциональные нагрузки приводят к тому, что студенты все чаще попадают в кризисные ситуации, нарушающие привычный ход жизни, зачастую меняющие отношение к миру и себе. В связи с этим важное значение для них приобретает жизнестойкость, которая представляет собой личностное качество, позволяющее совладать с кризисами, превратить изменения в жизни личности в ее возможности и перспективы. Поэтому необходим поиск психологических ресурсов развития жизнестойкости, одним из которых является смысловая саморегуляция, под которой понимается «процесс самоорганизации произвольной активности личности, направленный на обеспечение гармонии между требованиями ситуации и ведущими личностными смыслами путем актуализации смыслообразования, смыслоосознания, смыслостроительства» [1, с.9].

Взаимосвязь саморегуляции и жизнестойкости личности отражена в работах А. К. Осницкого, В. И. Моросановой, А. Н. Фоминой, Т. В. Наливайко. В частности, Т. В. Наливайко получены данные о связи жизнестойкости с основными звеньями саморегуляции – планированием, моделированием, программированием, оценкой результатов и гибкостью [2]. Ю.И. Сова доказаны связи жизнестойкости с регуляторно-личностными свойствами личности, а именно, с гибкостью и самостоятельностью, что свидетельствует о важной роли, которую играет сформированный индивидуальный стиль деятельности в проявлениях жизнестойкости [3].

В результате проведенного нами эмпирического исследования также была выявлена значимая положительная корреляция между «Жизнестойкостью» и шкалой «Общий уровень саморегуляции» ($r=0,552$, при $p < 0,001$).

В настоящее время в связи с распространением коронавирусной инфекции и, как

следствие, переходом на дистанционное обучение проблемы жизнестойкости и саморегуляции студентов становятся еще более актуальными. Поэтому одной из задач нашего исследования стала разработка модели развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости.

Ведущими методами исследования на данном этапе были теоретический анализ научной литературы и моделирование.

Под моделированием в научном смысле понимается метод исследования объектов природного, социокультурного или когнитивного типа путем переноса знаний, полученных в процессе построения и изучения соответствующих моделей, на оригинал. Метод постижения предметов и явлений на их моделях получил широкое распространение в науке и технике XX века в связи с резким усложнением самих объектов исследования. Вопросы теоретического характера в педагогическом моделировании изучены такими учеными, как: А.И. Архангельский, А.П. Беляев, Н. Бурбаки, А.Н. Дакхин, В.В. Краевский, А.М. Новиков, Н.О. Яковлева, В.А. Штофф, Л. Де'Калуве и другие.

В словаре современных понятий и терминов «модель» означает идеальную копию реального объекта, которая воспроизводит наиболее существенные черты, свойства, явления, которые являются определяющими по отношению к результату [4, с.399-400].

Существуют разные типы педагогических моделей. Не останавливаясь на их подробной характеристике, отметим, что нами выбрана *структурно-функциональная модель*, которая «схематично представляет изображение структурных компонентов, связей между ними и их функциональное наполнение» [5, с.142]. Этот тип модели позволяет нам наглядно представить процесс развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости, раскрыть его внутреннее строение, показать связи между компонентами и определить функции, которые выполняет каждый из них.

В качестве методологической основы для разработки структурно-функциональной модели развития смысловой саморегуляции студентов были использованы системный и личностно-деятельностный подходы. Системный подход (Н.В. Кузьмина, Б.Ф. Ломов, Г.Н. Сериков, и др.) дает возможность установить уровень целостности педагогической системы, степень взаимосвязи и взаимодействия ее компонентов. Поэтому его использование позволило определить особенности развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости, исходя из которых, в дальнейшем была разработана модель.

С позиций системного подхода развитие смысловой саморегуляции и жизнестойкости относится к педагогическим процессам, так как направлен на сознательное усвоение студентами знаний о сущности саморегуляции, овладение стратегиями совладающего поведения, умениями контролировать собственные эмоциональные состояния.

Системообразующим понятием личностно-деятельностного подхода (К.А. Абульханова-Славская, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн и др.) является «субъектность». Поскольку оно непосредственно связано с признанием своей активности, сознательности, способности к целеполаганию, свободы выбора и ответственности за него, то в процессе развития смысловой саморегуляции и жизнестойкости применяются активные методы и формы обучения, позволяющие студентам занять субъектную позицию.

На основе положений системного и личностно-деятельностного подходов нами были определены принципы развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости. Под принципами в педагогике понимаются «исходные требования к организации педагогического процесса на практическом уровне» [5, с. 266]. Поэтому разработанная нами модель базируется на общих принципах (научности, системности, связи теории и практики, оптимальности), характеризующих требования к

педагогическому процессу в целом, и специфических принципах (самоактуализации, субъектности, творчества и успеха, выбора, доверия и поддержки), которые отражают особенности процесса, ориентированного на реализацию конкретной цели, в нашем исследовании - развитие смысловой саморегуляции студентов.

Раскроем содержание каждого принципа более подробно.

Принцип научности обеспечивает использование в процессе развития смысловой саморегуляции современных достижений науки, а не устаревшей информации и технологий.

Принцип системности позволяет рассмотреть смысловую саморегуляцию как интегративное качество личности, а ее развитие как поэтапный процесс, реализуемый с опорой на уже имеющиеся знания, умения, опыт.

Принцип связи теории с практикой обеспечивает овладение практическими навыками на основе теоретических знаний.

Принцип оптимальности обеспечивает продуктивность процесса развития смысловой саморегуляции.

Принцип самоактуализации раскрывает потенциал индивидуальных способностей, приводит к устремленности на развитие. Руководствуясь этим принципом, студенты стремятся совершенствовать навыки саморегуляции.

Принцип субъектности позволяет студентам стать субъектами деятельности, способными её освоить и творчески преобразовать, и субъектами своей жизни, способными планировать, выстраивать, оценивать свои поступки, действия, стратегию и тактику своей жизни.

Принцип творчества и успеха позволяет включить студентов в деятельность, в которой происходит развитие индивидуальных особенностей. Достижение успеха в развитии навыков саморегуляции способствует формированию позитивной Я-концепции, повышает их жизнестойкость, стимулирует осуществление ими дальнейшей работы по самосовершенствованию.

Принцип выбора обеспечивает студентам субъектные полномочия в выборе цели, содержания, форм и способов организации деятельности в образовательном процессе.

Принцип доверия и поддержки предполагает решительный отказ от авторитарных методов воздействия в образовательном процессе вуза. Поэтому взаимодействие в педагогическом процессе должно строиться на позитивном отношении к деятельности каждого студента, на готовности содействовать его начинаниям и самореализации.

Спроектированная нами модель характеризуется:

- *целостностью*, так как все указанные компоненты – взаимосвязаны между собой, несут определенную смысловую нагрузку и работают на конечный результат – развитие саморегуляции и повышение жизнестойкости студентов;

- *прагматичностью*, так как модель выступает средством организации практических действий, использование доступных и простых в исполнении методов, приемов и техник, способствующих развитию смысловой саморегуляции;

- *открытостью*, так как модель встроена в контекст образовательного процесса вуза.

Структура разработанной нами модели представлена тремя взаимосвязанными компонентами: мотивационно-целевого, содержательно-технологического и оценочно-результативного, каждый из которых реализует свои функции.

Структурно-функциональная модель развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости, представлена на рисунке 1:

Рисунок 1. Структурно-функциональная модель развития смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости

Мотивационно-целевой компонент является системообразующим и выступает по отношению к остальным компонентам в качестве управляющей инстанции, служит определяющим фактором разработки их содержательной стороны. В качестве ожидаемого результата нами определена цель-развитие смысловой саморегуляции студентов как условия повышения их жизнестойкости. Данный компонент модели характеризуется не только постановкой целей, но и стимулированием и побуждением студентов к субъект-субъектному взаимодействию. Система потребностей, мотивов и ценностных ориентаций определяет направленность деятельности студентов в педагогическом процессе.

Содержательно-технологический компонент включает комплекс образовательных ресурсов, используемых нами для развития смысловой саморегуляции и повышения жизнестойкости. В качестве основного инструмента используется психологический тренинг, который представляет собой форму интенсивного обучения, направленную на практическое овладение определенными навыками и умениями. В тренингах

используются разные виды активности, такие как обсуждение, групповая дискуссия, моделирование ситуаций, упражнения и пр. Эти виды активности направлены на то, чтобы практиковать новые формы поведения и получать обратную связь от участников группы. Для студентов составлена комплексная тренинговая программа, направленная на развитие у них навыков поведения в обществе, умение контролировать собственные эмоциональные проявления, адекватно реагировать на поведенческие особенности окружающих.

Оценочно-результативный компонент включает в себя оценку педагогом и самооценку студентами результатов деятельности, установление их соответствия поставленным целям, выявление причин их возможного несоответствия, постановку задач дальнейшей деятельности.

Таким образом, структурно-функциональная модель развития смысловой саморегуляции студентов позволяет направлять усилия субъектов образовательного процесса на формирование и развитие ведущих компонентов саморегуляции и жизнестойкости, обеспечивающих студентам возможность добиваться в деятельности оптимально высоких результатов.

Список литературы:

1. Моросанова, В.И. Саморегуляция и индивидуальность человека / В.И. Моросанова. – М.: Наука, 2010. – 519 с.
2. Наливайко Т. В. Исследования жизнестойкости и ее связей со свойствами личности: автореф. дисс. ... канд. психол. наук. – Ярославль, 2006. – 27 с.
3. Сова Ю.И. Смысловая саморегуляция жизнестойкого отношения студента к кризисным ситуациям: автореф. дисс. ... канд. психол. наук. – Тамбов, 2009. – 21 с.
4. Словарь современных понятий и терминов. – М.: Изд-во Республика, 2002. – 528 с.
5. Яковлев, Е.В., Яковлева, Н.О. Педагогическое исследование: содержание и представление результатов / Е.В. Яковлев, Н.О. Яковлева. – Челябинск: Изд-во РБИУ, 2010. – 317 с.

КОРРЕКЦИЯ НАРУШЕНИЙ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ СФЕРЫ ПОДРОСТКОВ ПОСРЕДСТВОМ АРТ-ТЕРАПИИ

Григорова Юлия Борисовна,
ст. преподаватель кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова,
Гузенко Анастасия Сергеевна,
педагог-психолог,
КГУ «Гимназия имени А.М. Горького отдела образования города Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Мақалада жас өспірімдердің эмоционалды бұзылыстарын түзетудегі арт-терапия әдістерінің бірі ретінде фракталдық әдістің тиімділігі қарастырылады.

Түйінді сөздер: эмоционалды әл-ауқат, жас өспірімдердің эмоционалды бұзылыстары, арт-терапиясы, фракталдық сурет.

Аннотация

В статье рассмотрена эффективность фрактального метода, как одного из методов арт-терапии, в коррекции эмоциональных нарушений подростков.

Ключевые слова: эмоциональное благополучие, эмоциональные нарушения подростков, арт-терапия, фрактальное рисование.

Abstract

The article considers the effectiveness of the fractal method, as one of the methods of art therapy, in the correction of emotional disorders in adolescents.

Keywords: emotional well-being, emotional disorders of adolescents, art therapy, fractal drawing.

В современном обществе очень высокая эмоциональная насыщенность и динамика жизни приводят к высоким психологическим нагрузкам не только у взрослых, но и у детей. Это обусловлено преобразованиями в обществе, повышением требований к интеллектуальным, эмоциональным, физическим возможностям человека, к его способности регулировать социально приемлемыми способами эмоциональные состояния. В этих условиях наименее защищенными оказываются подростки, поскольку организм и психика еще не достаточно устойчивы, легко уязвимы и очень восприимчивы к воздействию среды. Детей с эмоциональными проблемами в настоящее время становится все больше, т.к. в большинстве случаев они находятся в напряжении из-за постоянного чувства незащищенности, отсутствия опоры в близком окружении и потому беспомощности. В качестве общих особенностей этого возраста отмечаются изменчивость настроений, эмоциональная неустойчивость. В этот период формируется комплексный, целостный образ себя как личности, обеспечивающий человеку некоторую автономию и являющийся психологической основой устойчивости к фрустрирующим жизненным ситуациям. В сочетании с неправильным воспитанием, неблагоприятными отношениями с окружающими людьми и физиологическими качествами эти особенности могут стать эмоциональными нарушениями [1]. Мы можем выделить следующие симптомы нарушений эмоциональной сферы у подростков: неуравновешенность, агрессивность, враждебность, негативизм, конфликтность, тревожность, ригидность, эмоциональная напряженность. Всё вышеперечисленное поддается психологической коррекции, при своевременном ее применении.

Для коррекции эмоциональных нарушений у подростков как один из многочисленных способов применяется арт-терапия – метод невербальной, в том числе изобразительной экспрессии, выражения чувств и эмоций. Согласно многочисленным исследованиям педагогов и психологов детский рисунок является своеобразным аналогом речи. В частности, Л. С. Выготский называл детское рисование графической речью [2].

Одно из направлений арт-терапии – фрактальное рисование. Метод, получивший название «фрактальный», был впервые применен в 1991 г. на семинарах, посвященных проблемам резервных возможностей человека и способам их самореализации. Из множества, существующих на сегодняшний день техник, фрактальное рисование является уникальной методикой воздействия на психику человека. На результаты проведения методики не влияют ни этнические, ни национальные, ни территориальные различия. Возраст людей использующих фрактальный метод как способ диагностики и коррекции от 6 лет до 96 лет. Везде, где применяется этот метод, – результат всегда одинаково высок.

Метод фрактального рисования был разработан Т.З Полуяхтовой на основе научно-прикладных исследований Б. Мандельброта и М. Люшера.

Фрактальный метод аналитической диагностики, прогноза и коррекции состояния человека (далее просто «фрактальный метод») основан на взаимосвязи между мелкой моторикой рук человека и его психическим состоянием, ведь рисунок несет информацию о состоянии души и тела. На результаты использования фрактального метода не влияют ни этнические, ни национальные, ни территориальные различия. Везде, где применяется этот метод, – результат всегда одинаково высок [3].

Главная его задача – самовыражение человека через рисунок, выполненный по определенным правилам.

Суть метода базируется на использовании взаимосвязей между ручной моторикой человека и его психическими и психофизиологическими состояниями. Данный метод основывается так же на учете рационального и интуитивного в восприятии человека и в его творческой активности. Особое внимание в методе уделено психофизиологическим характеристикам цветовосприятия и цветовыражения связанным с психической

системой человека. Метод фрактального рисования может применяться в как индивидуальной работе с ребенком (или взрослым), так и в групповой форме, для коррекции нарушений психоэмоционального состояния – переживания чувства утраты, адаптационный период, снятие тревожности, напряжения, усталости.

Технология предполагает выполнение тестовых (диагностических) и последующих коррекционных рисунков. Необходимые инструменты:

- набор цветных карандашей, фломастеров и ручек как можно большего количества цветовых оттенков;
- лист ватмана формата А4;
- шариковая ручка черного или темно-синего цвета, в крайнем случае черный тонкий фломастер.

Для того чтобы выполнить тестовый рисунок, необходима более или менее спокойная обстановка и немного свободного времени. Выполнение любого рисунка начинается с изображения контура. Лист перед собой расположить по горизонтали. Шарик ручки устанавливаем в любой точке листа. Закрыв глаза, рисуем непрерывную линию, стараясь заполнить как можно большую площадь листа, в течение 45-60 секунд. Линия должна быть четкая и хорошо прочерченная. Скорость движения ручки средняя, без резких рывков. Рисуем спокойно, с большим количеством пересечений по горизонтали, вертикали и диагонали, выполняя круговые, овальные и любые другие геометрические фигуры и стараясь разнообразить направления линий и свои движения, а также не допуская частых повторов: круговых форм, петлеобразных форм, 8-образных форм, геометрических форм. Белый фон рисунка необходимо оставить идеально чистым, без помарок, пятен и надписей.

Несколько необходимых советов: начало и окончание линии надо обязательно подвести или закруглить к ближайшей точке пересечения. Линию ведем не резко, со средней скоростью (не очень быстро и не очень медленно). Рука должна двигаться свободно, как бы сама собой. Не изображая знакомые фигуры (цветы, домики, деревья и др.). Соотношение крупных, средних и мелких ячеек на площади рисунка должно быть близким к 1/3, т. е. треть больших, треть средних, треть маленьких. Пример изображения контура виден на рисунке 1.

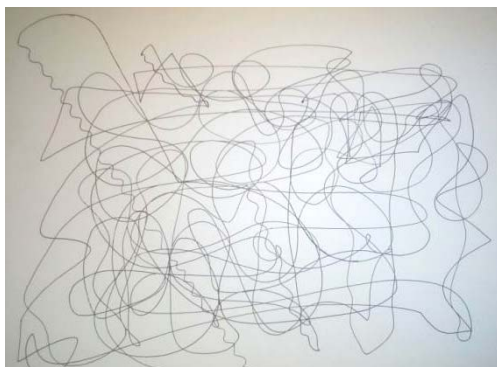

Рисунок 1. Изображение контура фрактального рисунка

Когда контур готов, можно приступать к раскрашиванию. Закрашивая тестовый рисунок, карандаши, фломастеры и цветные ручки (из общего набора) надо брать только с закрытыми глазами.

При закрашивании необходимо помнить, что соседние ячейки, разделенные линией, нельзя заполнять од ним и тем же цветом. Если же ячейки соприкасаются в точке и расположены по диагонали, тогда можно. Также обязательно, при закрашивании ячеек, нужно регулировать нажим карандаша, от слабого и среднего, до сильного нажима карандаша. Ячейки необходимо закрашивать без штрихов, аккуратно и ровно. Самые маленькие ячейки стараться закрашивать только ручкой. Одним цветом можно

закрасить либо одну ячейку, либо некоторое количество ячеек, но не более 10 -15. В случае, когда в руки попадает карандаш одного и то же цвета, то хотя бы одну ячейку, но закрасить необходимо, после чего карандаш возвращается в общий набор. Допускается и рекомендуется использовать при закрашивании одновременно и карандаши, и фломастеры, и цветные шариковые и гелевые ручки (более подробную инструкцию см. Приложение А). Раскрашенный рисунок проиллюстрирован на рисунке 2.

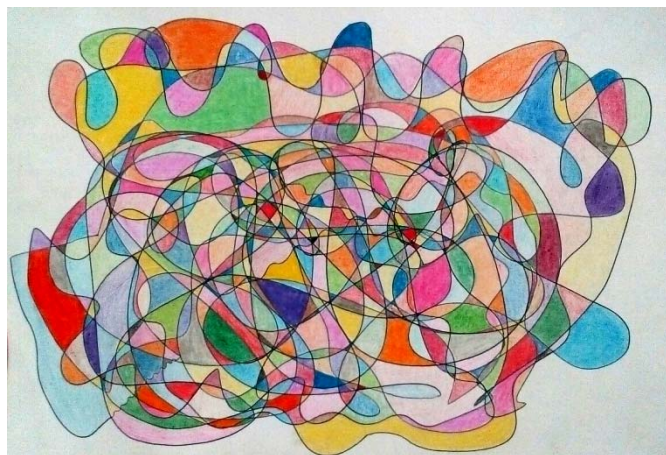

Рисунок 2. Готовый фрактальный рисунок

Коррекционные рисунки выполняются осознанно, линии рисуются с закрытыми глазами, однако уже не произвольно, а с изображением определенных элементов (петля, квадрат и т.д.). А раскрашиваются коррекционные рисунки обязательно с выбором цвета в соответствии с поставленной задачей. Обычно это происходит после анализа тестового рисунка с помощью ключа, когда выясняются проблемы и вырабатывается механизм их решения. Для снятия остроты проблемы цвет обозначенного пятна рекомендуется постепенно разнести на соответствующие средние ячейки. А затем ячейки с нежелательным цветом «вынести» из центра на периметр рисунка. Например, можно использовать сочетание синего, голубого, зеленого и оранжевого цветов (иногда розового), которое дает положительную динамику развития и решения проблемы.

Таким образом, мы предположили, что фрактальный метод является эффективным методом в коррекции эмоциональных нарушений детей подросткового возраста. И доказали это с помощью разработанного нами коррекционного курса, состоящего из одного диагностического и шести коррекционных рисунков.

Содержание психокоррекционного фрактального курса:

1. Диагностический рисунок.
2. Тренируем моторику.
3. Цветотерапия.
4. Элемент волна.
5. Элемент петля.
6. Элемент квадрат.
7. Элемент спираль.

При выполнении последних четырех рисунков, в изображение контура вводится один повторяющийся элемент. При раскрашивании, карандаши выбираются открытыми глазами. В рисунке должны присутствовать все цвета карандашей, которые имеются в наличии.

Мы провели экспериментальную работу. В группу испытуемых вошли подростки в возрасте 12 – 13 лет. Были сформированы контрольная и экспериментальная группа по 15 человек каждая. В контрольную группу вошли подростки без признаков эмоциональных нарушений, а в экспериментальную группу вошли учащиеся, с наличием

эмоциональных нарушений, а именно – агрессивность, фрустрация, тревожность (по результатам проведенной нами диагностики см. рис. 3).

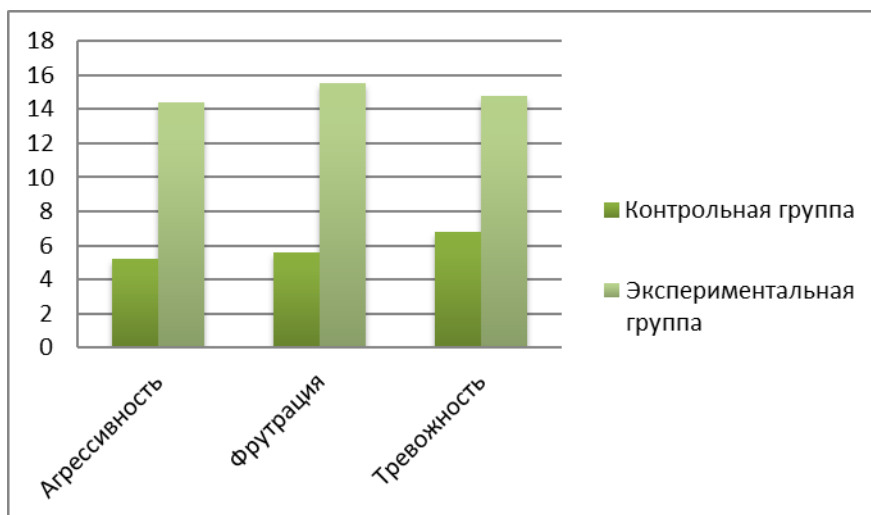

Рисунок 3. Показатели психических состояний контрольной и экспериментальной групп, по шкалам

По завершении коррекционного курса была проведена повторная психодиагностика негативных эмоциональных состояний у подростков экспериментальной и контрольной группы. Результаты изучения агрессивности, фрустрации и тревожности после коррекции представлены на рисунках 4, 5, 6.

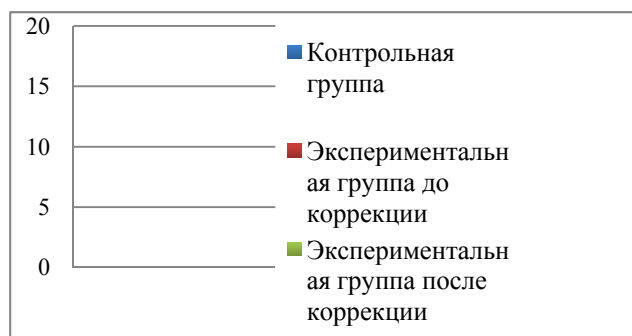

Рисунок 4. Уровень агрессивности у подростков экспериментальной группы до и после психокоррекции

Рисунок 5. Показатель фрустрации у подростков экспериментальной группы до и после психокоррекции

Рисунок 6. Уровень тревожности у подростков до и после психокоррекции

Таким образом, результаты повторной психодиагностики после коррекции свидетельствуют о положительной динамике показателей нарушений эмоциональной сферы, таких как агрессивность, фрустрация, тревожность. Следовательно, можно сделать вывод, что фрактальный метод чрезвычайно эффективен в коррекции нарушений эмоциональной сферы подростков. Однако следует отметить, что диагностическая и психокоррекционная работа должна проводиться систематически не только среди подростков, но и среди родителей подростков, учителей и администраций школ, т.е. всех ответственных за эмоциональное благополучие детей и подростков.

Список литературы:

1. Боброва В. Г., Вахрушев М. «Общая характеристика развития личности подростка», Ростов на Дону, 1966. – 23 с.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6-ти т.Т.5. Основы дефектологии. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
3. Копытин А.И., Теория и практика арт-терапии. – СПб.: Питер, 2002 – 368с.

THE DIAGNOSTICS OF PERSONALITY TOLERANCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Demisenova Shnar Saparovna,
candidate of pedagogical sciences,
associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology,
Kharlamova Alyona Viktorovna,
master's student of specialty 7M01101 – Pedagogy and Psychology,
Kostanay Regional University named after A. Baitursynov, Kostanay

Аннотация

Диагностика шетел тілі мұғалімдерінің жеке басындағы толеранттылықтың даму динамикасын бақылауға мүмкіндік береді. Шетел тілі мұғалімдері тұлғасының толеранттылық деңгейін бекітудің тиімді диагностикалық құралдары қарастырылған.

Тұлға төзімділіктің кешенді диагностикасы мәселесін шешу үшін этникалық толеранттылықты зерттеудің диагностикалық схемасын А.Г.Асмолова, Е.И.Шлягина сияқты қолдануға болады. Бұл мақала шолу сипатына ие.

Түйінді сөздер: толеранттылық, шет тілі мұғалімдері, диагностика, төзімділік диагностикасының әдістері, диагностикалық схема.

Аннотация

Диагностика позволяет отследить динамику развития толерантности личности учителей иностранного языка. Рассмотрен наиболее эффективный диагностический инструментарий для фиксации уровня толерантности личности учителей иностранного языка.

Для решения вопроса комплексной диагностики толерантности личности может быть использована диагностическая схема исследования этнической толерантности Асмолова А.Г., Шляги-

ной Е.И. Настоящая статья носит обзорный характер.

Ключевые слова: толерантность, учителя иностранного языка, диагностика, методики диагностики толерантности, схема диагностики.

Abstract

The diagnostics allows to track the dynamics of the development of personality tolerance of foreign language teachers. The most effective diagnostic tools for fixing the level of personality tolerance of foreign language teachers are considered.

To solve the problem of complex diagnostics of individual tolerance, the diagnostic scheme of the study of ethnic tolerance by A.G. Asmolov, E.I. Shlyagina can be used. This article is of an overview nature.

Keywords: tolerance, foreign language teachers, diagnostics, methods of tolerance diagnosis, diagnostic scheme.

“Multicultural education at school should be aimed at forming a tolerant attitude towards representatives of other cultures, nationalities, religions, etc.”, – emphasized in the Instructional-methodological letter “On the peculiarities of the educational process in the organization of education in the 2020-2021 academic year”. A foreign language is one of the main means of upbringing multiculturalism, where, together with the language, the experience of communicating with the outside world, with other people is acquired, and the process of socialization of the individuals take place. The effectiveness of the formation of a multicultural tolerant personality at school directly depends on the behavior model of a foreign language teacher, who is a conductor of the culture of the target language country. In this regard, there is an urgent need to improve the psychological, pedagogical, intercultural, socio-cultural competence of a foreign language teacher in the process of his professional pedagogical activity. In this context, psychological and pedagogical diagnostics of the development of personality tolerance of foreign language teachers is necessary.

The diagnostic technologies used to fix the tolerance level of the subjects of interaction in the school educational process are quite diverse. Conventionally, it is possible to distinguish three groups of diagnostic technologies: 1) at the level of personality (survey method, observation, tests, experiment, the products of activity analysis, etc.); 2) at the group level (e.g., observation); 3) at the level of society (e.g., content analysis of media products, psychometric procedures, etc.) [1, p. 81].

The method of observation, survey and projective psychological techniques, interviews can be used as diagnostic tools. It should be noted that a specific feature of social attitudes that regulate people’s relationships in the space of multicultural contacts and interactions are their high emotionality and low awareness. From a methodical point of view, this means that such attitudes are not always amenable to full study using verbal methods. In addition, from the point of view of L.G. Pochebut [2], the study of such attitudes with the help of verbal assessments can provoke (due their emotional saturation) an unfavorable reaction of the respondents. Thus, projective techniques, as a rule, make it possible to obtain information that is not fully realized by the respondent and reveal the deep foundations of social attitude in the sphere of multicultural relations, which makes them more preferable in diagnostics. The best effect is obtained by a combination of qualitative and quantitative diagnostic methods [3, p. 139].

All research methods of tolerance personality can be divided into specific, i.e. those that are aimed at identifying the attitudes of tolerant consciousness, and nonspecific, which describe the universal characteristics of personality and interpersonal communication, which, in turn, are signs of tolerance (intolerance) manifestation. Non-specific diagnostic methods used in the study of tolerance are aimed at studying the personal characteristics of people classified as “types” of a tolerant (intolerant) personality (for example, “Orientation of a person in communication” by S.L. Bratchenko, the method “Diagnostics of general communicative tolerance” V.V. Boyko, test of drawing frustration of Rosenzweig, color test of relations (CTR), Thomas’s test “Types of behavior in conflict”, etc.) [1, p. 84; 3 p. 139].

Diagnosis of personality tolerance is carried out by measuring the level of development of qualities and characteristics inherent in an intolerant personality. According to G.U. Soldatova, “in psychology, it is more common to diagnose and investigate negative manifestations and the negative pole of the personality, therefore, the aspects of tolerance are studied, as a rule, through the other side of tolerance – intolerance” [4, p. 30].

The most effective well-proven diagnostic tools for fixing the level of tolerance at the personality level are the following diagnostic techniques, which are reviewed in this article.

The projective technique “Cross-cultural and ethnic tolerance-intolerance” (CETI), developed by G.L. Bardier, is aimed at studying the manifestations of tolerance-intolerance in the field of intercultural and interethnic relations. The methodology is based on the idea that social attitudes are an important regulator of such relations, where the dominant place is occupied by intercultural and ethnic attitudes, which, in turn, include affective, cognitive and conative components. The method is based on an appeal to the respondent’s associations, which makes it possible to manifest both conscious and unconscious levels of the attitude [5, pp. 288-291].

The method “Ethnic tolerance-intolerance”, compiled by N.M. Lebedeva to assess the level of ethnic tolerance. Eight indicators are used: 1) valence of ethnic identity (indicators – feelings associated with ethnicity, positivity/negativity of auto-stereotypes); 2) clarity or amorphousness of ethnic identity (degree of closeness of representatives of other ethnic groups, degree of identification with another ethnic group); 3) ethnic tolerance-intolerance (valence of hetero-stereotypes, the level of social distance); 4) an attitude to preserve their culture; 5) an orientation toward differentiation based on religious and ethnic grounds; 6) the degree of perceived discrimination; 7) the categorical structure of ethnic consciousness; 8) the level of religiosity [6].

Express questionnaire “Index of tolerance”, developed by psychologists G.U. Soldatova, O.A. Kravtsova, O.E. Khukhlaev and L.A. Shaigerova, includes statements that reveal attitudes towards certain social groups (minorities, mentally ill people, beggars), communicative attitudes (respect for the opinions, readiness for constructive resolution of conflicts and productive cooperation). Special attention is paid to ethnic tolerance and intolerance (attitude towards people of a different race and ethnic group, towards one’s own ethnic group, assessment of cultural distance) [4; 5, p. 303-315].

The methodology “Types and components of tolerance-intolerance” (TACTI), developed by G.L. Bardier, is aimed at diagnosing 10 types of tolerance: intergenerational, gender, interpersonal, interethnic, intercultural, interfaith, professional, managerial, socio-economic, political; and 10 components of tolerance: affective, cognitive, conative, need-motivational, activity-style, ethnical-normative, value-orientational, personal-semantic, identification-group, identification-personal [5, p. 303-315].

The questionnaire for measuring tolerance (V.S. Magun, M.S. Zhamkochyan, M.M. Magura) was created to assess the impact of tolerance training on the consciousness of high school students, but its content is not strictly tied to the specific features of the training mentioned, and therefore it can be used for any measurements of tolerance (first of all, tolerance of people’s verbal behavior): tolerance towards representatives of other nations, people from other places, representatives of other cultures; tolerance for other views, including the views and opinions of the minority; tolerance for deviations from generally accepted norms, rules and stereotypes (including gender ones); tolerance to the complexity and uncertainty of the surrounding world. In the questions included in the methodology, there is almost no age specificity, and therefore, with a slight modification, this methodology is applicable to the study of adults [4].

The methodology “Index of Tolerance and Social Trust” (G.U. Soldatova), T.P. Skripkina), includes: trust index (scale “social trust”, scale “interpersonal trust”); index of tolerance (scale “ethnic tolerance”, scale “social tolerance”, scale “tolerance as a personality

trait”); xenophobia index (scale “xenophobia in relation to stigmatized strangers”, scale “xenophobia in relation to strangers”). For a qualitative analysis, 1) the scale of “ethnic tolerance” reveals the attitude towards persons of a different nationality and attitudes in the field of interethnic interaction; 2) the scale of “social tolerance” allows you to study the attitudes of the individual in relation to various social groups (refugees, migrants, beggars, mentally disabled) and some social processes; 3) the scale “tolerance as a personality trait” contains items that diagnose personality traits, attitudes and beliefs, which largely determine the tolerant/intolerant attitude of a person to the world [7].

The questionnaire developed by B.E. Reardon, aimed at assessing the level of tolerance and determining the measure of understanding of other people who are not like the respondent. In the questionnaire, it is required to assess the level of awareness of the people of the community where the person lives in various spheres: languages, food, art, racial and ethnic groups, education, values, social traditions, religion, features of non-verbal expression, history. There are four levels of awareness: zero, low, medium, high [8, p. 56-57].

The projective methodology “Everyday Dialogues” (ED) was proposed techniques was developed on the basis of real everyday situations and real, recorded by the author, human reactions to these situations. The purpose of the technique is to determine the level of tolerance and intolerance to the individual. The methodology can be successfully used to research, as teaching (training) and as advisory. As a teaching technique, it serves as a good tool for organizing and moderating various kinds of group discussions aimed at discussing issues related to tolerance and various options for its manifestation. In a research context, the technique is usually used in combination with other techniques. As an independent research tool, the methodology can be used both for purpose of obtaining and comparing quantitative data for different groups of respondents, and further processing information at the level of qualitative methods [5, p. 295-302].

The diagnostic test of relations (DTR) is an original modification of the method of semantic differential by Ch. Ozgud, developed by G.U. Soldatova. The methodology was developed to study the emotional-evaluative component of social stereotype and is used to study interpersonal and interethnic relations, as well as ethnic tolerance. The methodology is based on the idea that the same qualities, prescribed to oneself and others, can be interpreted in different ways: the positive qualities of one’s group can be perceived as negative in relation to another group. According to this principle, pairs of qualities were compiled, the poles of which differ in affective parameters, while the semantic meanings can be regarded as quite close. An indicator of ethnic tolerance is, first of all, the magnitude of the hetero-stereotype: the lower the value, the lower the ethnic tolerance, and vice versa [4].

In addition to the listed methods for the diagnosis of personality tolerance, researchers use: the questionnaire “Me and the Other” (G.L. Bardier), the method for determining the total indicator of tolerance, the test “How tolerance are you?” by O.I. Tushkanova, Mirmanova’s methodic, a test for the study of tolerant attitudes in the field of interethnic relations (V.S. Sobkin, D.V. Adamchuk), etc. The complex diagnostics of ethnic tolerance (“ComDET” method) developed by N.E. Solynin is interesting.

An important addition to understanding the tolerant position in the use of following diagnostic techniques: **the “Tolerance to Uncertainty” technique**, developed by S. Badner (Badner. S., 1982) [5, pp. 326-327], the “CSH technique: cultural shock”, developed by G.L. Bardier, E. Bogardus’s social distance scale for measuring distance related to race or nationality [4; 9], **the methodology “Personal readiness for change” (Personalchange-readiness survey (PCRS))**, developed by Canadian scientists A. Rolnik, S. Heather, M. Gold and K. Hallo [5, pp. 321-325], **Tomsk questionnaire of rigidity** developed by G.V. Zalevsky to assess the ability of a person to acquire and apply new experience [4].

An important aspect of the study for understanding the nature of teacher personality tolerance is the diagnosis of stereotypes. A person with positive ethnic stereotypes is already

tolerant or can easily become one. However, if it has ethnic stereotypes of a negative emotional-evaluative nature, then the manifestation of tolerant behavior is inherent in him to a very insignificant degree. Examples of effective methods for diagnosing ethnic stereotypes are: D. Peabody's method of studying ethnic stereotypes, the scale of basic beliefs (World Assumptions Scale, abbreviated WAS) [6]. Diagnostics aimed at other structural parts of the system of attitudes and personality values is presented: the scale of fascism (T. Adorno, E. Frenkel-Brunoswick, D. Levinson, R. Sanford), a technique for measuring predisposition to prejudice (G. Allport, B. Kramer); a questionnaire for measuring general social attitudes in children (E. Frenkel-Brunoswick), an emotional empathy questionnaire (Emotional Empathic Tendency Scale, EETS), a TAT method for diagnostics of altruistic attitudes (E.E. Nasinovskaya, V.E. Kim) aimed at diagnostics of altruistic attitudes of the personality, manifested in the emotional, cognitive and behavioral aspects [4] and other methods.

To solve the issue of complex diagnostics of personality tolerance can be used the diagnostic scheme for the study of ethnic tolerance developed by A.G. Asmolov, E.I. Shlyagina [10]. The main principle is the study of ethnic tolerance together with ethnic identity. The following methods are among the methods that effectively meet the task of diagnosing ethnic identity.

Methodology for determining the type of ethnic identity developed by G.U. Soldatova and S.V. Pyzhova, which makes it possible to diagnose ethnic identity and its transformation in the context of interethnic tension. With the help of the questionnaire, the level of ethnic identity is assessed using the following criteria: the level of negativism towards one's own and other ethnic groups, the threshold of emotional response to a foreign ethnic environment, the severity of aggressive and hostile reactions towards other groups. Identity types with different quality and severity of ethnic tolerance are identified on the basis of a wide range of the ethnocentrism scale, ranging from "dental" of identity, when negativism and intolerance towards one's own ethnic group is recorded, to national fanaticism – the apotheosis of intolerance and the highest degree of negativity towards to other ethnic groups [4].

To diagnose the severity of ethnic identity, the following are used: **a technique aimed at measuring the severity of ethnic identity** developed by Z.V. Sikevich, makes it possible to identify the content of the general structure of the ethnic identity of a person, its individual components (cognitive, affective and behavioral), as well as to measure the level of ethnocentrism [3, p. 153-154]; **J. Finney's method** of measuring the severity of ethnic identity. The methodology allows to determine the level of ethnic identity, as well as to study the cognitive (the formation of knowledge, ideas, ideas about the characteristics of one's own ethnic group' the degree of awareness of one's belonging to this group based in the interiorization of ethnodifferentiating characteristics) and the emotional components of ethnic identity (the meaning of the feeling of belonging to a group, assessment its qualities, the emotional side of the attitude towards membership in it among foreign people) [9, p. 16-19].

To assess the emotional component of ethnic identity, the "Scale of Express to Ethnicity" (N.M. Lebedeva) is used. The technique is used as part of large batteries of tests, when, for example, in the field it is necessary to evaluate a large number of parameters, but there is no way to spend a lot of time working with each respondent. The scale can also be used for express diagnostics of the result of intercultural interaction training, if an increase in the positivity of ethnic identity is expected during the training. The technique allows to assess the emotional color (valence) of ethnic identity. In fact, the methodology is a scale for assessing social attitudes, corresponding to the type of Likert scales and evaluating attitudes in relation to their own ethnic identity. The construction of the scale is aimed at assessing the positivity of ethnic identity [9, p. 14-15].

Thus, while conducting research of personal tolerance of teachers, a large number of various methods are used, built on different conceptual foundations. At the same time, it is important not only to simultaneously diagnose the degree of severity and sign of the ethnic

identity of the individual, the orientation and content of auto- and hetero-stereotypes, but also to pay special attention to the features in the motivational sphere of the individual. Joint diagnostics of ethnopsychological manifestations of a personality is a prerequisite for a systematic approach to the analysis of the phenomena of a subject's ethnic life [1, p. 89].

This article is of an overview nature and gives an idea of one of the possible approaches to the diagnosis of the personality tolerance of foreign language teachers.

References:

1. Шлягина Елена Ивановна, Ениколопов Сергей Николаевич Исследования этнической толерантности личности // Национальный психологический журнал. 2011. №2. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/issledovaniya-etnicheskoy-tolerantnosti-lichnosti> (дата обращения: 16.01.2018).
2. Почебут Л.Г. Взаимопонимание культур. Методология и методы этнической и кросс-культурной психологии. Психология межэтнической толерантности. – СПб.: Изд-воСПбГУ, 2005.
3. Профессионально-психологическая компетентность гуманитарных технологов в человеческих отношениях / Подред. В. Н. Панферова, В. В. Семикина, Н. Б. Лисовской. Учебно-методическое пособие. – СПб.: ООО «КнижныйДом», 2008. – 352 с.
4. Психодиагностика толерантности личности / ред. Г.У. Солдатова, Л.А. Шайгерова. – Москва: Смысл, 2008. – 172 с.
5. Почебут, Л. Г. Кросс-культурная и этническая психология: учеб.пособие для бакалавриата и магистратуры / Л. Г. Почебут. – 2-изд., испр. идоп. – М. : ИздательствоЮрайт, 2017. – 333 с. URL: http://urait.ru/uploads/pdf_review/59FB8C66-9693-41AA-A770-C56F0BEE9428.pdf#page=1&zoom=auto,-257,111 (дата обращения: 07.05.2018).
6. Солынин, Н.Э. Индивидуально-психологический подход к изучению психологической структуры этнической толерантности / Н.Э. Солынин // Системогенез учебной и профессиональной деятельности: сборник научных трудов VI международной научно-практической конференции, 19-21 ноября 2013 г., г. Ярославль / под науч. ред. Ю.П. Поваренкова. – Ярославль: Изд-во «Канцлер», 2013. – С. 193-195.
7. Скрипкина, Т. П. Установки толерантного сознания, доверия и ксенофобии у молодежи, проживающей в южно-российском регионе РФ / Т. П. Скрипкина // Социальная психология и общество. – 2010. – № 1. – С.136-151.
8. Риэрдон, Бетти Э. Толерантность – дорога к миру / Бетти Э. Риэрдон. – Москва:Бонфи, 2001. – 304 с.
9. Методы этнической и кросскультурной психологи: Учебно-методическое пособие / Татарко А.Н., Лебедева Н.М.: Издательский дом ВШЭ, М. – 2011. – 238 с.
- 10.Шлягина Елена Ивановна, Ениколопов Сергей Николаевич Исследования этнической толерантности личности // Национальный психологический журнал. 2011. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovaniya-etnicheskoy-tolerantnosti-lichnosti> (дата обращения: 07.05.2018).

ЭПИТЕТТІҢ КОГНИТИВТІ – ПРАГМАТИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ

Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы,
фил.ғыл.канд., тілдер және әдебиет теориясы кафедрасының
қауымдастырылған профессоры
Қанатина Сауле Ғалымбекқызы,
фил.ғыл.канд., тілдер және әдебиет теориясы кафедрасының
қауымдастырылған профессоры,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Мақалада поэтикалық мәтіндегі көркемдік тәсіл – эпитеттің ақын тілінің мәдени-танымдық сипатын берудегі ерекшелігі, тілдік тұлғаның дәстүр тағылымы және стилі, бейнелі сөзтіркестерін жасаудағы өзіндік шеберлігі таразыланып анықталды. Сонымен қатар автордың даралық

бітімі мен стилін айқындайтын сөз қолданыстық ерекшелігі көрсетіліп, оның дүнитанымдық көзқарасы, прагматикалық ұстанымы анықталып, және шығармашылығындағы дәстүрлі элементтердің бірі – эпитеттің көркемдік тұрғыдан танып білудегі қызметі қарастырылды.

Түйінді сөздер: эпитет, когнитивті, поэтика, символ, ұлттық таным.

Аннотация

В статье проанализирован художественный подход в поэтическом тексте – специфика эпитета в передаче культурно-познавательного характера языка поэта, традиции и стиль языковой личности, самобытное мастерство в создании образных выражений. Также были рассмотрены особенности употребления слов, определяющие индивидуальность и стиль автора, определены его мировоззренческие установки, прагматическая позиция, а также рассмотрена функция художественного осмысления эпитета – одного из традиционных элементов в творчестве поэта.

Ключевые слова: эпитет, когнитивная, поэтика, символ, национальное познание.

Abstract

The article considers the artistic approach in the poetic text – the specificity of the epithet in the transfer of the cultural and cognitive nature of the poet's language, the traditions and style of the linguistic personality, the original skill in creating figurative expressions. They also showed the features of the use of the word that determine the author's personality and style, determined his worldview, pragmatic position, and also considered the function of artistic understanding of the epithet – one of the traditional elements in his work.

Key words: epithet, cognitive, poetics, symbol, rational cognition.

Қазақ халқының сөз өнеріндегі ұлттық негіз дегеніміздің өзі – сол рухани мұраны жасаған халықтың тілі.

Лингвистикалық еңбектерде, оқулықтарда эпитет – көркем образды троптың бір түрі, ойды бейнелі бояуымен жеткізетін құрал ретінде сипатталады. Эпитет – заттың не құбылыстың айрықша белгісін, қасиетін білдіретін бейнелі сөз. Кейбір зерттеушілердің пайымдауынша, эпитет, кез келген анықтауыш емес, оқушының жан дүниесін баурап алатын бейнелі, образды сөздер мен сөз тіркестері болып табылады.

Ғалым А.Байтұрсынов өзінің «Әдебиет танытқыш» атты еңбегінде: «Бір нәрсені көптен айырып, көзге көбірек түсіретін етіп айтқымыз келгенде ол нәрсенің атына айқын көрсететіндей сөз қосып айтамыз, сондықтан айқындаудың өзге түрі көркейту деп айтылады» – деп эпитетке анықтама берді. Көркейту дегеніміз – эпитет термині ретінде алынған [1, 456].

Академик М.Балақаев өз еңбегінде: «Суреткердің өз – өзіне тән тіл шеберлігін сөздің көркемдік қасиетін талдағанда сөз бен образ арасындағы осы бір стильдік нәзіктікті яғни жеке сөздердің қолданылуындағы ерекшеліктердің бәрі жиналып келіп тұтас контекстік мән алатындығы, ойды бейнелі, нақты, шынайы көрсету үшін эпитетсіз елестету мүмкін емес» – деп өте ұтымды тұжырым жасаған [2, 316]. Қазақ тіліндегі эпитеттер басқа тілдегі сияқты негізінен зат есімнен, сын есімнен, есімше, көсемше етістіктері арқылы жасалады.

Демек, эпитет – адамның не заттың, не табиғат құбылыстарының өзгеше белгілерін көрсетумен қатар, мәтінде когнитивті – прагматикалық қызметі айрықша көркемдік тәсіл.

Кез келген сөз жеке тұрып та не болмаса алдынан, артынан анықтайтын сөздермен келіп те бейне жасай береді. Олай болса, эпитет – бейнені айқындап, көріктеп тұратын көріктеу құралы. Р.Сыздық: «Эпитет – адамның, заттың, құбылыстың, бір белгісін, сырын, сипатын, қасиетін атап көрсететін сөз, бірақ осы қызметте келетін жай анықтауыш сөзден эпитеттің айырмасы бар. Жай анықтауыш заттың, құбылыстың, адамның өзіне тән қалыпты сынын (белгісін, қасиетін, түрін, түсін т.б.) білдірсе, эпитет өзі атайтын белгіні бейнелеп көрсетеді, өйткені бұл белгі сол заттың, адамның, құбылыстың, табиғи қалыпты белгісі емес», – дейді [3, 1736].

Поэтикалық мәтінде адамның портретін жағымды, жағымсыз сөзбен беретін ерекше суреттемелі бейнелі эпитеттер назар аудартады. Олар портрет жасауда көркем тәсіл:

Ажарлы ана туса да күпі піскен,
Жаралғансың жарқ етіп ұлы күштен. («Сатық Бұғра хан Әулие атаның нұры», 4б)
Сырнай тартқан жел үнін тыңдай қалып,
Алаулайтын *бал жүзің* шымқай жанып. («Діні неткен қатты еді боз даланың», 12б)
Бұл шумақтарда автор эпитеттерді ұнамды кейіпкерлерді суреттеуде ерекше пайдаланған.

Ит мінезді адамдар ит тірлікте,
Ит өлімнен қайтеді өлмегенде. («Әдемі өлім», 146 б)
Көкбет әйел, *кер жалқау*, *ақымақ ұл*,
Кірін күнде жуады көз жасына. («Қарияның көз жасы», 188б)
Сарт мезірет, *сарт мінез* өріс ашып,
Сыйластық та жасанды боп барады. («Жасанды өмір», 187б)
Мұндағы *ит мінез*, *көкбет әйел*, *кер жалқау*, *ақымақ ұл* жағымсыз, ұнамсыз кейіпкерлерді бейнелеуде ұтымды қолданған. Табиғат көріністерін суреттеуде де эпитеттердің атқаратын қызметі зор:

Бұйра жалды қырларын сағымдаған,
Ұлы Дала ешкімге бағынбаған.
Жиһаз артқан керуен жібек жолмен,
Алтын өзен секілді ағындаған. («Жібек жолы», 3-бет)
Қоңыр самал сен едің алдан ескен,
Қоңыр жыры секілді *қоңыр кеіттің* («Жүрегімнің төрінен табады елі», 210б).

Қазақ тіліндегі тұрақты эпитеттің тілдік табиғатын арнайы қарастырған Г.Ө.Мұхаметқалиеваның кандидаттық диссертациясында эпитетке былайша анықтама беріледі. «*Эпитет* дегеніміз – екі немесе одан да көп компоненттен тұратын, өзара қабыса байланысқан, көркем бейнелі, образды сөз тіркесі » [4, 11б].

Сонымен қатар суреткердің шығармасында да «киелі», «қасиетті» мәнде қолданыс тапқан түр-түс атаулары түрінде қолданылған эпитеттер, соның ішінде «қара» «ақ» түске байланысты тіркестер молынан кездеседі. Бұл түр-түстердің когнитивті мағынасы ерекше. Түр-түс әлемі – өзіндік ерекшелікке, өзіндік символдық мәнге ие ұлт мәдениетін танытатын бір тұғыр. Яғни, мәдениеттегі түр-түс арқылы өзіндік эстетикалық көзқарасын, эмоциялық қалпын, адамгершілік түсініктерін білдірген. Қоршаған орта, аспан әлемін, тіпті кез-келген материалдық мәдениетке байланысты заттар, киім-кешек, құрал-жабдық, болмаса рухани мәдениетке қатысты салт-дәстүрді түр-түссіз қабылдау мүмкін емес. Онсыз оның болмыс-бітімі толыққанды болмайды. Сондықтан түр-түс – ұлт мәдениетін танытатын бірден бір жол.

Қабырғалы қазақтың өскен елі,
Жайсаң жұрттың бәрін де дос көреді.
Қаратаудан *қаралы көш* құламай,
Жібек жолмен *көрікті көш* келеді. («Жібек жолмен келеді көшін бастап», 5б)
Артта қалып жылдардың төбе,белі,
Жетеді әлі Алаштың *сөреге елі*. («Жібек жолмен келеді көшін бастап», 5б)
Тілегіңе тіленбей жеткенінде

Бой түзеген бір терек *текті елінде*. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 21б)
«Ақ» және «қара» түстердің этнолингвистикалық сипатын жан-жақты қарастырған зерттеуші Ұ.Серікбаева: «Қазақ тілінде «түр-түс әлемін» құрайтын сан алуан атаулардың ішінде өте жиі қолданылатын, мағынаға бай, қолданыс ауқымы кең атаулардың бірі – «ақ» және «қара» атауларының этнолингвистикалық табиғаты өте қызық, әрі ғылыми-практикалық тұрғыдан мәні зор құбылысқа жатады» деп көрсетіп, когнитивтік мағыналарын анықтаған [5, 72б].

Жер бетіндегі заттарды қиратып, бұзып кететін, қатты соғатын дауыл не тепсе темір үзетін жау адамының мықтылығы, күштілігі, тіпті болмаса шығармада кездесетін

жаудың халыққа шабуылы, жаудың өзі, сондай-ақ сол дұшпандармен айқасуы табиғат құбылыстары арқылы көрініс табады, ақын Рафаэль Ниязбектің поэзиясында «қара» сөзімен байланысты келеді.

Ақын лирикасындағы өте кең және актив түрінде қолданылған сөздердің бірі – *қара*. Ақын лирикасында *қара* сөзінің мағынасы әр түрлі мағынада жұмсалып, өте актив қолданылған. Бұл сөзді автор бірнеше мағынада жұмсап тура және ауыспалы мағыналы сөздердің сырын ашады. *Қара* – *ақ* сөзінің антонимі. Көбінде сындық мағынада қолданылып, зат есімді анықтайды. *Мысалы:*

*Қара құйын құтырып суырса да,
Өзен бар ма сіздердей таза ағатын.)*

*Қара дауыл тұрғызған дүрбелеңде,
Дау жеңіспен қайтар ек бітпегенде. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 34б)*

Төбесінен қара бұлт жосылғанда,

Қара жерге шөге ме тау жаншылып. («Ай тұтылған түн», 41б)

Автор қолданған *қара* сын есімдері өлеңге мағыналық реңк үстеп, өлеңнің экспрессиясын күшейтіп тұр. Табиғат құбылысының сыртқы бейнесін асыра суреттеуде сын есім өлеңнің бояу күшін қалыңдатып, ғажайып сурет беріп, ақынның ішкі жан-дүниесін, көңіл күйін көрсетеді. Табиғаттың тылсым күші мен адам жанының толқынысы, сезім күйі астарласып, психологиялық параллелизм түзейді. *Қара бұлт, қара дауыл, қара құйын* табиғат құбылысын суреттей отырып, адам өмірімен байланыстырып көңілсіздікті, жабырқаулықты, жайсыздықты суреттейді. Табиғат пен адам арасындағы байланысты тереңдете отырып, ақын адамның басындағы күнделікті өмір ағынында өтіп жатқан көріністі *қара* сөзімен бейнелеген.

Қара жолмен қара жсау қаптағанда,

Жібек жолмен сарбаздар жауға аттанған. («Жібек жолы», 3б)

Қара жсаудың сұқтанған көзін жасқап,

Естілуде әлемге сөзім асқақ. («Жібек жолмен келеді көшін бастап», 5б)

Қара сөзі адамның ниетіне байланысты айтылып, пейілінің тарлығын сездіреді. Әдетте салмақты сөздер өлеңнің басында тұрып, ұйқасы жағынан да, дыбыстық үйлесім жағынан да анық көрінеді.

«*Қара*» деген түс қайғы-мұңның, бейқам, бұлыңғыр тіршіліктің белгісі ретіндегі мағынасы да ақын шығармасында жиі ұшырасады:

Қара жолмен жетсе егер қара Қайғы,

Жібек жолмен Бақ жеткен, Бақыт жеткен. («Жібек жолы», 3б)

Хан да атандың жазықсыз дұшпан қанын,

Қара жерге ағызып сорғытпаған.

(«Сатық Бұғра хан Әулие атаның нұры», 4б)

Малдарын да өргізіп өрге айдаған,

Тараз жерін қара орман ел жайлаған. («Ел мен жер», 6б)

Қилы заман туғанда борандаған,

Қара қайғы ат мініп қопаңдаған. («Сыпатай деп жазамын сөз басына», 10б)

Туған елін ту етіп тік көтеріп,

Қара бастың көрмеген бағын тойлап. («Оққа айналған Байзақ датқа», 10б)

Қара жер, қара орман эпитеттік тіркестер касиеттілік пен күштілікті көрсетсе, *қара қайғы* – бұл жерде мұңзарды ашу мағынасында жұмсалып тұр. Бұралаң-бұралаң жолы бар өмір соқпағында адам басынан небір қиындықтар өтіп жатады.

Қара қарға аспанда қаптағалы,

Еленбеді еңбектің ақ табаны. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 22б)

Қол шоқпармен қасынан өте беріп,

Қара құстан қайқайтып ұрып қалған. («Ай тұтылған түн», 40-бет)

Қара мылқау қоғамда кім бар бұны ойлаған. («Туған елге тұмар хат», 234б)

Билік құрса өзіндей *қара қарға*,

Ел-жұрт болып көнбейтін шара бар ма? («Ауданның бұрынғы әкіміне», 230б)

Өлең жолындағы «қара» сөзі қоғамдағы кереғар құбылыстарды суреттеуде қолданылатын жамандықты, жауыздықты, арамдықты, зымияндықты, адамның басындағы сан алуан қасиеттерді ашудағы бейнелі сөз. Көп мағыналы сөз де түрлі реңкте жұмсалып өлеңнің қуатын арттырып, әрлендіре түседі. Мәтіндегі ой тереңдігі, тіл ұтқырлығы, сөз мәнерлігі осы көп мағыналы сөзден айқын көрінеді. *Қара* сөзі табиғат құбылыс атауларының бәрімен тіркесіп, ауыспалы мағынада қолданылып тұр. Адам мен табиғат тұтастықта жырланып, сикырлы сөздерді ұтымды қолданудағы тапқырлығы десек те болады. *Қара аспан, қара қарға, қара тас, қара жер, қара бұлт, қара су, қара құс, қара тау*, және тағы басқа эпиттетік тіркесті сөдер бірнеше рет қайталанады.

Ақын тілінде өте көп ұшырасып, образдардың қыр-сырын ашуда жұмсалған. Ақ – қараға қарама-қарсы түс. Бұл – «ақ» түстің негізгі түстік, реңктік мағынасы. «Ақ» түс – қазақ халқының жанына жақын, көңіліне қалаулы түс. Себебі, қазақта «ақ» – пәктік пен ақтықтың нышаны, қуанышқа пен жақсылықтың белгісі, махаббат, үміт, қайырымдық деген ізгі сезімдердің символы. Жалпы осы «ақ» түстің символикалық мәнін шығу тарихынан көруге де болады [5,73б].

Ақ семсері от шашып жарқылдаған,

Сардар мінген қай ат та алқынбаған. («Ел мен жер», 5б)

Ақ сарайдың сарқытын сен табасың,

Данагөйлер жайғасқан кеңескенде. («Ғасырлардың көзіне үңілгенде», 13б)

Кеудемді кек кернегенде

Сұр жебе тесіп өтпеген,

Ақ сауытым жыртылды. («Көне Тараз мұңы», 17б)

Серік мырза, жылы еді жүзің неткен,

Ақ кемесің мұхиттан жүзіп өткен. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 23б). Бұл өлең тармақтарында «ақ» түсі – әділ, әділетті, арамдығы жоқ сынды жандарды сипаттауда адалдық белгісі ретінде «ақ» атауы қай тіркесте, контексте болмасын жақсылықтың нышанын аңғартып тұрады.

Тұр-тұс арқылы халық өзіндік эстетикалық көзқарасын, эмоциялық қалпын, адамгершілік түсініктерін білдіретіндігін көре аламыз. Қазақ мәдениетінде ақтың антиподы ретінде қара түс қолданылып, *ақ – қара* бинарлық жүйесін құрайды. Сонымен бірге, *ақ – күннің, қара – түннің* символдық бейнесі», дүниеде қарама-қарсылықсыз еш нәрсе жоқ екендігін, қарама-қарсылықсыз дамудың жүзеге аспайтындығын айтады. Сол себепті де көркем бейнелі сөздердің, қаламгерлер жырларында аса талғамдықпен қолданыс табуы орынды.

Еркектері егеулі найза ұстаған,

Асқақ елдің басынан сөз аспаған. («Жібек жолмен келеді көшін бастап», 5б)

Заман бар ма, жалған да зауал бар ма,

Нар қазақтың жеңбеген жүректі елі. («Сыпатай деп жазамын сөз басына», 10б)

Заманында *көк бөрі* Қараханның

Ерлік қанға құйылып тараған мың. («Тараз қала ерлікке баурамас», 20б)

Ел басына төнгенде *қатерлі күн*,

Қайқы қылыш қазақтың *ата ерлігін*. («Ғасырлардың көзіне үңілгенде», 13б)

Жібек жолдан тараған *таспа жолдар*,

Жұмыр жерді жан-жақтан құрсаулаған. («Ел мен жер», 5б)

Аздығымды ескермей, *арыстан айбатпен* аяқастым,

Көптігінен жаудың сескенбей, *жолбарыс жүректен* шайқастым. («Көне Тараз мұңы», 17б)

Әруақтарға бағыштап ас берген-ді,

Кемеңгер ел келгенде кемеліне. («Бабалардың өр рухы», 12б)

Шетке ығысып өжет жыр мен текті ұран,

Түбінде елдің сыпсындаған жетті ылаң. («Өсек шығар деп тұрам», 213б)

Әсіресе егемендік, азаттық кез келген халық танымында ең алдымен – қуаныш, шаттық болып танылса, екіншіден батырлықтың танылатын тұсы. Тәуелсіздікке қол жеткізу–халықтың, батыр бабаларымыздың асыл арманы, сондықтан да ақынның поэтикалық тілінде қазақ ұлтының қандай ұлт екендігі мынадай тілдік эпитеттер арқылы беріліп, көрініс тапқан. Жоғарыда алынған эпитеттерге қарама-қарсы мағынада алынған, яғни дүниенің келеңсіз оқиғалары, дүниеқоңыздық, қарама-қарсы мағынада сипатталуда ерекше қолданыс тапқан.

Дүлей бастық көбейіп сөз білмеген,

Сөз білетін кісіні өсірмеген. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 25б)

Сиыр қозғам мүйіздеп, күндер қанша –

Шығып қала жаздаған шетке мүлде. («Қабағынан мұң кетсе», 102б),

Дөңгелегі дүлейдің айналады. («Аспанында Тараздың жүзген арай», 26б)

Кеудемде арман бұр жарып гүлдегенде,

Өмір барын сезінгем *отты өлеңде*. («Қабағынан мұз кетсе», 102б)

Ақынның жаңаша жасаған айқындау сөз тіркестерінің мәні терең, сөздің қажеттілігін көрсете отырып, тұтас бір өмірдің суретін көз алдымызға әкеледі. Осылардан шығатын қорытынды, ақын тіл байлығы мен көркем ойлау қиялының молдығын, сезімдері сергек, көкірек көзінің қырағылығын, қандай өмір құбылыстары болса да айтар ойын, идеясын мейлінше жеткізе, шебер қолданғандығы байқалады. Қорытындылай келе, өлеңдерінен өмір-уақыт тынысы, ақын сырларының сипат-бедері ерекше құрылған эпитеттер арқылы бейнелі де жүйелі жеткізілген. Автордың ерекше сөз өнерінің иесі ретінде негіздеген тәрбиелік-танымдық дүниесі, ақын поэзиясының көркемдік деңгейі, ақындық ұстанымы, оның тілдік, көркемдік тәсілі арқылы көрініс тапқандығын байқауға болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Байтұрсынов А. Шығармалар. – Алматы, 1989. – 448б.
2. Балақаев М., Жанпейісов Е, Томанов М., Манасбаев Б., Қазақ тілінің стилистикасы. – Алматы, 1985. – 352 б.
3. Сыздықова Р. Абайдың сөз өрнегі. – Алматы: Санат. 1995. – 279б.
4. Мұхаметқалиева Г. Тұрақты эпитеттерінің тілдік табиғаты: филол.ғыл. канд. дисс. Авторефераты – Алматы, 1995. – 25 б.
5. Серікбаева Ұ. Қазақ тіліндегі «ақ» және «қара» түр-түс атауларының этнолингвистикалық сипаты: филол.ғыл. канд. дисс. авторефераты. – Алматы, 2005. – 25 б.
6. Р.Ниязбек. Жібек жолы. Өлеңдер жинағы. – Алматы: Жазушы, 2005. – 240 б.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ ПЕРВОКЛАССНИКОВ НА ЭТАПЕ АДАПТАЦИИ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ

Жумагалиева Алтынгуль Жанাবেковна,

Магистрант 7М01101-Педагогика и психология,

Научный руководитель: *Демисенова Ш.С.*

канд. пед. наук, ассоциированный профессор,

Костанайский региональный университет им. А Байтұрсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақала білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында бірінші сынып оқушыларының мектепке бейімделу мәселесін, бірінші сынып оқушыларының бастауыш мектепте сәтті бейімделуінің психологиялық-педагогикалық жағдайын зерттеуге арналған. Деадаптацияны диагностикалау

және түзету әдістері қамтылған. Мектепке бейімделу мәселесін зерттеу мәселелері бірінші сынып оқушыларын оқытуда басымдық болып табылады.

Түйінді сөздер: мектепке бейімделу, баланың мектепке дайындығы, бастауыш мектеп жасындағы балалар.

Аннотация

Статья посвящена исследованию проблемы адаптации первоклассников к школе в условиях обновления содержания образования, психолого-педагогических условий успешной адаптации первоклассников в начальной школе. Освещены методы диагностики и коррекции дезадаптации. Вопросы школьной адаптации являются приоритетными при обучении первоклассников.

Ключевые слова: школьная адаптация, готовность ребенка к школьному обучению, дети младшего школьного возраста.

Abstract

The article is devoted to the study of the problem of adaptation of first-graders to school in the conditions of updating the content of education, psychological and pedagogical conditions of successful adaptation of first-graders in primary school. The methods of diagnosis and correction of maladjustment are highlighted. Questions of studying the problem of school adaptation is a priority when teaching first-graders.

Keywords: school adaptation, child's readiness for school education, children of primary school age.

На сегодняшний день адаптация детей – первоклассников к школе является одной из наиболее важных и острых проблем начального образования для педагогов и родителей. Определенные трудности возникли у учащихся начальных школ, особенно, у первоклассников. В настоящее время перед системой образования Казахстана стоят новые цели и задачи. Для их решения по поручению президента разработана новая госпрограмма развития образования и науки на 2020-2025 годы, в основу которой легли ряд стратегических и программных документов. Это «План нации: 100 конкретных шагов», программа «Рухани жаңғыру» [1]. Н.А. Назарбаев отметил, что в системе приоритетов образование должно стоять на первом месте. Также им высказана мысль: «Если в системе ценностей образование станет главной ценностью, то нацию ждет успех» [2, с.13].

Сегодня содержание образования, созданное по образовательным программам, разработанным АОО «Назарбаев Интеллектуальные Школы», основываясь на передовом опыте и руководствуясь принципом содержания образования, «направленного на ученика», предусматривает развитие индивидуальных психологических ресурсов, другими словами «индивидуализацию каждого ребенка». Соответствие выбранного содержания образования возможностям ученика и его уровню психологического развития основано на теории «спирального развития». Особенностью спирального обучения является то, что учащиеся будут работать в рамках конкретной проблемы, таким образом накапливая знания по решению данной проблемы.

Начало обучения в школе, переход от домашних условий и условий детского сада к систематической учебе всегда представляли и представляют для ребенка психологическую нагрузку. Сама по себе адаптация ребенка к школе является одной из актуальных проблем начальной школы. Получение статуса школьника для многих детей связано с изменениями образа жизни, когда возникает необходимость привыкнуть к новым условиям, коллективу, требованиям, ежедневным обязанностям. Не последнюю роль в процессе адаптации к школе играет первый учитель, который может помочь первокласснику приспособиться и принять новые условия жизни, возможно, наоборот, вызвать негативное отношение ребенка к школе.

М.О. Есембаева считает, что от успешности адаптационного периода первоклассника зависит успешность дальнейшей социальной и учебной деятельности ребенка [3, с. 34].

М.Б. Сапарбаева выделяет систему отношений первоклассника со сверстниками и взрослыми, базовые учебные установки, которые в существенной мере определяют

успешность обучения, эффективность стиля общения с учениками и взрослыми людьми, возможность личностной самореализации [4, с.13].

Адаптация ребенка к школе как процесс, объединяющий интеллектуальную, эмоциональную и социально-психологическую сферы, представлен в работе М.В. Григорьевой [5, с 21].

Насколько быстро адаптируется первоклассник к школе зависит от совместной работы учителя, родителей и психолога. Итак, что же такое адаптация?

Адаптация – это одно из основополагающих качеств человека, это все виды врожденной, приобретённой и приспособительной деятельности, которые обеспечиваются определенными физиологическими реакциями [6, с 14].

В современной научной литературе немало советов для учителей, родителей или опекунов, каким способом формировать условия с целью адаптации первоклассников к школьной среде. В настоящее время в маленьких городах или сёлах продолжает увеличиваться количество детей, не посещавших детские сады; они поступают в школу, с невысокой подготовленностью к обучению, имеют проблемы в поведении, у них недостаточно сформированы коммуникативные навыки. Такая группа детей требует особого подхода. Для них необходимы не единовременные мероприятия по развитию учебных способностей, а комплекс задач, объединение усилий педагогов и родителей по поддержке учащихся в период адаптации к школьной жизни.

У детей, посещавших дошкольные учреждения, можно наблюдать лучшую подготовленность к школьной деятельности и минимальное наличие проблем адаптации к новой среде, окружению, требованиям.

Наличие у детей разных степеней, стадий, уровней адаптивности, а также необходимость учета кризиса возраста 6-7 лет затрудняют процесс адаптации к школе. Поэтому для того чтобы учесть данные особенности и преодолеть трудности адаптации необходима педагогическая поддержка первоклассников.

По поводу психологической поддержки в научном мире существует немало различной литературы. Данной проблемой занимались такие известные педагоги как Ш.А Амонашвили, М.М. Безруких, С.П. Ефимова, К.Н. Поливанова, О. Газман и другие.

Чтобы решить перечисленные проблемы адаптации ребенка к школе, необходимо выявить и устранить причину дезадаптации, сформировать у первоклассника положительную мотивацию к повседневной учебной деятельности, оказать ему моральную и эмоциональную поддержку.

Для того чтобы провести коррекцию дезадаптации первоклассников, в первую очередь необходимо продиагностировать учащихся для выявления проблем.

Диагностика адаптации первоклассников подразумевает проведение глубокого индивидуального обследования. Для диагностики психологической адаптации детей первоклассников можно использовать методики «Рисунок несуществующего животного», «Рисунок семьи» и методику «Hand-test» Э. Вагнера, Анкету для определения школьной мотивации (разработана Н.Г. Лускановой), Методику «Беседы о школе» (разработана Т.А. Нежновой). Данные методики соответствуют возрастным особенностям.

Они направлены на получение информации о качественных показателях основных необходимых изменений, которые должны произойти во всех сферах жизни и деятельности ребенка.

Главная цель диагностики – это определение детей, которые испытывают трудности в адаптации и нуждаются в профессиональной помощи. По результатам проведенного исследования должны быть определены индивидуальные траектории развития школьников и разработаны рекомендации для учителей и родителей по оказанию поддержки детям в процессе их школьной адаптации.

Основным направлением диагностической деятельности является проведение

анкетирования и тестирования первоклассников с использованием различных методик. Они могут проводиться как в индивидуальной, так и в групповой форме.

Если после проведения диагностики и по ходу учебного процесса выявляется, что ребенок испытывает определенные трудности в классе, обязательно нужно принимать активные меры по устранению проблемы. Чем раньше это будет сделано, тем проще ему придется в дальнейшем. Коррекция школьной дезадаптации должна начинаться с установления контакта с самим ребенком. Выстраивание доверительных отношений необходимо для того, чтобы вы смогли понять суть проблемы, вместе выйти на истоки ее возникновения.

Коррекция дезадаптации требует индивидуального подхода, при котором обязательно должны учитываться:

- возрастные особенности;
- индивидуально-личностные особенности;
- проявления и первопричины дезадаптации;
- условия среды развития.

Соответственно, цель работы – помощь ребенку в самоутверждении социально приемлемым путем.

По тому же принципу нужно работать с агрессией и грубостью ребенка. Возможно, это гиперкомпенсация неуверенности в себе, неумения общаться. Соответственно, необходимо научить общаться и быть уверенным – грубость уходит сама.

Таким образом, адаптация ребёнка к школе – это сложный процесс. Если первоклассник не смог адаптироваться на ранних этапах, то может возникнуть ряд проблем, которые будут мешать ему в обучении. Педагоги и родители должны вложить в ребенка нравственные ценности, указать правильные жизненные ориентиры и всячески поддерживать ребенка в его начинаниях. Именно от взаимодействия родителей и учителей будет зависеть кем станет ребёнок в жизни, чего добьётся и достигнет ли он успеха.

Список литературы

1. Об утверждении Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020- 2025 годы. Постановление Правительства РК от 27.12. 2019 г. № 988.
2. Статья Главы государства "Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания" Доступно https://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya
3. Есембаева М.О. Психологические проблемы в период адаптации у детей младшего школьного возраста. Непрерывное образование: проблемы и перспективы. Труды международной научно-практической конференции. – Алматы: Изд-во АГТУ, 2006. – С. 65-68.
4. Сапарбаева М.Б. Адаптация первоклассников к обучению в школе средствами физического воспитания: Автореф. дис.канд. пед. наук. Алматы, АГТУ, 2002. – 34 с.
5. Школьная адаптация: механизмы и факторы в разных условиях обучения / М. В. Григорьева ; Пед. ин-т Саратовского гос. ун-та им. Н. Г. Чернышевского. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 2008. -с. 209
6. Борытко Н.М. Педагогика: учебное пособие / Борытко Н.М., Соловцова И.А., Байбаков А.М. – М., «Академия», 2007.59 с

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКЕ МУЗЫКИ

*Задорожная Светлана Николаевна,
ст.преподаватель кафедры искусств,
Колесникова Мария,*

студентка 3 курса специальности «Музыкальное образование»,
Костанайского регионального университета им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Бұл мақалада білім беру мазмұнын жаңартудың қазіргі кезеңіндегі музыка сабағында мектеп оқушыларының коммуникативті мәдениетін дамыту мәселесі қарастырылған. Сондай-ақ, мақалада коммуникативті мәдениеттің дамуы жүзеге асырылатын музыка сабақтарындағы іс-әрекеттің негізгі түрлері талданып, олардың көмегімен осы процесс мақсатты және жемісті жүзеге асырылатын әдістемелік әдістер сипатталған.

Түйінді сөздер: коммуникативтік мәдениет, музыкалық білім, музыка сабақтары, коммуникация.

Аннотация

Данная статья рассматривает вопрос развития коммуникативной культуры школьников на уроке музыки на современном этапе обновления содержания образования. В статье также анализируются основные виды деятельности на уроках музыки, в процессе которых осуществляется развитие коммуникативной культуры, и описываются методические приемы, с помощью которых данный процесс осуществляется целенаправленно и плодотворно.

Ключевые слова: коммуникативная культура, музыкальное образование, уроки музыки, коммуникация.

Abstract

This article considers the issue of developing the communicative culture of schoolchildren in a music lesson at the modern stage of updating the content of education. The article also analyzes the main activities in music lessons, in the process of which the development of communicative culture is carried out, and describes the methodological methods by which this process is carried out purposefully and fruitfully.

Keywords: communicative culture, musical education, music lessons, communication.

На современном этапе развития образования особую актуальность приобретают вопросы, связанные с развитием коммуникативной культуры учащихся. И это не случайно, так как от того, насколько многогранно и масштабно организовано общение личности учащегося с другими людьми и окружающим миром, во многом зависит его самореализация во всех сферах жизнедеятельности. Это также усиливает гуманистическую составляющую различных тенденций, влияющих на развитие современного общества в целом. Это во многом определяет понимание взаимодействия таких пластов как культура и образование прошлого, получивших распространение в сознании общества еще в работах великих мыслителей И.Канта, Ф.Вольтера, И.Ф.Шиллера, Г.Лессинга и многих других.

Современная трактовка коммуникативной культуры личности предполагает принципиально новые требования к образованию, которые включают не только подготовку к обучению и познанию, но и к умению выстраивать полноценное общение во всех аспектах жизни и деятельности личности учащегося [1, с. 25]. На это направлено издание многочисленных научных работ, которые посвящены отдельным аспектам развития коммуникации учащихся в соответствии с реалиями времени и современного образовательного процесса, и формированию процесса развития коммуникативной культуры в целом. Философские исследования М. М. Бахтина, Л. Н. Когана, М. К. Мамардашвили позволяют выявить закономерные связи и отношения коммуникации и культуры общения. В работах психологов Ю. М. Жукова, Г. М. Андреевой, Ю. Н. Емельянова, Л. А. Петровской коммуникативная культура личности рассматривается

как одна из характеристик ее коммуникативного потенциала, как синоним термина культура общения.

По мнению большинства ученых, коммуникативная культура является составной частью общей культуры человека в единстве его личностных и социальных ценностей и рассматривается как совокупность норм и правил, регулирующих взаимодействие людей. Таким образом, развитие коммуникативной культуры является динамичным процессом, направленным на обеспечение готовности личности к самореализации и самоутверждению. Применительно к современной школе, развитие коммуникативной культуры учащихся является объективной необходимостью, целевая направленность которой связывается с воспитанием личности ученика, которую характеризует не только познавательность в различных областях обучения, но и коммуникабельность, и толерантность, ответственность и инициативность в принятии решений в различных жизненных ситуациях.

Одновременно с этим, одна из задач современного образования заключается в повышении эффективности обучения за счет обеспечения педагогических условий, необходимых для преодоления определенных трудностей. Эффективность, в свою очередь, зависит от гармоничного развития психических функций учащегося, таких как **память, мышление, внимание, воображение**. Поэтому профессиональные **коммуникативные учебные действия** решают задачу обеспечения социальной толерантности и внимательное отношение к коллективному обсуждению проблем, умению интегрироваться в группу и продуктивное сотрудничество. Направленность **коммуникативных учебных действий** формирует умения:

- участвовать в коллективном обсуждении,
- принимать различные точки зрения на одну и ту же проблему,
- формулировать суждения и высказывать их, аргументируя свою точку зрения,
- совершенствовать свои коммуникативные навыки, опираясь на знания [2, с. 13].

Предмет «Музыка» является многоаспектным в плане проявления коммуникативной культуры учащимися. Он включает в себя активное взаимодействие с музыкальными произведениями, анализом и обсуждением услышанного, общением с учителем и сверстниками. Коммуникативные учебные действия по предмету «Музыка» формируют *умение слушать*, способность встать на позицию другого человека, вести диалог, участвовать в обсуждении значимых для каждого человека проблем жизни и продуктивно сотрудничать со сверстниками и взрослыми. **К коммуникативным учебным универсальным действиям** относятся:

- **планирование учебного сотрудничества с учителем и сверстниками** – определение цели, функций участников, способов взаимодействия;
- **постановка вопросов** – инициативное сотрудничество в поиске и сборе информации;
- **умение с достаточной полнотой и точностью выражать свои мысли в соответствии с задачами и условиями коммуникации.**

Важнейшей сущностной чертой коммуникативных задач на уроках музыки является их эстетическая направленность, которая, в свою очередь, предопределяется спецификой предмета, особенностями художественного взаимодействия учителя и учащихся с музыкой. Встречающийся в музыкально-педагогической практике разнообразный круг задач коммуникативного плана, в конечном счете, связан с решением главной из них – созданием в школьных музыкальных занятиях ситуации эстетической коммуникации. Данная ситуация выступает атрибутивным, перманентным явлением в целостном музыкально-педагогическом процессе. По своей сущности она представляет собой сложный по структуре и творческий по содержанию процесс художественно-эстетического общения и идентификации учителя и учащихся с художественным миром музыкального произведения, основанный на законах и требованиях художественно-

эстетического познания музыкального искусства.

Педагогу-музыканту следует иметь в виду, что в художественном общении учащихся с музыкальным искусством всегда присутствует два уровня такого общения: непосредственное – общение учащихся с музыкой и опосредованное – их общение через музыку друг с другом, с учителем. На этой основе учитель музыки посредством музыкально-коммуникативной деятельности решает ряд задач: актуализировать и обобщить жизненный и музыкальный опыт школьников, необходимый для постижения художественного мира данного музыкального произведения, найти наиболее целесообразную форму преподнесения учащимся собственно музыкальной и другой художественно-дидактической информации на уроке, творчески осмыслить и реализовать в художественно-коммуникативном плане его драматургию.

В решении этих задач особое место принадлежит музыкально-исполнительской деятельности учителя и учащихся, которая протекает в различных видах (пение, игра на музыкальном инструменте, движение под музыку и т.д.) и по существу сама выступает в роли специфической формы музыкально-педагогического общения. Важную функцию в создании ситуации эстетической коммуникации выполняют такие личностно-коммуникативные средства, как эмоционально-эстетическая отзывчивость и восприимчивость, мимика, пантомимика, речь. О значении и сущности каждого из этих средств будет сказано ниже. Здесь же хотелось бы обратить внимание на роль речи как важного и неотъемлемого инструмента учителя музыки.

Слово учителя о музыке является как бы продолжением самой музыки и поэтому окрашивается в те тона и краски, которые присущи ее эмоционально-образному строю. Речь педагога в ситуации эстетической коммуникации призвана предвосхищать и подчеркивать особенности содержания музыки, вести ученика по пути активно-творческого, духовно-личностного с ней взаимодействия. Следует отметить, что слово учителя, сопровождающее процесс художественного общения с музыкой, не должно сковывать творческую инициативу ребенка, его желание самому «разгадать» интонационно-художественную идею музыкального произведения [3, с. 27]. Лаконичные, эмоционально насыщенные обращения учителя музыки к детям должны касаться тех сторон художественного мира музыкального произведения, в которых прежде всего отражаются человеческие чувства, мысли и отношения.

Важную роль в создании ситуации эстетической коммуникации выполняет еще одна стадия, которую условно можно назвать аналитической. Основная ее функция – установление обратной связи в музыкально-педагогическом общении, что обусловлено решением целого ряда художественно-коммуникативных задач: определением эмоционального состояния отдельных учащихся и класса в целом; выявлением особенностей их художественно-мыслительной деятельности; установлением степени их готовности к взаимодействию с музыкой, с друг другом и т.д. Все эти и многие подобные задачи преследуют одну цель – собрать всестороннюю информацию о жизни ребенка на уроке музыки, удостовериться, насколько верными оказались собственные предпринятые действия для полноценного протекания процесса художественного общения с музыкой, для творческой самореализации учащихся в этом процессе. Осознание учителем музыки важности этих задач и готовность к их выполнению позволяют ему своевременно вносить необходимые коррективы в художественно-педагогический процесс, оптимальным образом организовывать собственную художественно-коммуникативную деятельность.

В работе по развитию у младших школьников коммуникативной культуры на уроках музыки определяются такие критерии, как:

- потребность в общении со взрослыми и сверстниками: согласование усилий по достижению общей цели, организации и осуществлению совместной деятельности;
- владение определенными вербальными и невербальными средствами общения;

- понимание возможности различных позиций и точек зрения на какой-либо предмет или вопрос; согласование усилий по достижению общей цели, организации и осуществлению совместной деятельности, умение договариваться, находить общее решение;

- эмоционально позитивное отношение к процессу сотрудничества: ориентация на позицию других людей, отличную от собственной, уважение иной точки зрения; умение аргументировать свое предложение, убеждать и уступать; рефлексия своих действий.

Школьники всегда готовы делиться тем, что они хорошо знают (своими выводами, находками), подобная форма располагает к общению на заданную тему. Следовательно, идет активная работа по формированию речевых навыков, умения общаться с аудиторией. Развивается умение отстаивать свою точку зрения, использовать доказательства, делать выводы. При этом в процессе развития школьники занимаются конкретным, интересующим их делом, а не повторной работой, результаты которой уже достигнуты. Следовательно, сохраняется интерес к познанию. Также развивается самостоятельность, повышается работоспособность, вырастает чувство ответственности за проделанную работу, в целом повышается творческий потенциал. При подготовке к занятию учитывается уровень знаний и возможностей каждого школьника, учащемуся не дается не усвоенный им материал в качестве контроля знаний, он предлагается для наблюдения и дальнейших выводов.

На уроках музыки обязательно применяются различные составляющие коммуникативной деятельности детей, такие как: вокальные упражнения, игры, попевки и упражнения на развитие дыхания, скороговорки, музыкально – двигательные упражнения. Пение – это вид музыкального искусства, в котором музыка органически связана со словом. Поэтому пение ещё иначе называют музыкальной речью. Но дети младшего школьного возраста не всегда могут сразу правильно произнести услышанное ими слово и тем более пропеть его под музыку. Здесь также играет свою роль стеснение, так как не все могут сразу свободно петь. В этой ситуации можно использовать для начала скороговорки, которые оказывают огромную помощь в речевом развитии младших школьников. Произношение этих весёлых, шуточных предложений развивает не только чувство юмора, но и артикуляцию.

При знакомстве с музыкальными и шумовыми звуками, проводятся на уроках такие игры, как: «Весёлая песенка», «Что шумит, кто звучит?», «Шумит, поёт, играет». Эти игровые задания развивают представление школьников о мире звуков вокруг них, учат различать музыкальные и шумовые звуки, развивают тембровый и музыкальный слух, прививают навыки коллективного игрового творчества. В этих играх пользуются карточками с изображением различных предметов, способных издавать какие-либо звуки. Школьники называют предмет или объект, изображённый на карточке, и озвучивают его своим голосом, при этом определяя, какой звук звучит, музыкальный или шумовой. Когда предметы определены, игроки с карточками в руках могут спеть весёлую песенку в соответствии с тем или иным изображением по «цепочке». Примеры вопросов и ответов: Колокольчик – звенит, пчёлка – жужжит, волна – шумит, дудочка – играет.

Большую роль в процессе развития коммуникативных умений и навыков играет танцевально-двигательная терапия. Она развивает чувство ритма, координацию, творчество, фантазию, способствует сплочению обучающихся внутри класса. В практике работы применяются на уроках музыки **исполнение песен с движениями** в характере музыки, проводятся на уроках небольшие **музыкальные физкультминутки**, придумываются вместе с учителем небольшие **музыкально-ритмические номера** на песни с ярким, образным содержанием. Например, ученикам очень нравятся такие песни как, «Аэробика для Бобика» муз. Д.Тухманова, «Зверобика» муз А. Савельева, «Пласти-

линовая ворона» муз. Г.Гладкова.

Важным моментом в организации урока является **постановка темы** в качестве не конкретного утверждения, а **проблемы**, которая решается в процессе урока. Ученикам важно видеть и ставить проблемы окружающей их жизни, уметь находить возможные *пути их решений* через *искусство*. Понятие развития, «существования в процессе» совершенно естественно для музыки и других временных искусств. Поэтому, чтобы урок был интересным, захватывающим, он должен строиться с учетом драматургии. Драматургический подход к обучению – это общение на основе *совместного проживания урока* всеми его участниками. Урок музыки выстраивается по принципу развития и смены эмоциональных состояний, связанных с этапами драматургии урока, такими как вступление (сообщение темы), завязка (постановка проблемы), развитие (изложение материала), эмоциональная кульминация (разрешение проблемы), заключение (вывод).

Урок музыки в школе должен отвечать всем современным методическим и дидактическим требованиям, давать наглядное, образное, целостное представление о мире искусства. Здесь на помощь учителю приходят **информационно-коммуникативные технологии**. Они усиливают положительную мотивацию к обучению, активизируют познавательную деятельность обучающихся на уроке, формируют **информационно-коммуникационную компетенцию обучающихся**, дают возможность учителю использовать большое количество различного дидактического и наглядного материала (использование компьютерных презентаций, видеофрагментов, музыкальных фонограмм, всевозможных дидактических игр, карточек, тестов по предмету).

Наличие компьютера, DVD, проектора позволяют широко использовать на уроках многочисленные **видеоматериалы** (музыкальные мультфильмы, видеофрагменты оперных и балетных спектаклей, концертных выступлений известных исполнителей и т.д.), включать видео – вопросы при проведении тестирования при завершении изучения больших тем и разделов учебной программы. Использование вышеперечисленных методов и средств обучения, позволяют формировать *коммуникативные умения и навыки буквально с первых уроков и в целом содействуют развитию* коммуникативной культуры школьников на уроке музыки. В конечном итоге, эта работа способствует повышению статуса предмета «Музыка» среди других школьных дисциплин, хорошиими результатами обучения учеников. Создаётся благоприятная атмосфера на уроке, помогая детям научиться общению и **взаимодействию со сверстниками и учителем** при выполнении общих задач.

Список литературы:

1. Дубровина И.В., Прихожан А.М., Зацепин В.В. Возрастная и педагогическая психология/ И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. – М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 320 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология/ И.А.Зимняя. – М.: ЛОГОС, 2001. – 384 с.
3. Казаева Т.Н. Развитие речи младших школьников /Т.Н.Казаева // Начальная школа. – 2007. – №6. – С.76- 79.
4. Современный урок музыки/ Т.А.Затямина. учебно-методическое пособие. 3-е изд. Москва «Глобус»,2010 г.
5. Давыдова М.А. Уроки музыки, Москва, «Вако», 2010 г.
6. Матюхина М.В., Михальчик Т.С., Прокина Н.Ф. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов пед. ин – тов. по спец. № 2121 «Педагогика и методика нач. обучения»/М. В. Матюхина, Т. С. Михальчик, Н. Ф. Прокина и др.; Под ред. М. В. Гамезо и др.- М.: Просвещение, 1984.

РАЗВИТИЕ СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ КАК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Займұлдынова Шынар Бейбутовна,
магистрант 1 курса ОП 7М01101-Педагогика и психология,
Научный руководитель: *Смағлий Т. И.,*
канд. пед. наук, доцент кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Мақалада өзекті мәселелердің бірі – тұлғаның стресстік тұрақтылығын дамыту туралы айтылады. Мақалада стресске төзімділік ұғымы талданады, оның құрылымы мен деңгейлері сипатталады, оқытудағы стресстің себептері ашылады.

Түйінді сөздер: стресс, стресске төзімділік, мұғалім, белсенділік.

Аннотация

Статья затрагивает одну из актуальных проблем – развитие стрессоустойчивости личности. В статье проанализировано понятие стрессоустойчивости, описана ее структура и уровни, раскрыты причины стресса в педагогической деятельности.

Ключевые слова: стресс, стрессоустойчивость, педагог, деятельность.

Abstract

The article touches upon one of the urgent problems – the development of personality stress resistance. The article analyzes the concept of stress resistance, describes its structure and levels, reveals the causes of stress in teaching.

Keywords: stress, resistance to stress, teacher, activity.

Реформирование системы образования Республики Казахстан существенно повышает требования к учителю, и, как следствие, усиливает напряжённость, свойственную педагогической деятельности, приводит к стрессам. Однако если учитель обладает высокой стрессоустойчивостью, то проблемные ситуации, возникающие в работе, воспринимаются им не как стрессовые, угрожающие, а как требующие разрешения и обеспечивающие развитие. Это актуализирует вопросы формирования стрессоустойчивости педагога.

Проблемами стрессоустойчивости в свое время занимались такие ученые, как А.А. Андреева, А.А. Баранов, Н.И. Бережная, В.А. Бодров, Б.Т. Величковский, Ю.В. Щербатых, Л.В.Куликов и другие.

Анализ литературы свидетельствует, что данное понятие еще не обрело научной завершенности, ему пока не дано исчерпывающего определения.

Так, согласно В.А. Бодрову, стрессоустойчивость представляет собой интегративное свойство человека, характеризующее степень его адаптации к воздействию экстремальных факторов внешней и внутренней среды и деятельности, а также уровень функциональной надежности субъекта деятельности и развития механизмов регуляции (психических, физиологических и социальных) текущего функционального состояния и поведения в этих условиях. По его словам, стрессоустойчивость отражается в активности ресурсов организма и психики, направленных на предупреждение функциональных расстройств, негативных эмоциональных переживаний и нарушений эффективности и надежности деятельности [1].

С.В. Субботин под стрессоустойчивостью понимает комплексную индивидуальную психологическую особенность, заключающуюся в специфической взаимосвязи разноуровневых свойств индивидуальности, и характеризующейся биологическим, физиологическим и психологическим гомеостазом системы. Подобный гомеостаз определяет оптимальное взаимодействие субъекта с окружающей средой в различных условиях жизнедеятельности [2].

В статье А.П. Катунина отмечается, что стрессоустойчивость является одним из важных психологических факторов обеспечения надежности, эффективности и успеха профессиональной деятельности как индивидуальной, так и совместной. Также автор утверждает, что стрессоустойчивость является частным случаем психической устойчивости, проявляющейся при действии стресс-факторов, и их специфичность будет определяться конкретным видом деятельности [3].

А.А. Андреевой стрессоустойчивость рассматривается как «комплексное качество личности, которое характеризуется необходимой адаптацией к воздействию внешних и внутренних факторов в процессе деятельности, что обеспечивает успешное достижение цели деятельности и реализуется с помощью средств собственного поведения в эмоциональной, мотивационной, когнитивной и поведенческой сферах деятельности личности» [4, с. 39].

По мнению Т.С. Тихомировой, «стрессоустойчивость – это способность личности противостоять стрессу, самостоятельно решать проблемы, возникающие на пути духовного роста и физического самосовершенствования» [5, с. 4].

Резюмируя вышесказанное, можно сделать вывод о том, что, несмотря на многообразие определений стрессоустойчивости, она является интегративной характеристикой личности и позволяет ей преодолевать стресс.

Применительно к педагогической профессии, стрессоустойчивость рассматривается как свойство психики, благодаря которому педагог способен успешно осуществлять необходимую деятельность в сложных эмоциональных условиях (Л. М. Митина) [6].

Причинами возникновения стресса в педагогической деятельности являются следующие:

- несоответствующая профессиональным требованиям нагрузка (перегрузка);
- неорганизованность, неправильное распределение временем, тем самым нехватка его на более важные дела, приводящие к спешке и панике;
- большая ответственность;
- агрессивное отношение со стороны родителей учащихся;
- ситуации, вызванные эмоциональными действиями;
- несоответствие ожидаемых и реальных ситуаций;
- взаимодействие с классом и с коллективом школы.

Поэтому формирование устойчивости к психическому стрессу является профессионально значимым качеством педагога, от которого зависит не только успешность педагогической деятельности, усиление продуктивности обучения и воспитания, но и свойством, способствующим самореализации педагога как личности.

В связи с тем, что стрессоустойчивость – это комплексное свойство личности, то необходимо уточнить ее компонентный состав.

Необходимо отметить, что в данном вопросе среди ученых также нет единой точки зрения. В частности, М.Л. Хуторная трактует стрессоустойчивость как психологическое образование, включающее два компонента: личностный компонент, определяющий развитие когнитивной, мотивационной и эмоционально-регулятивной функций, и поведенческий компонент, включающий актуализацию и применение антистрессовых стратегий [7, с. 39]. И.А. Усатов, рассматривая содержание компетенций, способствующих стрессоустойчивости, выделяет в ее структуре пять компонентов: мотивационный, когнитивный, поведенческий, ценностно-смысловой и эмоционально-волевой [8, с. 24].

В ходе изучения содержания стрессоустойчивости, нами были выделены основные компоненты стрессоустойчивости (рисунок 1):

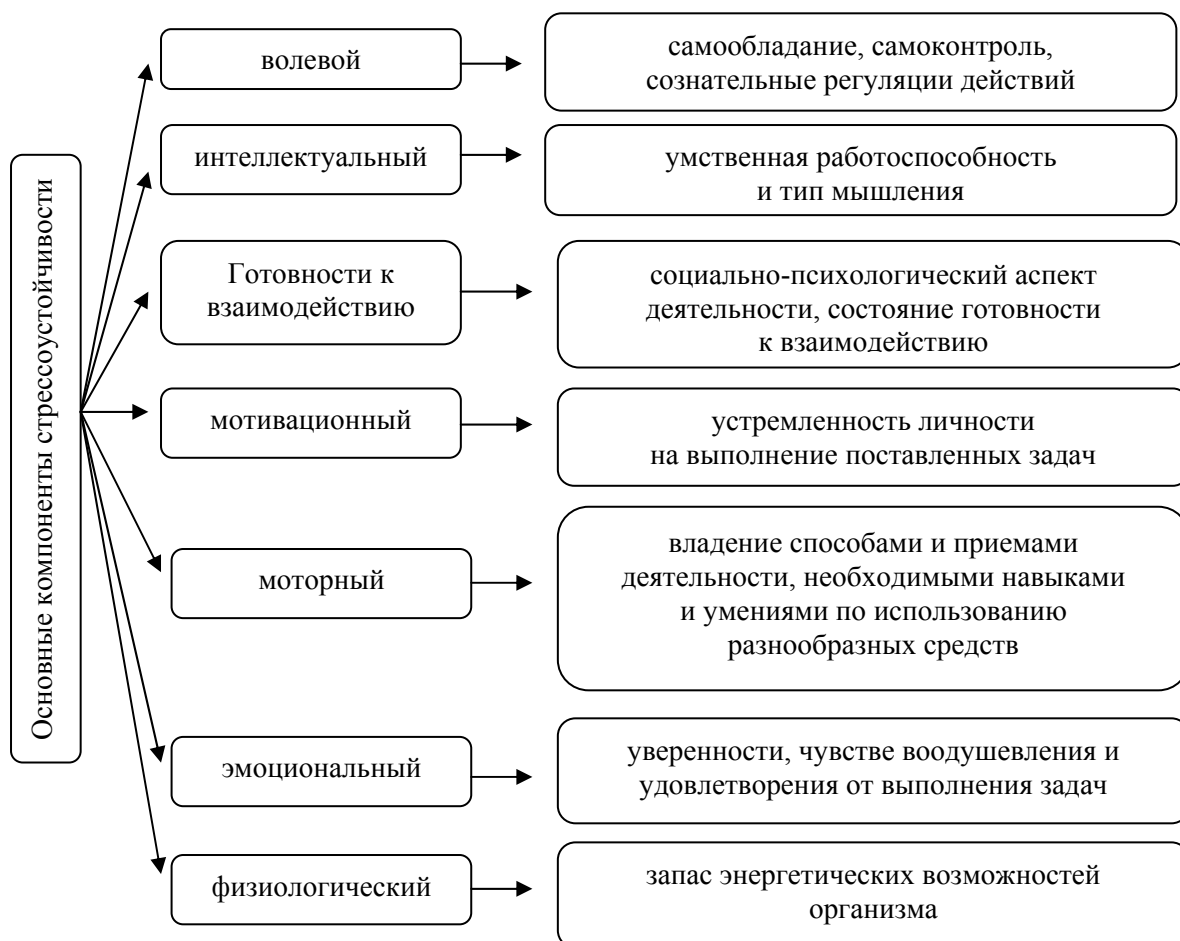

Рисунок 1. Основные компоненты стрессоустойчивости

Стрессоустойчивость – динамичное образование и может проявляться на трех уровнях: высоком, среднем, низком.

При высоком уровне стрессоустойчивости человек способен не поддаваться панике, душевному расстройству. Основные признаки данного уровня: сохранение спокойствия в раздражающей обстановке (ссора, крики, отвлекание), умение ориентироваться при критической ситуации, контроль эмоций. Людям, имеющим высокий уровень стрессоустойчивости, гораздо проще принимать критику.

Для личности со средним уровнем стрессоустойчивости характерна адекватная оценка своих способностей, умение ставить перед собой достижимые цели, соответствующие возможностям. Они адекватно переносят негативные ситуации, но при длительных отрицательных действиях способны проявить стресс.

Низкий уровень стрессоустойчивости выявляется у слабых, тревожных людей. Стрессовые ситуации они обычно принимают как угрозу. Такой тип людей ищут более легкие пути решения проблемы, так как не переносят напряженные ситуации. При конфликте могут выявляться такие реакции как истерика, беспокойство, нервозность, проявляться смена настроения и низкая степень внимания.

Таким образом, на основе проведенного теоретического исследования нами были сделаны следующие выводы:

1) стрессоустойчивость педагога представляет собой интегративную характеристику его личности, которая оказывает стабилизирующее влияние на характер деятельности и её эффективность, обеспечивает преодоление стрессовых ситуаций и прогнозирование межличностных событий, способность к рефлексии и пониманию себя, других людей и их взаимоотношений.

2) стрессоустойчивость имеет сложную структуру и реализуется с помощью способов совладающего поведения в эмоциональной, мотивационной, когнитивной и поведенческой сферах деятельности личности.

3) в своем развитии стрессоустойчивость проявляется на трех уровнях: низком, среднем и высоком.

Дальнейшей разработки требует выявление и теоретическое обоснование психолого-педагогических условий развития стрессоустойчивости будущих учителей.

Список литературы:

1. Бодров В. А. Система психической регуляции стрессоустойчивости человека-оператора / В. А. Бодров, А. А. Обознов // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 4. – С. 32-44.
2. Субботин С.В. Устойчивость к психическому стрессу как характеристики метаиндивидуальности учителя: дис. ... канд. психол. наук. – Пермь, 1992. – 152 с.
3. Катунин, А. П. Стрессоустойчивость как психологический феномен / А. П. Катунин. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. - 2012. - №9(44). – С. 243-246.
4. Андреева А. Стрессоустойчивость как фактор развития позитивного отношения к учебной деятельности у студентов: дисс. ... канд. психол. наук. – Тамбов, 2009. – 155 с.
5. Тихомирова Т.С. Формирование стрессоустойчивости школьников подросткового возраста в учебной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук.– Москва, 2004. – 23 с.
6. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М.: Академия, 2004. – 320 с.
7. Хуторная М. Развитие стрессоустойчивости студентов в условиях интеллектуальных испытаний: дисс. ... канд. психол. наук. – Тамбов, 2007. – 182 с.
8. Усатов И. А. Стрессоустойчивость личности как фактор преодоления стресса / И. А. Усатов // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – Т. 2. – С. 21-25.

РАЗВИВАЮЩИЙ КУРС «МЫ ПРИШЛИ В ШКОЛУ!» КАК СРЕДСТВО СОЗДАНИЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ УСПЕШНОЙ АДАПТАЦИИ ПЕРВОКЛАССНИКОВ К ОБУЧЕНИЮ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ РК

Замашникова Татьяна Евгеньевна,
педагог-психолог,
г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Білім беру мазмұнын жаңарту орта білім беру моделін қайта қарауды қарастырады: құрылымын, мазмұнын, тәсілдерін, әдістерін, оқушылардың жетістіктерін бағалаудың принципіалды жаңа жүйесін енгізуді. Осыған байланысты бейімделудің мәніне деген көзқарастар өзгеріп, сәтті бейімделу критерийлерінің тізімі кеңейді және бірінші сынып оқушыларын психологиялық-педагогикалық қолдауға бағытталған бейімдеу бағдарламасын құру қажеттілігі туындайды.

Мақсаты: «Біз мектепке келдік!» дамытушы курстық бағдарламасын енгізу арқылы бірінші сынып оқушыларына жаңартылған білім беру мазмұнына бейімделу кезеңінде оларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету.

Түйінді сөздер: бірінші сынып оқушыларының бейімделуі, білім берудің жаңартылған мазмұны, білім беру мазмұнын жаңарту, психологиялық-педагогикалық қолдау, дамытушы курс.

Аннотация

Актуальность. Обновление содержание образования предполагает пересмотр самой модели среднего образования: структуры, содержания, подходов, методов, внедрение принципиально новой системы оценивания достижений учащихся. В связи с этим изменились подходы к сущности адаптации, расширился список критериев успешной адаптации, появилась необходимость в создании адаптационной программы, направленной на психолого-педагогическую поддержку первоклассников.

Цель: оказание психолого-педагогической поддержки учащимся первых классов в период их адаптации к условиям обновленного содержания образования путем внедрения программы развивающего курса «Мы пришли в школу!».

Ключевые слова: адаптация первоклассников, обновленное содержание образования, развивающий курс, психолого-педагогическая поддержка.

Abstract

Relevance. Updating the content of education involves revising the very model of secondary education: structure, content, approaches, methods, the introduction of a fundamentally new system for assessing student achievement. In this regard, the approaches to the essence of adaptation have changed, the list of criteria for successful adaptation has expanded, and it became necessary to create an adaptation program aimed at psychological and pedagogical support of first-graders.

Purpose: to provide psychological and pedagogical support to first-grade students during the period of the iradaptation to the conditions of the updated content of education by introducing a development course program “Wecame to school!”.

Keywords: adaptation of first graders, updated content of education, updating the content of education, psychological and pedagogical support, developmentcourse.

В условиях влияния цифрового общества, акселерации, интенсификации образовательного процесса, изменения требований к обучающимся в связи с обновленным содержанием образования и др. возрастают риски образовательной среды, вызывающие среди прочих сложности процесса адаптации детей, особенно, на начальной ступени школьного образования. Обновление содержание образования предполагает пересмотр самой модели среднего образования, его структуры, содержания, подходов, методов обучения и воспитания, внедрение принципиально новой системы оценивания достижений учащихся. В связи с внедрением в начальной школе обновленной системы образования изменились подходы к сущности адаптации, значительно расширился список критериев успешной адаптации.

На современном этапе образования проблема адаптации детей к школьной жизни стала наиболее актуальной, так как стандарт впервые определяет такую составляющую, как здоровье школьников, в том числе и психологическое, в качестве одного из важнейших результатов образования. Приоритетным направлением новых образовательных стандартов является реализация развивающего потенциала общего среднего образования, главной задачей становится обеспечение развития универсальных учебных действий как психологической составляющей ядра образования. Обучение ориентировано на развитие учащихся, учет их способностей и всестороннее раскрытие их интеллектуального и личностного потенциала [4, с.9].

Начало обучения в школе – это не только учеба, новые знакомые и впечатления. Это новая среда и необходимость подстраиваться под новые условия деятельности, включающие в себя физические, умственные, эмоциональные нагрузки для детей. Ребенок, пришедшего впервые в школу, встречает новый коллектив детей и взрослых. Ему нужно установить контакты со сверстниками и педагогами, научиться выполнять требования школьной дисциплины, новые обязанности, связанные с учебной работой [2, с.249]. Опыт показывает, что не все дети готовы к этому. Некоторые первоклассники, даже с высоким уровнем интеллектуального развития, с трудом переносят нагрузку, к которой обязывает школьное обучение. Для многих первоклассников, и особенно шестилеток, трудна социальная адаптация, так как не сформировалась еще личность, способная подчиняться школьному режиму, усваивать школьные нормы поведения, признавать школьные обязанности.

В этом возрасте происходит кризис семи лет. Независимо от того, когда ребенок поступил в школу (в шесть или в семь лет), он в какой-то момент своего развития проходит через кризис. В этот кризисный период у ребенка происходит обобщение переживаний. Последовательность неудач или успехов, каждый раз переживаемых ребенком, приводит к формированию устойчивого эмоционального комплекса –

чувства неполноценности, неуверенности, унижения или чувства собственной значимости, образованности, уникальности. Возникающие переживания, подкрепляясь соответствующими событиями и оценками, фиксируются в структуре личности и влияют на развитие самооценки ребенка, на уровень его притязаний, как механизмы процесса адаптации [3, с.117].

К 6-7 годам кора больших полушарий является уже значительно зрелой. Однако наиболее важные отделы головного мозга, отвечающие за программирование, регуляцию и контроль сложных форм психической деятельности, у детей этого возраста еще не завершили своего формирования [5, с.239]. Поэтому первоклассники легко отвлекаются, неспособны к длительному сосредоточению, обладают низкой работоспособностью, быстро утомляются, возбудимы, эмоциональны, впечатлительны [6, с.120].

Моторные навыки, мелкие движения рук еще очень несовершенны, что вызывает трудности при овладении письмом, работе с бумагой, ножницами. Внимание еще слабо организовано, имеет небольшой объем, плохо распределяется, неустойчиво. У них хорошо развита произвольная память, фиксирующая яркие, эмоционально насыщенные для ребенка сведения и события его жизни. Мышление первоклассника преимущественно наглядно-образное. Поведение также нередко отличается неорганизованностью, несобранностью, недисциплинированностью. Став школьником, ребенок лишь постепенно учится управлять собой, строить свою деятельность в соответствии с поставленными целями и намерениями.

В связи с этим комплексная психолого-педагогическая задача школьного обучения состоит в том, чтобы не только обеспечить усвоение совокупности конкретных знаний по школьным дисциплинам, но и сформировать у учащихся представления об обобщенных приемах и способах выполнения различных умственных действий, что, в свою очередь, обеспечит лучшее усвоение конкретного предметно-учебного содержания. Это и есть, с одной стороны, механизм умственного развития, а с другой стороны – это путь формирования психологической основы обучения, обладающей внутренним потенциалом развития, который позволит в будущем осуществляться не только саморазвитию и саморегуляции личности, но и эффективному самостоятельному приобретению знаний. Достижения данных задач невозможно без создания для первоклассников таких условий обучения, которые привели бы к успешной адаптации учащихся.

Необходимо помнить, что трудности, возникающие у детей на начальной стадии процесса школьного обучения, без своевременной и квалифицированной коррекционно-развивающей работы, как правило, перерастает в хроническую неуспеваемость. Известно, что состояние длительной неуспешности в дальнейшем способствует формированию девиантных форм поведения, социальной дезадаптации детей в целом [6, с.118].

Предлагаемый комплекс занятий развивающего курса «Мы пришли в школу!» представляет собой обобщение опыта работы и создание целостной системы адаптации и развития познавательной сферы первоклассников в условиях обновленного содержания образования. Сборник предназначен для учащихся 1-х классов. Все включенные в него занятия апробированы психологами ГУ «Гимназия имени А.М.Горького отдела образования акимата г. Костаная», их использование позволяет оказывать психолого-педагогическую поддержку учащимся первых классов в период их адаптации к условиям обучения в школе, формировать целостную психологическую основу обучения, которая обеспечивает не только развитие личности школьников, но и возможность их самостоятельного развития в будущем.

Определяя содержание занятий курса, мы основывались, прежде всего, на: 1) знаниях особенностей адаптационного периода первоклассников; 2) анализе психологических причин трудностей, которые испытывают младшие школьники при усвоении учебного материала по основным школьным дисциплинам; 3) необходимости целенаправленного формирования психологических новообразований младшего школьного возраста.

Поэтому занятия развивающего курса «Мы пришли в школу!» начинаются с адаптационных игр и упражнений, позволяющих своевременно выявлять и корректировать проблемы адаптации, мобилизовать внутренние ресурсы учащихся, развивать умение самостоятельно активно участвовать и сотрудничать со сверстниками. Последующие занятия направлены на развитие познавательной сферы школьников, так как именно она обеспечивает основу успешности школьного обучения. Кроме того, одной из важных задач, поставленных в программе курса, рассматривается появление позитивных сдвигов в мотивационно-личностной сфере учащихся.

Содержанием второй части этих занятий явилось развитие познавательных процессов (восприятия, внимания, памяти, мышления, воображения); формирование психологических предпосылок овладения учебной деятельностью, т.е. таких психологических качеств и умений, без которых успешно учебная деятельность осуществляться не может (умение копировать образец, заданный как в наглядной, так и в словесной формах; умение слушать и слышать учителя, т.е. умение подчиняться словесным указаниям учителя; умение учитывать в своей работе заданную систему требований); формирование психологических новообразований младшего школьного возраста (внутреннего плана действия, т.е. умения выполнять задания в интеллектуальном плане без опоры и реального манипулирования объектами; произвольности в управлении не только двигательными, но, главным образом, интеллектуальными процессами – восприятием, вниманием, научиться произвольно запоминать, подчинять мыслительную деятельность поставленной задаче; рефлексии, т.е. умения осознавать свои психические процессы, ход своей деятельности, анализировать свой ответ, затруднения, ошибки).

Важным моментом занятий является выполнение упражнений для улучшения мозговой деятельности (психологическая гимнастика). Имеется много данных об улучшении показателей различных психических процессов под влиянием физических упражнений: увеличивается объем памяти, повышается устойчивость внимания, ускоряется решение элементарных интеллектуальных задач, убыстряются психомоторные процессы [1, с.79]. Тем самым обеспечивается более высокий уровень работоспособности, который не может не влиять положительно на успешность учебной деятельности. Для каждого занятия подобраны специальные упражнения, стимулирующие те психические функции, которые подлежат развитию.

На занятиях не ограничивается самостоятельность и активное участие детей в решении задач. Использование детской гипотезы позволяет раскрыть возможности и способности ребенка через творческую деятельность в учебном процессе. Общая атмосфера на занятиях психологического развития создает особый положительный эмоциональный фон: раскованность, интерес, желание научиться выполнять предлагаемые задания. Осознание своих успехов способствует раскрытию психологических возможностей учащихся, повышению их самооценки, уверенности в себе. Этот эмоциональный фон, положительное отношение к заданиям учителя на занятиях развивающего курса имеют определенное последствие и постепенно распространяются на обычные школьные уроки.

Усвоение обобщенных когнитивных знаний, умений и навыков, рассматриваемое как один из результатов развивающей работы по данной программе, и является не целью, а средством формирования у школьников психологических познавательно-личностных структур. И это очень важно, так как смещает акцент в школьном обучении с «интеллектуального натаскивания» учащихся на их познавательно-личностное развитие.

Другой важной стороной психологического развития учащихся является закладывание эмоционально-личностного отношения к усваиваемым метазнаниям: стремление доказывать свою точку зрения, критически осмысливать свой ответ и мнения своих одноклассников, положительно-эмоционально относиться к изучаемому материалу и к учению в целом, формирование адекватной самооценки, что является необходимым для ста-

новления мировоззрения условием формирования направленности личности учащихся.

Адаптация первоклассника к школе – процесс достаточно длительный. По данным психологов, процесс адаптации может продолжаться от 6-8 недель до полугода, а иногда и более. Требуется время для принятия установок, норм и ценностей новой школьной среды. Эта процедура тесно взаимосвязана с существенным напряжением всех систем организма. Результаты проведенного нами диагностического исследования показали, что уровень психологической адаптации у первоклассников существенно повысился по итогам прохождения адаптационной программы развивающего курса «Мы пришли в школу!», направленной на развитие учебной мотивации, снижение школьной тревожности и эмоционального напряжения. Положительные результаты, полученные в ходе внедрения развивающего курса, позволяют нам говорить об эффективности разработанной нами адаптационной программы. Нами было отмечено, что существует прямая зависимость между эффективностью совместно проведенной работы и деятельностного стремления большинства ее участников к самосовершенствованию, активности, познанию всего нового.

Именно в первом классе закладываются психологические особенности личности, влияющие на дальнейшее успешное обучение и социализацию ученика. От эффективного взаимодействия педагога-психолога и школьников на начальном этапе обучения во многом зависит реализация задач обновленной системы образования, направленной на воспитание личности, способной активно, творчески мыслить и действовать, саморазвиваться интеллектуально, нравственно и физически.

Список литературы

1. Агапова Е. М. Значение психолого-педагогической поддержки развития социально-личностных компетенций школьников // Высшее гуманитарное образование XXI века: проблемы и перспективы. – Самара, 2013. – С.78-83.
2. Ермакова И. П. Цена адаптации и как ее снизить // Народное образование. – 2012. – № 4. – С. 248-256.
3. Кулагина И. Ю. Условия развития учебной мотивации в начальных классах // Психология обучения. – 2014. – № 2. – С. 113-123.
4. Малхасян Е.Г. Основные аспекты обновленного содержания образования Республики Казахстан // Республиканский информационно-методический журнал «Открытая школа». - 2016.-№6 (157). – С.9-10.
5. Психология и педагогика: учебник. – М.: Юрайт, 2015. – 609 с.
6. Савина Н. Н. Школьная дезадаптация: природа, структура, причины // Наука и школа. – 2011. – № 3. – С. 118-121.

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ДЕТЕЙ С ОВЗ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Иванова Елена Николаевна,
магистр пед. наук, ст. преподаватель,
Вилкова Елена Алексеевна,
студентка 3 курса ОП «Педагогика и психология»,
Пашина Александра Сергеевна,
студентка 3 курса ОП «Педагогика и психология»,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Ерекше балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау қазіргі уақытта оқу-тәрбие процесінің міндетті бөлігі болып табылады, даму, білім беру, тәрбиелеу, әлеуметтендіру мәселелерін шешуде баланы қолдау мен көмек көрсетудің ерекше техникасы, ерекше мәдениеті ретінде әрекет етеді.

Мақсаты: мүмкіндігі шектеулі баланың қалыпты және табысты дамуы мен білім алуы үшін психологиялық жағдайлар жасаудың кейбір ерекшеліктерін қарастыру.

Түйінді сөздер: психолог, қолдау, жеке көзқарас, тәрбиеші.

Аннотация

Актуальность. Психолого-педагогическое сопровождение особых детей в настоящее время является обязательной частью образовательного процесса, выступает как сложная методика, особая культура поддержки и помощи ребенку в решении задач развития, обучения, воспитания, социализации.

Цель: рассмотреть некоторые особенности создания психологических условий для нормального и успешного развития и обучения ребенка с ОВЗ.

Ключевые слова: психолог, сопровождение, индивидуальный подход, тьютор.

Abstract

Relevance. Psychological and pedagogical support of special children is currently an obligatory part of the educational process, acts as a complex technique, a special culture of support and assistance to a child in solving problems of development, education, upbringing, socialization.

Goal: consider some of the features of creating psychological conditions for the normal and successful development and education of a child with disabilities.

Keywords: psychologist, support, individual approach, tutor.

Статистические данные показывают, что на сегодняшний день в Казахстане существует тенденция к увеличению числа детей–инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ), в зависимости от ряда причин [1]. **87 тысяч детей в возрасте до 18 лет, что составляет 1,5% от общей численности детского населения и 12,8% от общего количества инвалидов. В динамике отмечается рост количества детей в общей структуре инвалидов. Только за последние 7 лет – рост составил 2% [2].**

Проведенный опрос студентов 1 курса педагогических специальностей нашего вуза, показал: 3% только слышали об особых детях; 0, 5 % встречались в своем окружении с такой категорией детей. Студенты специальности «Педагогика и психология» отметили, что читали (15%) информацию по исследуемой проблеме. Приведенные данные позволяют утверждать о необходимости специального изучения будущими педагогами дисциплин, раскрывающих содержание, особенности воспитания и обучения детей с ОВЗ.

Инклюзивное или включенное образование – обеспечение равного доступа к образованию для всех обучающихся с учетом разнообразия особых образовательных потребностей и индивидуальных возможностей.

Термин «инклюзия» в общем обозначает процесс включения, вовлечения или вхождения во что-то, как часть целого.

Основой инклюзивного образования ребенка с ограниченными возможностями здоровья является приобретение образовательного и социального опыта воедино с ровесником. Самое существенное условие результативности инклюзивного образования – успешность социализации, введение в культуру, воспитание социального опыта всех детей, в том числе и детей с особыми образовательными потребностями

Термин «дети с ограниченными возможностями» охватывает категорию лиц, деятельность которых характеризуется каким-либо ограничением или недостатком способности проявлять активность разными способами или в рамках, считающихся нормальными для человека данного возраста [3]. Согласно точке зрения автора Т.В. Егоровой, дети с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ) – это дети, состояние здоровья которых препятствует освоению образовательных программ вне специальных условий обучения и воспитания [3].

Л.С. Выготский отмечал желательность включать детей с ограниченными возможностями здоровья в различную социально значимую деятельность, направленную на налаживание детского умения [4]. По классификации, которую предложили В.А. Лапшин и Б.П. Пузанов различаются следующие группы детей с нарушениями в разви-

тии: дети с нарушением слуха; дети с нарушением зрения; дети с тяжелыми нарушениями речи; дети с соматическими заболеваниями; дети с умственной отсталостью; дети с задержкой психического развития; дети с нарушением опорно-двигательного аппарата; дети с расстройствами раннего детского аутизма [5].

В настоящее время характерной проблемой является обучение детей с ОВЗ, у которых отмечаются трудности в организации своей учебной, коммуникативной деятельности, поведения в силу имеющихся особенностей их развития.

Наблюдения за детьми с ограниченными возможностями, проведенные современными учеными, свидетельствуют зачастую о недостаточном уровне не только речевого развития, но также крупной и мелкой моторики, дыхательного и речевого аппарата и психического состояния.

Психологи утверждают, что интеграция может обеспечить «психологическую готовность» детей к совместному обучению. Для этого обществу необходимо:

- пересмотреть своё отношение к детям с ОВЗ,
- признать их равные права на получение образования,
- разработать определенные программы сопровождения детей с ОВЗ для оптимальной реализации их возрастных возможностей.

Следовательно, включение детей с ОВЗ в среду нормально развивающихся учащихся требует существенных изменений в организации процесса обучения, необходимости обеспечения комплексного психолого-педагогического сопровождения данной категории учащихся на протяжении всего периода его обучения в условиях общеобразовательной школы.

Обществу необходимо осознать, что каждому ребенку важно создавать комфортные и благоприятные условия для его развития, которые будут учитывать его индивидуальность, особенности и потребности.

Психолого-педагогическое сопровождение ребенка с ограниченными возможностями здоровья подразумевает специально-разработанную комплексную технологию психолого-педагогической поддержки и помощи ребёнку, и его родителям в решении задач, которые связаны с воспитанием, обучением, развитием, социализацией со стороны специалистов различного профиля, действующих согласованно.

Субъектом сопровождения являются дети, их родители, воспитатели учреждения, которые участвуют в процессе обучения и воспитания ребенка.

Сопровождение осуществляется следующими специалистами:

- социальные педагоги,
- учителя-дефектологи,
- логопеды,
- психологи и педагоги.

Целью психолого-педагогического сопровождения является создание психологических условий для нормального и успешного развития, обучения ребенка.

Задачами психолого-педагогического сопровождения являются:

- оказание помощи детям, нуждающимся в особых обучающих программах;
- создание эмоционально благоприятного климата в педагогическом составе и детском коллективе;
- своевременная диагностика и коррекция нарушений в развитии;
- повышение психологической и педагогической компетентности родителей и учителей по вопросам касающихся обучения и воспитания ребенка;
- изучение индивидуальных особенностей детей [6, с.22].

Всё вышесказанное позволяет утверждать, что для включения ребенка в образовательный процесс, нужен индивидуальный подход, а обучение должно быть организовано таким образом, чтобы появилась возможность в полной мере удовлетворять потребности каждого ребенка.

В исследованиях Ю.А. Афонькиной, И.И. Усановой, О.В. Филатовой выделены этапы психолого-педагогического сопровождения.

Этап диагностики – происходит сбор необходимых данных о ребенке: первичная диагностика развития ребенка на ПМПК. Эксперты комиссии определяют проблемы ребенка в виде заключения, назначаются специализированные условия его обучения и воспитания.

Применяют такие методы как: анализ продуктов деятельности ребенка, документация, анкетирование родителей, тестирование, наблюдение, беседа.

Этап поиска – ориентирован на анализ уже приобретенной информации о психическом развитии ребенка, его социальной ситуации развития; обсуждаются способы решения проблемы и определяются специальные условия развития, обучения и воспитания ребенка.

Этап консультаций и проектирования происходит заключение договора между родителями и центром психолого-педагогической реабилитации и коррекции, родитель пишет согласие с выбором формы специального образования. Каждый специалист, изучив карту ребенка, проводит углубленную диагностику по направлениям коррекционно-развивающей работы: развитие, речевое развитие, общение, личностная сфера, навыки деятельности. Затем специалисты совместно определяют стратегию сопровождения: составляется комплексный план коррекционно-развивающего процесса в виде индивидуального образовательного маршрута.

Деятельностный этап – подразумевает собой целенаправленный психолого-педагогический процесс, в котором осуществляется взаимодействие специалистов, родителей и детей. Основу составляет – разработка и реализация комплексной коррекционно-развивающей программы индивидуального психолого-педагогического сопровождения ребенка.

При построении и реализации программы сопровождения специалистами, необходимо учитывать следующие факторы:

- индивидуальные особенности ребенка, т.е. особенность его развития, структуру дефекта, сильные и слабые стороны развития;
- уровень коммуникации и социальные навыки;
- возраст ребенка;
- наиболее сформированные навыки и возможности его адаптации;
- позиция семьи по отношению к нему, особенностям его развития, характер взаимоотношений родителей и специалиста, характер социального поведения ребенка и т.д.;
- возможности образовательного учреждения, осуществляющего сопровождение, объем коррекционных занятий, взаимодействие различных специалистов, условия, уровень разработанных специалистами программ, методических рекомендаций и дидактических материалов.

Этап рефлексии – проводится анализ возможностей реализации задач сопровождения, выполнения рекомендаций всеми участниками сопровождения. Авторы указывают на то, что этот этап может стать заключительным в реализации индивидуальной программы сопровождения.

В итоге основываясь на данных, полученных в итоговой диагностике различными специалистами, делается вывод об эффективности деятельности специалистов образовательного учреждения по созданию условий для полноценного развития ребенка с ОВЗ [7, с.16].

Основываясь на анализе специальной литературы, перечислим основные направления коррекционной работы с детьми с ОВЗ в дошкольных учреждениях:

- развитие зрительного восприятия. Коррекционная работа по развитию зрительного восприятия способствует существенному улучшению сенсорной основы когнитив-

ного развития.

- развитие осязания и мелкой моторики. Например, коррекционные упражнения направлены на формирование у детей с нарушением зрения умений и навыков осязательного мира, а также обучение их приемам выполнения предметно-практических действий. Образовательная деятельность «Художественное творчество» является наиболее интересной для детей, например, работа с нетрадиционным материалом – лепка из соленого теста (тестоластика). Таким образом, можно решить многие коррекционные психолого-педагогические задачи и привлечь родителей в совместный творческий процесс.

- ориентировка в пространстве,

- социально-бытовая ориентировка, направлена на решение проблем социализации детей с ограниченными возможностями, формирование навыков социально адаптивного поведения. Организация воспитателями встречи нового ребенка в группе как праздник «Здравствуй. Мы тебе рады!» знакомит с детьми, с элементарными правилами поведения и общения с ними, с воспитателями в игровой форме.

Важно заметить, что главным аспектом в системе сопровождения являются отношения ребенка со сверстниками. Специалистам сопровождения, тьютору нужно решать проблемные ситуации ребенка, связанные с неприятием его обществом, из-за различных стереотипов, которые условно называют «барьерами», которые препятствуют полноценному общению детей. Решение таких ситуаций призывает проводить работу, как с детьми по преодолению у них негативного отношения к детям с ограниченными возможностями здоровья, так и с самим ребенком по развитию самопринятия, поддержке его веры в свои собственные силы. Детский коллектив для ребенка является мощным ресурсом и от того как будут относиться к нему его же сверстники, во многом, будет зависеть его душевное состояние и мотивация к учебе.

Тьютор в инклюзии является новой специальностью. Тьютор (от англ. tutor) для ребёнка с ОВЗ – это специалист, который организует условия для успешной интеграции ребенка с особенностями развития в образовательную и социальную среду школы.

В психолого-педагогической литературе описаны технологии психолого-педагогического сопровождения детей с ОВЗ в условиях инклюзии: технология оценки особенностей и уровня развития ребенка; технология построения адаптированной образовательной программы; технология выделения детей группы риска; технология оценки внутригрупповых взаимоотношений; технология проведения междисциплинарных консилиумов; технология коррекционно-развивающей работы; технология психо- коррекционной работы. Перечисленные технологии будут нами исследованы в будущем.

Таким образом, для полноценного включения ребенка с ограниченными возможностями здоровья в образовательный процесс, важную роль играет индивидуальный подход, поэтому, обучение необходимо организовать, так чтобы можно было удовлетворить особые образовательные потребности каждого ребенка. Добиться хороших результатов поможет создание программы психолого-педагогического сопровождения детей с ОВЗ. Полноценное развитие любого ребенка является одной из важнейших задач общества на современном этапе развития, требующее поиска наиболее эффективных путей достижения этой цели. Защита прав ребенка на развитие в соответствии с индивидуальными возможностями является сферой деятельности во взаимодействии родителей, медицинских работников, воспитателей, педагогов, психологов, тьютеров.

Список литературы:

1. Статистические данные. <https://bala.stat.gov.kz/chislennost-detej-invalidov-ot-0-do-17-let-vklyuchitelno/>
2. <https://kursiv.kz/news/obschestvo/2019-04/v-kazahstane-rastet-chislo-detey-s-invalidnostyu>
3. Егорова, Т. В. Социальная интеграция детей с ограниченными возможностями / Т.В. Егорова. – Балашов: Николаев, 2002. – 80 с.

4. Выготский, Л. С. Основные проблемы дефектологии // Том 5 из собрания сочинений в шести томах / Л. С. Выготский. – Москва: Педагогика, 1982.
5. Лапшин, В. А. Основы дефектологии / В. А. Лапшин. – Москва: Просвещение, 1991
6. Бондаренко И.М., Ковешникова А.М. Составление индивидуальной образовательной программы психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями здоровья: Методические рекомендации, 2012. – 36 с.
7. Афонькина Ю.А, Усанова И. И, Филатова О.В. Технология комплексного психолого-педагогического и социального сопровождения ребенка дошкольного возраста: методические разработки для специалистов дошкольного образования, 2010. – 67 с.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЕЧИ И МЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ, ВКЛЮЧЕННЫХ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Изотова Ирина Анатольевна,
социальный педагог,
Королёва Елена Яковлевна,
учитель-логопед,

КГУ «Психолого-медико-педагогическая консультация»
в г. Семей УО ВКО

Аннотация

Бұл мақалада Қазақстандағы инклюзивті білім берудің мақсаттарына негізделген, отбасылардың инклюзивті білім беруді таңдауының бірқатар себептері анықталған. Балалардың дамуындағы ауытқуларды ерте түзетудің өзектілігі туралы мәселелер көтерілді. Авторлар баланың сөйлеу тілі мен танымдық іс-әрекетінің дамуы арасындағы қатынастардың аспектілерін қарастырады. Түзету жұмысының мақсаттары, міндеттері мен әдістерін белгілеу және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды сәтті әлеуметтендіру үшін алғашқы қауаларды анықтаудың маңыздылығын атап өту.

Түйінді сөздер: Ерекше білім қажеттіліктері, бейімделу, коммуникативтілік, сөйлеу, ойлау.

Аннотация

Данная статья, опираясь на задачи инклюзивного образования в Казахстане, обозначивает ряд причин, по которым семьи выбирают инклюзивное образование. Поднимается вопрос актуальности ранней коррекции отклонений в развитии детей. Авторы рассматривают аспекты взаимосвязи развития речевой и познавательной деятельности ребенка. Подчеркивают важность определения первичного дефекта для постановки приоритетных целей, задач и методов коррекционной работы и успешной социализации детей с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: Особые образовательные потребности, адаптация, коммуникативность, речь, мышление.

Abstract

The article taking into account the tasks of inclusive education in Kazakhstan, specifies some reasons according to which the families choose the inclusive education. There is the important problem of early correction of abnormalities correction in child development. The authors research the aspects of interrelation of child's speech and cognitive activities development. They emphasize the significance of the initial defect determination for setting the primary goals, tasks and methods of correction work and successful socialization of children with the specific educational needs.

Keywords: Specific educational needs, adaptation, communicativeness, speech, cogitation.

Развитие системы инклюзивного образования – одно из приоритетных направлений Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 – 2019 годы (Указ Президента РК от 01.03.2016 года № 205)

Инклюзивное образование в Республике Казахстан направлено на: вовлечение детей с ограниченными возможностями в образовательный процесс; адаптация детей с ООП в современном обществе; создание активной поведенческой установки у детей с ООП на уверенное позиционирование себя в современном обществе; умение превра-

щать свои недостатки в достоинства; изменение отношения современного общества к людям с ограниченными возможностями

Инклюзивное образование обеспечивает формирование у всех участников образовательной деятельности таких общечеловеческих ценностей, как: взаимное уважение; толерантность; осознание себя частью общества; предоставление возможностей для развития навыков и талантов конкретного человека; взаимопомощь; возможность учиться друг у друга; возможность помочь самим себе и людям в своем сообществе.

Семьи выбирают инклюзивное образование по множеству причин, но главным образом, они надеются на более широкие возможности общения их детей с их типично развивающимися сверстниками. Обычно цели семьи таковы: больше возможностей перенять адекватные образцы для подражания; больше возможностей развивать и упражнять базовые навыки, например, коммуникативные; больше возможностей завязать дружеские и другие общественные отношения с типичными сверстниками; возможность доступа к основной программе обучения; доступ к многообразию способов обучения.

Ранняя коррекция отклонений в развитии детей во всем мире является одним из приоритетных направлений специальной педагогики и психологии. Доказано исключительно важное значение раннего распознавания дефекта и ранней коррекции аномалий развития. Дело в том, что при аномальном развитии наблюдаются разной степени нарушения двигательной сферы, сужающие круг практической деятельности и тем самым обедняющие жизненный опыт ребенка. В настоящее время актуальным является включение детей с нарушениями познавательной активности в систему коррекционно-развивающего воспитания и обучения [1].

Современный и перспективный аспект рассмотрения вопроса о структуре речевого дефекта у детей с задержкой психического развития (ЗПР) определяется тесной связью процессов развития речевой и познавательной деятельности ребенка, соотношением речи и мышления в процессе онтогенеза.

В процессе развития речи можно выделить «доречевую фазу в развитии интеллекта и доинтеллектуальную фазу в развитии речи» [2, с.32].

На раннем этапе развития речи ребенка прослеживаются различные истоки (корни) мышления и речи. С одной стороны, еще до начала формирования речи проявляются зачатки интеллектуальных реакций. С другой стороны, наблюдаются доинтеллектуальные корни речи (гуление, лепет).

Таким образом, до определенного периода линии развития мышления и речи проходят как бы независимо друг от друга. Однако в период около двух лет «линии развития мышления и речи, которые шли до сих пор отдельно, перекрещиваются, совпадают в своем развитии и дают начало совершенно новой форме поведения, столь характерной для человека... Ребенок как бы открывает символическую функцию речи. Однако для того, чтобы «открыть» речь, надо мыслить. Начиная с этого периода, речь выполняет интеллектуальную функцию, а мышление становится речевым [2, с.36].

Характерным признаком клинической картины нарушений у большинства детей сЗПР является сложность речевой патологии, наличие комплекса речевых нарушений, сочетание различных дефектов речи.

Нарушения звукопроизношения у детей с ЗПР встречаются гораздо чаще, чем у детей без нарушений психического развития. Чаще всего нарушаются артикуляторно сложные звуки: свистящие, шипящие, сонорные. Часто речь таких детей напряженная, аритмичная. При этом отдельные слоги и слова ребенок произносит четко, однако, спонтанная речь неясная, смазанная.

Одним из факторов, вызывающих нарушения звукопроизношения у детей с ЗПР, в частности, смешения звуков, является недостаточная сформированность фонематического восприятия. Нарушения проявляются как в трудностях дифференциации звуков,

так и в несформированности фонематического анализа и синтеза. Нарушения звукового анализа и синтеза у этих детей очень стойкие. Они сохраняются в течение нескольких лет, вызывая нарушения чтения и письма.

Особенности словарного запаса детей с ЗПР отражают своеобразие познавательной деятельности этих детей, ограниченность их представлений об окружающем мире, трудности осознания явлений, свойств и закономерностей окружающей действительности.

В словаре детей с ЗПР преобладают существительные и глаголы. Усвоение же прилагательных вызывает определенные трудности. Возникают затруднения даже при определении цвета, а также формы предмета.

Наиболее значимым признаком лексического развития ребенка является уровень овладения обобщающими понятиями.

В сознании ребенка недостаточно закреплена связь между образом предмета и его названием. Так, вместо названия предмета, ребенок часто дает его описание.

Выявляется и неумение детей с ЗПР выделять части предметов, их цвет, величину, форму, пространственные отношения.

Дети испытывают трудности в подборе слов-антонимов и особенно слов-синонимов.

Неспособность различать глагольные формы обусловлена несформированностью морфологических обобщений и отсутствием так называемого «чувства языка» (языковой компетентности), с помощью которого нормально развивающийся ребенок усваивает практическим путем всю сложную систему родного языка.

Большие трудности вызывает у детей с ЗПР воспроизведение простых распространенных предложений. Грамматическое оформление предложений характеризуется и большим количеством аграмматизмов морфологического характера.

У детей с ЗПР отмечается и своеобразие связной речи. Для них сложен пересказ произведений (особенно повествовательного характера), составление рассказа по серии картинок, по сюжетной картинке и составление творческого рассказа, рассказа-описания. Для них характерна неосознанность и произвольность построения фразы как высказывания в целом, дети не дают развернутого ответа на вопрос взрослого, часто в ответах основная мысль перебивается посторонними мыслями и суждениями.

В настоящее время актуален вопрос отграничения общего недоразвития речи от других нарушений интеллектуальной деятельности и сенсорных дефектов, таких как олигофрения, задержка психического развития, ранний детский аутизм, нарушение слуха и задержка речевого развития. Для всех этих состояний характерно отставание в развитии речи, сходное с общим недоразвитием речи.

До определенного возраста речь и мышление развиваются независимо друг от друга. Но однажды наступает такой момент, когда они как бы «сцепляются» и если есть какие-то проблемы с мышлением, тормозится и развитие речи. А при системном речевом нарушении неизбежна вторичная задержка психического развития.

Определить первичный дефект (то есть основное нарушение, которое и вызвало все остальные) чрезвычайно важно. Потому что цели и задачи, методы и приемы коррекции ОНР как первичного дефекта и ЗПР как основного нарушения совершенно различны. Одно дело – трудности с логикой и запоминанием и совсем другое – неспособность (или ограниченная возможность) воспринимать речевой поток как совокупность неких единиц.

Список литературы:

1. Инклюзивное образование. Социальная сеть работников образования. <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/raznoe/2018/01/14/statya-po-teme-inklyuziv-za-i-protiv>.
2. Серебренникова С. Психолого-педагогическая коррекция компонентов коммуникативных умений дошкольников с нарушениями речи. – М. 2016.

РОЛЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ДЕТЕЙ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Иманбаева Куралай Есенгазыевна,
учитель начальных классов,
КГУ «Свердловская средняя школа отдела образования акимата
Алтынсаринского района» Костанайская область

Аннотация

Мақала мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру контексінде тұлғаны психологиялық-педагогикалық қолдауының өзекті мәселеріне арналған. Оның мақсаты мен міндеттері аталды, инклюзивті білім беру жағдайында бастауыш сынып оқушыларын психологиялық-педагогикалық қолдауың принциптері мен негізгі функциялары ашылды.

Түйінді сөздер: білім беру процесі, тұлғаны психологиялық – педагогикалық қолдау, әлеуметтік бейімделу, инклюзивті білім беру.

Аннотация

Статья посвящена актуальным проблемам психолого-педагогического сопровождения личности в контексте образования детей с ограниченными возможностями здоровья. Названы его цель и задачи, раскрыты принципы и основные функции психолого-педагогического сопровождения младших школьников в условиях инклюзивного образования.

Ключевые слова: образовательный процесс, психолого-педагогическое сопровождение личности, социальная адаптация, инклюзивное образование.

Abstract

The article is devoted to the actual problems of psychological and pedagogical support of the individual in the context of the education of children with disabilities. Its purpose and tasks are named, the principles and main functions of psychological and pedagogical support of primary schoolchildren in the conditions of inclusive education are revealed.

Key words: educational process, psychological and pedagogical support of a person, social adaptation, inclusive education.

В настоящее время термин «психолого-педагогическое сопровождение» используется применительно к проблемам организации обучения и воспитания в контексте модернизации образования.

Большую роль начинают играть представления о психолого-педагогическом сопровождении как системе профессиональной деятельности психолога, направленной на организацию социально-психологических условий успешного обучения и психологического развития ребенка в различных ситуациях школьного взаимодействия в процессе ориентации на зону ближайшего развития ребенка.

Психолого-педагогическое сопровождение является особым видом помощи ребенку в образовательном процессе, технологией, направленной на оказание помощи на той или иной стадии развития в решении или предупреждении возникающих проблем [1 с. 304].

Специалисты сближают понятие «сопровождение» с понятием поддержки и отмечают, что технологии сопровождения позволяют проводить анализ социальной ситуации развития ребенка, его ближайшего окружения, диагностировать уровень его психического развития, применять активные групповые методы работы, методы активно-социально-психологического обучения, а также индивидуальную работу с обучающимися, родителями, педагогами. Система сопровождения выросла из практики и ориентирована на практику [2 с. 240].

Цель психолого-педагогического сопровождения личности ребенка связана с государственным заказом на результаты образовательного процесса в школе в условиях внедрения государственных образовательных стандартов и потребностями субъектов образовательного процесса. Потребности личности в процессе психолого-педагогического сопровождения изучаются с помощью методов психолого-педагогической

диагностики [3, с. 21]. На основе полученных психодиагностических данных уточняются цель и задачи психолого-педагогического сопровождения личности ребенка.

Одной из главных задач инклюзивной образовательной среды выступает создание условий для позитивного развития личности, способной к саморазвитию, т.е. взаимодействие школьника со сверстниками и педагогами в условиях психологической защищенности и поддержки.

Именно характер отношений между участниками образовательного процесса задает пространство развития личности. Психологический компонент образовательной среды это, прежде всего, характер общения субъектов образовательного процесса, на фоне которого реализуются их потребности, возникают и разрешаются межличностные и групповые конфликты.

В образовательных учреждениях должно быть организовано качественное психолого-педагогическое сопровождение «особого ребёнка», а также создан особый морально-психологический климат в педагогическом и ученическом коллективах, основанный на понимании проблем, нужд «особенного» ребенка и на желании ему помочь.

Включение в учебно-воспитательный процесс инклюзивного образования напрямую затрагивает школьного психолога. Его роль в данном процессе – создание целостной системы поддержки, объединяющей отдельных детей и педагогов, целые классы и местное сообщество, делающей акцент на возможностях, а не на ограничениях детей. Школьный психолог сопровождает изменение школьной корпоративной культуры и помогает учителям адаптироваться к новым вызовам профессии. Суть психологической работы с детьми ОВЗ состоит в снятии нервно-психического напряжения; коррекции самооценки; развитии психических функций – памяти, мышления, воображения, внимания; преодолении пассивности; формировании самостоятельности, ответственности и активной жизненной позиции; преодолении отчужденности и формировании коммуникативных навыков.

Эти задачи педагог-психолог решает методами бесед, индивидуальных психологических консультаций, ролевых игр, тренинговых упражнений.

Ребенок не может быть адаптирован и социализирован отдельно от родительской семьи. Часто семьи отличаются гиперопекой, снижением социальной активности ребенка. Поэтому целью психологической работы с родителями становится создание условий для социальной адаптации семей с «особым» ребенком. Большая проблема при работе с детьми с ОВЗ – выявление семейных психологических механизмов, которые оказывают влияние на особенности поведения и психическое здоровье детей. Методологическим основанием этой работы является положение, что семья – это та среда, в которой у ребенка формируется представление о себе – «Я-концепция», где он принимает первые решения относительно себя, и где начинается его социальная природа [4, с.234]. Родители таких детей не только значительно дольше несут ответственность за своего ребенка, чем родители здоровых детей, но и лучше, чем кто-либо, знают его личностные особенности. Задачей психологической работы с родителями «особых детей» является выявление и развитие индивидуальных ресурсов членов семей, внутрисемейных ресурсов. Все поставленные задачи решаются через различные формы взаимодействия с семьей. **Организационно-методическое направление** деятельности педагога-психолога включает подготовку материалов к консилиумам, методическим объединениям, педагогическим советам, участие в указанных мероприятиях, а также оформление документации. Индивидуальный образовательный маршрут составляется на обучающегося с ОВЗ на учебный год и содержит реальные, конкретные цели, задачи и учебный материал, находящийся в сфере его ближайшего развития. С целью повышения качества психолого-педагогической помощи ребенку с ОВЗ перед педагогом-психологом стоит задача – для более успешной социализации детей тщательнее продумывать содержание индивидуального маршрута. С учетом индивидуального подхода к каждому обучающе-

муся создается комфортный психо-эмоциональный режим обучения, который способствует сотрудничеству («ученик – учитель», «ученик – ученик»). Специалисты консультируют педагогов по адаптации учебных программ к особенностям ребенка с ОВЗ, проводят обучающие мероприятия, направленные на совершенствование их профессионального мастерства, принятие идеологии инклюзивного образования, понимание и реализации подходов к индивидуализации обучения особых детей, разрабатывают пособия, рекомендации, информационные материалы. Нельзя забывать и о позитивном отношении и обоюдной готовности, которые необходимо формировать в школе и классе задолго до того, как появится ученик с особенностями развития. Создание педагогических условий заключается в первую очередь в том, чтобы исключительно (педагоги, родители, учащиеся) получили установку на положительное отношение к данному явлению и выполняли ее как закон школы. Положительное общественное мнение сокращает сроки и значительно облегчает процесс обоюдной адаптации. Для детей с проблемами развития важно еще до начала обучения продумать варианты адаптации программного материала, то есть составление индивидуального учебного плана. На этом направлении психолог может играть роль своеобразного эксперта – оценивать психологическую адекватность подобного учебного плана – его соотнесенность с задачами социальной адаптации конкретного ребенка. Так, для детей с особыми образовательными потребностями, может быть предложена работа с разноуровневыми заданиями по одним и тем же темам, и соответствующие такому обучению методические рекомендации [5, с.81]. Еще до начала учебного года необходимо знакомство с конкретными детьми, не только психолога, но и педагогов. Ребенок знакомится со школой. В этой ситуации психолог может выступать как «адаптор» для ребенка. Этому часто предшествует углубленное психологическое обследование ребенка. Уже с самого начала обучения ребенка в школе психолог наблюдает за классом, в котором учатся «особые дети», самостоятельно или при помощи воспитателя группы продленного дня или социального педагога проводит игровые занятия со всеми детьми в классе, способствующие лучшей адаптации всех детей, их эмоциональному сплочению. Это особый пласт именно психологической работы, так как одна из основных задач обучения «особых детей» в массовой школе – это задача социальной адаптации. [2, с. 45]

Психологически чрезвычайно важно, чтобы все педагоги школы старались спокойно и адекватно общаться с особыми детьми, по возможности не выделять их особенности перед другими детьми, не обсуждать без необходимости их проблем или негативные черты ни на уроке, ни во второй половине дня. Таким образом, на всех этапах организации инклюзивного обучения и воспитания в школе, роль психолога может быть обозначена как организующая и координирующая, просветительская и обучающая.

Обычное образование нацелено на обычных детей, включает в себя обычных педагогов и обычные школы. «Специальное образование включает работу с «особыми детьми», под них подстраиваются и школа, и педагоги» [3, с.91]. Интегрированное образование с помощью реабилитации и адаптации подстраивает специального ребенка к обычному образованию. Инклюзивное образование, воспринимая ребенка таким, какой он есть, подстраивает под него систему образования.

В целом можно сформулировать ряд выводов. Обучение детей с ограниченными возможностями здоровья в современной инклюзивной школе предполагает в качестве обязательного и необходимого элемента работы коллектива психолого-педагогического сопровождения всех субъектов образования. Все участники образовательного процесса (дети, родители, педагоги, администрация учреждения, ближайшее социальное окружение) должны быть подготовлены к включению особых детей в среду общеобразовательной школы. Эта подготовка включает создание позитивных установок на взаимодействие, воспитание толерантности у всех участников. Особые требования предъяв-

ляются к формированию у педагогов соответствующих компетенций – личностной, мотивационной, коммуникативной, методической и другие. При работе с родителями важными являются такие направления работы как профилактика неадекватной реакции на факт нарушения в развитии ребенка; формирование адекватного отношения к проблемам ребенка; снижение эмоционального дискомфорта; контроль родителями собственных эмоциональных состояний; установление адекватных детско-родительских отношений; укрепление уверенности родителей в возможностях ребенка. При этом позитивные изменения, которые наблюдаются в среде родительской общественности и профессиональном сообществе педагогов в результате комплекса информационно-методических, организационных и психолого-педагогических мероприятий, дают надежду на развитие современной школы как центра образовательной инклюзии. [6, с.76]

Таким образом, сущность психолого-педагогического сопровождения личности ребенка в образовательном процессе заключается в создании социально-психологических условий личностного развития ребенка и его успешного обучения, в том числе формирование характеристик личности, отвечающих требованиям новых образовательных стандартов, на основе выстраивания индивидуальной образовательной траектории развития ребенка и формирования устойчивой учебной мотивации, а также для психолого-педагогической поддержки всех участников образовательного процесса.

Список литературы:

- 1 Битянова М.Р. Практическая психология в образовании. – М.: Изд-во Генезис, 2000. – 304 с.
- 2 Шипицына Л. М., Хилько А. А., Галлямова Ю. С., Демьянчук Р. В., Яковлева Н. Н. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста / Под науч. ред. проф. Л. М. Шипицыной. – СПб.: «Речь», 2003. – 240 с.
- 3 Батаршев А.В. Система психолого-педагогического сопровождения педагога-профессионала: субъекты и объекты сопровождения // В сборнике: Инновационная деятельность педагога в условиях реализации ФГОС общего образования Сборник научных статей III-й Всероссийской научно-практической конференции. Под общей редакцией О.Б. Даутовой, И.И. Соколовой. 2015. – 21. с., 91 с.
- 4 Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики – М.: Педагогика, 1991. – 234с.
- 5 Грачев Л. К. Программа социальной работы с семьями, имеющими детей-инвалидов / Л. К. Грачев. – М.: «Центр общественных ценностей», 1998. – 81 с.
- 6 Кобрина Л.М. Отечественная система специального образования – фундамент инклюзивного обучения и воспитания // Дефектология. – № 3 . 2012. – 76 с.

SOCIOCULTURAL CHARACTERISTICS OF SPEECH BEHAVIOUR OF TEENAGERS FROM THE GENDER POSITION

G.Ismagulova,
candidate of Philological Sciences, Professor,
A.Ismailova,
A.Baitursynov Kostanay Regional University

Аннотация

Өзектілігі: Бұл мақалада әлеуметтік факторларға байланысты жас өспірімдердің сөйлеу стилінің сипаттамасы қарастырылады. Мақалада әлеуметтік факторларға байланысты гендерлік әсерге байланысты ұлдар мен қыздардың сөйлеу мінез-құлқындағы айырмашылықтар талданады, сонымен қатар жас өспірімдердің сөйлеу мінез-құлқы мен стиліне әлеуметтік-мәдени факторлардың ажырамас әсерін көрсететін көрнекі үлгілер ұсынылған.

Қоғамның әлеуметтік дамуының тез өсіп келе жатқан қарқынына, білім беруді модернизация-

циялауға байланысты жыныстық дифференциация тілге тікелей байланысты деп саналады және жақында пайда болған ер және әйел сөйлеу мінез-құлқының теориялық моделін құруға бай негіз қалаған жұмыстардың арқасында тіл білімінде оған көп көңіл бөлінеді. Жас өспірімдердің сөйлеу мінез-құлқын гендер тұрғысынан зерттеу өзекті және маңызды құбылыс болып табылады, өйткені жас өспірімдер деген гендерлік мәдениеттің нормалары, ережелері мен құндылықтары игеріледі, онда әйелдер мен ерлердің сөйлеу мінез-құлқының ерекшелігі туралы Әлеуметтік детерминистік идеялар қалыптасқан.

Мақсаты: бұл жұмыстың мақсаты – ерлер мен әйелдердің сөйлеуінің гендерлік ерекшеліктеріндегі айырмашылықтарды анықтау және негіздеу.

Түйінді сөздер: гендерлік лингвистика, сөйлеу, сөйлеу мінез-құлқы, сөйлеу стилі, гендер, гендерлік фактор, ерлер мен әйелдердің сөйлеуі.

Аннотация

Актуальность: В данной статье рассматривается характеристика разговорного стиля речи подростков, обусловленная социальными факторами. В статье проанализированы различия речевого поведения юношей и девушек, в зависимости от гендерного влияния, обусловленного социальными факторами, а также представлены наглядные образцы, показывающие неременное влияние социально-культурных факторов на речевое поведение и стиль подростков.

В связи с быстрорастущим темпом социального развития общества, модернизацией образования, считается, что половая дифференциация имеет прямое отношение к языку, и в лингвистике ей уделяется большее внимание, благодаря появившимся в последнее время работам, которые создали богатую основу для построения теоретической модели мужского и женского речевого поведения. Изучение речевого поведения подростков с позиций гендера является актуальными значимым явлением, так как именно в подростковом возрасте усваиваются нормы, правила и ценности гендерной культуры, в которой уже созданы социально-детерминированные представления о специфичности женского и мужского речевого поведения.

Цель: Целью данной работы является выявление и обоснование различий гендерных особенностей мужской и женской речи.

Ключевые слова: гендерная лингвистика, речь, речевое поведение, разговорный стиль, гендер, гендерный фактор, мужская и женская речь.

Abstract

Relevance: This article examines the characteristics of the conversational style of speech of adolescents, due to social factors. The article analyzes the differences in the speech behavior of boys and girls, depending on the gender influence caused by social factors and presents visual samples showing the indispensable influence of sociocultural factors on the speech behavior and style of adolescents.

In connection with the rapidly growing pace of social development of society, the modernization of education, it is believed that sexual differentiation is directly related to language, and in linguistics it is given more attention, thanks to recent works that have created a rich basis for building a theoretical model of male and female speech behavior. The study of speech behavior of adolescents from the perspective of gender is an actual and significant phenomenon, since it is in adolescence that the norms, rules and values of gender culture are assimilated, in which socially determined ideas about the specificity of female and male speech behavior have already been created.

Goal: The purpose of this work is to identify and justify the differences in the gender characteristics of male and female speech

Keywords: gender linguistics, speech, speech behavior, conversational style, gender, gender factor, male and female speech.

Over the past thirty years, gender issues have become connected with the issue of language. The study of gender is important to the study of language, and the first step to study gender is to explore the difference between men and women. Early 20th century was marked by the emergence of a new direction in linguistics-gender linguistic. Its object of study is gender. Gender linguistics deals with the expression of gender in language, studies the representation of men and women in the act of communication, determines the linguistic mechanisms of the functioning of gender relations and contributes to the understanding of the essence of the phenomena that occur in language and society.

The study of gender in linguistics is both a modern and popular, an intensively

developing, attracting increasing attention of scientists not only from the point of view of linguistics, but also from the positions of other point sciences. On the one hand, gender, or more precisely, its influence on speech behavior, is the subject of many linguistic studies, which have created a rich basis for constructing a theoretical model of male and female speech behavior, and on the other hand, it becomes the object of interdisciplinary study, involving the consideration of psychological, social, cultural and many other factors in the interpretation of language units.

It is quite clear that men and women have a lot of differences in many fields. Generally speaking, females have more fat and less muscle physically; women are not as strong as men and they mature more rapidly and usually have a longer life span. Accordingly, the speech behavior of a person depends not only on his biological gender, but also on the social role that he performs in society, on the cultural characteristics of this society. From the very first day of birth, each of us is included in the social world, where he is brought up and perceives both speech and sociocultural conditioned ways of behavior. [1, pp. 1485-1489]

"The diversity of social characteristics of women and men observed in the world and the fundamental identity of biological characteristics of people allow us to conclude that the biological sex cannot be an explanation for the differences in their social roles existing in different societies. Thus, the concept of gender arose, meaning a set of social and cultural norms that society prescribes people to fulfill, depending on their biological gender. Social and cultural norms, rather than biological gender, ultimately determine the psychological qualities, behaviors, activities, and professions of men and women. Being a man or a woman in society does not just mean having certain anatomical features, it means performing certain gender roles assigned to us". [2, p.256]

When talking about language, we can't help asking if men and women who speak a particular language use it in different ways? If they do, then we may ask in what ways they are different.

As mentioned above, communication traits and speech behavior in the process of communication are also present not only among the grownup, but also among boys and girls. Adolescents also fall under the influence of gender in the process of communication, accordingly, the communication of boys and girls differs in their verbal abilities.

In the group of adolescents, the gender differentiation of the means of expressing emotions is most clearly observed. Girls are distinguished by the fact that their speech has the most emotional vocabulary. They often use adverbs, interjections, and lexemes that convey feelings and emotions. It is also caused by various factors, including upbringing in childhood. Parents from infancy, boys are taught that they need to keep their emotions using less sensitive lexical utterances.

What is more, girls' speech has been associated with the use of tag questions, super polite forms, affective adjectives, hedges, rising intonations. Tag questions are questions at the end of a sentence, like an utterance, often asking for an opinion, approval or confirmation, like "*This dress is pretty, isn't it? Or, similarly 'don't you?', 'haven't we?'*" are all questions tagged at the end of a sentence. Super polite forms refer to the "avoidance of swear-words and extensive use of euphemism. Euphemism is the use of veiled, indirect expression (for instance, saying *passed away instead of died*)". [3, p.39] These tend to make women's language higher in prestige compared to men. Hedges are filler items or an utterance like, "*you know*", "*well*", "*kind of*" or sounds like "*hmm*" and "*yeah*". These hedges are often a reason of misinterpretation amongst men and women. Since hedges are in a women's use, men consider it to be a sign of agreement whereas when women do not see men using such hedges, they take it as if the men are not paying attention to what the speaker is saying. [4, p. 193] Affective adjectives are used in expressing approval, or admiration, many of which are used by women, words such as "adorable" and "charming". Also, many linguists note that in the speech of women, modal verbs, introductory constructions are often found.

Such constructions give the female speech a shade of uncertainty, but at the same time make the speech less categorical.

So, to express positive emotions, girls use words-interjections: *Yeah, Bingo, Hurray, Cool, Great, Funky, Crazy*. Boys mostly express their positive emotions in similar situations with laughter and actions: *Just laugh and celebrate. Go out and celebrate*. The verbal expression of emotions in this case is carried out using the word-interjections: *Easy, Nice*.

When girls are happy with someone's behavior, they express their pleasure with the phrases: *Well done, That's good, Congratulations, Good for you, Keep it up, I'm proud of you*. Boys in this situation use the interjection *Easy* and the handshake.

When girls don't like something very much (for example, a movie or a book), in most cases, they directly declare their attitude using the stylistically neutral norm *I don't like it*, but some may use obscene expressions. Boys demonstrate their negative attitude by using the slang expressions: *It's a pile of crap, It's rubbish*. [5, pp.76-80]

When it comes to dialogues, there are no cases of complete equality between the sexes. Basically, someone is leading the dialogue, someone interrupts, changes the topic and imposes their own course of conversation on the interlocutor. For example, men whose speech is more accurate are more likely to interrupt, are more categorical, and tend to manage the topic of the dialogue. During conversations, girls ask their interlocutor a lot of questions. In this way, they maintain a conversation, find out what others are interested in, and show their interest in the conversation. They often start their conversations with questions like "*Did you hear about those/that...* ", "*Are you going to...?*". In addition, girls use so-called listening signals like: "*Oh, really?*", "*Are you sure?*", "*Is that right?*", thus in order to show their interest. If they interrupt boys, it is often to support the speaker, but not to dispute him. One important thing is that the male is focused on the conversation and does not pay attention to what is happening around them, while women, react to everything that is happening around them, thereby losing the meaning of the conversation.[6, p. 176]What about the topics of conversation among representatives of the opposite sexes, they are also differs .Boys in their conversations often discuss the tasks facing them. They talk about cars, football, sports, gadgets, computer games and so on. Women are more interested in relationships between people, love, fitness, beauty, modern trends, fashion items and accessories. It is more important for them to share with friends, get help or provide support. [7, p.98]

Boys and girls are so different from each other that when they say the same thing, they mean completely different things (see table 1). [8,pp. 115-116]

Table 1.Speech behavior of the interlocutor from the position of gender.

Situation	Boys' reaction	Girls' reaction
Someone complains about his problem	Tries to suggest a solution	Tries to show empathy and convince that everything is not so bad.
Someone demands an apology from them for some mistake	they don't admit their defeat, (if they do, they don't apologize)	they admit their mistake and express regret
Using words like "Yeah", "Mm", "Ok"	only when they agree with the other person, or to make the other person move on to another topic faster	to show interest imply "Yes, I'm listening to you"
When they are interrupted in a conversation	believes that he is not allowed to finish the thought himself	She is offended that the man changes the topic of the conversation

Taking everything into consideration, it can be concluded that gender has an important influence on speech behavior. Boys use shorter sentences, stylistically reduced, they are much more likely to use slang words and expressions, as well as profanity. In turn, girls are less likely to use swear words and vulgarisms, preferring polite words. Girls are more likely to make emotional statements than men. In certain difficult situations, girls tend to restrain their direct statements and provide information more accurately and not so sharply, and young men speak most directly, not afraid to use rude words, f.e. *“Don’t heat around the bush”*, *“Get to the point”*. [9, p.35]

Today, it is difficult to say that speech behavior is 100% dependent on gender influence. You can see many changes occurring in speech behavior, in other words, as if there was a “blurring of the lines” between male and female speech. For example, men can show their emotions more vividly and emotionally, while, it is possible to hear profanity and rude speech from the female sex.

Many modern linguists are convinced that in modern times it is no longer gender that influences speech behavior, but age, social status of a person, a certain situation of communication, fashion trends, education, place of birth, social groups, and also national community. As a person grows up, both in the biological sense and in the social sense, speech behavior becomes habitual for him. It takes on a characteristic genre and is expressed in the stereotypical statements required by others, speech clichés (greetings, apologies, etc.). In other words, the language personality belonging to a given age and time, a given country, a given region, a given social (including professional) group, a given family is manifested in speech behavior. Each person is in a variety of role-playing and speech situations and constantly orients himself in the communication environment, in his partner. He constantly chooses one or another speech style. It is important to note the fact that the role and specific genres belonging to a woman and a man directly depend on a number of root causes. [10, pp.229-233]

Summing up, it should be noted that the significance in the analysis of speech behavior in the gender context depends on the historical system, on the specific role of men and women in public life, since the dominant position in society has a direct impact on the further speech behavior of a person, and above all the behavior of subjects divided by gender. For example, the dominant position of men in the course of historical development has not given rise to not only its primacy in the household, social environment, but also influenced the established position of the dominant in the communication process.

References

1. Academy Publisher: “Gender Differences in Using Language” Vol. 3, No. 8, August 2015.- pp. 1485-1489.
2. Dictionary of gender terms edited by A. A. Denisova / Regional public organization "East-West; Women's innovative projects". – Moscow: Information XXI century, 2002. – p.256.
3. Talbot, M. M. Language and gender: An introduction. Malden: Blackwell Publishers.1998. – p.39.
4. Yule, G. The study of language (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.2006.- p.193
5. Pearson J.C., Nelson P.E. An Introduction to Human Communication: Understanding and Sharing (eighth edition). – McGraw-Hill Higher Education, 2000. – pp. 76-80.
6. Adler R.B., Elmhurst J.M. Communication at Work: Principles and Practices for Business and the Professions (sixth edition). – McGraw-Hill College, 1999. – p.176.
7. Jaggar A.M., Rothenberg P.S. Feminist Frameworks: Alternative Theoretical Account of the Relations between Women and Men (third edition). – McGraw-Hill, 1993.-p.98
8. Levine D.R., Adelman M.B. Beyond Language: Cross- Cultural Communication (second edition). – Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall Regents, 1993 – pp.115-116.
9. Yule, A. “A beginners guide to language and gender”. Toronto: Cromwell Press.2008. – p.35.
10. Platoshina V.V, Novikova A.I. “Distribution of roles in the speech behavior of men and women”.Belgorod, 2012. – pp.229-233.

ШЕТ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА БЕЙНЕМАТЕРИАЛДАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

*Кадиришинова Назым Танатхановна,
«Қостанай қаласы білім бөлімінің №11
жалпы білім беретін мектебі» КММ
шет тілі пәні мұғалімі, Қостанай қ.*

Аннотация

Бұл мақалада шет тілін оқыту үдерісінде қазіргі заман технологиялардың көмегімен әлеуметтік-мәдени құзыреттілікті қалыптастырудың өзекті мәселесі қарастырылған. Шет тілін оқытуда әлеуметтік-мәдени құзыреттілік құндылығы маңызды рөл атқарады. Мақалада шет тілі сабақтарында бейнематериалдармен тиімді жұмыс жасау, оқушылардың бойында осы құзыреттілікті қалыптастыру. Ол сондай-ақ шет тілінде сабақ өткізудің әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастырудың негізгі құралдарын сипаттайды.

Түйінді сөздер: жаһандану заманы, әлеуметтік-мәдени құзыреттілік, бейнематериалдар, шет тіліндегі қарым-қатынас, оқу үдерісі, критерий.

Аннотация

В данной статье рассмотрена актуальная проблема формирования социокультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку с помощью современных технологий. Немаловажную роль в обучении иностранному языку играет ценность социокультурной компетенции. В статье представлена эффективная работа с видеоматериалами на уроках иностранного языка, формирование у учащихся данной компетенции. В ней также описаны основные средства формирования социокультурной компетентности проведения занятий на иностранном языке.

Ключевые слова: эпоха глобализации, социокультурная компетенция, видеоматериалы, иноязычное общение, учебный процесс, критерий.

Abstract

In this article, the actual problem of forming socio-cultural competencies with the help of modern technologies in the process of teaching a foreign language is considered. The value of socio-cultural competence plays an important role in teaching a foreign language. The article provides effective work with video materials in foreign language lessons, the formation of this competence among students. It also describes the main tools for the formation of socio-cultural competence in conducting classes in a foreign language.

Key words: globalization, socio-cultural competence, video materials, communication in a foreign language, educational process, criteria.

Қазіргі жаһандану заманында шет тілін оқытудағы әлеуметтік-мәдени құзыреттілікті дамыту – маңызды мәселелердің бірі. Әлеуметтік-мәдени құзыреттілік – тіл халық мәдениетінің құрамдас бөлігі, мәдениетті тасымалдаушықұрал деп түсініп, үйреніп жатқан тілде сөйлейтін халықтың әдет-ғұрпын, әлеуметтік стереотиптерін, тарихын, мәдениетін қоса меңгеріп, қарым-қатынас барысында оларды қолдана білу қабілеті .

Жалпы орта мектептерінде шет тілін оқытудың жаңа тәсілі-бұл құзыреттілік-әрекеттік тәсіл. Бұл тәсілдің басты ерекшелігі-заманауи білім беру стандарттарына сәйкес келетін оқыту нәтижесіне бағдарлану. Құзыреттілік-белсенділік тәсілінде бөлінетін құзыреттердің бірі-әлеуметтік-мәдени құзыреттілік. Шет тілі мұғалімінің міндеті-бұл құзыреттілікті қалыптастыру, жеке сипаттамаларға сүйене отырып, шет тілін меңгеруге ынталандыру.

Оқушылардың әлеуметтік-мәдени дамуы:

- қалыптасқан мінез-құлық үлгілері мен салт-дәстүрлер, құндылықтар, зерттелетін тілдің мәдениетіне тән қатынастар арасындағы байланысты түсіну;

- оқытылатын тіл елінің идеологиясы мен материалдық және рухани мәдениеті өнімдерінің өзара байланысын түсіну;

- жалпыадамзаттық мәдениетті дамытудағы ана тілі мен мәдениетінің рөлін түсіну;

- өз елінің мәдениетімен салыстыра отырып, шетелдік мәдениетті зерделеуге талдамалық көзқарас қалыптастыру;
- оқушылардың тіл мәдениетін дамыту, шет тілінде оқытылатын елдің болмысын және өмірінің шындығын сипаттау.

Жалпы орта мектепте шет тілі арқылы әлеуметтік-мәдени білім беру:

- басқа тілдерді және тиісінше басқа мәдени қоғамдастықтарды кейіннен өз бетінше зерделеу кезінде зерделенетін тілді оқыту елдерінің оң тәжірибесін көшіру;
- таңдалған оқу бағыты аясында әлеуметтік-мәдени құзыреттілікті одан әрі дамыту [1].

Тіл үйренушінің өзге ортада әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін келесідей құралдар арқылы дамытуға болады:

- бейнематериалдар – олар кезіндегі және қазір де белгілі құралдар (олар сол елдің мәдениетін беруші беделді құрал);
- таспаға жазылған мәтіндер (нақты шетелдік азаматтардың және тіл тасушылардың оқыған мәтіндер жазбасы);
- виртуалды ену – оқушылардың әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін дамытудың тиімді құралы[2].

Шет тілін оқытуда, тіл үйренудің жемісті болуына ықпал етуде, оқушылардың қызығушылықтарын арттыруда бейне материалдардың маңызы зор. Бейне материалдарды пайдаланудың маңыздылығы шет тіліндегі дыбыстардың артикуляциялық айырмашылығын меңгертуде; ағылшын тілінде барлық дыбыстардың дұрыс айтылуын ажырата және айта білуде; сөздер мен сөз тіркестеріндегі екпіннің дұрыс қойылуын меңгертуде; әр түрлі сөйлемдерде дұрыс интонацияны таңдай алуда: (жай, сұраулы, бұйрықты сөйлемдер) көрінеді. Шет тілі сабақтарында оқушылардың үйреніп жатқан тілдерін көп естіп, көп қолдануы негізгі жаттығулардың бірі болып табылады.

Бейне материалдар арқылы сабақ беру әдісі қазіргі заманда кең тараған әдістердің бірі. Бейне арқылы оқушыларға қысқа үзінділер көрсетіледі. Жаңа сөздердің аудармасы беріледі, соңынан осы тақырыптарға байланысты жаттығу жұмыстары беріледі. Бейне материал бойынша оқушылар қысқаша түсініктерін айтады. Бейнематериалмен жұмыс жасау оқушылардың есту мүмкіндігін ғана жетілдіріп қоймай, сонымен бірге көзбен байқау түсінігін де дамытады. Бейнені көргеннен кейін оқушылардан әдетте 5 минут көлемінде сюжеттің мәні мен мазмұнын ашатын сұрақтар қоюды оқушылардан сұраймын. Осындай жұмыс арқылы біріншіден оқушылар проблемалық сұрақтарды дұрыс қоюға бейімделсе, екіншіден оқушылардың материалды қаншалықты түсінгендігін білуге болады. Үшіншіден оқушыларды сұраққа дұрыс жауап бере білуге үйретеді. Шет тілі сабақтары кезінде бейне материалдарды жиі қолдану оқушылардың қызығушылығын арттырып, тақырыптың мазмұнын ашады және оқып жатырған елдің тілін қазіргі таңдағы тұрмысымен дәстүрлерінен мәлімет береді.

Әрине бейне материалдар оқу бағдарламасына сай таңдалады. YouTube сайтынан сабаққа қатысты бейне материалдар іздестірген кезде материалдың шыққан жылына да назар аударылу керек деп ойлаймын. Өйткені You Tube сайтында ескі бес алты жыл бұрын жүктелген материалдар көптеп кездеседі. Соңғы үш төрт айдың көлемінде жүктелген материалдар болғаны жөн деп санаймыз. Өйткені уақытпен қатар жүріп, соңғы жаңа материалдарды сабақ барысында пайдаланған дұрыс деп ойлаймыз. Бейнефильмнің алдында оқушыларға сол материалда кездесетін ақпараттардан хабары барлығын, яғни фондық білімдерін тексеру мақсатында сұрақтар қойып, сабаққа дайындау керек. Бейне материал көлемі ұзақ болмағаны дұрыс. Әдетте сабақ барысында 15 минуттан аспайтын материалды ғана таңдапалу жөн. Әрине таңдапалған материал оқушылардың білім деңгейлеріне сай таңдалып алынады.

Шет тілі сабағы барысында тек қана аудио материалмен жұмыс жасау сабақты бір сарынды болуына әкеледі. Бейне материалдар көмегімен шет тілін оқытудың тиімділі-

гін арттыру әлеуметтік-мәдени құзыреттілік дағдыларын қалыптастыру кезінде пайдаланылуы мүмкін; ауызша оқыту барысында өте тиімді. Сондай-ақ, олар экранда болып жатқан оқиғаларға эмоциялық көңіл бөлу арқылы туындаған материалдарды мәжбүрлі түрде есте сақтауға үлес қосады; жаңа лексикалық, фонетикалық және грамматикалық материалдарды таныстыру кезінде көрнекі немесе визуалды-есту қабілетін қолдау жасауды үйрену әдістерін әртараптандыруға мүмкіндік береді; зерттелген материалды жүйелі қайталауды тиімді ұйымдастыру үшін қолданылады. Шынайы бейне фильмдерді тәжірибеде табысты қолдану үшін олармен тиісті жұмысты ұйымдастыру керек. Алдымен, оқыту мақсаттары мен міндеттерін анықтау керек (бұл бейнені көрсету арқылы біз неге жетеміз). [4, б. 122-124]

Бейне материалдарды көрер алдында алдымен біз оқушылармен төмендегідей жұмыстарды ұйымдастыра аламыз:

- 1) нені күтетінін;
- 2) видеоны тамашалауға және түсінуге оларды ынталандыру;
- 3) видеоны қандай мақсат үшін көру керектігін түсіндіру.

Дегенмен сабақ барысында қолданатын тапсырмалар сияқты, бейне сабаққа да үлкен дайындықпен, бейнематериалдардың негізгі мақсатын зерделеп келгеніміздұрыс [6, б. 31].

Бейнематериалдарды қолданудың оқушылар үшін артықшылығы:

- оқушылар үшін бейнематериал аудио және визуалды материалды біріктіреді;
- бейнематериал білім алушыға қызықты контекст ұсынады;
- мәдени мәндегі ақпарат пен шынайы тіл ұсынады;
- бейне материалды керек кезінде тоқтатуға, қайталауға немесе тоқтату режиміне қоюға болады, яғни жеңіл басқарылады және оқушылар жеке де, топпен де тамашалай алады;

- бейнематериалды көру кезінде оқушылар бейвербалдық қатысым элементтерін дауыс ырғағына, тіл ритміне, екпінге қарап көре алады.

Зерттеулерге сүйенсек, бейне материалдарды таңдау мәселесіне үлкен көңіл бөлінеді. Әртүрлі авторлардың осы тақырып бойынша басылымдарын талдауға арналған, шынайы бейнені таңдау үшін келесі критерийлерді ажыратамыз:

- шынайы бейне материалдардың тілдік мазмұнының оқушылардың тілдік деңгейіне сәйкестігі;
- шынайы бейне материалдардың өзектілігі;
- дыбыс және декорацияның сапасы;
- бейнематериалдардың жанрлық ерекшеліктерінің білім беру мақсаттары мен міндеттеріне, оқушылардың мүдделеріне сәйкестігі;
- аймақтық географияның есебі;
- бейнематериалдардың әлеуметтік-мәдени мазмұнын, әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастыру сәйкестігі;
- ақпараттық және көркем құндылық;
- аудиториямен танымалдығы;
- жанрлық-композициялық әртүрлілік [3, б. 24];

Шынайы бейне материалдарды таңдау кезінде жоғарыда аталған критерийлерді ескеру керек, әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал жасайтын материалдарға ерекше көңіл бөле отырып, жалпы кәсіби бағдарын көрсететін, әлеуметтік мәдениет элементтері, ұлттық менталитеттің ерекшеліктерін жеткізу, әсіресе, ұлттық диалог тиіс. Осы көзқараспен барлық лингвистикалық ақпараттар енгізіледі, оларды игереді және ағымдағы формамен бекітеді, ал шет тілінде сөйлеу оқытудың мағынасы мен мәні болып табылады.

Оқу үрдісінде шынайы бейнематериалдарды, атап айтқанда, бейнелерді қосқанда, олардың ерекшеліктерін арнайы жанр ретінде ескеру қажет. Көрсетілімге дайындалу

кезінде бейнемен жұмыс істеуге қанша уақыт жұмсалатынын анықтау маңызды. Оның көрсету ұзақтығы әдетте бір сабаққа сыймайды, сондықтан мақсатқа сай келетін логикалық реті бар жеке фрагменттерін (эпизодтар) таңдап, осы әрбір үзінділермен жұмыс істеу керек. Фрагмент (эпизод) ретінде біз уақыт пен тақырып бойынша шектеулі, бейне жазбалардың тақырыптық толық үзінділерін айтамыз. Шынайы бейнефильмдер сөздің фонетикалық қырын оқыту барысында пайдалы екені анық: ауызша дыбыстардың артикуляциясын көруге мүмкін береді, спикерлердің түрлі айтылуын тыңдауға, лексиканы біркелкі монолингвистикалық семантизациялауды қамтамасыз етеді. Фильмдерді пайдалану оқушылардың психикалық белсенділігінің әртүрлі аспектілерін дамытуға, бірінші кезекте, тыңдауға үйрететін кілт болып табылатын назар мен есте сақтауға ықпал етеді [5,б.32].

Оқушыларының әлеуметтік-мәдени құзіреттілігін дамыту шет тілінде оқу процесінде түпнұсқа бейнематериалдарды қолдану әдістемесі негізінде жасалған жаттығулар жиынтығын қолдануда сәтті болуы мүмкін.

Осылайша, оқу процесінде оқушылардың әлеуметтік-мәдени құзіреттілігінің дамуы шет тілі сабағында тиімді болады, егер:

* ағылшын тілін оқыту процесінде оқушылардың шет тілінің болмысын қамтитын теңтүпнұсқалы бейнематериалдар қолданылатын болған жағдайда;

* білім алушылардың әлеуметтік-мәдени құзыретін дамыту әдістеме арқылы жүзеге асырылуы, әлеуметтік-мәдени, коммуникативті және тұлғаға бағытталған тәсілдер аясында жасалған, бұл түпнұсқа бейнематериалдардың арнайы таңдалған корпусын қолдануды көздеген кезде;

* шынайы бейнематериалдарды оқушылар әлеуметтік-мәдени құзыреттіліктің даму кезеңдеріне және жұмыс кезеңдеріне сәйкес арнайы әзірленген жаттығулар кешенін бейнематериалдардың көмегімен меңгерген кезде.

Қазіргі дамып келе жатқан мектепте әлеуметтік-мәдени құзіреттілікті қалыптастыру басым міндеттердің бірі болып табылады. Оқушының осы құзіреттіліктің қалыптасуы оған үнемі дамып келе жатқан қоғамда сәттілік пен бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз етеді. Ол поливариантты негізде қалыптасады, мұнда ақпарат берілетін бір арна басқасымен толықтырылады. Сондықтан бейнематериалдарды шет тілі сабақтарында қолдану әлеуметтік-мәдени құзыреттілікті арттырудың негізгі тәсілдерінің бірі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Повышение социокультурной компетенции учащихся ИКТ на уроках английского языка Моногарова Светлана Алексеевна <https://urok.1sept.ru/articles/617447>
2. Г.Шукурова. Effects of the Use of Video Materials in Teaching English file:///C:/Users/1/Downloads/moluch_250_ch4_7vDQtBY.pdf
3. Л.Блумфилд. Краткое руководство по практическому изучению иностранных языков. – В. кн.: Методика преподавания иностранных языков за рубежом, М.: Прогресс, 1967 с, 24.
4. Е.Г. Зубов. Социокультурная компетенция // «Молодежь, наука, творчество – 2004». – Омск, 2004. –С. 122-124.
5. Г.Ә.Мусаева, Ақпараттық технологияны оқушылардың ағылшын тіліне деген қызығушылығын арттыру құралы ретінде қолдану. Мектептегі технология, 2010 ж. №5, 32 б.
6. Ю. И. Верисокин. Video film as a means of motivating schoolchildren in teaching a foreign language // Foreign languages at school № 5, 2003. p.31.

ПРОБЛЕМА ОБЩЕНИЯ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Казакова Ольга Викторовна,
магистр психологии, ст. преподаватель кафедры специального образования,
Кенжегулова Айжан Жуматовна,
студент,
Костанайский региональный университет им.А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Психикалық дамуы тежелген балалардың өзіндік ерекшелігі олардың әлеуметтік әлауқатына және әлеуметтік бейімделу үрдісіне әсер етеді, бұл қарым-қатынасты қалыптастыру мәселесін маңызды етеді. Бұл жұмыста бастауыш мектеп жасындағы психикалық дамуы тежелген балалардың қарым-қатынас ерекшеліктері қарастырылады. Қарым-қатынасты дамытудың жетекші құралдарының бірі дидактикалық ойынның мүмкіндіктері ашылады.

Мақсаты: дидактикалық ойын арқылы бастауыш мектеп жасындағы психикалық дамуы тежелген балалардың қарым-қатынас процесін оңтайландыру.

Түйінді сөздер: психикалық даму тежелген, әлеуметтік бейімделу, қарым-қатынас, кіші мектеп жасы, дидактикалық ойын.

Аннотация

Актуальность: Своеобразие детей с задержкой психического развития отражается на их социальном самочувствии и сказывается на процессе социальной адаптации, что делает важным вопрос становления общения. В данной работе рассматриваются особенности общения детей младшего школьного возраста с задержкой психического развития. Раскрываются возможности дидактической игры, которая является одним из ведущих средств развития общения.

Цель: оптимизация процесса общения детей младшего школьного возраста с ЗПР посредством дидактической игры.

Ключевые слова: задержка психического развития, социальная адаптация, общение, младший школьный возраст, дидактическая игра.

Abstract

Relevance: The peculiarity of children with mental retardation affects their social well-being and affects the process of social adaptation, which makes it important to establish communication. In this paper, the features of communication of children of primary school age with mental retardation are considered. The possibilities of the didactic game, which is one of the leading means of developing communication, are revealed.

Goal: optimization of the process of communication of primary school children with ZPR through didactic play.

Keywords: mental retardation, social adaptation, communication, primary school age, didactic game.

Современный человек существует в принципиально новых условиях, где большое значение приобретают идеи культурно-исторической обусловленности личностного развития. Это в свою очередь ставит вопрос о полноценном, активном функционировании ребенка с нарушениями развития в новом пространстве, удовлетворении его разнообразных образовательных и других потребностей личности, в том числе общения, обеспечивающем взаимодействие с социальной средой.

Общение – один из важнейших факторов общего психического развития ребенка. Личность людей складывается только в их отношениях с окружающими людьми, и лишь в отношениях с ними функционирует этот, по замечанию Э. В. Ильенкова, «конкретный ансамбль социальных качеств человеческой индивидуальности» [1, с.16].

Под общением понимается взаимодействие людей, участвующих в этом процессе, направленное на координацию и объединение их усилий для достижения общего результата. Основным и исходным пунктом в сложившемся понимании общения следует считать интерпретацию его как деятельности.

Общение выступает инструментом культуры, который приспособлен для образования, воспитания человека, развития и становления, сознания личности, ее мировосприятия, гуманного отношения к окружающему его природному, предметному и социальному миру.

Развитие общения является необходимым условием для формирования готовности к школьному обучению.

Ребенок, поступающий в школу, автоматически занимает совершенно новое место в системе взаимоотношений с людьми: у него есть постоянные обязанности, связанные с учебной деятельностью. Родители, взрослые, учителя и даже незнакомые люди общаются с ребенком не только как уникальный человек, но и как человек, который стремится (независимо от того, добровольно или под принуждением) учиться, как и все дети его возраста [2, с.16].

В младшем школьном возрасте именно через общение, в процессе взаимодействия активно развиваются личностные качества, которые, как правило, формируются в основном бессознательно и благодаря овладению различными формами общения, межличностные взаимодействия, взаимная регуляция поведения не только в семье, но и вне семьи, в процессе взаимодействия со сверстниками.

Общение с различными категориями партнеров (учителей, сверстников) в контексте образовательных и внеклассных мероприятий способствует усложнению характера взаимодействия детей с окружающими их людьми, становится более осознанным и разносторонним. В процессе межличностного взаимодействия с другими при осуществлении различных видов деятельности (учеба, общение, игры) удовлетворяются потребности детей в позитивном эмоциональном контакте с другими людьми, и деятельность, направленная на изменение взаимное в их поведении и отношениях достигается.

В настоящее время в образовании активно внедряется процесс инклюзии. В инклюзивной практике реализуется создание необходимых условий для достижения адаптации образования всеми без исключения детьми, а также обеспечение равного доступа к получению образования. Одним из важнейших условий достижения данной цели является формирование благоприятных межличностных взаимоотношений между детьми с ОВЗ и их нормально развивающимися сверстниками.

Задержка психического развития (ЗПР) – синдром временного отставания развития психики в целом или отдельных ее функций, замедление темпа реализации потенциальных возможностей организма – часто обнаруживается при поступлении в школу и выражается в недостаточности общего запаса знаний, ограниченности представлений, незрелости мышления, малой интеллектуальной целенаправленностью, преобладании игровых интересов, быстрой перенасыщаемости в интеллектуальной деятельности [3, с.21].

В педагогической практике поведение младших школьников с ЗПР не соответствует возрасту, преобладают мотивы игровой деятельности, не позволяя учебной превратиться в ведущую. Результатом является общее отставание в социальном развитии [4, с. 122].

Многие авторы (М.С. Певзнер [5], Е.С. Слепович [6], Р.Д. Триггер [7], У.В. Ульенкова [8] и др.) отмечают недостаточность развития общения у детей с ЗПР, его незрелость, проявляющуюся в ситуативности поведения.

В психолого-педагогических исследованиях установлено, что к школьному возрасту дети с ЗПР не достигают необходимого развития общения: им не хватает знаний и умений в сфере межличностных отношений, у них не сформированы необходимые представления об индивидуальных особенностях людей, страдает произвольная регуляция эмоциональной сферы. У младших школьников с ЗПР выявлено запаздывание по сравнению с нормой формирования социальных отношений [9, с. 141].

У детей с задержкой психического развития снижена потребность в общении как со сверстниками, так и со взрослыми. У большинства из них обнаруживается повы-

шенная тревожность по отношению к взрослым, от которых они зависят. Дети почти не стремятся получить от них оценку своих качеств в развернутой форме, обычно их удовлетворяет оценка в виде недифференцированных определений («хороший мальчик», «молодец»), а так же непосредственное эмоциональное одобрение (улыбка, поглаживание и т.д.) [10, с. 36].

Необходимо отметить, что хотя дети по собственной инициативе крайне редко обращаются за одобрением, но в большинстве своём они очень чувствительны к ласке, сочувствию, доброжелательному отношению. Среди личностных контактов детей с ЗПР преобладают наиболее простые.

Большинство детей с задержкой психического развития живут в условиях дефицита родительского тепла и любое проявление искреннего интереса к личности такого ребенка ценится им особенно высоко, так как оказывается одним из немногих источников чувства собственной значимости, необходимого для формирования позитивного восприятия себя и других [11, с. 41].

Дети не готовы к эмоционально теплым отношениям со сверстниками, у них могут быть нарушены эмоциональные контакты с близкими взрослыми, они слабо ориентируются в нравственно-этических нормах поведения [12, с. 116].

Ряд негативных тенденций в общении детей с задержкой психического развития (неумение слушать, отсутствие навыков совместной игры, завышенная самооценка, возбудимость и импульсивность) в школе приводит к нарушению установления межличностных отношений со сверстниками [13, с. 58]. Таким образом, с самого раннего детства для детей с отставанием в развитии характерно нарушение отношения «Я-другой», что наиболее явно проявляется в широком социальном круге – детском саду и школе.

У учащихся с ЗПР выделяется слабая эмоциональная устойчивость, нарушение самоконтроля во всех видах деятельности, агрессивность поведения и его провоцирующий характер, трудности приспособления к детскому коллективу во время игры и занятий, суетливость, частую смену настроения, неуверенность, чувство страха, манерничанье, фамильярность по отношению к взрослому. Отмечается большое количество реакций, направленных против воли родителей, частое отсутствие правильного понимания своей социальной роли и положения, недостаточную дифференциацию лиц и вещей, ярко выраженные трудности в различении важнейших черт межличностных отношений. Всё это свидетельствует о недоразвитии у детей данной категории социальной зрелости [14, с. 73].

Нередко дети с ЗПР стараются избежать речевого общения. В тех случаях, когда речевой контакт между ребенком и сверстником или взрослым возникает, он оказывается весьма кратковременным и неполноценным. Это обуславливается рядом причин. Среди них можно выделить (Л.И. Переслени) следующие:

- быстрая исчерпываемость побуждений к высказываниям, что приводит к прекращению беседы;
- отсутствие у ребенка сведений, необходимых для ответа, бедный словарный запас, препятствующий формированию высказывания;
- непонимание собеседника – дети не стараются вникнуть в то, что им говорят, поэтому их речевые реакции оказываются неадекватными и не способствуют продолжению общения [15, с. 9].

Дети с ЗПР испытывают затруднения в вербализации своих эмоций, состояний, настроения. Как правило, они не могут дать четкий и понятный сигнал о наступлении усталости, о нежелании выполнять задание, о дискомфорте и др. Это может происходить по нескольким причинам:

- а) недостаточный опыт распознавания собственных эмоциональных переживаний не позволяет ребенку «узнать» состояние;

б) имеющийся у большинства детей с ЗПР негативный опыт взаимодействия со взрослым препятствует прямому и открытому переживанию своего настроения;

в) в тех случаях, когда собственное негативное переживание осознается и ребенок готов о нем сказать, часто ему не хватает для этого словарного запаса и элементарного умения формулировать свои мысли;

г) многие дети с ЗПР, особенно обусловленной педагогической запущенностью, развиваются вне культуры человеческих отношений и не имеют каких бы то ни было образцов эффективного информирования другого человека о своих переживаниях. Нормально развивающимся детям также свойственно недостаточное умение вербализовать свои переживания. Но у детей с ЗПР эта недостаточность выражена в еще большей степени [16, с. 57].

В процессе формирования общения детей младшего школьного возраста не мало-важную роль играют правильно подобранные методы и приемы.

Межличностные отношения и навыки общения у детей младшего школьного возраста формируются в процессе игры, которые направлены на развитие эмоциональной сферы, навыков конструктивного общения, умения получать радость от общения, умение слушать и слышать другого человека.

Игра занимает значительное место в жизни детей дошкольного и младшего школьного возраста. Она является естественным состоянием, потребностью детского организма, средством общения и совместной деятельности детей. Игра создает тот положительный эмоциональный фон, на котором все психические процессы протекают наиболее активно. Она выявляет индивидуальные способности ребенка, позволяет определить уровень его знаний и представлений. Решение учебной задачи в процессе игры сопряжено с меньшими затратами нервной энергии, с минимальными волевыми усилиями. Ребёнка привлекает возможность проявить активность, выполнить игровые действия, добиться результата, выиграть [17, с 56].

А это так важно для детей с ЗПР. Ведь им очень сложно сосредоточить внимание на одном действии, их легко утомить неинтересными и однообразными заданиями и вопросами.

Дидактическая игра – это такая коллективная целенаправленная учебная деятельность, когда каждый ученик и команда в целом объединены решением главной задачи и ориентируют своё поведение на выигрыш. Основная особенность дидактических игр определена их названием: это игры обучающие. Они создаются взрослыми в целях воспитания и обучения детей [18, с. 211].

При благоприятных условиях использования игровых технологий, дети овладевают навыками общественного поведения. Умение устанавливать взаимоотношения со сверстниками в игре – первая школа общественного поведения. На основе взаимоотношений формируются общественные чувства, привычки; развивается умение действовать совместно и целенаправленно.

Эти игры способствуют развитию коммуникативных, интеллектуальных операций, представляющих собой форму обучения. Для дидактических игр характерно наличие задачи учебного характера – обучающей задачи. Ею руководствуются взрослые, создавая ту или иную дидактическую игру, но облачают её в занимательную для детей форму. Такая игра имеет две цели: одна из них – обучающая, которую преследует взрослый, а другая – игровая, ради которой действует ребёнок, то есть является дидактической. Именно благодаря дидактической игре можно организовать учебный процесс, направленный на развитие психических процессов и развитие навыков ребёнка [19, с.113].

Общение ребенка со сверстниками происходит в процессе игры. В игре дети утверждают свои деловые и волевые качества, с радостью переживают успехи и горько

страдают в случае неудач. В процессе общения детей друг с другом появляются цели, которых непременно следует достигать.

Таким образом, изучение специфики общения ребенка с задержкой психического развития имеет исключительное значение в целом для понимания своеобразия формирования его психики.

Список литературы:

1. Лисина М. И. Формирование личности ребёнка в общении. – СПб.: «Питер», 2009. – 320 с.
2. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: учебник.– Москва: Академия, 2003. – 456 с.
3. Лубовский, В.И. Специальная психология / под ред. В.И. Лубовского. М.: Знание, 2003. – 356 с.
4. Данилина Т.А., Зедгенидзе В.Я., Степина Н.М. В мире детских эмоций: пособие для практических работников ДОУ. М.: Айрис-пресс, 2004. 160 с.
5. Певзнер, М.С. Клиническая характеристика детей с задержкой психического развития / М.С. Певзнер // Дефектология. 2000. № 3. С12-16.
6. Слепович, Е.С. Формирование речи у дошкольников с ЗПР / Е.С. Слепович. Минск: Академия Холдинг, 1989.
7. Тригер Р. Д. Психологические особенности социализации детей с задержкой психического развития / Р.Д. Тригер. Ярославль: Академия развития, 2008. 128 с.
8. Ульенкова, У.В. Дети с задержкой психического развития. / У.В. Ульенкова. М.: Просвещение, 2000. 294 с.
9. Венгер Л.А., Венгер А.Л. Готов ли ваш ребёнок к школе? М., 1994. 192 с.
10. Бычкова С.С. Формирование умения общения со сверстниками у старших дошкольников: Методические рекомендации для воспитателей и методистов ДОУ. М.: АРКТИ, 2002. 95 с.
11. Запорожец А.В. Педагогические и психологические проблемы всестороннего развития и подготовки к школе старших дошкольников // Дошкольное воспитание. 1972. №4. С. 37-42.
12. Калинина Р.Р. Тренинг развития личности дошкольника: занятия, игры, упражнения. 2-е изд., доп. и перераб. СПб.: Издательство «Речь», 2005. 160 с.
13. Мастюкова Е.М., Переслени Е.И. Задержка психического развития: вопросы дифференциации и диагностики // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 55-62.
14. Бабкина Н.В. Оценка психологической готовности детей к школе: Пособие для психологов и специалистов коррекционно-развивающего обучения. М.: Айрис-пресс, 2005. 144 с.
15. Лубовский, В.И., Переслени, Л.И. Дети с задержкой психического развития / В.И. Лубовский, Л.И. Переслени, – М.: Просвещение, 2003. – 164 с.
16. Дубина Л.А. Коммуникативная компетентность дошкольников: сборник игр и упражнений. М.: Книголюб, 2006. 64 с.
17. Олешков М.Ю. Дидактическая коммуникативная ситуация: проблема моделирования. – М.: Педагогика, 2008. – 365 с.
18. Слепович Е.С. Игровая деятельность младших школьников. – М.: Педагогика, 2001. – 286 с.
19. Селивёрстов В.И. Дидактические игры с детьми. – М.: Просвещение, 2000. – 190 с.

ГЕНДЕРНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК УСЛОВИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ УСПЕШНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ

Калиниченко Оксана Викторовна,
магистр психологии, ст. преподаватель кафедры педагогики и психологии
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақаланың мақсаты жоғары оқу орнының білім беру үдерісінде тұлғаның гендерлік құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін теориялық талдау болып табылады. Көтерілген мәселелердің

өзектілігі болашақ мұғалімді дамыған әлеуметтік интеллект пен эмпатикалық дағдылары бар жоғары мотивацияланған, бәсекеге қабілетті маман ретінде даярлауға қойылатын заманауи талаптармен анықталады.

Түйінді сөздер: гендер, гендерлік құзыреттілік, қазіргі мұғалімнің моделі.

Аннотация

Целью статьи является теоретический анализ проблемы формирования гендерной компетентности личности в образовательном процессе вуза. Актуальность затрагиваемых вопросов определяется современными требованиями к подготовке будущего учителя как высокомотивированного, конкурентоспособного специалиста с развитым социальным интеллектом и эмпатийными навыками.

Ключевые слова: гендер, гендерная компетентность, модель современного учителя.

Abstract

The purpose of the article is a theoretical analysis of the problem of the formation of gender competence of the individual in the educational process of the university. The relevance of the issues raised is determined by the current requirements for the training of the future teacher as a highly motivated, competitive specialist with developed social intelligence and empathic skills.

Keywords: gender, gender competence, the model of the modern teacher.

В «Современном словаре иностранных слов» термин компетентность определяется как «обладание знаниями, позволяющими судить о чем-либо». Компетентность можно трактовать, как умение активно использовать полученные личные и профессиональные знания и навыки в практической или научной деятельности. Среди знаний и практического опыта, формируемых в процессе достижения личностью определенного уровня компетентности выделяются, прежде всего, навыки самообразования, критического мышления, самостоятельной работы, самоорганизации и самоконтроля, работы в команде, умения прогнозировать результаты и возможные последствия разных вариантов решения, устанавливать причинно-следственные связи, находить, формулировать и решать проблемы [1, с. 356]. Итак, компетентность – это, во-первых, характеристика или свойство личности; во-вторых, это такая характеристика человека, которая позволяет ему делать что-либо качественно. Обобщая сказанное, мы склонны понимать под компетентностью субъективную характеристику, представляющую собой сплав знаний, умений, навыков и качеств личности, позволяющих ей быть эффективной в конкретном виде деятельности.

В связи с ориентацией современного высшего педагогического образования на гуманистическую парадигму, характерной особенностью которой является учет индивидуальных и гендерных особенностей обучающихся на пути их самореализации, особую актуальность приобретает вопрос о способах и методах формирования гендерной компетентности в учебно-воспитательном процессе вуза.

И. С. Клецина понимает под гендерной компетентностью характеристику личности, позволяющую ей быть эффективной в сфере гендерных отношений. Эффективность в сфере гендерных отношений предполагает в данном случае способность мужчин и женщин замечать ситуации гендерного неравенства в окружающей их жизни; противостоять сексистским, дискриминационным воздействиям и влияниям; самим не создавать ситуации гендерного неравенства [2, с. 60]. Мы считаем подобный подход к определению гендерной компетентности несколько односторонним в связи с расстановкой акцентов преимущественно на проблеме гендерного неравенства. Не стоит забывать, что проблематика гендерных отношений не ограничивается лишь вопросами эгалитарных взаимоотношений, а включает в себя также понимание сущности и процессов гендерной идентичности и дифференциации, осознание специфики гендерного взаимодействия, норм полоролевого поведения, формирование личной гендерной поведенческой стратегии.

В соответствии с вышесказанным, более конкретизированным мы считаем определение гендерной компетентности, сформулированное Т.К. Антоновой: «Под гендер-

ной компетентностью личности мы понимаем совокупность гендерных знаний и способность их применять для выработки собственного гендерно-ориентированного поведения» [3, с. 37].

На сегодняшний день одной из актуальных задач развития системы образования является выявление основных тенденций и возможных путей повышения потенциала педагогов в сфере гендерной компетентности.

Гендерная компетентность может быть отнесена к числу базовых компетентностей современного учителя, в связи с тем, что она обладает такими характеристиками, как многофункциональность, междисциплинарность, многомерность, и включает в себя различные личностные качества, интеллектуальные способности, коммуникативные умения педагога, связанные с его гендерной культурой.

Е.Н. Каменская определяет гендерную компетентность педагога как «умение интегрировать психологические, педагогические знания о сущности гендерного подхода в образовании и умение осуществлять гендерную стратегию в организации педагогического процесса для решения практических задач обучения, воспитания, обеспечивающее высокий уровень профессионального гендерного самопознания» [4, с. 328].

По С.В. Рожковой, В.В. Мошненко, гендерная компетентность предполагает сформированность у учителя понимания предназначения мужчин и женщин в обществе, их статуса, функций и взаимоотношений, способность критического анализа своей деятельности как представителя определенного гендера, а также знания о гендерных особенностях субъектов образовательного процесса и других аспектов гендерной педагогики и психологии [5].

В структуре гендерной компетентности педагога можно выделить три компонента: мотивационно-ценностный, когнитивный и поведенческий.

Мотивационно-ценностный компонент гендерной компетентности характеризуется наличием у педагога положительной мотивации к использованию гендерного подхода, осознанием гендерной роли в рамках педагогической деятельности, принятием или отторжением гендерных стереотипов и норм как ориентиров в конструировании гендерного взаимодействия с учащимися и коллегами.

Вторым компонентом гендерной компетентности является когнитивный, который предполагает наличие у будущих педагогов системы гендерных знаний и применение их в педагогической деятельности. В состав когнитивного компонента входит система усвоенных педагогом знаний о сущности гендера и психологии гендерных отношений, о гендерных особенностях субъектов образовательного процесса, представления об особенностях гендерной социализации мальчиков и девочек, о половой дифференциации познавательных особенностей учащихся, а также знания о функциях и технологиях гендерной дифференциации, владение приемами гендерной схематизации и прогнозирования гендерного эффекта.

Поведенческий компонент гендерной компетентности может быть оценен через степень сформированности системы умений и навыков педагогов по применению гендерного подхода в профессиональной деятельности. По мнению современных исследователей, гендерное поведение соответствует реальному «проигрыванию» принятой на себя каждым полом совокупности гендерных ролей. Большое влияние на него могут оказывать конкретные социальные ситуации (например, ситуация гендерной стратификации в образовании, которая характеризуется явной асимметрией в сторону женщин-педагогов), а также традиции и нормы того или иного общества.

Одной из задач формирования гендерной компетентности педагога является развитие гендерной конгруэнтности – свойства общения женщин и мужчин, вытекающее из гармоничности сознания и поведения и имеющее в своей основе гендерную идентичность.

На наш взгляд, высокий уровень сформированности гендерной компетентности выпускника педагогического вуза и его готовности к реализации гендерного подхода в профессиональной деятельности может быть достигнут только при построении его профессиональной подготовки как целостной системы, включающей в себя принципы, условия, технологии формирования гендерной компетентности педагога.

К числу принципов формирования гендерной компетентности педагогов и психологов, определяющих эффективность функционирования системы, могут быть отнесены принципы гуманистической направленности гендерной подготовки специалиста, дифференциации содержания и организации формирования гендерной компетентности на основе учета гендерных особенностей обучаемых, междисциплинарной интеграции содержания и технологий формирования гендерной компетентности педагога, соответствия технологий гендерного образования закономерностям профессионального становления личности.

Среди педагогических условий формирования гендерной компетентности педагога можно выделить:

1) интеграцию гендерных и психолого-педагогических знаний в содержание профессиональной подготовки современного учителя в рамках инвариантной и вариативной частей блока психолого-педагогических дисциплин;

2) учет гендерных особенностей студентов при организации педагогического процесса, формирование у будущих педагогов осознания собственной гендерной роли и индивидуального гендерного стиля поведения в рамках педагогической деятельности;

3) разработку процессуально-технологической составляющей реализации гендерного подхода в педагогической практике;

4) организацию мониторинга гендерной компетентности студентов педагогического вуза как компонента профессиональной компетентности современного педагога.

Мы придерживаемся двух основных подходов к формированию гендерной составляющей содержания современного психолого-педагогического образования: мультидисциплинарного и междисциплинарного. При мультидисциплинарном подходе отдельные гендерные аспекты развития личности становятся предметом изучения в рамках психолого-педагогических дисциплин, например, курсов «История психологии», «История педагогики», «Возрастная психология», «Социальная психология», «Педагогическая психология», «Основы педагогики» и пр.

При реализации междисциплинарного подхода в содержание традиционной подготовки педагога вводятся спецкурсы, которые носят интегративный характер и позволяют целенаправленно формировать гендерную компетентность педагога с использованием всего арсенала гендерно-ориентированных педагогических технологий.

Научно оформленные гендерные знания не могут быть непосредственно использованы в педагогической практике. Необходима особая методологическая и дидактическая работа по их трансформации в знания учебные и профессиональные. Теоретическое гендерное знание само по себе, вне способов действия, лишено смысла: оно должно реализоваться в практике профессионального поведения педагога, в технике работы над собой. Гендерное знание в профессиональной подготовке педагога станет достоянием сознания студента, если у него появится возможность обнаружить это знание в собственной деятельности, построенной по образу и подобию реальной.

С позиций контекстного подхода в профессиональной подготовке педагога технологически можно выделить три базовые формы деятельности студентов: учебная деятельность академического типа (лекции, семинары); квазипрофессиональная деятельность, моделирующая в аудиторных условиях содержание ситуаций из педагогической практики, связанных с гендерными проявлениями личности (например, через ролевые игры, тренинги компетентности); учебно-профессиональная деятельность, в

рамках которой выполняются близкие к реальной педагогической практике исследовательские или практические задания, проекты, имеющие гендерную направленность.

Таким образом, овладение основами гендерного подхода в образовании выступает необходимым элементом в подготовке современного, грамотного, конкурентоспособного педагога, достаточный уровень гендерной компетентности которого способствует созданию гендернокомфортной образовательной среды, нацеленной на развитие личности с учетом ее природного потенциала.

Список литературы:

1. Современный словарь иностранных слов. М.: Русский язык, 2013. – 740 с.
2. Клещина И. С. Развитие гендерной компетентности государственных и муниципальных служащих в процессе гендерного образования. // Женщина в российском обществе. Российский научный журнал. – 2007. – № 3 (44). – С. 60-65.
3. Антонова Т. К. Эволюция гендерной теории и ее отражение в педагогической научной мысли. // Актуальные задачи педагогики: материалы международной заочной научной конференции. – Чита: Издательство Молодой ученый, 2017. – С. 36-38.
4. Каменская Е. Н. Педагогика: Конспект лекций. – Ростов-на Дону: Феникс, 2018. – 365 с.
5. Рожкова С. В. Гендерная компетенция педагога. // Преподаватель высшей школы в XXI веке: материалы международной научно-практической Интернет-конференции. – Ростов-на Дону: Ростовский государственный университет путей сообщения, 2008. – URL: <https://dog-mon.org/gendernaya-kompetenciya-pedagoga.html> (дата обращения: 07.02.2021).

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ БЕЙМДЕЛУІН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Карасартов Саламат Батырбаевич,
А.Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті
педагогика және психология ББ І курс магистрі,
Қостанай қ.

Аннотация

Мақалада болашақ мамандардың, мигранттардың жаңа жерде, жұмыс орнында адаптациялық кезеңің психолого-педагогикалық сипаттамасы мен акмеология ілімінің, акмеологиялық мәдениет түсінігінің мазмұны ашылып, оны қалыптастырудың мәселелері қарастырылады. Атап айтқанда, әдебиеттерді талдау арқылы акмеология ілімі, адаптациялық кезеңмен акмеологиялық мәдениет ұғымдарының анықтамасы айқындалып, акмеологиялық мәдениетті қалыптастырудың жолдары ашып көрсетіледі.

Түйінді сөздер: адаптация, акмеология, акмеологиялық мәдениет, өзін-өзі жетілдіру, ересектік кезең.

Аннотация

В статье раскрывается психолого-педагогическая характеристика адаптационного периода будущих специалистов, мигрантов на новом месте, рабочем месте и содержание учения акмеологии, понятия акмеологической культуры, рассматриваются проблемы ее формирования.

Ключевые слова: адаптация, акмеология, акмеологическая культура, самосовершенствование, взрослая жизнь.

Abstract

The article reveals psychological and pedagogical features of the period of adaptation of future specialists, migrants at a new place of work, the content of the doctrine of acmeology, the concept of acmeological culture and considers issues of its formation. In particular, the analysis of the literature reveals the definition of the doctrine of acmeology, the period of adaptation and acmeological culture, reveals ways to form acmeological culture.

Key words: adaptation, acmeology, acmeological culture, self-improvement, adult life.

Қазіргі уақытта белең алып жатқан коронавирус пандемиясы мен қатар әлеуметтік-экономикалық және мәдени сфералардағы өзгерістер болашақ маман, мұғалім тұлғасына қатаң талаптар орнатуда, тек қазақстандық қоғамға ғана емес, бүкіл әлемге дамудың жаңа трендтерін, ақпараттың жылдам, әрі сенімді жеткізілуінің, қоғам болып бірігудің, жұмылудың маңыздылығын үйреткен сияқты.

Мемлекет басшысы үстіміздегі жылдың 1 қыркүйегіндегі Қазақстан халқына «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында пандемия жағдайында өзгерістерге бейімделудің басымдықтарын атап өтті. Солардың бірі – білім саласына инвестиция тарту арқылы адам капиталын дамыту. Бұл басымдық қоғамды ілгерілету мен сананы модернизациялаудың алдыңғы сабында тұрған бастамаға айналып отыр. Коронавирус дағдарысы бесекеге қабілетті қоғамды пісіп жетілдіруде жан-жақты сауатты болудың, ондаған тілді жетік меңгеріп, сенімді ақпаратты жалған ақпараттан ажырата білудің, жаһандық жаңалықтарды үнемі бақылап отырудың маңыздылығын дәлелдеді.

Футирологтардың болжамдары бойынша мектептік білімнің көкейкесті мәселелерін шешу үшін стресске төзімді, біліктілігі жоғары, психологиялық-педагогикалық салада және өзінің пәні аумағында жоғары құзіреттіліктерге ие, шығармашылық өнімді еңбекке қабілетті, педагогикалық еңбектің шебер мұғалімдері керек. Біз санаулы уақыттың ішінде бұрын-соңды болмаған жаппай қашықтықтан оқыту форматына көштік. Білім жүйесін қысқа уақытта жаңа технологиялармен қамтамасыз етіп, оқушылар мен студенттерді жаңа оқу форматына, бірінші кезекте, психологиялық дайындау – қазақстандық қоғамның ілгері дамуына жаңа серпін берген сияқты.

Алайда пандемияға дейін де жас мамандар мен ішкі және сырттан келген мигранттар, әсіресе шет елден келген қандастарымыз, «Серпін» бағдарламасы бойынша көшкен, оқуға түскен студент, жас мамандар ауылдық жерде грантты жұмыспен өтеу адаптациялық кезеңінде көп проблемалар, қиыншылықтарға тап болатын.

Атап айтқанда:

- климат;
- тіл мәселесі;
- жаңа жұмыс орын, ұжым;
- жергілікті халық, жастар «социумы» ережелері;
- тұрғын үй мәселесі;
- құрал-жабдықтар, көрнекілік құралдар, оқулықтар тапшылығы;
- интернет жылдамдығы;
- т.б.

Жас мамандардың басым бөлігі осы қиыншылықтардың кесірінен, пост КСРО елдеріндегі сияқты еліміздің облыс орталықтарынан, үлкен қалалардан алыс орналасқан кент, ауылдарда әлеуметтік адаптация қатаң талаптары салдарынан стресс, депрессияға ұшырайды, әсіресе ер адамдар. Әртүрлі ирационалды, деструктивті әрекеттерге барады, жұмыс өтеуін аяқтамай үлкен қалаға оралады немесе грантты жұмыспен өтеу мерзімі бітуімен басқа салада жұмыс іздейді, мамандықты ауыстырады. Бұның бәрі жоғарыда айтылғандай қиыншылықтардан және болашақ мамандардың тұлға болып әлі қалыптаспағанды, инфантилизм, эмоционалды тұрақсыздығы және теория жағынан өз мамандығын жақсы меңгергенмен, практикада білімін қолданалмауы.

«Акмеология» сынды пәндерді енгізуді ұсынған болатын. Орта, техникалық және кәсіптік, жоғары оқу орындарында *«Акмеология, жеке және әлеуметтік табыс негіздері»* сияқты оқу курстары жүргізілуін міндеттеді. «Осындай пәндердің болмауы «әлеуметтік инфантилизмге» әкеледі», – дейді. Басқаша айтқанда, жастар ересек өмірге бейімделе алмай, келеңсіз жағдайларға душар болады.

Бүгінгі оқушыдан ертең «тұлға» қалыптасу үшін не істеу керектігін «Акмеология» ілімі үйретеді. Қазіргі таңда қоғамның алға қарай жылжып, дамуы шығармашыл, ұтқыр

ойлы, кәсіби тұрғыда жетілген тұлғаларға байланысты екені белгілі. Себебі, ондай адамдар кез келген жағдайға бейімделіп, кез келген мәселенің оңтайлы шешімін таба біледі. Мұндай, заман талабына сай, шығармашыл және кәсіби әлеуеті дамыған тұлғаны тәрбиелеу үшін ең алдымен оның бойында акмеологиялық мәдениетті қалыптастыру керек.

«Акмеология», «акмеологиялық мәдениет» ұғымдарын қазіргі таңда басылымдарда көптеп кездестіреміз. Ал енді, осы ұғымдарға тоқтала кетсек. «Акмеология» ұғымы ХХ ғасырдың бас кезеңінде қолданысқа енген ұғым. Бұл ұғымды ең алғаш рет 1928 жылы Н.А.Рыбников ұсынған. Кейін Б.Г.Ананьев бұл ұғымға анықтама беріп, оның ғылымдар жүйесіндегі орнын көрсеткен. Ол адамның онтогенездік дамуын зерттейтін ғылымдарды былайша орналастырады: эмбриология, морфология және физиология, педология, акмеология, геронтология.

«Акмеология» ұғымына акмеолог ғалымдар әртүрлі түсініктемелер береді:

әлеуметтік маңызы бар мәдениет, шығармашылық, әдебиет, ғылым, техника, білім салаларында және адамның өзінде жүзеге асатын, кәсіби шеберлік шыңына және жасампаздық әрекетінің өнімділігіне жетуге бағытталған өзіндік қозғалысында ересек адамдардың шығармашылық әлеуетінің өзіндік жүзеге асуына әсер ететін немесе кедергі жасайтын жағдайлар, факторлар мен заңдылықтар туралы ғылым (Кузьмина Н.В.);

жаратылыстану, қоғамдық, гуманитарлық және техникалық пәндер тоғысында пайда болған, адамның ересектік даму кезеңін, әсіресе, оның бұл даму жолында жоғары дәрежеде жетістікке жету заңдылықтары мен құрылымдарын зерттейтін ғылым (Деркач А.А., Бодалев А.А.);

шоғырланған ғылым. Психологиядан айырмашылығы, адамның нәтижеге жетудегі жасампаздығының заңдылықтарын зерттейді. Оның қызметінің нәтижелілігін бағалау өлшемдерін тұжырымдайды, даму және өмір сүру жағдайларын зерттейді: ғұмырнама-сы, шығу тегі, қоршаған ортасы, басқа адамдармен қарым-қатынасы (Кузьмина – Гаршина Н.В., Лунева Л.Ф.);

ересек адамның жасампаздық әрекетінде өзін-өзі жетілдіру әдістерін және шығармашылық әлеует шыңына жету жағдайларын, тәсілдерін, жолдарын, заңдылықтарын зерттейтін шоғырланған ғылым (Хозяинова Г.И.);

білім беру жүйелерін дамыту жағдайында педагогикалық үрдіс субъектілерінің өзін-өзі дамытуы туралы ғылым (Максимова В.Н.); Сонымен, «акмеология» дамуы және әрекет етуі барысында тұлғаның биікке шығуы туралы ғылым.

Акмеология – жас ғылым. Әйтсе де, қазіргі уақытта бұл ғылым саласы қарқынды дамуда. Ресейде арнайы акмеолог мамандарын дайындайтын кафедралар, зерттеу орталықтары, академия бар. Сонымен қатар, акмеология саласын қамтитын арнайы басылымдар, арнайы сайттар ашылған. Қазақстанда да бұл ғылым саласының дамуына өте үлкен көңіл бөлінуде.

Акмеология философия, педагогика, психология ғылымдарымен тығыз байланысты. Жас ерекшелік психологиясында қарастырылатын ересектік кезеңде оқыту, білім беру, дамыту арқылы адамды кемелдендіру. Акмеологияда тұлғалық жетілуімен қатар кәсіби шыңдалуға баса назар аударылады. Қазіргі кезде кәсіптік бағдар беруді акмеология ғылымына жатқызуда. Себебі, өзіне сай кәсіпті таңдаған адам ғана, яғни кәсіптік қажеттілігін қанағаттандыра алған адам өз кәсібінде шыңға жете алады. Ересектік кезең – күш-қуаттың таситын кезеңі. Бұл кезеңде әрбір адам бір кәсіптің иесі ретінде қалыптасуы қажет.

Акмеологияда мансап қойлық қалыпты жағдай. Мақсатты және жоспарлы түрде мансап құру кәсіби жетістікке алып келеді, мансап құру жолында адам өзін-өзі дамытады, жетілдіреді.

Қазіргі таңда ғалымдар акмеологияның бірнеше қолданбалы салаларын бөліп көрсетеді.

Олар:

- Педагогикалық акмеология
- Басқарудағы акмеология
- Саяси акмеология
- Әскери акмеология
- Медициналық акмеология
- Ақпараттық акмеология
- Этникалық акмеология .

Ал енді, «акмеологиялық мәдениет» ұғымын ашу үшін «Мәдениет дегеніміз не?» деген сұраққа жауап беру керек. Қазақ тіліне бұл термин арабтың «мадавият» – «қала, қалалық» деген сөзінен енген. Қазіргі заманғы сөздіктерде мәдениетке төмендегідей анықтамалар берілген:

– мәдениет белгілі бір халықтың қол жеткен табыстары мен шығармашылығының жиынтығы;

– мәдениет адамзат қауымының белгілі бір тарихи кеңістіктегі қызметі мен өзіндік ерекшеліктері (палеолит мәдениеті, критмикен мәдениеті, қазақ мәдениеті және тағы басқалары);

– мәдениет адамдық әрекеттің белгілі бір саласының жетілу деңгейі (сөйлеу мәдениеті, еңбек мәдениеті, құқық мәдениеті және тағы басқалары);

Сонымен, мәдениет ұғымын екітүрлі бағытта қарастыруға болады. Қоғамға байланысты, яғни, қоғамның өзіндік даму үрдісіндегі жемістері және жеке тұлғаға байланысты, оның субъектілік қалыптасуындағы өзін-өзі дамыту, өзін-өзі жетілдіру әрекетінің жетістіктері.

Жинақтай келе, «акмеологиялық мәдениет» ұғымын кәсіби кемелдену, шығармашылық шыңына жету жолында адамның өзін-өзі жетілдіруге қабілеттілік деп түсінуге болады.

«Акмеологиялық мәдениет» термині акмеологиялық зерттеулер саласында ертеден қолданылып келеді (В.Ф. Варуков, Н.Э. Вегерчук, В.И. Деркач, О.Г. Коломиец, Е.П. Кондратьева П.Н. Кудельникова, Е.А. Сулова және т.б.).

Акмеологиялық мәдениет – тұлғаның өзін-өзі қалыптастыру және өзін-өзі жетілдіруде акмеге жетудің өзіндік жолы. Бұл жерде «акме» – кәсіпкерліктің шыңы, жұмыстың жоғары нәтижелерінің тұрақтылығы – сенімділігі.

Жалпы, «акме» және «мәдениет» терминдері өте тығыз байланыста. Акме нәтиже ретінде, сонымен қатар, өзін-өзі дамыту үрдісі ретінде тұлғаның мәдениетінде көрініс табады. Ал, мәдениет, өз кезегінде өзін-өзі дамытудың және тұлғалық құндылықтың көрсеткіші болады.

Акмеологиялық мәдениетті меңгерген тұлғаның бойында өзін-өзі қалыптастыруға деген жауапкершілік, өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі әрқашан жаңартып отыруға деген дайындық, өзін-өзі қалыптастыру үрдісіне әсер ететін тәсілдер мен формаларды әрқашан жаңғыртып отыру сияқты қасиеттер қалыптасады.

Акмеологиялық мәдениеттің жоғары деңгейде қалыптасуы өзін-өзі жетілдіру үрдісін өмірлік құндылық ретінде қабылдатып, тіршілік әрекетінде өзін-өзі қалыптастыру және өзін-өзі жетілдіру арқылы өзіндік «Менін» тануға, қарым-қатынас ортасында өзінің қабілеттері мен мүмкіншіліктерін көрсете алуға мүмкіндік тудырады.

Алайда, акмеологиялық мәдениетті қалыптастыру үшін күшті қозғаушы себептер қажет. Бұл себептер жетістікке жетудің түрткілері (мотивациясы), яғни қажеттіліктер. А.Маслоу бойынша жетістікке жетудің мотивациясы ретінде өзін-өзі көрсету қажеттілігін қарастыруға болады. А.Маслоу адамдарды бұрын тәжірибесі бар, әрі білімді деп қана қарамай, оларды өзін-өзі жетілдіретін және өзін – өзін меңгеретін, өз өмірін қалыптастыра алатын жандар ретінде қарастырады.

Өзін-өзі көрсету қажеттілігі- өзінің потенциалды мүмкіндігін жеке басының өсіп жетілуін жүзеге асыру қажеттілігі. Өзін-өзі көрсету қажеттілігі ешқашанда толық қанағаттандырылмайды, өйткені адамның жеке басының ой-өрісі дамуына орай оның потенциалдық мүмкіндігі ұлғаят үседі.

Акмеологиялық мәдениетті қалыптастырудың келесі бір түрткісі – жақсы өмір сүруге деген қажеттілік. Бұл қажеттілік адамды тәжірибе жинақтауға жетелейді. Қазіргі уақытта барлық жоғары жалақылы кәсіптер тәжірибелі, білікті мамандарды талап етеді. Адам осы талаптарға сай болу үшін жұмыстанып, әрқашан өзін-өзі жетілдіріп отырады.

Сонымен қатар адамның кәсіби қанағаттанушылығын да жатқызуға болады. Адам өз кәсібін ұнатып, сол кәсіптің қыр-сырын меңгеруге, жетілдіруге өз үлесін қосады. Бұл орайдаол өз-өзін дамытып, өз кәсібінің нағыз маманы болады.

Қазіргі бәсекелестік заманда кәсіби-шығармашылық жетістіктеріне жетіп, шынға шығу оңайға түспесі барлығымызға аян. Бірақ, өзіне талап қойып, жаңашылдыққа, жасампаздыққаұмтылатын ұтқыр ойлы, ізденімпазтұлғалардың биік шыңдарға жетуге мүмкіншіліктері жоғары.

Әдебиеттер тізімі:

1. Деркач А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Сочинение в пяти томах. – М., 1999-2001.
2. Оспанова Б.А. Болашақ мамандардың кәсіби шеберлігін дамытуға бағытталған инновациялық мәселелер / Халықаралық ғылыми-практ. конф. – Алматы, 2008. – 128-133 б.
3. Оспанова Б.А. Калиева А. Болашақ мамандардың акмекреативті қабілетін қалыптастырудың дидактикалық мүмкіндіктері / Халықаралық ғылыми-тәжірибелік интернет-конф. – ТүркістанМәскеу, 2014.
4. Кузьмина Н.В., Пожарский С.Д., Паутова Л.Е. Акмеология качества профессиональной деятельности специалиста. – СПб., Коломна, Рязань, 2008.
5. Оспанова Б.А. Акмеология: Оқулық. – Алматы, 2014. – 392 бет.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ТЕОРИИ К. Д. УШИНСКОГО, А. Н. ЛЕОНТЬЕВА, Л. С. ВЫГОТСКОГО – ОБЯЗАТЕЛЬНАЯ КОМПОНЕНТА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Кенжеғалиев Кулуш Кушенович,
канд. пед. наук, профессор кафедры педагогики,
психологии и социальной работы,
НАО «Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова»

Аннотация

Өзектілігі: Білім сапасын жақсартуда психологияның алатын орны ерекше. Өкінішке орай бізде іргелі фундаменталдық психологиялық теориялар оқытылмайды, Ресейде де бізде әлеуметтік психологияға көңіл көп бөлінуде. Осындай психологтар пән мұғалімдеріне көмек, ақыл-кеңес бере алмайды. Ондай психолог нақты пәнді де жақсы білуге міндетті, және ғылыми ақыл-кеңес, бірлесіп зерттеулер жүргізуге дайын болуы керек екенін біз мақаламызда талдап шықтық. Оған белгілі психолог-ғалым А. Н. Леонтьвтің «іс-әрекет теориясы» және Л. С. Выготскийдің «ойлау мен сөйлеу», мидыі «жоғары психикалық функциясы» атты теориялары талданды. Сонымен қатар біз К. Д. Ушинскийдің «адам антрополиясы» атты қағидасын мүлде орындамай жүрміз, «егер педагогика адамды жанжақты тәрбиелегісі келсе, онда ол да оны жанжақты білуге тиіс», ол психологияны, философияны, анатомияны, физиологияны, әлеуметануды білу деген сөз. Мақалада оқыту күрделі психикалық жүйе ретінде қарастырылып, С. И. Архангельскийдің, Л. С. Выготскийдің психологиялық жүйелері талданып, олардың құрылымына «ақпарттық квант», «психикалық жүйенің қарапайым элементтерден» тұратыны сөз болды. Пәндерді осы теорияның негізінде оқытса, оқытушы студенттердің миының жоғары қызметін қалыптастырады.

Осы тәсіл студенттердің үлгерімін элементтер арқылы өлшеп, математикалық статистиканың критерийлерін қолдануға мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: білім, фундаменталдық психологиялық теориялар, іс-әрекет теориясы, педагогикалық антропология, психологиялық жүйе, ақпараттық квант, математикалық статистика критерийлері

Аннотация

Актуальность: В повышении качества обучения психология занимает важную роль. К сожалению при подготовке будущих учителей фундаментальную подготовку по психологии, объясняющих психические процессы при обучении не проходят. У нас и в России больше внимание уделяют подготовке социальных психологов. Такие психологи не могут оказать психологическую помощь учителям предметникам. Для этого такие психологи должны хорошо знать учебный предмет, такие психологи должны вместе с учителями предметниками должны быть готовыми проводить совместные исследования, нами это в данной статье проанализировано. С этой позиции нами проанализированы «теория деятельности» А.Н. Леонтьева работы «Мышление и речь», «высшие психические функции мозга» Л. С. Выготского. Наряду с этим мы не выполняем положение, вытекающие из «педагогической антропологии» К. Д. Ушинского, где главной мыслью является «Если педагогика хочет воспитывать человека во всех отношениях, то она должна прежде узнать его тоже во всех отношениях» – это положение К.Д. Ушинского является базовым для педагогической антропологии. Систематического обучения наукам и искусствам в те времена не знали. Это означает, что будущий учитель должен знать философию, анатомию, физиологию, социологию человека.

В статье обучение рассматривается как сложный психический процесс, анализированы психологические системы С. И. Архангельского, Л. С. Выготского и входящие в систему такие понятия как «квант смысловой информации», «элементы психической системы».

Если обучать с применение этих теории, то преподаватель формировал бы работу высших психических функции мозга.

Такой подход позволит измерить успеваемость студентов по элементно, появляется возможность применения критериев методов математической статистики.

Ключевые слова: знание, фундаментальные психологические теории, теория деятельности, педагогическая антропология, психологическая система, квант информации, критерий математической статистики.

Abstract

Relevance Psychology plays an important role in improving the quality of education. Unfortunately, in the preparation of future teachers, fundamental training in psychology, explaining mental processes during training, does not take place. In Kazakhstan, as well as in Russia, more attention is paid to the training of social psychologists. These psychologists are unable to provide psychological support to teachers. To do this, such psychologists must have a good knowledge of the subject; such psychologists must be ready to conduct joint research together with subject teachers. From this position, we analyzed the "Theory of activity" by A. N. Leontiev, the works "Thinking and Speech", "Higher mental functions of the brain" by L. S. Vygotsky. At the same time, we do not fulfill the provisions that follow from K. D. Ushinsky's "Pedagogical Anthropology", where the main idea is "If pedagogy wants to educate a person in all respects, then it must first know him in all respects" – this position of K. D. Ushinsky is the basic one for pedagogical anthropology. Systematic teaching of the sciences and arts was not known in those days. This means that the future teacher must know philosophy, anatomy, physiology, and human sociology.

The article considers learning as a complex mental process, analyzes the psychological systems of S. I. Arkhangelsky, L. S. Vygotsky and such concepts as "quantum of semantic information", "elements of the mental system" included in the system.

If taught using these theories, the teacher would shape the work of the higher mental functions of the brain.

This approach will allow you to measure the performance of students by elements; it becomes possible to apply the criteria of mathematical statistics methods.

Keywords: knowledge, fundamental psychological theories, activity theory, pedagogical anthropology, psychological system, quantum of information, criterion of mathematical statistics.

Введение. Проблема подготовки профессионально компетентных специалистов полностью не решена. Причинами являются многие факторы идеологического, экономического, методологического характеров.

Наш многолетний опыт преподавания арифметики, математики, физики, педагогики, методов математической статистики в психолого-педагогических исследованиях убеждают нас в том, что будущие учителя недополучают психологическую подготовку. После пятнадцатилетнего преподавания физики, астрономии в средних школах поступил в очную аспирантуру в НИИ им. Алтынсарина в Алма-ате. Научной проблемой было формирование политехнических умений и навыков при изучении курса физики в средней школе. Логика исследования привела меня к изучению психологии умений и навыков. Без знания психологических понятий «умение» и «навык» дальнейшее исследование не имела смысла. Оказалось психологическое понятие «умение» и «навык» исследовали многие известные ученые. Нам удалось найти около 100 определений «умений», и около 80 определений «навык». На защите диссертации присутствовал директор НИИ психологии АН СССР (Москва), доктор психологических наук Е. А. Климов, который поддержал наш подход о приоритете психологических исследований, предваряющих педагогические исследования. В этой же работе нами было дано новое определение «политехнический навык», которую отметил на защите академик, директор НИИ политехнического образования (Москва) П. Р. Атутов, отметив новизну исследования.

Обсуждение. «Если педагогика хочет воспитывать человека во всех отношениях, то она должна прежде узнать его тоже во всех отношениях» писал К. Д. Ушинский в своих работах.

В связи с этим великий педагог предлагает «узнать человека во всех его отношениях». С позиций современной педагогической теории это высказывание можно трактовать так. «Педагог (учитель, воспитатель) на старте образовательного или воспитательного процесса должен провести диагностику физиологических, умственных, психологических, социальных характеристик, а также склонностей, способностей, интересов ребенка. Данные такой диагностики К.Д. Ушинский рассматривает как необходимые для учителя знания и условие планирования и реализации воспитательного или образовательного процесса» [1, с.50].

К. Д. Ушинский был против контроля, ограничения академической свободы учительства. По этому поводу наш подход является реализацией идеи Ушинского которая содержится в следующих мыслях: «Мы не говорим, поступайте так или иначе; мы говорим им: изучайте законы тех психических явлений, которыми вы хотите управлять, и поступайте соблюдаясь с этими законами и теми обстоятельствами, в которых вы хотите приложить» [1, с. 55].

Современные квалификационные тесты для учителей являются антинаучными, не направлены на академическую свободу учительства. Вопросы тестов не являются валидными, можно трактовать по разному, польза от такого вида контроля всегда имеет обратный результат. Огромное место в курсе учительских семинарий занимали науки педагогического цикла: психология, педагогика, а также анатомия, физиология.

Будущие учителя в педагогических высших учебных заведениях изучают «Общую психологию». Данная дисциплина является общеобразовательной, поэтому с помощью такой куцей подготовкой по психологии, учитель просто не может изучить учащегося во всех отношениях. Существует такие психологические дисциплины как «Психология инженера». Но не существует специальной дисциплины «Психология учителя математики», «Психология учителя истории» и. т. д. Например, по Ушинскому учитель математики должен знать какие психические процессы происходят в психике ученика при изучении уравнений второго порядка, при изучении производной функции, при изучении и решении задач на исследование квадратного трехчлена. Современ-

менные учителя математики обращают внимание на формальную сторону решения математических задач.

Наш многолетний опыт исследования данной проблемы убеждают нас в том, что будущих учителей нужно готовить фундаментально по психологии деятельности, высших психических функций с тем, чтобы они в процессе профессиональной деятельности опирались на законы психологии.

После Ушинского К. Д. появились научные труды Л. С. Выготского о высших психических функциях мозга т. е. психик [2, с.120], психологическая теория деятельности А. Н. Леонтьева [5, с. 150], которые позволяют реализовать антропологическую теорию Ушинского К. Д. Он хотел связать педагогику со всеми науками, особенно, философией, психологией, анатомией и т.д. Центральное же место отводилось философской теории познания, как пути формирования сознания – главного достоинства человека.

Следует заметить, что при подготовке будущих учителей, не оправдано, не уделяется внимание учениям о мозге Н.П. Бехтеревой. Почему будущие учителя не должны знать о функции мозга при обучении учащихся. Вся практика обучения и образования сталкиваются самостоятельно, эмпирическим путем длительно без научного осознания приходят к тем выводам которые содержатся в трудах вышеназванных ученых.

Любую психологическую теорию, ученый – теоретик строить методом анализа и синтеза по логике не противоречит практике учебной деятельности, вообще любой человеческой деятельности. Например, «Любая человеческая деятельность в том числе учебная состоит из действий и операции» – пишет Леонтьев А.Н. [5, с.65]. При этом ученый – психолог поясняет свою теорию: «операции это то, с помощью чего выполняется действие» [5, с.66].

Как показали наши исследования самым трудным при формировании знаний, умений по математике, физике например, является уровень «операции» как внутренней структуры «действий». Экспериментально нами доказано, чтоб умножить трехзначное число на двухзначное число как арифметическое действие нужно совершить около 25 операций. Ученики испытывают психологическую трудность при выполнении операции. Операции при выполнении или при решении тригонометрических уравнений представляют собой речевые и мыслительные операции. Это формулировки теорем по геометрии, преобразования тригонометрических формул для нахождения корней этих уравнений. На основе этой теории, не зная осуществлений теории деятельности, нами было пере открытие этой теории [6]. Развивая эту теорию совместно с магистрантами мы ввели новое определение «мыслительные операции». Формирование знаний происходит в мозгу при помощи мыслительных операций, здесь происходит связь мысли и слова. Учитель сперва формирует мысль которая воплощается в слово. Слова несут определенную информацию например, «производная», «функция», «квадратное уравнение» и т.д. которые переходят в мыслительный процесс орудием этого процесса является слово как квант информации.

Известный профессор Архангельский С. И. пишет: «Любое сообщение учебной информации, любое выражение знаний студентов может оцениваться некоторым числом полученным путем подсчета квантов смысловой информации. Кванты смысловой информации это отдельные изолированные единицы информации, а связанные элементы понимания существа вопроса» [7, с.198].

Такая же идея содержится в монографии Выготского Л. С. «Мышление и речь» которая известна как «метод единиц». Он указывает, что психологическую систему нужно изучать путем выделения единиц или элементов.

«С помощью «метода элементов» психологическая система «разлагается на элементы которые не содержат в себе свойств, присущих целому как таковому» [3, с.11].

Квант смысловой информации, метод элементов или единиц нашли отражение в содержании учебников, учебных программ. Каждый учитель предметник не подозревая о существовании вышеуказанных психологических теории обучает без учета законов психологии.

Метод. При преподавании опытные учителя, лекторы знают свой предмет на уровне кванта смысловой информации. Таких преподавателей студенты воспринимают положительно, что способствует росту качества знаний, умений и навыков обучающихся.

Важным моментом метода единиц, метода кванта информации – позволяет поэлементно формировать основные математические, физические понятия.

Другим важным моментом является то, что эти методы позволяют исследователям увидеть психологическую систему изнутри, вычленив их элементы на уровне операции, мыслительных операции, установить закономерные связи и на основе методов математической статистики измерить систему элементов, уровня их формирования и сделать научные выводы.

Применение методов математической статистики начинаем путем подсчета компонентов по *программа Microsoft Excel Statistika*. Здесь вычисляется средние взвешенные параметры выполнения единиц психического процесса в виде квантов смысловой информации. Строится графики усвоения отдельных понятий, формул, законов, строится диаграмма сравнения этих параметров с дальнейшей интерпретацией диаграмм, гистограмм. Определяется тенденция развития сформированных знаний, умений и навыков, делается прогноз, выводы, корректировки.

Уровень сформированных знаний, умений определяется с помощью критерия Пирсона, коэффициента корреляции и других критериев.

Біздің ұсынған әдіс бойынша оқу іс – әрекетін зерттегенде мына схеманы қолданамыз.

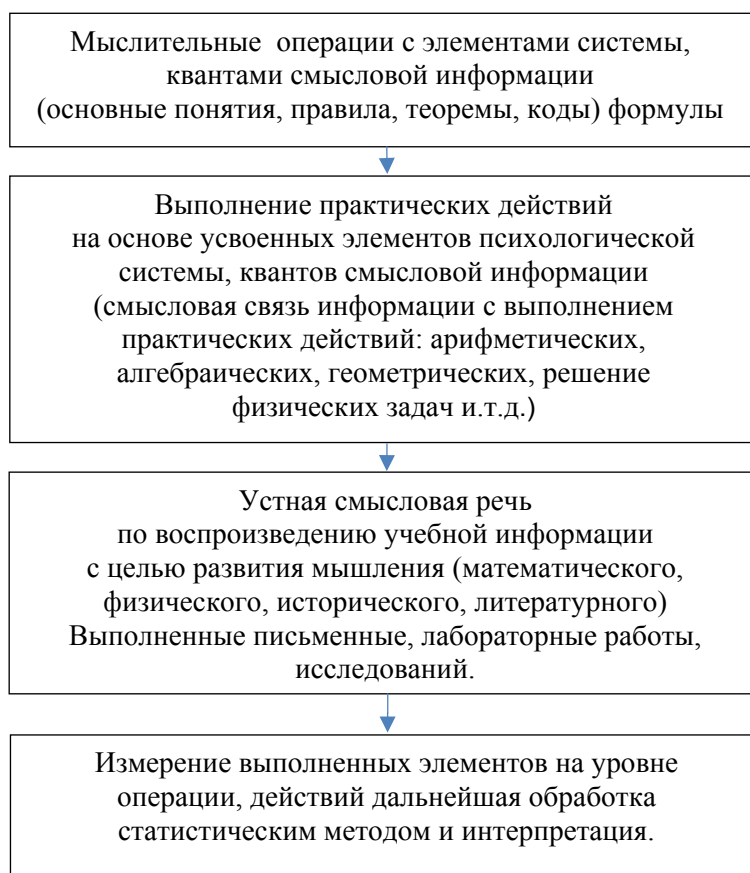

Рисунок 1. Иерархия учебной деятельности при обучении, измерений учебных достижений

Выводы. Учение Ушинского К.Д., Леонтьева А.Н., Выготского Л.С. и других ученых позволяет будущим учителям глубоко понять внутреннюю структуру психических процессов обучения и контроля.

Поэлементный метод формирования знаний, умений и навыков обеспечивает качество обучения.

Метод единиц соответствует структурированию учебного материала при обучении.

Метод единиц психологической системы позволяет управлять учителю мыслительным процессом, это важнее чем формирование голого знания, умений без учета психики студента.

Назрела необходимость фундаментально готовить будущих учителей по психологии квалификацией Математик-Психолог, Физик-Психолог. Имеется в виду учителей математики, физики, химии и других предметов.

Список литературы:

1. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания.// Собр. Соч. в 11 т. – М., 1949. – т. 8. с. 55.
2. Выготский Л. С. Собр. Соч. в 6-ти т. , т. 3. –М., 1982.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. – М., 1999.
4. Выготский Л. С. Педагогическая психология .М.: Педагогика, 1991.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Педагогика. 1975.
6. Кенжегалиев К. К. Формирование политехнических умений и навыков при изучении курса физики в средней школе. // Электродинамика. канд. дисс. на соискание ученой степени. Киев. 1985.
7. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе. М., «Высшая школа», 1976.
8. Выготский Л. С. Мышление и речь М., 1999.
9. Кенжегалиев К. К. Педагогикалық зерттеулерде математикалық статистиканы қолдану. Оқу құралы.– Астана. : Фолиант, 2015. – 168 б. Қазақстан Республикасының Білім беру және Ғылым министрлігі. Гриф.

УЧЕБНАЯ АКТИВНОСТЬ И НЕФОРМАЛЬНЫЙ СОЦИАЛЬНЫЙ СТАТУС ЛИЧНОСТИ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА В УЧЕБНОЙ ГРУППЕ

Клименко Анна Ивановна,

канд. псих.наук, профессор кафедры психологии,

Нагайцев Тарас Олегович,

студент 2-го курса, специальность «Психология»,

Костанайский региональный университет им. А. Байтұрсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақаланың мазмұны оқу тобындағы қазіргі студент тұлғасының бейресми әлеуметтік мәртебесі және оқу белсенділігін зерттеуге арналған. Зерттеуге 1 курс студенттері, болашақ психологтар, 23 адам қатысты.

Зерттеу нәтижелері біздің іріктеуімізде оқу тобындағы қазіргі студент тұлғасының бейресми әлеуметтік мәртебесіне әсер ететін факторлардың бірі-танымал, белгілі бір топта маңызды (құнды, маңызды) болып саналатын жеке қасиеттер екенін көрсетті. Оқу белсенділігі оқу тобындағы қазіргі студент тұлғасының жоғарғы бейресми әлеуметтік мәртебесін анықтайтын фактор емес.

Корреляция коэффициенті 0,02 статистикалық тұрғыдан 23 адамды үшін маңызды емес.

Түйінді сөздер: тұлғаның әлеуметтік мәртебесі, оқу белсенділігі.

Аннотация

Содержание статьи посвящено исследованию неформального социального статуса личности современного студента и его учебной активности. Испытуемые – студенты 1-го курса, будущие психологи, в количестве 23-х человек.

Результаты исследования показали, что в нашей выборке, одним из факторов, влияющих на неформальный социальный статус личности современного студента в учебной группе, являются личностные качества, которые пользуются популярностью, считаются важными (ценными, значимыми) в данной группе. Статистическая обработка результатов нашего исследования показала, что учебная активность не является определяющим фактором высокого неформального социального статуса личности современного студента в учебной группе. Коэффициент корреляции 0,02 статистически не значим для выборки 23 человека.

Ключевые слова: социальный статус личности, учебная активность.

Abstract

The content of this article is dedicated to the research about study activity and informal social status of students' personality in a study group. Participants of the research were 1-year students, future psychologists, 23 people.

The results of the research showed that one of the factors which influence informal social status of students' personality in a study group is personal qualities such as popularity which is considered (valuable) in that group. Study is not main factor of high informal social status of students' personality in a study group. The correlation coefficient of 0.02 is not statistically significant for a sample of 23 people.

Keywords: social status of personality, study activity.

В современной социальной психологии статус рассматривается как положение субъекта в системе межличностных отношений, определяющее его права, обязанности, определенные привилегии в группе. Проблема статуса личности в студенческих группах, на наш взгляд, исследована недостаточно и, поэтому, требует дальнейших исследований. Открытым остается вопрос о социально-психологических факторах, влияющих на статус личности в студенческой группе.

Целью нашего исследования было изучение неформального социального статуса современного студента в учебной группе и его учебной активности. Исследование проводилось в Костанайском государственном университете имени А. Байтурсынова в 2020 учебном году. Испытуемые – студенты 1-го курса, будущие психологи, в количестве 23-х человек. В своем исследовании мы исходили из того, что неформальный социальный статус – явление динамичное и поэтому может зависеть от разных факторов. Одним из факторов высокого неформального социального статуса современного студента в учебной группе, на наш взгляд, являются личностные качества, которые признаны данной конкретной учебной группой, как наиболее ценные, значимые и популярные. А также мы предположили, что учебная активность не является определяющим фактором высокого неформального социального статуса современного студента в учебной группе.

В ходе исследования были поставлены задачи: 1) выявить качества, которые являются наиболее значимыми и популярными у современного студента; 2) экспериментально проверить является ли учебная активность одним из определяющих факторов высокого неформального социального статуса современного студента в учебной группе. Исследование проводилось на учебных занятиях «Практикума по общей психологии». Основным методом исследования – эксперимент (констатирующий).

Для изучения неформального социального статуса студента в группе была использована специально разработанная нами анкета на основе метода социометрии, где были указаны фамилии, имя каждого члена группы, а также представлена инструкция, в которой предлагалось к каждому из 23-х однокурсников подобрать и написать положительные качества (свойства, характеристики), которые, по мнению оценивающего, могут характеризовать или отразить те или иные его позитивные стороны. Опрос проводился анонимно. См. Анкета

Анкета

Дорогие студенты! Подберите, пожалуйста, для каждого вашего сокурсника(цы) положительные качества (свойства), которые, по вашему мнению, наиболее могут характеризовать или отражать те или иные позитивные стороны человека. Впишите полученный результат в соответствующий раздел таблицы. Спасибо за сотрудничество!

№ п/п	Фамилия, имя	Качества (характеристики)
1		
	и так далее	
23		

Наиболее популярные (часто встречаемые) качества, которыми однокурсники описывали и характеризовали друг друга, приведены в Таблице № 1.

Здесь указаны лишь только те «оригинальные» качества, – которые повторялись (встречались) от 10-ти и более раз. Качества проранжированы от наиболее встречаемых (повторяющихся) к менее встречаемым (повторяющимся).

Таблица № 1.

Наиболее популярные качества группы

№	Личностные качества	Кол-во повторений, встречаемости
1	добрая (ый)	135
2	веселая (ый)	123
3	скромная (ый)	77
4	общительная (ый)	62
5	ответственная (ый)	53
6	отзывчивая (ый)	47
7	умная (ый)	41
8	активная (ый)	38
9	спокойная (ый)	35
	красивая (ый)	34
	воспитанная (ый)	29
	вежливая (ый)	29
	дружелюбная (ый)	26
	позитивная (ый)	26
	честная (ый)	24
	милая (ый)	22
	аккуратная (ый)	19
	жизнерадостная (ый)	19
	доброжелательная (ый)	18
	смелая (ый)	16
	оптимистична (ый)	15
	улыбчивая (ый)	14
	внимательная (ый)	14
	уверенная (ый)	12
	коммуникабельная (ый)	11
	любопытная (ый)	11

Для выявления неформального социального статуса членов группы, мы решили воспользоваться простым подсчетом общего количества наиболее популярных качеств в группе, которыми члены группы смогли описать (охарактеризовать) того или иного своего однокурсника. В данном случае, мы исходили из следующего предположения:

1). Чем большим количеством популярных качеств в группе (характеристик, свойств) будет описываться тот или иной человек, – тем у него будет более высокий неформальный статус. То есть, чем большее количество человек описывает кого-либо большим количеством популярных положительных качеств, значит, тем больше позитивного («хорошего») о нем могут сказать окружающие его люди. Такой человек, скорее всего, будет более популярен (уважаем, авторитетен и т.д.) в группе.

2). И, наоборот, чем меньшим количеством популярных качеств в группе (характеристик, свойств) будет описываться тот или иной человек, – тем у него будет менее высокий (низкий) неформальный статус. То есть, чем меньшим количеством положительных популярных в группе качеств описывается тот или иной человек, значит, тем меньше позитивного («хорошего») о нем могут сказать окружающие его люди. Такой человек, скорее всего, не будет высоко популярен (уважаем, авторитетен и т.д.) в группе.

Члены группы проранжированы по этому значению (от большего, к меньшему). Чем больше значение, тем выше неформальный статус человека, и, наоборот, – чем меньше значение, тем неформальный статус ниже.

Для изучения учебной активности студентов был использован «Вопросник учебной активности студентов», разработанный и адаптированный А.А. Волочковым [1, с. 329 – 333].

Анализ результата исследования неформального социального статуса современного студента в учебной группе и его учебной активности показал, что в нашей выборке:

1) 8 студентов с высоким уровнем неформального социального статуса; 6 студентов со средним социальным статусом личности; 2 – с низким социальным статусом; у 3-х студентов социальный статус выше среднего и у 4-х студентов социальный статус ниже среднего уровня;

2) среди студентов с высоким уровнем социального статуса личности в группе:

- у 4-х студентов – высокий уровень учебной активности, у 2-х – низкий и у 2-х студентов средний уровень учебной активности;

3) среди студентов со средним уровнем социального статуса личности в группе:

- у 3-х студентов – низкий уровень учебной активности, у 2-х средний и у 1-го высокий уровень учебной активности;

4) среди студентов с низким уровнем социального статуса личности в группе:

- у 2-х студентов средний уровень учебной активности;

5) среди студентов с выше среднего уровня социального статуса личности в группе:

- два студента имеют средний уровень учебной активности и один – высокий уровень учебной активности;

6) среди студентов с ниже среднего уровня социального статуса личности в группе:

- у двух студентов высокий уровень учебной активности и у 2-х – средний уровень учебной активности;

Зависимость между неформальным социальным статусом личности в группе и учебной активностью, есть ли между ними определенная связь, мы выявляли с помощью метода корреляций, используя коэффициент ранговой корреляции по Спирмену [2, с. 579 – 582], формула которого следующая:

$$R_s = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n d_i^2}{n^3 - n},$$

На основе анализа результатов нашего исследования, можно сделать следующие выводы:

1) одним из факторов, влияющих на неформальный социальный статус личности в группе, в нашей выборке, являются личностные качества, которые пользуются популярностью, считаются важными (ценными, значимыми) в данной группе;

4) учебная активность, в нашей выборке, не является определяющим фактором высокого неформального социального статуса личности в учебной группе. Коэффициент корреляции равен 0,02 – статистически не значим для выборки в количестве 23-х человек.

Чтобы управлять процессом формирования личности современного студента, преподавателю необходимо знать и учитывать его неформальный социальный статус в учебной группе.

Список литературы:

1. А.А.Волочков. Активность субъекта бытия: Интегративный подход. Издательство «Пермский государственный педагогический университет». Пермь 2007. – 376 с.
2. Немов Р.С. Психология. Книга 3. М., 2000, гл. 3, стр. 558-592.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ

Кожевина Шамиля Шамилевна,
педагог- психолог,

Учреждение «Костанайский социально- технический колледж», г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Мұғалімдердің психикалық денсаулығын сақтау – бұл бүкіл қоғам үшін үлкен міндет. Соңғы кездері жүйкедегі шамадан тыс жүктеме, шамадан тыс жұмыс, ашуланшақтық және басқа да стресстің әртүрлі көріністері мұғалімдер арасында өткір мәселе болып тұр.

Мақсаты: психологиялық денсаулықты сақтау үшін қолайлы жағдайлар жасауға көмек.

Түйінді сөздер: психологиялық денсаулық, эмоциялық күйіп қалу синдромы, стресс, кәсіби деформация, соматикалық аурулар.

Аннотация

Актуальность Сохранение психического здоровья преподавателей составляет огромную задачу перед обществом в целом. В последнее время у преподавателей особенно остро стоит проблема нервных перегрузок, переутомления, раздражительности и других различных проявлений стресса.

Цель: содействие в создании благоприятных условий для сохранения психологического здоровья.

Ключевые слова: психологическое здоровье, синдром эмоционального выгорания, стресс, профессиональная деформация, соматические заболевания.

Abstract

Relevance The article discusses some aspects of the need to study mathematics; as well as the problems faced by the teacher in the process of teaching mathematics. Mathematics today is one of the vital areas of knowledge of modern humanity, necessary for the existence of a person in a civilized society. Therefore, it is very important to understand the meaning of applied mathematics.

Goal Man has created mathematics, the mathematical world, which is a mathematical model of various aspects of the physical world.

Keywords: mathematics, mathematical education, problems of mathematics, problems of teaching mathematics, applied mathematics.

В настоящее время проблема сохранения профессионального здоровья учителя очень значима. В многочисленных психологических, медицинских, социологических исследованиях говорится, что учительство как профессиональная группа отличается крайне низкими показателями физического и психического здоровья. Очень часто педагог остается наедине со своими проблемами и растущим объемом отчетной документации. Различного рода перегрузки усугубляются ежедневной и ежечасной необходимостью сопереживания, сочувствия, ответственностью за жизнь и здоровье детей. Сейчас, в период пандемии, педагогу еще сложнее. Проводя дистанционно уроки, он не видит детей, их эмоциональных откликов на ту или иную тему. Уроки проходят формально. Бывает, что во время онлайн-уроков неизвестные подключаются и срывают уроки, либо как было осенью, в городе Атырау, когда школьники договорились и вышли на онлайн урок в виде «призраков», накинув на голову белый платок и одев солнцезащитные очки. Да, может для кого-то эта ситуация покажется смешной, но представьте учителя в этой ситуации.

Профессиональное здоровье учителя – основа эффективной работы всего педагогического процесса. Следы нервных стрессовых переживаний педагога проявляются в негативном отношении к учащимся, к работе, постоянной усталости, рассеянности, снижении результатов труда, неудовлетворенности профессиональной деятельностью. Необходимость все время сдерживать вспышки гнева, раздражения, тревоги, отчаяния повышает внутреннее эмоциональное напряжение, пагубно сказывается на здоровье [1].

Профессиональное здоровье педагога определяется как способность организма сохранять и активизировать компенсаторные, защитные, регуляторные механизмы, обеспечивающие работоспособность, эффективность и развитие личности учителя в процессе его профессиональной деятельности. Здоровый педагог характеризуется высокой приспособляемостью к изменяющимся условиям жизни, психической уравновешенностью, необходимой работоспособностью, социальным оптимизмом.

Общей целью образовательных реформ в Казахстане является адаптация системы образования к новой социально-экономической среде. Задачи создания современной системы образования, внедрение инновационных форм и методов обучения предъявляют все более высокие требования к личности и профессиональной компетентности педагогических работников [2].

Переход на новые программы, новые стандарты обучения потребует активизации всех ресурсов от педагогов, что в свою очередь может вызвать неблагоприятные последствия для профессионального здоровья учителя.

Учитель как профессионал нуждается в атмосфере физического и психического благополучия, ведь «здоровье педагога выступает в качестве абсолютной социальной ценности, поскольку характеризует не только состояние человека определенной профессиональной группы, но и является необходимым условием воспитания здорового поколения», вследствие чего появляется необходимость создания профилактических и восстанавливающих мер для сохранения здоровья педагога [3].

Современный труд может оказывать на человека как положительное, так и негативное воздействие. Последнее может быть вызвано влиянием неблагоприятных условий труда (перенапряжением, перегрузками, психотравмирующими факторами и т. д.), которые способны повлечь за собой не только профессиональные деформации личности, но и в крайних случаях их проявления – профессиональные заболевания, вплоть до необходимости сменить род занятий или вовсе прекратить профессиональную деятельность.

Проблематика профессионального здоровья человека в различных профессиях с давних пор привлекала внимание психологов. Существует ряд профессий, в которых человек начинает испытывать чувство внутренней эмоциональной опустошенности вследствие необходимости постоянных контактов с другими людьми. Здоровье педаго-

га выступает в качестве абсолютной социальной ценности, поскольку характеризует не только состояние человека определенной профессиональной группы, но и является необходимым условием воспитания здорового поколения [3].

Исследования психологической сущности этой профессии позволили установить, что она требует от человека высокой эмоциональной напряженности в течение длительного времени. Она предполагает работу учителя в условиях высокой степени неопределенности, когда идет быстрая смена ситуаций взаимодействия, что предполагает мобилизацию адаптационных механизмов, проявление толерантности и прогностических способностей. Труд педагога имеет и когнитивную сложность, так как изначально носит преобразующий характер, что предполагает высокую степень интеллектуальной активности, целеполагания и соответствующую организацию деятельности по достижению этих целей.

Постоянное перенапряжение преподавателей приводит к ряду соматических заболеваний (язва желудка, ишемическая болезнь сердца, сахарный диабет, гипертония). К основным профессиональным заболеваниям педагогов относятся: миопия (близорукость); ларингит; синдром хронической усталости; гиподинамия; остеохондроз.

Причинами заболеваний являются: отсутствие стабильного режима труда и отдыха; снижение двигательной активности; эмоциональная перенапряженность; большая учебная нагрузка как результат низкой почасовой оплаты; отсутствие системы психопрофилактических мероприятий, комнат психологической разгрузки; использование авторитарного стиля руководства.

Педагогическая деятельность предъявляет высокие требования к перцептивной, когнитивной, интеллектуальной, эмоциональной и мотивационной сферам. Физическое и психическое благополучие учителя определяется и субъективными факторами, в частности его отношением к здоровью. Оно проявляется в поступках и действиях, переживаниях и вербально реализуемых мнениях, и суждениях [4].

Необходимая компетентность учителя, в области здоровья, является основой его профессионального здоровья. Необходимость повышения уровня осведомленности педагогов об истинном состоянии здоровья, причинах его снижения и предполагаемых средствах, и формах его укрепления – вот одна из главных задач педагогической психологии.

Психологическая работа с учителем должна заключаться в том, чтобы запустить новые продуктивные механизмы, обеспечивающие формирование способности к собственному развитию к созданию мотивов и интересов быть здоровым.

Профессиональное здоровье – не самоцель, а средство развития личности учителя и педагогического коллектива в целом. Индивидуальный подход к вопросам сохранения профессионального здоровья педагога составляет основу концепции медицинской, психологической и педагогической и других наук, занимающихся проблемой здоровья

Поскольку профессия педагога относится к профессиям группы риска по таким факторам, как синдром эмоционального выгорания, стресс и профессиональная деформация, причем для деятельности педагога типичны все виды психологического стресса – эмоциональный, информационный, коммуникативный, то при определении социального статуса молодого специалиста, характера и объема выполняемой им учебной нагрузки необходимо:

- 1) учитывать совокупность его индивидуально-типологических особенностей, и, по возможности, устранять действие эмоционального дистресса;
- 2) по отношению к педагогам зрелого возраста следует планировать проведение оздоровительных и социальных мероприятий, направленных на психологическую разгрузку, повышение адаптационного потенциала, создание оптимальных условий для формирования здоровьесберегающей мотивации;
- 3) активизировать внутренние ресурсы, необходимые педагогу для того, чтобы

сопротивляться негативному влиянию профессии на личность и сохранять психофизическое здоровье, такие как: способность к целеполаганию, субъективное вероятностное прогнозирование, интернальность, позитивное мышление и др.;

4) проводить профессиональную медико-биологическую и социально-психологическую консультации учителя, включающие комплексную оценку его функционального состояния, которые должны быть направлены на продление периода оптимальной трудоспособности и максимальное увеличение продолжительности жизни с учетом «критических периодов» индивидуального и профессионального развития, биологического возраста.

Сохранению и восстановлению психологического здоровья педагога в значительной степени способствует формирование положительного самовосприятия, самопринятия, самоуважения, т.е. позитивной оценки себя как способного человека, достойного уважения [4].

Позитивное восприятие педагогом самого себя является одним из важнейших факторов эффективности его деятельности. Однако, многие исследователи констатируют, что подавляющая часть педагогов обладает неадекватной Я-концепцией, низкой самооценкой, неуверенностью в себе. Внутренние источники данных негативных явлений – необъективное восприятие ситуации, низкая самооценка, недостаточная степень самоуважения.

Высокий уровень самопринятия (принятие себя как уникальной индивидуальности, обладающей не только достоинствами, но и слабостями, недостатками) обуславливает положительное отношение к другим. Педагог, принимающий себя как личность, индивидуальность, стремится к самореализации. Она предполагает определение своих положительных качеств и перспектив, осознание себя творческой индивидуальностью, определение индивидуальных путей профессионального самосовершенствования. Осознанная потребность в самоанализе, саморазвитии и самосовершенствовании своей личности является одним из условий развития сохранения психологического здоровья учителя [5].

Для поддержания и сохранения профессионального здоровья считаю, необходимым проводить для педагогов психологическую поддержку, целью которой является организованная помощь в выработке необходимых профессиональных качеств, умений и навыков, направленных на сохранение эмоциональных резервов и повышение адаптации к напряженным ситуациям в работе.

Важно помнить, что только психологически здоровый учитель реально способен создать эмоционально комфортную атмосферу на уроке, обеспечивающую не только обучение и развитие ребенка, но и его воспитание как личности.

Список литературы:

1. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя: Учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 320с.2..Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Официальный сайт Премьер-Министра Республики Казахстан – URL: https://prime-minister.kz/rupage/article_item-34/

3. Вашлаева Л.П. Теория и практика формирования здоровьесберегающей стратегии педагога в условиях повышения квалификации / Л.П. Вашалева, Т.С. Панина // Валеология. – 2004. – № 1. – С. 21-26.

4. Броздовская Е. В. Влияние социальных и биологических факторов на темпы старения педагогов / Е. В. Броздовская, Н. А. Литвинова, О. Б. Браун // Вестник Томского гос. ун-та. – 2007. – № 300. – С. 99-102.

5. Казин Э.М. Здоровьесберегающая деятельность в системе образования: теория и практика [Текст]: учебное пособие / под научной редакцией Э.М. Казина ; ред. коллегия: Н.Э. Касаткина, Е.Л. Руднева, О.Г. Красношлыкова и др. – Кемерово : Изд-во КРИПКИПРО, 2009. – 347с.

СТУДЕНТ ЖАСТАРДЫҢ ҚАУІПТІЛІК ТУРАЛЫ ТҮСІНІГІНЕ БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЫҚПАЛЫ

Көптәу Қараиаш Нұржанқызы,
магистрант,

Ғылыми жетекші: *Утегенова Б.М.,*
пед. ғыл. кандидаты, профессор,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Мақалада қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі – бұқаралық ақпарат құралдарының студент жастарға ықпалы қарастырылған. Соның ішінде, бұқаралық ақпарат құралдарының студенттердің қауіптілік түсінігіне ықпалы зерделенді.

Түйінді сөздер: Бұқаралық ақпарат құралдары, студент жастар, қауіптілік, жаңалықтар, қорқыныш.

Аннотация

В статье рассматривается одна из актуальных на сегодняшний день проблем – влияние средств массовой информации на студенческую молодежь. В частности, изучено влияние средств массовой информации на представление об опасности у студентов.

Ключевые слова: Средства массовой информации, студенческая молодежь, опасность, новости, страх.

Abstract

The article examines one of the most pressing problems today – the influence of the media on student youth. In particular, the influence of media on the concept of the danger of students was studied.

Keywords: Media, student youth, danger, news, fear.

Қазіргі қоғамның маңызды сипаттамаларының бірі – технологиялық мүмкіндіктер мен бұқаралық ақпарат құралдарының әсер ету аясының кеңеюі. Бұқаралық ақпарат құралдарының қызметі бүгінгі күні ғылыми қоғамдастық пен қалың жұртшылық белсенді талқылайтын тақырыптардың бірі болып табылады. Өйткені олар адамның әлемге, қоғамға деген көзқарасын қалыптастыруға немесе өзгертуге ықпалын тигізеді.

Қазіргі заманғы бұқаралық ақпарат құралдарының (бұдан әрі – БАҚ) жас студенттерге әсер ету фактісі ерекше алаңдаушылық туғызады. Қазіргі жастар алдыңғы ұрпақтар өміріне ұқсамайтын әлемде өсіп келеді. Қазіргі жастар бұрынғыдан да көп байланыс түрлеріне қол жеткізе алады. Студент жастар – бұл БАҚ-ты барынша пайдаланатын және әртүрлі мазмұндағы ақпаратты жинайтын әлеуметтік топ. Себебі жастар өте ізденімпаз және тек өз қалаларында ғана емес, бүкіл әлемде болып жатқан барлық оқиғалардан хабардар болғысы келеді. Жастар ақпаратқа қызығушылық танытады және бұл факт.

БАҚ жүйесі – бұл бірыңғай міндетке бағынатын бұқаралық ақпарат құралдарын тұтастыққа біріктіру. БАҚ жүйесі ақпаратты аудиторияға жеткізу және оған белгілі бір әрекеттер арқылы әсер ету болып табылады. Бұқаралық ақпарат құралдарының жүйесі біртіндеп дамыды: басында газеттер мен журналдар болды, ХІХ ғасырда оларға ақпараттық қызметтер, ал ХХ ғасырда радиостанциялар, теледидар студиялары және Интернет қосылды [1, 117б.]. Интернетте жүздеген түрлі газеттер, радио және теледидар арналары орналастырылған, осылайша жаһандық аудиторияға шексіз қолжетімді.

Жылдам прогресс дәуірінде, бірнеше жыл ішінде ақпарат көлемі екі есе көбейген кезде, жаңа жоғары жылдамдықты және көлемді электронды тасымалдаушылардың пайда болуымен шекаралар жойылып, бірыңғай ақпараттық кеңістік қалыптасып жатыр. Бүгінгі таңда ақпарат Жер шарының бір ұшынан екіншісіне нақты уақытта түсуі мүмкін. Жаһандану және ақпараттандыру дәуірі келді. БАҚ қол жетімділігі мен алуан түрлілігіне байланысты кең мүмкіндіктерге ие. Олар басқа факторлармен қатар білім, әдеттер, құндылықтар, мотивтер және жалпы дүниетаным сияқты қоғамдық пікірді,

көңіл-күйді, дәстүрлерді қалыптастыруда маңызды орын алады. БАҚ ықпалы адамның санасы мн сезімдеріне әсер ету арқылы жүзеге асады.

БАҚ хабарлары аудиторияны жекелеген әлеуметтік қауымдастықтардың өмірі туралы және сыртқы әлемдегі оқиғалар туралы, оның ішінде алушылардың жеке әлеуметтік тәжірибесінен тыс қалатындар туралы ақпараттандырудың негізгі көздерінің бірі болып табылады, бұл олардың әлеуметтік бағдарлану мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Тұрақты ақпараттық байланыссыз адамды және оның қалыпты өмірін толықтай дамыту мүмкін еместігі анық. Психика мен санаға әсер ету мүмкіндігі ақпараттың ажырамас қасиеті болып табылады. Ақпарат адам өмірінің негізінде жатыр және осылайша адамды тұлға ретінде қалыптастырады. Ақпараттың (адамға қатысты) негізгі қасиеті – естің мазмұнына айналу, яғни ойға, білімге, білікке, дағдыға айнала отырып, психикалық процестерге дербес қатысу [2, 33 б.].

Бұқаралық ақпарат құралдарының эмоцияға әсерін зерттейтін психологтар жасы үлкен адамдармен салыстырғанда жастарда теледидар контентін көру кезінде қорқыныш пен алаңдаушылықты бастан өткеруге ұмтылу үрдісін атап өтеді. М.Цукерман бұл құбылысты «әсерлерді іздеу» деп атады [3]. Адам күшті әсерлер мен тәжірибелердің жаңа түрін іздейді, ал БАҚ (теледидар, интернет) – қауіпті сезінудің қауіпсіз әдісі. Сондықтан да қорқынышты фильмдер, экстремалды спорт түрлері туралы бағдарламалар мен жаңалықтар шығарылымдары өте танымал.

Күн сайын дерлік бұқаралық ақпарат құралдары кісі өлтіру, тонау, зорлау, қылмыстық құқық бұзушылықтар, катастрофалар және т.б туралы хабарлайды. Көбінесе бұл хабарламалар осы ақпаратты тұтынушыларға теріс әсер ететін, қорқыныш пен қауіптілік тудыратын қосымша мәліметтермен беріледі. Әртүрлі қауіптілік көріністері туралы хабарларды жиі көріп жүрген адамдарда болашаққа, өз өмірлеріне және жақындарының өміріне деген алаңдаушылық, қорқыныш сезімдерін туындайды.

Қауіптілік ұғымы, бір жағынан, адамға қауіп төндіретін нақты әлемнің объектілері мен оқиғаларын, екінші жағынан, субъект жасаған психологиялық шындықты сипаттайды. Қауіптердің жіктелуінің бірі оларды пайда болу көзімен ажыратады. Қауіп адамдардан, айтарлықтай энергияға ие техникалық жүйелерден, қоршаған ортаның химиялық немесе биологиялық белсенді компоненттерінен, ақпараттық көздерден және т.б. туындауы мүмкін.

Қауіптілік – адамдарға әсер ететін, материалдық зиян келтіретін, қоршаған ортаға зиянды әсер ететін құбылыстар мен процестердің пайда болуы мүмкін жағдай [4]. Сөздің кең мағынасында қауіптілік дегеніміз – объектіге жағымсыз қасиеттер мен даму динамикасын бере алатын, оның қасиеттерін, жұмыс нәтижелерін нашарлататын объектіге (ағзаға, құрылғыға, ұйымға) жағымсыз (теріс) әсер ету қаупі.

Дж.Кантордың айтуы бойынша, нақты өмірде қорқыныш медиа мазмұнында көрінетін үш түрткі қоздырғыштан туындайды. Оларға мыналар жатады: 1) әр түрлі қауіптер мен жарақаттар; 2) табиғи формалардың бұрмалануы; 3) басқа адамдардың тәжірибесі арқылы қауіп пен қорқынышты қабылдау. [5, 244 б.]

Зерттеуге 19 бен 22 жас аралығындағы 35 студент жастар қатысты. Зерттеу барысында студенттердің дүниетанымындағы қауіптілік туралы түсінігі және оған жаңалықтардың ықпалы тексерілді.

Сакс-Левидің «Аяқталмаған сөйлемдер» тестінен қорқыныш пен қауіптілікке деген көзқарасын сипаттайтын блок негізінде барлығы 20 сөйлем жасалды. «Аяқталмаған сөйлемдер» әдісі қауіптілікті қабылдаудың эмоционалды-когнитивті компоненттерін байыпты сипаттау үшін қолданылды.

Толтырылған бланктерді талдау мазмұнның мағыналық бірліктерін бастапқы талдау және олардың пайда болу жиілігін санау арқылы жүзеге асырылды.

Қауіптілік түсінігінің эмоционалды компонентінің сипаттамаларын анықтауға бағытталған ұсыныстардың аяқталуы қорқыныш пен мазасыздықтың субъективті

айырмашылығын анықтады. (Қорқынышқа қатысты 17 жауап белгілі бір қауіпті көрсетті) Мысалы: «жол апатын көргенде», «соғыс басталса», «жақын адамдарды жоғалту» және т.с.с жауаптар. Біріншіден, қауіпті мазасыздықпен салыстырғанда – мазасыздыққа байланысты жағдайлар көбінесе бұлыңғыр болып көрінді. Екіншіден, мазасыздық қауіпті жағдайдың ұзақ перспективасымен, күтумен байланысты. Үшіншіден, жеке санадағы мазасыздық көбінесе түсінбеушілік жағдайымен байланысты (12 жауап). Мысалы: «ештеңе анық емес болған кезде», «қандай да бір мәселенің шешімін таба алмасам», «Мен не болып жатқанын түсінбесем».

Қауіп түсінігінің танымдық компонентіне байланысты сөйлемдер блогының нәтижелері қауіпті деп саналатын жағдайлар мен қорқыныш тудыратын жағдайлар сәйкес келетінін көрсетті. Бұл блокта жауаптардың арасында әртүрлі жағдайлар болды: катастрофалар (12 жауап), табиғи апаттар (8 жауап), жол апаттары (15 жауап). Респонденттердің қауіпті жағдайларға байланысты туындайтын ойлары «қауіпті жағдайда болмау» (14 жауап) немесе «үрейленемін» (11 жауап) деген жауаптар төңірегінде шоғырланған, сонымен қатар қауіпті жағдайлар жақын адамдар туралы ойларды тудырады (12 Жауап).

Жаңалықтар бағдарламаларын қарағанда туындайтын эмоцияларды сипаттайтын ұсыныстар тобының жауаптары теріс эмоциялардың басым екендігін көрсетеді. 18 респондент «мазасыздықты сезінемін», «аландаушылық» деп жазды. 3-адам «арнаны тез ауыстыруға» тырысады, 9 жауап түсініспеушілік сезімінің пайда болуын сипаттайды. 15 адам жаңалықтардан зардап шеккен кейіпкерлерге жанашырлық танытатынын, ал әлеуметтік нормаларды бұзған адамдарға деген сезімдері: түсінбеушілік (11 жауап), қорқыныш (12 жауап), айыптау (9 жауап) тудыратынын жазды.

Жаңалықтар шығарылымдары және оларды бағалау туралы ойлауды білдіретін ұсыныстар бойынша қауіпті бағалайтын бірқатар қасиеттер пайда болды. Мысалы, жақындық: (23 жауап) «бұл маған әсер етуі мүмкін бе», «егер өз елімізде болған оқиға», «оқиғалар жақын жерде болған кезде» әсер етеді. Сондай-ақ қарқындылық қасиеті (12 жауап): «жаңалықтардың көбісі соңғы оқиғалар туралы», «маңызды оқиғалар туралы». Сонымен қатар, ақпараттың сипаттамалары көрінді: сенімділік (13 жауап), дәлелділік (11 жауап). Бірақ жаңалықтардан аулақ болуды көрсететін жауаптар да болды (8 жауап): «Мен ештеңе туралы ойламаймын», «Мен басқа нәрсе туралы ойлаймын».

Ұсыныстардың тағы бір блогы қауіптілік ұғымына қарама-қайшы қауіпсіздік түсінігін ашуға бағытталған. Респонденттердің көпшілігі (29 жауап) өздерін отбасыларының немесе жақын достары қоршауында қауіпсіз сезінетінін көрсетті. Ең жиі кездесетін жауаптар: «мен өзіме сенімді болған кезде», «Егер мен жағдайды нақты басқара алсам», «мен өзі үйімде болға кезде».

Жаңалықтардағы қауіпсіздік түсінігіне келетін болсақ, респонденттердің жартысына жуығы (19 жауап) жаңалықтарда қауіпті жағдайдың қалай жойылғанын көрсететін ақпарат болуы керек деп мәлімдеді. Мысалы: «олар кенеттен өрт болған жағдайда қалай әрекет ету керектігін айтады», «қауіпті жағдайды шешу жолдары», «қылмысқа қарсы күрес шаралары көрінеді» және т.б. 17 респондент жаңалықтар құрамына бейтарап немесе жағымды сюжеттерді қосар еді. Мысалы, «спорт, жануарлар әлемі, мәдениет туралы көбірек хабарламалар». Мұндай хабарламалардың мазмұны олардың қауіпсіздік сезімін қалыптастырады.

Бұл нәтижелер жаңалықтардың ұсынылу тәсілі олардың көрермендерге әсеріне айтарлықтай әсер ететіндігін көрсетеді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, қауіптілік сюжеттері бар БАҚ жаңалықтары студент жастардың бойларында қауіптілік, мазасыздық, қорқыныш сезімдерін тудырады.

Қорытындылай келе, ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және жаңалықтар бағдарламаларының теріс әсерін болдырмау үшін оларды жасау кезінде түзету жүргізу қажет екенін атап өтеміз. Жаңалық сюжеттерін ұсыну оқиғалар туралы ақпаратты,

сондай-ақ жағымсыз және жағымды эмоцияларды қамтуы керек, сонымен бірге оқиғаларды бақылау сезімін арттыруға, қауіпті жағдайды қалай жеңуге болатындығы туралы айтуға баса назар аудару керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Марков А.А., Молчанова О.И., Полякова Н.В. Бұқаралық ақпарат құралдарының теориясы мен практикасы // Оқулық / А.А.Марковтың жалпы редакциясымен. – М.: ИНФРА-М, 2014. – 252 б.
2. Манойло А.В. Ерекше жағдайлардағы мемлекеттік ақпараттық саясат: монография. – М.: МИФИ, – 2003. – 388 б.
3. Zuckerman M. Sensation Seeking the endogenous deficit theory of drug abuse // National Institute on Drug Abuse: Research Monograph Series. Mono 74. – 1986. P.59-70.
4. Маршалл В.Химиялық өндірістің негізгі қауіптері. –М.: Мир, – 1989. – 672 б.
5. Брайант Дж., Томпсон С.Основы воздействия СМИ.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом "Вильяме", 2004. – 432 с.

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО- КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЕ

Кужагильдина Салтанат Муратовна,
педагог- психолог,
Абдиева Гульжан Курмангалиевна,
учитель биологии,
Идрисова Жамиля Жантасовна,
учитель географии,

КГУ «Карагайлинская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»

Аннотация

Бұл жұмыс білім беруде қолданылатын ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) сипаттамасы болып табылады. Білім беру процесіне АКТ енгізу арқылы шешілетін міндеттер баяндалған. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану сабақтада, жана материалды түсіндіруде де, уақытты үнемдейді жаңа тәсілдерді іздеуге мұғалімдерді шабыттандырады оқытуда мұғалімнің кәсіби өсуімен құзыреттілігін ынталандырады ата-аналарды өнімсіз күнделікті жұмыстан босатады. Мұғалімнің жұмысында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану оқытудың оң мотивациясын арттырады, сәйкесінше, білім мен оқу үлгерімінің сапасы артады, оның тиімді жағы артады. Оқытудың осы түрін танымдету нәтижесінде қажетті білім алудың артықшылықтары мен кемшіліктері келтірілген.

Мақсаты: ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, оқыту барысының тиімділігін арттыру мүмкіндігін зерделеу болып табылады.

Түйінді сөздер: ақпарат, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, дүниежүзілік желі, электрондық ресурстар.

Аннотация

Данная работа является описанием информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) используемых в образовании. Изложены задачи, решаемые с помощью введения ИКТ в образовательный процесс. Применение информационно-коммуникационных технологий экономит время как на уроке, при разъяснении нового материала, так и при подготовке к нему, вдохновляет учителей на поиск новых подходов к обучению, стимулирует профессиональный рост учителя и компетентность родителей, освобождает от малопродуктивного обычного труда. Использование информационно-коммуникационных технологий в работе учителя увеличивает положительную мотивацию обучения, соответственно, вместе с этим приходит рост качества знаний и успеваемости, повышается его эффективная сторона. Вследствие популяризации данного вида технологий в обучении приведены достоинства и недостатки в получении необходимых знаний.

Целью является изучение возможности повышения эффективности хода обучения с применением информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: Информация, информационно-коммуникационные технологии, всемирная сеть, электронные ресурсы.

Abstract

This work is a description of information and communication technologies (ICT) used in education. The tasks solved by the introduction of ICT in the educational process are described. The use of information and communication technologies saves time both in the classroom, when explaining new material, and when preparing for it, inspires teachers to find new approaches to learning, and stimulates the teacher's professional growth and competence it frees parents from unproductive everyday work. The use of information and communication technologies in the work of a teacher increases the positive motivation of learning, respectively, along with this comes an increase in the quality of knowledge and academic performance, and its effective side increases. Due to the popularization of this type of technology in training, the advantages and disadvantages of obtaining the necessary knowledge are given. The aim is to study the possibility of improving the effectiveness of the course of training with the use of information and communication technologies.

Keywords: Information, information and communication technologies, world Wide web, electronic resources.

В современном мире, настолько велик информационный поток, обрушивающийся на человека, что люди волей не волей используют различную технику. Теперь вполне естественно не встретишь человека, который не пользуется телевизором, ноутбуком, мобильным телефоном. Весь наш мир зависит от производимых предметов. Человеческая история происходит на фоне того, как эвм, уже занявшие прочное место во многих областях нашей жизни, быстро входят в дома и учебные заведения. В новый период радикальных перемен приходится отступать от повседневных представлений о том призвании, которым ты занимаешься.

Воедино с современным обществом модифицируются преимущества, а также роль образования. Вступивший 21 век от специалиста запрашивает не сколько «заполнения» головы учащегося всевозможных сведений, но и бесконечного обучения тому, как независимо добывать важные материалы, систематизировать и анализировать их [1, с.64].

В первую очередь ИКТ целесообразно использовать не только как средство наглядности, но и как средство активного обучения, применение которых побуждают к действию учащихся, стимулирует познавательное умение, создает деятельную жизненную установку в нынешнем инновационном сообществе, развивает мировоззрение и творческий потенциал учащегося.

В наше время на смену общепринятым средствам обучения приходят новые, создаваемые на основе современных технологий. Для приобретения уровня обучения применение информационно-коммуникативных технологий является необходимым условием. Построенная на основе таких способов образуется новейшая модель образования, которая реализует принципы личностно-ориентированного обучения [2, с.89].

Главное составляющее звено учебного образования – это урок. Предметная деятельность педагога и обучающегося в существенном масштабе концентрируется на уроке. Уровень подготовки учащихся в значительной степени определяется качеством проведения урока, микроклиматом, дидактической наполненностью. Современное обучение – это занятие, где учащийся из инертного участника переходит в действующего обучающегося образования. Для этого нужна повседневная работа учителя, который отыскивает новый путь, новые подходы, новые возможности, а также полная материальная база для проведения и организации практической деятельности [3, с.41].

Применение инновационных технологий необходимо стать повседневным в деятельности каждого преподавателя и свойственной, неотъемлемой частью любого занятия. ИКТ дозволено применять в ходе обучения на всех этапах урока. Применение информационных технологий определяются целями и задачами урока для исследования новой темы, для классификации познаний, при проверке знаний и навыков при выполнении созидательных заданий, практических работ, подготовке к МОД и ЕНТ. При

использовании ИКТ желательно принимать во внимание здоровые формирующие образовательные технологии, электронные физминутки. Применяя ИКТ в образовательной деятельности необходимо распределить значимые виды деятельности:

1. Свободное применение ИКТ на уроке (пользование электронными учебниками, интерактивными досками, проверка знаний с помощью тестов, протекция проектов).

2. Использование ИКТ для проведения индивидуальной работы обучающихся (создание видеороликов, презентаций, выступлений, подготовка к МОД и ЕНТ, различным конкурсам и олимпиадам, работа в школьной компьютерной сети).

Применение ИКТ в образовательном процессе.

1) Работа с электронными изданиями.

Электронные издания созданы для:

познания учащимися предмета для контроля знаний и освоения практических навыков (тестовые вопросы, практические упражнения) использования в качестве путеводителя

Плюсы в работе с электронными изданиями:

Эффективная организация урока;

Намеченная суть;

Контроль знаний и освоение практических навыков (тестовые вопросы, практические упражнения);

Применение в качестве путеводителя.

Недостатки в работе с электронными изданиями:

Всевозможный состав изданий;

Разница табличных сведений в наше время.

Так же посредством коммуникационных возможностей, психолог сможет реализовывать свою консультативную функцию. В своей диагностической функции психолог так же прибегает к ИКТ. Их использование, например, при оценке психологических тестов, значительно экономит время психолога и сокращает возможность возникновения погрешности при подсчете результатов, переводе первичных баллов в оценочные, построении графиков и прочей, исключительно математической стороне работы психолога. Даже широко признанный и доступный табличный процессор Microsoft Excel способен оказать бесценную поддержку психологу, а ведь существует немало специального программного обеспечения призванного упростить и упорядочить работу психолога.

В плане коррекции, ИКТ также оказываются полезными для психолога. Коммуникационные средства возможно использовать для организации психологических тренингов, групповой и семейной терапии на расстоянии; программное обеспечение для организации проектов психокоррекционных мероприятий.

Применение ИКТ для формирования индивидуальной работы учащихся.

1) Занятие со способными детьми.

Специализация учащихся для принятия участия в ученическом, районном и областном периоде предметных олимпиад, невозможна без применения Интернет – ресурсов.

2) Разработка презентаций.

Для подготовки предметных презентаций применяется программа POWERPOINT. Созданную презентацию дозволено применять не только на отдельных этапах урока, но и в течении всего занятия в течение всего урока. Учащиеся деятельно принимают участие в конструировании презентаций к различным темам, создана база тематических презентаций по предметам.[5, с.10].

3) Использование компьютерной сети школы.

Одной из тенденций применения потенциала компьютерной сети школы, служит приготовление учащихся к государственной итоговой аттестации, к сдаче ЕНТ в 11 классе и МОД в 9 классе.

Учащиеся пользуются сетью, открывают папку где помещены подборочные варианты контрольных работ учебного года для учащихся среднего образования, тренировочные варианты заданий, а также бланки для заполнения ответов №1 и №2. Ученики имеют возможность изучить предоставленную работу, конфигурацию заданий, уровень сложности. У обучающихся есть преимущество независимо сделать выбранное задание, а затем он может проверить свои результаты с ответами или его работу может проверить учитель в локальной сети, или, выполнив вариант экзаменационной работы разместить ее в локальной сети. Учащийся может сам потренироваться в правильном заполнении бланков ЕНТ или посмотреть пример заполнения бланка в файле «Бланк ответов».

Существование школьной компьютерной сети, допускает, в тот или иной отрезок времени открыть папку «Администрации» и исследовать регулирующие документы по государственной итоговой аттестации. Есть возможность проанализировать достижения ЕНТ обучающихся школы 2019-2020 учебного года с итогами прошедших учебных лет, а также с итогами экзаменационных работ и совершить необходимые выводы. Акцентировать внимание на сделанные характерные ошибки, изучить материал по пройденным темам при подготовке учащихся к экзаменам.

Подводя итог, следует отметить, что компьютеры и информационные технологии – универсальный инструмент, который при целесообразном использовании способен привнести в школьный урок элемент новизны, создать особую увлекательную среду учебного познания, повысить интерес учащихся к приобретению знаний. Учитель использующий на уроках информационные технологии обнаруживает глубокий интерес школьников. Сам урок становится живым, легким, красочным, привлекательным и интересным для учеников, что конечно же отразится на активации их интеллектуальной деятельности и развитии информационной грамотности.

Список литературы:

1. Баранов, А.С. О возможностях использования средств MSOffice в обучении географии // География в школе. – 2003 №7. – С. 64-65.
2. Матрос, Д.Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга. – М.: Педагогическое общество России, 2010 г. – С.97-101.
3. Лысова, Н.В. Проектная деятельность в обучении географии // География в школе. – 2005 №2. – С. 38-43.
4. Захарова, И.Г. Информационные технологии в образовании: – М.: Академия, 2008. – 192 с.
5. Крылова О.В. Методические рекомендации по работе с интерактивными наглядными пособиями по географии – Дрофа, 2006. С.10.

САУСАҚ ГИМНАСТИКАСЫ – ЦЕРЕБРАЛДЫ САЛ АУРУЫНА ШАЛДЫҚҚАН БАЛАЛАРДА ГРАФИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Қажажмет Диана Қанатқызы,
«5В010500-Дефектология» мамандығының 4 курс студенті,
Бегежанова Райхан Карымжановна,
пед. ғыл. магистрі, Арнайы білім беру кафедрасының оқытушысы,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Өзектілігі: Графомоторлық шеберлік – бұл жазбаша дыбыстар мен олардың қосылыстарын бейнелеуге мүмкіндік беретін жазу қолының белгілі бір таныс позициясы мен қозғалысы. Дұрыс қалыптасқан графомоторлық шеберлік әріптерді анық, әдемі, тез жазуға мүмкіндік береді. Дұрыс қалыптаспаған графомоторлық шеберлік жазу қиындықтарының жиынтығын тудырады: ұқыпсыз, түсініксіз қолжазба, баяу жазу.

Мақсаты: Кіші мектеп жасындағы церебралды сал ауруына шалдыққан балаларда графикалық дағдыларды саусақ гимнастикасы арқылы дамыту.

Түйінді сөздер: церебралды сал ауруы, графикалық дағдылар, бұлшықет тонусы, ұсақ моторика, ерікті қозғалыс, жазу әрекеті.

Аннотация

Актуальность: Графомоторные навыки – это определенные знакомые положения и движения руки, которые позволяют изображать написанные звуки и их комбинации. Правильно сформированная графомоторика позволяет писать буквы четко, красиво и быстро. Неправильно развитые графомоторные навыки создают набор трудностей при письме: небрежный, непонятный почерк, медленное письмо.

Цель: Развитие графических навыков с помощью пальцевой гимнастики у детей младшего школьного возраста с детским церебральным параличом.

Ключевые слова: детский церебральный паралич, графические навыки, мышечный тонус, мелкая моторика, произвольное движение, письменная деятельность.

Abstract

Relevance: Graphomotor skills are certain familiar positions and movements of the hand that allow you to represent written sounds and their combinations. Properly formed graphomotor skills allow you to write letters clearly, beautifully and quickly. Improperly developed graphomotor skills create a set of difficulties in writing: careless, incomprehensible handwriting, slow writing.

Goal: Development of graphic skills through finger gymnastics in children with cerebral palsy of primary school age.

Keywords: cerebral palsy, graphic skills, muscle tone, fine motor skills, volitional movement, writing activity.

Церебралды сал бұзылысы бар балаларда негізгі бұзылыс – қимыл әрекеті болып табылады. Церебралды сал ауруына шалдыққан балалар жазбаша сөйлеуді меңгеруде үлкен қиындықтарға тап болады. Тәжірибе балалардың дұрыс жазу дағдыларын дамытудың оқу процесінде қаншалықты маңызды екендігін көрсетеді. Балалардың оқу іс-әрекетінде сәтсіздікке ұшырауының негізгі себептерінің бірі – техникалық жазу дағдыларының жеткіліксіз деңгейі болады.

Қозғалтқыш патологиясына, көру қабілетінің бұзылуына, кеңістіктік көріністердің жеткіліксіз дамуына байланысты, балалардың көпшілігі графикалық іс-әрекеттің негізгі әдістерін меңгерудің төменгі деңгейінде. Нәрестелік церебралды сал бұзылысы кезінде баланың ерікті қозғалыстар мен мақсатты іс-әрекеттерді, соның ішінде жазуды жүзеге асыруға жағдай жасайтын алғышарттардың көпшілігі жоқ немесе бұрмаланған. Бұл тонус пен бұлшықет әлсіздігінің патологиялық өзгеруінен, проприоцептивтік сезімталдықтың төмендеуімен және жанасудың жеткіліксіз дамуынан туындайды.

Сондықтан, бұл үрдіс оқытудың бастапқы кезеңін қажет етеді. Бұл кезеңнің мақсаты – жазу дағдыларын игеру үшін моторлық және психологиялық базаны қалыптастыру. Бұл кезеңде келесі міндеттер шешіледі:

- бұлшықет тонусын қалыпқа келтіру немесе жазу қолындағы гиперкинезді азайту;
- жазу қолының иық, шынтақ, білек буындарындағы қозғалыстың үлкен амплитудасымен, мүмкіндігінше дұрыс бөлу және орындау қабілетін қалыптастыру;
- балаларға патологиялық рефлексдерді басу арқылы бір және екінші қолмен оқшауланған қозғалыстарды көбейтуге үйрету;
- әр түрлі пәндерді ұстауға үйрету;
- тұтқаның дұрыс ұсталуын қалыптастыру;
- қағаз парағының жазықтығында кеңістіктік бағдарлауды қалыптастыру.

Церебралды сал бұзылысы бар науқастарда графикалық-моторлық функцияны сәтті қалыптастыру дефектолог, логопед, мұғалім (тәрбиеші) және жаттығу терапиясы нұсқаушысының арнайы келісілген қызметі жағдайында ғана мүмкін болады. Церебралды сал ауруы бар балаларда графомоторлық дағдыларды қалыптастырудағы

қиындықтар, ең алдымен, қолдың ұстап тұру функциясының қалыптаспауынан немесе бұзылуынан туындайды, бұл өз кезегінде тұтқаны ұстап тұру әдісін қалыптастыруды қамтамасыз етеді. Қолдың бұлшық еттері мен қаңқа бұлшықеттерінің тонусының бұзылуы, гиперкинез жазудың мотор актісіне негізделген микро қозғалыстардың ағымын бұзады. Осыған байланысты қолды жазуға жеке дайындау, дәйекті жаттығу және жазудың моторикасын бекіту қажет.

М.В. Ипполитова церебралды сал бұзылысына шалдыққан балаларда жазудың биомеханикасының өзі өзгергенін атап өтті. Бұл бірнеше факторларға байланысты:

- қаламды немесе қарындашты ұстау әдісінің қалыптасуын қамтамасыз ететін ұстау актісінің қалыптаспауы немесе бұзылуы;
- қол бұлшықеттерінің тонусының жоғарылауы, позаның жалпы кернеуі, қол мен саусақ бұлшықеттерінің паретикалық күйі, гиперкинез саусақтардың бұлшық еттерінің ырғақты жиырылуы мен босаңсуындағы нәзік координациялық қатынастарды бұзады, моторлы жазудың негізінде жатқан саусақтардың қимылдарын қамтамасыз етеді;
- саусақтардың кинестетикалық сезімдерінің әлсіздігі [1].

Н.Г. Агаркова берген графикалық дағдылардың анықтамасы – бұл сөйлеу дыбыстарын (фонемаларын) қағазға терілген тиісті әріптерге және репродуктивті әріптік кешендерден (сөздерден) хабардар болу пәнімен бірге ажыратудың және қайта жазудың автоматтандырылған тәсілі [2, б.15-17].

Сәтті жазу үшін қажет ұсақ моториканың даму деңгейіне жету үшін, қолдың манипуляциялық функциясының бұзылуын, әлсіздікті, қимылдардың дәл еместігін, олардың көлемінің шектелуін және үйлестірудің өте төмен деңгейін жеңу үшін ұсақ моториканы дамытатын және жетілдіретін, қалыптастыратын жаттығулар жүйесі қолданылады. Жаттығулар, бір жағынан, серпінді және эмоционалды жағымды болуы керек, екінші жағынан, қатаң дозалануы керек және баланы шамадан тыс жүктеуге жол бермейді.

Бастауыш мектеп жасындағы балалар үшін оқытудың ойын әдісі өте тиімді. Қол функциясын дамыту үшін ойнау имитациялық қимылдар би қимылдарының элементтері сияқты көрінуі мүмкін, өйткені қимыл қозғалысының ырғағы да үлкен түзету маңызы бар.

В.А. Сухомлинский айтқандай: «Қабілет бастауы мен балалар дарыны – саусақ ұштарында. Содан шығармашылық ойдың бастаулары пайда болады. Бала қолының қозғалысында еңбек құралына деген сенімділік пен тапқырлық орын алса, қиындық туындайды, ол үшін бала ойының шығармашылық анықтық қабілетінің өзара әрекеттестігі қажет. Балада қаншалықты шығармашылық қабілет болса, бала соншалықты ақылды келеді» [3, б.96].

Кез-келген түрдегі саусақ гимнастикасы қолдың бұлшық еттерін жылыту мен қыздырудан басталады, өздігінен уқалау көмегімен буындардың қозғалғыштығын жоғарылатады, бұл шаршауды, саусақтармен жұмыс процесінен бұлшықет кернеуін жеңілдетуге көмектеседі және қан айналымының биологиялық белсенділігіне, бұлшықеттер мен қол буындарының күйіне жылыну және сергітетін әсер.

Мұғалім жаттығулардың санын және олардың ұзақтығын балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып дербес реттейді.

Негізгі әдістер: дидактикалық ойындар, саусақ ойындары, тікенек доппен ойындар, сонымен қатар келесі жаттығулар:

- ✓ шілтер;
- ✓ киімдер;
- ✓ қағаз қыстырғыш;
- ✓ мұқабалар;
- ✓ түймелер;
- ✓ контур айналасында сурет салу, көшіру;

✓ дәстүрлі емес әдістерді қолдану, мысалы – мыжылған қағаз, жарма, тұқымдар, маталар, журналдар мен газеттердің қырқымы.

✓ тұзды қамырдан модельдеу

✓ саусақпен сурет салу

Қол қимылын дамыту үшін имитациялық қимылдарды қолдануды ұсынамыз:

✓ «Әтеш қанаттарын қағады» (балалар тез тартылып, қолдарын денеге жеткізеді);

✓ «Кішкентай пойыздар» (қолды шынтағынан бүгіп, шынтақты денеге қысып, қолды жұдырыққа түйіп – олар иық буындарында айналмалы қозғалыстар жасайды);

✓ «Ара» (қолды ара ұстап тұрған қимылдардың имитациясы);

✓ «балға» (балалар партада отырады, қолдар алдында, қолдар жұдырыққа қысылған – кезекпен бір қолды екінші қолмен щеткамен соғу);

✓ «Крекерлер» (балалар алақандарымен әр түрлі қолмен шапалақтайды – алдарында, бастарының үстінде, оң жақта, сол жақта).

Мәселе қаламды ұстау дағдысын қалыптастыру болып табылады. Мұның себебі – қолдың түсіну функциясының қалыптаспауы. Қол мен қаңқа бұлшықеттерінің тонусын, гиперкинезді бұзу микромоцианның жүрісін бұзады, соның негізінде жазудың моторлық әрекеттері құрылады.

Сондықтан қолды жеке жазуға дайындау қажет, жазу моторикасын дәйекті түрде дамыту және бекіту.

Саусақ ойындарын өткізуге арналған әдістемелік ұсыныстар.

✓ Балаңызбен ойнаудан бұрын, ойын мазмұнын талқылауға болады, сонымен бірге қажетті қимылдарды, саусақтардың тіркесімдерін, қимылдарын шұғыл жаттықтыра аласыз. Бұл нәрестені жаттығуды дұрыс орындауға дайындап қана қоймай, қажетті эмоционалды көңіл-күй қалыптастырады.

✓ Жаттығуды бастамас бұрын, балалар алақандарын жылы сокқыларға дейін жеңіл сокқылармен жылытады.

✓ Барлық жаттығулар 3-тен 5 рет баяу қарқынмен, алдымен оң қолмен, содан кейін сол жақпен, содан кейін екі қолмен бірге орындалады. ...

✓ Өзіңіздің ойынға деген құштарлығыңызды көрсете отырып, жаттығуды балаңызбен бірге жасаңыз.

✓ Жаттығуларды орындау кезінде мүмкіндігінше қолдың барлық саусақтарын қатыстыру қажет.

✓ Қолдың дұрыс орналасуын, бір қимылдан екінші қозғалысқа дәл ауысуын қадағалау қажет.

✓ Барлық жаттығуларды баланың қолдың бұлшық еттерінде шамадан тыс кернеусіз, оңай орындалуын қамтамасыз ету керек, сонда олар оған қуаныш сыйлайды. ...

✓ Барлық нұсқаулар сабырлы, мейірімді тонмен, анық, сөз ысырапсыз беріледі. Қажет болса, балаға көмек көрсетіледі.

✓ Ең дұрысы: әр сабақтың өз атауы бар, ол бірнеше минутқа созылады және күн ішінде 2 – 3 рет қайталаңады.

✓ Ойын қайталанған кезде балалар көбінесе мәтінді жартылай айта бастайды (әсіресе сөз тіркестерінің басы мен соңы). Бірте-бірте мәтін жатқа оқылады, балалар оны қозғалыспен байланыстыра отырып, оны толығымен айтады.

✓ Екі немесе үш жаттығуды таңдағаннан кейін, оларды біртіндеп жаңаларына ауыстырыңыз.

✓ Бала алдына бірден бірнеше қиын тапсырмалар қоймаңыз (мысалы, қимылдарды көрсетіп, мәтінді айту). Балалардың зейіні шектеулі, мүмкін емес міндет ойынға деген қызығушылықты «жояды».

✓ Ешқашан мәжбүр етпеңіз. Бас тартудың себептерін түсінуге тырысыңыз, егер мүмкін болса, жою (мысалы, тапсырманы өзгерту) немесе ойынды өзгерту.

Жазу нысанын дұрыс ұстау тәсілін үйрету мәселесін қарастыратынымыз: қарындаш, қалам. Жоғарыда айтылғандармен қатар, осы кезеңде баланың қол мен саусақтардың моторлық функцияларын өрескел бұзуы салдарынан дұрыс әдіс орындалмаған жағдайда қаламды ұстаудың жеке әдісін таңдау қажет. Жазу құралын ұстауды үйрену негізінен мыналарды қамтиды:

1. Жазу кезінде қолдың дұрыс орналасуына машықтану.
2. Қол мен саусақтың қалам ұстауға еліктейтін позасын қабылдауға үйрету.
3. Баланың алдында жатқан қаламды (қарындашты) ыңғайлы ұстауды қалыптастыру, жазу позициясын қабылдау.
4. Саусақтардың босансуын және керілуін үйрету, олар жазба нысанын ұстап тұрып, жазудың дұрыс күйін сақтайды.
5. Қаламды ұстап тұрып саусақтардың еркін қимылдарын дамыту жаттығуларын орындауы.

Жазуды оқыту барысында баланы жетекші қолмен жазуға үйрету және жаттығуды зардап шеккен қолдағы әрекеттерді қалыпқа келтіруге бағытталған медициналық шаралар кешенімен (физиотерапия, арнайы гимнастика, дәрі-дәрмекпен емдеу) біріктіру ұсынылады.

Алайда, баланың жаттығулары мен жұмысының ұзақтығы 15 минуттан аспауы керек, содан кейін үзіліс жасап, баланың демалуына мүмкіндік беру керек. Бір реттік жалпы жұмыс ұзақтығы 30 минуттан аспауы керек екенін есте ұстаған жөн [4].

Қорытындылай келе, балаларға арналған саусақ гимнастикасының көңілді қарым-қатынас жағдайында өтуі өте маңызды, өйткені егер бала гимнастиканы күнделікті, міндетті жаттығулар ретінде қабылдайтын болса, ол тез арада қызығушылығын жоғалтады және оны қайта ояту қиын болады. Саусақ гимнастикасы мен саусақ ойындары арқылы бала түрлі сенсорлық әсер алады, оның зейіні мен зейінін жинақтау қабілеті дамиды, сондай-ақ жаттығулар мен ойындар ересек пен баланың арасындағы жақсы қарым-қатынасты қалыптастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Ипполитова М.В. және т.б. Воспитание детей с церебральным параличом в семье / М.В. Ипполитова. – М. : Просвещение, 1980.
2. Агаркова Н.Г. Основы формирования графического навыка у младших школьников // Начальная школа. – 2009. – №4. – Б. 15-17.
3. Сухомлинский В.А. Родительская педагогика. – М.: Знание, 1978. – 96 б.
4. Финни Н. Ребенок с церебральным параличом. – М., 2001.

ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕР

Лекер Толғанай Нұрбекқызы,
педагогика және психология мамандығының білім магистрі,
Көкшетау қ.

Аннотация

Өзектілігі: Қазыргі уақыттағы тұлғаның толыққанды қалыптасуында туындайтын педагогикалық-психологиялық мәселелердің пайда болуы. Дүниеге келген баланың даму процесінде түрлі проблемалардың алдын алу жұмыстарын жүргізу.

Мақсаты: Тұлғаның қалыптасуындағы педагогикалық-психологиялық қолдаудың түрлері, қоғаммен тұлғаның өзара байланыстылығын анықтау, түзету-дамыту жолдарын қарастыру, ары қарай жүйелі жұмыстың мақсатын айқындау.

Түйінді сөздер: тұлға, педагогикалық-психологиялық қолдау, жалпы психология, әлеуметтік орта, қоғам, тәрбие, білім беру жүйесі.

Аннотация

Актуальность: Возникновение педагогико-психологических проблем, возникающих в полноценном становлении личности на данном этапе. Проводить работу по профилактике различных проблем в процессе ребенка.

Цель: выявить формы психолого-педагогической поддержки в становлении личности, взаимосвязи личности с социумом, рассмотреть пути коррекционно-развивающего, определить цель дальнейшей системной работы.

Ключевые слова: личность, педагогико-психологическое сопровождение, общая психология, социальная среда, общество, воспитание, система образования.

Abstract

Relevance: the emergence of pedagogical and psychological problems that arise in the full-fledged formation of the individual at this stage. Carry out work on the prevention of various problems in the process of the child.

Purpose: to identify the forms of psychological and pedagogical support in the formation of the individual, the relationship of the individual with society, to consider the ways of correctional and developmental, to determine the purpose of further systematic work.

Keywords: personality, pedagogical and psychological support, general psychology, social environment, society, upbringing, education system.

Жалпы психология ғылымы адам бойындағы психологиялық процестерді, кейіптерді, қалыптарды зерттейді. Өзімнің дәрістерімде психология саласынның түрлеріне тоқтала отырып, адам бойында кездесетін психоэмоционалды процестерге тоқталу. Психология саласы осы күнге дейін әлі зерттеліп, толықтырулар енгізілу үстінде. Жалпы адамзат бойындағы психологиялық құбылыстардың ерекшеліктерін, әр адамға тән психологиялық процестердің дамуын, жас ерекшеліктерінің өзгешелігін ескере отырып оларды зерттеу, дамыту жұмыстарын жасау қажет екендігін анықтауға болады. Психология саласы тұлғаның қарқынды дамуын ғана зерттеп қоймай, сонымен қоса психологиялық ауытқуларды да зерттейді. Алдын алу шаралары, проблемалық мәселелерді шешу, психокоррекциялық жұмыстар, кеңес беруде қарастырылған. Тұлға – өзіндік білімі, саналы түрде шешім қабылдап іс-әрекет жасай алатын, өзінің азды-көпті жинаған тәжірибесі бар адамды айтуға болады. Осы орайда жеке адам, индивид, жеке тұлға ұғымдарының ортақ баламасы ретінде-адам ұғымы қолданыста. Даралық – жеке адамның тұтастай болмысының қайталанбастығы, оның әлеуметтік меңгерілген қажеттерінің тәжірибесінің, ерекше сипаты.

Білім – адамның танымдық қасиеттерінің, ойлау, сөйлеу, ақыл-ой қабілеттіліктерінің дамуын да ерекше орыналады. Тұлға бойындағы білімнің жаңарып, жас ерекшелігіне қарамай толықтырылып отыруы оның ізденіс үстінде, үнемі дамуында деп түсінеміз. Оқытуда, білім беру саласында адамның тек танымдық қасиеттерін ғана ескеріліп қоймай сонымен қатар психологиялық ерекшеліктеріне де назар аудару. Бойындағы темпераменті, қоғамды қорға да өзінің мінез-құлқын көрсете алуы, эмоциясымен сезімін реттеу алуы, алға қойған мақсаттарына жетудегі құшталығы, іскедеген жауапкершілігі, саналылығын да ескеру. Осы орайда адамның дамуында тәрбие процесі де ерекше орын алады. Себебі тұлғаның қалыптасуы жастайынан, сәби күнінен бастау алады. Тәрбие процесі жан-жақты яғни ата-ана, туыскандары, достары, қоршаған ортасының әсерінен қалыптасады. Олай болса баланың ортасы үйлесімді, жағымды, ыңғайлы болуы тиіс. Әрине, әрбала әртүрлі отбасыда өмірге келіп әртүрлі тәрбие алады, баланың санасы, психикасы енді қалыптасу үстінде болады, осы кезде нақ бастапайтылған сөз, іс-әрекет, ата-ананың жауапкершілігін де болады. Сондықтан білім беру процесінде отбасының алатын орны ерекше маңызды [1, б. 221].

Қазіргі уақытта оқу орындарындағы ең бір өзекті мәселелердің бірі–оқушылардың (студенттердің) білім алуға деген құштарлығының төмендігі немесе оқуға деген мотивациясының жоқтығы болмақ. Оқуға деген мотивациясының жоқтығы көптеген себептермен түсіндіріледі. Соның ішінде: білім алуға жалқаулық, ішпыстырарлық білім

орнындағы өмір, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайы, ата-аналарымен және топтағы тұлғалар мен қарым-қатынасының нашар болуы т.б. Кейбір тұлғалар өздерінің мамандықтарын таңдауда ата-аналарының нұсқауымен немесе өмірінің бір бөлігі ретінде қарайды. Оқытумен тәрбиелеу процесі қатар жүретін процес болып табылады, сол себепті білім беруде жаңа бағдарламасын да педагогикалық-психологиялық қолдау көрету қарастырылған. Баланың жас ерекшелігіне байланысты, әрбір даму сатысында тұлғалық, интеллектуалдық және кәсіби дамуын қамтамасыз ету. Педагогикалық-психологиялық қолдауды алдымызда отырған тұлғаға көрсете білу қажет, себебі жаңа ортаға бейімделу процесі әр тұлғада әртүрлі уақытқа созылуы мүмкін. Әрине ортаға бейімделуі тек жеке тұлғаға ғана байланысты емес, қабылдап тұрған ортаның тұлғаларына да байланысты. Осы орай да педагог жұмыс жасау алуы қажет. Бала өмірдің барлық жағына қатысты көптеген әртүрлі таңдаулар алдын да болады: қалай оқу және оқытушылармен қандай қарым-қатынас құру, құрдастарымен қалай қарым-қатынас жасаймын, қазіргі және өзге талаптарға, ережелерге қалай бағытталу. Көмекке балаға әртүрлі қолдау бере алатын ересектер ұсынылады, ең алдымен бұлар – педагог, ата-ана және психолог [2, б.158].

Педагогикалық-психологиялық қолдау – әрбір баланың табысты оқуымен дамуы үшін әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайлар құратын толық, жүйелі ұйымдастырылған қызмет. «Қолдау» түсінігі асакең, жалпы тараған ұғым болып табылады. Ол қолдауды қажет ететін адамдарға көмек көрсету, ол үшін бір жағдайларды шешіп немесе түзетуді көрсетеді. «Қолдау» адамның қалауынан туындайды, оның керегінен шығады. Қолдаудың бірнеше түрлері көрсетілген:

- педагогикалық қолдау;
- әлеуметтік қолдау;
- отбасылық қолдау.

Психологиялық профилактика – адамның жеке басының толыққанды психологиялық жетілуіне мүмкіндік туғызу, кіші топ және ұжымдардың, тұлғалық және тұлғараралық проблемалар және әлеуметтік-психологиялық қақтығыстардың алдын – алу мен әлеуметтік-психологиялық жағдайларды жақсартуға арналған ұсыныстарды жасау;

Психологиялық кеңес – тұлғаның өзін-өзі тануына, адекватты бағалауына және нақты өмір жағдайына бейімделуіне, құндылықты мотивациялық сферасының қалыптасуына, дағдарыстық жағдайларды жеңу мен үздіксіз тұлғалық өсуге көмектесетін эмоциялық тұрақтылыққа жетуге, соның ішінде басшыларға отбасылық кеңес беру.

Психологиялық коррекция(түзету) – тұлғамен тұлғараралық қатынастардың үйлесімділігі мен психикалық және жеке дамуындағы ауытқуларды жоюға бағытталған белсенді психологиялық-педагогикалық әсер[3, б. 225].

Баланы педагогикалық-психологиялық қолдаудағы диагностикалық бағыттың бір негізгі міндеттерінің бірі бастапқы кезеңде баланың алда кездесетін қиыншылықтары мен оқу процесінде бүгінгі күні бар қиыншылықтардың себебін механизмін анықтау болып табылады. Диагностикалық жұмыстың негізгі қағидалары: жан-жақтылық, кешенділік, жүйелілік, тұтастық. Дефектолог, психолог, логопед, мұғалім диагностиканы он екі бағыт бойынша жүргізеді: сенсорлық – перцептивті жағдай, зейіні, есте сақтауы, ойлауы, сөйлеуі, өзін-өзі бағалауы, ерік – жігері, психомоторлық жағдайы, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайы, оқу біліктілігі, еңбек біліктілігі, қарым-қатынастық. Диагностикалық жұмыс әр бағыт бойынша ұпай беріліп арнайы математикалық-статистикалық бағытта қолданылады. Педагогикалық-психологиялық қолдау мақсатында баламен жүргізілген диагностикалық бағыт бойынша мұғалім диагностиканың нәтижесін негізге ала отырып, баланың жасына сай жұмыс түрін анықтап, балаға түзету – дамыту бағдарламасын құрады. Түзету – дамыту бағыты мәселенің күрделілігіне байланысты болып келеді. Бірнеше бағыттары бойынша:

- сенсорлық-соматикалық дамуын қалыптастыру;
- кеңістік, уақыт түсініктерін қалыптастыру;

- қабылдау процесін қалыптастыру;
- ойлау операцияларын қалыптастыру;
- зейіннің тұрақтылығы, шоғырлануын қалыптастыру;
- түйсікті, есте сақтауды қалыптастыру;
- сөйлеу тілін, сөздік қорын арттыру.

Бұл бағыттарды психологиялық процестерді танып, білім түзету процесінде қолданылуы баланың танымдық қасиеттерін қалыптастырады. Проблемалық мәселенің туындауының бірден бір себебі жеке тұлғаның қоғаммен қоршаған адамдармен қарым-қатынасының дұрыс жүргізілмеуінен пайда болады. Қоғам адамның мінезінің қалыптасуының бірден бір бөлшегі, қарым-қатынастың орнауы ортаға байланысты. Сол себепті әлеуметтік ортамен жұмыстың сапалы жүргізілуі тиіс. Әлеуметтік – бейімдеу бағыты:

- қоршаған ортаға бейімделуіне жағдай жасау;
- шығармашылыққа тарту;
- іс-шараларға қатыстыру;
- әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлауға үйрету;
- өзін-өзі басқара білуге.

Өзіндік бағыттардың ерекшеліктерін атап тоқталып кеттік, әрине әлеуметтік ортамен жұмыстың күрделілігі ауқымды және бірнеше жұмыс түрлерін талап етеді. Тұлғаның толыққанды қалыптасуының бөлшегі әлеуметтік ортамен байланысы.

Қорыта келгенде жеке тұлғаның жас ерекшелігіне байланысты қалыптасуы, оның үздіксіз дамуы үстінде болады. Тұлғаның психологиялық процестерінің дұрыс игерілуі, түсіндірілуіне байланысты болмақ. Білімге деген құштарлығы, зейіні, ойлауы, қабылдауы жалпы интеллектуалдық танымдық қасиеттерінің негізі дамудың дұрыс бағытқа қойылуы, осы орайда ата-ананың, мұғалімнің еңбегі зор. Білімге қоса тәрбие процесі де ескеріледі, тәрбиенің де жүйелі түрде қалыптасуы жұмыс жүргізілуі қажет. Адам бойындағы тәрбиенің қалыптасуы әлеуметтік ортамен қарым-қатынасының жүйелі түрде жүргізілуіне байланысты. Жаңа туған нәрестенің санасын уламай, толыққанды дамуы, жеке тұлға болып қалыптасуына барлық жағдай жасалуы тиіс. Бақытты бала, саналы адам, қоғамда өз орнын таба алатын, болашақ кәсібін таңдауда қателеспей болашаққа жарқын қарауы, өзіне және тікелей қоғамға байланысты болмақ.

Әдебиеттер тізімі:

1. С.Б.Бабаев. Жалпы және тұлғалық психология. Алматы: «NURPRESS», 2013 – 352 б.
2. Қ.С.Тебенова. Арнайы психология негіздері: оқу-әдістемелік құралы 2-ші басылым. Қарағанды «Ақнұр», 2019 – 264 б.
3. К.Жұмасова, Л.Есенова. Психология 3-ші басылым. Астана: Фолиант, 2017 – 400 б.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗПР

Лемехова Вера Константиновна,
преподаватель кафедры специального образования,
магистр специального образования,
Лифанова Светлана Александровна,
студентка 3 курса ОП «Дефектология»,
Кожанова Валентина Андреевна,
студентка 3 курса ОП «Дефектология»,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: мақалада инклюзивті білім беруді ұйымдастырудағы кейбір қиындықтар және психикалық дамуы тежелген кіші мектеп оқушыларының мысалында ерекше білім беру

қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау шарттары ұсынылған. Мақсаты: ерекше білім беру қажеттіліктері бар мектеп оқушылары үшін инклюзивті білім берудің өзекті мәселелерін талдау.

Түйінді сөздер: білім беру, инклюзивті білім беру, психологиялық-педагогикалық қолдау, мұғалім, оқытушы, психикалық дамудың артта қалуы.

Аннотация

Актуальность: в статье представлены некоторые трудности организации инклюзивного обучения и условия психолого-педагогического сопровождения детей с особыми образовательными потребностями на примере младших школьников с задержкой психического развития.

Цель: проанализировать актуальные проблемы инклюзивного образования школьников с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: образование, инклюзивное обучение, психолого-педагогическое сопровождение, учитель, преподаватель, задержка психического развития.

Abstract

Relevance: the article presents some of the difficulties in organizing inclusive education and the conditions for psychological and pedagogical support of children with special educational needs on the example of junior schoolchildren with mental retardation.

Goal: to analyze the current problems of inclusive education for schoolchildren with special educational needs.

Keywords: education, inclusive learning, psychological and pedagogical support, teacher, teacher, mental retardation.

«Уважать всякого человека, как самого себя, и поступать с ним, как мы желаем, чтобы с нами поступали, – выше этого ничего нет»

Конфуций

В последние года в образовательной сфере получило широкое распространение инклюзия, как мощный двигатель образования для детей, имеющих особые образовательные потребности. Появление образовательной инклюзии повлекло за собой внедрение в список профессиональных компетенций учителя школы и преподавателя ВУЗа новой-инклюзивной, которая предполагает интегративно-личностное образование, которое, в свою очередь обеспечивает эффективную инклюзивную практику. Успешное формирование инклюзивной компетенции должно начинаться с самого начала обучения будущего учителя, т.е. в процессе вузовской подготовки. На сегодняшний день, в университетах предусмотрен программой предмет «Инклюзивное образование» для всех педагогических специальностей. Для инклюзивной практики определены две компетенции будущего педагога: способность осуществлять обучение, воспитание и развитие с учетом социальных, возрастных, психофизических и индивидуальных особенностей, в том числе особых образовательных потребностей обучающихся, и способность проектировать индивидуальные маршруты обучающихся.

Вместе с тем в школу может прийти ребенок с любым нарушением, что предполагает владение учителем технологиями обучения и воспитания детей с самыми разными диагнозами. Сохраняется, кроме того, высокая потребность в научно-методической помощи в инклюзивном обучении детей с сенсорными нарушениями, нарушениями речи, расстройствами аутистического спектра, которое нередко предполагает владение особыми технологиями, в частности технологиями альтернативной и дополнительной коммуникации. ПМПК, направляя ребенка с ОВЗ в ту или иную школу, должна учитывать ее возможности (кадровый состав, предметно-пространственную среду, материально-техническое оснащение и проч.), однако окончательное решение остается за родителями, которые могут настаивать на обучении своего ребенка в ближайшей школе.

Таким образом, учитель в современных условиях образования, должен стать универсалом, который способен проектировать и реализовывать инклюзивное обучение ребенка практически с любым видом ОВЗ. Исходя из чего возникает вопросы: реально ли обучить и подготовить студента педагогического вуза к инклюзивному обучению детей

с самыми разными психофизическими нарушениями в развитии; обеспечен ли учитель инклюзивной школы необходимым методическим и техническим оборудованием?

Инклюзивное образование меняет условия работы учителя, требует от него больших интеллектуальных и физических затрат, стрессоустойчивости, умения контролировать свое эмоциональное состояние, что, в свою очередь, обостряет вопрос о финансировании инклюзивной педагогической деятельности. Недостаточная экономическая затратность инклюзивного образования выступает как немаловажный фактор, порождающий негативные установки педагогов по отношению к инклюзивному обучению детей с ОВЗ.

Многие школы предпочитают создание отдельных классов для детей с особыми образовательными потребностями, вместо совместных с детьми в норме развития. В тоже время объединение детей в учебном процессе влечет другие трудности. Например, учитель обязан реализовать различные адаптированные образовательные программы. Кроме того, для реализации различных коррекционных курсов в одних случаях нужен тифлопедагог, в других – сурдопедагог, в-третьих – олигофренопедагог. А это определяет необходимость изменения кадрового комплектования организаций, что не всегда соответствует реальным возможностям образовательной организации, актуальна проблема дефицита кадров дефектологов [1, с.191].

Кроме решения проблемы кадрового комплектования, необходимо организовать психолого-педагогическое сопровождение особого ребёнка в общеобразовательном учреждении. Рассмотрим особенности психолого-педагогического сопровождения младшего школьника с ЗПР. Психолого-педагогическое сопровождение в нашем понимании видится в преодолении трудностей в обучении в условиях образовательной интеграции, так и в успешном развитии, воспитании, социальной адаптации, социализации, самореализации, укреплении здоровья, защите прав ребенка.

Прежде чем говорить о психолого-педагогическом сопровождении детей с ЗПР, рассмотрим, кто относится к детям с задержкой психического развития. Задержка психического развития – крайний вариант нормы, дети с психофизическим отклонением в развитии. Дети, имеющие такой диагноз, развиваются медленнее, чем их сверстники, на протяжении нескольких возрастных периодов. ЗПР относится к разряду слабовыраженных отклонений в психическом развитии и занимает промежуточное место между нормой и патологией. Для того, чтобы сопровождение было намного эффективнее в систему сопровождения вовлекаются ребенок, его родители, педагоги, психологи, социальные педагоги, медики и другие специалисты [3, с.65].

Психолого-педагогическое сопровождение характеризуется следующими принципами:

- системность,
- комплексность,
- интегративность,
- приоритет особых потребностей ребенка,
- непрерывность.

От того, как сложатся взаимоотношения между учителем, ребенком и родителями будет зависеть вся коррекционная работа. Только в комфортной среде и согласованных действиях всех участников образовательного процесса будет возможна реализация эффективного процесса коррекции даже в короткие сроки.

Специалисты должны оповещать родителей о формах коррекционной работы. Это могут быть тренинги и коррекционные занятия, проводимые учителем-дефектологом и т.д. Вместе с родителями, вырабатывается концепция психолого-педагогического сопровождения. А также специалисты могут выдвинуть свои требования, которые нужно будет соблюдать в микросреде семьи, для того чтобы процесс был эффективнее. После того, как определены общие цели и задачи разрабатываются коррекционные програм-

мы применительно к конкретному ребенку.

Как уже подчеркивалось, сопровождение – это целостный системный процесс, следовательно, проводится работа во всех направлениях одновременно и соответственно с участниками самого процесса сопровождения: с детьми, учителями, родителями в целях их взаимодействия. При необходимости ведется психолого-педагогическая подготовка тех, кто затрудняется в работе [2, с.191].

Обобщенно технология психолого-педагогического сопровождения может быть представлена следующими содержательными направлениями работы:

1. Первоначально осуществляется постановка проблемы на основе повышения информированности заинтересованных лиц о субъекте сопровождения, стоящих задачах и целях сопровождения.

2. Достигается согласование на основе коллегиального обсуждения проблемы сопровождения (участвуют в этом процессе все педагоги, имеющие отношение к данному ученику или проблеме, родители, администрация, другие специалисты).

3. По материалам согласования психолого-педагогическое сопровождение развития детей конкретизируется, что повышает ответственность каждого исполнителя, определяет конкретные действия каждого. Предусматривается рефлексивность деятельности педагогов, аккумуляция и трансляция педагогического опыта, что достигается отслеживанием динамики процесса сопровождения, возникших проблем, организацией обратной связи, фиксацией идей и предложений, анализом результатов предыдущей работы.

Выделим концептуальные следствия сопровождения, они включают в себя:

- во-первых, систематическое отслеживание психолого-педагогического статуса ребенка и динамики его психического развития в процессе школьного обучения;

- во-вторых, создание социально-психологических условий для развития личности учащихся и их успешного обучения;

- в-третьих, создание специальных социально-психологических условий для оказания помощи детям, имеющим проблемы в психологическом развитии и обучении.

Таким образом, на основе выше сказанного мы видим, что сопровождение – не просто сумма разнообразных методов коррекционно-развивающей, профилактической, защитно-правовой, реабилитационной и оздоравливающей работы с детьми, а именно комплексная деятельность специалистов, направленная на решение задач коррекции, развития, обучения, воспитания, социализации младших школьников [3, с.65].

Список литературы

1. Брагина Е.А., Белозерова Л.А. Актуальные проблемы инклюзивной практики в начальной школе // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2018. – № 10. – С. 193-198.

2. Кузьмина О.С. Актуальные вопросы подготовки педагогов к работе в условиях инклюзивного образования // Вестник Омского университета. 2013. № 2 (68). – С. 191-194.

3. Хусаинова Р.М., Захарова И. М., Яшкова А.Н. Психологическое сопровождение образовательного процесса. – Казань.: Бриг, 2015. – 65 с.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗПР

Лиходедова Людмила Николаевна,
канд. пед. наук, профессор, зав. кафедрой специального образования,
Асылбекова Акбота Асылбековна,
студентка 4 курса ОП 5В010500 Дефектология,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Ақыл-ойы артта қалған бастауыш мектеп оқушыларының ойлауының даму ерекшеліктерін зерттеу осы санаттағы балаларды тереңірек түсіну үшін де, олармен түзету-дамытушылық жұмыс әдістері мен әдістерін жетілдіру үшін де, алдын-алу үшін де маңызды және өзекті болып табылады. бастауыш мектептегі үлгермеушілік.

Мақсаты: жетекші ғалымдар-психологтар, дефектологтар жүргізген зерттеу материалдары негізінде кіші мектеп жасындағы ақыл-ойы артта қалған балалардың ойлауының даму ерекшеліктерін қарастыру.

Түйінді сөздер: ақыл-ойының артта қалуы, ойлау қабілеті, даму ерекшеліктері, түзету жұмыстары бар кіші мектеп оқушылары.

Аннотация

Актуальность: Изучение особенностей развития мышления младших школьников с задержкой психического развития (ЗПР) представляется важным и актуальным как для более глубокого понимания детей этой категории, так и для совершенствования способов и методов коррекционно-развивающей работы с ними и профилактики неуспеваемости учащихся начальных классов.

Цель: рассмотреть особенности развития мышления детей младшего школьного возраста с задержкой психического развития по материалам проведенных исследований ведущими учеными-психологами, дефектологами.

Ключевые слова: младшие школьники с задержкой психического развития, мышление, особенности развития, коррекционная работа.

Abstract

Relevance: The study of the developmental features of the thinking of primary schoolchildren with mental retardation (MAD) is important and relevant both for a deeper understanding of children in this category, and for improving the methods and methods of corrective and developmental work with them and the prevention of academic failure in primary school.

Goal: to consider the peculiarities of the development of thinking of children of primary school age with mental retardation based on the materials of research conducted by leading scientists-psychologists, defectologists.

Keywords: junior schoolchildren with mental retardation, thinking, developmental features, correctional work.

Для решения проблемы повышения эффективности образовательного процесса необходимо учитывать реальные возможности обучающихся и особенности их познавательной сферы.

Сегодня, в связи введением стандартов на все виды образования, дети с задержкой психического развития (ЗПР) нуждаются в обеспечении особых образовательных условий, которые будут наиболее эффективно способствовать решению образовательных задач с учетом особенностей развития мыслительных процессов, удовлетворяя особые запросы к организации образовательной среды [1, с. 33].

Для детей с ЗПР характерным является нарушение нормального темпа психического развития [2, с. 13].

У младшего школьника с ЗПР познавательные процессы остаются на уровне дошкольных, игровых интересов, своевременного формирования навыков учебной деятельности не происходит, что ведет к трудностям в обучении, школьной неуспеваемости, снижению образовательной мотивации [3, с. 83].

В то же время, слово «задержка» указывает на временный характер несоответствия уровня психического развития норме. Подавляющее большинство работ исследователей основывается на том, что отставание уровня психического развития возможно при организации образовательных условий, учитывающих особенности развития мышления детей данной категории [4, 8].

Таковыми особенностями мыслительной деятельности, обуславливающими отставание развития детей с ЗПР, выявленными в работах Л.И. Переслени, К.С. Лебединской и др., являются не сформированность мыслительных операций: анализа, синтеза, выделения существенных признаков предмета, обобщения, абстрактного мышления. [9, 10]

У детей младшего школьного возраста с задержкой психического развития отмечается пониженная любознательность и низкая восприимчивость к новому, что является основным негативным фактором, препятствующим развитию мышления, и как следствие, в результате страдает способность такого ребенка к обучению.

В работах Н.А. Никишиной выявлены такие особенности познавательной деятельности у учащихся младших классов с ЗПР, как недостаточность сформированности внимания [5, с. 359], а Лебединский В.В. отмечает недостаточность сформированности всех видов памяти [3, с. 84]. Все это сказывается на усвоении школьных знаний.

В то же время, в работах И.Ю. Кулагиной, Л.И. Переслени, А.Н. Антипиной описана достаточная доказательная научная база, позволяющая сделать вывод о возможности развития мышления детей младшего школьного возраста с ЗПР. [4, 10, 11]

Задержка психического развития характеризуется неравномерным формированием процессов познавательной деятельности, обусловленное недоразвитием речи и мышления, и проявляется в интеллектуальной недостаточности.

Причины возникновения ЗПР многообразны, сложности возникают из-за крайней неоднородности групп детей с ЗПР, задержка психического развития у детей имеет в основе различную этиологию. Однако, все исследователи сходятся на том, что все дети с ЗПР обладают значительной общностью структуры психического дефекта, проявляющейся именно в задержки развития интеллектуальной деятельности, формирования знаний, навыков, эмоциональной сферы, активности.

Необходимо учитывать выявленные особенности детей с ЗПР, использовать специальные коррекционные подходы к обучению, направленные на развитие познавательных процессов, мышления, что позволит таким детям усвоить необходимый уровень школьных знаний, определенных государственными стандартами.

С учетом особенностей эмоциональной и умственной сферы детей с ЗПР, можно эффективно определить основные направления коррекционной работы:

- рекомендовать тщательный подбор наглядного материала для занятий и его размещение таким образом, чтобы лишний материал не отвлекал внимание ребенка;
- контроль за организацией деятельности детей на уроках: важно продумывать возможность смены одного вида деятельности другим на уроках, включать в план занятий физкультминутки.

Мы полагаем, что в качестве эффективного средства развития мышления у младших школьников с ЗПР могут выступать информационные технологии, поскольку возможности видео – контента чрезвычайно разнообразны. С помощью информационных технологий можно организовать необходимую смену видов деятельности, организовать эффективный контроль за организацией деятельности детей с ЗПР на уроках, обеспечить индивидуальный подход к каждому ребенку, отслеживать результаты образовательной деятельности на всех этапах урока.

Список литературы:

1. Инденбаум Е.Л. К чему приводит инклюзивное образование детей с задержкой психического развития // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. № 4. 2013. С.33-38.

2. Власова Т.А. Дети с временной задержкой психического развития / Т. А. Власова, М.С. Певзнер. // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 12-23.
3. Лебединский В.В. Задержанное психическое развитие / В.В. Лебединский. Задержанное психическое развитие // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О.В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 83-101.
4. Кулагина И.Ю. О возможностях формирования учебной мотивации у детей с задержкой психического развития И.Ю. Кулагина // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О.В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 308-321.
5. Никишина Н.А. Педагогическая характеристика детей с задержкой психического развития. Основные направления коррекционной работы Н. А. Никишина // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 357-370.
6. Дробинская А.О. Пути формирования активного отношения к обучению младших школьников с церебрастенией А.О. Дробинская // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 370-381.
7. Малафеев Я.Я. Классы КРО И ККО: интегрированный подход к образованию детей с нарушениями в развитии и дифференцированный подход к образованию нормально развивающихся детей / Я.Я. Малафеев // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 381-394.
8. Шевченко С.Г. Концептуальные основы коррекционно-развивающего обучения и воспитания детей с задержкой психического развития (ЗПР) С.Г. Шевченко // Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов факультетов психологии. Сост. Заширинская О. В. – СПб.: Речь, 2003. – с. 394-412.
9. Лебединская, К.С. Клиническая систематика задержки психического развития / К.С. Лебединская. – М.: Просвещение, 2005. – 171 с.
10. Переслени, Л.И. Психодиагностический комплекс методик для определения уровня развития познавательной деятельности младших школьников / Л.И. Переслени. – М.: Просвещение, 2001. – 154 с.
11. Антипина, А.Н. Из опыта работы с детьми, имеющими задержку психического развития / А.Н. Антипина // Начальная школа. – 2003. – №2 – 64 с.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ ЧЕРЕЗ АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ДИСТАНЦИОННОМ ФОРМАТЕ

Мацко Татьяна Валерьевна,
магистр пед. наук, преподаватель музыки и методики
музыкального воспитания и обучения, методист,
Мальшева Алёна Петровна,
преподаватель музыки и специальных дисциплин, методист,
ГКП на ПХВ «Высший педагогический колледж, город Щучинск»
при Управлении образования Акмолинской области

Аннотация

Өзектілігі. Қазіргі білім беру жағдайында арнайы пәндер мен практиканы оқытудың тиімділігін арттыру.

Мақсаты. Қашықтықтан оқыту форматындағы оқытудың белсенді әдістерін қолдана отырып педагогикалық практика және хор циклі пәндеріндегі педагогикалық қызмет аспектілері.

Түйінді сөздер: музыкалық білім беру, практика, белсенді әдістер, қашықтықтан оқыту форматы.

Аннотация

Актуальность. Повышение эффективности преподавания спец дисциплин и практики в современных условиях образования.

Цель. Аспекты педагогической деятельности на дисциплинах хорового цикла и педагогической практике с использованием активных методов обучения в дистанционном формате.

Ключевые слова: музыкальное образование, практика, активные методы, дистанционный формат.

Abstract

Relevance. Improving the effectiveness of teaching special subjects, practice in the current educational context.

Goal. Aspects of pedagogical activity in the disciplines of the choral cycle and pedagogical practice using active learning methods in a distance format.

Keywords: music education, practice, active methods, distance format.

Современные тенденции в образовании предполагают необходимость переосмысления их роли, функций и места в системе образования Казахстана. Ситуация нового времени, требует от каждого педагога гибкости, позволяющей адаптироваться в новых обстоятельствах, оставаясь при этом самими собой, сохраняя свою индивидуальность. Поэтому педагог осуществляет поиск эффективных форм и методов обучения и совершенствования учебного процесса.

В настоящий момент наметилось немало положительных тенденций обучения – это вариативность педагогических подходов, свобода творческого поиска, активное использование зарубежного опыта. Именно сегодня проходит корректировка и новый подход в системе обучения. Способность специалиста к адаптации и социализации в нетрадиционных условиях напрямую зависят от того, умеет ли он поступать нешаблонно, в соответствии с ситуацией – творчески.

«Творческая личность», «творческий подход», «думать творчески» эти понятия в современном обществе являются показателями профессионализма и высокой квалификации. Творчество личности – это самореализация возможностей и способностей человека в оптимальных формах и с максимальной эффективностью на основе создания нового в себе и деятельности. Поэтому, изучение самореализации в творческой познавательной деятельности приобретает сегодня особенную актуальность.

Творческий потенциал современного специалиста – это совокупность следующих компонентов [1]:

- направленность студентов на самореализацию творческого потенциала в учебно-профессиональной деятельности;
- единство эмоционального, рационального и интуитивного начала в решении профессиональных проблем и задач;
- стремление к новому, оригинальность мышления;
- знания и умения, позволяющих специалисту оптимально менять приемы действий в соответствии с условиями профессиональной деятельности, генерировать новые идеи.

Формирование ключевых компетенций студентов, развитие творческого потенциала в рамках образовательной среды возможно только при условии творческого подхода самого преподавателя к процессу обучения, использования различных методик обучения [2].

Жизнь диктует новые условия работы со студентами, в частности дистанционное образование. Как известно, во всех развитых странах широко используется дистанционное обучение, которое имеет ряд преимуществ и недостатков перед традиционной системой очного образования. Все большее признание, оно получает и в Казахстане.

В дистанционном режиме применимы различные формы обучения, такие как творческие задания, творческие работы, которые нацелены на освоение студентами разнообразных способов взаимодействия с объектами.

Данная статья – это взгляд на основные аспекты, касающиеся развития творческих способностей обучающихся, через некоторые активные методы обучения, используемые в процессе обучения дисциплин хорового цикла и педагогической практике в дистанционном формате. Активные методы обучения – это методы, которые побуждают обучающихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом.

Одна из ключевых задач практики в данный период – получение профессиональных навыков и интеграция учебных знаний с информационными технологиями в период удаленного обучения!

Основными организационными формами учебной деятельности в дистанционном формате являются on-line занятия, on-line консультации, on-line-видеолекции, on-line-конференции. В дистанционном обучении использовались:

- on-line консультации, проводимые с помощью программ, составляющие более одной трети всего консультационного времени по учебному плану;

- On-line-видеолекции проводимые с помощью систем видеоконференцсвязи.

В дистанционном обучении практикуют видеолекции, мультимедиа- лекции. Видеолекция в записи (off-line-видеолекция) – это лекция преподавателя, записанная на видеопленку, дополненная мультимедиа приложениями. Несомненным достоинством такого способа изложения материала является возможность прослушать лекцию в любое удобное время, повторно обращаясь к наиболее трудным местам.

Эти формы были апробированы в дистанционном учебном процессе на дисциплинах хорового цикла и педагогической практике. В процессе практики, студенты под руководством методистов, учились проводить on-line уроки, итоговые конференции.

Неотъемлемой частью образовательного процесса является применение инновационных образовательных технологий, способствующих становлению личности студента, развитию его ключевых и профессиональных компетенций, активизации познавательной деятельности.

Под дистанционными образовательными технологиями понимаются образовательные технологии, реализуемые в основном с применением информационно-телекоммуникационных сетей при опосредованном (на расстоянии) взаимодействии обучающихся и педагогов.

Основными дистанционными образовательными технологиями, при проведении учебных занятий и практики, являются:

- кейсовая технология – комплектация учебного материала и итоговая документация по разным видам практики в специальные наборы (кейсы);

- интернет-технология – проведение on-line вебинаров по усвоению теоретического материала;

- технология – скайп позволяла осуществлять обратную связь и проводить опрос обучающихся;

- в чате рассматривались организационные моменты по вопросам практики в реальном времени;

- электронная почта – база по пересылке и получению домашних заданий и другой информации;

- телекоммуникационная технология – телеконференции проводимые по итогам практики, инструктивные совещания, интерактивные мультимедиа-лекции, обеспечивающие учебный диалог и обратную связь, доставку учебных материалов.

Обозначенные методы и формы создают основу для определения моделей и систем дистанционного обучения [3].

В современных, постоянно меняющихся, условиях образования и жизнедеятельности возрастает роль творческой личности педагога и обучающегося в повышении эффективности методов обучения. Это особенно касается обучения творческим спе-

циальностям. В частности, студентам, получающим музыкальное образование, не всегда возможно осваивать материал в текстовом изложении. Как вариант – студентирование и творческое сотрудничество педагогов и студентов, где каждая из сторон участвует в процессе обучения и применении современных подходов в новом формате. Создание творческой среды достигается с помощью привлечения студентов к сотворчеству: работе по созданию «копилки инновационных идей», установки акцента на соавторство студентов в рождении новых творческих заданий.

Задача педагога состоит в создании условий, обеспечивающих самореализацию студента, через методы активного обучения. Изучая видео уроки преподавателей, студенты находят своё творческое решение в учебно-практической деятельности. При этом важнейший акцент направлен на активацию творческого потенциала студентов, в их стремлении обучаться.

Развитие творческого потенциала студентов возможно только при участии творческого преподавателя, который сам реализовался в педагогической деятельности как человек и специалист [4].

Таким образом, формирование ключевых компетенций студентов, развитие творческого потенциала в рамках образовательной среды дистанционного обучения возможно только при условии творческого подхода к процессу обучения и использования различных форматов и методик. Дистанционное обучение требует от педагога ещё большего внимания и креативности в выборе методов развития творческого потенциала студента.

Одним из приоритетов для успешного решения задач подготовки квалифицированных специалистов в педагогике является принцип учета интересов студентов. В этой связи использование активных методик обучения и нацелены на активацию творческого потенциала, их желанию обучаться. Преподавателями уделяется большее внимание самостоятельной активности студентов в развитии профессионально-значимых качеств и способностей.

Воспитание человека, гражданина – задача сложная, многогранная, всегда актуальная.

В настоящее время в Казахстане в учебных заведениях творческого направления ведется смешанное обучение, проводится в очном режиме, но остаётся открытым вопрос о прохождении всех видов практики по данной специальности. Но опыт, полученный во время работы в дистанционном формате, может быть альтернативным вариантом в дальнейшей работе. И пока учебный процесс в основном находится на самоизоляции, необходимо продолжать работу над дистанционной формой обучения в педагогической деятельности на дисциплинах хорового цикла и педагогической практики.

Список литературы:

1. Имаметдинова Р.Я. Креативные способности детей и влияние творческих занятий на их развитие. // Одаренный ребенок. – 2006. – № 6. – С.99-101.
2. Формирование творческих способностей: сущность, условия, эффективность: Сб. науч. Тр. / Свердлов. инж. – пед. ин – т. – Свердловск, 1990. – 160 с.
3. Борисенко Е. Н. Теоретико-методологическое обоснование педагогического сопровождения формирования социальной компетентности студента // Инновации в образовании. 2012. № 1. С. 84-94.
4. Варданын М.Р., Палихова Н.А., Черкасова И.И., Яркова Т.А. Практическая педагогика: Учебно-методическое пособие на основе метода case-study. – Тобольск: ТГСПА им. Д.И. Менделеева, 2009. – 188с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С АГРЕССИВНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ

Мельникова Татьяна Валерьевна,
учитель начальных классов 1 категории,
Хижняк Ирина Юрьевна,
Педагог-психолог, учитель-исследователь,
Булатова Резида Гадынановна,
учитель начальных классов, педагог-эксперт,
Холоша Оксана Дмитриевна,
учитель начальных классов, педагог-эксперт,
КГУ «ОШ№ 23 им.М. Козыбаева отдела образования города Костаная»,

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада мектептегі агрессивті мінез-құлықтың әртүрлі формаларымен түрлерінің өсуі, агрессияның алдын-алу және түзету бойынша мамандарды даярлау жүйесінің жоқтығына байланысты бастауыш мектеп жасындағы балалардағы агрессивті мінез-құлықты психологиялық-педагогикалық қолдауды жүйелі ұйымдастыру мәселелері қарастырылған.

Мақсаты: бастауыш мектеп оқушыларындағы агрессивті мінез-құлықты түзету шарттары қарастырылады; бастауыш мектеп жасындағы балалардағы агрессивті мінез-құлықты түзету бойынша эксперименттік-тәжірибе жұмысы жүргізіледі.

Түйінді сөздер: агрессия, агрессивті мінез-құлық, түзету шарттары, түзету құралдары, агрессивті мінез-құлықты түзету.

Аннотация

Актуальность: проблемы системной организации психолого-педагогического сопровождения агрессивного поведения младших школьников, обусловленная ростом различных форм и видов агрессивного поведения в школе.

Цель: в статье рассматриваются условия коррекции агрессивного поведения у младших школьников, проводится опытно-экспериментальная работа по коррекции агрессивного поведения у детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: агрессия, агрессивное поведение, условия коррекции, средства коррекции, коррекция агрессивного поведения.

Abstract

Background: problems of the systemic organization of psychological and pedagogical support of aggressive behavior of primary schoolchildren, which is caused by the growth of various forms and types of aggressive behavior at school and the lack of a system training of specialists on problems in the prevention and correction of aggressive behavior.

Objective: the article discusses the correcting conditions of aggressive behavior of primary schoolchildren, describes experimental work of correcting aggressive behavior in children of primary school age.

Keywords: aggression, aggressive behavior, correcting conditions, means of correction, correction of aggressive behavior.

Проблема агрессии и агрессивного поведения человека неоднократно была предметом исследования психологов, педагогов, социологов. В настоящее время школа не застрахована от проявлений агрессии и насилия во время уроков, на переменах и на улицах. Ученые отмечают, что агрессивность значительно помолодела. Если раньше речь шла о начальных проявлениях агрессивности преимущественно в подростковом возрасте, то теперь данная проблема стала актуальной и для начальной школы.

Данное обстоятельство выдвигает на первый план разработку специальной практико-ориентированной деятельности педагога-психолога совместно с учителями начальной школы по работе с детьми младшего школьного возраста, которые проявляют агрессивные формы поведения. Вопросы психолого-педагогического сопровождения агрессивности младшего школьника, с учетом влияния социальной ситуации развития, как в теоретическом, так и в практическом плане, остаются малоизученными, что затрудняет разработку эффективных мер воздействий превентивного характера [1. с.15].

Психологическое сопровождение не ставит своей целью активное направленное воздействие на те социальные условия, в которых живет ребенок, и ту систему обучения и воспитания, которую выбрали для него родители. Цель психологического сопровождения – создать в рамках объективно данной ребенку социально-педагогической среды условия для его максимального в данной ситуации личностного развития и обучения.

В настоящее время проблема психологического сопровождения в образовательной сфере приобрела особую актуальность в связи с ориентацией на индивидуально-личностное развитие обучающегося. Успешно организованное психологическое сопровождение позволяет личности открыть возможности самосовершенствования и самореализации.

Агрессия – это мотивированное деструктивное поведение, противоречащее нормам и правилам сосуществования людей в обществе, наносящее вред объектам нападения (одушевленным и неодушевленным), приносящее физический ущерб людям или вызывающее у них дискомфорт [2, с.25].

Можно выделить виды агрессии:

1. Физическая – использование физической силы против другого лица или объекта;
2. Вербальная – выражение негативных чувств как через форму (ссора, крик, визг), так и через содержание вербальной реакции (угроза, проклятия, ругань);
3. Прямая – непосредственно направлена против какого-либо объекта или субъекта;
4. Косвенная – действия которые окольным путем направлены на другое лицо;
5. Инструментальная являющаяся средством для достижения какой-либо цели;
6. Враждебная – выражается в действиях, целью которых является причинение вреда объекту агрессии;
7. Аутоагрессия – проявляющаяся в самообвинении, самоунижении, нанесении себе телесных повреждений [3, с. 56].

Результаты изучения влияния социализации на соотношение вербальной и физической агрессии детей младшего школьного возраста показывают: у мальчиков преобладает физическая агрессия, а у девочек – вербальная. Позднее у мальчиков младшего подросткового возраста вербальная агрессия становится доминирующей. Впоследствии при переходе от младшего школьного к юношескому возрасту соотношение таких поведенческих реакций, как физическая, вербальная, косвенная агрессия и негативизм, существенно меняется [4, с.41].

Анализ работ отечественных исследователей, занятых проблемой детской агрессивности показывает, что усилия современных ученых направлены на детальное изучение одного из аспектов проблемы детской агрессивности, тогда как другие составляющие проблемы остаются недостаточно разработанными. Т.П. Смирнова, Г.Э. Бреслав делают акцент на психологической коррекции агрессивного поведения, выделяя лишь диагностические критерии. С.Л. Колосова рассматривает особенности, истоки и генезис детской агрессивности, Н.М. Платонова анализирует возможности использования различных форм и методов диагностической, коррекционной, профилактической работы с агрессивными детьми и подростками, ориентируясь в большей степени на подростковый возраст. Подобное положение дел препятствует не только качественной подготовке будущих специалистов к работе с агрессивными детьми, но и не позволяет вести эффективную коррекционно-профилактическую работу с агрессивными детьми в начальной школе [5, с.17].

Использование системного подхода позволяет подойти к проблеме агрессивности младших школьников в единстве трех аспектов:

- 1) понятийного (понятие агрессивность, уровни ее проявления);

2) диагностического (комплекс методик, направленных, на определение уровня агрессивности детей младшего школьного возраста);

3) коррекционного – развивающего (система игр, упражнений, направленных на снижение агрессивности младших школьников).

Основные виды деятельности психолого-педагогического сопровождения является психодиагностика.

В настоящее время наиболее распространенными эмпирическими методами диагностики агрессивности младших школьников являются проективные (в основном рисуночные) методики и наблюдение. Использование проективных методик предполагает работу испытуемого с неопределенным стимульным материалом, что, как правило, сводится к рисованию или «сочинению истории». Степень насыщенности рисунка или рассказа агрессивно окрашенными образами отражает уровень агрессивности испытуемого. Получение объективной и достоверной информации возможно лишь при условии применения нескольких различных методов [6, с.46].

Проективная графическая методика «Кактус» предназначена для работы с детьми старше 3 лет. Тест используется для исследования эмоционально-личностной сферы ребенка, достаточно прост в использовании, особенно в условиях массовой диагностики.

Адаптированная для экспресс – диагностики агрессивности – методика «Крокодилы». Изображение крокодила способствует выявлению у человека агрессивных тенденций. Методика проста в исполнении, доступна, интересна для детей, не вызывает у них сопротивления.

Методика «Рисунок несуществующего животного» – одна из наиболее распространенных проективных методик диагностики агрессивности детей. В основном проводится в режиме взаимодействия «психолог–ребенок» с целью выяснения склонности к агрессивным формам поведения.

Тест Розенцвейга (детский вариант) модификация В.В. Доброва. Ребенку предлагается 15 картинок, на каждой из которых изображена затруднительная ситуация. По мнению С. Розенцвейга, критическая, или фрустрирующая, ситуация является прекрасным индикатором, позволяющим диагностировать нарушение поведения человека.

Психологическая коррекция агрессивных форм поведения в настоящее время проводится различными методами по следующим направлениям [7, с.23].

1. Игра (наиболее широко используется в работе с детьми младшего возраста).
2. Изъятие из привычного окружения и помещение в корригирующую среду или группу (если установлена связь между агрессивным поведением ребенка подростка и его ближайшим окружением).
3. Творческое самовыражение (рисование, конструирование, занятия музыкой и другими видами творческой деятельности).
4. Сублимирование агрессии в социально одобряемую деятельность (труд, общественная работа, социальная работа – уход за больными, стариками и пр.).
5. Сублимирование агрессии в спорт: целесообразно приобщать детей к групповым видам спорта (футбол, баскетбол и пр.), требующим навыков сотрудничества, в то время как высокоагрессивные индивидуальные виды спорта, например бокс или карате, нежелательны.
6. Участие в тренинговой группе с целью формирования навыков конструктивного взаимодействия и более адаптивного поведения.

Педагогу для успешного взаимодействия с агрессивным ребенком необходимо установить с ним доброжелательные отношения, отказаться от оценочных суждений и замечаний. Важно сохранять уважительное отношение к личности ребенка, веру в его силы и возможности, стремиться к созданию ситуации успеха, радости. Большое значение имеет понимание внутреннего мира ребенка, его чувств и переживаний. Главный принцип, которым должен руководствоваться педагог, – сотрудничество и

принятие ребенка в целом; концентрация на оказании помощи в разрешении его проблем и преодолении конфликтных ситуаций [8, с.44].

Между тем, опыт работы показывает, что родители агрессивного ребенка иногда отказываются идти на контакт, признавать наличие повышенной агрессии в поведении собственных детей, что достаточно часто сопровождается стремлением обвинить других, снять, переложить с себя ответственность.

В подобных ситуациях достаточно хорошо зарекомендовало себя использование наглядной информации, которую можно разместить в уголке для родителей.

Стили родительского воспитания

Стратегия воспитания	Конкретные примеры стратегии	Стиль поведения ребенка	Почему ребенок так поступает
Резкое подавление агрессивного поведения ребенка	«Прекрати!» «Не смей так говорить» Родители наказывают ребенка	Агрессивный ребенок может прекратить сейчас, но обязательно выплеснет свои отрицательные эмоции в другое время и в другом месте	Ребенок копирует родителей и учится у них агрессивным формам поведения
Игнорирование агрессивных вспышек ребенка	Родители делают вид, что не замечают агрессии ребенка или считают, что ребенок еще мал	Агрессивный ребенок продолжает действовать агрессивно	Ребенок думает, что делает все правильно, и агрессивные формы поведения закрепляются в черту характера
Родители дают возможность ребенку выплеснуть агрессию приемлемым способом и в тактичной форме запрещают вести себя агрессивно по отношению к другим	Если родители видят, что ребенок разгневан они могут вовлечь его в игру, которая снимет его гнев. Родители объясняют ребенку, как не довести себя в определенных ситуациях	Скорее всего, ребенок научится управлять своим гневом	Ребенок учится анализировать различные ситуации и берет пример со своих тактичных родителей

Главная цель подобной информации показать родителям, что одной из причин проявления агрессии у детей может быть агрессивное поведение самих родителей. Если в доме постоянные споры и крики, трудно ожидать, что ребенок вдруг будет покладистым и спокойным. Кроме того, родители должны осознавать, какие последствия тех или иных дисциплинарных воздействий на ребенка ожидают их в ближайшем будущем и тогда, когда ребенок вступит в подростковый возраст.

В наше время в общественном сознании уже обозначился обобщенный образ человека, отвечающего требованиям двадцать первого века. Это физически здоровый, образованный творческий человек, способный к целеосмысленному общественному труду, строительству собственной жизни, сферы обитания и общения, сообразно с основополагающими моральными принципами. Поэтому проблема агрессивного поведения, начиная с младшего школьного возраста, на современном этапе жизни общества приобретает особую актуальность и значимость.

Проблема психолого-педагогического сопровождения младших школьников состоит в разработке психолого-педагогической, методически обоснованной системы сопровождения по профилактике и коррекции агрессивного поведения детей в начальной школе.

Список литературы:

1. Бардиер, Г., Ромазан, И., Чередникова, Т. Психологическое сопровождение естественного развития маленьких детей [Текст]: пособие для психолога / Г. Бардиер, И. Ромазан, Т. Чередникова. – Кишинев: Санкт-Петербург, 2000. – 124 с.
2. Платонова, Н.М. Агрессия детей и подростков [Текст]: учеб. пособие / Н.М. Платонова. – СПб: Речь, 2004. – 316 с.
3. Фурманов, И. А. Детская агрессивность: психодиагностика и коррекция [Текст]: пособие для школьного психолога/ И. А. Фурманов – Минск: Литера, 1996. – 116 с.
4. Колосова, С. Л. Детская агрессия [Текст]: пособие для психолога/ С. Л. Колосова. – СПб: Питер, 2004. – 224 с.
5. Битянова, М. Р. Работа психолога в начальной школе [Текст]: учеб. пособие / М. Р. Битянова, Т. В. Азаров, Е. И. Афанасьева, Н. Л. Васильева. – М: Совершенство, 2001. – 347 с.
6. Рогов, Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании [Текст]: пособие для школьного психолога/ Е. И. Рогов – М: Владос, 2007. – 351 с.
7. Ясюкова, Л. А. Фрустрационный тест С. Розенцвейга [Текст]: Метод. рук. / Л. А. Ясюкова – СПб.: Иматон, 2001. – 123 с.
8. Семаго, Н. Я. Проблемные дети: основы диагностической и коррекционной работы психолога [Текст]: пособие для педагогов/ Н. Я. Семаго, М. М. Семаго – М: Аркти, 2001. – 146 с.

ИГРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Мнайдарова Светлана Сейтжановна,
доктор PhD, и.о. ассоциированного профессора
кафедры специального образования,
Молдагалиева Елена Викторовна,
студентка 2 уск. курса, Дефектология,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Психологиялық-педагогикалық ғылымда ойын технологияларын қолдану практикасы қазіргі кезде өзекті болып отыр. Ойын технологиясы оқыту мен тәрбиелеу үдерісіндегі қызықты және ақпараттық сәттерді біріктіреді. Ойын оқу қызметін қызықты етеді, баланы өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі тәрбиелеуге шақырады.

Мақсаты. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың оқу процесінде ойындық педагогикалық технологияларды қолдану ерекшеліктерін зерттеуді талдау

Түйінді сөздер: сөйлеу, ойын әрекеті, топ, қарқын, қол жетімділік.

Аннотация

Актуальность. Практика применения игровых технологий в психолого-педагогической науке достаточно актуальна на сегодняшний день. Игровая технология сочетает в себе увлекательный и познавательный моменты в процессе обучения и воспитания. Игра делает учебную деятельность интересной, побуждает ребенка к саморазвитию, самовоспитанию и самообразованию.

Цель. Анализ изучения особенностей использования игровых педагогических технологий в учебном процессе обучающихся с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: речь, игровая деятельность, коллектив, темп, доступность.

Abstract

Relevance. The practice of using gaming technologies in psychological and pedagogical science is quite relevant today. Game technology combines fun and educational moments in the learning and education process. The game makes educational activities interesting, encourages the child to self-development, self-education and self-education.

Goal. Analysis of the study of the features of the use of game pedagogical technologies in the educational process of students with special educational needs.

Keywords: speech, play activity, team, pace, accessibility.

Влияние игры на развитие ребенка начали исследовать в психологии и педагогике в 30-е годы 20 века. М.Я. Басов, П.П. Блонский, Л.С. Выготский внесли значительный вклад в анализ игры как вида деятельности. Л.С. Выготский впервые рассмотрел, как ведущий вид деятельности ребенка дошкольного возраста. Игра описывалась им как воображаемая, иллюзорная реализация нереализуемых желаний.

Игра обоюдно важна как для ребенка, так и для педагога, поскольку позволяет решать широкий спектр воспитательных и образовательных задач, наполнять учебную деятельность интересным содержанием.

В игре ребенок свободно выражает свои чувства – и радость, и печаль, и гнев, т.е. в игре происходит освобождение от негативных эмоций, высвобождение чувств, происходит эмоциональное и когнитивное развитие ребенка, развитие мотивационно-потребностной сферы, коммуникативных навыков [1, с.195].

Педагогическое и профессиональное мастерство современного педагога отражено в умении организовывать деятельность воспитанников, развивать их творческие способности, индивидуальность с помощью игры.

Основная ценность применения игровых технологий в психологии и педагогике состоит, не только в учете возрастных особенностей развития, но и в учете самой природы ребенка. Применения игры на занятиях позволяет педагогу формировать типовые социально одобряемые модели поведения, систему ценностей, эффективные стереотипы межличностного взаимодействия в социальной среде. В рамках игровой деятельности ребенок усваивает большее количество разнообразной информации. Игровые формы занятий повышают творческие возможности ребенка, позволяют раскрыться и реализовать свой потенциал.

Игровые формы работы в учебном процессе могут нести ряд функций: обучающая; воспитательная; коррекционно-развивающая; психотехническая; коммуникативная; развлекательная; релаксационная.

Решая задачу гармоничного развития подрастающего поколения, педагог все чаще применяют игру как инструмент, сочетающий в себе широкие возможности умственного, физического, духовно-нравственного, эмоционального развития.

Использование игры как средства обучения и воспитания, позволяет ребенку не бояться ошибиться, дает возможность внести коррективы в свое решение, поведение, тем самым создаются комфортные условия для обучения и воспитания.

Применяя игру в своей практике педагогу целесообразно учитывать сложность предлагаемых игровых заданий. Доступность и понятность игры, предлагаемых педагогом ролей, упражнений, правил делает ее интересной и эффективной для решения образовательных задач.

Реализация игровых приемов и ситуаций при урочной форме занятий происходит по следующим основным направлениям: дидактическая цель ставится перед учащимися в форме игровой задачи; учебная деятельность подчиняется правилам игры; учебный материал используется в качестве ее средства; в учебную деятельность вводится элемент соревнования, который переводит дидактическую задачу в игровую; успешное выполнение дидактического задания связывается с игровым результатом [2, с.61].

Требования к отбору игр следующие: игра должна давать новые понятия; в игре должны развиваться способности правильно оценивать пространственные и временные отношения, быстро реагировать на часто меняющуюся обстановку; дидактическое и двигательное содержание игры должно соответствовать особенностям программного материала; степень сложности игры должна соответствовать усвоенным умениям и навыкам.

При организации и проведении игры необходимо придерживаться следующих правил: простота и доступность правил; каждый ребенок должен быть активным участ-

ником игры; исключить малейшую возможность риска, угрозы здоровью детей; безопасность используемого инвентаря; игра не должна унижать достоинства играющих.

Несмотря на существование различных концепций обучения с помощью игровых форм, имитационно-символическая игра признается наиболее эффективным средством активации познавательной деятельности ребенка.

Игра формирует самостоятельность ребенка, в какой-то степени помогает ему обособиться от мира. Игра как деятельность предопределяет психическое развитие ребенка дошкольного возраста, выступает важным инструментом вхождения в социальную среду и приобщения к ней и на последующих этапах онтогенеза. Следовательно, целесообразно провести анализ существующих представлений об игровой деятельности в психолого-педагогической литературе, ее связи со становлением личности.

В возрасте 6-7 лет меняется социальная ситуация развития, у детей появляются новые психологические образования. Меняется ведущий вид деятельности: игровая деятельность уступает место учебной. Тем не менее игра по-прежнему актуальна для развития ребенка. Она занимает значимое место в их жизнедеятельности. В форме игры ребенок адаптируется к новым для него условиям школы, требованиям учителей. Игровая деятельность выступает и одним из способов социализации, усвоения норм и правил социального института школы, последующего активного воспроизведения знаний, умений и навыков. Игровая деятельность обеспечивает психологический комфорт, позволяет ребенку проявлять «самость» во взаимодействии с предметным миром и миром межличностных отношений.

У детей с ограниченными возможностями здоровья педагогическая игра формирует образную речь и позволяет развивать образное мышление. Игровая деятельность выполняет различные функции: эстетическую, культурологическую, воспитательную, рефлексивную, рациональную, эмоциональную. Каждая из этих функций выступает базисом для понимания и осознания ребенком своих моделей поведения.

Дидактические игры выделяют в особую группу, обосновывая это позицию тем, что игра в своем проявлении выходит за пределы наглядных, словесных и практических методов, вбирая в себя их элементы. Игра как феномен обладает только ей свойственными особенностями.

Подводя итог вышесказанному необходимо выделить общие психолого-педагогические положения, характеризующие игровую деятельность вообще, и игровые педагогические технологии в частности:

- благодаря игре человек интегрируется в различные виды деятельности, а также в сферу общих смыслов и значений разных видов деятельности, у него развиваются важные психические способности, особенно творческое воображение;

- игра стимулирует целостное системно-структурное восприятие мира;

- значимыми игровыми компонентами игры являются: ситуация, роль, игровые нормы, сюжет и содержание;

- в игре человек приобретает способность преодоления себя, переходит от «Я» реального к «Я» идеальному;

- игра развивает сознание и самосознание человека, его готовность к осуществлению новых видов деятельности;

- игра способствует содержательному межличностному взаимодействию, расширению круга предметных знаний.

- игра создает предпосылки для гармоничного, духовно-нравственного и психофизического развития учащихся.

- игра снимает социальные и психологические стрессы, через смех, метафору, игровую реальность.

На сегодняшний день перед практическими работниками системы образования стоит задача поиска гуманистически ориентированных методов взаимодействия с

ребенком.

Работа по адаптации образовательных программ представляет собой инновационную деятельность педагогов и администрации общеобразовательной школы. Вместе с тем, несмотря на новизну и сложность именно эта работа позволит обеспечить равный доступ для всех учащихся [3, с.174].

В методике реализации игровой деятельности учитывают следующие стороны:

- в игре ни в коем случае не должно быть элементов, связанных с риском для здоровья детей;
- недопустимо унижать достоинства детей; игра должна соответствовать возрасту и особенностям детей;
- используемые в игре атрибуты должны быть гигиеничны, безопасны, удобны и эстетичны;
- каждая игра должна создавать эмоциональный настрой даже для проигравших детей.

В организации и проведении игры важна методика объяснения игры. Не следует начинать игру с ее названия или пересказа содержания, так как это снижает интерес к ней. В начале игры должна прозвучать преамбула – вводная часть, включающая в себя правила, условия, роли, действия и т.д. Вступление игры необходимо увязать с темой занятия. Неплохим вариантом можно считать объяснение правил и условий игры в ее процессе.

Технология объяснения игры должна соответствовать ряду требований: ясность и четкость в изложении; эмоциональная выразительность и достаточная громкость не зависимо от количества игроков; объяснение должно быть максимально показательным.

Педагог должен создать оптимальный психологический настрой, чтобы ребенок самостоятельно включался в игру. Приглашать в игру надо столько участников, сколько необходимо для ее проведения. Обращаться следует к тем членам аудитории, которые нужны в данный момент игры: мальчикам или девочкам, юношам или девушкам.

Варианты приглашения в игру:

- предложить детям жетоны разного цвета: «Прошу подойти ко мне ребят (гостей, участников), у которых только красные (зеленые, синие) жетоны»;
- использовать карточки с цифровым обозначением: «Приглашаю в центр зала, аудитории ребят только с четными (не четными) номерами; или у кого числа 5, 10, 15 и т.д.»;
- для всех участников задаются несколько вопросов или загадок, достаточно сложных, чтобы исключить ответ хором. Правильно ответивший становится участником. Примером может служить игра «Путешествие по стране сказок», где педагог спрашивает: «Ребята, вы любите сказки? Поднимите, пожалуйста, руки, кто прочитал 10 сказок? А кто 30? А кто 100?».

Проведение игры предполагает выстраивание доверительных взаимоотношений между участниками, ведущим и участниками. В основе доверительных отношений находится диалог. В процессе диалога решается задача не только «быть услышанным», но задача «уметь слушать». Если игра носит словесный характер, то педагог должен повторить ответ ребенка, не зависимо оттого, правильный он или неправильный, например, в игре «Герои сказок» мальчики называют сказочных героев, а девочки – сказочных героинь. Педагог должен повторить за каждым ребенком имя названного им персонажа. В таком случае дети внимательно следят за происходящим.

Важно регулировать темп игры, не допускать пауз, вести игру в хорошем настроении, с улыбкой. Продолжительность игры зависит от интереса аудитории к игре. Если зрелищный запас исчерпан, то следует снять это задание или заменить его другим.

При подведении итогов игры возможны следующие варианты:

- если проводятся тематические игры, в которых участвуют две или несколько

команд, то для оценки конкурсов необходимо жюри. Конкурсы могут оцениваться по балльной системе. У каждого члена жюри имеется своя табличка с баллами, которые они выставляют, затем подсчитывается средний бал или жюри ставит коллективную оценку выступлений той или иной команды;

- другой формой оценки игры может быть жетонная система. Она удобна при учете активности личного участия играющих, например, в викторинах, конкурсах, концертах, олимпиадах и т.д., когда за правильный ответ участник игры получает жетон. По окончании игры победителем является участник, набравший наибольшее количество жетонов. Эта система необходима, когда в играх принимают участие большое количество детей, и работает одновременно несколько игровых площадок. Тогда организаторам необходимо заблаговременно оговорить, за сколько жетонов дети получают приз. При таких условиях проведения игры, активность детей очень высока. Они стремятся побывать на всех игровых площадках, чтобы получить как можно больше игровых жетонов;

- не менее значим и ритуал награждения победителей. В начале, желательно высказать несколько добрых слов в адрес проигравшей команды, которая заняла «почетное место», а за тем награждать победителей. Награды не должны быть равноценными. Могут быть продуманы награды для активных болельщиков и зрителей в виде вымпела, значка, рисунка, игрушки и т.д.

Также значимыми являются требования к педагогу, реализующему игровую деятельность. Внешний вид педагога должен соответствовать содержанию деятельности. Педагог внешне должен быть аккуратен и эстетичен. Высокие требования предъявляются к его культуре речи, выразительным средствам языка, эмоциональности. Речь педагога имеет важнейшее значение для решения задач обучения и воспитания. Грамматически правильная речь является необходимым условием для успешной учебы, функционирования дидактической игры. Особенности речи педагога передается и ребенку, речь ребенка становится образной и живой, если у ребёнка воспитывается интерес к языковому богатству, развивается умение использовать в речи самые разнообразные выразительные средства в повседневной жизни. Доброжелательное отношение, внимание к каждому ребенку и коллективу детей, добросовестная подготовка и профессионализм – все это, бесспорно, влияет на отношение детей к педагогу и на успех в работе.

- Ребенок как центр деятельности. Ребенок должен быть в центре процесса игр и служб, обеспечивающих игру.

- Право выбора каждому ребенку.

- Неконтролируемость взрослыми, если она происходит без риска физического и морального ущерба.

- Стимулирующая и развивающая игра, способствующая развитию самоуважения, уверенности, преодолению своих способностей.

- Увеличение жизненного опыта. Игра предоставляет возможность исследовать, познавать, понимать окружающий мир.

- Уважение личности. Каждый ребенок – индивидуальность и имеет право на уважение.

- Взаимодействие. Игра – это общее участие педагогов, родителей, детей.

- Забота и внимание к каждому ребенку должны демонстрироваться все время.

- Равные возможности. Равноправие, доступность игры для всех детей, толерантность и особое внимание к тем, кто испытывает трудности.

- Право на безопасную игру. В игровой среде каждый должен чувствовать себя физически и персонально в безопасности.

- Работа в рамках законов. Игра должна происходить в соответствии с законом о детской безопасности, охране детских прав, здоровья и благополучия.

Игра, доступная для всех. Каждый ребенок имеет право на игру и все игровое пространство. Таким образом, учет и совершенствование методических рекомендаций по применению игровых технологий при работе с обучающимися с ограниченными возможностями здоровья, позволяют практическим работникам образовательной среды решать проблемы обучения, воспитания и коррекции.

При использовании игровых технологий можно использовать готовые игры или изменять их под свое занятие, однако важно соблюдать ряд условий, а именно: игра должна соответствовать учебно-воспитательной цели занятия; игра должна соответствовать возрастным особенностям обучающихся; использование игр на занятиях должно быть регламентировано и умеренно.

Таким образом, использование игровых педагогических технологий в условиях коррекционной школы, выступает важным инструментом в обучении и развитии личности детей с различными интеллектуальными нарушениями. Игра позволяет воспитывать желание и умение учиться, создаёт положительный эмоциональный фон занятий, способствующий обучающимся лучше и глубже усвоить содержание материала. Игра позволяет создать рабочую, развивающую атмосферу, а также развивать такие личностные качества, как: взаимопомощь, взаимовыручку, поддержка, чувство товарищества. Игра способствует развитию познавательной сферы.

Из вышесказанного можно сделать вывод, что использование игровых технологий необходимо на протяжении всех этапов образовательного и учебно-воспитательного процесса детей с особыми образовательными потребностями.

Список литературы

1. Филиппова Е.В. Детская и подростковая психотерапия. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 430 с.
2. Козыбай А., Каимова Р. Новые образовательные технологии: учебное пособие. – Астана: Фолиант, 2015. – 136 с.
3. Исакова А.Т., Мовкебаева З.А., Закаева Г., Айтбаева А.Б., Байтурсынова А.А. основы инклюзивного образования: учебное пособие. – Алматы, 2019. – 320 с.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО ПРОБЛЕМЕ ПРОФИЛАКТИКИ ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОГО ПОВЕДЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ

Морозова Юлия Сергеевна,
магистрант 7М01101-Педагогика и психологии,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Мақала қазіргі психологиялық-педагогикалық әдебиеттегі жас өспірімдерде Интернетке тәуелділікті қалыптастыру мәселесін зерттеуге арналған. Жас өспірімдерде Интернетке тәуелділікті қалыптастыру механизмдері және оны психологиялық-педагогикалық түзету мәселелері қарастырылған. Бұл проблеманың өзектілігі қазіргі оқушы жастардың интернетке тәуелділігін кеңінен қамтумен, сондай-ақ оның таралуына жол бермеу бойынша алдын алу іс-шараларын ұйымдастыруға жоғары сұрау салумен айқындалады.

Түйінді сөздер: Интернет – тәуелділігі, жас өспірім тұлғасы, психологиялық тәуелділік, аддикция.

Аннотация

Статья посвящена исследованию проблемы формирования интернет-зависимости подростков в современной психолого-педагогической литературе. Освещены механизмы формирования интернет-зависимости у подростков и вопросы ее психолого-педагогической коррекции. Актуальность данной проблемы определяется широким охватом интернет-зависимостью современной учащейся молодежи, а также высоким запросом на организацию профилактических мероприятий по недопущению ее распространения.

Ключевые слова: интернет-зависимость, личность подростка, психологическая зависимость, аддикция.

Abstract

The article is devoted to the study of the problem of the formation of Internet addiction in adolescents in the modern psychological and pedagogical literature. The mechanisms of the formation of Internet addiction in adolescents and the issues of its psychological and pedagogical correction are highlighted. The relevance of this problem is determined by the wide coverage of Internet addiction of modern students, as well as a high demand for the organization of preventive measures to prevent its spread.

Keywords: internet – addiction, identity of the teenager, psychological dependence, addiction.

Компьютерные сети, как вид телекоммуникации – принципиально новый пласт социальной реальности. В наше время, наиболее широкое распространение получила компьютерная сеть Интернет, так же известная под названием «Всемирная паутина». В современном обществе применение интернета достаточно велико. Больше не нужно ходить в кинотеатр, на концерт любимой группы, засиживаться в библиотеке, утруждать себя походами по магазинам, ведь всю необходимую информацию можно получить используя «Всемирную паутину». Но и с положительными аспектами использования интернета встали вопросы и о его отрицательном влиянии на человека. Поэтому появился новый вид психологического расстройства – Интернет – зависимость [1, с. 431].

В практике психологов одной из наиболее интересных областей в исследовательской деятельности является психология зависимости. Наряду с традиционными видами зависимостей, такими, как наркотическая, табачная и алкогольная, не последнее место занимает зависимость от интернета. В связи с относительно недавним появлением этой болезни официально диагноза интернет-зависимость не существует [2, с. 44]. Но, например, в 2008 году Китай стал первой страной, которая признала интернет-зависимость болезнью, которая поражает молодое население. Сейчас в стране действуют 400 реабилитационных центров, курс лечения может длиться несколько месяцев в зависимости от сложности [3, с. 236].

Впервые изучением психологической зависимости от Интернета занялись два американских специалиста: клинический психолог К. Янг и психиатр А. Голдберг. К. Янг свою деятельность в данной области начала с выявления зависимости с помощью массового сетевого опроса. В 1995 г. А.Голдберг предложил набор диагностических критериев для определения зависимости от интернета, который построен на основе признаков патологического пристрастия к азартным играм. Также в 1996 г. он ввёл термин «интернет-зависимость», характеризующий непреодолимое желание пользоваться интернетом, влекущее за собой пагубные последствия для бытовой, учебной, социальной и психологической сфер деятельности.

Важным аспектом при рассмотрении проблемы интернет – аддикции является изучение компьютерной зависимости. Одно из первых и наиболее тщательных исследований феномена зависимости от компьютера было проведено в 1980-х годах английским психологом М. Шоттон. В его исследовании было задействовано более 100 проявляющих зависимость от компьютера программистов и работающих с компьютерами любителей. В нем применялись стандартные психологические тесты и специально разработанные опросники. Согласно выявленным Шоттон параметрам, проявляющие зависимость от компьютера – это чаще всего высокообразованные мужчины с возрастом около 30 лет. Они относительно реже женаты и у них относительно меньше детей. Но также испытуемых от компьютера оказался высокий уровень интеллектуального развития [4, с. 279].

Безусловно, интернет удовлетворяет многие потребности людей. Он содержит все, чем может быть увлечен пользователь. Интернет предоставляет возможность анонимного общения, помогает реализовать свои фантазии; предоставляет неограниченный доступ к информации [4, с. 279].

Согласно исследованиям А.Е. Войскунского, А.Ю. Гуреевой, О.В. Марьиной, С.В. Сизова и др., при правильном и дозированном использовании информации из интернет-ресурсов всемирная паутина может быть полезна человеку, поскольку позволяет получить значительное количество ценной информации, способствующей развитию личности, совершенствованию коммуникативных умений. При этом современные исследователи – Е.О. Бобышева, Ц.П. Короленко, О.В. Марьина, Т.Т. Щелина, и др. – отмечают, что бессистемное использование несовершеннолетними информации из интернет-ресурсов может обусловить значительное сужение круга интересов, уход от реальной жизни в виртуальную, формирование различных форм девиантного поведения [4, с. 281].

Проблемой интернет-зависимости в Казахстане начали серьезно заниматься с 2008 года. Многие ученые – специалисты называют Интернет-зависимость социальной эпидемией.

В Казахстане данной проблемой занимаются такие ученые как А.Л. Катков, С.А. Алтынбеков, А.Т. Айдарханов, Ю.А. Россинский и др.

Психолог, доктор медицинских наук Ю.А. Россинский занимается изучением психотерапией, в т.ч. невротическими расстройствами и зависимостями. Психолог рассматривает причины возникновения заболевания или проблемы, а также разработку «терапевтической стратегии» с позиций анализа четырех уровней: клинико-биологического, психологического, социального, духовного [5, с. 45].

Доктор медицинских наук, профессор А.Л. Катков считает, что проведенное время за компьютером, не может рассматриваться в качестве основного или единственного критерия зависимости от компьютера. Зависимость начинается там, где возникает замещение удовлетворения реальных потребностей новой сверхценной потребностью к доступу в виртуальное пространство, которое позволяет в иллюзорно-виртуальном ключе избегать проблем, реализовать свои фантазии, компенсировать дефицит общения и так далее [6, с. 48].

Подростки – это наиболее уязвимая группа для развития интернет зависимости, плохие последствия которой могут сказываться во всех отношениях их жизни. Именно в этот период из-за эмоциональной нестабильности, смены приоритетов в плане значимых людей, реакция эмансипации провоцирует подростка к конфликтам с окружающими, особенно взрослыми (чаще всего это родители и учителя), поиску способов удовлетворения своих потребностей [7, с. 5].

Б.Б. Джарбусынова занималась изучением социальной адаптации подростков, а именно подросток является новым человеком, начинающим принимать нормы социального поведения как взрослый член общества. Следовательно, это принятие ряда норм, обязанностей и прав [7, с. 6].

Наряду с основными социальными институтами образования и воспитания, семьей и школой, в нем все большую роль играют «электронные воспитатели». Поэтому в современном мире процесс социализации личности становится особенно сложным, и именно для подростков. Малый социальный опыт, неустойчивость самооценки, невысокий уровень коммуникативной компетентности являются причинами конфликтов и со сверстниками.

Все это приводит к тому, что, ребенок, получив новые эмоции и информацию, при этом удовлетворив свои потребности в общении в относительно безопасных условиях сети Интернет, он становится «завсегдаем» глобальной сети, проводя в ней все свободное время и забывая об окружающем мире. Результатом данного процесса является быстрое формирование Интернет-зависимости, которая носит устойчивый характер.

Главное в Интернете – это люди, миллионы и даже миллиарды пользователей, объединенные в сетевые структуры. При работе в Интернете наряду с индивидуальными возникают общие или хотя бы частично общие интересы, ценности и цели; по

большой части образуются определенные группы, появляется возможность вступать в имеющиеся сообщества и покидать их; несмотря на немалую удаленность друг от друга, пользователи активно взаимодействуют между собой [7, с. 6].

Любопытно, что еще до широкого распространения знаний об Интернете к сетевым метафорам прибегал российский специалист в области философии и психологии общения А.А. Брудный: он сравнивал медиа-коммуникацию с запуском невода в водоем – попадают все, кто заинтересовался запущенным сообщением; если никто не попался, то можно брать невод с более узкими ячейками, как поступили бы и рыбаки, и медиа-маркетологи [8, с. 72].

В массовом сознании существование такой зависимости признается весьма широко: почти все о ней слышали, она упоминается в бытовой речи и в публицистике, фигурирует в юридической практике, в трудах социологов или педагогов. Многие специалисты по психическому здоровью охотно стали признавать «новомодные» зависимости, хотя в последнее время такая позиция стала меняться.

Родоначальниками, изучения данной проблемы тематика зависимости от Интернета, а именно К. Янг, А. Голдберг, понималась максимально расширительно – в нее обыкновенно включается:

- Обсессивное пристрастие к работе с компьютером (играм, программированию или другим видам деятельности);
- Компульсивная навигация по WWW, поиск в удаленных базах данных.
- Патологическая привязанность к опосредствованным Интернетом азартным играм, онлайн-аукционам или электронным покупкам;
- Зависимость от социальных применений Интернета, т.е. от общения в социальных сетях, групповых играх, блогах, форумах и чатах, что может в итоге привести к замене имеющихся в реальной жизни семьи и друзей виртуальными [4, с. 283].

Значительное место в исследовательской практике специалистов, разрабатывающих проблематику зависимости от Интернета, занимают качественные методы. Вплоть до настоящего времени большая часть исследований методически построена как интервью, массовые сетевые опросы и групповые обсуждения с участием испытуемых, которые ощутили психологический дискомфорт и сами инициировали взаимодействие с исследователями. Разговор об Интернет – зависимости не обойдется без описания основной симптоматики и наиболее тяжелых случаев зависимости, которые стали известны. Специалисты достаточно едины в описании поведенческих характеристик. Ими был составлен следующий список характерных способов поведения:

- Неспособность и активное нежелание отвлечься даже на короткое время от работы в Интернете, а уж тем более прекратить работу;
- Досада и раздражение, возникающие при вынужденных отвлечениях, и навязчивые размышления об Интернете в такие периоды.
- Стремление проводить за работой в Интернете все увеличивающиеся отрезки времени и неспособность спланировать время окончания конкретного сеанса работы;
- Готовность тратить на обеспечение работы в Интернете все больше денег, не останавливаясь перед расходом припасенных для других целей сбережений или влезанием в долги;
- Готовность лгать друзьям и членам семьи, преуменьшая длительность и частоту работы в Интернете;
- Способность и склонность забывать при работе в Интернете о домашних делах, учебе или служебных обязанностях, важных личных и деловых встречах, пренебрегая занятиями или карьерой;
- Пренебрежение собственным здоровьем и, в частности, резкое сокращение длительности сна в связи с систематической работой в Интернете в ночное время;

- Избегание физической активности или стремление сократить ее, оправдываемое необходимостью выполнения срочной работы, связанной с применением Интернета;

- Пренебрежение собственным здоровьем и, в частности, резкое сокращение длительности сна в связи с систематической работой в Интернете в ночное время;

- Стремление и способность освободиться на время работы в Интернете от ранее возникнувших чувств вины или беспомощности, от состояний тревоги или депрессии, обретение ощущения своеобразной эйфории [1, с. 284].

Наиболее существенным представляется последний из перечисленных показателей – он характеризует некий «драйв», или специфический подъем настроения с одновременным «забыванием» критических соображений и если не прямых запретов, то возражений против работы в Интернете. Без подобного эмоционального подъема применение Интернета превратилось бы не в вид зависимости, а в унылое полузапретное «отбывание номера» [8, с. 73].

В настоящее время, исследователи отмечают, что большая часть интернет – зависимых подростков «сидит» в сети ради общения, что в итоге приводит к замене имеющихся в реальной жизни семьи и друзей виртуальными. Но также некоторых зависимых удерживает в сети неограниченный доступ к информации, медики изобрели описательный термин данного типа зависимости – «Информационный вампиризм». Ученые и специалисты уже бьют тревогу, считая интернет опасным для психики и социального развития подростка [8, с. 73].

Взрослые усиленно работают за компьютером, но при необходимости и при первой же возможности его покидают. Дети и подростки, часами просиживая за компом, получают такие эмоции, как при употреблении наркотиков или алкоголя. По данным исследований, количество молодежи в Интернете растет быстрее, чем количество представителей других возрастных групп.

В данной статье, я хотела показать, что исследования интернет – зависимого поведения в подростковом возрасте остается актуальным на сегодняшний день. По причине того что во-первых, постоянным увеличением числа подростков и юношей – пользователей Интернета, во – вторых, тем, что чрезмерное пристрастие к интернету разрушающе действует на ребенка, вызывает отрицательное воздействие на психику, в -третьих, отсутствием глубоких исследований в этой области в силу относительной новизны феномена Интернет-зависимости, который до настоящего времени в отечественной литературе практически не рассматривался.

В настоящее время, чрезвычайно мало работ посвящено проблеме Интернет-зависимости в подростковой среде. Особенно мало исследований проводится в Казахстане. Большинство исследований основываются на работах американских и российских ученых. Поэтому я считаю, что данной теме необходимо уделять больше внимания.

В заключении, наличие зависимости от интернета и присущих этой зависимости форм поведения признается всеми специалистами. Однако вопрос, есть ли заболевание, называемое интернет-зависимостью, остается открытым. Пока это психологический феномен, но очень скоро Интернет-зависимость должны включить в перечень психических заболеваний. Ведь Интернетом пользуются все, но находятся люди, у которых увлечение переходит в болезненное состояние.

Список литературы

1. Бабаева Ю.Д., Войсунский А.Е., Смылова О.В. Интернет: воздействие на личность. Гуманитарные исследования в Интернете Ред. А.Е. Войсунский Москва, 2000. – С. 431.
2. Балонов И.М. Компьютер и подросток Ред. – сост. И.М.Балонов. – М.: Москва 2002 – С. 32-58.
3. Пахомова, Т. В. Некоторые психологические проблемы интернет-зависимости / Т. В. Пахомова. – Текст: непосредственный // Молодой ученый. – 2014. – № 15 (74). – С. 236-238.

4. Войскунский А.Е. Психология и Интернет Ред.-сост. А.Е. Войскунский. – М.: Акрополь, 2010. – С. 279-284.
5. Россинский Ю.А. Клиническая интегративно-развивающая многоуровневая психотерапия невротических расстройств и зависимостей. Ред. Ю.А. Россинский Павлодар, 2003. – С. 45.
6. Катков А.Л. О психологических и медицинских аспектах негативного влияния компьютерной зависимости на несовершеннолетних: методические рекомендации.- Павлодар, 2012. – С.48-49.
7. Джарбусынова Б.Б. Особенности адаптации в подростковом возрасте – Текст: // Вестник КАЗНМУ. – 2014. – № 4 – С.5-6.
8. Фенько Н.В. Психолого-педагогическое сопровождение подростков с интернет-зависимостью в условиях образовательной школы. Текст: / Н.В.Фенько// Психология и социальная педагогика. – 2017. – С.72-73.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ: ПРОБЛЕМА СОЦИАЛИЗАЦИИ

Муналбаева Алия Турсынкабыловна,
педагог-психолог высшей категории,
КГУ «Школа-гимназия №1» «Отдел образования по Сарканскому району
Управления образования Алматинской области»

Аннотация

Данная статья рассматривает современное состояние процесса социализации учащихся. В рамках исследования автор анализирует основные проблемы и тенденции развития системы образования и их воздействие на социализацию личности школьника. Автор подчеркивает, что школа является самостоятельным микрофактором социализации, который влияет на молодое поколение, определенным образом унифицируя их развитие, во многом определяя не только будущие профессиональные возможности молодых людей, но и их личностные характеристики. Учитывая, что одной из задач казахстанского образования должны стать планомерная системная работа по организации всех условий для успешной социализации школьников, автор предлагает использовать и внедрять наиболее эффективные механизмы и этапы социализации с целью подготовки выпускников к жизни в постоянно меняющихся условиях жизни.

Ключевые слова: социализация, инструмент социализации, социализация личности, факторы и процесс социализации, социально-зрелая личность.

Аннотация

Берілген мақалада оқушылардың әлеуметтену процесінің қазіргі жағдайы қарастырылады. Автор осы зерттеу аясында білім беру жүйесінің негізгі проблемаларын, даму тенденцияларын және олардың оқушы тұлғасының әлеуметтенуіне әсерін талдайды. Бұл мақалада автор жас ұрпаққа әсер ететін әлеуметтенудің өзіндік микрофакторы – мектеп екенін, олардың дамуын белгілі бір жолмен біріздендіретінін, жастардың болашақ кәсіби мүмкіндіктерін ғана емес, сонымен бірге олардың жеке сипаттамаларын да анықтайтынын баса айтады. Мақаланы жазу барысында автор Қазақстандық білім беру міндеттерінің бірі – мектеп оқушыларын табысты әлеуметтендіру үшін, жоспарлы жүйелі жұмыстың болуы тиіс екендігін ескереді. Үнемі өзгеріп отыратын өмір жағдайларында түлектерді өмірге дайындау мақсатында әлеуметтенудің неғұрлым тиімді тетіктері мен кезеңдерін пайдалануды және енгізуді ұсынады.

Тірек сөздер: әлеуметтену, әлеуметтену құралы, жеке тұлғаны әлеуметтендіру, әлеуметтену факторлары мен процесі, әлеуметтік жетілген тұлға.

Abstract

The article examines the modern condition of the socialization process of students. Within the framework of the research, the author analyzes the main problems and trends in the development of the education system and their impact on the socialization of the student's personality. The author emphasizes that school is an independent micro-factor of socialization which affects the younger generation, in a certain way unifying their development, largely determining not only the future professional opportunities of young people, but also their personal characteristics. Considering that

one of the tasks of Kazakhstani education should be systematically planned work to organize all conditions for the successful socialization of schoolchildren, the author suggests using and implementing the most effective mechanisms and stages of socialization in order to prepare graduates for life in constantly changing living conditions.

Keywords: socialization, socialization tool, socialization of a personality, factors and process of socialization, socially mature personality.

Основные проблемы и тенденции развития системы образования: проблема социализации.

Многие из учителей, работающих в современной школе, начинали свою педагогическую деятельность во времена, когда наше государство имело название Советский Союз. Возможно, что большинство из учителей с большой долей ностальгии вспоминают организацию учебного процесса в советской школе (одна рабочая программа, четкие государственные образовательные стандарты, грамотно составленные учебники, от количества которых не кружилась голова). Но самое главное, что, проектируя учебный процесс и внеурочную деятельность, советская школа ориентировалась на конкретный, понятный всем социальный заказ, формулируя конкретные цели своей деятельности. Деятельность всех подструктур образовательной системы (школ, досуговых учреждений, секций, клубов, художественных и музыкальных школ) была достаточно успешной, в первую очередь, потому, что базировалась на одних и тех же принципах и направлена была на формирование одних и тех же смысложизненных ориентаций, т.е. институт образования в этом смысле представлял собой целостную систему. Бесспорным центром образовательной системы была школа. Именно там закладывались основы мировоззрения, усвоения социально-ролевых установок. И помогали этому пионерская и комсомольская организации.

В 90-е годы в постсоветском пространстве наступило «время безвременья», когда старые устои были порушены, а на смену им долгое время не поступал никакой государственный социальный заказ. Объяснить это можно отчасти тем, что государство, поглощенное проблемами, забыло о том, что оно, прежде всего, должно выработать национальную политику.

Сейчас наступило время, когда у государства появилась национальная политика, заработали национальные проекты, но достаточно стабильным наше время все-таки не назовешь. Сегодня для эффективной социализации в обществе крайне недостаточно какой-либо суммы знаний, и личностные качества, важные на предыдущем этапе истории нашего общества, не только не обеспечат возможности молодому человеку адекватно «вписаться» в общество и «бесконфликтно реализовать себя в нем», но и в определенном смысле затруднят эти процессы. Сегодня особую значимость приобретают совершенно иные личностные качества.

Учитель и воспитатель не всегда в своей работе ориентируется на все необходимые аспекты создания востребованной в социуме личности. Так опыт создания совместных предприятий в крупных городах РК показал, что одним из главнейших недостатков выпускников одних из престижнейших вузов страны является неумение работать в группах, т.е. в коллективе.

Так некоторая часть учителей не способна работать креативно, т.е. творчески, предлагая своему коллективу различные способы развития школы. Известны примеры, когда на педсоветах руководитель просит коллектив внести инновационные предложения, то некоторые педагоги привычно отмалчиваются. «Я буду делать все, что вы скажете, что вы от меня еще хотите?» – такова установка большинства работников. Только после очередной волны разговоров на эту тему коллектив начинает «шевелиться» и ценой невероятных усилий заставляя себя мыслить, фантазировать, творчески подходить к работе. Такой человек, привыкший выполнять автоматически свою работу, напоминает всем известного Акакия Акакиевича Башмачкина, который в прин-

ципе-то очень хороший человек – добрый, простодушный, незаметный, послушный, но не способный к карьерному росту, к саморазвитию. Как только ему предлагают повышение (переписывание бумаг с изменением падежа в некоторых местах), он не справляется с этой задачей.

По каким бы программам ни работала школа, какой бы проект ни ставился во главу угла образовательной системы государства, целью работы каждого образовательного учреждения и каждого учителя является формирование некой модели выпускника. Этот выпускник должен быть востребован государством, должен занять достойную нишу в социуме и успешно себя реализовать.

Каждый из нас, из учителей, представляет себе некий образ идеального выпускника. Некоторые качества нам кажутся наиболее важными, ценными. Каким же должен быть современный выпускник, чтобы соответствовать требованиям современного мира? Сегодня особозначимыми качествами становятся:

- самостоятельность
- умение делать выбор и брать за него ответственность
- инициативность
- стрессоустойчивость
- умение преодолевать ситуацию неуспеха
- профессиональная мобильность (все это возможно при развитых механизмах рефлексии)

Но мы не должны забывать, что образование в обществе несет на себе двойную функцию. С одной стороны, оно должно подготовить человека к самостоятельной жизни именно в этом обществе, с другой – должно обеспечить такое развитие человека, которое будет способствовать развитию самого общества. А значит, немалую роль в решении этого вопроса, играет процесс социализации.

Вы когда-нибудь задумывались над тем, что такое школа и какую роль она играет в жизни ребенка? Почему каждый ребенок не просто может, а обязан пройти обучение в школе? Только лишь ради получения базовых знаний и навыков? Или быть может, потому что так решило наше правительство? Нет, нет, и еще раз нет. Школа важна, прежде всего, тем, что она является мощнейшим инструментом **социализации ребенка**, благодаря которому общество получает не столько образованного, сколько умеющего жить в социуме члена общества.

Социализация – «процесс и результат освоения отдельно взятым человеком доступного и лично ему необходимого социального опыта» [1, с.408]. Несмотря на распространенное мнение, что роль школы, равно как и семьи, в социализации личности заметно уменьшилась, а возросла роль телевидения, средств массовой информации, массовой культуры, некоторые факторы позволяют утверждать, что среди институтов социализации школа и внешкольные учебные заведения по-прежнему занимают одну из ведущих позиций.

Что это за факторы? Давайте вместе их рассмотрим, но для начала разберемся с тем, что такое социализация.

В человеке его человеческие черты формируются только потому, что с первого в своей жизни вдоха он – существо общественное. Общественная сущность человека проявляется в его отношениях, связях с другими людьми. Познавая мир и себя как частицу мира, вступая в разнообразные отношения с людьми, которые удовлетворяют его материальные и духовные потребности, ребенок включается в общество, становится его членом. Этот процесс приобщения личности к обществу и, следовательно, процесс формирования личности ученые называют социализацией.

Процесс социализации начинается с рождения ребенка и длится всю жизнь человека. Это происходит в процессе воспитания, образования и самовоспитания, когда человек самостоятельно определяет для себя цели и достигает их, когда, осознав

чувство собственного достоинства, он уверен в своем положении в обществе. Социализация личности – это ее язык и поведение в быту, способность к творчеству, восприятие культуры своего народа и т.д. Становление личности происходит в познании окружающей среды, добра и зла, того, с чем придется столкнуться в дальнейшей жизни.

Процесс всестороннего развития неотделим от сложного механизма школьного обучения, руководящей роли школы, педагога. Как определять содержание школьного обучения в зависимости от запросов общества и растущих духовных потребностей человека, как учить, чтобы процесс обучения максимально способствовал раскрытию задатков и развитию способностей, – это те направления творческих поисков науки, благодаря которым совершенствуется педагогический процесс. В сфере теоретических и практических поисков открывается много неясного; жизнь требует исследований, которые помогли бы определить, что такое гармония человеческой образованности, к какой гармонии необходимо стремиться в процессе школьного обучения.

Проблема получения образования была всегда актуальной. От того, какое образование получит человек, зависит дальнейшая его жизнь. В современном обществе ярко демонстрируется противоречивость основных тенденций развития. С одной стороны, во все большей степени проявляется дегуманизация человеческих отношений. Ситуация усугубляется резкой сменой ориентиров и направленности общественности развития, вызванной стремлением в одночасье модернизировать общество. Непонимание сути перемен, кардинальный слом привычной системы ценностей рождает у людей чувство страха и неуверенности, потери ощущения полноты и осмысленности жизни, стабильности и привычных социальных ориентиров, что приводит к серьезным личностным и социальным деформациям. С другой стороны, в современном мире, сверхсложном по своему устройству и сверхмощном по своим возможностям, возрастает значимость личности как субъекта социальных отношений.

В связи с этим особо актуализируется проблема образования и культуры, ибо социализированный человек – это продукт определенной культуры и в то же время ее творец. Снять острый конфликт между двумя обозначенными тенденциями, смягчить социальные последствия проводимых реформ, гармонизировать жизнь современного человека, гуманизировать все стороны его жизни и тем самым, обеспечить стабильное развитие общества призвана система образования.

Существуют следующие критерии оценки результативности школы как социально-образовательного института:

- ✓ соответствие целей и результатов, степень освоения выпускниками школы образовательного государственного стандарта как базовой нормы;
- ✓ уровень и качество школьного образования и воспитания; количество медалистов и отличников;
- ✓ социальный статус школы среди населения и педагогической общественности;
- ✓ процент выпускников, поступивших в вузы;
- ✓ количество выпускников, ставших известными людьми в рамках региона или страны.

Выступая результатом творчества людей, развиваясь и совершенствуясь путем их осознанных целесообразных действий, школа сама активно воздействует на общественную жизнь, ее сферы и структуры и выступает источником и фактором социальных изменений. Она является самостоятельным микрофактором социализации, которое влияет на молодое поколение, определенным образом унифицируя их развитие, во многом определяя не только будущие профессиональные возможности молодых людей, но и их личностные характеристики.

Совершенно очевидно, что сегодня перед образованием как социальным институтом, основная задача которого в обеспечении «подготовки новых членов общества», а, точнее, в обеспечении бесконфликтного и эффективного вхождения молодого человека во взрослое сообщество, стоят кардинально иные задачи.

Понятие «образование» приобрело в настоящий момент качественно иной смысл, смысл, который отражает специфику казахстанского общества на современном этапе его развития. И компетентный выбор учащихся является неперенным условием, основанием, фундаментом для саморазвития личности.

Сегодня и государство через закон «Об образовании» зафиксировало новые требования общества к институту образования. Эти требования, в первую очередь, связываются с личностным компонентом образования. Это ведет к необходимости перехода «от адаптивно-дисциплинарной модели» образования, рассчитанного на среднего ребенка, к личностно ориентированной модели образования, в центре внимания которой – личность каждого – многоплановая и неповторимая.

Однако институт образования – система инерционная, которая весьма тяжело перестраивается даже при глубоком осознании крайней необходимости изменений. Кроме того, самый сложный вопрос – это вопрос технологий, вопрос КАК это сделать.

Прежде всего, необходимо определить факторы развития личности. Очень часто мы говорим, что обуславливают развитие личности 2 фактора – наследственность и среда. Споры нет, наследственность и среда играют существенную роль в развитии личности, но природа и общество являются лишь предпосылками, хотя и фундаментальными, развития личности. Большинство отечественных психологов считают, что движущей силой развития личности выступает деятельность, что касается растущего человека, то – совместная деятельность со взрослым [2, 188 с.]. В процессе совместной деятельности ребенок присваивает нормы, ценности, средства, роли, символы, являющиеся достоянием культуры. Чтобы правильно строить такую деятельность учитель должен знать, что с детьми разных возрастов требуется организация специфических видов деятельности. Развитие человека, переход его с одного возрастного этапа на другой подчинено определенным закономерностям, которые были положены Д.Б. Эль-кониним в основу разработанной им периодизации возрастного развития. В частности, было выделено, что для каждого возрастного периода характерна своя социальная ситуация развития, свой ведущий тип деятельности. Особенно сложной ситуацией является период возрастного кризиса. Источником кризиса являются острые противоречия между выросшими физическими, психическими возможностями ребенка и старыми, ранее сложившимися формами его взаимоотношений с окружающими людьми и видами деятельности, которые в данный момент не могут удовлетворить ребенка. Но самим подросткам также важно уметь разбираться в себе самих, в требованиях, предъявляемых к ним современным социумом [3, 8 с.]. И достаточно эффективным в плане социализации подростков могут являться элективные курсы для 8-9-классников на данную тематику.

Одновременно с признанием школы, как одного из значимых инструментов **социализации детей**, специалисты констатируют тот факт, что школьная социализация сегодня имеет явную проблему [4, 23с.]. А именно, современные подходы к социализации личности в школе опираются преимущественно на теоретически-просветительском аспекте, исключая из жизни школьника активное социальное воздействие извне.

Для решения этой проблемы необходимо:

- постепенное внедрение в систему работы учебных заведений психолого-педагогического проектирования социального развития личности (внеклассная работа);
- стимулирование социально-коммуникативной активности школьников;
- создание единой системы воспитательных воздействий семьи и школы.

Помимо этого, чтобы вклад учебного заведения в социализации молодого поколения был действенным и влиятельным, необходимо внедрять новейшие социальные программы в теорию и практику социального воспитания молодежи. Поэтому формирование социальной зрелости личности в условиях современного образовательного пространства является одной из наиболее актуальных проблем психолого-педагогической науки.

Список литературы:

1. Немов Р.С. Психологический словарь. – М., 2007. – 506 с.
2. Социально-психологические проблемы исследования личности //Андреева Г. М. Социальная психология. Учебник. – М., 2003. – 229 с.
3. Эльконин Д.Б.К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте //Вопросы психологии, 1971. №4. – С. 6-20.
4. Акусов А. Социализация особенностей как психолого-педагогическая проблема. Социальная педагогика: теория и практика. 2005. – № 1. – С. 23-25.

РӨЛДІК ЖӘНЕ ОНЛАЙН ОЙЫНДАРЫ НЕГІЗІНДЕГІ ВИРТУАЛДЫ ШЫНДЫҚТЫҢ ТҮЛҒАНЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ БАҒАЛАУҒА ӘСЕРІ

Мусиев Абылайхан Боранбаевич,
магистрант,
ғылыми жетекші: *Утегенова Б. М.,*
пед. ғыл. кандидаты, профессор,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университет, Қостанай қ.

Аннотация

Бейне ойындар-бұл бүкіл әлем бойынша екі миллиардтан астам қолданушы пайдаланатын өте танымал демалыс түрі. Алайда, бұқаралық ақпарат құралдары, сондай-ақ кәсіпқойлар бейне ойындарды шамадан тыс пайдаланудың ықтимал қауіптілігін атап өтеді. Бұл мақалада онлайн және рөлдік ойындарға негізделген виртуалды шындықтың жеке тұлғаның өзін-өзі бағалауына әсері анықталады. Зерттеудің мақсаты виртуалды шындық онлайн және рөлдік ойындарға негізделген жеке тұлғаның өзін-өзі бағалауына әсер ететінін анықтау. Зерттеу нәтижесінде бейне ойындар өзін-өзі бағалауға әсер ететіні анықталды, бірақ оң немесе теріс әсер ойындардың өздеріне, сондай-ақ осы ойындарды ойнайтын ойыншыға байланысты.

Түйінді сөздер: өзін-өзі бағалау, рөлдік компьютерлік ойын, онлайн компьютерлік ойын, ойыншылар.

Аннотация

Видеоигры – чрезвычайно популярный вид досуга, которым пользуются более двух миллиардов пользователей по всему миру. Однако СМИ, а также профессионалы подчеркивают потенциальную опасность чрезмерного использования видеоигр. В этой статье рассматривается влияние виртуальной реальности на основе онлайн и ролевых игр на самооценку личности, а также на образ «Я». Цель исследования – определить влияет ли виртуальная реальность на основе онлайн и ролевых игр на самооценку личности. В результате исследования выявлено, что видеоигры влияют на самооценку, но положительное или отрицательно влияние зависит от самих игр, а также от игрока играющего в эти игры.

Ключевые слова: самооценка, ролевая компьютерная игра, онлайн компьютерная игра, игроки.

Abstract

Video games are an extremely popular leisure activity enjoyed by more than two billion users worldwide. However, the media as well as professionals have highlighted the potential dangers of overuse of video games. This article examines the impact of virtual reality based on online and role-playing games on personal self-esteem. The aim of the study is to determine whether virtual reality based on online and role-playing games influences personal self-esteem. The study revealed that video games affect self-esteem, but the positive or negative impact depends on the games themselves, as well as on the player playing these games.

Key words: self-esteem, role-playing computer game, online computer game, players.

Бейне ойындар және олардың өзін – өзі бағалауға әсері ұзақ уақыт бойы зерттелген тақырып. Бейне ойындар қазіргі балалық шақтың әмбебап бөлігі болып табылады: зерттеулер көрсеткендей, барлық жастар, ұлдар да, қыздар да оларды кем дегенде андасанда ойнайды. Жастарға бағытталған бұқаралық ақпарат құралдарының көпшілігі сияқты, бейне ойындарда да ұсынылған кейіпкерлер – ойындардың өздері де, жарнамалар да, ойын журналдары сияқты басқа да материалдарда да – идеалдандырылған. Ерлердің де, әйелдердің де әсер ететін дене бейнесі туралы өз ойлары бар. 2008 жылы өткізілген зерттеулер көрсеткендей, жас ер балалар мен қыздар он бес минуттық ойыннан кейін, ондағы кейіпкерлердің бұлшықеттері дамыған (ұлдар жағдайында) немесе арық және тартымды болған жағдайда (қыздар жағдайында), ішкі қанағаттанарлық сезімін сезінген [1, б. 7].

Бейне ойындардың өзін-өзі бағалауға кері әсер ететін зерттеулерді мысалға келтірсек, денеге баса назар аударатын бейне ойынның дененің теріс көзқарасын күшейте алатындығын анықтау үшін Барлетт, С. П., Харрис, және Р. Дж екі зерттеу жүргізді; зерттеуге 51 18-25 жас аралығындағы ер адамдар және 32 әйел адам қатысты. Қатысушылардан өз дене бітіміне баға беруді сұрайды, кейін атлеттік дене бітімімен, бұлшық еттері дамыған, немесе арық, аяғы ұзын, келбетті кейіпкерлерді 15 минут бойы көрсететін бейне ойын ойнады, содан кейін қайталап дене пішіне баға беруді сұрады. Нәтиже бойынша зерттеуге қатысушылардың бейне ойындардан кейін өзін-өзі бағалауы едәуір төмен екенін көрсетті. Сонымен қатар, бұл нәтижелер бейне ойындарға жұмсалған уақыт пен дене салмағының индексіне байланысты болмады. Бұл бейне ойындар ойыншылардың дене бейнесіне теріс әсер етеді дегенді білдіреді [2]. Дегенмен, осы тақырыпқа байланысты өткізілген сауалнама бойынша, «Бейне ойындардағы кейіпкерлердің сыртқы келбеті идеалдандырылғаны дұрыс па?», – деген сұрағына 30 респонденттің 27-і дұрыс деп есептеді, ал қалған 3 респондент оң немесе теріс жауап бере алмады. Сонымен қатар, көптеген жасөспірімдер бейне ойындар мен виртуалды әлемдер арасында тепеңдік орнататын онлайн ойындар немесе ММО ойындарын ойнағанды ұнатады, бұл ойыншыларға үздіксіз виртуалды ортада бейне ойындарға қатысуға мүмкіндік береді.

Барлық виртуалды әлемдердің ортақ бір ерекшелігі-аватар, осы әлемдегі ойыншыны бейнелейтін кейіпкер. Барлық дерлік әлемде бұл аватарлардың сыртқы түрін өзгертуге болады (көбінесе бұл тек ақылы пайдаланушылар үшін мүмкін, ал тегін нұсқаны қолданатындар «әдепкі» нұсқаларын ұстанады). Өкінішке орай, ойыншылар өздерінің виртуалды денелерінде қазіргі кездегідей қауіпті болуы мүмкін: бір жазушы айтқандай, «біздің денемізден қашуды қамтамасыз етудің орнына, виртуалды әлемдер біздің денемізді мұқият зерттеуге және обсессивті тандануға шақырады [3,б. 275].

Виртуалды «Club Penguin» және «Portropica» сияқты әлемдер, адам болып табылмайтын немесе тек мультфильм кейіпкерлерінің аватарлары ғана бар, төменгі сынып оқушыларына ұнайды; «Stardoll» және «BarbieGirls» сияқты ойындар жоғары сынып оқушыларына арналған аватарлар, әдетте, тартымдылықтың мәдени құндылықтарын арттыратын аватар нұсқаларының тар ауқымын ұсынады. Академик Сара Гримс «Мен Барби әлеміндегі Барби қызымын» атты эссесінде, «аватарлардың көпшілігі бірдей түрде көрінеді – арық, жас, үлкен бастарымен және әдемі бет әлпетімен» [4].

Аватарлар «Second Life» сияқты толықтай реттелетін виртуалды әлемдерде де, зерттеулер көрсеткендей, ойыншылар өздерінің аватарларын жалпы қабылданған тартымдылық стандарттарына сәйкес келтереді: қыздар «мен, бірақ бойым ұзын және арық» сияқты аватарларды жасауды жөн көреді, ал ұлдар оларды «мен, бірақ ұзын және күшті, бұлшық еті дамыған» сияқты етеді [5, б. 10].

Адамдар аватарлардың физикалық сипаттамаларына нақты өмірдегідей жауап береді – мысалы, жоғары және тартымды аватарларды сенімді деп санайды, тіпті аватардың сыртқы түріне қарай мінез-құлқын өзгертеді, бұл кейіпте олар сенімді және көпшіл болады. Бұл денеге қанағаттану деңгейі төмен немесе өздерін тартымсыз деп

санайтын адамдардың басқа біреу болуға және виртуалды әлемде көбірек уақыт өткізгісі келетіндігінің себебі болуы мүмкін [6]. Олар өздерінің арық нұсқасын еске түсіретін аватар жасағанда, бұл оң әсер етуі мүмкін – артық салмақпен ауыратын адамдарды физикалық жаттығуларға итермелеуге және диетаны өзгертуге тартады [7]. Дегенмен, көбінесе салмағы аз аватарлардың суреттері орташа және артық салмақты әйелдерді денелеріне нашар қарауға мәжбүр етеді [8, б. 50].

Сол сияқты аватар құріға мүмкіндік беретін рөлдік онлайн (mmorpg)- World of Warcraft ойынының ойыншыларын қарастырған зерттеуде олар әр ойыншының өзі туралы, оның ішінде жеке басы, физикалық ерекшеліктері мен мінез-құлқы туралы қалай ойлайтыныны туралы зерттеулер бар. Олар кім болғысы келеді? Бұл адам қалай сыртықы көзге қалай көрінеді және өзін қалай ұстайды? Зерттеу нәтижесі бойынша, ойыншылар аватарларын құрастырғанда, олар өздерінің идеалды «Мен» бейнесіне бағдарланды. Өздерін аватардан әлдеқайда төмен бағалаған психологиялық әл-ауқаты төмен ойыншыларынан анық көрінеді. Бұл әрекет ойыншыға өзінің жағымды қасиеттерін түсінуге мүмкіндік береді. Олар өздерінің идеалды «Мен» дегеннің не екенін сезінуіне мүмкін берді және оны жасау қабілеті танымдық диссонансты азайтуға және өзіне деген сенімділікті арттырды [9, б. 531].

Әсердің болуын растайтыны да және оны жоққа шығаратын басқа да зерттеулер бар. Линци Слимонд 2013 жылы жарияланған зерттеуі балалардың видеоойындар ойнауға қанша уақыт жұмсайтыны мен ойынға көп уақыт жұмсау олардың өзін-өзі бағалауын арттыруға көмектесетіні арасындағы айырмашылықты зерттеуге бағытталған. Сондай-ақ, аптасына бір реттен көп видео ойындар ойнаған балалар мен оны жасамағандар арасындағы екінші ретті жалған нанымдарды түсінудегі айырмашылықтар ескерілді. Зерттеу бір ай ішінде жергілікті клубта тоғыз қатысушымен мектептен кейін жүргізілді. Бейне ойындарға жұмсалған уақыт пен өзін-өзі бағалау, бейне ойындарға жұмсалған уақыт пен екінші ретті жалған нанымдарды түсіну, жас пен өзін-өзі бағалау арасындағы айтарлықтай айырмашылықты таппады. Балалар топтарда ойнаған кезде мінез-құлық пен сөйлеудің айтарлықтай айырмашылығын анықтады, бұл балалардың бейне ойындарды қаншалықты жиі ойнайтынына байланысты. Зерттеу нәтижелері бойынша ағымдағы және болашақ зерттеулердің мәні, ағымдағы зерттеудің күшті және әлсіз жақтары, сондай-ақ бейне ойындар мен өзін-өзі бағалауға қосқан үлесі тұрғысынан талқыланады [10].

2004 ж 6 мамырда Макгилл ғалымдары әлемде алғаш рет: өзін-өзі бағалауды арттыратын компьютерлік ойындар жасайды. Компьютерлік ойындар өзін-өзі бағалауды арттыруға көмектесе ала ма?, – деген сұраққа жауап іздеді. Әлемдегі алғашқы зерттеу барысында Макгилл университетінің Психология кафедрасының зерттеушілері адамдарға өзін-өзі бағалауды арттыруға көмектесетін арнайы компьютерлік ойындар жасап, сынап көрді.

Selfesteemgames.mcgill.ca сайтында жарияланған, талқылау үшін қолжетімді WhamWham!, EyeSpy: The Matrix және Grow Your Chi ойындары сияқты есте қаларлық атаулар бар. Бұл аталған үш ойынды Макгиллдің психология кафедрасының докторанттары жасады: Джоден Баккус, Стефан Дандено және Майя Сакелларопуло, психологияның доценті Марк Болдуиннің жетекшілігімен.

Wham зерттеуінің алғашқы нәтижелері шілде айында рецензияланған Psychological Science журналында жарияланады. Eyespy: Matrix зерттеулерінің жариялануы Әлеуметтік және клиникалық психология журналында жариялауға дайындалуда.

Өткен өзін-өзі бағалау зерттеулерін зерттегеннен кейін, Макгиллдің командасы адамдардың сенімсіздігі көбінесе құрдастары мен басқаларды ұнату, қабылдау және бағалау туралы алаңдаушылыққа негізделген деген қорытындыға келді.

Зерттеулер сонымен қатар өзін-өзі бағалауға белгілі бір ойлау тәсілі қатты әсер ететіндігін көрсетті. Өзін-өзі бағалау проблемалары адамдардың сипаттамалары мен

өнімділігі туралы өзін-өзі сыни көзқарастарынан, сондай-ақ басқалары оларды қабылдамайды деген болжамнан туындайды. Салыстыру үшін, қорғалған адамдарда бірқатар Автоматты ойлау процестері бар, олар оларды сенімді етеді және оларды әлеуметтік қабылдамау мүмкіндігі туралы аландаушылықтан қорғайды.

«Өзін-өзі бағалауы төмен адамдарда теріс ойлау автоматты түрде және жиі еріксіз пайда болады», – деп түсіндіреді Болдуин, «олардың назарын сәтсіздіктер мен сәтсіздіктерге аударуға мәжбүр етеді». Шешімі бар ма? «Автоматты» теріс жеке көзқарастары бар адамдар өздерінің саналарын оң көзқарастарға бейімдеп, өздерін көбірек қабылдауға үйренуі керек. Макгилл командасының мақсаты адамдарға арнайы жасалған компьютерлік ойындар сияқты өзін қауіпсіз сезінуге көмектесетін шараларды жасауға мүмкіндік беретін эксперименттік зерттеу жүргізу болды.

«Үш ойын өзін-өзі басқаруды арттыратын негізгі ойлау процестеріне сілтеме жасау арқылы жұмыс істейді», – деп түсіндіреді Болдуин. «Спортшылар білетіндей, кез-келген жаңа әдетті үйрену үшін көп тәжірибе қажет. Біздің команда адамдарға өздері қалаған ойлау үлгілерін автоматты түрде қолдануға көмектесетін жаңа әдіс жасағысы келді».

Зерттеушілер қайталанатын компьютерлік ойындар тәжірибесіне сүйенді және адамдарға жағымды сезінуге көмектесетін жаңа аналогтар жасады. EyeSpy: The Matrix алғашқы компьютерлік ойынында ойыншылардан 15 қабақтан тұратын матрицада жалғыз күлімсіреген бетті табу сұралады. Гипотеза? Жаттығуды қайталау ойыншыларға теріс кері байланысқа емес, оңға назар аударуға үйрете алады.

Екінші ойын, Wham!, Павловтың кондиционерлеу туралы әйгілі зерттеуіне негізделген. Wham! Ойын барысында ойыншылар өздерінің аты-жөні мен туған күнін тіркейді. Ойын басталған кезде ойыншының жеке ақпараты күлімсіреу, қабылдаушыларға қосылады. Соңғы өнім? Ойыншылар бәріне күлімсіреу сияқты тәжірибе жинайды және олар өздеріне жағымды бола бастайды.

Grow Your Chi үшінші ойынында зерттеушілер Wham тапсырмаларын біріктірді! және EyeSpy: Матрица. Grow Your Chi ойыншылары оң және теріс әлеуметтік ақпаратқа жауап беру арқылы өздерінің ішкі әл-ауқатының қайнар көзін құрметтеуге тырысады.

Қорытындылай келе, өзін-өзі бағалауы төмен адамдар да біртіндеп өзін-өзі қорғауға және сенімді болуға мүмкіндік беретін позитивті ойлау үлгілерін дамыта алатын бейне ойындар құрастырылып жатыр. Осы ойындардың ықтимал артықшылықтарына қарамастан, өзін-өзі бағалаудың төмендігі өте күрделі мәселе болып қала береді. Бұл ойындар психотерапияның ауыр жұмысын алмастырмайды. Нәтижелер өзін-өзі бағалаудың төмендігі мен сенімсіздік сезімін жеңуге тырысатын адамдарға көмектесу үшін біртіндеп жаңа әдістер жиынтығын жасауға болады деген үміт береді. Жоғары да айтылғандай, тұлғаның өзін-өзі бағалауға оң немесе теріс әсер ететін ойындар бар, дегенмен ойындар тұлғаның өзін-өзі бағалауына мүлдем әсер етпеуі де мүмкін. Бұл бейне ойынның концепциясына және тұлғаның психологиялық ерекшелігіне байланысты. Бейне ойындардың тұлғаның өзін-өзі бағалауына әсер етеді гипотезасы расталды.

Әдебиеттер тізімі.

1. Agliata, D., & Tantleff-Dunn, S. The impact of media on males' body image. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23. –2008.– pp. 7–22.
2. Barlett, C.P., Harris, R.J. The Impact of Body Emphasizing Video Games on Body Image Concerns in Men and Women // *Sex Roles*. –V.59. – 2009. – pp.586–601.
3. Yee, Nick and Bailenson, Jeremy. The Proteus Effect: The Effect of Transformed Self-Representation on Behavior // *Human Communication Research* 33(3). – 2007. – pp. 271 – 290.
4. Vasalou, A., Joinson, A. Me, myself and I: The role of interactional context on self-presentation through avatars // *Computers in Human Behavior*, 25. – 2009. – pp. 510-520.

5. Groesz, L. M., Levine, M. P., & Murnen, S. K. The effect of experimental presentation of thin media images on body satisfaction: A meta-analytic review // *International Journal of Eating Disorders*, 31 . – 2002. – pp. 1–16.
6. Martins, N., Williams, D. C., Harrison, K., & Ratan, R. A. A content analysis of female body imagery in video games // *Sex Roles*. – V. 61(11-12). – 2009. – pp. 824-836.
7. Riva, G et al. (2016) Virtual worlds versus real body: Virtual reality meets eating and weight disorders // *Cyberpsychology, Behaviour and Social Networking Journal*. – V. 19(2). – pp. 63-66.
8. Martins, N., Williams, D. C., Ratan, R. A., & Harrison, K.. Virtual muscularity: A content analysis of male video game characters // *Body Image*. – V. 8(1). – 2011. – pp. 43-51.
9. Bessiere, K, Fleming Seay, F & Kiesler, S. The Ideal Elf: Identity Exploration in World of Warcraft. *Cyberpsychology & Behavior*.- 2007.- V. 10(4), – pp. 530-535.
10. Slymond, Linzi. Video game playing in children and the effect on self-esteem, understanding of mind and playing in groups // *Edinburgh Napier University*. – 2013. – pp. 4-34.

МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚЫЗМЕТКЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК БІЛКІТІЛІГІ ЖӘНЕ ҚАЛЫПТАСУ ЖОЛДАРЫ

Мықанова Айнұр Маратқызы,
п.ғ.м. аға оқытушы,
Сатыбалдина Макпал Балтабаевна,
п.ғ.м. аға оқытушы,
Хамзина Мақпал Бектемировна,
п.ғ.м. аға оқытушы,
Мусина Гульзат Базарбаевна,
п.ғ.м. аға оқытушы, «Медицина негіздері» кафедрасы,
«Астана медициналық университеті» ҚеАҚ, Нұр-Сұлтан қ.

Аннотация

Өзектілігі: Медициналық қызметкердің коммуникативтік білгерлігі-айналадағы адамдармен тұлға аралық және профессионалды тәжірибесінің әсерінен қалыптасу дәрежесі. «Тілдесудің коммуникативті жағы» Коммуникативті процесс және комуникативті дағдылар туралы ұғым. Ортақ әрекеттесудің қажетті шарты –ара қатынас жасау арқылы адамдар арасында жанасу бекітіліп, дамуы, ақпарат алмасуы, бірін-бірі тануы және қоса әрекеттесуі. Ара қатынастың негізінде жататын коммуникативтік үрдіс, яғни ақпараттың бір адамнан басқа адамға немесе бір топқа тасымалдануы және бұл хабарды басқалардың қабылдауы.

Мақсаты: Болашақ медицина қызметкері өз эмоцияларын, яғни көңіл күйін тұрақты ұстай білуін, құпияны сақтай білу қабілеттілігін, өз реакцияларын бақылап қадағалау, әдеп сақтай білу қасиеттерін тәрбиелеу.

Түйінді сөздер: коммуникация, қабылдау, кері байланыс, мұқият тыңдау, сұхбаттасу, тиімсіз тыңдау.

Аннотация

Актуальность: Коммуникативные знания медицинского работника-степень сформированности под влиянием межличностного и профессионального опыта работы с окружающими людьми. «Коммуникативная сторона общения» понятие о коммуникативном процессе и коммуникативных навыках. Необходимым условием общего взаимодействия является контакт и развитие между людьми посредством взаимодействия, обмена информацией, узнавания и взаимодействия друг с другом. Коммуникативный процесс, лежащий в основе соотношения, т. е. перенос информации от одного человека к другому человеку или группе и восприятие этого сообщения другими.

Цель: Воспитать у будущего медицинского работника умение держать свои эмоции в постоянном напряжении, умение хранить секреты, умение контролировать свои реакции, тактичность.

Ключевые слова: коммуникация, восприятие, обратная связь, внимательное слушание, интервьюирование, неэффективное слушание.

Abstract

Relevance: Communicative competence of a medical professional is the degree of formation under the influence of interpersonal and professional experience with others. "Communicative side of communication" the concept of the communicative process and communicative skills. A necessary condition for joint interaction is the establishment and development of contact between people through communication, the exchange of information, recognition of each other and joint interaction. The relationship is based on the communicative process, that is, the transfer of information from one person to another or to the same group and the perception of this message by others.

Goal: Education of the future medical professional in the ability to keep their emotions, that is, their mood stable, the ability to keep secrets, the ability to monitor their reactions, observe ethics.

Keywords: communication, perception, feedback, attentive listening, interviewing, ineffective listening.

Қарым-қатынасқа қатысушылардың ақпарат алмасуы *коммуникация* деп аталады. Қарым-қатынаста адамдар өзін көрсетеді, өзі үшін және басқалар үшін психологиялық қасиеттерін, тұлғалық ерешеліктерін аша түседі. Қарым-қатынас ең алдымен, бір адамның екінші адамды өзара түсінушілігінен басталады. «Коммуникация» термині латын тілінен аударғанда, «жалпы, барлығымен бөлісу» дегенді білдіреді. Егер өзара түсінушілік болмаса, коммуникация да болмайды. Коммуникация жетістігін білу үшін, кері байланысты білу керек, яғни адамдар сізді қалай түсінді, қалай қабылдады тағы сол сияқты сұрақтарға жауап берілуі тиіс [1, б. 268].

«Коммуникативтік құзыреттілік» (латынның «competere» – қол жеткізу, сәйкес келу, сөзінен шыққан) – қажетті тілдерді, қоршаған адамдармен және оқиғалармен әрекеттестікте болу тәсілдерін білуді, топта жұмыс жасау дағдыларын, ұжымдағы әр түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгеруді қамтиды. Коммуникативтік дағды жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі [2, б. 88].

Коммуникативтік білгерлік (компетенттік) – дәрігердің басқа адамдармен (науқас, оның жақындары және туыстары, әріптестері, т.б.) вербальды және вербальды емес тәсілдерді нәтижелі қолдана білуі арқылы қарым-қатынас жасау қабілеті [3, б. 176].

Тұлғааралық қарым-қатынастардағы байланыс орнату тиімділігі бірқатар факторлармен анықталады, олардың ішінде негізгілері мыналар:

Қабылдау: адамдар бірдей ақпаратты әртүрлі қабылдайды. Ақпаратты қабылдау процесіне қабылдаушының құзыреттілігі, жинақталған тәжірибе, әлеуметтік көзқарастар, эмоционалды күй, сондай-ақ осы ақпарат берілген контекст әсер етеді. Сондықтан ақпаратты адамдар әртүрлі таңдайды. Тұлғааралық қарым-қатынастағы қарым-қатынас процесіне ашықтық, сенім және бейтараптық дәрежесі әсер етеді.

– **Сапасыз кері байланыс:** дәйексіздік, берілген ақпараты әртүрлі қабылдауға байланысты семантикалық дәлсіздіктер немесе дұрыс түсіндірілмеген сөздік емес байланыстар сапалы кері байланысты жоюға әкеп соғады. Сапасыз кері байланыс тұлғааралық қарым-қатынастың бұзылуына әкеледі.

– **Тиімсіз тыңдау.** Дәрігер мен науқас арасындағы қарым-қатынастың төмендеуі әңгіменің пациентке түсініксіз, кәсіби аймаққа ауысуына байланысты жиі кездеседі. Тиімсіз тыңдау түрлері:

- сөйлеушінің сөзін, сезімін дұрыс ұқпау;
- сөйлеушіде оны естімегендей сыңай таныту;
- сөйлеушінің мәселесін өзіне ыңғайлап ауыстыру;
- сөйлеушінің сөзін күлкіге айналдыру, маңызсыз деп табу;
- талқыланған мәселенің дұрыс шешімін таба алмау;
- өзара түсінушілікті дамытпау.

Тыңдау тәсілінің 3 түрі бар:

1) мұқият тыңдаушы, яғни жағдайды дұрыс бағалайтын, әңгіме атмосферасын құратын, әңгімелесушіні сөйлеуге бейімдетін тыңдаушы;

2 пассивті тыңдаушы, яғни әңгімелесушіге немқұрайлылық пен қарым-қатынасты жалғастырғысы келмейтін сыртқы және ішкі немқұрайдылық танытатын тыңдаушы;

3) агрессивті тыңдаушы, яғни сұхбаттасушыда агрессивті реакцияның пайда болуына ықпал ететін тыңдаушы.

Кит Дэйвис менеджмент тәжірибесінде сәтті қолданылатын тиімді тыңдау дағдысы туралы 10 ереже-нұсқау берген: [4, б. 310]:

- 1) сөйлеуді тоқтатыңыз;
- 2) сөйлеушіге еркіндік беріңіз;
- 3) сөйлеушіге тыңдауға дайын екеніңізді көрсетіңіз;
- 4) тітіркендіргіш сәттерді жойыңыз;
- 5) Сөйлеушіге жанашырлық танытыңыз;
- 6) шыдамды болыңыз, уақытты үнемдемеңіз;
- 7) өз мінез-құлқын реттей алыңыз;
- 8) дау-дамайға немесе сынға жол бермеңіз;
- 9) сұрақтар қойыңыз;
- 10) сөйлесуді тоқтатыңыз.

Бұл тізімдегі бірінші және оныншы нұсқаулар бірдей, және автор бұл белсенді тыңдау қабілеті қарым – қатынас жетістігінің негізі екенін дәлелдейді.

Денсаулық сақтау саласындағы тиімді коммуникацияның негізгі дағдылары келесі ережелерді қамтиды:

– алдын ала ескертілген хабарламаларды беру және алу кезінде пациенттермен, қызметкерлермен, әріптестермен тиімді және нақты сөйлесу; – пациенттерге тиімді қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беру;

– белсенді тыңдау, тіпті уақыт жетпеген жағдайда әңгіме басында және соңында белсенді тыңдау;

– қарым-қатынастың қиындықтарын анықтау және нәтижелерге қол жеткізгенге дейін жұмыс істеу;

– ауызша, жазбаша және электронды коммуникация әдістерін қолдану;

– алынған ақпаратты басқа адамға, яғни өз кәсібінің иесіне қашан жеткізу керектігін білу;

– қарым-қатынас дағдыларын игеруде одан әрі даму қажеттілігін мойындау.

Кейбір факторларға аса мән беру керек: ақпараттың өзектілігі мен маңыздылығы, оның жаңашылдығы, ақпаратты беру қарқындылығы, дауыстың дыбысы және оның модуляциясы.

Егер адам сұхбаттасушымен байланысудан аулақ болса, сөйлескісі келмесе, жалтарса немесе хабарламаны қабылдамауға бар күшін салса (ұқыпсыз, тыңдамайды, сұхбаттасушыға қарамайды, сөйлесуді тоқтату үшін кез-келген сылтауды қолданады) онда сіз өзара байланыста екі мәселені шешуіңіз керек:

1) назар аудартыңыз;

2) назарын ұстап тұрыңыз:

Сөйлесушінің назарын аударту үшін үш негізгі әдістерді қолдану керек.

1. «Бейтарап фраза» әдісі . Әңгіме басында негізгі тақырыппен тікелей байланысты емес, бірақ қандайда бір себептермен, әңгімелесуші үшін немесе барлық қатысушылар үшін мағынасы, құндылығы бар фразалар айтылады (туған жері, соңғы қаралған фильм, теледидарлық бағдарлама, оқылған кітап, хобби және т.б.);

2. «Өзіне тарту» әдісі. Сөйлеуші қабылдауы қиын нәрсені айтады, Мысалы, ол өте тыныш, монотонды немесе түсініксіз сөйлейді, ал тыңдаушы кем дегенде бір нәрсені түсіну үшін арнайы күш салуға тырысады. Бұл күш шоғырлануды қажет етеді. Нәтижесінде, сөйлеуші тыңдаушыны өзіне тартады. Басқаша айтқанда, сөйлеуші

тыңдаушыны шоғырлану әдістерін қолдануға итермелейді, содан кейін оларды өз пайдасына қоданады;

3. «Көзбен байланыс» әдісі. Сойлеуші аудиторияға көз жүгіртеді, біреулерге мұқият қарайды, аудиториядан бірнеше адамды таңдайды және оларға көңіл бөліп, аса назар аударады.

Назарды ұстап тұру мәселесі де аса маңызды. Ол бірнеше әдіспен шешіледі. Олардың ішіндегі ең маңыздылары:

1) «оқшаулау» әдісі (әңгімелесушіні жеке шығарып, оқшаулайды, есіктер мен терезелерді жабады, сөйлеушіге ескертулер жасайды);

2) «ырғақты енгізу» әдісі (дауыс пен сөйлеу сипаттамаларының үнемі өзгеруі, яғни қатты, тыныш, жылдам, баяу, содан кейін экспрессивті, «қысыммен», содан кейін тілдік бұрылыспен, содан кейін бейтарап, сөйлеуші сұхбаттасушыға өзінің ауысу дәйектілігін жүктейді) назар аудартады. Бұл әдіс арқылы дауыстың монотондылығы жойылады.

3) «екпіндету» әдісі (түрлі сөз тіркестерін қолдану, яғни «Назар аударыңыздар!», «Айтқым келгені...»),). Бұндай фразаларды әңгіменің соңында немесе басында қолдану керек.

Қорытындылай келе, нәтижелі тұлғааралық коммуникацияның психологиялық шарттарының бірі – ортақтасу, серіктестерінің тыңдау техникасын меңгеруі. Бір қарағанда «есту», «тыңдау» ұғымдарының айырмасы жоқ сияқты. Адамдар бір-бірін естіп тұрып тыңдамайды. Кейбір адамдардың тыңдау қабілеті жоғары болады, ешқандай күш жұмсамай-ақ есте сақтай алады.

Дәрігердің өзін қоршаған ортасында жемісті қызмет ету үшін қажетті тұлғаралық және кәсіби тәжірибесінің белгілі бірі қалыптасқан деңгейі коммуникативті біліктілігін үнемі жетілдіріп отыруы қажет. Ол үшін : қысқа-қысқа сөйлеу, айтылған ойды сынға алмау, әзілге айнылдырмау, тақырыптан ауытқымау, нақты, адал, әділ ой айту, басқаларды тыңдай алу сияқты қарапайым ережелердің орындалуын қамтамасыз етуі керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Шалғынбаева Қ.Қ. Албытова Н.П., Сламбекова Т.С. Жоғары мектеп педагогикасы: магистранттарға арналған оқу құралы: – Астана: 2014. – 268 бет.

2. Қасымбек А.А., Сәбитова З.Б. Қазақ тілі: әдістемелік нұсқау. Жалпы білім беретін мектептің 9 сынып мұғалімдеріне арналған. – Астана: «Арман -ПВ» баспасы, 2009. – 88 б.

3. Асимов М.А. Нұрмағанбетова С.А., Игнатъев Ю.В. Коммуникативтік дағдылар: Оқулық. – Алматы – 2009 – 176 б.

4. Щастный А.Т. Биомедицинская этика и коммуникация в здравоохранении.учебно-методическое пособие, 2018 – 310 с.

ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРИМЕРЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТЕ ШКОЛЬНОГО ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГА В РЕЖИМЕ ОН-ЛАЙН

Мынбаева Жанар Тасбулатовна,
педагог-психолог,

КГУ «Отрадненская основная школа» Жаркаинского района
Ақмолинской области

Илюбаева Динара Ташетовна,
педагог-психолог,

КГУ «Двуреченская средняя школа» Есильский район,
Ақмолинская область

Аннотация

Бұл жұмыста шағын, ауылдық мектепте ақпараттық технологиялар қалай және қандай нәтижелермен қолданылғаны туралы ақпарат берілген; on-line режимінде ақпараттық

технологияларды қолдануға дайындық барысында қандай дайындық жұмыстары жүргізілгені және сынып оқушыларымен жұмыстың қандай формалары тиімді болғандығы туралы.

Түйінді сөздер: ақпараттық технологиялар, тестілеу, жұмыстың тиімді формалары.

Аннотация

В данной работе приведены сведения о том, как, каким образом и с какими результатами применяли информационные технологии в малокомплектной, сельской школе; о том, какую подготовительную работу вели при подготовке к применению информационных технологии в режиме он-лайн и какие формы работы с учащимися класса были наиболее эффективны.

Ключевые слова: информационные технологии, тестирование, эффективные формы работы.

Abstract

This work provides information on how, how and with what results information technology was used in a small, rural school; about what preparatory work was carried out in preparation for the application of information technology on-line and what forms of work with class students were most effective.

Key words: information technology, testing, effective forms of work.

В последние годы система образования нашей страны претерпевает огромные преобразования и основным требованием, является развитие конкурентно способной личности – ученика, ведь ученик это будущее нашей страны и мира в целом. На сегодняшний день система образования нашей страны претерпевает огромные преобразования и основным требованием, является, как в песне поется: «с чего начинается Родина? С картинки в твоем букваре, с хороших и верных товарищей живущих в соседнем дворе, а может она начинается с той песни, что пела нам мать, с того, что в любых испытаниях у нас ни кому не отнять». Так кто же поможет новому поколению вырабатывать «то, чего у нас и у них в любых испытаниях не отнять»? По нашему мнению, это фундаментальные знания и способность применения этих знаний на практике, а для этого главное это преобразовать образовательную систему. Начинать же, в соответствии с самым простым практическим методом, надо с того, что есть, и уже на этой основе создавать нечто новое. Благодаря новым преобразованиям в системе нашего образования возможны преобразования в каждой школе, а именно благодаря постоянному обучению у всех учителей появилась возможность пересмотра своих убеждений. Грамотная политика нашего лидера нации способствует развитию педагогического состава. Так в условиях расширения информационного пространства и вхождения Казахстана в мировое образовательное сообщество, четкий акцент на значимость образования в формировании человеческих ресурсов, как критериев социально-экономического развития страны важно соответствие системы образования новым требованиям времени. В долгосрочной стратегии «Казахстан – 2050» наш первый Президент ставит задачу: вхождение нашей республики в число 30-ти наиболее конкурентоспособных стран мира. Главный аспект развития образования – равная, доступная возможность всех участников образовательного процесса к образовательным ресурсам и технологиям; максимальное удовлетворение всех учащихся в получении образования, которое способствует обеспечению успеху в быстроменяющемся мире; создание всех условия в общеобразовательных системах для формирования интеллектуально-, духовно- и физически развитого гражданина страны [1, с. 50]. В нашей стране одновременно с социальными и экономическими преобразованиями идет бурный, активный процесс формирования нового человека. Гражданина, который воспитан на самых лучших традициях национальной и мировой культуры, со здоровыми амбициями, способными к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающими ответственностью за себя и судьбу страны в целом, только ученик с таким «багажом» способен развивать нашу страну. Именно молодое поколение должно быть воспитано в дружбе и Великом единстве нашего многонационального народа, его традициях и обычаях, с нашей уникальной историей и полиэтничной культуре. Обязательным условием при воспитании конкурентно способной молодежи является развитие ученика, как Личности. Все мы прекрасно понимаем, что согласно теории обучения в рамках школьной программы

основным ключевым звеном является учащийся – ученик, на которого с одной стороны оказывают влияние родители и с другой стороны мы – учителя (педагоги). И на весь процесс освоения, закрепления и изучения знаний влияют в равной степени, как учителя, так и родители, а учащийся остается посередине этого взаимодействия, то есть ученик является, связующим и основным звеном, который показывает, как на него влияют и учителя и родители в общем. Ученик является главным нашим «датчиком», который согласно таксономии Блума все полученное от нас должен синтезировать, оценить, проанализировать и применить. Принципиальным отличием современных процессов преподавания и учения, для которых главным служит приоритетность в формировании готовности учащихся к практическому использованию имеющихся знаний, помимо формального обладания ими, что в большей степени соответствует сущности навыков, востребованных в 21-м веке. А ведь именно работа школьного педагог-психолога тесно связана с детьми, у которых обязательно есть их радости и проблемы, удачи и сомнения, а также куча вопросов, которые они хотят решить. Деятельность школьного педагог-психолога направлена на формирование и сохранение психологического здоровья школьников, учителей и родителей что является актуальным на современном этапе образования. Способствовать развитию интереса ребёнка к познанию собственных возможностей, учит находить пути и способы преодоления трудностей, нежелательных черт характера, формирует коммуникативные навыки, способствует установлению атмосферы дружелюбия, учит умению распознавать и описывать свои чувства и чувства других людей, сопереживать окружающим. Всё это в комплексе повышает ресурсы психологического противостояния негативным факторам реальности и создаёт условия для полноценного развития личности ребёнка, его успешной адаптации к социуму. Педагог-психолог помогает каждому ребёнку решать, что именно для него надо, как он это сам понимает, при этом настрой и мотивация должны присутствовать у каждого положительная, исходящая от каждого индивидуально, так как, дети это наше будущее, а для них их проблемы это целый их мир, им сложно самостоятельно учиться жить и их решать, особенно если детей ни кто не понимает. Предназначение школьного педагог-психолога – сопровождать детей, не навредив им, помочь пройти с ними определенный отрезок жизненного пути, помочь педагогам и родителям выстраиванию гармоничных отношений с нашими детьми, через коммуникацию. Ведь только благодаря коммуникации возможно внимание друг к другу или выражение отношения к нему, благодаря которому, происходит связь общающихся между собой. Общение это тонкая, невидимая нить связывающая общающихся между собой.

И конечно, задача каждого педагог-психолога это помочь взрослому понять ребенка и вовлечь его в то содержание, по поводу которого происходит общение в котором мнение и желание ребенка всегда должно быть учтено и обязательно взято во внимание, не ограничивая ребенка замечаниями и требованиями, помогая ему понять что именно на данный момент приоритетнее и перспективнее. Для нас всегда важно понимать то, что другие не слышат. Наше профессиональное кредо строиться на умении слышать то, что другие не видят и не чувствуют. Ребенок и взрослый – это две личности, дополняющие друг друга. Ребенок – ценность для взрослого, а Взрослый для ребенка – опора и пример. Свою работу строим на взаимодействии всех участников образовательного процесса, опираясь на общение. Основой профессионально-педагогической деятельности стала необходимость в постоянном самосовершенствовании. Только хорошо образованный педагог может провести ребенка в мир прекрасного, только увлеченный психолог может заинтересовать участников образовательного процесса каким-либо делом.

На современном этапе развития общества человек поставлен в жесткие условия конкуренции, информатизации, отрывая его от реального общения. Это и побудило нас

искать эффективные средства для сопровождения образовательного процесса, творчески подойти к поиску и выбору новых методов работы. Для более продуктивного использования времени стараемся работу с обучающимися сделать наиболее содержательной, используем творческий подход, разнообразить задания, применяя различные формы общения и информационные технологии. И именно изменения происходящие в нашем мире связанные с карантинными ограничениями, и конечно же в нашей стране способствовали расширению применения информационных технологии в работе педагог-психолога. Мы стали использовать диагностические тесты он-лайн. Например, тест использованный ранее в бумажном варианте перевожу в он-лайн электронно на сайт: <https://www.onlinetestpad.com> или <https://www.surveymonkey.ru/> или использую готовые с Testometrika Test благодаря чему диагностику провожу очень комфортно, как для учащихся, так и для родителей и учителей. С одной стороны каждый может пройти в удобное для него время, с другой стороны сразу выходит ответ, а также упрощается отчетная форма. Так же участники диагностики могут проанализировать результаты и затем обсудить с необходимым специалистом. Для коррекционной работы и/или с целью развития способностей учащихся используем с сайта: <https://brainapps.ru/> разнообразные тренажеры, таких как, «Таблицы Шульте», «Сложная сортировка», «Подводные лодки», «Матрицы памяти», «Сравнение объектов», «Найди пару», «Скоростное сравнение», «Геометрические переключения», «Числовой охват» и многое другое. При подведении финишной черты анализа применения информационных технологии, стало, то, что каждый педагог должен изучить свою конкретную ситуацию, поведение, методы, приемы, действия, эффективность и достижения. «Рефлексируйте» – значит задавать себе главные вопросы: «Что я сейчас делаю и почему?» [2, с. 61]. Конечно, это требует времени и душевного настроя. Но ведь, это время роста: для ума и для души. Время, которое сторицей вернется и нашим ученикам. А они ждут каждого из нас именно такого – думающего педагога.

Таким образом, благодаря стечением обстоятельств, то есть переходу в он-лайн режим наши дети, учителя и родители стали участниками информационного пространства. Еще благодаря созданию видео-роликов имеется возможность распространение в сети интернет. А ведь именно с помощью короткометражных видео-роликов имеется возможность передачи конкретной информации и хорошему восприятию тем человеком для кого эти видео-ролики рассчитаны. Таким образом, коммуникации стали информационными, он-лайн. А ведь именно слова Энтони Роббинса: «То, как мы общаемся с другими людьми и самим собой, в конечном счете, определяет качество нашей жизни» – стали для нас главным ориентиром в нашей работе не смотря на обстоятельства происходящие в нашем мире. Все реформы в системе образования, проводимые в Казахстане дают положительное динамическое продвижение всего нашего государства на мировой арене вперед. Мы – педагог-психологи по своему призванию хотим и будем стараться способствовать и содействовать процессу обучения, как своего, так и учеников и своих коллег в условиях постоянно меняющихся требования и глобализации. Мы стали работать по принципу: здесь и сейчас, то есть надо учиться все применять на практике, не переставая учиться вместе с учениками. Многочему в области информационных технологии мы научились у детей, например, сейчас мы все необходимое по работе фотографируем на сотовый телефон, хотя ранее тратили время на сканер; пользуемся социальные сети, таким образом, об изменениях связанных в школе, передаем через сеть интернет, а ранее бы часами обзванивали по телефону учеников для того, чтоб сообщить изменения в расписании. Так же благодаря ученикам, мы научились пользоваться различными программам по созданию видео-, фото-, аудио – средств. Таким образом, как гласит народная мудрость: «Жить – значит сделать художественное произведение из самого себя» мы все сами себя реализуя, делаем.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «Стратегия Казахстан - 2050: новый политический курс состоявшегося государства» 14 декабря 2012 года.
2. Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия – Псков: ПГПИ им.С.М.Кирова, 2004. – 216 стр. (https://si-sv.com/Biblioteka/Knigi-pedag/psikhologija_dumajushhego_uchitelja.pdf).

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Назмутдинов Ризабек Агзамович,
канд.психол.наук, профессор кафедры педагогики и психологии,
Калиниченко Оксана Викторовна,
магистр психологии, ст. преподаватель кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Отбасылық қатынастар баланың басқалармен қарым-қатынасын қалыптастыру процесіне айтарлықтай әсер етеді: отбасы жеке тұлғаның қалыптасуына ықпал ету процесі отбасылық қатынастарда тұлғаның көптеген қасиеттері пайда болуында, мінез-құлық нормалары мен ережелерін игеру процесі, оның мүшелері арасындағы қарым-қатынастың сипатына тікелей байланыста болғанында көрінеді.

Түйінді сөздер: бейімделгіштік, тәрбие стилі, ата-ана позициясы, отбасылық тәрбие тактикасы, үйлесімді емес тәрбие.

Аннотация

Внутрисемейные отношения оказывают значительное влияние на процесс формирования отношений ребенка с окружающими: семья способствует становлению личности не только тем, что многочисленные ее качества рождаются именно в семейном общении, но и в том, что процесс усвоения норм, правил поведения находится в прямой зависимости от того, какого характера взаимоотношения существуют между ее членами.

Ключевые слова: адаптированность, стиль воспитания, родительская позиция, тактика семейного воспитания, негармоничное воспитание.

Abstract

Intra-family relations have a significant impact on the formation of the child's relations with others: the family contributes to the formation of personality not only by the fact that its numerous qualities are born in family communication, but also in the fact that the process of assimilation of norms, rules of behavior is directly dependent on the nature of the relationship between its members.

Keywords: adaptability, parenting style, parental position, tactics of family education, inharmonious education.

Развитие личности происходит в двух группах, иерархически расположенных на ступенях онтогенеза. Движущей силой развития личности выступает преодоление противоречия между потребностями личности в персонализации и объективной заинтересованностью данной общности, (референтной для индивида) принимать лишь те проявления его индивидуальности, которые соответствуют задачам, нормам и условиям функционирования и развития этой общности. Переход на новый этап развития личности определяется извне, социальными причинами, а особенности протекания данного периода детерминированы характером личностного развития на предыдущем этапе. Развитие личности в относительно стабильной среде осуществляется через прохождение трех фаз: адаптацию, индивидуализацию и интеграцию, являющихся как бы микроциклами всего развития. Вопросы адаптации личности были и остаются предметом исследования психологов, педагогов, социологов (Б.Н. Алмазов, С.А. Бадоева, А.И. Жмыриков, Я.Л. Коломинский, Е.Е. Кравцова, В.С. Мухина, А.В. Степанов и другие).

В «Психологическом словаре» под редакцией В.П. Зинченко и Б.Г. Мещерякова, «адаптация – в широком смысле понимается как приспособление к окружающим усло-

виям. Адаптация человека имеет два аспекта – биологический и психологический. Он включает в себя «приспособление организма к устойчивым и изменяющимся условиям среды: температуре, атмосферному давлению, влажности, освещенности и другим физическим условиям, а также к изменениям в организме: заболевания, потере какого-нибудь органа или ограничение его функций». Психологический аспект адаптации (частично перекрывается понятием социальная адаптация) – «приспособление человека, как личности, к существованию в обществе, в соответствии с требованиями этого общества и с собственными потребностями, мотивами и интересами. Она осуществляется путем усвоения норм и ценностей данного общества (как в широком смысле, так и применительно к ближайшему социальному окружению – общественной группе, трудовому коллективу, семье)» [1, с. 7]. Социально-психологическая адаптация в каждый данный момент времени рассматривается одновременно и как процесс и как состояние, являющееся некоторым конечным, для данного временного этапа, эффектом процесса адаптации. Состояние, отражающее результат процесса адаптации, в данный момент времени носит название адаптированность. Данное понятие отражено в работах И.К. КрЯжевой, А.Н. Николаева, А.Н. Жмырикова.

Р.М. Грановская отмечает, что состоянием, противоположным устойчивой психической адаптации (адаптированности), является состояние дезадаптации (неадаптированности) [2, с. 113]. Характеризуя объективный фактор социально-психологической адаптации младших школьников, С.А. Бадоева предлагает следующее определение – «это процесс усвоения норм и способов поведения, одобряемых родителями и учителями, в условиях взаимодействия со сверстниками» [3, с. 89]. Особое место она уделяет результату адаптации – адаптированности, как системе качеств личности, умений и навыков, обеспечивающих успешность последующей жизнедеятельности ребенка в школе. Для нас наибольший интерес представляют работы авторов, базирующихся на теории – психическое как процесс – А.А. Алдашева, Т.В. Вершинина, О.И. Зотова и другие. По мнению вышеуказанных авторов, понятие «адаптация личности» отражает явление включенности в социальную среду, в процессе его общественно-полезной деятельности, интеграции с общностью и самоопределения в ней на основе наиболее существенных особенностей индивидуальности.

История взаимодействия и взаимоотношений родителей с детьми тесно связана с историей семьи.

А.С. Спиваковская рассматривает воспитание в семье как реализацию родительской позиции и выделяет две группы мотивов, характерных для родителей детей – невротиков. К первой категории относят следующие мотивы: воспитание – как реализация потребности смысла жизни, воспитание – как реализация потребности достижения, воспитание – как реализация сверхценных идеалов или определенных качеств. Ко второй категории относятся следующие мотивы: воспитание – как реализация определенной системы. Эти мотивы можно считать вариантом реализации потребности в достижениях, но при этом речь идет о достижениях не одного из родителей, а всей семьи. Под родительской позицией А.С. Спиваковская, понимает «некое целостное образование, реальную направленность воспитательной деятельности родителей, возникающую под влиянием мотивов воспитания». Родительская позиция реализуется во взаимодействии с ребенком и зависит от соотношений между осознаваемыми и неосознаваемыми мотивами [4, с. 39].

Помимо этого выделяются также следующие отклонения в стиле родительского воспитания: предпочтение женских качеств, предпочтение мужских качеств, предпочтение детских качеств, расширение сферы родительских чувств, страх утраты ребенка, неразвитость родительских чувств, проекция собственных нежелательных качеств, внесение конфликта между супругами в сферу воспитания.

Следующую классификацию типов отношений взрослого с ребенком предлага-

гают А.М. Виноградова, Л.М. Кларина, Л.П. Стрелкова, В.А. Петровский, К.Н. Поливанова, Г.А. Цукерман. Они различают три модели. 1) Модель «невмешательства» в жизнь ребенка. 2) Учебно-дисциплинарная модель. 3) Личностно-ориентированная модель. Характерными чертами «невмешательства» в жизнь ребенка является «мирное сосуществование» взрослого и ребенка, реагирование на происходящее уходом, взгляд на ребенка как на обузу, досадную помеху в решении собственных проблем. К результатам такого подхода относится разрыв эмоциональных связей с ребенком, холодность в общении, при этом часто ребенок обнаруживает раннюю самостоятельность и независимость. Учебно-дисциплинарная модель складывалась в течение длительного времени. Взрослый чаще всего прибегает к наставлениям, запретам, требованиям, наказаниям, нотациям, при этом он стремится в первую очередь вооружить ребенка знаниями, умениями, навыками. Главные тактики такого общения – диктат и опека. Альтернативу этим моделям составляет личностно-ориентированная модель взаимодействия взрослого с ребенком. Понимание, признание и принятие личности ребенка основаны на способности взрослых к децентрации (умении становиться на позицию другого, учитывать точку зрения ребенка, не игнорируя чувства и эмоции). Анализ исследований в зарубежной и казахстанской психологии по данному вопросу показал, что проблема взаимоотношения и взаимодействия родителей с детьми широко изучается психологами в аспекте аномалий одного или нескольких критериев, составляющих структуру семейных отношений. Ими не только констатируется наличие того или иного стиля воспитания, но и показывается его влияние на развитие личности ребенка.

Реализуемый нами констатирующий эксперимент, проводился в направлении диагностики причин нарушения социальной адаптации младших школьников. В данном эксперименте приняли участие родители учащихся первых, вторых и третьих классов (возраст от 7 до 10 лет). Всего в эксперименте участвовали 38 родителей.

Количественный и качественный анализ констатирующего эксперимента с родителями проводился по двум методикам: опросник АСВ («Анализ семейного воспитания») Э.Г. Эйдемиллера, В.В. Юстицкого) и «Семейная социограмма Э.Г. Эйдемиллера». Учитывая недостаточную валидность и надежность методики «Семейная социограмма», она использовалась как дополнительная, для экстернализации неосознаваемого контекста взаимоотношений между членами семьи. Количественный анализ опросника АСВ показал, что 40,6% родителей испытывают гиперпротекцию (шкала Г+). Эти родители уделяют ребенку крайне много времени, сил и внимания, и воспитание считают «делом их жизни».

Наибольший процент – 54% – родители, проявляющие минимальность санкций, уповающие на поощрение, сомневающиеся в результативности любых наказаний (шкала С-). Воспитание стимулирующее развитие гипертимного типа проявляется у 19% родителей (шкала З-). В этом стиле воспитания (недостаточность требований-запретов) воспитание строится так, что даже если и существуют какие-либо запреты, ребенок легко их нарушает, зная, что с него никто не спросит. В 13% семей преобладает чрезмерность требований-запретов (шкала З+). Такой подход может лежать в основе типа негармоничного воспитания «доминирующая гиперпротекция».

В этой ситуации ребенку все «нельзя». Ему предъявляется огромное количество требований, ограничивающих его свободу и самостоятельность. Определился ряд семей (13% по шкале Т), в которых наблюдается недостаточность требований-обязанностей ребенка. В этом случае ребенок имеет минимальное количество обязанностей в семье. Данная особенность воспитания проявляется в высказываниях родителей о том, как трудно привлечь ребенка к какому-либо делу по дому. Так, отсутствие нарушения семейного воспитания или наличие одного-двух типов семейной дезорганизации, свойственно в семьях детей с типом А- полная адаптирован-

ность. Таких семей, в нашем исследовании, оказалось 53% (8,2% – отсутствие диагностируемых нарушений семейного воспитания, 23,8% – наличие одного нарушения, 21% – два признака). В семьях детей типа Б (30,5%) – частичная адаптированность – наблюдаются от шести до двух нарушений семейного воспитания. В них не встречаются типы негармоничного воспитания, однако, тип семейной дезорганизации характеризуется различными вариациями неустойчивых сочетаний нарушения процесса воспитания и психологических (личностных) проблем самих родителей, решаемых за счет ребенка. Дети типа В (15%) – неадаптированные – воспитываются, как правило, в семьях, характеризующихся отягощенным типом семейной дезорганизации (т.е. количество сочетаний нарушений от четырех до десяти).

Большую помощь, при экстернализации показателей нарушения семейного воспитания, нам оказали результаты проективного теста «Семейная социограмма». Анализ проводился по четырем критериям.

Первый критерий. Число членов семьи, попавших в площадь круга. В нашем исследовании он составил – 99%. На одном листе мать не изобразила своего ребенка. Вторым критерием был нами условно разделен на ряд признаков, каждый из которых получил количественную характеристику: «Я» больше других – 19%, «Я» меньше других – 17%, «Папа» больше других – 27%, «Дети» больше «Я» – 2%, «Дети» меньше «Я» и других членов семьи – 33%, «Все кружки одинаковые» – 58%.

Третий критерий разделен нами на ряд признаков, которые позволили установить следующее. 37,5% испытуемых располагают свой кружок в центре, что может свидетельствовать об эгоцентрической направленности личности. У 52% испытуемых результаты указывают на переживание эмоциональной отверженности. 20% испытуемых расположили в центре листа одного из членов семьи (в 10% случаев – это муж, а в остальных 10% – дети).

И, наконец, четвертый критерий, давший нам наибольшую информацию – дистанция между кружками. Признаками этого критерия мы избрали: «дифференцированное отношение к членам семьи», «опосредованное отношение к некоторым членам семьи», «слипание», «связь». По итогам констатирующего эксперимента стало возможным определить три модальности адаптированности детей младшего школьного возраста: тип А – полностью адаптированный, тип Б – частично адаптированный и тип В – неадаптированный. Было выявлено, что на каждый критерий, характеризующий процесс социально-психологической адаптации младших школьников значительное влияние оказывает семейное воспитание. Нарушения семейного воспитания способны приводить к нарушению эмоционального состояния ребенка, снижению самооценки, затруднениям в общении со взрослыми и сверстниками, и, как следствие, снижению социометрического статуса до «изгоя», «отверженного», «забытого». Все эти нарушения вызывают у ребенка тревожность, недоверие к себе, чувство незащищенности, и, как следствие – снижение самооценки, ее неадекватность, трудности в общении, сложности в налаживании взаимоотношений со сверстниками.

Таким образом, любые нарушения семейного воспитания, влияющие на адаптированность младших школьников требуют психологической помощи не только детям, но и родителям.

Список литературы:

1. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. -М.: Педагогика-Пресс, 1999. – 440 с.: ил.
2. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. – 2 изд. – Л.: ЛГУ, 1988. – 560 с.
3. Бадоева С.А. Социально-психологические проблемы адаптации и дезадаптации первокурсников. Дис...канд.псих.наук. – Ярославль, 1995. – 230 с.
4. Спиваковская А.С. Обоснование психологической коррекции неадекватности родительских позиций // Семья и формирование личности. – М., 1981. – С. 38-48.

ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ И ПРИЁМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ И ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Недорезова Дарья,

студентка 3 курса очной формы обучения

ОП Педагогика и методика начального обучения,

Ли Елена Дмитриевна,

канд. пед. наук, зав. кафедрой дошкольного и начального обучения, доцент,

Костанайский региональный университет им А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Қазіргі мектепте балалардың оқу сауаттылығын қалыптастыру проблемасы өткір түр, өйткені ол функционалдық сауаттылықтың базалық дағдысы болып табылады. Алайда, қазіргі балалар оқуды ұнатпайды және қаламайды. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық оқу қызметін ұйымдастырудың кейбір жолдары келтірілген.

Мақсаты: бастауыш мектепте оқитын балалар үшін шығармашылық тәсілдерді қолдана отырып, оқу процесін ұйымдастырудың тиімді әдістерін зерттеу.

Түйінді сөздер: шығармашылық қызмет, оқу қызметі, кіші мектеп оқушылары.

Аннотация

Актуальность. В современной школе остро стоит проблема формирования читательской грамотности детей, поскольку она является базовым умением функциональной грамотности. Однако, современные дети не любят и не хотят читать. В данной статье приводятся некоторые способы, позволяющие организовать творческую читательскую деятельность младших школьников.

Цель: изучение эффективных методов организации учебного процесса с использованием творческих подходов для детей учащихся в начальной школе.

Ключевые слова: творческая деятельность, читательская деятельность, младшие школьники.

Abstract

Relevance: In modern schools, the problem of forming children's reading literacy is acute, since it is the basic skill of functional literacy. However, modern children do not like and do not want to read. This article provides some ways to organize the creative reading activity of primary school students

Goal: the study of effective methods of organizing the educational process using creative approaches for children of primary school students.

Keywords: creative activity, reading activity, primary school students.

В нынешнее время вопросы модернизации и обновления системы образования в Республике Казахстан день ото дня становятся всё более актуальными. В связи с этим ежеминутно появляется вопрос о потребности развития функциональной грамотности школьников. Несмотря на глубокое изучение чтения, недостаточно развито формирование функциональной грамотности по отношению к чтению. По результатам PISA-2015 Казахстан занял пятьдесят второе место среди семидесяти двух стран [1]. К формам грамотности относятся: общая грамотность, компьютерная грамотность, информационная грамотность, коммуникативная грамотность, грамотность в изучении иностранных языков, бытовая грамотность, грамотность в чрезвычайных ситуациях, Общественно-политическая грамотность.

К функциональной грамотности относят:

- 1) основной уровень сформированности навыков чтения и письма;
- 2) нацеленность на решение бытовых вопросов;
- 3) поведение человека в какой-либо ситуации;

Двадцать первый век устроен на совершенствовании академического развития; научных достижений, информационных ресурсов и грамотность чтения представляется базовым умением функциональной грамотности. При этом следует научить работать с информацией, а уже потом давать сложный уровень, объединенный с творческим заданием.

Цель обучения нынешнего образования кардинально изменилась и обучение играет абсолютно другую роль. Раньше книга занимала всё свободное время и использовалась для саморазвития и свободного времяпрепровождения, то есть являлось увлечением, так как не было компьютерных технологий для нахождения информации людям требовалось огромное количество времени, что бы найти ответ на простой вопрос, прочитав гору новой информации. Для чего человек учится? Чтение-это желание человека найти в авторе или книге своего единомышленника. Многие образованные люди считают, что книга это источник для получения информации, а так же источник для уравновешивания психического состояния.

Психологический подход к чтению определил библиопсихологию как область науки, которая занимает важное место изучения учебной деятельности и ее основному этапу – мотивационно-побуждающему.

Исследователи отмечают, что внутренними мотивами любого читателя является представление о свойстве книг, которые соответствуют потребностям и интересам читателя [2, 3].

Чтение книг предполагает общение, состоящее из двух позиций: автора и читателя, который воспринимает и понимает текст автора. Языковая норма служит пониманию задуманного текста автора, поэтому в учебной деятельности нужно знать следующие характеристики:

1) правильность чтения, то есть знание букв, слов, их грамматического значения, умение верно говорить слова, предложения, тексты в точности с орфоэпической нормой русского языка;

2) осознанное восприятие автором информации, описанной в тексте-сведений, фактов, отношений, умение пользоваться знаниями норм языка, умение употреблять некоторые средства языка для понимания читателем авторских идей;

3) выразительность, то есть способность чувствовать: понимать с какой интонацией произносить, воспринимать и передавать эмоции и мысли героев произведений различных жанров;

4) свободная речь – это скорость понимания слов и предложений, которая позволяет повысить объем и количество читаемых текстов, обычно это происходит при частом перечитывании различных книг [4].

Установление учебной деятельности в младшем школьном возрасте считается основным компонентом формирования функциональной грамотности современного человека. От этих навыков зависит не только успех детей в школьных предметах, но и успех в выборе будущей профессии. Человеку требуется целая жизнь, что бы получить знания и быть грамотным человеком.

Казахстанские исследователи разработали проект «Казахстанская карта детского чтения», в котором обобщено научно-методическое развитие читательской грамотности, продемонстрирована совокупность образовательного процесса. Цель проекта – Развитие и повышение читательской грамотности как условие духовно-нравственного и умственного становления [5]. В рамках программы «Рухани жаңғыру» и концепции трехязычия в школе-лицее № 2 г. Костаная разработан проект «Учимся вместе». Привлечение детей к чтению художественной литературы считается одной из важнейших задач данного проекта. Совместное обучение – это, прежде всего, общение между сверстниками, так как это обучение помогает получить новую информацию о работе, задачей проекта считается ненавязчивое обучение. Этот проект позволил ученикам разных классов окунуться в мир литературы на трех языках, познакомиться с творчеством великих писателей и, самое главное, прочитать их произведения в оригинале. Для совместного чтения были выбраны следующие работы: «Счастливый принц» (О. Вайлд), «Рип Ван Винкль» (И. Вашингтон), «Кот в шляпе» (Доктор Сьюз) и стихи на английском языке. После запуска проекта «Читаем вместе» он стал ежегодной

традицией в школе-лицее.

Казахстан пересматривает содержание образования на основе результатов глобальных исследований. В настоящее время современные занятия грамотностью и литературным чтением по обновленной программе основываются на речевых действиях аудирования, говорения, чтения и письма.

Главным аспектом становления литературного творчества считается степень речевого становления детей начальных классов. Система критериального оценивания разрешает вместе с школьниками подбирать и создавать свои критерии для оценки творчества, так же создавать эксклюзивные работы, анализируя, синтезируя при сравнении. Так же благодаря критериальному оцениванию в процесс включаются знания по другим предметам, знания других наук и ситуации, которые происходят в жизни. В начальной школе ученик открывает для себя новые способности и идеи. Творчество-это совокупность качеств личности, необходимых для эффективного осуществления творческой деятельности, в ходе которой меняются явления, предметы, зрительные, сенсорные и ментальные образы; в субъективном смысле-это способность находить инновации, искать и получать оригинальные, оригинальные решения. Творческая работа по отношению к урокам литературного чтения – это работа детей над созданием новой творческой деятельности, проявлением различных эмоций при работе над речью.

Анализ и обобщение педагогического опыта позволил нам выделить эффективные способы и приемы организации творческой читательской деятельности.

Например, «Маркировка». Перед тем, как начать читать детям задают несколько мотивационных вопросов: почему я читаю этот текст? Далее применяем способ разметки: берём фломастеры, надеваем на страницу учебника файл, читаем и фломастером обозначаем информацию, которую считаем важной. После того, как отметили всё необходимое следует рассказать то, что отмечено маркером. Помимо того, что этот метод необходим при составлении плана, для этого необходимо абзацы подписать цифрами и исходя из отмеченной информации дать абзацу название. Прием «Выделяем существенные признаки». Знакомое школьникам понятие они определяют, перечисляя его признаки, среди которых есть существенные и несущественные. Например, при участии оркестра, праздничной атмосферы, костюмов и т. д. определение слова «бал» не имеет значения, так как есть случаи, когда присутствуют одни и те же знаки, но это явление нельзя назвать балом (например, оркестр играет на военном параде и т. д.), Важно определить выпускной вечер как «танцевальную вечеринку». Этот метод позволяет научиться отвлекаться от деталей и, самое главное отличать их.

«Реставрация текста». Произведение делится на две части: первая часть – предложения, вторая часть – абзацы. Школьникам необходимо составить текст из предложенных частей, что бы прослеживалась логика. Дети могут предложить несколько возможных соединений частей, которые будут считаться верными, если будет прослеживаться логика. Так же при необходимости школьники могут добавить в текст что-то своё. Для такого приёма чаще всего используют пословицы, разделяя их на две части.

В «Казахстанская карте детского чтения» предлагают отработать чтение, включающие следующие умения: делать выводы от полученной информации; научиться искать сведения, которые косвенно выражены в произведении; объяснять и объединять важные отрывки произведения; научиться оценивать произведение по следующим компонентам: форма и содержание текста, а так же его отдельных моментов. Умение правильно читать и понимать тексты-это способность, которая определяет подготовленность учащихся и их функциональную грамотность. При получении большого потока информации необходимо быстро, эффективно воспринимать, и обрабатывать информацию. Процесс формирования учебной и творческой активности, связан с обучением охватывающий длительный период обучения в учебном заведении.

Необходимо системно воздействовать на учащихся по различным направлениям:

одно из направлений это положительная мотивация; следующее направление это обучение работать в коллективе, предлагая свои идеи и улучшая их за счет командной работы; третье направление это связи различных предметов, в которых периодически есть схожая информация; и последнее направление- это проведение классных часов, консультаций, кружков и так далее.

Сейчас многие считают, что наступил век цифровизации и книги заменяются телевидением и компьютерами, но книга никогда не выйдет из моды. В них аккумулярованы знания человечества. Книги учат добру, справедливости, открывают красоту окружающего мира, прививают любовь к жизни, радость познания, она поможет развеять скуку и научить многому. Чтение положительно влияет на мозговую деятельность, развивает мышление, учит правильно говорить, правильно составлять предложения при разговоре.

По итогам изучения теории эффективных методов для улучшения чтения можно выявить следующую закономерность: при обучении чтению основное внимание должно быть уделено технологии формирования правильного вида учебной деятельности; необходимо сформировать грамотность чтения; критическое мышление в процессе чтения и письма повышает эффективность современных уроков литературного чтения.

Список литературы:

1 «Основные результаты международного исследования PISA – 2015», 2017 год: Национальный отчет/С. Ирсалиев, А. Култуманова, Е. Сабырұлы, М.Аманғазы – Астана: АО «Информационно-аналитический центр», 2017. –241с.

2 Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. 11.6. Мотивация читательской деятельности.// Вики Чтение. <https://psy.wikireading.ru/64976>

3 «Особенности формирования функциональной грамотности учащихся основной школы при освоении дисциплин общественно-гуманитарного цикла». Методическое пособие. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2013. – 40 с.

4 Фролова П.И. Формирование функциональной грамотности как основа развития учебно-познавательной компетентности студентов технического вуза в процессе изучения гуманитарных дисциплин // автореферат канд. диссер, Омск, 2008 г.

5 Казахстанская карта детского чтения в аспекте формирования функциональной грамотности школьников. Методическое пособие. – Астана. Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2013, -81с.

КОРРЕКЦИОННАЯ РАБОТА ПО РАЗВИТИЮ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗПР

Несипова Салтанат Амангельдыевна,
студентка 2 уск.курса, Дефектология,
Мнайдарова Светлана Сейтжановна,
доктор PhD, и.о. ассоциированного профессора
кафедры специального образования,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. Білім берудің жаңа жағдайында, интеграцияланған білім беру жағдайында, ақыл-ойының артта қалуының әр түрлі формасындағы оқушылар әдеттегідей дамып келе жатқан құрдастарымен бірге түзету мектептерінде емес, қарапайым жалпы білім беретін мектептерде оқығанда, олардың білім алуына сапалық тұрғыдан жаңа көзқарас қалыптасты. Мемлекеттік мектептерде мүмкіндігі шектеулі оқушылармен жұмыс кезінде мұғалімдер әдетте жекелендірілген және сараланған тәсілді қолданады. Мұғалімдер оқу материалдарын қайта қарау, қосымша жаттығулар мен тапсырмалар ұсыну, көбінесе көрнекі құралдарды, презентацияларды, видео және аудио материалдарды пайдалану арқылы оқу кемшіліктерін анықтауға

тырысады. Оқытудың белгілі бір кезеңдеріндегі мұндай оқыту әдістері, әрине, оң нәтиже береді.

Мақсаты. Психикалық дамуы кешіктірілген кіші оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту бойынша түзету жұмыстарын зерделеуді талдау.

Түйінді сөздер: сөйлеу, ойлау, талдау, сабақ, оқу.

Аннотация

Актуальность. В новом контексте образования, в контексте интегрированного образования, когда обучающиеся с различными формами задержки психического развития обучаются вместе со своими нормально развивающимися сверстниками в обычных общеобразовательных школах, а не в коррекционных школах, у них появляется качественно новый подход к своему обучению. При работе с обучающимися ОВЗ в государственных школах учителя обычно используют индивидуальный и дифференцированный подход. Учителя пытаются выявить пробелы в обучении обучающихся, переосмысливая учебный материал, предлагая дополнительные упражнения и задания и часто используя наглядные пособия, презентации, видео- и аудиоматериалы. Такие методы обучения на определенных этапах тренировок, безусловно, дают положительные результаты.

Цель. Анализ изучения коррекционной работы по развитию коммуникативных навыков у младших школьников с ЗПР.

Ключевые слова: речь, мышление, анализ, урок, обучение.

Abstract

Relevance. In the new context of education, in the context of integrated education, when students with various forms of mental retardation study together with their normally developing peers in ordinary general education schools, and not in correctional schools, they have a qualitatively new approach to their education. When working with students with disabilities in public schools, teachers usually take a personalized and differentiated approach. Teachers try to identify learning gaps by rethinking teaching material, offering additional exercises and assignments, and often using visual aids, presentations, video and audio materials. Such teaching methods at certain stages of training, of course, give positive results.

Goal. Analysis of the study of corrective work on the development of communicative skills in younger students with a delay in mental development.

Keywords: speech, thinking, analysis, lesson, learning.

Речь – главное богатство человечества, которое основано на передаче языковых основ, опыта общения множества поколений.

Благодаря речевой функции люди могут воспринимать и передавать неограниченное количество информации. Главное предназначение любого языка – закрепление за каждым словом определенного значения, обобщение определенных предметов или явлений в одном языковом символе.

Статистика показывает, что ежегодно увеличивается количество младших школьников, имеющих трудности формирования устной речи, коммуникативных навыков, которые влекут за собой особую группу последствий: нарушение письменной речи и чтения.

Для успешного усвоения школьного материала необходимо иметь навыки наблюдения и анализа, сформированные речевые умения и навыки, развитые когнитивные процессы. Это позволит обучающимся в дальнейшем стать успешными в учебной деятельности.

Критическое мышление – это один из видов интеллектуальной деятельности человека, который характеризуется высоким уровнем восприятия, понимания, объективности подхода к окружающему его информационному полю. [1, с. 50]

Если же первоклассник не имеет этих умений и навыков, он является неподготовленным к обучению в первом классе. Таких детей на сегодняшний день довольно много, и они относятся к группе академического риска. Практически нет ни одного первого класса, в котором не было бы подобных детей. Что ожидает таких детей?

Прежде всего, в начале учебного года психолог и логопед школы выявят причину и уровень несформированного речевых и психических навыков. Большинство детей этой группы так и будут испытывать трудности формирования учебных навыков в течение учебного года. При отсутствии положительной динамики, примерно в марте, специалистам школы (психологу, логопеду, учителю начальных классов) необходимо организовать процедуру прохождения учеником и его законным представителем ПМПК (психолого-медико-педагогической консультации) сначала школьного, а затем областного уровня.

Особенности речевого развития школьников с особыми нуждами и обусловленные ими затруднения в восприятии и продуцировании текста определяют необходимость выделения при изучении грамматических тем специальных направлений в работе по уточнению, а в отдельных случаях и по формированию речевых навыков и умений. [2, 23]

ПМПК, чаще всего, выносят рекомендации: обучение по программе с ЗПР, работа с психологом, работа с логопедом. А это означает, что такой ребенок придет во второй класс уже с рекомендациями ПМПК и специалисты школы должны оказать ему качественную помощь. Обычно, если набирается группа детей, с подобными рекомендациями, формируется класс КРО (коррекционно – развивающего обучения) и родителям предлагают перевести ребенка в данный класс. Если же родители пожелают продолжить обучение своего сына или дочери в сформированном в начале обучения классе, то такой класс становится инклюзивным, так как в нем будет обучаться один, двое или трое учащихся, по программе с ЗПР (задержкой психического развития).

Таким образом, на учителя начальных классов и специальных педагогов школы (дефектолога, логопеда) ложится ответственная задача: коррекция и развитие необходимых умений и навыков ученика, чтобы помочь ему стать успешным.

Проблема школьной неуспеваемости тесно связано с проблемой коррекции и развития, обучающихся с задержкой психического развития. Проведенные наблюдения указывают, что у обучающихся с задержкой психического развития отсутствуют интересы, игнорируют вопросы учителя и не включаются во время урока и т.д. Так как у них еще преобладает игровая деятельность и быстро устают, они еще не осознают роль ученика и не развита саморегуляция. Так же не могут работать самостоятельно и выражать свои просьбы о помощи, объективно оценивать выполненную работу.

У многих младших школьников с ЗПР отмечается замедленное развитие мыслительной деятельности. Это выражается в преобладании более простых мыслительных операций, в снижении уровня логичности и отвлеченности мышления, трудностях перехода к абстрактно-понятийным формам мышления. Однако в сравнении с умственно отсталыми у детей с ЗПР гораздо шире потенциальные возможности развития их познавательной деятельности, высших форм мышления. Правда, некоторые из них, как и умственно отсталые сверстники, затрудняются в установлении причинно-следственных зависимостей и обладают несовершенными способами обобщения. Недостаточный уровень мыслительной деятельности проявляется уже на ориентировочном этапе. Неумение ориентироваться в задании, анализировать его, обдумывать и планировать предстоящую деятельность становится причиной многочисленных ошибок. [3, с. 241]

Однако, если обучающиеся не овладевают необходимыми умениями и навыками в учебной деятельности, то, следовательно, и коммуникативными навыками учащиеся не смогут овладеть на достаточном уровне.

Коммуникативные навыки – освоенные способы владения языковыми средствами общения, необходимыми для успешного взаимодействия в социуме.

У обучающихся необходимо развивать следующие компоненты коммуникативных навыков: умение достигать желаемой коммуникативной цели; осуществлять основные речевые функции; вступать в общение и поддерживать его в соответствии с

ситуацией; использовать ситуативные нормы приветствия и прощания; выбирать жесты, мимику и эмоции в соответствии с ситуацией; взаимодействовать на уровне диалога.

Основными критериями оценки можно выделить достижение цели коммуникации, соблюдение этикетно-речевых (употребление обращений, мотивировок, сопровождающих формул и адекватность их употребления) и культурноречевых норм, использование паралингвистических и кинетических средств общения, способность поддержать разговор и инициативность в общении.

Этикетно-речевые навыки, а именно обращения, в речи должны использовать все обучающиеся класса. Этикетные формулы доступны детям, но частота использования при ЗПР у учащихся начальных классов находится на среднем уровне. Общение между детьми и педагогом должно происходить в доброжелательном тоне. В таком случае, инициативность в диалоге сможет проявить большинство учащихся. Часть участников, в ситуациях знакомства и просьбы, не смогут качественно выстроить диалог. Обучающимся с ЗПР, в начальных классах присущ разговорно-бытовой стиль речи, некоторые из них употребляют сленг. Достичь цели в активной и качественной коммуникации у обучающихся удастся не всегда.

Однако у них есть потенциальные возможности к освоению и развитию коммуникативных навыков, которые невозможно развить только в рамках предметного обучения.

Особого внимания требует формирование у ученика умений произвольной регуляции деятельности: заранее подготовить все необходимое к уроку, прочитать полностью задание прежде, чем приступить к его выполнению, проверить выполненное, работать в том темпе, в котором работает класс. Учитель помогает ученику ставить цель, удерживать ее на разных этапах учебного процесса, анализировать, что помогло ее достигнуть, что мешало. Важно убедить ученика, что поставленная цель достижима. Важную роль играет педагогическая работа учителя, направленная на формирование правильного отношения одноклассников к ученику с ЗПР. Важно поддерживать желание ребенка быть хорошим. Процедура оценки должна быть позитивной. [3, с.244-245]

Таким образом, на педагогов общеобразовательной школы возлагается особая миссия – развить и проводить эффективную коррекционную работу по развитию коммуникативных навыков у младших школьников с ЗПР, которая в дальнейшем будет способствовать успешному обучению.

Список литературы:

1. Козыбай А.К., Каимова Р.Т. Новые образовательные технологии: учебное пособие. – Астана: Фолиант, 2015. – 136 с.
2. Зикеева А.Г. Специальная педагогика: Развитие речи учащихся: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – 2-ое издание, иср., – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 200 с.
3. Богданова Т.Г., Гусейнова А.А., Назарова Н.М. и др. Педагогика инклюзивного образования: учебник. – М. : ИНФРА-М, 2017. – 335 с.

РОЛЬ ШКОЛЫ И СЕМЬИ В ВОСПИТАНИИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

Омарова Шнар Буркатовна,
учитель казахского языка и литературы,
КГУ «Общеобразовательная школа №27 отдела образования акимата г.Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области,
Конспаева Камал Сеиловна,
учитель биологии КГУ,
Паланская Надежда Александровна,
воспитатель,
Каленова Айгерим Сабыржанқызы,
учитель математики,
КГУ «Каменскуральская общеобразовательная школа
отдела образования Мендыкаринского района»
Управление образования акимата
Костанайской области, с.Каменскуральское

Аннотация

Жұмыстың өзектілігі оның оқушыларды тәрбиелеуде мектеп пен отбасының өзара әрекеттесу мәселесін шешуге бағытталғандығында. Табысты ата-ана болсын, мейлі әкесі болсын, тәрбие процесі туралы түсінікке ие болуы керек және педагогикалық ғылымның негізгі қағидаларын білуі керек. Ата-аналар баланы тәрбиелеу және оның тұлғасын дамыту мәселелері бойынша мамандардың практикалық және теориялық зерттеулерінен хабардар болуға тырысуы керек. Отбасында бала алғашқы өмірлік тәжірибені алады, алғашқы бақылаулар жасайды және әртүрлі жағдайларда өзін-өзі ұстауды үйренеді. Балаға біз үйрететін нәрсені нақты мысалдармен қамтамасыз ету өте маңызды, сондықтан ол ересектерде теория практикадан алшақтамайтынын көреді.

Бұл жұмыстың мақсаты: отбасылық тәрбие ұғымын, тәрбие беруде отбасы мен мектептің өзара әрекеттесуінің әдістері мен формаларын қарастыру.

Түйінді сөздер: ата-аналар, отбасы, мектеп, тәрбие.

Аннотация

Актуальность работы заключается в ее направленности на решение проблемы взаимодействия школы и семьи по воспитанию учащихся. Успешный родитель, будь то мать или отец должны иметь понятие о воспитательном процессе, знать основные принципы педагогической науки. Родителям необходимо стремиться быть в курсе практических и теоретических исследований специалистов по вопросам воспитания ребенка и развитие его личности. Именно в семье ребенок получает первый жизненный опыт, делает первые наблюдения и учится как себя вести в различных ситуациях. Очень важно, чтобы то, чему мы учим ребенка, подкреплялось конкретными примерами, чтобы он видел, что у взрослых теория не расходится с практикой.

Цель данной работы: рассмотреть понятие семейного воспитания, методы и формы взаимодействия семьи и школы в воспитании.

Ключевые слова: родители, семья, школа, воспитание.

Abstract

The relevance of the work lies in its focus on solving the problem of interaction between schools and families in the education of students. A successful parent, whether it is a mother or a father, must have an understanding of the educational process and know the basic principles of pedagogical science. Parents should strive to be aware of the practical and theoretical research of specialists on the child's upbringing and development of his personality. The child gets the first life experience in the family that, makes the first observations and learns how to behave in various situations. It is very important that what we teach the child is supported by concrete examples, so that he sees that in adults the theory does not diverge from practice.

The purpose of this work: to consider the concept of family education, methods and forms of interaction between the family and the school in education

Keywords: parents, family, school, education.

В родительском труде, как во всяком другом, возможны и ошибки, и сомнения, и временные неудачи, поражения, которые сменяются победами. Воспитание в семье – это та же жизнь, и наше поведение и даже наши чувства к детям сложны, изменчивы и противоречивы. К тому же родители не похожи друг на друга, как не похожи один на другого дети. Отношения с ребенком, так же как и с каждым человеком, глубоко индивидуальны и неповторимы [1, 78].

Например, если родители во всем совершенны, знают правильный ответ на любой вопрос, то в этом случае они вряд ли смогут осуществить самую главную родительскую задачу – воспитать в ребенке потребность к самостоятельному поиску, к познанию нового.

Родители составляют первую общественную среду ребенка. Личности родителей играют существеннейшую роль в жизни каждого человека. Не случайно, что к родителям, особенно к матери, мы мысленно обращаемся в тяжелую минуту жизни. Вместе с тем чувства, окрашивающие отношения ребенка и родителей, – это особые чувства, отличные от других эмоциональных связей. Специфика чувств, возникающих между детьми и родителями, определяется главным образом тем, что забота родителей необходима для поддержания самой жизни ребенка.

А нужда в родительской любви – поистине жизненно необходимая потребность маленького человеческого существа. Любовь каждого ребенка к своим родителям беспредельна, безусловна, безгранична. Причем если в первые годы жизни любовь к родителям обеспечивает собственную жизнь и безопасность, то по мере взросления родительская любовь все больше выполняет функцию поддержания и безопасности внутреннего, эмоционального и психологического мира человека. Родительская любовь – источник и гарантия благополучия человека, поддержания телесного и душевного здоровья.

Именно поэтому первой и основной задачей родителей является создание у ребенка уверенности в том, что его любят и о нем заботятся. Никогда, ни при каких условиях у ребенка не должно возникать сомнений в родительской любви. Самая естественная и самая необходимая из всех обязанностей родителей – это относиться к ребенку в любом возрасте любовно и внимательно. И, тем не менее, подчеркивание необходимости создания у ребенка уверенности в родительской любви диктуется рядом обстоятельств. Не так редки случаи, когда дети, повзрослев, расстаются с родителями. Расстаются в психологическом, душевном смысле, когда утрачиваются эмоциональные связи с самыми близкими людьми. Психологами доказано, что за трагедией подросткового алкоголизма и подростковой наркомании часто стоят не любящие своих детей родители. Главное требование к семейному воспитанию – это требование любви. Но здесь очень важно понимать, что необходимо не только любить ребенка и руководствоваться любовью в своих повседневных заботах по уходу за ним, в своих усилиях по его воспитанию. Необходимо, чтобы ребенок ощущал, чувствовал, понимал, был уверен, что его любят, был наполнен этим ощущением любви, какие бы сложности, столкновения и конфликты ни возникали в его отношениях с родителями или в отношении супругов друг с другом [2, 113].

Семья и школа выступают последними бастионами в великом и благородном деле реальной защиты подрастающих поколений. Они выступают теми сферами жизнедеятельности детей, подростков, молодежи, в которых должна формироваться подлинная человеческая культура и, в частности, культура межличностного общения, пронизанная идеями любви к людям, их уважением. Задача обеспечения сотрудничества школы и семьи приобретает глобальное значение. Эта задача приобретает особую актуальность, если учесть, что некоторые семьи полностью отстранились от воспитания детей, а другие, сохраняя за собой эту функцию, с заметной долей недоверия относятся к школе [5, 43].

По мнению педагогов наиболее распространенными проблемами в отношениях семьи, школы являются (в порядке значимости):

- безразличие к образованию детей и нежелание участвовать в школьных делах;
- чрезмерная занятость родителей материальными заботами, ведущая к сокращению времени внимания к воспитанию детей;
- низкий уровень доверия и даже негативное отношение к школьному воспитанию;
- низкий образовательный уровень родителей, как следствие, снижение культурных потребностей (в частности, в образовании) у них и у детей.

К сожалению, упрощение контактов семьи и школы немало затрудняет та тяжелая общая социально-экономическая обстановка, которая сложилась в обществе. В условиях углубления кризиса, негативно влияющего на состояние социокультурной среды, наблюдается разрушение семейных отношений, отчуждение детей и взрослых, родителей – от проблем детей, самоустранение от прямых родительских обязанностей, снижение общей культуры, элементарных этических норм. Все более заметными и ощутимыми становятся процессы деформации семьи. Это усугубляется отсутствием средств на организацию семейного досуга, на занятия физкультурой и спортом, оздоровлением детей.

В процессе коллективной творческой деятельности достаточно корректно и естественно осуществляется педагогическое воздействие школы на семью учащихся – непосредственное или опосредованное, через воспитанников и общественное мнение. Изучение особенностей воспитательного потенциала семей, оказание им квалифицированной психолого-педагогической помощи – на этой основе идет их сближение [4, 69].

Совместная работа школы и семьи по формированию культуры межличностного общения, пронизанной идеями гуманизма, должна составить органическую часть их сотрудничества

Процесс обучения в школе как в образовательно-воспитательном учреждении создает возможности для реализации учащимися активности в сферах познания, предметно-практической деятельности и спорта.

Школа, как социально-психологическая группа, будучи социальным пространством контактов ребят, создает возможности для реализации или активизации в сферах общения и игры, частично – в других сферах жизнедеятельности.

Основным инструментом, позволяющим повысить роль семьи в выполнении ее основных функций является социально-педагогическая работа. Социально-педагогическая работа, понимаемая в теории как работа по изменению, на практике способствует нормализации внутрисемейных отношений, снимает действие конфликтных структур, благодаря ему увеличивается воспитательный потенциал семьи.

Мера реализации этих возможностей связана во многом с тем, как интенсивно и с кем взаимодействует школьник. Многочисленные исследования показывают, что определенная часть учащихся не стремится к взаимодействию в школе как в группе, а другие, не находя в нем удовлетворения по разным причинам сводят его к минимуму [7, 150].

В школе дети приобретают жизненный опыт и знания, которые в большей части не вписываются во взаимодействие процесса обучения, оказываются не всегда пригодными для взаимодействия в группе. Часто полученные знания, опыт реальной жизни оказываются недостаточными для взаимодействия с окружающим миром. Формирование человека как личности требует от школы постоянного и сознательно организуемого совершенствования системы воспитания, преодоления застойных, традиционных, стихийно сложившихся форм. Такая практика преобразования сложившихся форм воспитания немислима без опоры на научно-теоретическое психологическое знание закономерностей развития ребенка в процессе онтогенеза, ибо без опоры на такое знание

существует опасность возникновения волюнтаристского, манипулятивного воздействия на процесс развития, искажения его подлинной человеческой природы, техницизм в подходе к человеку [6, 215].

Суть подлинно гуманистического отношения к воспитанию ребенка выражена в тезисе его активности как полноправного субъекта, а не объекта процесса воспитания. Собственная активность ребенка есть необходимое условие воспитательного процесса, но сама эта активность, формы ее проявления и, главное, уровень осуществления, определяющий ее результативность, должны быть сформированы, созданы у ребенка на основе исторически сложившихся образцов, однако не слепого их воспроизведения, а творческого использования.

Следовательно, важно так строить педагогический процесс, чтобы воспитатель руководил деятельностью ребенка, организуя его активное самовоспитание путем совершения самостоятельных и ответственных поступков. Педагог-воспитатель может и обязан помочь растущему человеку пройти этот – всегда уникальный и самостоятельный – путь морально-нравственного и социального развития. Начало обучения в школе – один из наиболее сложных и ответственных моментов в жизни детей, как в социально-психологическом, так и в физиологическом плане. Это не только новые условия жизни и деятельности человека – это новые контакты, новые отношения, новые обязанности. Изменяется вся жизнь ребенка: все подчиняется учебе, школе, школьным делам и заботам. Это очень напряженный период, прежде всего потому, что школа с первых же дней ставит перед учениками целый ряд задач, не связанных непосредственно с их опытом, требует максимальной мобилизации интеллектуальных и физических сил. Приспособление (адаптация) ребенка к школе происходит не сразу. Не день, не неделя требуется для того, чтобы освоиться в школе по-настоящему. Это довольно длительный процесс, связанный со значительным напряжением всех систем организма.

Учебно-воспитательный процесс – многогранное, структурно-сложное и внутренне противоречивое педагогическое явление, продукт взаимодействия и противостояния учащихся и учителей, воспитанников и воспитателей. Представление о нем требует постоянного уточнения, пересмотра некоторых его аспектов в соответствии с новыми вызовами, брошенным школьной практике переменами в обществе. Современная эффективная школа осуществляет направленную социализацию, целенаправленно содействует успешной адаптации молодежи. Говоря более конкретно, содействует осмыслению учащимися мира социальных отношений – основ конституционного строя, прав, свобод и ответственности человека и гражданина, закономерностей функционирования экономической системы, роли семьи в жизни общества и т.д. [8, 81].

Школа и семья, в сущности, сориентированы на решение единой для них задачи: социализацию личности, обогащение социального опыта школьников, учителей. При этом, влияя на социум и семью, школа не ограничивает свободу их самореализации, но создает благоприятные условия. Принципиально важно их взаимодействие, взаимовлияние, чтобы семья не оказалась лишь пассивным объектом благодетельных извне. Семья, пользуясь вниманием со стороны школы, общества, развивает и в них дух истинного гуманизма – веру в человеческие возможности, в положительный потенциал, который можно и нужно развивать, помогая им, у самих членов семьи [3, 22].

Эффективность взаимодействия семьи и социума в решающей мере зависит от школы, ее сотрудничества с другими социальными службами, ориентированы ли на поддержку семьи. Являясь одной из отраслей педагогической науки, социальная педагогика своеобразна тем, что имеет дело с людьми разных возрастов, а не только и даже не столько с детьми, хотя всех их объединяют общие условия семьи и ее социума. Ничто так не воспитывает взрослых, как их совместная деятельность с детьми. Комплексное исследование социальной работы школы с семьей позволило рассматривать

эту работу как социально-педагогическую систему, т.е. с позиции не только социально-демографической структуры, но и педагогической сущности; здесь важна интеграция обоих подходов.

Список литературы:

1. Азаров Ю.П. . «Семейная педагогика». М, 1985. – с.78.
2. Зацепин В.И. и др. Молодая семья. – Киев, 1991. – с.113.
3. Игошев К.Е., Минковский ГМ Семья, дети, школа. – М., 1989. – с.22.
4. Капралова Р.М. Работа классного руководителя с родителями. – М., 1980. – с.69.
5. Кулик Л.А. , Н.И. Берестов. «Семейное воспитание». – М, 1990. – с.43.
6. Мудрость воспитания: Книга для родителей – М., 1989. Нефедов В.И., Щербань Ю.Ю. – с.215.
7. Никитин В.П., Никитина Л.А. Мы, наши дети и внуки. – М., 1989. – с.150.
8. Отец в семье: Книга для родителей. – М., 1970. – с.81.
9. Соловейчик СМ. Педагогика для всех. – М., 1987. – с.95.
10. Сухомлинский В.А. Родительская педагогика. – М., 1977. – с.110.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Пряхин Евгений Александрович,
педагог-психолог,
Захарова Людмила Александровна,
педагог-психолог,

КГУ «Школа-гимназия №3 отдела образования г.Костанай»

Аннотация

Біздің мақаланың негізгі идеясы – пандемия уақытында қашықтық білім беру процесінде білім алушылар мен психолог арасындағы байланыс маңызды механизм болып саналады.

Түйінді сөздер: психологиялық-педагогикалық қолдау, қашықтықтан оқыту, студенттердің эмоционалдық жағдайы.

Аннотация

Ключевой идеей нашей статьи выступает неоспоримый факт, что в современных реалиях пандемии дистанционные формы взаимодействия между психологом и другими участниками образовательного процесса являются важными деталями единого механизма.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, дистанционное обучение, эмоциональное состояние учащихся.

Abstract

The key idea of our article is the indisputable fact that in the modern realities of a pandemic, remote forms of interaction between a psychologist and other participants in the educational process are important parts of a single mechanism.

Keywords: psychological and pedagogical support, distance learning, the emotional state of students.

В настоящее время во всем мире активно развиваются технологии дистанционного обучения (ДО), базирующиеся на создании интерактивных сред. Бурное развитие новых информационных технологий (НИТ) определяет необходимость и возможность более широкого использования ДО. Ведь ДО в своей основе предполагает возможность гибко реагировать на потребности общества и личности, по сути, является технологией личностно-ориентированного обучения.

В нашей стране развитию ДО способствуют: условия пандемии; новые требования населения к образовательной сфере; быстрое развитие компьютерной техники; интеграция в мировое образовательное пространство, характеризующееся значительной конкуренцией на рынке образовательных услуг.

Но при этом проблемы ДО в общеобразовательной школе раскрыты на сегодняшний день недостаточно, хотя им уделено внимание в исследованиях Н.Н. Абакумовой, А.В. Гаврилина, Дж. Даниэль, Н.В. Монахова, И.В. Роберт, Е.В. Хмельницкой [1; 2; 3; 4; 5], в которых вопросы развития ДО в общеобразовательной школе не являлись первостепенными.

Необходимость организации психолого-педагогического сопровождения в процессе реализации дистанционного обучения связана с тем, что все субъекты дистанционного обучения: учащиеся, педагоги, родители, начинающие работать (взаимодействовать) в Интернет, нередко сталкиваются с трудностями психологического порядка.

Психолого-педагогическое сопровождение в процессе дистанционного обучения это: *осознанный системный процесс взаимодействия субъектов дистанционного обучения в условиях информационно-образовательной среды, направленный на оказание психолого-педагогической помощи субъектам процесса дистанционного обучения в конструировании и реализации процесса дистанционного обучения.*

Одной из главных целей психолого-педагогического сопровождения дистанционного обучения в системе общего образования являются: обеспечение психологической комфортности всех субъектов дистанционного обучения.

Не секрет, что в связи с переходом на дистанционное обучение в общеобразовательных учреждениях, многие психологи столкнулись с вопросом, как правильно выстроить свою деятельность в период пандемии в режиме «Online». Для эффективного создания плана работы необходимо взвесить все «за» и «против», положительные и отрицательные стороны дистанционного формата работы психолога.

Исходя из нашей работы, хотелось бы отметить несколько основных положительных моментов: во-первых, организация и проведение Online-диагностики с участниками общеобразовательного процесса, но и есть небольшой минус, об этом будет сказано ниже;

во-вторых, более простую обработку, благодаря интернет ресурсам, ИКТ технологиям;

в-третьих, взаимодействие с родительской общественностью посредством доступных мессенджеров.

И последнее, доступность в общении и отсутствие барьеров при консультировании через социальные сети и мессенджеры: учащийся может изложить мысль в комфортной для него обстановке, не опасаясь, что его услышат или осудят (к сожалению, есть категории учащихся, которые опасаются, что их увидят заходящим в кабинет психолога), при этом многие могут обращаться за помощью в анонимном формате, не указывая свою личную страницу в социальной сети.

Из отрицательных моментов можно выделить следующие:

- сложность при проведении анкетирования и диагностических исследований заключается в полном отсутствии возможности наблюдения за учащимся в период диагностики.

- в большинстве случаев отсутствие зрительного контакта с учащимися, родителями;

- проблематично проводить коррекционные занятия, тренинги с учащимся (например, на сплочение коллектива);

- отсутствие наблюдения за учащимися, классом на уроках, переменах;

- усложняется мониторинг за эмоциональным состоянием учащихся (тяжело, но возможно);

- регресс социальных навыков;

Все эти моменты вносят свои коррективы в работу психолога. Исходя из вышесказанного делается вывод, что дистанционный формат работы, стоит развивать с точки зрения психологического просвещения и это можно реализовывать через

социальные сети, и информационные порталы. К примеру: оформление странички в интернете, видеоблога в YouTube или странички в Instagram. Благодаря данным методам, нам удастся успешно проводить множество мероприятий; осуществлять психологическое просвещение путем оформления постов и рекомендаций, попутно объединяя опыт с приглашенными специалистами из разных областей психологии для проведения совместных прямых эфиров.

А сейчас предлагаем ненадолго вернуться в период до введения дистанционного обучения. В процессе психолого-педагогического сопровождения обучающихся до дистанционного обучения мы пришли к заключению, что, если обучить школьников азам психологии, можно точно проводить профилактическую работу, так как подростки чаще склонны держать проблему в себе и обсуждать её со своими сверстниками и редко готовы обратиться за помощью к взрослым. Все это предшествовало тому, что нами была разработана программа обучения подростков основным навыкам психологии «Школа Юного Психолога», для оказания помощи своим сверстникам, в рамках которой участники программы выступают, своего рода, медиаторами в решении конфликтных ситуаций или же направляют конфликтеров к специалистам для оказания профессиональной помощи. С каждым годом работы программы, количество заинтересованных школьников увеличивается, соответственно, пропорционально уменьшается процент учащихся, находящихся в подавленном либо депрессивном состоянии, снижается количество конфликтных ситуаций. Более наглядно динамику эмоциональных состояний учащихся можно увидеть на рисунке.

Количество воспитанников кружка

Хотелось бы обратить внимание на то, что с 2016-2017 уч.года набор включал в себя исключительно учащихся 8-11 классов, так как этот возраст был более уязвим для игры «Синий кит», количество заинтересованных составило 28 человек. В следующем учебном году, большая часть участников выпустились из школы и не смогла продолжить занятия в кружке, в результате количество было снижено до 13, с 2018 уч.года в кружок набираются учащиеся 7-11 классов, и их количество стало расти до 18 и в настоящий момент их количество составляет 27 учеников.

Это позволяет нам сделать вывод о том, что программа кружка имеет положительную динамику и, самое главное, высокую результативность.

В настоящее время воспитанники кружка «Школа Юного психолога», не только обучаются и участвуют в тренинговых мероприятиях, но и сами могут проводить тренинговые упражнения в качестве волонтеров для своих одноклассников, а также оказать первоначальную помощь и рекомендовать обратиться к школьному психологу.

В рамках дистанционной работы в практическую деятельность кружка внесены коррективы и заключается они в:

- очных встречах при соблюдении санитарных норм,

- проведении онлайн конференций,
- обсуждении и разборе ситуаций в группе WhatsApp, Zoom,
- непосредственном консультировании учащихся. (посредством индивидуальных встреч и мессенджера WhatsApp).

В рамках реализации программы кружка школьники принимали участие в следующих научно-и практико-ориентированных мероприятиях.

- Тренинг – «Как повысить себе самооценку и уверенность в себе?».
- Участие в мероприятии «Основы медиации и навыки бесконфликтного общения в школьном коллективе».
- Круглый стол «Профилактика аутоагрессивного поведения подростков».
- Круглый стол «Неблагополучные дети: коррекция, реабилитация и другие формы работы».
- В рамках республиканской программы «Линия жизни», провели цикл тренинговых упражнений для детей, находящихся в ЦАН.

Подводя итог, хотелось бы отметить: одной из особенностей программы «Школа Юного Психолога» является, то что в сложные и чрезмерно насыщенные будни учащихся, кружок – это некая площадка для их самовыражения и релаксации. Для учащихся это один из способов взаимодействия друг с другом, т.к. многие из них идут сюда, в первую очередь, с целью решения своих внутренних зажимов, страхов, неуверенности, тревожности.

Программа кружка «Школа Юного Психолога» действует по сегодняшний день, в планах – дальнейшее развитие и расширение деятельности программы не только на уровне одной-двух школ, но также на городском уровне.

Список литературы:

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. – М: Наука, 1980. 335 с.
2. Гершунский Б.С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? // Педагогика. – 2001. – № 10. – С. 3-12.
3. Никандров Н.Д. На путях к гуманитарной педагогике // Сов. педагогика. 1990. – №1. – С.82-86.
4. Скаткин Л. К вопросу о методе проектов И На путях к новой школе. 1930. – №7. – С. 52 – 55.
5. Шамова Т.И., Третьяков П.И., Сенновский И.Б. О характерных чертах развития школы // Пед. образование и наука. 2001. – № 4. – С.4.6.

ЭТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА ШКОЛЬНИКОВ, КАК КОМПОНЕНТ ЛИЧНОСТНЫХ УМЕНИИ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

*Сакаев Аслан Нурунбаевич,
учитель физической культуры,
Анцупова Светлана Николаевна,
учитель физической культуры,
Бельгибаева Рауиля Салаватовна,
учитель физической культуры,
Сарамов Руслан Юрьевич,
учитель физической культуры,*

КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Өзектілігі: Дене шынықтыру денгейін арттыру проблемалары жақында ерекше өзектілікке ие болды. Бұл ең алдымен оның адам өмірінің сапасын жақсартудағы объективті рөлімен

байланысты. Дене шынықтырудың, денсаулықтың, белсенді ұзақ өмірдің даму деңгейі адам әлеуетін іске асырудың маңызды алғышарттары болып табылады және бүгінгі таңда әлеуметтік прогрестің жетекші критерийлері болып саналады.

Мақсаты: Оқушылардың дене тәрбиесінің мақсаты – жеке тұлғаның дене мәдениетін қалыптастыру және денсаулықты сақтау мен нығайту үшін дене шынықтыру мен спорттың әр түрлі құралдарын қолдана білу, психофизикалық дайындық және болашақ өмірге өзін-өзі дайындау, өмірге бейімделу үнемі өзгеріп отыратын қоғам.

Түйінді сөздер: мұғалім, тәжірибе, құзыреттілік, білім, мектеп, жалғастыру, білім, мақсат.

Аннотация

Актуальность: Проблемы повышения уровня физической культуры приобретают в последнее время особую актуальность. Это обусловлено прежде всего ее объективной ролью в повышении качества жизнедеятельности человека. Уровень развития физической культуры, здоровье, активное долголетие являются важнейшими предпосылками реализации человеческого потенциала и рассматриваются сегодня в ряду ведущих критериев социального прогресса.

Цель: Целью физического воспитания учеников является формирование физической культуры личности и способности направленного использования разнообразных средств физической культуры, и спорта для сохранения и укрепления здоровья, психофизической подготовки и самоподготовки к будущей жизни, адаптаций к постоянно изменяемому социуму.

Ключевые слова: учитель, опыт, компетентность, воспитание, школа, продолжение, образование, цель.

Abstract

Relevance: The problems of increasing the level of physical culture have recently acquired special relevance. This is primarily due to its objective role in improving the quality of human life. The level of development of physical culture, health, active longevity are the most important prerequisites for realizing human potential and are considered today among the leading criteria of social progress.

Goal: The goal of physical education of students is the formation of physical culture of the individual and the ability to use a variety of means of physical culture, and sports to preserve and strengthen health, psychophysical training and self-preparation for future life, adaptations to a constantly changing society.

Keywords: teacher, experience, competence, education, school, continuation, education, goal.

Этика (*греч. ethika: от ethos – нрав, обычай, характер, образ мысли*) – по сути, это философское исследование морали и нравственности.

Этика изучает проблемы, в том числе связанные с вопросами справедливости, должного. В нашем современном мире на сегодняшний день школа, как и всегда, имеет огромную роль в жизни ребенка, ведь многие азы поведения именно прививаются не только в семье но и воспитываются в школе, о чем некоторые родители и ученики позабыли [1].

Различают этику повседневную, спортивную, школьную и т. п. со своими принципами поведения.

Рассмотрим этику поведения на уроках физкультуры, взяв некоторые аспекты из спортивной этики, – подход к снаряду, обозначение начала выполнения композиции, обозначение конца выполнения композиции, контрольного упражнения. Необходимо научить учащихся, как подойти к снаряду (инвентарю, тренажеру) красиво, как обозначить то, что готов начать выполнять упражнение или закончить его. Можно применить правила поведения из гимнастики: подошел к снаряду (мату, тренажеру, гимнастической стенке) – поднял руку, вытянулся в струнку, слегка прогнулся, получил разрешение от учителя – поднятая рука – можно приступать к выполнению. После выполнения – легкий поклон, получил сигнал от учителя, что можно покинуть место выполнения упражнения, – можно идти садиться на место, подходит следующий ученик. Следует научить детей входить в зал, строиться, здороваться с учителем – это все этика поведения. Важно еще одно понятие – этикет.

Этикет (*от фр. etiquette – этикетка, надпись*) – нормы и правила, отражающие представления о должном поведении людей в обществе.

Отношения друг с другом.

Уважительное отношение друг к другу – это большая продуктивность урока, лучшая организация, возможность давать более сложные и интересные задания (это с практической точки зрения) и, конечно же, этическое развитие детей. В возникающих спорах, недопонимании между учениками учителю необходимо принимать участие, то есть помочь детям понять, где и у кого возможно неправильное восприятие ситуации, что лучше изменить, как можно понять то или иное действие другого человека. Ведь если раньше оценку действиям учеников давал только учитель, после перехода на обновленное содержание образования, ученик должен взаимодействовать на уроке со своими одноклассниками, давая объективную оценку того или иного действия выполняющего на уроке, поэтому надо следить за внутренними отношениями учеников на уроке, чтобы оценка была независимая и полностью соответствовала выполненному действию. Надо объяснить детям, что человека нельзя обидеть, человек может обидеться только сам. А все потому, что если мы понимаем причины, по которым другой человек действует, то мы будем понимать, почему он поступил, так или иначе. А когда мы научимся понимать друг друга, тогда и обиды исчезнут [2].

Отношение к зрителям.

В школе на уроках физкультуры совсем нечасто собираются зрители, но вот на соревнованиях, спортивных праздниках и т. п. зрителей порой бывает очень много. Нужно обратить внимание детей, что за кого бы ни болели зрители, они всегда должны уважать соперников. Дети должны понимать, что хоть их соревнования, может быть, и не равны по значимости чемпионатам мира, первенствам Казахстана, но они значимы для каждого конкретного участника, будь то зритель или сам игрок на данный момент. И каждый шаг, особенно негативный, потом надолго запомнится остальным. Соперник и его болельщики гораздо больше будут уважать того, кто ведет себя достойно, особенно при поражении. И вот тут очень важна роль учителя.

Задача учителя – постараться научить детей проявлять заботу друг о друге, уделять внимание всем ученикам в классе, не забывая никого, применять «волшебные» слова, уметь подбодрить друг друга, развивать в них терпимость к чужим привычкам, может быть, странностям.

Комментарии для учителей и учеников.

Отдельно хотелось бы выделить такой момент: даже во время обычного урока, во время проведения спортивных или подвижных игр учитель и ученики обязательно что-нибудь комментируют: действия соперников или соратников, соблюдение правил. Учитель всегда должен держать себя в рамках, его комментарии не должны иметь грубый или неприятный характер, они должны быть по делу, но сказано надо так, чтобы ребенок не подумал, что его унизили или оскорбили, а подумал бы о том, что он получил добрый и правильный совет. Учитель обычно хорошо знает своих учеников и понимает, кому, когда и в какой ситуации можно сделать чуть более резкое замечание, а кто после такого замечания сможет только сидеть на скамейке, приходя в себя. Это довольно тонкий момент, и его необходимо стараться удерживать под контролем. Ученикам это сделать сложнее. Стоит игроку случайно забить гол своей команде, как все начинают или потешаться над ним, либо говорить, какой он плохой и что же он натворил. Вот в такие моменты игру или выполнение упражнения следует остановить и обсудить ситуацию.

Дети должны понимать, что, во-первых, ошибки может совершать каждый, нужно только научиться делать из своих ошибок выводы, чтобы в дальнейшем их не повторять; а во-вторых, каждая ошибка – это, в большинстве своем, ошибка всего коллектива, а не только конкретного человека. Значит, ему не помогли, не настроили, не подсказали, оставив все на самотек. Когда дети это поймут, то споров и обвинений в адрес друг друга станет заметно меньше, хотя совсем избавиться от них будет очень и очень сложно.

Комментарии для родителей.

Родитель никогда не должен ронять авторитет учителя в глазах ребенка. Как только ребенок потеряет доверие к учителю, тот больше ничему научить ребенка не сможет. То же самое равносильно и наоборот: учитель никогда не должен ронять авторитет родителей в лице ребенка. Даже если что-то идет не так, даже если мы считаем, что противоположная сторона неправа, мы должны держать себя в руках и объяснять ребенку, почему дело происходит так, а не иначе. Если есть серьезные разногласия, лучше поговорить с родителем/учителем, а не перекладывать бремя сомнений на ребенка [3].

В свете последних изменений в системе образования Казахстана, ученик должен реализовываться на уроке, искать пути решения, он должен быть исследователем и в первую очередь, соревноваться сам с собой, со своими результатами, постоянно стараясь их улучшить, а уж во вторую – с другими детьми. Приучив ребенка самосовершенствоваться, мы поможем ему на всю жизнь закрепить эту способность, которую он потом будет применять в самых разных областях. Научив ребенка только соревноваться, мы вырастим эгоистичного, сталкивающего всех со своего пути одиночника, которому до чувств и мнения других людей нет никакого дела.

Ко всем словам, которые мы произносим, занимаясь или просто общаясь с детьми, надо подходить осторожно, обязательно обращая внимание на содержание предлагаемого текста. Ведь все, что произносится, дети могут запоминать и интерпретировать не всегда так, как предполагалось взрослыми, а по закону «О статусе педагога» принимается, возникает много проблем с не правильно донесенной информацией от ребенка, которую родитель воспринимает за правду и возникает конфликт, который не решается на уровне администрации как должно быть, а несет за собой потерю авторитета учителя.

Главное донести до ребенка – кто такой учитель, и быть примером для подражания, ведь авторитет учителя это огромная заслуга, которая появляется не сразу.

Список литературы:

1. Зоя Александрова, Светлана Кондратьева. Профессиональная этика. – МПГУ, 2016, – 53с.
2. Патрикеев А. Ю. Формирование личностных и регулятивных умений на уроках физической культуры. 1-11 классы. – Учитель, 2015, – 69с.
3. Гусейнов А. А. ЭТИКА: образовательный ресурсный центр. ЭТИЧЕСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ. Москва: Издательство Юрайт, 2018. – 460 с.

ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИИ ПСИХОКОНСУЛЬТИРОВАНИЯ КАК ТЕХНОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ ТОЛЕРАНТНОСТИ И ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЛИЧНОСТИ

Саркисян Шушаник Вагановна,
канд. психол. наук, профессор,
Демисенова Шнар Сапаровна,
канд. пед. наук, ассоциированный профессор,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова,
Аманова Жанат Сапаровна,
преподаватель, Костанайский политехнический высший колледж,
г.Костанай

Аннотация

Мақалада этникалық қатынастар саласында кеңес беру ролі, оның ерекшеліктері және кеңес берушіге қойылатын талаптармен байланысты мәселелер қарастырылады. Этникалық қатынастар мәселелері бойынша кеңес берудің өзекті мәселелері талданды. Теориялық шолу негізінде кеңес берушілерге практикалық ұсыныстар берілді.

Қостанай облысындағы Қазақстан халқы Ассамблеясы Аналар Кеңесімен ұйымдастырылған психологиялық кеңес беру тәжірибесі жинақталды. Кеңес беруде әртүрлі сауалдар талдауға алынды. Осындай тәжірибені енгізу мәселелері мен оның болашағы баяндалды.

Түйінді сөздер: психологиялық кеңес беру, толеранттылық, этномәдени құзыреттілік.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы, связанные с тем какова роль, особенности психоконсультирования в области этнических отношений и каковы требования к самому консультанту.

Проанализированы актуальные проблемы консультирования по проблемам этнических отношений. На основе теоретического обзора перечислены практические рекомендации консультантам.

Обобщен опыт проведения психологических консультаций, инициированный и организованный Советом Матерей Ассамблеи народа Казахстана Костанайской области. Проанализированы наиболее типичные запросы на консультирование. Описаны проблемы и перспективы внедрения подобной практики.

Ключевые слова: психологическое консультирование, толерантность, этнокультурная компетентность.

Abstract

The article considers the issues related to the role, features of counseling in the field of ethnic relations and the requirements for the consultant himself.

The actual problems of counseling on the problems of ethnic relations are analyzed. Practical recommendations for consultants based on a theoretical overview, are listed.

The experience of psychological consultations initiated and organized by the Council of Mothers to the Assembly of the People of Kazakhstan Kostanay's region has been summarized. The most typical requests for consulting are analyzed. The problems and prospects of implementation such a practice are described.

Key words: psychological counseling, tolerance, ethnocultural competence.

При формировании толерантности и этнокультурной компетентности важно учитывать роль такого вида помощи как психоконсультирование.

Идея организации психоконсультационной помощи на базе Дома Дружбы Ассамблеи народа Казахстана Костанайской области принадлежит Совету матерей. Данная статья посвящена обобщению опыта организации и осуществления психоконсультационной помощи клиентам по проблемам в области этнических и межэтнических отношений и каковы требования к самому консультанту.

Перед тем как перейти к осуществлению идеи о организации психоконсультационной помощи в области этических и межэтнических отношений в мы обратились к исследованию этой проблематики в научной литературе.

На становление консультирования в области этнических отношений особое влияние оказала модель Д. Сью и др. В этой модели культурные навыки психолога-консультанта определяются тремя направлениям: сформированностью личностных представлений и социальных установок в отношении этнокультурно отличающегося клиента; знаниями о культурной диверсификации; способностями применения культурно адекватных приемов и техник интервенции [1, с.98].

В научной литературе описано выделение этического и эмического подходов в мультикультурном консультировании, а также дебаты относительно эффективности и культурной адекватности каждого из них.

Сторонники этического подхода считают существующие психологические теории и приемы достаточно проработанными и имеющими универсальную применимость к различным этническим группам. Например, Ч. Паттерсон утверждает, что клиентоцентрированный подход соответствует по содержанию всем необходимым и достаточным составляющим для осуществления эффективного консультирования любого клиента, независимо от его этнической принадлежности [1, с.99; 2].

Сторонники эмического подхода, в свою очередь, утверждают, что потребности каждого клиента в психологическом консультировании уникальны, а психологические

запросы клиентов обусловлены их этнической культурой. Дж. Воль отмечает, что консультант должен стремиться к конгруэнтности конкретному этническому кругу клиентов, или тому кругу острых проблем существующих в данной этнической группе, или вообще в этнических группах [1, с.101; 2].

Современные исследователи этнокультурных особенностей психологического консультирования считают, что достигнуть взаимопонимания между консультантом и клиентом возможно в процессе сближения ценностно-смысловых установок субъектов, их моделей общения и способов осмысления себя и мира. Построение диалога с соотношением с этими компонентами взаимодействия и могут гармонично, обуславливать продуктивность, эффективность помогающего контакта [2; 3].

Основной «мишенью» консультационной работы в области развития толерантности и этнокультурной компетентности личности является формирование позитивной этнической идентичности, так как связь между позитивной этнической идентичностью и толерантностью, этнокультурной компетентностью личности – это факт. Это неоднократно находило свое эмпирическое подтверждение в современной этнопсихологической и этнопедагогической науке. Формирование позитивной этнической идентичности является важнейшим условием внутренней гармонии и хорошего психологического самочувствия. Однако потребность в позитивной этнической идентичности нередко остается нереализованной, наиболее частой причиной этого является переживание различных форм дискриминации и подавления по признаку расы или этничности. Подобный негативный опыт может приводить к трансформации этнической идентичности. Происходит это под влиянием действия механизмов психологической защиты, например, либо человек пытается снизить значимость этой характеристики, либо трансформация идет в сторону повышения ценности собственной этничности, вплоть до формирования национального фанатизма и нетерпимости к представителям иных этнических групп. В любом случае, нарушается связь между позитивной этнической идентичностью и толерантностью, этнокультурной компетентностью личности. Содержанием психологической работы в данном случае является, прежде всего, проработка негативных чувств, связанных с переживанием опыта дискриминации по признаку этничности или расы.

Учет этнопсихологических особенностей человека необходим при психологическом консультировании по поводу иных личностных проблем, на первый взгляд не имеющих непосредственного отношения к этничности. Например, работая с клиентом в любом случае важно учитывать его культурно-специфичные ценности, увидеть ситуацию в рамках этнической картины мира данного конкретного клиента.

Множество факторов определяет эффективность консультирования зависит от, важнейшим среди них является способность консультанта и клиента к взаимопониманию и установлению отношений. Считается, что в контакт, как правило, легче установить, в том случае, когда клиент и консультант близки по возрасту, культурной принадлежности, наличию физических ограничений или инвалидности, уровню образования, этнической принадлежности, языку, полу, расовой и религиозной принадлежности, физическим данным, сексуальной ориентации и социально-экономическому статусу. Подобного сходства на практике редко встретишь, поэтому важно проявление со стороны консультанта особой чуткости по отношению к происхождению и особым потребностям своих клиентов и соответственно, настрой консультанта на ценности, склонности и способности клиента. Понимание и умение успешно работать с «другими», с одной стороны, приходят по мере самопознания («изнутри-наружу»), а с другой стороны, по мере познания других («извне-вовнутрь»). Главное – не допускать чтобы имеющиеся различия консультанта и клиента отрицательно сказались на самом процессе консультирования. «Культурно нейтрального консультирования не существует» [3, с. 135; 4].

На процесс консультирования клиентов, относящихся к разным этническим и культурным группам, может повлиять множество факторов, среди которых распространено: понимание и не учет личностных, образовательных, возрастных, религиозных, социально-экономических особенностей своих клиента, его опыта столкновения с национализмом, расизмом. Осознание и отслеживание перечисленных факторов особенно важно для консультантов не разделяющих культурные традиции клиента. Одним из вариантов систематического учета многообразия культуральных влияний в консультировании является Адресная (ADDRESSING) модель (Hayes). Эта модель является транскультурно-специфической, то есть «придает большое значение знанию культурной специфики каждой из групп», но в то же время учитывает широкий круг факторов, присущих многим культурам [3, с. 136].

Основной целью консультанта-профессионала должно стать стремление к максимальной компетентности в области культурных различий (для эффективной работы с представителями различных культур) и культурная нацеленность (уметь разбираться в индивидуальных различиях внутри каждой культуры). Потребность в таких образовательных мерах удерживается на высоком уровне, потому как, по мнению множества специалистов, минимальные сведения по мультикультуральному консультированию полученные в процессе профессионального обучения являются недостаточными [3, с.140]. Это первая проблема культурно изолированного («инкапсулированного») консультанта (по Джилберт Ренн), игнорирующего культурные различия и исходящего в своей работе из ошибочного предположения, что теории и методы являются в равной степени применимыми для консультирования всех людей [3, с. 139].

Вторая проблема мультикультурального консультирования – заключается в чувствительности к культурным различиям вообще и к особенностям каждой конкретной культуры, в частности. Педерсен считает, что для консультантов весьма важно быть восприимчивым к трем аспектам культуры: познания, убеждения и навыки. Подобная чувствительность происходит из понимания культуры на многих уровнях. Чтобы помочь консультантам достичь более глубокого понимания культур вообще, Педерсен разработал триадную модель помощи (т.е. в сессии консультирования участвуют три человека). Вот четыре составляющие этой модели: «формулирование проблемы с точки зрения культурной принадлежности клиента; предвидение противодействия культурно отличающегося клиента; смягчение оборонительной установки исходя из анализа собственной оборонительной реакции в процессе учебы; приобретение навыков восстановления для выхода из проблемной ситуации при работе с консультантом, принадлежащим к другой культурной группе». В этой модели антиконсультант, действующий по принципу *alterego* и преднамеренно пытающийся выступать разрушителем, работает вместе с консультантом и клиентом в сессии, записывающейся на видео. Взаимодействие и обратная связь, образующиеся в этом процессе, содействуют преодолению барьеров и способствуют развитию навыков понимания и чувствительности консультанта [3, с. 140; 4].

Другую модель, помогающую понимать специфику отдельных культур, создали Нвачука и Иви. Они предлагают консультантам, прежде чем пытаться адаптировать теорию для работы с определенным клиентом, исследовать культуру и декларируемые в ней ценности. Исходным пунктом в достижении этой цели является просмотр научно-популярных фильмов, посвященных культурным особенностям определенных групп. Пинтеритс и Аткинсон приводят перечень фильмов, которые могут помочь консультантам понять особенности различных культур и ощутить, как бы изнутри проблемы этих культур [3, с. 141].

Консультанты, получавшие знания и обучавшиеся, находясь внутри культурной системы, вероятнее всего будут эффективнее смогут оказывать помощь представителям данной культурной группы. Данные консультанты принимают или разделяют специфич-

ку мировоззрения клиентов и подбирают наиболее подходящие способы вмешательства, без потери ощущения личностной целостности. Такой вид культурной сенситивности требует «активного участия со стороны практикующего специалиста», включая самопознание [3, с. 141; 4].

Другим источником трудностей представляются формы невербального поведения, которые имеют соответствующую этническую специфику и возможно могут быть непонятны не знакомым с ними людям [3, с. 141].

Третьей проблемной областью в работе с представителями других культур является расизм, как предвзятое отношение, выражаемое явно или неявно, связанное с реальными или воображаемыми различиями в физическом и психологическом облике людей, унижающий всех, кто оказался причастным к подобного рода отношениям, является, одной из форм проявления страха, невежества. Следующей трудностью в мультикультуральном консультировании связывают с «окультуриванием» – «процессом, в котором группа людей отказывается от старых стереотипов и принимает новые». В связи с чем, актуальным является выяснение принадлежности клиента из какой он области культурного континуума, для обеспечения его адекватного обслуживания [3, с. 141].

Четвертой проблемой мультикультурального консультирования является обеспечение эффективного консультирования, независимости от культурных различий. Д. Сью выделяет в эффективном кросскультурном консультировании 5 принципов. Консультанты должны:

- признать, факт того, что ценности и убеждения, разделяемые представителями другой культуры, являются допустимыми и желательными в человеческом поведении. Необходимо реализовывать данное понимание адекватных этому чувствам и поведению;

- разобраться в особенностях различных подходов, теорий и традиций консультирования, относящихся к культурным и родовым различиям. Нет таких методов консультирования, свободных в полной мере от особенностей культуры;

- понимание социально-политической среды, влияющей на обыденную жизнь представителей данного этноса. Личность является продуктом среды проживания;

- понимание точки зрения своих клиентов и не придавать сомнению ее легитимность;

- использование широкого разнообразия умений в процессе консультирования и применения особенных методов консультирования с людьми со специфическим образом жизни и опытом, т.е. стараться остаться в практике консультирования настоящими эклектиками [3, с. 143].

Далее мы перешли к анализу требований, предъявляемых к психоконсультанту по этническим и межэтническим проблемам. Мы пришли к выводу, что для успешной работы консультантов с принадлежащими к другой культуре клиентами, им необходимо выявлять, анализировать и корректно преодолевать перечисленные выше трудности мультикультурального консультирования.

Кроме общих принципов работы с клиентами различной культурной принадлежности, консультанты должны учитывать отдельные особенности работы с культурными группами. Консультант понимает, что каждый индивид, каждый сеанс консультирования, уникален. Существуют, по-видимому, и более значимые внутригрупповые различия, чем межгрупповые различия между представителями отдельных культурных традиций. Следовательно, компетентность в аспекте культурной традиции является первой ступенью на пути к успешной работе в качестве консультанта. Консультанты должны тщательно изучать не только самих клиентов, особенности их проблем, но и самих себя. Самоизучение открывает возможности проработки своих личных проблем в области этнических отношений. К примеру, консультанты, принадлежащие к культур-

ному меньшинству, должны осознавать, что они могут быть подвержены к сознательной или подсознательной «исторической враждебности» по отношению к представителям культурного большинства. А консультанты, принадлежащие к культурному большинству, могут быть подвержены убеждению или придерживаться убеждения собственного превосходства и праве на привилегированное положение. Обе описанные установки являются нездоровыми и непродуктивными [3, с. 153; 5].

На основании выделенных особенностей психоконсультирования в области этнических и межэтнических отношений и требований, предъявляемых к психоконсультационному процессу, самому психоконсультанту, нами был составлен опросник для отбора волонтеров из числа практических психологов г.Костаная.

Часто специалисты сферы межкультурных контактов сталкиваются с необходимостью осознанного выбора одной из двух возможностей: удобный и не требующий лишних усилий монокультурализм (этноцентризм) или обращенный ко всему культурному разнообразию мультикультурализм. Разработанный нами опросник позволил выявить приверженность практических психологов к мультикультурализму и установку на учет этнических особенностей клиентов. В качестве примеров рабочих вопросов опросника можно привести следующие вопросы: «Как Вы считаете, какими качествами должен обладать успешный консультант в области этнических отношений?», «Составьте портрет идеального педагога-психолога в области этнических отношений.», «Какие психологические проблемы может вызвать работа с клиентами (например, вынужденными мигрантами, этническими меньшинствами) у самого консультанта?», «Приведите примеры интолерантных высказываний клиента, определяющие задачи взаимодействия с психологом.» и др.

К деятельности были приглашены в рамках волонтерской деятельности практикующие психологи Ассоциации практикующих психологов, преподаватели психологии Костанайского государственного педагогического университета им. У.Султангазина и Костанайского государственного университета им. А.Битурсьнова. Прием психологи вели в вечернее время. Объявление о возможности получить бесплатную психологическую помощь было размещено на официальном сайте Дома Дружбы kostdom.kz, а также в социальных сетях. Перейдем к описанию изученного нами опыта психоконсультирования в Доме Дружбы Ассамблеи народа Казахстана Костанайской области.

Анализируя запросы на получение психологической помощи в рамках этнического и межэтнического консультирования можно увидеть, что часто люди, обращающиеся к педагогу-психологу, психологу не всегда определенно и точно способны описать суть своей проблемы. Личностные, семейные или профессиональные проблемы могут быть так сложно переплетены между собой, что разобраться в них и помочь их решить может только профессионально подготовленный консультант.

Особое внимание требует консультирование по вопросам проблем в межэтнических отношениях, столкновения с интолерантными установками и негативными этническими стереотипами. Наиболее часто встречающейся проблемой выступали проблемы принятия межэтнических браков близких родственников, болезненной темой выступали также проблемы связанные с разрушением семьи в результате несогласованности установок на семейный уклад представителей традиционных и эгалитарных семей внутри одной этнической группы, так же это разногласия по вопросам воспитания детей и внуков в рамках традиционных этнических ценностей. Редкими жалобами были обращения по поводу проблемы конфликта поколений относительно владения родным языком этноса. За весь период проведения психоконсультаций не зафиксировано обращений клиентов по поводу переживания негативных эмоций, связанных дискриминацией по расовой или этнической принадлежности. Так же не поступало запросов на избавление от последствий ущемления по этническому или языковому

признаку на рабочем месте или по месту обучения.

Считаем, что описанный нами опыт является одним из вариантов внедрения психоконсультирования, как одной из технологий формирования толерантности и этнокультурной компетентности личности. Данной публикацией мы пытаемся достичь взаимобмена идеями с профессиональным сообществом. А также разделяем мнение К. Б. Жарикбаева, С.М. Джакупова, Мухтаровой Ш.М., Н.А. Логинова, Ж.И. Намазбаевой, К.Ж. Кажакметовой. и многих др. казахстанских ученых о том, что формирование толерантности и этнокультурной компетентности личности казахстанцев возможно достичь через систему образовательных институтов (детсад, школа, лицей, колледж, вуз), т. е. на всех этапах получения образования [6, с. 271; 7]. В качестве перспективы считаем важным проработку вопроса по подготовке гуманитарных технологов в области этнических отношений для системы образования, из числа будущих психологов, педагогов-психологов, а также педагогов.

Список литературы:

1. Замогильный С.И. Психотерапевтическая поддержка адаптации трудовых и этнических мигрантов с позиций мультикультурализма // *Фундаментальные исследования*. – 2011. – № 8-1. – С. 98-102.
2. Минигалиева (Арпентьева) М. Р. Взаимопонимание в психологическом консультировании: этнокультурные особенности и стратегии // *Вестник Костромского государственного университета*. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. 2014. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vzaimoponimanie-v-psihologicheskom-konsultirovanii-etnokulturnye-osobennosti-i-strategii> (дата обращения: 17.04.2020).
3. Хрестоматия по психологическому консультированию / – Алматы :Қазақ университеті, 2004. – 367 с.
4. Психологическое консультирование: системные исследования и феноменологические описания: монография / Мацкевич, И. К., – Усть-Каменогорск : Изд-во ВКГУ им. С. Аманжолова, 2012.
5. Кертаева, Г. М., Коучинг – новое направление психологического консультирования руководителей коммерческих компаний / Кертаева, Г. М. Жакупова, Д. М. // *Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті Хабаршысы* = *Вестник Евразийский Национальный Университет им. Л. Н. Гумилева*. – 2013. – № 3 (94).
6. Жарикбаев К.Б. Психологическая наука Казахстана в XX веке: рекомендовано в качестве учебника для студентов высших учебных заведений. – Алматы: Издательство «Эверо», 2011, – 429 с.
7. Таженова, И. А., Психологическая служба в современном образовании / Таженова, И. А. // *Қазақстанның ғылыми әлемі* = *Научный мир Казахстана*. – 2012. – № 6. – С. 207-209.

РАЗВИТИЕ РЕЧИ И МЫШЛЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Севостьянова Светлана Сергеевна,
канд. мед. наук, доцент кафедры специального образования,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова,
Бродельщикова Людмила Евгеньевна,
учитель начальных классов,

ГУ «Средняя школа №21 отдела образования акимата города Костаная»

Аннотация

Өзектілігі мақала бастауыш сынып оқушыларының білім беру процесінің сапасын арттыру қажеттілігіне негізделген.

Мақсаты -Синквейн, Даймонд, Диамант стратегияларын және сөйлеу мен ойлауды дамыту үшін бастауыш сыныптарда орыс тіліндегі жұмыс дәптерлерінің мазмұнын қолдану мүмкіндіктерін көрсетеді.

Түйінді сөздер: даму, сөйлеу, ойлау, стратегия, жұмыс дәптері.

Аннотация

Актуальность статьи обусловлена необходимостью повышения качества образовательного процесса у учащихся начальных классов.

Цель статьи – показать возможности применения стратегий «Синквейн», «Даймонд», «Диаманта» и содержания рабочих тетрадей по русскому языку в начальных классах для развития речи и мышления.

Ключевые слова: развитие, речь, мышление, стратегии, рабочая тетрадь.

Abstract

Relevance the article is based on the need to improve the quality of the educational process in primary school students.

Goal- to show the possibilities of using the strategies "Cinquain", "Diamond", "Diamond" and the content of workbooks in the Russian language in primary classes for the development of speech and thinking.

Keywords: development, speech, thinking, strategies, workbook.

На современном этапе развития общества образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан –2050», где немаловажную роль играет совершенствование системы образования [1, с.5]. На заседании Совета безопасности Назарбаев Н.А. подчеркнул, что образование должно стать нашей национальной идеей на ближайшее десятилетие [2]. Общество заинтересовано в выпускниках с развитыми познавательными потребностями, нацеленных на саморазвитие и самореализацию, умеющих оперировать полученными знаниями, ориентироваться в современном информационном пространстве, продуктивно работать, эффективно сотрудничать, адекватно оценивать себя и свои достижения. Подготовку таких личностей надо начинать в начальной школе.

Цель начального образования – создание условий для развития индивидуальных способностей каждого в области чтения, письма, счета, теоретического мышления, навыков самоконтроля, культуры поведения, творческих способностей, здорового образа жизни и формирования личности, национальных ценностей. Одним из направлений в начальной школе является развитие познавательно-языковой и коммуникативно-речевой компетенций младших школьников. Именно языковое образование обеспечивает процесс и результат познавательной деятельности, направленной не только на овладение языком и речью, но и на саморазвитие и становление ученика как личности. В связи с этим, необходимо внедрение в образовательный процесс таких приемов обучения, которые помогут детям овладеть определенными знаниями, умениями и навыками в той или иной сфере деятельности, и развивать их речь и мышление.

Известно, что обладание языком, запасом слов и грамматических форм создает предпосылку для развития мышления. Речь шлифует мысль, совершенствует ее, развивает мышление. Развитие речи и мышления успешно можно проводить на разных уроках, но более благоприятными являются уроки русского языка и литературного чтения, где учитель, используя системный подход к обучению, например, письму, будет тем самым способствовать развитию речи и мышления. К основным преимуществам системного подхода к письму можно отнести, прежде всего, глубокие изменения в интеллектуальном развитии, пополнение словарного запаса, лучшее использование языка. В рамках системного подхода учитель с помощью новых технологий согласует свои приёмы и методы работы с познавательными интересами школьника.

Творчески работающие учителя постоянно находятся в поиске новых технологий обучения, создают новые или изменяют и дополняют уже существующие. В школах Казахстана широкое распространение получила технология «Развитие критического мышления через чтение и письмо», содержащая ряд стратегий письма, которые способствуют формированию нового стиля мышления, культуры чтения, стимулирует творческую деятельность, запускает механизмы самообразования и самоорганизации. В настоящее время известность и распространённость получила стратегия письма–

«Синквейн», которая позволяет заинтересовать учащихся, помогает лучше понять и осмыслить изучаемый материал.

Составление Синквейна требует от ученика в кратких выражениях резюмировать учебный материал, информацию. Это форма свободного творчества, но по определенным правилам и состоит из пяти строк:

- первая строка – тема, выраженная одним словом, обычно именем существительным. Тема для Синквейна должна быть по возможности эмоциональной;
- вторая строка – описание темы в двух словах (именами прилагательными);
- третья строка – описание действия в пределах данной темы тремя словами, как правило, глаголами;
- четвёртая строка – фраза из четырёх слов, выражающая отношение школьника к данной теме. Необходимо поощрять использование в синквейнах крылатых фраз и выражений, так как это способствует обогащению словарного запаса учащихся;
- пятая строка – одно слово- синоним к первому, повторяющее суть темы.

Пример:

4 класс

Русский язык

Раздел: Путешествие в космос.

Тема: Однородные члены предложения. Космонавты Казахстана.

Цель: узнать, какие члены предложения называются однородными

Синквейн

Однородные члены предложения

Главные, второстепенные

Отвечают, относятся, перечисляют

Однородные члены предложения украшают нашу речь.

Распространённое предложение

Разновидностью «Синквейна» можно считать стратегии – «Диаманта» и «Даймонд», которые часто используются на уроках литературного чтения, особенно при формировании понятий.

Стратегия «Диаманта» – стихотворная форма, состоящая из семи строк и составляется по следующей схеме:

- первая строчка: тема (существительное);
- вторая строчка: определение (2прилагательных);
- третья строчка: действие (3причастия);
- четвёртая строчка: ассоциации(4существительных) или 2 словосочетания с главными существительными;
- пятая строчка: действие (3причастия);
- шестая строчка: определение (2прилагательных);
- седьмая строчка: тема (существительное). Первая и последняя строчки должны включать понятия с противоположным значением.

Пример:

4 класс

Литературное чтение

Раздел «Мир профессий. Путешествие в мир профессий»

Тема: У каждого дела запах особый. Джанни Родари « Чем пахнут ремёсла»

Цель: Учиться извлекать информацию и делать выводы.

Диаманта

Профессионал.

Грамотный, умелый.

Трудится, совершенствует, улучшает.

Трудолюбивый работник, ленивый бездельник.

Слоняется, прохлаждается, отлынивает.

Бездеятельный, праздный.

Лодырь.

Стратегия «Даймонд» – также состоит из семи строк и составляется по следующей схеме:

Первая и последняя строки (два существительных) – выражают два противоположных понятия.

Вторая строка – два прилагательных или причастия, раскрывающих признак первого существительного.

Третья строка – три глагола или деепричастия, которые выражают действие.

Четвертая (центральная) строка состоит из четырех слов, причем два из них характеризуют первое существительное, а два – контрастное ему понятие, завершающее «Даймонд».

Остальные строки являются зеркальным отражением второй и третьей строк, только эти характеристики уже раскрывают существительное в последней строке.

Пример:

4 класс

Литературное чтение

Раздел «Культурное наследие»

Тема: «Легенды родного края. Легенда о Жеке батыре».

Цель: вспомнить сравнения, олицетворения, эпитеты и узнать, что такое гипербола.

Даймонд

Гипербола

Большая, огромная.

Преувеличивает, прибавляет, приумножает .

Жеке батыра превращает в обычного человека

Преуменьшает, суживает, принижает

Маленькая, крошечная

Литота

При составлении Даймонда, ученику необходимо выделить из объёмного текста те прилагательные, глаголы и существительные, которые должны охарактеризовать явление, предмет или событие, как можно точнее.

Параллельно с перечисленными стратегиями, с целью развития мышления и речи и реализации стимуляции самостоятельной активности ребенка, учителями начальных классов основной общеобразовательной школы №21 г. Костаная были разработаны и апробированы на практике рабочие тетради по русскому языку для учащихся вторых, третьих и четвёртых классов. Построение учебного материала было направлено на обеспечение системного усвоения учащимися знаний и развитие речи и мышления.

Основная задача учителя в ходе использования рабочей тетради: развивать связную, грамотную письменную и устную речь, расширять кругозор детей, активизировать словарный запас, развивать познавательный интерес, логическое и образное мышление, воображение, творческие способности, корректировать мыслительную деятельность.

Для решения поставленной задачи были использованы разнообразные дифференцированные задания, иллюстративный материал и упражнения, направленные на развитие не только речи, но и мышления.

В рабочих тетрадях предусмотрено постепенное поэтапное возрастание требований по всем направлениям работы: усложнение типа предложений, повышение самостоятельности, переход от опоры на практическую деятельность к выполнению заданий на основе представления, сравнения, обобщения получаемой информации. Рабочие тетради для каждого класса ориентируют учащихся на усвоение той нормы, которой

может овладеть школьник второго, третьего и четвёртого класса. В качестве примера приводим содержание некоторых тем из рабочих тетрадей по русскому языку для учащихся начальных классов.

Второй класс

Тема: Безударные гласные, проверяемые ударением.

Карточка № 1

1. Напишите проверочные слова.

Хв...сты - _____, р...га- _____,

Вр...чи- _____, к...ты- _____.

2. Напиши названия предметов(по картинкам) Поставь ударение. Подбери к ним проверочные слова.

3. Вставить пропущенные буквы, рядом написать проверочные слова.

Рыжая л...са живёт в л...су .

4. Найди 10 ошибок на картинке.

Тема: Большая буква в именах собственных.

Карточка №2

1. Разгадай ребусы. Напиши клички животных в алфавитном порядке.

2. Обведи в кружок нужную букву

Около будки лежит (П, п) ёс (Ш,ш)арик. По двору бежит (К,к)отенок (Б,б)арсик. За забором мычит (К,к)орова и гогочут (Г,г)уси. На лугу пасётся (К,к)оза (З,з)орька.

3. Найди и исправь ошибки. Запиши правильно предложения.

УЛЕТЕЛ ОРЁЛ ЗА ГОРОД ОРЁЛ. ИВАН БЛИНОВ СЪЕЛ МНОГО БЛИНОВ. НАША ПОЛЯ ВЕРНУЛАСЬ С ПОЛЯ. ДОМИК ДЛЯ СКВОЦОВ ДЕЛАЛ АЛЁША СКВОРЦОВ.

4. Раздели «склеенные» между собой слова.

ШАРКОРЗИНАБОТИНКИБИНОКЛЪЕДАОБЕЗЪЯНАКНИГАРУКАЕЛЬЧАСЫТР
АМВЙ

САМОВАРЛУЧИГРАОКНОМАШИНАУЧЕНИКЛИНЕЙКАОДЕЯЛОСАМОЛЁТ
ПАРТА

Третий класс

Тема: Речь. Предложение. Главные и второстепенные члены предложения

Предложение – это группа слов, которая выражает законченную мысль. Предложения бывают различные по цели высказывания (повествовательные, вопросительные и побудительные).

Карточка № 1

1. Определите границы предложений.

Хорошо было за городом стояло лето на полях уже золотилась рожь кто это расхаживает длинноногий по зелёному лугу это аист.

2. Составьте предложение(по картинке). Подчеркните грамматическую основу. Предлагается схема: второстепенный член – подлежащее – сказуемое.

3. Поставьте в словах ударения.

4. Впиши названия животных в клеточки кроссворда. В этом тебе поможет слово «ЗООПАРК».

Тема: Главные и второстепенные члены предложения.

Карточка № 3

1. Написать предложения (по картинке)подчеркнуть грамматическую основу. Предлагается схема: подлежащее – сказуемое – второстепенный член.

2. Распространите предложения.

Хмурится небо. Ревёт ветер. Несутся тучи.

3. Подчеркните основу.

4. Пройди лабиринт.

Четвёртый класс

Тема: Правописание парных согласных в конце и середине слова перед согласными, способы их проверки.

Карточка № 1

1. Вставить пропущенные буквы.

Гри... хле...

Сне... утю...

Дож...ь горо...

Гла... м...ро...

Рука... обу...ь

Эта... стри...

2. Вставь пропущенные буквы, подбирая устно проверочные слова

Солнечная пого_ка. Мы плывем на ло_ке к зеленому остро_ку. Под бере_ками и ду_ками прячутся гри_ки. Сладкиеяго_ки манят нас.Скорее на бере_!

3. Составь текст со словами:

Де..., пру..., кле..., ры...ка, ер...

4. Разгадай кроссворд.

Результативность использования стратегий «Синквейн», «Даймонд», «Диаманта» и рабочих тетрадей по русскому языку для учащихся начальных классов, в целях развития речи и мышления, подтверждается заметными успехами детей в учебной деятельности. У младших школьников появился интерес к занятиям, на уроке активно выполняют предложенные учителем задания, внимательно выслушивают указания учителя и только затем выполняют задания. При заучивании учебного материала начинают использовать простейшие приемы смыслового запоминания, устанавливают связи между предметами, выделяют существенные и не существенные признаки. Дети легко стали усваивать понятия и их содержание, у них расширился словарный запас, они научились выражать свои мысли и подбирать нужные слова.

Таким образом, использование стратегий «Синквейн», «Даймонд», «Диаманта» и содержания рабочих тетрадей в процессе обучения учащихся вторых и третьих и четвёртых классов оказалось эффективным и может быть рекомендовано учителям начальных классов, как в целях эффективного обучения детей с разным уровнем подготовки по предмету, так и в целях развития речи и мышления.

Список литературы:

1. Об особенностях преподавания основ наук в общеобразовательных организациях Республики Казахстан в 2015-2016 учебном году. Инструктивно-методическое письмо.—Астана: Национальная академия образования им.И.Алтынсарина, 2015. – 234 с.

2. Интернет – источник: URL:<https://news.mail.ru/politics/45102384/?frommail=1>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ РАЗВИТИЯ СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ ОДАРЕННЫХ УЧАЩИХСЯ

Сейлханова Аида Ерикбаевна,
магистрант 2 курса ОП -Педагогика и психология,

Смаглий Татьяна Ивановна,
канд. пед. наук, доцент кафедры педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Мақалада дарынды жас өспірім мектеп оқушыларының стресске төзімділігі мәселесі қарастырылған. Автор проблемалық саланы нақтылап, жас өспірімдерде стрессті дамыту үшін психологиялық-педагогикалық қолдаудың қажеттілігін атап көрсетіп, диагностикалық

зерттеулермен қатар жүретін оның бағдарламасын ұсынады. Мақала материалдары білім беру практиктері, магистранттар мен дарынды студенттердің мәселелеріне қызығушылық танытатын педагогикалық-психологиялық дайындық бағытындағы студенттер үшін пайдалы болуы мүмкін.

Түйінді сөздер: күйзеліске қарсы тұру, жасөспірім, эмоционалды тұрақтылық, мақсаттылық, қолдау.

Аннотация

В статье рассматривается проблема стрессоустойчивости одаренных учащихся подросткового возраста. Автором уточнено понятийное поле проблемы, обозначена необходимость психолого-педагогического сопровождения развития стрессоустойчивости подростков и представлена его программа, приведены данные диагностического исследования. Материалы статьи могут быть полезны практическим работникам образования, магистрантам и студентам педагогических и психологических направлений подготовки, интересующимся проблемами одаренных учащихся.

Ключевые слова: стрессоустойчивость, подросток, эмоциональная устойчивость, одаренность, сопровождение.

Abstract

The article deals with the problem of stress tolerance of gifted adolescent students. The author clarifies the conceptual field of the problem, identifies the need for psychological and pedagogical support for the development of stress resistance in adolescents and presents its program, provides diagnostic research data. The materials of the article can be useful for practical workers of education, undergraduates and students of pedagogical and psychological directions of training who are interested in the problems of gifted students.

Keywords: stress resistance, adolescent, emotional stability, giftedness, support.

На сегодняшний день проблема психолого-педагогического сопровождения одаренных детей в образовательных организациях стала особенно актуальной и значимой. Это связано с тем, что работа с одаренными детьми, является неотъемлемой частью более широкой проблемы развития творческого, культурного и интеллектуального потенциала страны. И именно образовательные организации должны обеспечивать условия для полноценного и гармоничного развития ребёнка, его способностей и потенциала, его отношения к людям, к ценностям общества и культуры, поскольку «забота об одаренных детях сегодня – забота о развитии науки, культуры и социальной жизни общества завтра» [1].

В современной психологии и педагогике накоплен достаточно большой опыт изучения одаренности в детском возрасте (Д.Б. Богоявленская, У.Б. Жексенбаева, Н.С. Лейтес, А.М. Матюшкин, Д. Рензулли, А.И. Савенков, А.К. Сатова, Л. Холлингворт, Н.Б. Шумакова, В.С. Юркевич и др.). Анализ этих исследований свидетельствует, что они направлены на изучение одаренности как интегрального, не сводимого к интеллекту, креативности или когнитивным функциям свойства личности. Данный подход позволяет рассматривать феномен одаренности как системное качество психики, развивающееся на протяжении всей жизни и характеризующееся многоаспектностью и своеобразием.

В процессе взросления подростки нередко испытывают стрессовые состояния, так как подростковый возраст характеризуется бурным психофизиологическим развитием и перестройкой социальной практики учащегося, что необходимо принимать во внимание при рассмотрении проблемы стрессоустойчивости. Однако одаренные учащиеся подвергаются стрессам чаще, поскольку динамика формирования детской одаренности нередко проявляется в виде неравномерности психического развития. Игнорирование индивидуальных особенностей одаренного подростка может привести к личностным и социально-психологическим проблемам. Снять эти риски, сформировать устойчивость к стрессу возможно при условии эффективного психолого-педагогического сопровождения и развития творческой активности подростка.

Под сопровождением К.В.Адушкина понимает процесс взаимодействия специа-

листа и психически здоровых людей, направленный на создание условий для личностного развития, формирование необходимых компетенций и поддержку в сложных жизненных ситуациях [2, с.10].

По мнению М. И. Рожкова, сопровождение в психолого-педагогическом смысле чаще всего рассматривается как метод, обеспечивающий создание условий для принятия субъектом оптимальных решений в различных ситуациях жизненного выбора. Сопровождение – это всегда взаимодействие сопровождающего и сопровождаемого [3].

В нашем исследовании психолого-педагогическое сопровождение понимается как система профессиональной деятельности педагога-психолога, направленная на создание социально-психологических условий для успешного обучения и психологического развития учащихся в ситуациях школьного взаимодействия.

Понятие стрессоустойчивости получило в научной литературе достаточно широкое освещение, и рассматривается учеными:

- во-первых, как способность к стабильной эмоциональной или психической устойчивости (Н. Д. Левитов, П. Б. Зильберман, Я. Рейковский, В. Л. Марищук, В. Г. Норакидзе);

- во-вторых, как надситуативная (В. А. Петровский) и поисковая активность (Н. Ф. Михеева);

- в-третьих, как выносливость (жизнестойкость) (С.Кобаса, С. Мадди);

- в-четвертых, как когнитивно обусловленные механизмы совладания со стрессом (Л. Мерфи, Р. Лазарус, С. Фолкман, Д. Амирхан, Н. Сирота и др.) и механизмы психологической защиты (Н. Хаан).

В ходе исследования потребовалось уточнить понятие «стрессоустойчивость одаренного подростка». В качестве базового нами использовалось определение, предложенное А. В. Михеевой: «стрессоустойчивость – это интегративное свойство личности, характеризующееся таким взаимодействием эмоциональных, волевых, интеллектуальных и мотивационных компонентов психической деятельности, которое в сложной эмотивной обстановке обеспечивает человеку способность руководить своими эмоциями, сохранять высокую работоспособность, адекватное функционирование и определенную направленность своих действий» [4, с.10].

Исходя из особенностей подросткового возраста и личностных проблем одаренных детей, под стрессоустойчивостью одаренного учащегося мы понимаем эмоциональную устойчивость, обеспечивающую противостояние стрессовым факторам, организующую направленность поведения подростка на преодоление стрессовой ситуации.

Экспериментальная работа проводилась на базе КГУ «Специализированной школы-лицей-интерната информационных технологий «Озат» Управления образования акимата Костанайской области.

В ходе экспериментальной работы использовались следующие психодиагностические методики:

- опросник, определяющий склонность к развитию стресса (по Т.А. Немчину и Дж. Тейлору);

- методика «Шкала психологического стресса PSM-25».

Целью констатирующего этапа экспериментальной работы было определение исходного уровня стрессоустойчивости одаренных школьников. В исследовании приняли учащиеся 9-х классов.

Анализ результатов по опроснику Т.А. Немчина и Дж. Тейлора, определяющему склонность к развитию стресса, показал, что в экспериментальной группе преобладает больше дистресс (негативный тип стресса) – 47,1%, в контрольной группе дистресс – 45,3%, положительный тип стресса (эустресс) в экспериментальной группе – 33,2%, а в контрольной, соответственно, – 38,0%.

По методике «Шкала психологического стресса PSM-25», целью которого явля-

ется исследование стрессовых ощущений в соматических, поведенческих и эмоциональных показателях, были получены следующие результаты: число одаренных школьников с высоким уровнем стресса в экспериментальной группе составляет 55,2%, в контрольной группе – 46,6%.

Таким образом, результаты констатирующего этапа эксперимента свидетельствуют о наличии стресса у половины испытуемых в обеих группах, и, как следствие, необходимости специальной работы по развитию стрессоустойчивости учащихся. Поэтому на формирующем этапе исследования была разработана программа психолого-педагогического сопровождения развития стрессоустойчивости одаренных подростков.

Целью психолого-педагогического сопровождения являлось развитие устойчивости одаренных подростков к стрессовым ситуациям, требующим мобилизации ресурсов личности.

При разработке программы мы исходили из положения о том, что для стрессоустойчивых подростков должны быть характерны конструктивные способы преодоления стресса. Поэтому системообразующим элементом психолого-педагогического сопровождения выступал тренинг, содержание которого включало пять модулей. Каждый из модулей был направлен на достижение конкретного результата:

- 1) первый модуль – на формирование умений принимать самого себя и других людей, адекватно осознавая свои и чужие достоинства и недостатки;
- 2) второй модуль – на развитие личностной рефлексии;
- 3) третий модуль на формирование умений сделать выбор и принять ответственность за свой выбор и личностный рост;
- 4) четвертый модуль – на овладение эффективными навыками взаимодействия с субъектами образовательными процесса;
- 5) пятый модуль – на расширение диапазона стратегий по преодолению стресса.

Периодичность проведения тренинговых занятий – один раз в неделю. Продолжительность занятия – от 60 до 90 минут.

Для решения задач каждого модуля используются различные методы и средства. Это и дискуссии, и ролевые игры, и техники арттерапии, когнитивно-поведенческой терапии, релаксационные методики, специальные диагностические методики. Их удельный вес меняется в зависимости от специфики целей и индивидуальных особенностей одаренных подростков.

Список литературы:

1. Лосева А.И. Психологическая диагностика одаренности: учебное пособие для вузов. – М.: Трикса: Академический проект, 2004. – 175 с.
2. Адушкина К. В. Психолого-педагогическое сопровождение субъектов образования [Электронный ресурс] : учебное пособие / К. В. Адушкина, О. В. Лозгачёва ; Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург : [б. и.], 2017. – 162 с.
3. Рожков, М. И. Сопровождение: концептуальное осмысление процесса // Психология и педагогика социального воспитания: материалы научно-практической конференции, посвящённой 70-летию со дня рождения А. Н. Лутошкина. – Кострома: КГУ им. Н. А. Некрасова, 2005. – с. 26-31.
4. Михеева А. В. Стрессоустойчивость: к проблеме определения. // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Вопросы образования: языки и специальность. – 2010. – № 2. – С. 82-87.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ВОСПИТАННИКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ

*Семикоз Валентина Исмагиловна,
Мурзахметова Алматай Бекказиевна,
КГУ «Областной дом юношества» УОАКО, г.Костанай*

Аннотация

Өзектілігі. Оқушылардың әлеуметтенуі мен бейімделуі, оларды мүмкіндігінше тезірек өту оқу-тәрбие процесінің ең маңызды мәселе ретінде қарастырылады. Бұл мәселені шешуде мұғалімдерге, тәрбиешілерге, өндірістік оқыту шеберлеріне және сынып жетекшілеріне үлкен рөл беріледі. Білім беру және тәрбие процесінің барлық субъектілерінің өзара іс-әрекеті тәрбиеленушіге оң әсерің тигізеді. Өзін-өзі анықтау процесінде өзін-өзі белсенді іздеу, жаңа байланыстармен қатынастар құру жүреді.

Мақсаты. Оқушының сәтті бейімделуі үшін оның жеке басын, бірегейлігімен ұйыталанбастығын зерттеу керек. Оған әрдайым көмекке дайын, дос болу керек. Оқушыға тәрбие мен оқытудың жаңа жүйесіне бейімделуге, күн тәртібін өзгертуге, жаңа ұжыммен байланыс орнатуға, сенімсіздік пен мазасыздықты жеңуге көмектесу керек.

Түйінді сөздер: әлеуметтену, бейімделу, оқушы, мұғалім, қоршаған орта, сүйемелдеу.

Аннотация

Актуальность. Социализация и адаптация воспитанников, рассматривается как самая главная проблема, которую необходимо преодолеть, как можно быстрее. Большая роль в преодолении этой проблемы отводится педагогам, воспитателям, мастерам производственного обучения и классным руководителям. Взаимодействие всех субъектов образовательного и воспитательного процесса положительно сказывается на воспитанниках. В процессе самоопределения происходит активный поиск себя, построение новых связей, взаимоотношений.

Цель. Для успешной адаптации воспитанника, нужно изучить его личность, уникальность и неповторимость. Нужно стать для него другом, готовым прийти на помощь. Необходимо помочь воспитаннику приспособиться к новой системе воспитания и обучения, изменению режима дня, наладить общение с новым коллективом, побороть в себе неуверенность и тревожность.

Ключевые слова: социализация, адаптация, воспитанник, педагог, окружающая среда, сопровождение.

Abstract

Relevance. Socialization and adaptation of pupils is considered as the most important problem that must be overcome as quickly as possible.

A large role in overcoming this problem is assigned to teachers, educators, masters of industrial training and class teachers. The interaction of all subjects of the educational and educational process has a positive effect on the students. In the process of self-determination, there is an active search for oneself, building new connections and relationships.

Goal. For successful adaptation of the pupil, it is necessary to study his personality, uniqueness and uniqueness. You need to become a friend for him, ready to help. It is necessary to help students adapt to the new system of education and training, change the daily routine, establish communication with a new team, overcome self-doubt and anxiety.

Keywords: socialization, adaptation, pupil, teacher, environment, support.

Социализация – процесс и результат, усвоения и активного воспроизводства индивидом социального опыта, осуществляемый в общении и деятельности. Социализация может происходить как в условиях стихийного воздействия на личность различных обстоятельств, так и в условиях воспитания, то есть целенаправленного формирования личности. Наиболее интенсивно процесс социализации протекает в детстве и юности, когда закладываются все базовые ценностные ориентации, усваиваются основные социальные нормы и отношения, формируется мотивация социального поведения.

Для процесса социализации, важное значение имеет, какие установки формирует та или иная среда, в которой находится воспитанник, какой социальный опыт может накапливаться у него в этой среде – положительный или негативный. Социальная

адаптация – активное приспособление к условиям социальной среды путем усвоения и принятия целей, ценностей, норм, правил и способов поведения, принятых в обществе, является универсальной основой для личного и социального благополучий человека.

Подростковый возраст один из наиболее непредсказуемых и сложных на пути взросления человека. Кроме того, что происходит физиологическая перестройка организма, наблюдаются изменения в личностно-поведенческой сфере. Зачастую подросток сам не понимает, что с ним происходит, откуда взялась агрессия, нервозность, почему он поступил так, а не иначе. Выявление трудностей у воспитанников и определение путей их преодоления позволит повысить их адаптационную активность, успеваемость и качество знаний.

Проблема социализации, адаптации актуальна на протяжении всей жизни человека. Потребность в ней возникает, когда человек появляется в новой для него среде, и привычное поведение становится неэффективным, необходимо преодолевать возникающие трудности, искать новый стиль поведения. Адаптация воспитанников при поступлении в учебные заведения – самая главная проблема, которую необходимо преодолеть, как можно быстрее и, желательно, с положительным исходом. Воспитанники в первую очередь, приобретают новую роль – студент, они методом проб и ошибок пытаются освоить ожидаемое от них поведение, на основе которого строят отношения со сверстниками, педагогами. Главным в адаптации остается процесс психологической перестройки личности воспитанников, его заинтересованности, а также способности, умения и желания приспособиваться к новой социальной среде, к условиям обучения в новых организациях образования.

На момент адаптации у воспитанников-студентов происходит кардинальная смена деятельности и окружения, их внутренние установки претерпевают сильные изменения. Происходит переориентация ценностей, освоение новых социальных ролей, воспитанники иначе начинают воспринимать себя и других.

Помощь в адаптации воспитанников-студентов первых курсов должна осуществляться на основе совместного взаимодействия всех специалистов. Именно педагогам, психологам требуется максимум усилий для того, чтобы приблизить подростка к себе, чтобы он начал им доверять. Чтобы этого добиться, нужно изучить личность, его уникальность и неповторимость, а затем успешно адаптировать и без затруднений совершить переход следующей ступени обучения.

Задачи, которые при этом необходимо решить:

1. Создание благоприятных условий для развития личности воспитанников-студентов, свободного и полного раскрытия их способностей.
2. Развитие групповой сплоченности, создание благоприятного психологического климата в группе.
3. Развитие навыков эффективного межличностного взаимодействия.

Формы работы для педагогов, психологов:

1. Анкетирование.
2. Тренинги.
3. Беседы.

Уровни адаптации воспитанников-студентов первого курса:

1. Приспособление к новой системе обучения.
2. Приспособление к изменению учебного режима.
3. Знакомство с новым коллективом и обучение в нём.

В процессе адаптации воспитанников к обучению в учебных заведениях, выявляются следующие **трудности**:

1. Недостаточная мотивационная готовность к выбранной профессии.
2. Выбор оптимального режима труда и отдыха в новых условиях.

3. Трудности коммуникации с одноклассниками и педагогами, связанные с неуверенностью, тревожностью, боязнью быть непонятым.

4. Социально-экономические проблемы у воспитанников: проживание в новых условиях, самостоятельное решение финансовых проблем, слабая ориентация в социуме, отсутствие эмоциональной поддержки родных и близких.

Подростковый возраст – особый период в развитии человека, переходный этап между детством и взрослостью. Если раньше для того, чтобы считаться взрослым, человеку нужно было пройти через точку полового созревания, то теперь этого недостаточно: перед молодым человеком встает задача соответствия требованиям общества и лишь при решении данной задачи он может быть признан зрелым [1, с.26], [2, с. 32].

Распространённое сейчас слово *тинэйджер* происходит от англ. *Teen* – составной части в названиях чисел от 13 до 19, и англ. *Age* – возраст, то есть тинэйджер – буквально, лицо в возрасте 13–19 лет. Советский психолог Д.Б.Эльконин выделял два периода подросткового возраста: младший подростковый возраст (12–14 лет) и старший подростковый возраст (ранняя юность) (15–18 лет) [3, с. 28], [4, с. 31].

Подростковый возраст полон противоречий, у юношей и девушек преобладает чувство взрослости и тенденция к взрослости. В психологии этот возраст называют переходным, трудным, критическим. В это время возникают частые трения со взрослыми, кто-то из подростков ищет себя, свои цели в жизни, стремятся больше узнать о противоположном поле. Однако желание быть взрослым вызывает сопротивление со стороны окружающих. Ребёнком он уже себя не ощущает, а взрослым пока тоже не может стать. Одна из черт людей этого возраста это резкие перепады настроения. Также существует разрыв между половым созреванием и социокультурным развитием. По множеству психологических и физиологических характеристик подросток соизмерим, но не равен взрослому. В этот период перед подростком стоит задача самосознания и самоопределения в системе ценностей и отношений между людьми. Основным итогом подросткового возраста считается достижение нового уровня самосознания, т.е. к завершению данного периода человек получает некое целостное представление о себе, эмоционально относится к себе, пытается изменить в себе негативные черты, ставит перед собой задачи на саморазвитие. Познание себя предполагает сравнение себя с другими, поэтому особое значение в подростковом возрасте приобретает общение, прежде всего, общение со сверстниками. Таким образом, подростковый возраст представляет собой особый период психического развития, на протяжении которого происходят значительные качественные изменения, вызывающие необходимость перестройки всей системы отношений с окружающими и приводящие к возникновению нового уровня развития самосознания [5, с. 15].

В старшем подростковом возрасте ведущей деятельностью выступает учебно-профессиональная деятельность, представленная как усвоение системы научных понятий в контексте предварительного профессионального самоопределения.

Адаптация – универсальное явление в жизни человека, выражающееся в процессе приспособления к новым изменившимся условиям. Человек обладает возможностью активной адаптации – сознательного изменения поведения и выбора, смены и создания собственной активностью нужных себе условий. От успеха адаптации зависит успех жизни и деятельность человека в новых условиях. Адаптация тем труднее и тем больше ее значение, чем больше различия между старыми и сменившимися их условиями [6, с. 21].

Различают следующие два вида адаптации.

Биофизиологическая адаптация: приспособление организма к устойчивым и меняющимся условиям среды (температуре, атмосферному давлению, влажности, освещению и другим внешним физическим условиям и воздействиям), а также к изменениям и в самом себе.

Социально-психологическая адаптация: процесс вживания человека в определенный коллектив, включающий его в систему отношений, сложившихся в нем.

Социально-психологическая адаптация: процесс эффективного взаимодействия с социальной средой. Она соотносится с социализацией, в ходе которой индивид овладевает механизмами социального поведения и усваивает его нормы, имеющие адаптивное значение. Состояние взаимоотношений личности и группы, когда личность без длительных внешних и внутренних конфликтов продуктивно включается в ведущую деятельность, удовлетворяет основные социогенные потребности, идет навстречу ролевым ожиданиям, которые предъявляет к ней группа, переживает состояние самутверждения и свободы выражения творческих способностей, называется социально-психологической адаптивностью [7, с. 14].

Главное в адаптации – степень приспособления организма к условиям среды, а также возможности, которые у него имеются для того, чтобы поддерживать функционирование на нужном уровне. Главными показателями адаптированности личности являются эмоциональные состояния. Положительные эмоции, которые человек испытывает в отношениях с друзьями, в бытовой сфере, удовлетворительное самочувствие, ощущение душевного комфорта – все это факторы адаптированности личности.

К факторам, ухудшающим адаптацию в экстремальной или сложной ситуации, относится недостаток информации. Этот фактор считается основной причиной дезадаптации. Именно из-за недостатка информации могут включаться эмоции и начинаться стрессовые состояния.

Адаптация воспитанников-студентов к условиям обучения имеет, конечно, свою специфику. Основной составной частью проблемы адаптации могут оказаться люди с совершенно разным уровнем общих и специальных способностей. Успешность в обучении может быть не только показателем высокой трудоспособности, но и показателем адаптивности.

Обучение в учебных заведениях – сложный процесс, который предъявляет высокие требования к здоровью, пластичности психики и физиологии молодых людей. Адаптация воспитанников-студентов к образовательным условиям имеет фазный характер, обусловленный разнообразными специфическими (учебными) и неспецифическими (поведенческими, бытовыми и др.) факторами. Наиболее активные процессы адаптации к новым условиям студенческой жизни происходят на первых курсах. Причём адаптация воспитанников из числа детей-сирот, проживающих в отрыве от родителей, протекает тяжелее и часто приводит к возникновению разнообразных соматических и психоневрологических патологических состояний [8, с. 12].

Психолого-возрастные особенности студенчества характеризуются эмоциональной незрелостью, открытостью, внушаемостью, самоидентификацией. В этот период воспитанникам-студентам важно именно окружение, в котором они находятся. Очень часто в одну группу попадают юноши и девушки с разным социальным уровнем, а именно – провинциалы и городские жители. Период адаптации данных категорий будет различным [9].

Начало учебы на новом месте, обычно это переход из общеобразовательной школы в среднеспециальное или высшее учебные заведения, достаточно резкая перемена в жизни подростков, так как обучениесильно различается по содержанию, формам, нагрузкам, требованиям к результатам. Трудности возрастают тогда, когда воспитанник не старателен в учебе, не вырабатывает в себе правильной организации времени. Очень трудно учиться так же воспитаннику с низкой мотивацией к достижению успеха. Новая обстановка, новый режим, новая социальная роль, новый уровень отношений, иное отношение к себе, автоматически включает адаптационный процесс. Адаптация воспитанников к обучению в учебных заведениях представляет собой многоуровневый процесс, который включает составные элементы социально-психологической адаптации и

способствует развитию интеллектуальных и личностных возможностей воспитанников [10, с. 74].

Процесс адаптации воспитанника на новом месте включает несколько ее **психологических разновидностей**:

1. Организационную адаптацию – изучение учебного заведения и организационной среды в нем, требований и норм, внутреннее принятие и соответствующее построение своего организационного поведения.

2. Деятельностную – определение ответственности, прав и действий на своем месте студента, обязанностей, требований, к качеству учебной деятельности.

3. Профессиональную – понимание характера профессии, места специальности в общей системе, также стремление овладеть профессией – возникновение мотивации.

4. Социально-психологическую – привыкание к студентам своей группы, налаживание деловых и личных доброжелательных отношений с ними, завоевание признания своей личности и, таким образом, самоутверждения в группе. Важным аспектом этого вида адаптации является налаживание отношения с преподавателями, администрацией.

5. Бытовую – привыкание к рабочему режиму жизни, повышенным психологическим и умственным нагрузкам, решению вопросов питания, досуга.

Студенческая жизнь начинается с первого курса и, поэтому успешная, эффективная, оптимальная адаптация воспитанника первокурсника к жизни и учебе, является залогом дальнейшего развития каждого воспитанника как человека, гражданина, будущего специалиста.

Психологическое сопровождение адаптации воспитанника-студента предполагает организацию работы по следующим направлениям:

- психологическое просвещение, формирование у студентов потребности в психологических знаниях, желания использовать их в интересах собственного развития. Личность должна быть психологически готова к восприятию воспитательного воздействия;

- психологическое диагностирование, проведение на протяжении всего срока обучения, а также на момент адаптации, динамики личностного роста, адаптивности студента и выявление причин и механизмов нарушений обучении, развитии социальной адаптации студентов;

- коррекционная деятельность, разработка на основании выявленных причин коррекционных программ успешной адаптации студента первого курса, коррекции личностных качеств и свойств, вовлечения студентов в различные виды деятельности с учетом корректирующих причин;

- консультативная деятельность, разработка конкретных рекомендаций по возникающим у студентов проблемам адаптации, самовоспитания и самореализации, по предупреждению возникновения явлений дезадаптации [11, с. 83-89].

Сигналом, необходимости оказания психологической поддержки воспитаннику, должны служить признаки утраты эмоционального благополучия, как в учебе, так и в общении. Оказать психологическую поддержку воспитаннику, находящемуся в затруднительном положении, означает:

1. Снять беспокойство, успокоить для того, чтобы воспитанник смог анализировать и правильно оценить сложившуюся ситуацию, но это возможно лишь после того, как он справится со своими переживаниями.

2. Доверительный разговор о проблемах воспитанника. В ходе разговора недопустимо использовать запугивание и оскорбления, провоцирующие к большему намерению действовать деструктивным образом.

3. Не подавлять – ни силой, ни авторитетом, ни знаниями, ни умениями, ни возрастом.

4. Ориентироваться на возможности воспитанника.

5. Использовать критику только по отношению к действиям, способам выполнения задания, а не применять ее к личности.

6. В ходе разговора, педагог, должен уметь снимать ощущение безысходности, используя для этого приемы планирования, или к словесному оформлению и проговариванию плана действий.

В процессе психологического сопровождения, необходимо, относиться положительно и объективно к любому воспитаннику, так как отношение является нормализующей сферой взаимодействия. Адаптация студента начинается с включения его в единое пространство учебного заведения, специальности, что становится возможным благодаря, формированию уже в первые месяцы обучения индивидуального коммуникативного пространства и, прежде всего, внутри учебной группы. Установившийся контакт воспитанника с группой и педагогами, является показателем успешной адаптации [12, с. 47].

Социально-психологическая адаптация воспитанников к новым условиям обучения, связана с необходимостью отказа от привычного, неизбежностью преодоления адаптационных проблем и профессиональных трудностей. Профессиональная адаптация студентов осуществляется посредством постоянного привыкания к содержанию труда.

Низкий уровень адаптации:

- студент равнодушно или отрицательно относится к учебе;
- нередко жалобы на здоровье;
- преобладает подавленное настроение;
- наблюдаются нарушения дисциплины;
- учебный материал усваивается плохо;
- затруднена самостоятельная работа, нет интереса к ее выполнению;
- домашние задания выполняет нерегулярно, необходим постоянный контроль;
- общественные поручения выполняет под контролем, без особого желания;
- близких друзей в группе не имеет.

Средний уровень адаптации:

- студент положительно относится к учебному заведению, посещение не вызывает отрицательных переживаний;
- понимает учебный материал, если преподаватель излагает его подробно и наглядно;
- усваивает основное содержание учебных программ;
- сосредоточен и внимателен при выполнении заданий, поручений, указаний старших;
- бывает сосредоточен только тогда, когда занят чем-то для него интересным;
- почти всегда выполняет домашнее задание;
- общественные поручения выполняет добросовестно;
- дружит со многими одноклассниками.

Высокий уровень адаптации:

- студент положительно относится к учебному заведению, предъявленные требования воспринимает адекватно;
- глубоко и полно овладевает программным материалом;
- прилежен, внимательно слушает указания и объяснения преподавателей;
- проявляет интерес к учебе, готовится;
- общественные поручения выполняет охотно и добросовестно;
- занимает в группе благоприятное статусное положение.

Адаптация воспитанников сложный, но управляемый процесс. При этом деятельность педагогов сложна и многогранна, она охватывает широкий круг задач и осуществляется при помощи различных форм и методов.

Педагоги, прежде всего, должны не только наблюдать и замечать, но и изучать личности поступивших воспитанников, не только ознакомившись с личными делами, но и с помощью анкетирования и тестов. Знать о воспитанниках как можно больше. Затем должна быть проведена сложнейшая работа по сплочению коллектива, посредством бесед и тренинговых занятий. Огромное значение имеет умение педагогов организовывать воспитательный процесс, тактично и любовно подойти к подросткам, юношам и девушкам. Чем ближе он подойдет к обучающимся своей группы, тем успешнее будет воспитательная работа в группе. Чем больше педагог будет вникать в жизнь, проблемы и интересы воспитанников, чем проще и искренне будет относиться к ним, тем с большим доверием они будут относиться к нему. Хороший педагог полностью должен владеть информацией о жизни каждого своего студента, должен замечать малейшие изменения в их настроении и поведении. В конечном результате темы получим личность, полностью адаптированную, готовую стать профессионалом в выбранной профессии.

Список литературы:

1. Трофимова Н.С. Адаптация студентов к условиям обучения: метод. Пособие для педагогов-психологов. – М: Маршрут, 2005. – 51с.
2. Лифшиц А.М. Психологическое сопровождение формирования личности студента в средних специальных учебных заведениях: Методическое пособие для педагогов-психологов. М: изд-во ИПР СПО, 2005. С 5-6.
3. Иванкина Л.И., Раточка Л.А., Солодовникова О.М. Как помочь первокурснику стать студентом. Методическое пособие и психологический практикум куратора. – Томск: Изд-во ТПУ, 2007. – 38с.
4. Выготский Л.С. Психология – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 1008 с. – (Серия «Мир психологии»).
5. Паршина Т.О. Структурная модель социально-психологической адаптации человека // Социологические исследования, 2008, № 8, с.100-106
6. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды. – Москва: Педагогика, 1989. – 560 с.
7. Безюлёва Г.В. Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной адаптации учащихся и студентов: монография. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008. – 320с.
8. Обухова Л. Ф. Возрастная психология: учебник для бакалавров – Москва: Юрайт, 2013. – 460с.
9. Отрочество: исторический подход. Психология подростка. Хрестоматия /Сост. Фролов Ю. И. – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – 269 с.
10. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. – Л.: Наука., 1988. – 270с.
11. Мельник С.Н. Проблемы адаптации первокурсников к учебному процессу, – Студенческий научный журнал Т.1. 2010. № 6. с.83-89.
12. Карабанова О.А. Возрастная психология. Конспект лекций. Москва: Айрисс-пресс, 2005 – 238 с.

МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА МУЗЫКАЛЬНЫХ ЗАНЯТИЯХ

Скрыльникова Любовь,
студентка 3 курса специальности «Музыкальное образование»
Задорожная Светлана Николаевна,
ст. преподаватель кафедры искусств,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Данная статья рассматривает вопрос развития эмоционального развития дошкольников на музыкальных занятиях в дошкольном учреждении на современном этапе обновления содержания образования. В статье анализируются методы и приемы эмоционального развития детей в процессе музыкального обучения и воспитания, с помощью которых данный процесс осуществляется целенаправленно и плодотворно.

Ключевые слова: эмоциональное развитие, дошкольное образование, возрастные особенности детей.

Аннотация

Бұл мақалада мектепке дейінгі мекемедегі білім беру мазмұнын жаңартудың қазіргі кезеңіндегі музыка сабағында мектеп жасына дейінгі балалардың эмоционалды дамуы қарастырылады. Мақалада музыкалық білім мен тәрбие беру процесінде балалардың эмоционалды дамуының әдістері мен тәсілдері талданады, олардың көмегімен бұл процесс мақсатты және жемісті жүзеге асырылады.

Түйінді сөздер: эмоционалды даму, мектепке дейінгі тәрбие, балалардың жас ерекшеліктері.

Abstract

This article examines the development of the emotional development of preschoolers in music lessons in a preschool institution at the present stage of updating the content of education. The article analyzes the methods and techniques of emotional development of children in the process of musical education and upbringing, with the help of which this process is carried out purposefully and fruitfully.

Key words: emotional development, preschool education, age characteristics of children.

В последние годы система общего образования в Казахстане активно модернизируется. Коренные изменения происходят в дошкольном обучении и воспитании: возникает сеть альтернативных дошкольных учреждений, разрабатываются новые программы дошкольного обучения, появляются новые дидактические и методические материалы [1]. Право ребенка на самобытность, ответственность государства и сохранение этого права закреплены в Международной конвенции о правах ребенка. Однако эта гуманистическая идея не может быть реализована в полной мере до тех пор, пока процесс образования ориентирован на авторитарную педагогику, а принцип учета идентичности и творческого потенциала только декларируется. Поэтому важным на сегодняшний день является обращение педагогов, деятелей искусства к литературе, отражающей решение проблемы эмоционального и творческого развития детей (Ю.Б. Алиев, Л.Г. Арчажникова, Н.А. Ветлутина, Д.Б. Кабалевский, Д.С. Лихачев, Л.А. Рапацкая, Г.С. Ригина, Г.М. Цыпин, В.Н. Шацкая) [2].

Данная проблема является актуальной еще и потому, что эмоциональный мир играет огромную роль в жизни каждого человека, особенно ребенка. Считается, что положительные эмоции создают оптимальные условия для активной деятельности мозга и являются стимулом для познания мира. Эти эмоции участвуют в возникновении любой творческой деятельности человека, и в частности, в развитии его творческого мышления. Эмоции помогают ребенку адаптироваться к конкретной ситуации, посредством эмоционального развития ребенок может контролировать свое поведение под влиянием случайных и мимолетных желаний. Поэтому всегда важно учитывать эмоциональную сферу, как возможность оценить состояние внутреннего мира ребенка.

Музыка как эффективный инструмент эмоционального развития ребенка, разви-

тия его художественно-эстетического сознания, культуры, формирует способность рассматривать эмоции через систему общечеловеческих ценностей. Имея широкий диапазон содержания, музыкальное искусство обогащает эмоциональный мир ребенка, знакомит его с различными видами деятельности. Развитие эмоциональной сферы очень важно начать как можно раньше, еще в детском саду, так как музыкальное воспитание детей оказывает комплексное воздействие на развитие духовного, культурного, личностного плана с помощью различных педагогических методов и средств.

Специально организованная музыкальная деятельность обогащает внутренний мир ребенка, позволяет демонстрировать эмоциональные проявления различной природы, предполагает самовыражение через образную сферу и многое другое, что раскрывает природу музыкального искусства в целом. Постепенно в процессе овладения различными видами музыкальной деятельности (исполнительской, певческой, творческой) воспитывается характер детей, открывается все лучшее, что заложено в их природе, развиваются общие и музыкальные способности, эстетические чувства. Эстетические чувства и эстетические эмоции составляют высокий этап развития человеческих чувств и являются показателем уровня духовной жизни человека. Как отмечал Кант, «эмоциональное мышление является катализатором отзывчивости, потому что изначально облагораживает ум, эстетизируя его» [3].

Музыкальное воспитание в дошкольных учреждениях осуществляется на музыкальных занятиях и направлено на развитие умений детей чувствовать и понимать, самостоятельно действовать, приобщаясь тем самым к различным видам художественной деятельности. Эмоциональное познание возникает посредством переживания музыкального произведения и в связи с этим ученый Теплов Б.М. основным признаком музыкальности считает эмоциональное переживание музыки через раскрытие ее содержания: «Поскольку музыкальное переживание по своему существу – эмоциональное переживание и иначе как эмоциональным путем нельзя понять содержание музыки, центром музыкальности является способность человека эмоционально отзываться на музыку [4]».

Поэтому педагоги по музыке в детском саду должны иметь специальное образование, а также необходимые знания о специфике детского возраста, чтобы решать задачи эмоционального воспитания и музыкального развития детей дошкольного возраста в целом. Это способствует установлению взаимосвязей между различными видами деятельности на занятиях, выстраиванию перспектив их музыкального развития на протяжении всех лет обучения, умелому отбору музыкального материала для систематического решения воспитательных и развивающих задач.

Педагог – музыкант Н.А. Ветлугина отмечает, что эмоциональное переживание тесно связано с художественным образным мышлением», а В.П. Анисимов считает, что «эмоциональная отзывчивость на музыку это способность личности к соответствующему переживанию музыкального содержания и ценностно-смысловому осознанию (рефлексии) своих ассоциаций и мыслеобразов в процессе восприятия, исполнения и сочинения музыки...» [5]. Исследователь утверждает, что эмоциональная сфера человека предполагает следующие проявления:

- 1) категории переживания: позитивное или негативное;
- 2) активность, как степень выражения состояния;
- 3) дифференцированность в проявлении оттенков, нюансов и состояний.

Первичные эмоциональные проявления наблюдаются в раннем возрасте. С начала жизни ребенок проявляет эмоции и откликается спонтанными произвольными движениями и возгласами радости на музыкальные звуки, что говорит о его нормальном развитии. Со временем его реакции становятся осознанными и отражаются сопровождением его движений. Поэтому уже в этот период можно осуществлять музыкальное воспитание на основе определенных и контролируемых эмоций. Существует мнение,

что в этот период закладывается основа музыкального мышления, музыкальной памяти [6].

Музыкальное искусство обладает огромной силой воздействия на детей и занимает особое, уникальное место в воспитании детей дошкольного возраста, а эмоции являются главным содержанием музыки, что и делает её одним из самых эффективных средств формирования его эмоциональной сферы. Основы музыкального воспитания дошкольника закладываются на музыкальных занятиях в детском саду и являются основной формой музыкального воспитания, которая влияет на способность ребёнка эмоционально воспринимать музыку.

Музыкальный руководитель обучает детей умению петь, танцевать, играть в музыкальные игры, передавать через мимику и пантомимику различные настроения, имитировать движения животных, развивает чувство ритма. Поэтому в проведении музыкальных занятий важны следующие аспекты:

- обстановка комфорта и благополучия на музыкальном занятии;
- приоритет двигательной деятельности;
- игротерапия в различных видах и направлениях игровой деятельности.
- арттерапия: рисование; ритмопластика; танец; музыкально-ритмические движения; игры-драматизации, музыкотерапия.
- психогимнастика: этюды, мимика, пантомимика.
- творческие задания, направленные на различные виды творческой реализации.
- использование различных видов наглядных пособий.

Во всех этих аспектах работа над эмоциональным состоянием детей дошкольного возраста опирается на их возрастные возможности, где используются сказки, игры, занимательные задания, творческие задания. Детям нравятся игры, направленные на развитие эмоциональной сферы: они радостно показывают животных, их повадки; происходит эмоциональная передача состояния путем персонификации. Учитывая возрастные особенности детей, эмоционально-игровой контекст может носить конкретный, но направляющий характер. Например, игры «Гусята», по стихотворению И. Франк; «Кошка и котята», «Лев и ягненок», «Мышки – норушки», музыка Г. Гнусаренко. Все тексты сопровождаются аккомпанементом, и это как раз определяет характер и настроение. Правильно подобранное музыкальное сопровождение помогает ребенку более глубоко проникнуть в содержание образа, способствует передаче своего настроения в движениях.

Методы музыкального воспитания и обучения в эмоциональном развитии детей одинаковы по своей педагогической направленности. Поэтому обучение является одновременно и воспитывающим и развивающим. Умения и навыки, приобретенные детьми в процессе обучения, помогают им активно проявлять себя в танце, пении, игре на инструментах и, таким образом, успешно решать воспитательные задачи общего и эмоционального развития. Также все методы обучения развивают эмоциональную сферу, пробуждают стремление к творческой самостоятельности в любом виде музыкальной деятельности. Следует отметить, что развитие эмоциональности и проявляется у детей неодинаково. Их изучение дает возможность педагогу придумывать задания различной степени трудности и создавать определенные педагогические условия.

Например, исполняя произведение «Клоуны» Д. Кабалевского для слушания в старшей группе, педагог может вначале рассказать о веселых клоунах, все время находясь в движении. Но, исполняя тем же детям для последующей игры русскую народную мелодию «Не опоздай», педагог предлагает им узнать, когда надо менять характер движения. Акценты, встречающиеся в музыке, подсказывают детям, когда надо хлопать. Таким образом, дошкольники различают изменения в характере музыки и самостоятельно применяют соответствующие им движения.

Методы и приемы обучения меняются в зависимости от возраста детей.

Например, младших дошкольников надо заинтересовать понятными им конкретными образами. Перед исполнением песни «Птичка» М. Раухвергера педагог показывает игрушку-птичку и говорит: «Прилетела птичка, села на окошко и чирикнула. Стали дети просить – подожди, не улетай! А птичка улетела (прячет птичку) – ай! Дети, вы хотите, чтобы птичка прилетела? Я ее позову и спою песню». Педагог кладет игрушку и исполняет песню. В этом случае методический прием приобретает игровой характер, и образ птички становится наглядным, дополняя выразительное исполнение песни.

Подобный прием можно использовать в старшей группе и создавать настроение, связанное с характером исполняемой песни. Если же педагог хочет усилить художественное впечатление, то он может показать иллюстрацию, прочитать поэтический отрывок, усилить впечатление с помощью слова. Например, при разучивании песни «Моя Родина – Казахстан» К.Касымханова педагог читает стихи А.Сейдналиева. Разнообразные приемы, которые есть в арсенале у педагога, призваны воспитывать у детей сознательное отношение к процессу обучения и побуждать к эмоциональному отклику на все происходящее.

Вводное слово педагога также относится к основным методам на музыкальном занятии. Например, чтобы дети поняли задание, педагог говорит: «Споем протяжно слово «пой» и послушаем, как раздаются звуки барабана». В этом случае дошкольники не только воспринимают выразительное значение ритма, но и ритмически правильно и активно исполняют мелодию.

В дошкольной дидактике подчеркивается важность методов и приемов, способствующих развитию самостоятельной деятельности. Эти методы также используются при прослушивании музыки, когда учитель поощряет детей делать высказывания о музыке, интересные и правильные замечки. Самостоятельность детей отражается в выполнении заданий и поиске решений, а соответствующие методы направлены на контроль слуха, оценку качества исполнения.

Актуальным в дошкольном музыкальном образовании в разных видах музыкальной деятельности является:

- метод моделирования музыкального языка;
- метод активации творческих проявлений.

Метод моделирования элементов музыкального языка является важным методом, и он показывает ребенку в ясном для него виде особенности выразительных средств и их отношений. Моделированию подвергаются ритмические и звуковысотные отношения, форма, темп, динамика, фактура и др. Без использования моделирования процесс начального усвоения детьми музыкального языка очень сложен и данный метод выступает как один из эффективных способов обучения дошкольников. Существует в музыкальном образовании дошкольников метод активации творческих проявлений, который подразумевает направленность учителем детского исполнения в игровую форму. Метод активации творческих проявлений включает:

- речевые упражнения;
- координационно-подвижные игры и упражнения;
- игры с инструментами и звучащими самодельными инструментами;
- пальчиковые игры

Дидактический материал в музыкальном обучении подбирается соответственно возрасту дошкольников. Зачастую это комбинированные, интегрированные, тематические задания, которые проводятся с детьми от четырех до семи лет. Для выражения чувств, определения характера музыкального произведения, его жанра используются символические аналогии. С помощью нарисованных линий дети выражают своё отношение к музыке. Если музыкальное произведение лирическое, то дети изображают его плавными, мягкими линиями, а если напротив музыка энергичная – острыми линиями.

Метод элементарного исполнения находит применение в развлечениях, праздни-

ках и самостоятельной деятельности детей. Например, танец «Снежинки», игра с серебряными палочками Деда Мороза, композиция «Фея серебра» используются на празднике новогодней ёлки и т.д. В конце учебного года можно провести развлечение «Путешествие в страну волшебной музыки», где дети демонстрируют знания и использование элементарного исполнения, в том числе и игру на звуковысотных инструментах.

Таким образом, все перечисленные методы и приемы эмоционального развития детей дошкольного возраста функционируют на основе комплексного воздействия на развитие эмоциональной сферы ребенка. Применение каждого метода и их сочетание решает конкретные педагогические задачи, учитывая сложность и содержание музыкальных композиций, возрастные особенности детей, особенности их музыкального и индивидуального развития. Используя педагогические методы и приемы на музыкальных занятиях, педагог не только помогает детям чувствовать красоту музыки и эмоционально реагировать на нее, но и помогает им открывать свой внутренний мир, развивать музыкальное воображение, ассоциативное мышление и художественный вкус. Все методы и приемы направлены на то, чтобы помочь в короткий срок приобщить детей к музыкальной культуре, открыть в них таланты, развить интерес к музыкальному искусству, научить раскрывать свои возможности в театрализованной, игровой и песенной деятельности. Встреча с музыкой всегда должна быть для детей сказкой, встречей, которую дети с нетерпением будут ждать.

Список литературы:

1. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения, утвержденная приказом МОН РК от 12 августа 2016 года № 499, г. Астана.
2. Ветлугина Н.А., Кенеман А.В. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду. – М.: Просвещение. 1993 г.
3. Кант Э. «Наблюдения над чувством прекрасного и возвышенного». 1964 г.
4. Теплов Б.М. Избранные труды. [Текст] // Соч.: В 2 т. – М.: Педагогика, 1985. – Т. 1. – 328
5. Анисимов, В.П. Палитра эстетической деятельности в развитии эмоционально-нравственной культуры [Текст] / В. П. Анисимов // Музыкальная палитра. – 2006. – №4. – С. 5-6.
6. Янкина Е.И. Эмоции в развитии интеллекта ребенка дошкольного возраста. Тезисы научно-практической конференции «Ананьевские чтения – 1999» / Под ред. А.А.Крылова. – СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 1999. – 264 с.
7. Урунтаева, Г.А. Дошкольная психология: Учеб. пособие для студ. сред. Пед. учеб. заведений. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 1999 – 336 с.

ЖАСӨСПІРІМ ШАҚ – ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫ КЕЗЕҢІ

*Султанова Айкерим Малиыбаевна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті,
2 курс магистранты*

Аннотация

Жеке тұлғаның құндылық бағдарларының жүйесін қалыптастыру тұрғысынан ең қызықтысы – жасөспірім кезең. Барлық бағытта сапалы жаңа формациялардың қалыптасуы жүреді, ересектер элементтері организмнің қайта құрылуы, өзін-өзі тану, ересектермен және жолдастарымен қарым-қатынас, олармен әлеуметтік өзара әрекеттесу жолдары, қызығушылықтар, танымдық және тәрбиелік іс-шаралар, мінез-құлыққа, іс-әрекетке және қарым-қатынасқа делдал болатын моральдық-этикалық нормалардың мазмұны нәтижесінде пайда болады. Осы жас кезеңінде құндылық бағдарларын қалыптастыру механизмін түсіну үшін жасөспірімнің кейбір негізгі сипаттамаларын толығырақ қарастырылған.

Түйінді сөздер: жасөспірім, құндылық бағдар, тәрбие, дамыту, қарым-қатынас.

Аннотация

Наиболее интересным с точки зрения формирования системы ценностных ориентаций личности является подростковый период. Во всех направлениях происходит формирование качественно новых формаций, элементы взрослости возникают в результате перестройки организма, самопознания, общения со взрослыми и товарищами, способов социального взаимодействия с ними, интересов, познавательной и воспитательной деятельности, содержания морально-этических норм, опосредующих поведение, деятельность и общение. Для понимания механизма формирования ценностных ориентаций на данном возрастном этапе более подробно рассмотрены некоторые основные характеристики подростка.

Ключевые слова: подросток, ценностная ориентация, воспитание, развитие, общение.

Abstract

The most interesting from the point of view of the formation of the system of value orientations of the individual is the teenage period. In all directions, there is the formation of qualitatively new formations, the elements of adulthood arise as a result of the restructuring of the body, self-knowledge, communication with adults and friends, ways of social interaction with them, interests, cognitive and educational activities, the content of moral and ethical norms that mediate behavior, activity and communication. To understand the mechanism of the formation of value orientations at this age stage, some of the main characteristics of a teenager are considered in more detail.

Keywords: teenager, value orientation, , upbringing, development, relationships.

Әр адамның құндылықтары – бұл бүкіл әлем: күрделі, динамикалық, қайшылықты. Құндылық-бұл адам үшін белгілі бір маңызы бар, жеке немесе әлеуметтік мағынасы бар барлық нәрсе. Құндылықтар-бұл адам мен қоғам ұмтылатын идеялар, идеалдар, мақсаттар. Құндылықтар жасына және өмір жағдайларына байланысты өзгеретін жүйеге біріктіріледі. Құндылықтардың функциялары әртүрлі. Олар: адам өміріндегі Нұсқаулық; әлеуметтік тәртіпті қолдау үшін қажет және әлеуметтік бақылау тетігі ретінде әрекет етеді. [3, б. 2]

Жасөспірімдердің пікірінше, құндылықтар адам үшін маңызды, ол өмір бойы ұмтылатын нәрсе.

Жеке тұлғаның жеке құндылық құрылымын қалыптастыру әлеуметтену процесінің маңызды факторы болып табылады, ол арқылы адам әлеуметтік қатынастардың барлық толықтығы бойынша Қоғамның толық мүшесі болады.

Құндылық бағдары дегеніміз не? «Құндылық бағдарлары-адамның өмірлік тәжірибесімен, оның тәжірибесінің бүкіл жиынтығымен бекітілген және белгілі бір адам үшін маңызды, маңызды емес болмыстан ажырататын жеке тұлғаның ішкі құрылымының маңызды элементтері.

Құндылық бағдарлары ұғымы соғыстан кейінгі әлеуметтік психологияда құндылықтардың философиялық тұжырымдамасының аналогы ретінде енгізілді, бірақ бұл ұғымдар арасында нақты айырмашылық жоқ.

Әр адамның өзіндік құндылықтар жүйесі болуы мүмкін және осы құндылықтар жүйесінде құндылықтар белгілі бір иерархиялық қарым-қатынаста құрылады. Жеке тұлғаның құндылық бағдарларының құрылымына қандай нақты құндылықтар кіретініне, осы құндылықтардың үйлесімі қандай және басқаларға қарағанда үлкен немесе аз артықшылық дәрежесіне және т.б. байланысты адам қызметінің өмірдің қандай мақсаттарына бағытталғанын анықтауға болады. Құндылық бағдарларының иерархиялық құрылымының мазмұндық жағын талдау сонымен қатар оқушылардың анықталған құндылық бағдарлары әлеуметтік стандартқа қаншалықты сәйкес келетінін, білім беру мақсаттарының қаншалықты сәйкес келетінін көрсете алады. [2, б. 1]

Құндылық бағдарлары Орталық жеке ісіктердің бірі бола отырып, адамның әлеуметтік шындыққа саналы көзқарасын білдіреді және осы сапада оның мінез-құлқының кең мотивациясын анықтайды және оның шындықтың барлық аспектілеріне айтарлықтай әсер етеді. Құндылық бағдарларының жеке тұлғаның бағдарымен байланысы ерекше маңызды. Құндылық бағдарларының жүйесі адамның бағдарлануының

мазмұндық жағын анықтайды және оның әлемге, басқа адамдарға, өзіне деген көзқарастарының негізін, дүниетанымның негізін, мотивацияның негізін және «өмір философиясын» құрайды. Құндылық бағдарлары-шындық объектілерін олардың маңыздылығы бойынша (оң немесе теріс) саралау әдісі.

Құндылықтар жоғары құндылықтар – құндылықтар-мақсаттар және екінші құндылықтар – құралдар бар көп деңгейлі жүйе ретінде өмір сүреді. Жеке құндылықтар оның құндылық бағдарларының жүйесін, яғни адамның маңызды қасиеттерінің жүйесін құрайды. Бұл құндылық бағдарлары адамның санасы мен мінез-құлқының белгілі бір негізін анықтайды, оның дамуы мен қалыптасуын анықтайды.

Тәрбие идеалы ретінде моральдық құндылық бағдарларының жүйесі-бұл адамның адамгершілік идеясына бағытталуымен, абырой, жауапкершілік, мейірімділік, құрмет, жанашырлық, ықпал категориялары арқылы ашылатын және эмоционалды-позитивті бағалаудан бағалау пікіріне көшумен сипатталатын, адамның іс-әрекетін ынталандыратын интегративті жеке білім беру.оны тағайындау. [4, б. 5]

Осылайша, құндылық бағдарлары-бұл жеке тұлғаның қарым-қатынас жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылатын, адамның әлемге, өзіне деген жалпы көзқарасын анықтайтын, жеке ұстанымдарға, мінез-құлыққа, іс-әрекеттерге мән мен бағыт беретін күрделі әлеуметтік-психологиялық құбылыс. Құндылық бағдарларының жүйесі жеке тұлғаның шындықпен қарым-қатынасының ішкі негізін білдіреді.

Жеке тұлғаның құндылық бағдарларының жүйесін қалыптастыру тұрғысынан ең қызықтысы – жасөспірім кезең. Жасөспірім кезеңінің шекаралары орта мектептің V-VIII сыныптарындағы балалардың оқуымен шамамен сәйкес келеді және 10-14 жас аралығында болады, бірақ жасөспірімдердің нақты кіруі V сыныпқа ауысумен сәйкес келмеуі мүмкін және бір жыл бұрын немесе одан да кеш болуы мүмкін.

Баланың дамуындағы жасөспірім кезеңінің ерекше жағдайы оның атауларында көрсетілген: «өтпелі», «бұрылыс», «киын», «сыни». Олар өмірдің бір дәуірінен екіншісіне ауысумен байланысты осы жаста болатын даму процестерінің күрделілігі мен маңыздылығын тіркеді. Балалық шақтан ересек жасқа көшу – бұл кезеңдегі дамудың барлық аспектілерінің негізгі мазмұны және нақты айырмашылығы-физикалық, ақыл-ой, адамгершілік, әлеуметтік.

Барлық бағытта сапалы жаңа формациялардың қалыптасуы жүреді, ересектер элементтері организмнің қайта құрылуы, өзін-өзі тану, ересектермен және жолдастарымен қарым-қатынас, олармен әлеуметтік өзара әрекеттесу жолдары, қызығушылықтар, танымдық және тәрбиелік іс-шаралар, мінез-құлыққа, іс-әрекетке және қарым-қатынасқа делдал болатын моральдық-этикалық нормалардың мазмұны нәтижесінде пайда болады.

Осы жас кезеңінде құндылық бағдарларын қалыптастыру механизмін түсіну үшін жасөспірімнің кейбір негізгі сипаттамаларын толығырақ қарастырайық.

Жасөспірім кезіндегі алғашқы жалпы үлгі және өткір мәселе, жоғарыда атап өткеніміздей, ата – аналармен қарым-қатынасты қайта құру, балалардың тәуелділігінен өзара құрмет пен теңдікке негізделген қатынастарға көшу. Жасөспірім өтпелі деп аталады. Жасөспірімнің психологиялық жағдайы осы жастағы екі «бетбұрыс» сәтімен байланысты: психофизиологиялық – жыныстық жетілу және онымен байланысты барлық нәрсе – балалық шақтың соңы, ересектер әлеміне ену. [3, б. 6]

Осы сәттердің біріншісі ішкі гормоналды және физиологиялық өзгерістермен байланысты, бұл дененің өзгеруіне, бейсаналық жыныстық қатынасқа, сондай-ақ эмоционалды-сезімтал өзгерістерге әкеледі.

Екінші мәселе-балалық шақтың аяқталуы және ересектер әлеміне көшу жасөспірімнің санасында рационалды түрде сыни рефлексиялық ойлаудың дамуымен байланысты. Бұл жасөспірімнің психикадағы шешуші жағдайы. Бұл жасөспірімнің өміріндегі негізгі, жетекші қайшылықты тудырады.

Ақылға қонымды, яғни формальды қатаң логика жасөспірімнің ақыл-ойына ие. Дәл осылай: ол бұл логикаға ие емес, бірақ ол өзінің санасында белгілі бір күш ретінде пайда болады. Ол кез-келген сұраққа нақты жауап пен бағалауды талап етеді: шын немесе жалған, иә немесе жоқ. Бұл жасөспірімнің санасында максимализмге белгілі бір тенденцияны тудырады, оны достықты құрбан етуге мәжбүр етеді, жақын адамдармен антагонистік қарым – қатынасқа айналады, өйткені шындық пен адами қатынастардың әртүрлілігі мен сәйкессіздігі ұтымды логика шеңберіне сәйкес келмейді және ол осы логикаға сәйкес келмейтін барлық нәрсені жоққа шығаруға дайын, өйткені ол оның санасында үстемдік ететін күш, оның пайымдаулары мен бағалауларының өлшемі.

Бірақ ойлау логикасының түрі ересек адамға тең, өмірлік тәжірибесі мен сананың мазмұны бойынша жасөспірім әлі де бала болып қала береді. Протестуя против өтірік, лицемерия және үстемдік, олар әлемнің ересектер, ол сол уақытта мұқтаж жан теплоте, ласке, түсіну, мақұлдау, кешіру ересектер. Билікті қабылдамай, жасөспірім билікке мұқтаж-ол толықтай сене алатын ересек адам. Балалық шақ әлемінен де, ересектер әлемінен де бір-біріне ұқсас құрдастарының өз әлемін құруға бөліну үрдісі бар.

Жасөспірімнің негізгі қарама-қайшылығын жасөспірімнің санасында рефлексияның пайда болуының ақылға қонымды формасы, ол үшін әлемге саналы көзқарастың жетекші нысаны және парасаттылық шеңберіне сәйкес келмейтін ересектердің жеке емес әлемі арасындағы қайшылық деп санауға болады, сонымен бірге оның болмысының ұтымдылығын (сана-сезімін) жариялайды. [6, б. 3]

Бұл сұрақтың маңыздылығы мынада, кез-келген жасөспірім өтпелі кезеңде ерекше қиындықтарға тап болады, өзін табуға тырысады. Өтпелі жас-өмірдің ең қысқа кезеңі, бірақ өте маңызды. Маңызды ерекше жарақат бастан кешкен соң.

Жасөспірімнің ең құнды психологиялық сатып алуының ерекшелігі-оның ішкі әлемінің ашылуы, осы кезеңде өзін-өзі тану және өзін-өзі анықтау проблемалары туындайды. Өмірдің мағынасын іздестірумен тығыз байланысты және өзінді, қабілеттерінді, қабілеттерінді, басқалармен қарым-қатынаста өзінді табуға ұмтылу. Бала үшін жалғыз саналы шындық-бұл сыртқы әлем, онда ол өзінің қиялын жобалайды. Жасөспірім үшін сыртқы, физикалық әлем-бұл субъективті тәжірибенің мүмкіндіктерінің бірі, оның шоғырлануы өзі. Өзіне ену және өз тәжірибесінен ләззат алу қабілетіне ие бола отырып, жасөспірім жаңа сезімдердің бүкіл әлемін ашады, ол өзінің эмоцияларын енді сыртқы оқиғалардың туындысы ретінде емес, өзінің "Мен"күйі ретінде қабылдай бастайды.

Сіздің ішкі әлеміңіздің ашылуы өте маңызды, қуанышты және қызықты оқиға, бірақ ол сонымен қатар көптеген алаңдатарлық және драмалық тәжірибелерді тудырады. Өзінің бірегейлігін, бірегейлігін, басқаларға ұқсамауын сезінумен бірге жалғыздық сезімі пайда болады. Жасөспірімдік «мен» әлі белгісіз, ол көбінесе бұлыңғыр алаңдаушылық немесе бір нәрсені толтыру қажет ішкі бос сезім ретінде сезіледі. Демек, қарым-қатынасқа деген қажеттілік артып, сонымен бірге қарым-қатынастың селективтілігі, жалғыздыққа деген қажеттілік артады. Өзінің ерекшелігінің санасы, басқалардан айырмашылығы, ерте жастық шаққа тән жалғыздық сезімін немесе жалғыздықтан қорқуды тудырады.

Осылайша, жеке тұлғаның құндылық бағдарларының жүйесін қалыптастыру әртүрлі зерттеушілер үшін мұқият назар аудару және әр түрлі зерттеу тақырыбы болып табылады. Мұндай мәселелерді зерттеу жасөспірім кезеңінде ерекше мәнге ие болады, өйткені онтогенездің осы кезеңімен құндылық бағдарларының даму деңгейі байланысты, бұл олардың жеке тұлғаның бағытына, оның белсенді әлеуметтік жағдайына шешуші әсер ететін арнайы жүйе ретінде жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Ахмеджанов Э.Р. «Психологиялық тесттер», М.: «Лист», 1996 ж.
2. Волков Б.С. «Жас психологиясы», М.: «Владос», 2005 ж.
3. Исламова З.Б. «Жасөспірімдерді тәрбиелеу және оқыту процесінде Өзін-өзі растау».

4. Крылова А.А. «Психология», М., 2008 ж.
5. Лежнина Ю.П. «Құндылық бағдарларындағы отбасы», «Социс» журналы №12, 2009 ж.
6. Обухова Л.Ф. «Жас психологиясы», Мәскеу, 2004 ж.
7. Щедрина Е.В. «Психологтардың сұрақтары», «Педагогика» журналы. 2009 ж.
8. Платонов Ю.П. «Мінез-құлықтың әлеуметтік психологиясы» С. – Петербург: «Петр», 2006 ж.

ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ АГРЕССИВТІЛІК МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ТӘЖІРБИЕЛІК ЭКСПЕРИМЕНТТІК ТҮРДЕ ЗЕРТТЕЛУІ

Суюбаева Ляззат Жумабековна,
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті магистранты,
Қостанай қ.

Аннотация

Бұл зерттеуде біз жасөспірімдердің агрессивтілік мінез-құлқының ерекшеліктерін мазмұның ашып көрсетілді, сонымен қатар жасөспірімдерге эксперименттік түрде зерттеулер жасалып, зерттеу нәтижелері талданып, жасөспірімдердің агрессия деңгейі пайызға шаққандағы нәтижесі анықталды. Зерттеу әдістері ретінде «Басса-Даркидың агрессиялық жағдай туралы сауалнамасын», «Спилбергер-Радюк әдістемесі» алынды. Зерттеу эксперименталдық топ 38 жасөспірімнен құралды.

Түйінді сөздер: жасөспірімдер, агрессивті мінез-құлық, әдістеме, автоагрессия, бейімделу.

Аннотация

В данном исследовании мы выявили содержание признаков агрессивного поведения у подростков, а также провели экспериментальные исследования у подростков, проанализировали результаты исследования и определили процент подростковой агрессии. Экспериментальную группу составили 38 подростков.

Ключевые слова: подростки, агрессивное поведение, техника, аутоагрессия, адаптация.

Abstract

In this study, we revealed the content of the characteristics of aggressive behavior in adolescents, as well as conducted experimental studies in adolescents, analyzed the results of the study and determined the percentage of adolescent aggression. The experimental group consisted of 38 adolescents.

Keywords: adolescents, aggressive behavior, technique, autoaggression, adaptation.

Жасөспірім онтогенездің ең қиын кезеңдерінің бірі болып саналады. Бұл кезең агрессивті мінез-құлықтың күрт өсуімен қатар жүретін эмоционалды тұрақсыздықпен сипатталады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметтері бойынша ТМД елдерінде кәмелетке толмағандардың агрессия деңгейі Еуропалық орташа деңгейден екі есе жоғары.

Агрессивті мінез-құлық мәселесі ата-аналарды, мұғалімдерді, психологтарды алаңдатады және қазіргі зерттеушілердің ғылыми және практикалық қызығушылықтарын тудырады.

Біздің ойымызша, агрессивті мінез-құлық – бұл адамдар арасындағы қатынастардың нормаларына қайшы келетін, шабуыл объектілеріне зиян келтіретін, адамдарға физикалық, моральдық зиян келтіретін немесе оларға психологиялық ыңғайсыздық тудыратын уәжді деструктивті мінез-құлықтың түрі.

Жасөспірімдердегі агрессивті мінез-құлық әр түрлі формада көрінеді. Агрессияның түрлерін зерттеумен көптеген ғалымдар айналысты, мысалы Б.Г.Мешереков, неміс ғалымы Х.Геккаузен. Біздің ойымызша, ең дәл және толық – Б.Г.Мешерековтің жіктеуі. Ол агрессияның келесі түрлерін анықтады: физикалық агрессия (шабуыл) – басқа адамға қарсы физикалық күш қолданылатын; ауызша агрессия – жағымсыз сезімдер жанжал түрінде де (айқайлау), сонымен қатар вербальды реакциялар (қорқыту, қарғыс

айту) арқылы көрінеді; тікелей агрессия – объектіге немесе субъектіге бағытталған; жанама агрессия – айналма жолмен басқа адамға бағытталған әрекеттерді және бағытсыздық пен тәртіпсіздікпен сипатталатын әрекеттерді білдіреді; мақсатқа жету арқылы инструменталды агрессияға қол жеткізіледі; дұшпандық агрессия – агрессия объектісіне зиян келтіруге бағытталған әрекетте көрінеді; Автоагрессия – өзін-өзі айыптаудан, өзін-өзі қорлаудан, өзіне-өзі зиян келтіруден, соның ішінде суицидтен көрінеді; альтруистік агрессия – басқаларды біреудің агрессивті әрекеттерінен қорғау мақсаты бар болып келеді [1; 8].

Агрессивті мінез-құлық тұлғаны әлеуметтендіру процесінде бірқатар маңызды функцияларды орындайды. Бұл сізді қорқыныштан арылтады, мүдделеріңізді қорғауға көмектеседі, сыртқы қауіптерден қорғайды және жасөспірімдік шақта бейімделуіне ықпал етеді. Осыған байланысты агрессияның екі түрі бөлінеді – қатерсіз-адаптивті және деструктивті-дезадаптивті емес. Жасөспірімнің жеке басының дамуы үшін тұлғаның дамуы үшін агрессивті мінез-құлықтың өзі емес, оның нәтижесі және басқалардың агрессияның көрінісіне реакциясы қауіпті екенін ескеру қажет. Зорлық-зомбылық, күштаныту, ақша және басқа артықшылықтарды беретін жағдайда, жасөспірімдерде күштің культіне негізделген мінез-құлық қалыптасуы мүмкін. Басқалардың агрессияны күшпен басуға деген ұмтылысы көбінесе күткенге қарама-қарсы әсерге әкеледі [2; 63].

Жасөспірімдердегі агрессивті мінез-құлық бірқатар факторларға байланысты қалыптасуы мүмкін. Оларға мыналар жатады: жасөспірімнің жақын ортасы – бұл ата-аналық отбасы, құрдастар топтары, макроорта – бала ұзақ уақыт болатын білім беру мекемелері, осы мәдениеттің дәстүрлері мен заңдылықтары, бұқаралық ақпарат құралдары, сонымен қатар бейімделу қабілеттері. Адаптивті қабілеттер физиологиялық жағдайларды адекватты реттеу мүмкіндіктерін анықтайды. Бейімделу қабілеттері неғұрлым жоғары болса, адамның қоршаған ортаның жағымсыз факторларының әсерінен қалыпты жұмыс қабілеттілігі мен белсенділіктің жоғары тиімділігін сақтау ықтималдығы соғұрлым жоғары болады [6; 16].

Жасөспірім құрдастарымен қарым-қатынас жасай отырып, басқаларды бақылай отырып, агрессия туралы ақпарат алады, олар өздерін агрессивті ұстауға да үйренеді. Көбіне агрессивті жасөспірімдерді олардың жас тобының көпшілігі қабылдамайды, сондықтан олар агрессивті жасөспірімдер арасынан дос табады. Осыған байланысты басқа проблемалар туындайды, өйткені агрессивті компанияда оның мүшелерінің агрессивтілігін өзара күшейту орын алады. Жасөспірімдер арасындағы тұлғааралық қарым-қатынас ауызша агрессиямен қатар жүреді. Ауызша агрессияға жүгіну жасөспірімдердің коммуникативті қақтығыстарды сындарлы түрде шешуді білмеуіне байланысты [4; 45].

Жасөспірімдердің агрессивті мінез-құлқының ерекшеліктерін зерттеу мақсатында біз «Ш.Уалиханов атындағы №2 Әуликөл орта мектебі» негізінде 9 сынып оқушыларымен (14-15 жас аралығындағы 38 жасөспірім: 18 ұл бала, 20 қыз бала) эксперименттік зерттеу жүргіздік.

Зерттеу барысында *Басса-Даркидың агрессиялық жағдай туралы сауалнамасын, Спилбергер-Радюк әдістемесі*

Диагностикалық зерттеу нәтижесінде біз Басса-Дарки әдісі бойынша келесі деректерді алдық:

22 жасөспірімдегі физикалық агрессияның жоғары деңгейі (58%), 8 респонденттің орташа деңгейі (21%) және 8 жасөспірімдегі физикалық агрессияның төмен деңгейі (21%);

жанама агрессияның жоғары деңгейі 10 респонденттен табылды (26%), 15 жасөспірімдегі орташа деңгей (40%), 13 деңгейден төмен деңгей (34%);

тітіркену: 8 жасөспірімде жоғары деңгей (21%), орташа 17-да (45%) және 13 респондентте төмен (34%);

11 жасөспірім арасындағы негативизмнің жоғары деңгейі (29%), 18 респонденттің орташа деңгейі (47%) және 9 жасөспірімнің негативизм көрінісінің төмен деңгейі (24%);

реніш: 5 респондентке жоғары деңгей (13%), орташа 29 (76%) және 4 респондентке төмен деңгей (11%);

күдіктің жоғары деңгейі 14 респондентте анықталды (37%), орташа алғанда – 16 жасөспірімде (42%), ал төмен – 8-де (21%);

9 респонденттің ауызша агрессиясының жоғары деңгейі (24%), орташа деңгейі 22-де (58%) және 7-де (18%) төмен деңгей;

кінә сезімі: 9 жасөспірімде жоғары деңгей (24%), орташа – 20 жасөспірімде (52%), төмен – 9 респондентте (24%);

қастық индексі 14 жасөспірімде жоғары (37%), 21-да орташа (55%), 3-те төмен (8%);

агрессивтілік индексі 9 респондентте жоғары (24%), орташа – 20-де (52%), төмен – 9-де (24%).

Сонымен, жасөспірімдерге физикалық (60%) және жанама агрессия (45%), күдік (45%), кінә (45%) көріністерінің жоғары деңгейі тән. Сондай-ақ, дұшпандықтың өте жоғары индексі бар (55%), бұл агрессивтілік индексінен екі есе асып түседі (25%).

Спилбергер-Радюк әдісімен алынған нәтижелерді талдау көрсеткендей, қызығушылықтың жоғары деңгейі 7 жасөспірімге (18%), орташа 25 (66%), 6-уі төмен (16%);

9 респонденттен агрессияның жоғары деңгейі табылды (24%), орташа деңгей 24 жасөспірімде (63%), агрессияның төмен деңгейі 5 респондент (13%) жасөспірімдерде анықталды;

8 жасөспірімде алаңдаушылықтың жоғары деңгейі (21%), 26-да орташа (69%), ал 4 респондентте төмен (10%);

7 жасөспірімде депрессияның жоғары деңгейі (18%), 31 респонденттің орташа деңгейі (82%), депрессияның төмен деңгейі анықталмады (0%);

жасөспірімдер арасында қызығушылықтың жоғары деңгейі анықталмады (0%), орташа – 29-те (76%) және төмен – 9 респондентте (24%);

агрессивтіліктің жоғары деңгейі 14 респондентте (37%), орташа деңгей 16 жасөспірімде (42%) және төменгі деңгей 9-да (21%) анықталды;

7 респонденттің алаңдаушылық деңгейі жоғары (18%), 26-да орташа (68%) және 5-де (14%) төмен деңгей;

депрессияның жоғары деңгейі: жасөспірімдерде анықталмады (0%), орташа – 33 жасөспірімдерде (87%), төмен – 5 респонденттерде (13%).

Мәліметтерді қорытындылай келе, жасөспірімдерде физикалық және жанама агрессия, күдік, кінә сезімі көріністерінің деңгейі жоғары деп айтуға болады. Сондай-ақ, қастықтың өте жоғары индексі байқалып тұр.

Бұл мәліметтерді психологиялық кеңес беру практикасында, мектеп психологы мен сынып жетекшісінің жұмысында қолдануға болады. Олар сондай-ақ жасөспірімдердегі девиантты мінез-құлықтың себептерін диагностикалау үшін маңызды, бұл түзету жұмыстарына негіз бола алады. Педагог пен педагог-психологтың түзету-дамыту қызметі дамуында ауытқуы бар және мінез-құлқында ауытқуы бар баланың жеке басына психологиялық-педагогикалық әсер ету шараларының барлық жиынтығын қамтуы керек екенін ескеру қажет. Ол баланың танымдық мүмкіндіктерін, оның эмоционалды-ерік саласын өзгертуге, жеке тұлғаның жеке қасиеттерін жақсартуға (жауапкершілік, тәртіптілік, байсалдылық, ұйымшылдық), оның қызығушылықтары мен бейімділіктерін, еңбек, көркемдік, эстетикалық және басқа қабілеттерін дамытуға бағытталуы керек [5].

Әдебиеттер тізімі:

1. Иванова И.П., Патева О.В. Жасөспірімдердегі агрессивті мінез-құлықтың ерекшеліктерін зерттеу // Ғылым мен білімнің қазіргі мәселелері. – 2015. – № 6.; [2; 63].

2. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=23342>

3. Дереккөз: «Агрессорлармен жұмыс жасау бойынша әдістемелік құрал», НҰР-СҰЛТАН қ., 2019 ж.

Ашық ақпарат көздерінен алынған деректер:

1. <http://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/social-determinants-of-health-and-well-being-among-young-people.-health-behaviour-in-school-aged-children-hbsc-study>

2. https://docs.google.com/document/d/13kGPoYohL5RjJdBICor_Xf3RZ3LXzHoIwxUzvOjb3zM/edit?pli=1

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАМӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚАЗІРГІ КЕЗДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕСІ РЕТІНДЕ

Сыныбаева Акмарал Мусатраковна,

магистрант,

Ташетов Аманжол Аскаревич,

PhD докторы,

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ.

Аннотация

Мақалада жастардың медиамәдениеттің қалыптастыруда білім беру жүйесін медиабілім беру негізінде құрудың маңыздылығы қарастырылады. Медиабілім жастарды рухани-адамгершілік, шығармашылық, интеллектуалды дамуына жол ашатын және медиамәдениетті тұлға қалыптастыруды көздейді.

Кілт сөздер: медиа, мәдениет, медиамәдениет, медиаресурстар, медиабілім, тұлға, когнитивті өріс, интеллект, медиасауаттылық, медиаапарат.

Аннотация

В статье рассматривается важность построения системы образования на основе медиаобразования, так как это способствует формированию медиакультурной личности, а также духовно-нравственному, творческому, интеллектуальному развитию молодежи.

Ключевые слова: медиа, культура, медиакультура, медиаресурсы, медиазнание, личность, когнитивная сфера, интеллект, медиаграмотность, медиаинформация.

Abstract

The article considers the importance of building an education system based on media education, as it contributes to the formation of a media-cultural personality, as well as to the spiritual, moral, creative, and intellectual development of young people.

Key words: media, culture, media culture, media resources, media knowledge, creativity, cognitive sphere, intelligence, media literacy, media information.

Елімізде жүріп жатқан қарқынды саяси-экономикалық, әлеуметтік-психологиялық өзгерістер, көптеген жаңа реформаларды өмірдің әр саласына алып келді. Сондай өзгерістердің бәрі электрондық-ақпараттық технологияның дамуымен тығыз байланысты. Қазіргі кезде қандай саланы алып қарасанда электрондық-ақпараттық технологиясыз дамыту мүмкін емес. Электрондық-ақпарат кеңістігі тұлғалардың көптеген тың ізденіс пен шығармашылық іс-әрекеттің нәтижесінде ауқымды жетістіктерге қол жеткізді, сондай-ақ қол жеткізуге мүмкіндіктер ашып отыр. Сондықтан бүгінгі жалпыадамзаттық қоғам «медиаландырылған» қоғам деп аталады. Қазіргі кезде білім беру жүйесінде заманталабына сай нәтижелі ұйымдастыру-маңызды мәселелердің қатарына жатады. Оқытушы үшін әрбір студенттің, кәсіби білім алушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру, болашақ мамандығына деген бағыттылығын қалыптастыруда электрондық-ақпараттық технологияның маңыздылығы зор. Бұрынғы дәстүрлі «объект-субъект-оқулық» жүйесіне сай жаңа – компьютерлік технологияларды қолдана отырып, оқыту енгізіліп отыр. Оқытудың компьютерлік технологиялары – оқыту жүйесінде техникалық құралдарды және интерактивті тақталарды қолдана отырып, білім алу аясын кеңейтіп, оқытудың тиімділігін арттырып отырғаны белгілі. Қазіргі кезде интеграция арқылы

даралап оқытуға бағытталған білім беру жүйесінде, жан-жақты медиаландыру мәселесі қолға алынуда. Оқытуды медиаландыру сан -салалы, кешенді, ауқымды үрдіс, оған студенттер, оқытушылар мен жоғарғы білім беру мекемесінің басқарушы органдары толық қатыстырылады. Пәндер бойынша білім беруде ақпараттық технологияларды пайдалану, біріктірілген сабақтарды жоспарлау, жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру, интернет жүйесін қолдана отырып, басқа оқу орнындағы студенттермен, дәрісханалармен бірлесе отырып сабақ ұйымдастыру сияқты шаралардың жиынтығынан тұрады. Жоғары сапалы және жоғары технологиялы білім беру ортасын құру, білім беру жүйесінің негізі болып табылады. Жаһандану қоғамындағы білім беру жүйесін түбегейлі жаңғыртудың, білім беру жүйесінің медиалық базасын құрудың, медиабілім беру технологиясына көшудің нақты жолы болып табылады. Қазіргі кезде білім беру саласында, жаңа технологиялардың рөлі артып отыр. Оқытудың жаңа технологиялары -білім алушылардың оқу-танымдық әрекеттерінің мотивациясын, білімге деген жеке тұлғалық қызығушылығын көтеруге ықпал ететіні ғылыми анықталған. Сондықтан, медиабілім берудің маңызды салаларын тереңдетіп оқыту үшін факультативтер ұйымдастыру, жаңа білімді игеру мақсатында түрлі медиа – ресурстарды пайдалану, жаңа медиамәдениетті құру және дамыту, пән кабинеттерін компьютерлермен жабдықтау, интернетке қосылу, видео, веб – парақ, сайттар құру т.б. білім алушылардың танымдық қызығушылығын, өз бетінше ізденушілігін және шығармашылық мүмкіндіктерін дамытады.

«Медиабілім беру» термині ғылыми айналымға 1986 жылы еніп, «визуалды сауаттылық» тұжырымдамасының дамуына себеп болды. Тұжырымдама авторлары А.В. Федоров, Е.Л. Вартанова, О.В. Смирнованың пікірінше, білім алушылардың бойында кешенді біліктіліктерді қалыптастыруға, ғылыми әдебиеттерден қажетті ақпаратты табуға, ақпаратты сыни тұрғыдан саралауға, негізгі мәнін түсінуге, берілген белгілері бойынша ақпаратты жүйелеуге машықтандыра отырып, олардың өздігінен білімін көтеруге, қажетті білімдерді интернет жүйесінен табуға, қосымша ғылыми материалдармен танымдық өрісін кеңейтуге мүмкіндік ашады. Бұл білім алушының оқу пәні бойынша және білімді қосымша ақпарат көздері арқылы кеңейтіп, нақтылы берілген оқу материалын біршама толықтыра отырып, дүниетанымын когнитивті қызығушылығын алға жетелейді.

Орыс тілінде медиа білім берудің толық теориясы А.В.Федоровтың және оның ғылыми мектебінің еңбектерінде ұсынылған. Олардың ішіндегі маңыздысы: практикалық, сыни, идеологиялық, мәдени, этикалық, эстетикалық, экологиялық, теологиялық қажеттіліктерді қанағаттандыру сияқты мәселелер қарастырылған.

Медиабілім беру мәселелерін кейінгі кездері қазақстан ғалымдары да кеңінен қолға алып, ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізуде, соның ішінде Сейітқазы П.Б., Жусубалиева Д.М., Ташетов А.А. т.б. көптеген мақалалар мен диссертация жұмыстары жарияланған. Олар өздерінің зерттеу жұмыстары барысында педагогикалық үрдіс арқылы оқытушы мен білім алушылардың медиа арқылы қарым-қатынас орнатуы, оқу жоспары бойынша теориялық білімдері мен практикалық машықтану үрдісі арқылы өз беттерімен тақырыпқа сәйкес білімдерін көтеру, іздену және қажетті ақпараттарды талдау арқылы жан-жақты білімді игеру және оны өмірде қолдану аясының кеңею мәселелерін көтереді. Медиабілім беру кезінде оқытушы педагогикалық әсер етудің элементтерімен қатар интерактивті оқыту әдістерін (жобалау әдісі, сыни тұрғыдан ойлау, дебат өткізу, мәселе қою және оның шешімін бірнеше жолмен қарастыру т.б.) қолданады [1. б. 112].

Медиабілім беру үшін білім беру мекемелерінде медиаорталықтар құрылып, ол жерде арнайы кітапхана қызметкері білім алушыларға ыңғайлап компьютерлік каталог, бейнемагнитофондар, бейнекамералар, CD дискілер, теледидармен қамтамасыз етіліп, оларды дер кезінде пән кабинеттеріне қосу мүмкіндігі болуы қажет. Ян Коменский кезінде «кітап – даналыққа жету құралы» деген, бірақ бүгінде таңдаақпараттық-

техникалық білім алу жолдары сол қағиданы «медиабілім – жан-жақты тиянақты білім алу құралы» деген түсінік сәйкестікті байқатады [2, б. 17].

Сонымен, медиабілім – бұқаралық коммуникация заңдылықтарын зерттей отырып, оның жетістіктерін педагогикасаласында қолдану болып табылады.

Медиабілімнің негізгі бағыттары:

- а) ақпарат ағымы қазіргі заманда жас ұрпақты жаңа өмірге дайындау;
- ә) әр түрлі ақпаратты қабылдау, өңдеу, оны түсіне білу және қолдану;
- б) техника құралдарының көмегімен қарым-қатынас жасау қабілетін игеруге үйрету жатады.

Я.Н.Засурский мен Е.Л.Вартанова әлемдегі медиабілімнің маңыздылығы мен басымдығын айқындайтын жеті себебін негіздеп берді:

1. Медианы тұтынудың жоғары деңгейі және қазіргі қоғамда бұқаралық ақпарат маңыздылығы;
2. Медианың идеологиялық маңыздылығы, білім беру саласында білім алушылардың санасына ықпалы;
3. Медиаақпарат когнитивтік мүмкіндіктің өсуі және оның тұлғалық дамуға әсері;
4. Білім беру жүйесіндегі медианың ену интенсивтілігі;
5. Білім беру саласында виртуалды коммуникация мен ақпарат маңыздылығының артуы;
6. Заманауи талаптарға сәйкес бағдарланған білім алушыларды оқытудың қажеттілігі;
7. Ақпаратты қабылдау нәтижесінде білім алушылардың ұлттық және халықаралық үрдістер шеңберінің кеңеюі [3, б.67].

Ресейде медиабілім беру саласын зерттейтін, медиапедагогика мектебі қалыптасқан. Оның жетекші ғалымдарының бірі А.В.Федоров медиабілім «білім алушының шығармашылық, қарым-қатынас, ақпаратты толықтай қабылдау дағдыларын қалыптастыру, медиа мәтіндерді сараптау, талдау және дамыту процесі» ретінде қарастырады. Осы процесс нәтижесінде алған медиабілім, медиа сауатылықты, медиамәдениетті қалыптастырады. «Медиабілім беру» түсінігі – рухани – адамгершілік құндылықтар негізінде бұқаралық ақпарат құралдарымен мәдени қарым-қатынасы бар жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған жүйелі іс-әрекетінің жиынтығы болып табылады. Сонымен, медиабілім беру міндеттері адамды медиа мәтінді сауатты «оқи білуге», ақпаратты қабылдай білу дағдысын дамыту, шығармашылық іс-әрекеттің эстетикалық талғамы мен мүмкіндіктерін дарыту [4, б.21].

Медиабілім беру – жалпы білім берудің дәстүрлі және негізгі түрі ретінде білім алушыны тәрбиелеу, өзін-өзі жетілдіру, шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруға дайындау. Өйткені, сапалы ұйымдастырылған медиабілім беру білім алушылардың көптеген мақсаттарға қол жеткізуге болатынын түсіндіру, көзін жеткізу. Мысалы, қазіргі кезде көптеген қазақстандық оқушылар пәндер бойынша жобалық іс-әрекеттермен айналысып, сайыстарға қатысып, үлкен жетістіктерге жетіп жүргендері аз емес. Ол білім алушылардың барлығы дерлік, толық медиа кабинеттермен жабдықталған оқу орнында білім алып, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізіп, жақсы нәтижелерге қол жеткізгені дәлел.

Қорыта айтқанда жаһандану заманында медиабілім беру – білім алушыны ізгілік, рухани-адамгершілік, шығармашылық, ізденімпаз сипатта тәрбиелеуге жол ашады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова Л. Медиаобразование в Казахстане: проблемы и перспективы. Материалы XXV Всероссийской научно-практической конференции «Проблемы массовой коммуникации». Воронеж. 13-14 мая 2019 – 149 с.
2. Федоров А.В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиапедагогика и медиакультура//Высшее образование в России. 2015. № 6. С.134-138.

3. Вартанова Е.Л., Засурский Я.Н. мен Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. – 2007. – М.; 2010. – 116 с.

4. Кенжитаева Б.К. Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін арттырудағы медиабілімнің ролі. – Жантану негіздері, 2014. – №3. 21 б.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ОБУЧАЮЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

Тайкова Галина Леонидовна,
заведующая отделением колледжа,

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж», г. Костанай

Аннотация

Мақалада білім алушылардың экономикалық және құқықтық мәдениетін арттыру, студент жастарды құқықтық тәрбиелеу жүйесін нығайту және жаһандық саяси проблемаларға да, өз мемлекетіндегі қоғамдық-саяси өмір құбылыстарына да тиісті құндылық қатынасын қалыптастыру қажеттілігі туралы мәселе қарастырылады. Жастардың құқықтық мәдениетін қалыптастыру – маңызды мемлекеттік міндеттердің бірі. Жақсылық пен әділдіктің көпғасырлық құндылықтарын сақтайтын, әркімнің құқықтары мен мүдделерін қорғайтын заңдарды құрметтесек қана біз жаңа қоғам құра аламыз.

Түйінді сөздер: құқықтық мәдениет, құқықтық тәрбие, құқықтық мемлекет, жастар.

Аннотация

В данной статье рассматривается вопрос о необходимости повышения экономической и правовой культуры обучающихся, укрепления системы правового воспитания студенческой молодежи и формирование соответствующего ценностного отношения, как к глобальным политическим проблемам, так и к явлениям общественно-политической жизни в собственном государстве. Формирование правовой культуры молодежи – одна из важных государственных задач. Только уважая законы, сохраняющие многовековые ценности добра и справедливости, защищая права и интересы каждого, мы можем строить новое общество.

Ключевые слова: правовая культура, правовое воспитание, правовое государство, молодежь

Abstract

This article considers the issue of the need to improve the economic and legal culture of students, strengthen the system of legal education of student youth and form an appropriate value attitude, both to global political problems and to the phenomena of socio-political life in their own state. The formation of a legal culture of youth is one of the important state tasks. Only by respecting the laws that preserve centuries-old values of good and justice, protecting the rights and interests of everyone, we can build a new society.

Keywords: legal culture, legal education, legal state, youth.

Если мы хотим добиться успеха, то каждый из нас должен исходить из следующих принципов: первый – наша Родина, независимый Казахстан – прежде всего второй – государство и каждый гражданин отказывается от любых шагов, как внутри страны, так и за ее пределами, способных негативно отразиться на стабильности в обществе и на благосостоянии казахстанцев.

Н.А. Назарбаев

Будущее Казахстана во многом определяется ее системой образования. Образованность, компетентность и профессионализм выступают ключевыми факторами общественного развития. Образование всегда являлось определяющим фактором в жизни и деятельности общества и каждого его представителя. И всякое переустройство общества непосредственно связано с модернизацией образования. В Послании Президента РК – Лидера нации народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» говорится, чтобы стать развитым кон-

курентноспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией [1].

Новое социальное время, новая социальная среда, новые социальные реалии, новая идеология общества ставят перед образованием новые задачи в подготовке специалистов. Развитие воспитания в системе образования РК в последние годы по праву стало одним из приоритетных направлений в деятельности Министерства образования и науки РК, органов управления образованием субъектов, образовательных учреждений всех типов и видов.

Сегодняшний заказ казахстанского общества в сфере образования ориентирован на подготовку поколения с принципиально новым экономическим образом мышления, с развитой мировоззренческой культурой, которое должно осознавать свое место в современных социально-экономических взаимоотношениях и владеть нормами правового и экономического поведения. Развивающемуся обществу нужны люди: современно образованные, нравственные, предприимчивые, способные самостоятельно принимать ответственные решения, умеющие прогнозировать последствия своих действий, готовые к сотрудничеству, мобильные, обладающие чувством ответственности за судьбу своей семьи и своего государства, а это значит – профессионалы своего дела, хорошие специалисты, знающие права, обязанности и законы, умеющие применять их в жизни. Поэтому назрела необходимость повышения уровня экономической и правовой культуры обучающихся, что позволит укрепить систему правового воспитания студенческой молодежи и целенаправленно формировать соответствующее ценностное отношение, как к глобальным политическим проблемам, так и к явлениям общественно-политической жизни в собственном государстве.

В этой связи актуализируется проблема повышения правового сознания. Результатом формирования правового сознания является правовая культура, т.е. высшая ступень его развития и выражается в осознанном отношении к правам и свободам личности, а так же по всей правовой системе общества. Построение правового государства не возможно без соответствующей правовой культуры общества, а значит и студенческой молодежи.

«Правовая культура – это качество правовой жизни общества и степень гарантированности государством и обществом прав и свобод человека, а также знание, понимание и соблюдение права каждым отдельным членом общества» [2, с.6].

Правовая культура включает в себя законодательство, юридическую практику, правовое поведение и правовое сознание граждан. Правовое государство – это организация политической власти общества, создающая условия для наиболее полного обеспечения прав и свобод человека и гражданина, а так же для наиболее последовательного связывания с помощью права государственной власти в целях недопущения правонарушений.

Для повышения уровня правовой культуры необходимо расширить программы правового воспитания и образования для граждан с включением дополнительных аспектов правоприменения [3].

Государство и общество заинтересованы в повышении уровня правовой культуры, в распространении юридических знаний, в формировании у граждан убеждения в необходимости исполнения требований права и закона. Если строить гражданское, правовое общество, то надо, прежде всего, начинать с молодежи.

Молодежь – это будущее нашего общества. Необходимо создать все условия, чтобы научить наше подрастающее поколение быть законопослушными гражданами современного общества, соблюдать нормы права, приносить пользу обществу, повышать правовую культуру.

Человек, общество и государство нуждаются в гражданско-правовом образовании, оно необходимо, если мы в самом деле хотим жить в правовом государстве. Только в подрастающем поколении сегодня можно заложить чувство собственного

достоинства, своих прав и своей ответственности. Согласно концепции правового обучения учащейся молодежи в РК: «Главная задача правового обучения учащейся молодежи заключается в мобилизации всего комплекса правового воспитания на формирование высокого правосознания и традиций уважения к законам. Цель концепции – заложить основы правовой культуры» [4, с.1].

Правовая культура, являясь личной характеристикой студента, представляет как способ его правовой деятельности, обеспечивающей решение различного рода правовых задач-ситуаций, заимствованных из профессиональной практики. Процесс составляет технологию правовой деятельности как компонента правовой культуры студента.

Характерными признаками правовой культуры большинства обучающейся молодежи можно считать:

- осознание важности правового образования;
- признание практического аспекта изучения права;
- проявление интереса к отдельным аспектам права, волнующим их в данный момент, а именно к собственным гражданским правам;
- осуждение нарушения личных прав другими лицами;
- выделение в качестве страха основного критерия следования закону страха перед наказанием, т.е. отсутствие стойких убеждений, осознания объективной необходимости соблюдения закона.

В формировании и повышении правовой культуры у студентов играют огромную роль семья, СМИ, досуговые организации, правоохранительные органы и, конечно же, учебное заведение.

Но любые знания, в том числе и по правовой культуре, нельзя просто вложить в головы студентов. Эти знания необходимо формировать у молодежи и воспитывать. Гражданин, обладающий правовой культурой – это законопослушный гражданин. Воспитание законопослушания – долгий и сложный процесс, который происходит не только на уроках.

Правовое просвещение знакомит молодых людей с особенностями функционирования правовой и политической систем общества и, что не менее важно, помогает им осознать свое место в них. Оно учит осмысливать трудные вопросы и справляться с реальными проблемами. Многие студенты колледжей не знают часто ни своих прав, ни обязанностей, что приводит к неправомерному поведению с их стороны и неспособности отстаивать свои права. Наличие страха перед наказанием в качестве основного мотива правового поведения, недоверие к органам правопорядка, отсутствием стремления понимать и уважать права других является прямым следствием недостаточной правовой социализации студенческой молодежи. Поэтому необходима координация усилий всех институтов и агентов правовой социализации, направленных на повышение эффективности правового образования и воспитания молодого поколения. Незнание законов – существенный недостаток правовой культуры, которая предполагает разносторонние правовые знания, умения ими пользоваться и чувство уважения к закону. Но мало знать законы, надо уметь практически их применять в конкретных жизненных ситуациях.

Формирование позитивного отношения к закону, праву, знание гражданами своих прав и обязанностей перед государством и обществом является основными задачами в процессе формирования правовой культуры. Правовое воспитание можно определить, как систему мер, направленных на формирование правовых идей, норм, принципов, представляющих ценности мировой и национальной правовой культуры [5].

Список литературы:

1. Послание Президента РК – Лидера нации народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс;
2. Никитин А.Ф. «Что такое правовая культура?» – М, «Просвещение» 1988.

3. Официальный информационный ресурс Премьер-Министра РК. Стратегический план 2025.

4. Концепция правового обучения учащейся молодежи в РК (Утверждена постановлением Президента Республики Казахстанот 21 июня 1995 года N2347);

5. Науменкова К.В. Проблемы правового воспитания граждан на рубеже веков. URL:<http://tsu.tmb/nu/kon/arhiv/2004/kon1.11/sek2/2/tsu.tmb/nu/kon/arhiv/2004/kon22.03/sek1/13.htm> [Электронный ресурс]

6. Гуляихин В. Н. Правовая культура как объект научного исследования: методологические подходы, структура и критерии оценки // Юридические исследования. 2013. № 4.

КЛИНИКО-ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С АЛАЛИЕЙ

*Теплова Вероника Владимировна,
Лиходедова Людмила Николаевна,
канд. пед. наук, асс. профессор,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г. Костанай*

Аннотация

Мақалада алалия мен бірге мектеп жасына дейінгі балалардың клиникалық, психологиялық және педагогикалық ерекшеліктерін зерттеуге арналған әдеби дерек көздерге талдау жасалады. Алалиясы бар балалардың сөйлеу және психикалық дамуының ерекшеліктері сипатталған. Сөйлеу онтогенезінің бұрмалануына әкелетін алалиямен басқада бұзылулардың негізгі айырмашылықтары атап өтілді.

Өзектілігі. Бұл мәселенің төмен әдістемелік дамуымен маңыздылығымен, сондай-ақ алалиямен басқа сөйлеу бұзылыстарының дифференциалды диагностикасы үшін материалмен анықталды.

Мақсаты. Алалиясы бар мектеп жасына дейінгі балалардың клиникалық, психологиялық және педагогикалық сипаттамаларын сипаттау, алалиясы бар балалардың сөйлеу дамуының ерекшеліктерін ашу.

Түйінді сөздер: алалия, сөйлемейтін балалар, мектеп жасына дейінгі балалар, клиникалық, психологиялық және педагогикалық сипаттамалары.

Аннотация

В статье приведен анализ литературных источников по изучению клинико-психолого-педагогических особенностей дошкольников с алалией. Описаны особенности речевого и психического развития детей с алалией. Выделены главные отличия алалии и других нарушений, приводящих к искажению онтогенеза речи.

Актуальность определяется малой методической разработанностью и важностью данной проблемы, а также материалом для дифференциальной диагностики алалии и других речевых нарушений.

Цель описать клинико-психолого-педагогическую характеристику детей дошкольного возраста с алалией, раскрыть особенности речевого развития детей с алалией.

Ключевые слова: алалия, неговорящие дети, дети дошкольного возраста, клинико-психолого-педагогическая характеристика.

Abstract

Alalia is a condition of completely undeveloped speech in children that have kept hearing, but they are not in a condition to understand language message, because they have bad perception caused by disorders and dysfunction of CNS on level of auditory representative cortical area.

Relevance is determined by the low methodological development and importance of this problem, as well as by material for the differential diagnosis of alalia and other speech disorders.

Goal to describe the clinical, psychological and pedagogical characteristics of preschool children with alalia, to reveal the features of the speech development of children with alalia.

Keywords: alalia, non-speaking children, preschool children, clinical, psychological and pedagogical characteristics.

Алалией принято называть полное или частичное отсутствие речи у детей при хорошем физическом слухе, обусловленное недоразвитием или поражением речевых областей в левом полушарии головного мозга, наступившем во внутриутробном или раннем периоде развития ребенка. В.А.Ковшиков считает, что суть нарушения заключается в отсутствии сформированности языковых операций производства высказывания (лексической, грамматической, фонетической) с относительной сохранностью семантического и моторного уровня генерации высказывания [1]. Данный вывод позволяет нам интерпретировать алалию как преимущественно языковое расстройство. При алалии иногда возникает нарушение внутреннего программирования в сочетании с несформированным подбором слов, словосочетаний, с несформированными речевыми действиями по построению фраз и текста.

Типичные проявления алалии – аграмматизм, расстройства актуализации слов, трудности выбора фонем и установления порядка их следования, нарушения слоговой структуры слов. Дети с данным нарушением медленно накапливают словарный запас, неправильно строят фразу, в словах встречаются замены, перестановки и сокращения звуков. У некоторых детей встречается «своя речь», которую с трудом могут понимать окружающие. При объемной коррекционной работе возможно пополнение словаря, но даже в этом случае ребенок с алалией будет отставать в речевом развитии от своих сверстников. Характерно недоразвитие практически всех высших психических функций: памяти, внимания, мышления и др.

Неустойчивое психическое состояние приводит к замкнутости, негативизму, неуверенности в себе, напряженному состоянию, повышенной раздражительности, обидчивости, частым истерикам. Дети с алалией могут быть гиперактивными, расторможенными или, наоборот, малоподвижными, заторможенными.

Детям доступны неречевые артикуляции, они в состоянии правильно произносить большинство звуков, но, владея достаточным пассивным словарем, дети испытывают стойкие затруднения в экспрессивной речи. Вторично из-за нарушения речи страдает интеллектуальное развитие у детей данной категории. По мере развития речи интеллектуальные нарушения постепенно компенсируются.

У детей наблюдается общая двигательная неуклюжесть, нарушением координации движений, медлительность и расторможенность движений. Особенно затруднена мелкая моторика пальцев. Дети с данным нарушением с трудом овладевают навыками самообслуживания (застегивать пуговицы, шнуровать обувь и т. д.), выполняют мелкомоторные операции (складывание мозаики, пазлы и т. д.).

Рассматривая психологические особенности детей с моторной алалией, нельзя не отметить нарушения памяти (особенно слуха, речи, внимания, восприятия, эмоционально-волевой сферы). По особенностям поведения дети с алалией могут быть гиперактивными, расторможенными или, наоборот, малоподвижными, заторможенными. У большинства детей с моторной алалией снижена работоспособность, повышена утомляемость, речевой негативизм. Интеллектуальное развитие у детей данной категории страдает вторично из-за нарушения речи. По мере развития речи интеллектуальные нарушения постепенно компенсируются.

При моторной алалии наблюдается выраженная диссоциация между состоянием экспрессивной и импрессивной речи, то есть понимание речи остается относительно неизменным, а собственная речь ребенка развивается с грубыми отклонениями или не развивается совсем. Все этапы формирования речевых навыков (напевание, лепет, лепет монолога, слова, фразы, контекстная речь) происходят с задержкой, а сами речевые реакции значительно снижаются.

Активный словарь детей с алалией сильно отстает от возрастной нормы. Небольшой лексический запас приводит к неточному пониманию значений слов, нецелесообразному их употреблению в речи, заменам смыслового и звукового сходства. Харак-

терной чертой является абсолютное преобладание существительных в именительном падеже в словаре, резкое ограничение других частей речи, трудности в образовании и дифференциации грамматических форм.

Фразовая речь с моторной алалией представлена простыми короткими предложениями (одно- или двухчастными). В результате при алалии происходит грубое нарушение формирования связной речи. Дети не могут последовательно представить события, выделить главное и второстепенное, определить временные связи, причинно-следственные связи, передать смысл явлений и событий.

При грубых формах алалии у ребенка особенно выражены трудности с мелкой моторикой пальцев рук. Отсутствие координации движений пальцев проявляется в том, как ребенок застегивает и расстегивает пуговицы, развязывает и завязывает шнурки, ленты и т. д.

В дошкольном возрасте многие дети с дефектом речи, с которыми специально не проводилась длительная целенаправленная работа, не могут самостоятельно одеваться и раздеваться, правильно складывать вещи. Им особенно сложно застегивать и расстегивать пуговицы, а также зашнуровать ботинки. Эти навыки обычно специально отрабатываются в учебных заведениях с использованием тренажеров (специальных средств).

Неуклюжесть движений дошкольников встречается также при ходьбе, беге, прыжках, во всех видах практической деятельности. Ходят неуклюже, шаркая ногами. С трудом осваивают такую детскую забаву, как прыжки со скакалкой. Часто предметы самопроизвольно выпадают из рук. Поливая комнатные растения, они брызгают водой или наливают слишком много.

Плохое развитие моторики у таких детей сказывается и на других видах деятельности, например, их рисунки выполнены неустойчивыми изогнутыми линиями, отдаленно передающими очертания предмета.

Таким образом, отсутствие двигательных навыков в определенной степени связано с нарушениями произношения речи, присущими детям с алалией. Нарушения моторики отражаются на их речевой деятельности. Именно поэтому в коррекционной работе с дошкольниками с алалией большое внимание уделяется развитию мелкой моторики и координации пальцев рук. При этом развитие мелкой ручной моторики ребенка следует начинать с раннего детства. Выполняя различные упражнения с пальцами, ребенок хорошо развивает мелкую моторику рук, что благотворно влияет на развитие речи.

Важно дифференцировать алалию от тугоухости, умственной отсталости, ранним детским аутизмом [2]. Дифференциальная диагностика алалии и других нарушений, приводящих к искажению онтогенеза речи, представлена в табл. 1–3.

Таблица 1. Дифференциальная диагностика алалии и задержки речевого развития

Критерий сравнения	Алалия	Задержка речевого развития
Темповая задержка речевого развития	Темповая задержка речевого развития сочетается с нарушениями структурно-функциональной стороны речи	Темповая задержка корректируется в соответствии со структурой онтогенеза речевого развития
Формирование лингвистической компетенции	Не формируется без коррекционной помощи	Ребенок может самостоятельно усвоить простые грамматические нормы родного языка
Импрессивная речь	Затруднено понимание грамматических изменений слов, смешивает схожие по звучанию слова	Ребенок хорошо понимает обращенную речь, отсутствуют смешения в понимании значений сходно звучащих слов

Экспрессивная речь	Отмечаются стойкие грубые нарушения структуры слова, фразы и аграмматизмы, усиливающиеся в процессе увеличения словарного запаса	Отсутствуют грубые нарушения структуры слова, фразы и аграмматизмы
Особенности динамики в коррекционной работе	Ребенок не может преодолеть дефект без коррекционного воздействия	Ребенок способен к самостоятельному овладению речевыми обобщениями

Таблица 2. Дифференциальная диагностика алалии и нарушений речевого развития вследствие нарушения слуха

Критерий сравнения	Алалия	Нарушение речевого развития вследствие нарушения слуха
Слух	В норме	Нейросенсорное нарушение слуха (агнозия звуков речи)
Самостоятельное овладение этапами становления речи	Отдельные появления простых слов и звуковых комплексов	«Затухание» на стадии лепета
Экспрессивная речь	Наличие отдельных корней, псевдослов, звукоподражаний	Экспрессивная речь (в случае отсутствия специального обучения и адекватного слухопротезирования) представлена отдельными звуковыми комплексами

Таблица 3. Дифференциальная диагностика алалии и нарушений речи, обусловленных интеллектуальной недостаточностью

Критерий сравнения	Алалия	Нарушение речевого развития вследствие интеллектуальной недостаточности
Причина патологии	Форма патологии речевой деятельности, формирующаяся в результате неусвоения в онтогенезе структурно-функциональных закономерностей языка при сохранности неречевых психических процессов	Нарушения развития речи – результат патологии познавательной деятельности
Предречевое развитие	Соответствует возрасту	Позднее появление гуления, лепета
Динамика развития речи	Дети спонтанно речью не овладевают, нет скачков в темпе развития речи	К 6–7 годам на основе подражания дети овладевают простым грамматическим стереотипом; по мере овладения стереотипом темп овладения речью ускоряется

Список литературы:

1. Ковшиков В.А. Экспрессивная алалия и методы ее преодоления. – СПб.: КАРО, 2006. – 304 с.
2. Филичева Т.Б. Особенности формирования речи у детей дошкольного возраста: монография. М., 2000. 314 с. [Filicheva T.B. Speech development in preschoolers: a monograph. Moscow, 2000.314 p. (InRuss.)].

КОУЧИНГ КАК МЕТОД ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГА

Тойымбетова Динара Серикбаевна,
магистр пед. наук, ст. преподаватель,
Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Қазіргі білім беру жүйесі жеке және кәсіби тұрғыдан дамуға дайын білікті, жақсы дайындалған педагогикалық кадрларды қажет етеді. Мақалада коучинг мұғалімнің кәсіби дамуы мен психологиялық сүйемелдеуінің заманауи әдістерінің бірі ретінде қарастырылады.

Мақсаты: мұғалімнің кәсіби даму процесінде коучингті қолдану мүмкіндіктерін көрсету.

Түйінді сөздер: коучинг, коуч, технология, әдіс, кәсіби дамуы, мүмкіндіктер, сүйемелдеу.

Аннотация

Актуальность: Современная система образования требует квалифицированных, хорошо подготовленных педагогических кадров, готовых развиваться как в личностном, так и в профессиональном плане. В статье рассматривается коучинг как один из современных методов, профессионального развития и психологического сопровождения педагога.

Цель: показать возможности применения коучинга в процессе профессионального развития педагога.

Ключевые слова: коучинг, коуч, технология, метод, профессиональное развитие, возможности, сопровождение.

Abstract

Relevance: The modern education system requires qualified, well-trained teaching staff who are ready to develop both personally and professionally. Satya considers coaching as one of the modern methods of professional development and psychological support of a teacher.

Goal: to show the possibilities of using coaching in the process of professional development of a teacher.

Keywords: coaching, coach, technology, method, professional development, opportunities, support.

Современная система образования развивается стремительными «шагами» и требует компетентности, гибкости от педагога, способности воспринимать и принимать инновации, готовности к переменам и самообучаемости. Так, система образования в Казахстане с 2016 года претерпевает изменения. Это неизбежный процесс, обусловленный динамикой развития науки и техники, информационного пространства. Обновленная программа мотивирует и требует от педагога быстро адаптироваться и реализоваться в новых условиях. Каждый педагог должен быть мобильным и результативным, иметь возможность быстро меняться, быть готовым к освоению меняющихся технологий. Все это существенно изменило требования к процессу обучения и профессиональной подготовке педагога.

В основу современной модели образования положены такие принципы проектной, научно-исследовательской, учебно-исследовательской деятельности, как открытость образования к внешним запросам, применение проектных методов, выявление и поддержка одаренных детей, и современной школьной инфраструктуры, развитие педагогического потенциала.

Сегодня перед педагогом стоит не совсем простая задача – создать условия для развития творческих способностей, развивать у учеников стремление к творческому восприятию знаний, учить их самостоятельно мыслить, полнее реализовать их потребности, повышать мотивацию к изучению предметов поощрять их индивидуальные склонности и дарования.

Для того, чтобы соответствовать всем этим требованиям, педагог должен саморазвиваться как в личностном плане, так и в профессиональном. Как утверждал К. Д. Ушинский: «Педагог живет до тех пор, пока учится».

На пути своего профессионального развития педагог встречает, осваивает и применяет множество способов, средств и методик для собственного развития,

развития себя как профессионала. Развитие педагогов осуществляется по следующим направлениям: профессиональное, социальное и личностное развитие. [2, с.4] Профессиональное развитие педагогов происходит в процессе получения навыков и умений, а также в процессе непосредственного обучения. Профессиональное развитие каждого педагога направлено на повышение и раскрытие его профессионального потенциала. [2, с. 12]

Одним из наиболее эффективных, апробированных на практике, инновационных методов и подходов развития личности, раскрытия профессионального потенциала является коучинг.

В настоящее время существует несколько отличающихся друг от друга определений коучинга, каждое из которых отражает его определенную грань. Коучинг – это особая форма консультирования и индивидуальной поддержки людей, ставящая своей целью личностный и профессиональный рост [3, с.22]. Коучинг – это индивидуальное обучение человека достижению значимых целей, повышению эффективности планирования, мобилизации внутреннего потенциала, развитию необходимых умений и навыков, овладению передовыми стратегиями получения результатов. [4, с.2]

Многие теоретики и практики психологии оказали влияние на развитие и эволюцию сферы коучинга начиная с рубежа веков. Коучинг строится на открытиях, почти все из которых были впервые сделаны в других областях. Его можно просто рассматривать как сводный набор эффективных принципов, методов и подходов.

Предшественниками и истоками коучинга считаются: [4, с.23]

- ✓ Гуманистический подход в психотерапии.
- ✓ Работы Д. Гюлмена в сфере эмоционального интеллекта.
- ✓ Метод Сократовского диалога.
- ✓ Методики наиболее продвинутых спортивных тренеров

Данная методика предназначена для расширения возможностей людей, которые осознают необходимость перемен и ставят перед собой цели профессионального и личностного роста. Это технология, которая позволяет перенести ситуацию из зоны проблемы в зону ее эффективного решения. Это система, которая позволяет выявить и понять новые подходы и возможности, раскрыть человеческий потенциал и систематизировать все аспекты жизни. Это партнерство, в котором специалист не дает советов и не диктует план действий для достижения поставленных целей.

Коучинг как современная технология позволит подготовить новое поколение молодых специалистов: уверенных, самодостаточных, целеустремлённых, позитивных, умеющих жить и работать в гармонии с самим собой. Коучинг (от англ. coaching – тренерство) – это профессиональная помощь человеку в определении и достижении его личных и профессиональных целей, определение принадлежит основоположнику коучинга Джону Уитмору.

В настоящее же время идея коучинга реализуется в педагогической практике в странах бывшего СНГ. Один из авторов внедрения коучинга в систему образования является доцент кафедры психогенетики МГУ им. М.В. Ломоносова. Н. М. Зырянова.

В профессиональном развитии педагога коучинговый подход реализуется как психологическое сопровождение, другими словами наставничество по пути профессионального развития педагога.

Коучинговый подход в работе с педагогами основывается на следующих принципах: [5. с.1]

Осознанность и ответственность главная цель коучинга – добиться того, чтобы человек взял на себя ответственность как в сфере профессиональной деятельности, так и за все, что происходит в его жизни.

Отношения: когда человек работает над решением проблем взаимоотношений с коллегами, это обязательно оказывает влияние на другие сферы его деятельности.

Соппротивление: хорошо известно, что любые изменения связаны с возражениями других. Это происходит потому, что изменения воспринимаются как неизвестные и вызывают страх перед опасностью. Именно поэтому коуч и педагог должны разработать стратегию постепенного установления новой стратегии.

Поэтапное развитие: цели должны быть масштабными, а этапы их достижения – достижимыми. Коуч должен внимательно следить и не позволять клиенту ставить перед собой цели, которые на данном этапе недостижимы.

Иерархичности развития: в своем развитии каждый человек проходит через три основных этапа. Первый – эгоцентрический, в котором все остальные рассматриваются только как средства достижения личных целей. Основным стилем поведения на этом этапе является манипуляция (психологический прием, который может заставить человека совершать любые действия против собственных интересов). Вторая – группопоцентрическая, в которой человек отождествляет себя с определенной группой людей, а люди, не разделяющие его интересов, отвергаются группой. Основной акцент на этом этапе делается на достижение целей в интересах группы. Третья – универсальная, в которой главное – сотрудничать со всеми людьми и стремиться направлять их деятельность на благо даже незнакомых людей.

Основными тезисами работы тренеров-наставников в процессе сопровождения педагогов являются следующие:

- это не дает эффективных навыков, кроме одного – эффективно мыслить;
- дело не в решении проблем, а в человеке, который эти проблемы решает;
- тренер не знает, он помогает учителю понять, что будет и может произойти;
- тренер не сможет передать вам свой опыт;
- тренер-наставник не придет на ваш урок и не будет разбирать ваши «проблемные зоны» советами и рекомендациями, это не экзамен и не надзор;
- он не предложит готовую модель и не поможет вам ее пройти;
- это нелинейное развитие, основанное на исследовательской основе; импровизация типа «мозгового штурма», в которой вы являетесь экспертом в своем профессиональном развитии и росте;
- тренер предлагает вам партнерскую интенсивную практику развития за счет максимального раскрытия ваших потенциальных профессиональных ресурсов – общение партнеров в сотрудничестве «с нуля», «без масок»;
- он верит в вашу уникальность и в ваш потенциал;
- это дает возможность в обстановке поддержки, доверия и безопасности решать сложные профессиональные задачи и решать их самым простым способом, который наиболее эффективен для вас.

Одна из самых важных целей любого коучинга – побудить участников самостоятельно добывать необходимые знания. Когда эта цель будет достигнута, мотивированные участники сами будут сотрудничать с тренером и обмениваться опытом, чтобы накопить знания для решения рабочих задач. Иногда педагогический работник находится в состоянии застоя, когда испытывает некоторый дефицит в своем профессиональном развитии:

- ✓ Дефицит недовольства ситуацией и своей роли в ней.
- ✓ Дефицит видения (понимаю о чем, а куда двигаться – видения нет).
- ✓ Дефицит первого шага (видение есть, а с чего начать не знаю?).

Важно определить нехватку, выбрать приоритетный из них и его проработать с педагогом в развивающей беседе. [6, с. 185]

На сегодняшний день имеются несколько инструментов и коуч техник. Можно рассмотреть некоторые из них. [7, с.3]

1. Инструмент SMART

S – specific – конкретная

- Что конкретно хотите? На каком материале? Какими способами?

M – measurable – измеримая

- Как поймёте, что цель достигнута? Какие критерии включаете?

A – attainable – достижимая

- Насколько цель реальна? А это реально сейчас?

R- realistic – релевантная

- Насколько актуальна? Почему актуальна сейчас?

T – time – based – определенная во времени

- К какому сроку?

2. «Формула перемен» (Ричард Бекхард)

$H + V + P \gg C$

В этой формуле несколько компонентов:

H – недовольство

V – видение

P – первый шаг

C – сопротивление изменениям

Изменения возможны, когда сумма первых трех компонентов больше, чем сопротивление изменению. Всегда следует помнить, что перемены – это выход из зоны комфорта для педагога, многие сопротивляются им до последнего.

1. Для организации системных изменений можно предложить педагогу следующие действия:

Заполнить таблицу.

– Недовольство нынешней ситуацией (что сейчас не нравится, не устраивает)

– Насколько эта ситуация вам не нравится (от 1 до 10)

– Насколько задуманные изменения зависят от вас (шкала от 1 до 10)

Пояснение: необходимо тщательно работать над теми пунктами, где наибольшее количество баллов за неудовлетворенность ситуацией, а именно в зоне контроля преподавателя, посмотреть, где разрыв в баллах значителен (мы начинаем расширять разговор, где есть явное противоречие в цифрах)

2. Обсудить ответы вопросы:

- Прочитав показатели таблицы мне стало интересно, что вам мешает...? Если это возможно, расскажи об этом подробнее...

- Что вы осознали?

- Какие желания и мысли появились? Какой результат вы хотите получить?

- Что вы в силах предпринять, чтобы изменить ситуацию?

- Что вы чувствуешь и думаете относительно данной ситуации?

3. В систему работы с педагогами необходимо вводить разные типы развивающих бесед в коучинговом формате:

- адаптация;

- постановка задачи;

- обратная связь;

- развивающая беседа;

- экспресс-беседа (ответы на вопросы);

- мотивация.

3. Вариант экспресс-беседы с педагогом по «горящей задаче».

В ходе подобного рода беседы необходимо стараться повысить уровень ответственности за задачу у педагога и включить его потенциал к решению задач не только сейчас, но и в последующем.

- что в этой задаче может выступить оптимальным результатом?

- какие варианты решений ты видишь сейчас?

- какие из твоих идей наиболее подходят? (несколько вариантов)

- что зависит от тебя?
- как ты можешь поступить, чтобы задача была выполнена эффективно?
- где и кто тебе в этом может помочь?
- какого рода поддержка тебе нужна от меня?

В результате ответственность за поставленную задачу передается непосредственно педагогу, и решаются те вопросы, которые не могли быть решены без участия администрации школы.

Не раз мы слышали слова Soft Skills и Hard skills. Soft Skills – это «мягкие навыки» в профессиональной деятельности, а Hard Skills – «твердые навыки».

«Мягкие навыки» – это набор специфических навыков, которые необходимы педагогу для эффективного общения, приводящего к результату.

«Твердые навыки» – это совокупность профессиональных навыков, необходимых для четкого и правильного выполнения профессиональных задач. Становится понятно, чтобы достичь высокого результата, нужно обладать одновременно «мягкими» и «твердыми» навыками.

«Мягкие навыки» – это больше коммуникативные навыки именно их и должны психологи формировать применяя эффективные техники, так как профессиональные «твердые» навыки «знание предмета» у педагога сформированы в ВУЗе. [8, с. 209]

4. Также в работе с педагогами можно использовать «мозговой штурм». Работая в мозговом штурме, так же можно задавать «твердые» вопросы:

- Какой навык вы хотели бы развить в себе?
- Почему вам это важно?
- Если этот навык будет у Вас развит полностью, как Вы это поймете?
- Оцените по 10 балльной шкале на каком балле Вы находитесь сейчас?
- Опишите максимально точно, подробно.
- Какими будут Ваши следующие шаги? С кем и когда Вы будете это реализовывать? Какие риски вы видите, что можете поменять?
- Какие сроки Вы видите для себя в решении этой задачи?
- Что вам это даст?
- С чего хочется начать? С чего уже можете начать?
- И как это повлияет на Вашу профессиональную деятельность?
- Это для Вас сейчас значимо?
- Если не начнете сейчас, что может произойти? Если начнете, что произойдет?

Какова в этих действиях Ваша роль?

Техника, которая формирует навык коммуникации – универсальна, потому что позволяет, объединить разные коучинговые техники и модели: в этом перечне вопросов и «SMART», и «Пирамида логических уровней», и «Шкала» и можно их дополнять еще.

Таким образом, понятно, что коучинг можно определить и как метод, и как система, искусство, вид консультирования, наставничество, тренинг и т.д. Многообразие определений, инструментов и техник коучинга исходит из того, что коучинг по своей сути связан и с консультированием, и с психотерапией, и с тренингом, но при этом имеет отличия от этих вариантов психологического сопровождения. К психологическим теориям и объяснительным моделям, коррелирующим с коучингом можно отнести следующие: когнитивноповеденческую терапию, принципы гештальт-терапии, гуманистический подход к консультированию, в частности, принципы клиентцентрированной терапии К.Роджерса, теорию «жизненных сценариев» Э. Берна, подходы из практик нейролингвистического программирования и эриксоновского гипноза, а также идею персональной ответственности из экзистенциальной психологии, а также концепцию эмоционального интеллекта и принципы позитивной психологии М. Селигмана.

Следует отметить, что сегодня коучинговое сопровождение всё шире исполь-

зуется в профессиональном образовании и, в частности, в бизнес-школах. Индивидуальная работа с профессиональным коучем может поддерживать самостоятельную разработку и реализацию персонального плана профессионального развития педагога, его карьерного продвижения. Такая программа является гибкой и составляется с учетом потребностей конкретного педагога. Коучинг профессионального развития актуален как для выпускников высших учебных заведений, так и зрелых специалистов, поскольку имеющийся опыт и знания, как показала практика, не всегда достаточен для дальнейшего личностного и профессионального развития педагога.

Список литературы:

- 1 Зыкова К.Ю. «Технологии профессионально-личностного роста» Курс лекций. Екатеринбург, 2007 г. 129 с.
- 2 Плугина Ю.А. Современные методы профессионального развития персонала предприятия. //Вестник УкрГЖТ №43, 2013 г. с.248-254.
- 3 Зеер Э.Ф, Павлова А.М., Садовникова Н.О. Профориентология: Теория и практика.
- 4 Огнев А., «Организационное консультирование в стиле коучинг», // С-Пб.: Речь, 2003, 185 с.
- 5 Абдреимова Л.С. Коучинг для учителей. URL: <https://infourok.ru/kouching-dlya-uchiteley-sovremenniy-uchitel-971947.html>
- 6 Исмагилова, А.С. Профессиональное консультирование: учеб. пособие / Ф. С. Исмагилова. – Екатеринбург: Изд-во Урал, ун-та, 2011 – 210 с.
- 7 Константинов А.Е. Коучинг как система реализации профессионально-личностного потенциала молодого педагога. //Вестник Орлеу-kst № 3(9) 2015 г.
- 8 Дж. Уитмор Коучинг. Основные принципы и практики коучинга и лидерства. Изд-во: Альпина Паблишед, 2020 г. 317 с.

ПЕРВЫЕ ШАГИ В РАЗНЫЕ ПРОФЕССИИ

Томилова Клавдия Ильинична,
учитель начальных классов
высшей квалификационной категории,
г. Байкальск, Россия

Аннотация

Адам өз өміріндегі ең маңызды шешімдердің бірі-болашақ өмірдің сапасын анықтайтын мамандық пен мансаптық жолды таңдау. Кәсіптік бағдарлау жұмысын ерте жастан бастап жүзеге асыру қажет. Өз таңдауын дұрыс жасаған және қуанышпен жұмыс істейтін адамдар шынымен бақытты.

Түйінді сөздер: мамандық, жұмыс, қызығушылық, ойын, таңдау.

Аннотация

Одно из самых важных решений, которые человек принимает в своей жизни это выбор профессии и карьерного пути, который определит качества всей дальнейшей жизни. Осуществлять профориентационную работу необходимо с раннего детства. Люди, правильно сделавшие свой выбор и работающие с удовольствием- по-настоящему счастливы.

Ключевые слова: профессия, работа, интерес, игра, выбор.

Abstract

One of the most important decisions that a person makes in his life is the choice of a profession and career path, which will determine the quality of the rest of his life. It is necessary to carry out career guidance work from early childhood. People who have made the right choice and work with pleasure are truly happy.

Keywords: profession, work, interest, game, choice.

Друзья, берегите минуту и час
Любого из школьных дней!
Пусть станет профессором
каждый из вас
В профессии нужной своей.

М.Е. Раскатов

В образовательных стандартах нового поколения прописано, что осознанный выбор школьником будущей профессии пределяет как личностный результат освоения ООП, поэтому целью учителей становится подготовка учеников к выбору профессии и раскрытие значения профессиональной деятельности для развития личности и общества. Подготовка школьников к обоснованному выбору профессии представляется одной из важных задач школьного обучения и воспитания и начинается уже в начальной школе, но работа по профориентации должна быть построена так, чтобы ребятам было интересно. Чтобы ребёнок осознанно сделал выбор во взрослой жизни, его надо познакомить с максимальным количеством профессий. Проводимая в начальной школе профориентационная работа является основой, на которой, будет строиться вся последующая работа.

Оптимальное решение вопроса «кем быть?», поиском которого неизбежно приходится заниматься каждому человеку на определенном этапе возрастного и социального развития, является жизненно важным не только для него лично, но и для общества в целом [1, с.32]. Помочь молодому поколению в его профессиональном самоопределении призвана профессиональная ориентация.

Профессиональная ориентация в школе – это система педагогического воздействия на учащихся на уроках и во внеурочной работе для подготовки их к сознательному выбору профессии с учётом личных и общественных интересов [2, с.94]. Решить эту задачу – помочь младшим школьникам правильно определить своё место в жизни.

Цель профориентации в начальной школе:

- расширение первоначальных представлений о роли труда в жизни людей
- расширение первоначальных представлений о мире профессий
- предоставление учащимся возможности «примерить на себя» различные профессии в игровой ситуации.

Задачи:

- формировать конкретные и наглядные представления о существенных сторонах профессии;
- воспитывать трудолюбие, старательность, аккуратность, настойчивость в доведении дела до конца, бережное отношение к результатам своего и чужого труда;
- развивать творческие возможности ребёнка, интерес к различным профессиям

Важная роль в управлении профориентации принадлежит классному руководителю, родителям. Младшим школьникам еще рано задумываться о серьезном профессиональном выборе, у них не возникают вопросы о содержании профессии, условиях работы, престиже, вознаграждении. Но именно в этом возрасте могут возникнуть интересы, имеющие выход на будущую профессиональную деятельность. Учитывая это, провожу работу по ознакомлению своих учеников с миром профессий, в основном на примере профессиональной сферы родителей. На этом этапе у младших школьников формируется добросовестное отношение к труду, понимание его роли в жизни человека и общества, развивается интерес к профессиям родителей и ближайшего окружения, интерес к наиболее распространенным профессиям. Профориентационная работа в начальной школе осуществляется в единстве урочной и внеурочной деятельности. Практически все учебные предметы могут информировать учащихся о различной профессиональной деятельности. На всех уроках подчеркиваю значимость учебной и

трудовой деятельности, воспитываю чувство ответственности за свою работу. Успех профориентационной работы на уроке во многом зависит от умения учителя связать профориентационный материал с программным. При преподавании я использую активные методы обучения – игровые, метод проектов, исследовательские и проблемные. Все это благоприятно влияет на развитие личности и выбор профессии. Так, на уроках русского языка использую слова, предложения, тексты, связанные с той или иной профессией, для словарной, орфографической работы, для диктантов и списывания. На уроках математики решаем практические задачи (можем быть строителями, продавцами, учеными, машинистами и т.д.). На уроках развития речи ученики выступают в роли журналистов, писателей. На уроках окружающего мира знакомимся с профессиями в различных отраслях производства, пищевой промышленности, сельского хозяйства. Разнообразить урок, сделать его более эмоционально насыщенным мне позволяют загадки, ребусы, кроссворды, короткие стихи о профессиях, игры «Угадай по жестам», «Кто больше?» (назвать как можно больше слов, связанных с профессией), «Орудие труда – профессия» (узнать по орудиям труда профессию) и т.д. Очень часто профориентационная работа выходит за рамки урока.

- организация экскурсий на различные предприятия по месту работы родителей; организация экскурсий с целью знакомства детей с предприятиями и учреждениями города, продукцией, которую они выпускают

- проведение бесед о профессиях и их пользе для людей.

- привлечение родителей к активному участию в учебно-воспитательном процессе [3, с.2].

Разнообразная внеурочная деятельность младших школьников в полной мере способствует формированию мотивации и интереса к различным видам деятельности, развивает интеллектуальные и творческие способности учащихся. Введение ФГОС в начальной школе позволило предоставить нашим детям широкий спектр кружков, секций, творческих объединений для реализации полученных знаний, умений и навыков в практической деятельности. Внеурочная деятельность способствует более разностороннему раскрытию индивидуальных способностей ребенка, которые не всегда удаётся рассмотреть на уроке, развитию у детей интереса к различным видам деятельности, желанию активно участвовать в продуктивной, одобряемой обществом деятельности, умению самостоятельно организовать своё свободное время.

Внеклассная работа по профориентации учащихся начинается с первого класса и имеет логическое продолжение в следующих классах. Использую разнообразные формы, такие как:

беседы;

игровые занятия;

экскурсии;

викторины;

конкурсы;

встречи с людьми интересных профессий;

участие в конкурсах рисунков, фотографий, сочинений;

семейные праздники; защита проектов и др.

Рисунок 1. Формы внеклассная работы по профориентации

Экскурсия самая интересная и увлекательная форма проведения профориентационной работы для младшего школьного возраста.

Еще дети очень любят играть, например игра «Определить профессию»:

Задание первое. Определить профессию по пантомиме.

Задание второе. Кто кем работает? Образовать женский род от названия следующих профессий: повар – повариха, певец – певица, портной – портниха и т.д.

Задание третье. Закончить фразу. трактор водит... (тракторист), электричку – ... (машинист) стены выкрасил ... (маляр), доску выстругал ... (столяр), в доме свет провел ... (монтер), в шахте трудиться ... (шахтер), в жаркой кузнице – ... (кузнец), все кто знает – ... молодец!

Или загадки о профессиях

Кто по рельсам – по путям поезда приводит к нам? (Машинист)

Вот на краешке с опаской он железо красит краской, у него в руках ведро,

Сам расписан он пестро (Маляр).

Ставят ловких две руки каблук на башмаки и набойки на каблук –

Тоже дело этих рук. (Сапожник).

На работе день деньской управляет он рукой, поднимает та рука

Сто пудов под облака. (Крановщик)

В результате данной работы учащиеся начальных классов понимают роль трудовой деятельности в жизни человека; влияние технологических процессов и трудовой деятельности человека на окружающую среду и здоровье людей; умеют сравнивать и выделять особенности содержания различных профессий на основе наблюдений.

Проводимая профориентационная работа позволяет ненавязчиво подвести детей к важному выводу, что труд, профессиональная деятельность являются значимой частью жизни каждого человека.

Список литературы

1. Воронкова, С.А. Информационная и профориентационная работа для учащихся и родителей. – М.: центр «Педагогический поиск». 2005. – С.56.
2. Исследовательская деятельность младших школьников: программа, занятия, работы учащихся /авт.-сост.Е.В.Кривобок, О.Ю.Саранюк. – Волгоград: Учитель, 2001. – 138с.
3. Из опыта работы школы №6 г. Москвы по профориентационной работе в начальной школе психологом школы . – С.240.

СОВРЕМЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И. АЛТЫНСАРИНА В КОНТЕКСТЕ ДУХОВНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Усембаева Асия Хамитовна,
ст. преподаватель, магистр педагогики и психологии,
Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Бұл мақалада қазіргі жаңғырту жағдайында Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық пікірлеріне көзқарасы жазылған. Ұлы педагогтың негізгі ағарту қызметімен қатар қазіргі білім үлгісінің жүргізілуі қарастырылған.

Мақсаты: И. Алтынсариннің ағартушылық идеяларын қазіргі білімдік шындықпен салыстыру.

Түйінді сөздер: ағарту, ұлттық білім беру, оқу тәжірибесі, даму стратегиясы, рухани жаңғыру

Аннотация

Актуальность: В статье представлен современный взгляд на педагогические идеи Ибрая Алтынсарина через призму модернизации образования. Рассматриваются просветительские идеи великого педагога, проводится параллель с современной действительностью.

Цель: Сопоставить просветительские идеи И. Алтынсарина с современной образовательной действительностью РК.

Ключевые слова: просвещение, национальное образование, опыт обучения, стратегия развития, духовная модернизация.

Abstract

Relevance: In article, the modern sight at pedagogical ideas of Ibrai Altynsarin through a prism of education upgrade is presented. The educational ideas of the great teacher's activity are considered, the parallel with the modern validity is drawn.

Goal: Compare the educational ideas of I. Altynsarin with modern educational reality.

Keywords: enlightenment, national education, learning experience, development strategy, spiritual modernization.

Вот уже который год педагогическая общественность Казахстана и, в целом, казахстанское общество, ежегодно отмечают знаменательное событие, а в этом году еще и юбилейное, посвященное дню рождения И. Алтынсарина, многогранной личности, внесшему неопределимый вклад в развитие образования казахского народа. Его педагогические взгляды и просветительские идеи находят отражение как в прошлой системе советского образования, так и в настоящее время, время непрерывного процесса обновления и модернизации в сфере образования суверенного Казахстана. В течении вот уже почти тридцати лет казахстанское образование претерпевает немало изменений в своей системе, что свидетельствует о его стремлении не только соответствовать международным стандартам, но и способствовать развитию конкурентно-способного, духовно богатого и здорового общества, где каждый гражданин имеет право и возможность самореализации и саморазвития. Но этот процесс достаточно сложный и требует постоянной рефлексии, чтобы двигаться дальше в нужном направлении. И поэтому возникает необходимость интерпретации происходящих событий в системе образования, его миссии, с точки зрения как современного, так и прошлого опыта.

Становление национального образования в начальный период существования суверенного Казахстана имеет немало общего с деятельностью Ибрая Алтынсарина по созданию школьной системы в казахской степи. В первое десятилетие своей независимости отечественная система образования нуждалась в новых ориентирах, необходимым был для изучения, и, возможно в дальнейшем и внедрения, уже наработанный и эффективный опыт обучения. Поэтому Казахстан обратился к достижениям европейской и азиатской образовательных систем. В этой ситуации обнаруживается параллель с решением И. Алтынсарина использовать опыт русского просвещения.

В свое время, в пору своего становления как педагога, И. Алтынсарин имел

наставника в лице Н.Ильминского, русского востоковеда, педагога-миссионера, библеиста, члена корреспондента Императорской академии наук. Н.Ильминскому как проводнику политики правительства «нужны были люди, вполне по-русски образованные, приобщившиеся к русской культуре». Алтынсарин казался ему подходящей кандидатурой. Тем не менее их устремления оказывались диаметрально противоположными. «...Ибрай Алтынсарин искренне желал просвещения казахского народа и приобщения его к русской культуре ... не путем распространения в нем христианской веры, крещения казахов, а путем обучения их науке и искусству». Его дружба «с такими людьми как Н. Ильминский» объяснялась тем, что «мероприятия правительства... временно совпадали со стремлением Алтынсарина просветить свой народ, содействовать его экономическому и культурному развитию». «Убеждения и стремления Ибрая Алтынсарина» не имели «ничего общего с убеждениями и стремлениями царских чиновников и миссионеров», «он использовал инспекторскую должность и свои способности для просвещения казахского народа, для приобщения его к передовой русской культуре и создания условий для экономического и культурного развития Казахстана» [1, С. 142, 131–132 и 137–145]. В тот период приобщение к русской культуре являлось, по сути, одним из вариантов продвижения к включению в мировую культуру, мировой образовательный процесс.

В литературном творчестве И. Алтынсарина мы находим подтверждения тому, насколько большое значение он придавал образованию и видел в нем источник развития казахского народа. Так, в стихотворении «Строит дивные дворцы...» И. Алтынсарин пытается донести до читателей мысль о необходимости борьбы за знания, которые вывели бы казахов в ряды цивилизованных народов [2]. Эта мысль имеет отражение и в стратегии политики суверенного Казахстана. 26 августа 1990 года была провозглашена независимость Казахстана. Новое политическое образование стало «молодым суверенным государством самоопределившейся казахской нации». Первый президент недавно приобретшего суверенность Казахстана говорил о «жесткой диалектике вопроса»: «...нация не может существовать без государственности, она исчезнет... исчезновение нации делает бессмысленным существование государства» » [3, С. 33-34].

Государственность, ориентированная на национальное возрождение, ставила в центр внимания общества вопросы, связанные с необходимостью реинтерпретации прошлого. Говоря о том, что советское время оставило для нескольких поколений казахов «неузнанными и непризнанными» плеяду соотечественников (речь шла, в первую очередь, о деятелях Алаш Орды), в Казахстане называли причины их забвения. Эти причины заключались в самих людях, которых в прошлом могла обуревать «страсть к разрушению», которые были равнодушны к действиям разрушителей или попустительствовали им. Речь шла о тех, «кто прожил свой век вслепую, кто доверился доброхотам, поводырям... кто всегда поступал по подсказке, какому богу молиться, когда смеяться, а когда плакать, кого хаять, а кому петь осанны...» [4, С. 3–4].

Речь, конечно, шла о тех, кто жил в советское время. Но главное заключалось в следующем. Стремление как можно быстрее распрощаться с тем, что на заре независимости оценивалось как ушедшее навсегда, акцент, поставленный на национальном, на его значимости и величии, были так сильны, что развенчание прошлого оборачивалось постоянным возвращением к наследию И.Алтынсарина [5, с. 110-130].

Вклад И.Алтынсарина, его присутствие проявился, когда практика государственного строительства суверенного Казахстана требовала жесткого и четкого определения внутривнутриполитических приоритетов. Важнейший среди них – «национальный суверенитет казахов», определяющий их роль в многонациональном Казахстане в «качестве ведущего звена» формирующегося на территории республики «казахстанского народа» [6, С. 37].

Казахам, говорил в своем выступлении Н. Назарбаев, «традиционно, изначально» присуще «умение жить в мире и согласии с представителями любых наций и народностей» [7, С. 34]. Ради решения задачи адекватного развития народа, давшего свое название стране, республика испытывала потребность в продолжении инициированных в ней реформ при опоре на «мощную политическую, интеллектуальную, духовную поддержку» всех ее граждан. Русские соотечественники казахов «должны призвать к национальному единению казахский народ». В этом контексте знание русского языка становилось «позитивным фактором для народов республики». Это как нельзя переключается со взглядами И. Алтынсарина, который на заре своей просветительской деятельности стремился, как указывалось выше, «просветить свой народ, содействовать его экономическому и культурному развитию» через приобщение к русскому языку и русской культуре, поскольку на тот момент это было наиболее приемлемой возможностью осуществить свою мечту. В настоящее время государственная языковая политика нацелена на обучение, и в первую очередь, молодежи, не двум, а несколькими языками, в частности, английского и китайского.

На данный момент казахстанское образование включено в процесс глобальной трансформации общества, преобразования всего существующего миропорядка. И наряду с порождением единообразных структур в экономике и политике различных государств мира, имеет место адаптация элементов современной западной культуры к локальным условиям и местным традициям [11]. На такой основе возможно не только сохранение, но и возрождение, и освоение культуры и духовности народа, локальных цивилизаций. На этой основе формируются и новые направления в глобальном образовании. В педагогической деятельности по этим направлениям актуален принцип «мыслить глобально – действовать локально». Именно так и можно охарактеризовать всю деятельность первого казахского педагога и просветителя Ибрая Алтынсарина. Его мысли о культуре, развитии общества и образовании, его идеи об общности исторических судеб народов, об органической взаимосвязи цивилизаций, взаимопроникновении культур актуальны и на сегодняшний день. Современная цивилизация оказывает весьма глубокое влияние на подрастающее поколение – она дает слишком много односторонних внешних впечатлений и информации, но совершенно мало импульсов для воли и жизненных чувств. И, зачастую, складывается мнение, что учителю чаще отводится роль «наблюдателя», «контролера», а не «творца человеческих душ», на чём всегда заострял внимание Ибрая Алтынсарин [8, С.39]. Это мнение, в принципе, не верно, поскольку отражает взгляды сторонних наблюдателей и тех учителей, которые глубоко не осознали всех преимуществ глобализации образования. И на основании анализа современного практического инновационного опыта педагогов можно сделать заключение, что роль учителя как «творца человеческих душ» сохранена и совершенствуется.

Таким образом, миссия просвещения, начатая и осуществляемая И.Алтынсариным, дает свои плоды, которые выражаются в настоящее время активным поиском вариантов эволюции казахстанского народа, и, в частности, национального образования.

Список литературы:

1. Бейсембиев К. Из истории общественной мысли второй половины 19 века (Ч. Валиханов, И. Алтынсарин). – А-Ата: Изд-во АН Каз ССР, 1957. – 212 с. – С. 142, 131–132 и 137–145. <https://pubhtml5.com/poge/ufji/basic>
2. <https://el.kz/news/archive/content-19523/>
3. Алаш-Орда. Сборник документов./Составитель Н. Мартыненко. – Алма-Ата, 1992. – С. 3–4.
4. Косач Г. Г. Ибрагим Алтынсарин: человек в потоке времени. – ж. Вестник Евразии, 1998. – с. 110-130.

5. Назарбаев Н. А. Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства. – Алма-Ата, 1992. – С.37.

6. Назарбаев Н. А. Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства. – Алма-Ата, 1992. – С. 34.

7. Ткаченко Т.Е. Современный взгляд на педагогические идеи И. Алтынсарина./ Вестник Орлеу-kzt.- 1(11) 2016. – с.35-39.

ЭФФЕКТИВНАЯ РАБОТА ШКОЛЫ В ВОСПИТАНИИ ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ И СОЦИАЛИЗАЦИИ ВЫПУСКНИКА ШКОЛЫ

Файрушина Алёна Владимировна,
педагог-психолог, педагог-модератор,
Тайжанова Динара Жангабуловна,
зам. директора по воспитательной работе, педагог-исследователь,
Шагабутдинова Наталья Серафимовна,
директор школы, педагог-исследователь, магистр пед. наук,
КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования г.Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Рухани-адамгершілік білім беру мәселесінің өзектілігі біздің қоғамда бұрынғыдан да өткір тұр. Мектеп өзінің мақсатын білім, білік және дағды жүйесін қалыптастыруда жеке тұлғаны әлеуметтендіру көрінісінде ғана емес, сонымен қатар адамгершілік, зияткерлік, коммуникативті, азаматтық-құқықтық, еңбек салаларында өзін-өзі анықтауға дайын болу керек. Мектеп өзінің әлеуметтік-мәдени ортасын құруға, балалардың өмір салтын байытуға тырысуы керек. Біз әр түрлі балалар іс-әрекетінің кеңдігін қамтамасыз етуіміз керек, сабақтар мектептен тыс бос уақыт нысандары мен қосымша білім беру мекемелеріне өтуі керек.

Мақсаты: қоғамның игілігі үшін ерікті еңбек идеяларын насихаттау және оқушыларды әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуге тарту арқылы оқушылардың жоғары адамгершілік қасиеттерін дамыту.

Түйінді сөздер: түлек моделі, тәрбие, даму, білім, тұлға.

Аннотация

Актуальность проблемы духовно-нравственного образования сегодня стоит в нашем обществе как никогда остро. Школа должна видеть свою цель не только в проявлении социализации личности в формировании системы знаний, умений и навыков, но и в становлении готовности к самоопределению в нравственной, интеллектуальной, коммуникабельной, гражданско-правовой, трудовой сферах деятельности. Школа должна стремиться создавать свою социокультурную среду, обогащать образ жизни детей. Мы должны обеспечить простор разнообразной детской деятельности, занятия должны выходить за пределы школы в досуговые формы и учреждения дополнительного образования.

Целью является: развитие у учащихся высоких нравственных качеств путём пропаганды идей добровольного труда на благо общества и привлечения учащихся к решению социально значимых проблем.

Ключевые слова: модель выпускника, воспитание, развитие, образование, личность.

Abstract

The urgency of the problem of spiritual and moral education today is more acute in our society than ever. The school must see their goal not only in the manifestation of socialization in the formation of knowledge, abilities and skills, but also in the formation of readiness for self-determination in the moral, intellectual, sociable, civil, labor fields. The school should strive to create its own socio-cultural environment, enrich the way of life of children. We must provide space for a variety of children's activities, classes should go beyond the school into leisure forms and institutions of additional education.

Goal: to develop students ' high moral qualities by promoting the ideas of voluntary work for the benefit of society and involving students in solving socially significant problems.

Keywords: graduate model, upbringing, development, education, personality.

При формировании духовно-образцового воспитания ребенка следует помнить слова выдающегося русского психолога Л. С. Выготского: «Ни одна форма поведения не является такой сильной, как та, которая связана с эмоцией... Никакая нравственная проповедь не воспитывает человека так, как живое чувство...» Именно этот методический подход используется в качестве фундаментальной основы при организации учебно-воспитательного процесса в школе [1, с. 11].

Самое главное для педагогов в школе – «Распространять разумное, доброе и вечное», развивать самостоятельность у детей, воспитывать чувство любви к себе и близким, формировать оригинальность мышления, ловкость и красоту движений и многое другое. Дети, как и взрослые, хотя и по-своему, тоже ищут ответы на вечные вопросы: «Кто мы?», «Откуда мы и куда идем?». Очень важно оказать социально-психологическую и воспитательную помощь в поиске ответов на эти вопросы в период формирования личности. Изучая особенности каждого ребенка, педагоги ищут к ним «ключ», стараются протянуть руку помощи в любых трудных ситуациях. Все это формирует у детей уверенность в себе, открытость к контакту, дружелюбие, уважительное отношение к родителям, родным и близким, окружающему миру [2, с. 19].

Вопрос духовно-нравственного воспитания детей является одной из ключевых проблем, стоящих перед каждым родителем, обществом и государством в целом. Детство всегда с надеждой обращено в будущее, как бы ни было беспощадно настоящее. И дети ждут, чтобы взрослые показали им путь, который определит их жизнь. Поэтому перед нашей школой стоит задача выстроить, Перспективную модель выпускника школы на основе конструктивистского подхода обучения и воспитания – становление ответственной личности с развитым критическим мышлением, независимым, увлеченным, уверенным и проявляющим компетентность в цифровых технологиях [3, с. 29].

В ходе реализации проекта мы пытаемся выстроить нашу модель выпускника по следующим направлениям:

- **Казахстанский Патриотизм**, выражающийся в том, что гражданин демократического Казахстана должен быть готов в любой момент защитить свою Родину, обладать твердыми моральными и нравственными принципами, знать Конституцию Республики Казахстан, общественно-политические достижения государства, чтить государственную символику и национальные святыни народов, его населяющих, принимать активное участие в государственных праздниках;

- **Уважительное отношение к национальным ценностям казахского народа**, уважение к государственному и родному языкам, культуре казахского народа, этносов и этнических групп Республики Казахстан, стремиться к укреплению межнациональных отношений в своей стране;

- **Достижение возможно высшего уровня здоровья**, всеми выпускниками школы, ибо учащиеся приобретают и закрепляют личностные, социальные навыки и нацеленные на здоровый образ жизни поведенческие установки, которые способствуют повышению их академической успеваемости;

- **Готовность выпускника школы** к достижению высокого уровня образованности на основе осознанного выбора программ общественно-гуманитарного и естественно-математического направления;

- **Способность к выбору профессии**, профориентационная поддержка школьников в целях профессионального самоопределения в условиях свободы выбора сферы деятельности, в соответствии с их возможностями, способностями и с учетом требований и перспектив развития рынка труда через реализацию программы «Саналы Азамат».

Мы уверены, что эти нравственные корни будут удерживать личность современного школьника на благодатной почве национальной культуры и общечеловеческих ценностей, несмотря на ветер «европейских новаций», стремительно заполняющих

наше нравственное пространство и зачастую несовместимых с нравственностью вообще. Только нравственный человек не может быть безнравственным. Альтернативу безнравственности мы видим в постоянном духовно-нравственном воспитании детей от дошкольного возраста до социальной зрелости. Исходя из этого, в нашей школе созданы условия для полноценного интеллектуального развития и духовного развитие каждого ребенка. Дети хотят учиться, они с удовольствием ходят на уроки и внеклассные мероприятия. Включение учащихся в различные социальные общности (класс, клубы, объединения, организации) создаёт условия для реальных социальных проб, которые формируют готовность к вхождению в различные социальные структуры, разнообразные типы социальных отношений. Эффективность воспитания зависит от целостности воспитательных влияний различных социальных субъектов. Выходя из школы, выпускник вступает на новый совершенно неизведанный путь взрослой жизни. Другим важным источником нравственного опыта школьников является организация выбора разнообразной внеклассной работы:

- создаются особенно благоприятные условия для включения учащихся в систему реальных нравственных отношений взаимопомощи, ответственности, принципиальной требовательности;
- учитываются индивидуальные склонности, творческие способности;
- развиваются нравственные черты личности – как мужество, ответственность, гражданская активность.

Для становления этих качеств в нашей школе внедрены и реализованы много проектов, но хотелось бы поделиться с реализацией социального проекта «Я волонтер». Данный проект направлен на формирование гражданской ответственности, развитие творческой и познавательной активности выпускников нашей школы.

План реализации проекта

Учебная деятельность	Система классных часов	Мероприятия, акции	Работа с социумом
Уроки литературы, истории, гражданско-ведения, музыки, изобразительного искусства, библиотечные уроки	1 «Моя семья» 2. «Знай и люби свой город» 3. «Щедрые сердца – добрые дела» 4. «Пусть всегда будет мир». 5. «Уроки любви и доброты». 6.«Учимся жить без конфликтов».	1. Акции «Дарю тепло любимому учителю». 2. Акция «Красная лента», посвященная всемирному Дню против СПИДа 3. Акция «Крик души» обращение детей к родителям, злоупотребляющих алкоголем. 4. Экологический десант «Цветущий май». 5. Акция «Памяти павших» (уборка могил ветеранов педагогического труда). 6. Посещение приюта «ЗООпульс» с благотворительной акцией. 7. Благотворительная акция «Помоги больному другу».	1. Развешивание поздравительных открыток на подъездах домов микрорайона посвященных «Дню пожилого человека». 2. Агитационный видеоролик в защиту животных. 3. Создание брошюр «СТОП СПИД». 4. Создание ролика «Мы против коррупции». 5.Акция «Почта Победы».

Деятельность в рамках проекта сопровождается воспитательной и психологической службой школы. Школьным психологом проводятся мониторинги обучающихся

на предмет уровня нравственной воспитанности, этики поведения, отношения к жизненным ценностям. Было проведено социально-психологическое исследование с целью изучения устойчивых отношений к миру, к людям, к самому себе и т.д. на основе их самооценки.

Как показывают результаты исследований, дети имеют достаточно полное представление о положительных качествах человека.

У большинства учащихся сформированы внутренние представления о нравственных нормах и взаимоотношения с миром других людей и миром культуры. Данные результаты позволяют увидеть реализацию работы экспериментальной площадки:

- ✓ повышение уровня гражданско-правовой компетентности, гражданского самосознания и самосовершенствования;
- ✓ приобретение опыта общественно полезной гражданской деятельности;
- ✓ освоение общечеловеческими ценностями, понятий нравственности и морали и раскрытие творческих талантов и способностей учащихся;
- ✓ приобретение опыта коллективно-творческой и проектной деятельности, развитие социальной активности и лидерских качеств.

Задача школы также состоит в том, чтобы помочь родителям дать своим детям все, что они не могут дать им сами, потому что они постоянно заняты. Поэтому мы объединили опыт мудрых предшественников – наследие казахстанской педагогики Ю. Алтынсарина – с талантом и профессионализмом педагогов, и на этой основе была создан проект «Семейный клуб» – который открывает родителям двери в мир знаний и духовного развития ребенка, позволяет познавать себя и окружающий мир детей. Отличительной чертой «Семейного клуба» является создание благоприятной атмосферы и общения родителя и ребёнка в семье, в которой «трудные дети» обретают уверенность в своих силах, развивают моральные и этические нормы. Многие педагоги считают, что только родители могут воспитать детей достойными и нравственными людьми, защитить их от всего негативного, что есть сегодня в жизни, которая очень сложна во всех аспектах (экономики, морали, этики, в условиях пандемии) и т. д., и обеспечить моральную безопасность – если только родители захотят этого. Но, к сожалению, многие родители этого не понимают по разным причинам. Важно достучаться до матерей и отцов и, образно говоря, наставить их «на путь истинный». Взаимопонимание и взаимодействие с родителями каждого ученика является обязательным условием эффективного духовно-нравственного воспитания детей.

Мы уверены, что образованный, высоконравственный и воспитанный молодой человек, несомненно, будет успешен в жизни и принесет пользу обществу. Наши взгляды на организацию учебного- воспитательного процесса разделяют и наши родители. Родители, к сожалению, часто имеют не достаточно времени, чтобы поговорить с детьми, и из-за того, что они так заняты, они не всегда могут защитить детей от вредных привычек, плохого влияния улицы и плохой компании. Поэтому основой работы школы является индивидуальный подход к воспитанию и обучению. Для каждого конкретного случая разрабатывается индивидуальная система работы с ребенком, которая позволяет оперативно ликвидировать пробелы в девиантном поведении, развить у ребенка интерес и мотивацию к жизни, привить оптимизм и уверенность в собственных силах, оптимизировать отношения с родителями и в целом поставить ученика на путь развития духовно-нравственного личностного потенциала. В сознании ребенка откладываются поведение учителя, его жесты, манера одеваться, разговаривать; характер общения с ним, с другими учащимися, при различных обстоятельствах; как он держится с коллегами, как реагирует на удачи и неудачи. Педагог, учитель требует от учащихся аккуратности, дисциплины, выполнения ими своих обязанностей. Нравственный облик педагога раскрывается детям в системе его отношений к своей работе, к учащимся и другим людям, к самому себе. Примеры

увлечённого, ответственного отношения к своему делу, принципиальности, чуткости и заботы в отношениях с коллегами и учащимися укрепляют в подростках веру в торжество морали. И, напротив, если учащиеся были свидетелями равнодушного или бестактного отношения педагога к кому-то, нравственному развитию подростков наносится существенный урон. Особенно важно не допускать, чтобы слова, даже искренние, страстные, расходились с его делами, поступками.

«Руководить нравственным воспитанием – это значит создавать тот моральный тонус школьной жизни, который выражается в том, что каждый воспитанник о ком-то заботится, о ком-то печется и беспокоится, кому-то отдает свое сердце».

Нравственный мир ребенка сложен, изменчив, находится в постоянном развитии. Задача воспитательной и психологической службы школы состоит в том, чтобы постоянно следить за нравственным ростом ребёнка, улавливать его эмоционально-психологическое состояние [4, с. 71].

Список литературы:

1. Белова С. В. Педагогика диалога. Москва., Academia, 2019. – 11 с.
2. Ильин И. Книга надежд и утешений. Москва, Апостол веры, 2016. – 19 с.
3. Борытко Н. М. Онтологический подход в воспитании. Сб. Духовно-нравственное воспитание: от методологии педагогической деятельности. Волгоград, 2015. – 29 с.
4. Петракова И. Духовные основы нравственного воспитания. Москва, 1997. – 71 с.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ЧЕРЕЗ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Фудашикина Людмила Александровна,
учитель начальных классов, педагог-эксперт,
КГУ «Школа-гимназия № 3 отдела образования города Костаная»
Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация

Білім беру реформаларының мазмұнын зерттеу жеке қоғамның рухани-адамгершілік негізін тәрбиелеу еуропалық педагогикалық мектепте саяси тұрақтылықпен толеранттылықты сақтауға, Қытайдағы экономикалық Гегемон мақсаттарына жетуге, Пәкістанда діни канондарды сақтауға бағытталған мемлекеттік саясаттың бір бөлігі болып табылатындығын көрсетеді. Мақалада білім беруді реформалау жалпы адамзаттық келісімнің негізі болуы керек рухани-адамгершілік құндылықтарды тәрбиелеуге деген көзқарастар призмасында қарастырылады, сондықтан онда қарастырылған мәселелер өзекті болып табылады.

Түйінді сөздер: Білім, руханилық, адамгершілік, рухани-адамгершілік құндылықтар, білім беру реформалары.

Аннотация:

Исследование, содержания реформ образования указывает на то, что воспитание духовно-нравственного базиса индивида общества становится частью государственной политики, направленной на сохранение политической стабильности и толерантности в европейской педагогической школе, в достижении целей экономического гегемона в Китае, в сохранении религиозных канон в Пакистане. В статье реформирование образования рассматривается в призме подходов к воспитанию духовно-нравственных ценностей, которые должны стать основой общечеловеческого согласия, поэтому затрагиваемые в ней проблемы, актуальны.

Ключевые слова: образование, духовность, нравственность, духовно-нравственные ценности, реформы образования.

Abstract

The study of the content of educational reforms indicates that the education of the spiritual and moral basis of the individual of society becomes part of the state policy aimed at maintaining political stability and tolerance in the European pedagogical school, achieving the goals of the economic hegemon in China, and preserving religious canons in Pakistan. In the article, the reform of education

is considered in the prism of approaches to the education of spiritual and moral values, which should become the basis of universal harmony, so the problems raised in it are relevant.

Key words: education, spirituality, morality, spiritual and moral values, educational reforms.

Несмотря на различия, социокультурных условий, которые накладывают определенный отпечаток на выбор методов воспитания духовно-нравственных основ личности в мировой педагогической практике, «нравственность» и «духовность» по-прежнему является ключевым объектом современных реформ образования в различных странах мира

Реформы образования XXI века в большинстве стран направлены на воспитание человека с гуманистическим мироощущением, который мог бы ориентироваться в сложной социально-культурной ситуации, смог бы свои выстраивать свои отношения с окружающими на основе взаимопонимания, сотрудничества, толерантности.

Как показывает мировая практика воспитание духовно-нравственного человека – это педагогически организованный процесс усвоения и принятия базовых национальных ценностей культурных, духовных и нравственных ценностей народа. Оно складывается из понимания смысла гуманных отношений, понимания ценности человеческой жизни, стремлении строить свои отношения с людьми и поступать по законам совести, добра и справедливости.

Образование считается эффективным, если оно обеспечивает гармоничное развитие личности, которая в результате обучения обладает не только необходимыми требуемыми знаниями и умениями, но и нормами нравственного поведения в социуме [1, с 34]. Значение духовно-нравственного воспитания заключается в том, что оно позволяет формировать национальное самосознание, влияет на отношение индивидов к общечеловеческим культурным ценностям. В отчете ООН отмечено что в перспективе нравственно-духовный базис сформированный в ходе процессов обучения и воспитания дает возможность сохранить культурное наследие человечества и создает условия для преемственности поколений и устойчивого будущего [2]. Организация по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), в качестве ключевых угроз, которые наиболее существенно влияют на деградацию личности среди современной молодёжи называют постепенное снижение роли традиционной этики и духовно-нравственных ценностей в учебно-воспитательном процессе учебных заведений.

Духовно-нравственное воспитание – это, как известно, постоянно развивающийся процесс, который закладывается в детстве, и он определяет дальнейшее развитие человека, личности.

Сложность духовно-нравственного воспитания состоит в том, что каждая нация сформулировала свои моральные стандарты и кодексы. Кроме того, в ряде стран на духовное воспитание особое влияние оказывает религия. Причем это тенденция вмешательства в нравственно-духовный воспитательный процесс религии в наше время сохраняется и в развивающихся странах, и в развитых странах среди которых Англия, Германия, Польша и других. Это накладывают определенный отпечаток на доминанту влияния учреждений образования на формирование духовно-нравственного развития индивидуума. Если рассматривать Пакистан, то здесь основы нравственного воспитания основаны на государственной религии, включая исламские ценности, историю и традиции. Устойчивое развитие в исламской идеологии состоит в том, что человеческие ценности включают обязанности человека перед самим собой, своими братьями и богом. [3].

В Пакистане, как и в других странах с государственной религией основная цель реформ образования состоит в воспитании духовно-нравственных качеств учащимся, которые должны вести свою жизнь в соответствии с моралью и этикой, которую проповедует исламская религия.

В официальном документе, регламентирующем современные направления социального и политического развития Пакистана главной задачей в области образования является важность привития религиозного и этического воспитания в школе. В этом смысле роль образовательного учреждения заключается в использовании различных стратегий и образовательных технологий для того чтобы привить учащимся уважение к религиозным и моральным ценностям. Как показывает практика духовное и религиозное воспитание в педагогическом процессе пакистанской системы образования доминирует над нравственной стороной развития личности. Это стало результатом того, что на сегодняшний день в системе образования Пакистана остро не хватает квалифицированных и подготовленных учителей, которые были бы способны к реализации светских программ образования, способных к реализации программ обучения, исследовательских проектов и учебных программ нравственного воспитания.

Несмотря на массовую религиозность англичан духовно-нравственное развитие как образовательная цель реформ в образовании отличалась и отличается от религии в Пакистане и в других странах Востока. Роуэн Уильямс, бывший архиепископ Кентерберийский – в определении христианской духовности, заявил, что это категорически не то, что подразумевается под «духовными ценностями» в системе образования [4]. Таким образом в системе образования Англии духовно-нравственное воспитание стало частью европейской образовательной традицией английской школы. Духовно-нравственное развитие в концептуализировано и оценивается правительственной службой инспекции образования Управлением по стандартам в области образования (Ofsted). В настоящее время в Англии инспекции Ofsted поручено оценивать состояние и организации духовно-нравственного воспитания в школах. Нарушение требований законодательных норм, выявляют «инспекторы Ofsted», которые рассматривают соответствие основных принципов воспитания и содержания духовно-нравственного развития учащихся образовательных заведений. «Духовное, нравственное, социальное и культурное развитие учащихся в школе» по требованию законодательных норм организации процесса обучения, что образовательное учреждение должно предоставлять возможность учащимся развивать:

- способность быть свободным в своих собственных убеждениях (религиозных или иных) и иметь собственный взгляд на жизнь;
- интерес к вере, чувствам и ценностям разных людей и уважение к ним;
- чувство удовлетворенности процессом познанием себя, других и окружающего мира;
- способность реально оценивать окружающую действительность, чувствовать красоту мира, способность творить и создавать;
- способность размышлять над своим опытом [5, с. 59–60].

Исследование системы воспитания духовно-нравственных ценностей в Англии указывает на то, что светское образование не исключает религиозных норм. Это дает возможность использования толерантности и достичь стабильности в обществе. Возможность реформирования системы образования через воспитание духовно-нравственных ценностей в Англии стало возможным благодаря узаконивания духовно-нравственных норм воспитания и их принципов еще в 1944 году. Жесткий контроль за содержанием и соблюдением принципов процесса духовного-нравственного воспитания всегда находится в центре внимания государства [6].

Последующие образовательные реформы, проводимые в Англии, сохранили значимость духовно-нравственного воспитания в английской школе.

И по настоящее время воспитание духовно-нравственного развития учащихся является статутной обязанностью всех поддерживаемых (государственных) школ в Англии.

Таким образом, в английской системе воспитания духовно-нравственных

ценностей в настоящее время произошло переосмысление целей воспитания «духовности» и «нравственности» как личностной основы индивида, а рассматривается как ценность национального человеческого капитала или представляет «фундаментальные британские ценности».

Особый интерес представляет система духовно-нравственного воспитания в Китае. Амбициозность планов китайского правительства состоящая в целях обеспечения мирового экономического лидерства привела к тому, что в реформах образования в концепции духовно-нравственного воспитания делается упор в основном на воспитании гражданственности [7]. Духовно-нравственное воспитание рассматривается в более широком контексте, чем программа образования по формированию гармоничной личности социума, а представляет собой больше политическую философию, имеющую отношение к передаче политических идей в целях его реформирования. В системе образования Китая воспитание духовно-нравственных норм формируется на основе сохранения идеологических принципов, основанных на теориях Маркса, Ленина, Мао и Дэн Сяопина. Идеологизация целей реформ образования в Китае строится на сохранении духовно-нравственных норм, заложенных в основах экономической системы, но не отрицает общечеловеческих ценностей, необходимости в доброжелательном отношении к окружающему миру, не навязывает национального гегемонизма. Нельзя сказать, что процесс воспитания духовно-нравственных ценностей в Китае исключает национальные нормы и полностью выстроен на возможности воспитания личности способной к самопожертвованию во имя высокой общественной цели. В Китае, Пакистане, Англии как и в других странах мира направления содержания духовно-нравственного воспитания в основном традиционны, однако в каждой национальной образовательной системе они понимаются и осуществляются по-разному.

Свои особенности содержания духовно-нравственного воспитания сформированы в достижение целей реформ образования в Германии. К особенностям основных направлений духовно-нравственного воспитания в реализации реформ образования в Германии является то, что культурными традициями государства, помимо трудового воспитания, определено содержание и эффективность физического и религиозного воспитания.

Специфика организации духовно-нравственного воспитания в данной стране состоит в взаимосвязи реформирования образования усматриваются между внешне-политической деятельностью правительства ФРГ и спецификой гражданского, поликультурного и полового воспитания. На специфику формирования духовно-нравственного воспитания и его национальные особенности повлияли исторические аспекты, многонациональность и присутствие множества религиозных конфессий и другие факторы общественного и экономического развития. Специфика контингента образования, как и другие факторы состояния внутренней среды и исторические процессы обусловило отсутствие патриотического воспитания в современной немецкой школе. При перестройке образовательной системы в 1945 г. патриотизм еще фигурировал в образовательных документах ряда земель, но одновременно с воспитанием чувства национальной вины этот термин на территории ФРГ стал быстро пониматься как синоним национализма, а демонстрация любви к родине подверглась осуждению [8, с 1-16]. Так Германия перешла к «постнациональному обществу», заложившему основы современной политике мультикультурализма. До сих пор, спустя более 70 лет после победы над фашизмом, в Германии не принято выходить с флагами на праздники, вывешивать портреты канцлера или президента в кабинетах чиновников, и даже спортивный патриотизм впервые за много лет немцы продемонстрировали только в 2006 г., после проведения в стране чемпионата мира по футболу.

В философии понятие патриотизма содержит в себе различные аспекты: привязанность к тем местам, где человек родился и вырос; понимание ценности родного

языка; преданность Родине и забота о ее интересах; гордость за достижения страны; отстаивание чести и независимости страны; уважение к ее истории и традициям. В случае Германии именно гордость за национальную историю является камнем преткновения в решении проблемы патриотизма как на уровне культуры, так и на уровне образовательных учреждений. Считается, что в ее истории трижды были периоды гипертрофированного проявления национальных чувств. Два из них (Германская империя, Третий Рейх) вызвали самые страшные мировые войны, третий (существование ГДР), хоть и был весьма мирным, но неизменно критикуется в ФРГ за идеологию социализма. Поэтому в школах частично задачи патриотического воспитания решаются опосредованно, в основном в курсах обществознания, истории, литературы.

Духовно-нравственные воспитанные в таких условиях, когда взрослые граждане Германии с осуждением относятся к открытому аффективному патриотизму, что не мешает им ценить свою страну, участвовать в решении ее проблем и прилежно трудиться для ее процветания – это и есть результат «патриотического воспитания по-немецки». Идея духовно-нравственного воспитания, ориентированная на более «земные» ценности среди которых ключевыми являются не только любовь к национальному наследию, но и достижения в труде, достижения в спорте в науке. Это послужило тому последнее время, обновляя учебные планы школ, федеральные земли все чаще принимают идею о необходимости усиления ориентации школьного предмета «Физическая культура» на именно воспитание личности учащегося (наравне с пропагандой здорового образа жизни и видов спорта, которые традиционно составляют содержание предмета). Идея выражается девизом: «Воспитание для спорта, воспитание в спорте и через него». В итоге в реализации основных направлений реформ образования в Германии строится на том, что школа формирует у учащихся уважительное отношение к своему здоровью и готовит к добровольным и осознанным занятиям спортом. Патриотическое и физическое воспитание связаны с духовно-нравственным воспитанием, и в отличие от патриотического, оно было и остается очень актуальным [8].

Таким образом проводимые в Германии послевоенные реформы образования включали методы духовно-нравственного воспитания, которые позволили бы школе формировать у подрастающих поколений чувство гражданской ответственности и понимания демократии, умение ценить и оценивать общечеловеческие нравственные ценности. Реализация целей и задач заложенных в процессе образовательных реформ в Германии и сегодня строится на духовно-нравственном воспитании целью которого является привитие демократических ценностей и общечеловеческих гуманных норм поведения. Это направление духовно-нравственного воспитания в немецкой образовательной системе стало важным аспектом гражданского воспитания, которое определяется термином «обучение демократии». Сегодня гражданское воспитание в школе призвано формировать у детей германскую гражданскую и культурную идентичность, социальную ответственность, общепринятые в немецком обществе нравственные ценности и представления о политической системе государства, демократическую компетентность, воспитание социального мужества и социальной справедливости. Решение этих задач осуществляется через внеклассную деятельность и комплекс учебных предметов социально-политической и культурной направленности («Гражданские отношения», «Политическое образование» и др.), содержание которого соответствует дисциплине «Обществознание», в старших классах – через самостоятельный предмет. Отбор содержания строится на принципах проблемности, наглядности, актуальности и перспективности тематики.

Таким образом, рассматривая духовно-нравственное воспитание в контексте реформирования образования в современном мире следует отметить его ключевую роль в реализации общественных, экономических и политических целей. Однако нельзя не согласиться с тем, что даже в период глобализации духовно-нравственные ценности

в системе общечеловеческих отношений не исключают сохранения их национальных индивидуальных особенностей, диктуемых менталитетом, национальными традициями и внутренними нормами общественного поведения. В условиях экономического и политического сближения стран с различной идеологией и с различными национальными ценностями выработка нравственных норм посредством духовно-нравственного воспитания играет центральную роль в образовательно-воспитательном процессе.

Следовательно, сегодня духовно-нравственные ценности практически повсеместно, являются краеугольным камнем реформ современного образования. Успешность образовательных реформ во многом не только определяет темпы экономического развития современного общества, но и обеспечивает достижение баланса межнационального согласия как внутри страны, так и в мировом масштабе, что является более значимым для сохранения земной цивилизации.

Список литературы:

1. Данилова Л.Н. Реформирование общеобразовательной школы в Европе (вторая пол. XX – нач. XXI в.): дис. ... д-ра пед. наук. – Ярославль, 2016. – 225 с.
2. Мулен-Сточек Д. Духовное развитие как образовательная цель. 28 июля 2020 г. Исследовательская статья . URL: <https://www.doi.org/10.1177/2096531120935128> (дата обращения 5.02.21).
3. TahseenAsif ,OuyangGuangming , Muhammad AsifHaider , JordiColomer,, SumairaKayani Moral Education for Sustainable Development: Comparison of University Teachers' Perceptions in China and Pakistan. URL: <https://www.mdpi.com> pdf (дата обращения 5.02.21).
4. Уильямс, Р. Стоять там, где стоит Христос. В Уоллере, Р., Уорд, Б. (эд.), введение в христианскую духовность. SPCK URL: <https://www..soteria.ru> Большая христианская библиотека»15 (дата обращения 5.02.21).
5. Управление по стандартам в сфере образования (Ofsted). (2019). Руководство по школьной инспекции. Ofsted. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/school-inspection-handbook-eif> (дата обращения 5.02.21).
6. Бек, J. (2018). Школа Британия? Риторическое и образовательное использование «британских ценностей». Лондон Обзор образования, 16(2), 228-238.
7. Hahn, C.L. Social Studies in Germany: A Comparative View // Mending Walls: Historical, Socio-Political, Economic, and Geographical Perspectives. – IAP, 2017. – Pp. 1–16.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ПРОСВЕЩЕНИЕ КАК ПРЕВЕНТИВНЫЙ МЕТОД ПРОФИЛАКТИКИ СИНДРОМА ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ У МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ

Хакимова Виктория Бурикуловна,
магистрант,

Назмутдинов Ризабек Агзамович,
канд. психол. наук, профессор,

Костанайский региональный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай

Аннотация

Өзектілігі. COVID-19 жаһандық пандемиясы жағдайында медицина қызметкерлері жұмыс атқару барысында, физикалық және психоэмоционалды стресстің жоғарылауына тап болды. Медицина қызметкерлерінің эмоционалды бейімделуіне арналған әр түрлі елдердегі 2020 жылғы халықаралық зерттеулер медицина қызметкерлерінің эмоционалды күйзелуіне ықпал ететін мазасыздық пен эмоционалды күйзеліс белгілерінің едәуір өскенін көрсетеді.

Мақсаты. Психологиялық білім беруді эмоционалды күйзелістің алдын-алу әдісі ретінде қарастыру, бұл психологиялық сауаттылықты арттыруға және медицина қызметкерлерінің эмоционалды интеллект деңгейін дамытуға ықпал етеді.

Түйінді сөздер: эмоционалды күйзеліс синдромы, медицина қызметкерлері, эмоционалды интеллект, психологиялық ағарту.

Аннотация

Актуальность. В условиях глобальной пандемии COVID-19 медицинские работники столкнулись с возросшей рабочей, физической и психо-эмоциональной нагрузкой. Международные исследования 2020 года в разных странах, посвященные эмоциональной дезадаптации медицинских работников, свидетельствуют о значительном увеличении симптомов тревоги и эмоционального дистресса, что способствует эмоциональному выгоранию медработников.

Цель. Рассмотрение психологического просвещения как превентивного метода профилактики эмоционального выгорания, способствующего повышению психологической грамотности и развитию уровня эмоционального интеллекта у медицинских работников.

Ключевые слова: синдром эмоционального выгорания, медицинские работники, эмоциональный интеллект, психологическое просвещение.

Abstract

Relevance. In the context of the global COVID-19 pandemic, healthcare workers are faced with increased work, physical and psycho-emotional stress. International studies of 2020 in different countries devoted to emotional maladjustment of health workers indicate a significant increase in the symptoms of anxiety and emotional distress, which contributes to the emotional burnout of health workers.

Goal. Consideration of psychological education as a preventive method for the prevention of emotional burnout, which contributes to an increase in psychological literacy and the development of the level of emotional intelligence in medical professionals.

Keywords: emotional burnout syndrome, medical professionals, emotional intelligence, psychological education.

Вопрос здоровья населения и профилактики заболеваний является одним из самых актуальных вопросов нашего столетия. С целью получения наиболее полной картины о состоянии современных систем здравоохранения с 2016 года компания Philips стала проводить международное исследование «Индекс здоровья будущего» (Future Health Index). Данное исследование ежегодно охватывает около 4000 представителей системы здравоохранения, экспертов из ведущих научных центров и глобальных некоммерческих организаций, а также около 30 000 рядовых граждан из 19 стран мира: Аргентины, Австралии, Бразилии, Канады, Китая, Франции, Германии, Италии, Нидерландов, России, Саудовской Аравии, Сингапура, ЮАР, Южной Кореи, Испании, Швеции, ОАЭ, Великобритании и США. В 2020 году исследование «Индекс здоровья будущего» проводилось до глобальной пандемии COVID-19 и было посвящено медицинским работникам. «Это первое глобальное исследование, посвященное опыту медицинских работников младше 40 лет. Именно от этих людей зависит, как будет развиваться медицина через 5, 10, 15 лет» – отмечает Роман Сабиров, управляющий партнер, член совета директоров компании Philips в России и СНГ [1].

Во всех странах-участниках исследования молодые медицинские специалисты часто отмечали, что медицинское образование не дало им ключевых неклинических навыков, жизненно важных для современного здравоохранения. В Казахстане данное исследование не проводилось, однако, в наиболее близкой к казахстанской модели системы здравоохранения стране-участнице исследования России около трети респондентов (31%) утверждают, что они вообще не были готовы справляться с ежедневным стрессом и психологическими нагрузками, связанными с профессией медработника. В отличие от большинства опрошенных медицинских работников из других стран, корпоративная культура не столь важна для молодых российских специалистов в области здравоохранения: 79 % против 90 % – среднего показателя по странам-участницам исследования. В то время, как именно корпоративная культура, которая формируется в каждой организации, где работают более 2-х человек, содействует позитивному взаимодействию внутри коллектива и его сплочению. Развитие корпоративной культуры способствует объединению персонала медицинской организации в достижении общей цели [2, с.391-393].

Каждая профессия накладывает свой психологический отпечаток на личность человека и профессия медработника не является исключением. Основной целью деятельности медицинского работника согласно Кодекса профессиональной этики является сохранение жизни человека, проведение мероприятий по охране его здоровья, улучшение качества оказания всех видов медико-профилактической помощи, а также уменьшение страданий при неизлечимых заболеваниях. Объект деятельности медицинского работника – нормальная и патологическая жизнедеятельность человека, представляющая собой противоречивое единство необходимого и случайного, повторяющегося и индивидуального, устойчивого и изменчивого, определенного и неизвестного. Всё это находит отражение в медицинской науке, принципах и схемах диагностики, протоколах лечения, алгоритмах профилактики, содержащих в себе опыт медицинской деятельности многих поколений. Знание этих положений является важным и необходимым, но недостаточным условием для медицинской деятельности. Медицинскому работнику каждый раз приходится действовать в условиях индивидуальной и, зачастую, проблемной ситуации, заданной неповторимостью организма и личности пациента. Для медицинской деятельности характерны интеллектуальная сложность, монотонность, риск и ответственность, нравственные проблемы и межличностные конфликты. Особенно высока ответственность за здоровье и жизнь пациентов, плата за которую – нервное перенапряжение и формирование профессиональных деструкций.

Проблема здоровья медицинских работников, качество их жизни и профилактика профессиональных деструкций – не самая открытая тема в нашей стране. В период пандемии 2020 года и по сей день, медики оказались в сложнейших условиях в связи с возросшей рабочей, физической и психо-эмоциональной нагрузкой. Результаты недавнего исследования китайских аналитиков говорят том, что врачи и медсестры, работавшие в условиях пандемии COVID-19, сообщали о симптомах у себя депрессии (50,4%), тревоги (44,6%), нарушениях сна (34%) и дистрессе (71,5%) [3]. По мнению экспертов Института психологии российской Академии наук, подобные нарушения могут отмечаться не только у тех медиков, которые непосредственно лечат вирусную пневмонию, но также у всех медицинских работников, продолжающих работать в условиях пандемии. Характеристики сложившейся ситуации сопоставимы с условиями на войне: наличие непосредственной угрозы здоровью и жизни, тяжелые условия труда, моральная нагрузка и ответственность за жизнь других людей [4]. Подобные нарушения провоцируют развитие профессиональных деструкций – постепенно накопившихся изменений сложившейся структуры деятельности и личности, негативно сказывающиеся на продуктивности труда и взаимодействии с другими участниками этого процесса, а также на развитии самой личности. Наиболее распространенной формой профессиональных деструкций личности у медицинских работников является синдром эмоционального выгорания (СЭВ), включающий в себя три основные составляющие: эмоциональную истощенность, деперсонализацию и редукцию профессиональных достижений.

Согласно Квалификационным характеристикам и «Кодексу чести медицинских и фармацевтических работников Республики Казахстан», для успешного выполнения своих обязанностей медику необходимо обладать такими личностными характеристиками, которые бы способствовали повышению доверия и солидарной ответственности во взаимодействии с пациентами и межличностных отношениях в профессиональной среде [5]. Результатом многочисленных исследований отечественных и зарубежных исследователей, занимавшихся проблемой личностных качеств медицинских работников, стал комплекс позитивных личностных характеристик, состоящий из пяти характеристик, каждая из которых наполнена обширным содержанием. Интеллектуальность подразумевает диалектичность мышления, компетентность, логичность, наблюдательность, проницательность, профессионализм, эрудированность, пытливость, клини-

ческое мышление. Эмоциональная нравственность предполагает наличие альтруизма, честности, моральной ответственности, интеллигентности, милосердия, эмпатийности, надежности и бескорыстие. Коммуникативность включает помимо коммуникабельности, личной привлекательности и доверия к окружающим также вежливость, уважение и тактичность. К волевым качествам исследователи относят аккуратность, уверенность в себе, смелость, уравновешенность и терпение, трудолюбие, инициативность, самостоятельность, дисциплинированность и целеустремленность. Завершает этот комплекс позитивных личностных характеристик медицинского работника организованность, охватывающая требовательность к себе и окружающим, склонность брать на себя ответственность, умение принимать решения, умение правильно оценить себя и пациента, умение планировать свою работу [6, с. 6-11, 27-31].

Анализ требований к медицинским работникам в нормативно-правовых актах системы здравоохранения Республики Казахстан и комплекса позитивных личностных характеристик позволяет сделать вывод: основные компоненты эмоционального интеллекта в разрозненном виде присутствуют в различных классификациях профессионально-важных качеств работников системы здравоохранения, а комплекс позитивных личностных характеристик является показателем высокоразвитых рефлексивных механизмов и эмоционального интеллекта медицинского работника. Операциональное определение понятия «эмоциональный интеллект» звучит как способность человека к осознанию, принятию и регуляции эмоциональных чувств и состояний как своих собственных, так и других людей. В структуре эмоционального интеллекта выделяются внутриличностный и межличностный аспекты. Внутриличностный аспект эмоционального интеллекта состоит из осознания своих чувств, уверенности в себе, ответственности, терпимости, самоконтроля, активности, гибкости, открытости новому опыту, мотивации достижения и оптимизма. В межличностный аспект входят такие компоненты как коммуникабельность, эмпатия, способность учитывать и развивать интересы другого человека, уважение к людям, способность адекватно оценивать и прогнозировать межличностные отношения, умение работать в команде [7, с.25-26, с.197-199].

Для определения уровня эмоционального интеллекта и определения уровня осведомленности о синдроме эмоционального выгорания нами было проведено мини-исследование, в котором приняли участие 18 сотрудников отделения профилактики ПМСП г. Костанай в возрасте до 40 лет, занимающие разные должности и имеющие различный профессиональный стаж. В большинстве это были женщины – 16 человек (89 %), мужчин – 2 человека (11%). В качестве диагностических инструментов применялись тест на определение уровня эмоционального интеллекта Н. Холла и анкета для определения уровня осведомленности о СЭВ.

Методика, предложенная Н.Холлом для определения способности понимать отношения личности и управлять эмоциональной сферой, состоит из 30 утверждений и содержит 5 шкал: эмоциональная осведомленность, управление своими эмоциями (эмоциональная отходчивость), самомотивация (произвольное управление своими эмоциями), эмпатия и распознавание эмоций других людей (умение воздействовать на эмоциональное состояние других людей). Данная диагностика показала, что усредненный интегративный групповой уровень опрошенных медицинских работников имеет средний уровень эмоционального интеллекта, тогда как усредненные показатели парциального эмоционального интеллекта всех респондентов- медиков соответствуют среднему уровню эмоциональной осведомленности, среднему уровню самомотивации и управления эмоциями других людей. Усредненный групповой уровень эмпатии имеет высокий показатель, однако, усредненный групповой уровень управления своими эмоциями – ниже среднего. Причем, врачи имеют высокий показатель уровня эмоциональной осведомленности в сравнении с опрошенными медсестрами, у которых этот показатель в основном средний и ниже среднего.

Для диагностики уровня осведомленности о синдроме эмоционального выгорания был составлен и применен анкета, состоящая из 11 вопросов. Помимо вопросов на определение знаний о СЭВ, его причинах и воздействии на работника, данная анкета содержала открытый вопрос, требующий личного мнения по поводу того, может ли сам работник быть сопричастен и в какой-то степени виноват в развитии у него синдрома эмоционального выгорания. Ответы на данный вопрос показали одинаковые результаты у врачей и медсестер: 66,7 % опрошенных признавали причастность самого работника к развитию у него синдрома эмоционального выгорания, а оставшиеся 33,3 % респондентов считают – сопричастность или вина сотрудника отсутствует. Несмотря на одинаковые показатели в статистике по данному вопросу, объяснения причины появления эмоционального выгорания имели разную направленность. Врачи связывают возникновение СЭВ у медработников с их пессимизмом, неумением «переключаться» от рабочих ситуаций и слабым контролем своих эмоций (нетерпимость, несдержанность). А по мнению медицинских сестер развитие СЭВ у коллег происходит по причине неумения «пропускать негатив мимо ушей», а также в неосознанном выборе профессии.

Наибольшую противоречивость ответов вызвал вопрос: «Как Вы считаете, может ли СЭВ быть «заразным»? Ответы обозначили разные позиции медработников: как признание возможной подверженности «заражению» от эмоционально-негативных коллег в ходе социального взаимодействия (33% опрошенных), так и твердое убеждение, что СЭВ не является инфекцией и от человека к человеку не передается (28% опрошенных). Однако, были и те, кто считал, что всё зависит от личностных особенностей самого медицинского работника (28% опрошенных), а также те, кто затруднился с ответом (11 % респондентов).

На вопрос «Как можно обнаружить СЭВ?» 5% опрошенных медиков затруднились с ответом, 67% медработников ответили «по поведению и внешним признакам», а оставшиеся 28% считают, что только диагностические процедуры могут выявить эмоциональное выгорание, так как на начальном этапе этот синдром внешне никак не проявляется. Среди респондентов 72% считают социомический тип профессии – первым в группе риска возникновения эмоционального выгорания, тогда как 28% опрошенных медицинских работников затруднились с ответом. Половина опрошенных медработников считают, что СЭВ имеет разные степени влияния на сотрудников медицинской сферы, а 44% опрошенных уверены, что данный синдром способен «уничтожить» хорошего работника. Но и здесь были те, кто затруднился охарактеризовать влияние СЭВ на сотрудника – 6% опрошенных медиков. На вопрос «Как Вы думаете, какой из видов стресса способствует возникновению синдрома эмоционального выгорания?» 44,4% опрошенных отдали предпочтение стрессу высокой интенсивности, 33,3% – стрессу средней интенсивности, 11,1% – считают коварным легкий стресс и 11,1% затруднились с ответом. Таким образом, и этот вопрос вызвал разные точки зрения и показал невысокую степень осведомленности.

В целом, медицинские работники продемонстрировали хороший групповой уровень – выше среднего – осведомленности о синдроме эмоционального выгорания и его влиянии на психическое здоровье работника, однако необходимо отметить, что данный уровень сформировался за счет ответов врачей, чьи психологические знания были значительно выше (на 33%), чем у медсестер. Отношение медицинских работников к синдрому эмоционального выгорания неоднозначно и по большей части ассоциируется с нарушением этики и деонтологии в виде грубости и несдержанности в отношениях с пациентами. Нет понимания, что эмоциональное выгорание – это своего рода результат следования старинному врачебному лозунгу: «Светя другим, сгораю сам». И неслучайно американский психиатр Дж. Фрейденберг, кем впервые было введено понятие эмоционального выгорания («burnout») в науку, называл этот феномен

«болезнью сверх успеха» и «платой за сочувствие», подразумевая под этим «истощение вследствие завышенных требований к собственным силам», нарушение баланса «давать-брать» и неумение восполнять собственные ресурсы [8, с.9]. Результаты диагностики определения уровня эмоционального интеллекта Н. Холла и авторского опросника для определения уровня осведомленности о СЭВ в данной группе показали не только необходимость, но и потребность самих медицинских работников в проведении просветительской работы с целью повышения их психологической грамотности и ознакомлением с основными механизмами СЭВ.

Синдром эмоционального выгорания – это сложное многоаспектное явление, требующее использование различных психотерапевтических методов для его коррекции. На Всемирной ассамблее здравоохранения, которая проходила 20-28 мая 2019 года в Женеве, синдром эмоционального выгорания был включен в 11-й пересмотренный вариант Международной классификации болезней (МКБ 11) и дано его определение: «Эмоциональное выгорание – это синдром, признаваемый результатом хронического стресса на рабочем месте, который не был успешно преодолен». Несмотря на то, что данный синдром не классифицируется как медицинское состояние (болезнь), он отнесен к классу «Факторы, влияющие на состояние здоровья населения и обращения в учреждения здравоохранения» (код QD85). Эксперты в области здравоохранения выделяют три основных признака эмоционального выгорания: чувство истощения, усиление психической отрешенности или негативное отношение к своей работе и снижение производительности труда. Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) подчеркивает, что термин «выгорание» следует использовать только в профессиональном контексте, а не для «описания опыта в других сферах жизни». ВОЗ, учетом серьезности проявлений и негативных последствий СЭВ, планирует приступить к разработке научно обоснованных руководящих принципов по психическому здоровью на рабочем месте [9].

Системы здравоохранения во многих странах переходят к ценностно-ориентированной модели и увеличению профилактических программ, которые будут способствовать улучшению качества медицинских услуг и снижению затрат на лечение, одновременно повышая уровень солидарной ответственности пациентов за своё здоровье. Это, в свою очередь, требует от каждого представителя медицины не только высокого уровня компетентности, психологической грамотности для реализации этой трансформации, но и развитого эмоционального интеллекта, критического мышления и рефлексивной культуры медицинских работников для гармоничного и результативного взаимодействия с пациентами, а также сохранения собственного психологического здоровья и профилактики эмоционального выгорания. На наш взгляд, превенция (от позднелатинского «*praeventio*» – опережая, предупреждая) эмоционального выгорания медицинских работников в виде систематического психологического просвещения и участия в психологических тренингах, а также повышение уровня эмоционального интеллекта, как способности идентифицировать, понимать и управлять как своим эмоциональным состоянием, так и окружающих, может стать наилучшим способом предотвращения профессиональной деструкции в медицинской среде.

Список литературы:

1. Бахур В. «Philips представила «Индекс здоровья будущего»» https://www.cnews.ru/news/line/2020-12-14_philips_predstavila_indeks
2. Ибрагим К.Т., Аимбетова Г.Е., Нурбакыт А.Н., Шаки Д.Т. «Оценка формирования корпоративной культуры среди медицинских сестер» Вестник КазНМУ №2 2018 г.
3. JianboLai, MSc; SimengMa, MSc; YingWang, MSc; ZhongxiangCai, MD; JianboHu, MSc; NingWei, MD и др. «Factors Associated With Mental Health Outcomes Among Health Care Workers Exposed to Coronavirus Disease 2019» <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2763229>.

4. Падун М.А. COVID-19: риски психической травматизации среди медицинских работников. Available at: http://www.ipras.ru/cntnt/rus/institut_p/covid-19/kommentarii-eksp/m-a-padun-covid-19-riski-psihih.html.
5. «Кодекс чести медицинских и фармацевтических работников Республики Казахстан» гл.2. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021890>.
6. Левина В.Н. Личностные качества врача в сотрудничестве с пациентом: учебное пособие / Ижевск, 2016. – 60 с.
7. Карпов А.В. Психология эмоционального интеллекта: теория, диагностика, практика: монография / А.В. Карпов, А.С. Петровская; Яросл. гос. ун-т. – Ярославль: ЯрГУ, 2008. – 344 с.
8. Чутко Л.С., Козина Н.В. Синдром эмоционального выгорания. Клинические и психологические аспекты. 2-е изд. М.: МЕДпресс-информ, 2014. – 256 с.
9. ВОЗ. Международная классификация болезней: «профессиональный синдром» эмоционального выгорания. https://www.who.int/mental_health/evidence/burn-out/ru.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СОПРОВОЖДЕНИИ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ, ВКЛЮЧЕННЫМИ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Шмидт Виктория Валерьевна,
педагог-психолог,
Шаболтанова Ксения Борисовна,
учитель-логопед,
КГКП «Ясли- сад № 9 «Айгөлек», г. Семей

Аннотация

Мақала инклюзивті білім беруді дамыту мәселесіне арналған. Практикалық тәжірибе нәтижелері негізінде авторлар инклюзивті білім беруге енгізілген ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың үйлесімді дамуын қамтамасыз ететін мектепке дейінгі ұйым мамандарының өзара іс-қимылы мәселелерін ашады. Бұл көбінесе баланың қоғамға сәтті интеграциялануына кепілдік береді.

Түйінді сөздер: инклюзив, әлеуметтену, өзара әрекеттесу, психокоррекция, сүйемелдеу.

Аннотация

Статья посвящена проблеме развития инклюзивного образования. На основе результатов практического опыта авторы раскрывают вопросы, взаимодействия специалистов дошкольной организации обеспечивающих гармоничное развитие детей с особыми образовательными потребностями, включенными в инклюзивное образование. Что во многом гарантирует успешную интеграцию ребенка в социум.

Ключевые слова: инклюзив, социализация, взаимодействие, психокоррекция, сопровождение.

Abstract

The article is devoted to the problem of the development of inclusive education. Based on the results of practical experience, the authors reveal the issues of interaction between specialists of preschool organizations that ensure the harmonious development of children with special educational needs included in inclusive education. This largely guarantees the successful integration of the child into society.

Keywords: inclusion, socialization, interaction, psychocorrection, support.

Инклюзивная политика – это правовая политика, в рамках которой родители должны иметь право выбора организации образования. [1] Семьи выбирают инклюзивное образование по множеству причин, но главным образом, они надеются на более широкие возможности общения их детей с их типично развивающимися сверстниками. Обычно цели семьи таковы:

- Больше возможностей перенять адекватные образцы для подражания;
- Больше возможностей развивать и упражнять базовые навыки, например, коммуникативные;

- Больше возможностей завязать дружеские и другие общественные отношения с типичными сверстниками;
- Возможность доступа к основной программе обучения;
- Доступ к многообразию способов обучения. [2]

Целью открытия инклюзивных групп в нашем детском саду была социализация детей с ограниченными возможностями и воспитание толерантного отношения к ним в детском коллективе.

В нашем ясли – саду работа по инклюзивному обучению детей с особыми образовательными потребностями ведется не первый год. Включенными в инклюзивное обучение были дети с такими речевыми нарушениями как: общее недоразвитие речи 1 уровня, общее недоразвитие речи 2 уровня, общее недоразвитие речи 3 уровня. Дети с псевдобульбарной дизартрией, заиканием, алалией, дети с симптомами аутизма. У многих детей имеется задержка психического развития.

Основной целью работы педагога-психолога и учителя-логопеда с ребенком с особыми образовательными потребностями включенного в инклюзивную группу, является профилактика речевых познавательных, эмоционально – волевых нарушений и преодоление отклонений в развитии устной речи детей дошкольного возраста.

Дети, включенные в инклюзивное образование, поступающие в группы нашего ясли-сада, проходят всестороннее обследование, необходимое для уточнения структуры нарушения, определения коррекционной программы, прогнозирования развития. Полученные результаты заносятся в речевую карту, карту психологического развития ребенка.

Психолог и логопед выявляют объем речевых психических навыков, сопоставляют их с возрастными нормативами, с уровнем психического развития, определяет соотношение дефекта и компенсаторного фона, речевой и познавательной активности.

Результаты комплексного обследования обобщаются в виде логопедического, психологического заключения, где указывается уровень речевого, познавательного, эмоционального развития ребенка и нацеливает на преодоление специфических трудностей. Это необходимо для правильной организации индивидуальных занятий.

В зависимости от характера нарушения одни дефекты могут полностью преодолеваться в процессе развития, обучения и воспитания ребенка, другие лишь сглаживаться, а некоторые только компенсироваться.

На основе проведенного обследования планируется коррекционно-развивающая работа.

Коррекционно-развивающая работа включает:

- выбор оптимальных для развития ребёнка коррекционных методик и приёмов обучения в соответствии с его особыми потребностями;
- организацию и проведение специалистами индивидуальных коррекционно-развивающих занятий, необходимых для преодоления нарушений развития и трудностей обучения;
- коррекцию и развитие высших психических функций;
- развитие эмоционально-волевой сферы и личностных сфер ребёнка и психокоррекцию его поведения;
- социальную защиту ребёнка в случаях неблагоприятных условий жизни при психотравмирующих обстоятельствах.

Сотрудники КГКП «Ясли-сад №9 «Айгөлөк» делают все, чтобы дети с ограниченными возможностями в развитии не чувствовали себя ущемленными, обиженными, обделенными.

Для успешного решения задач воспитания и развития детей с особыми образовательными потребностями важно обеспечить единство в работе педагогического коллектива, включающего педагога-психолога, учителя-дефектолога, учителя-логопеда,

воспитателей, музыкального руководителя, учителя по изобразительной деятельности. Эти специалисты осуществляют разностороннее воспитание детей с особыми образовательными потребностями, в тесном взаимодействии практически определяют эффект коррекционного воздействия.

Совместная работа учителя-дефектолога, педагога-психолога, учителя-логопеда и воспитателей начинается уже на этапе первичного обследования ребенка с ООП. Целью первичного обследования является изучение особенностей речевого, физического и моторного развития детей, уровня когнитивных процессов, сформированности разных видов детской деятельности, особенностей личностного развития. Каждый из членов педагогического коллектива принимает участие в обследовании ребенка. Педагог – психолог координирует деятельность специалистов, согласует с ними формы и методы проведения различных разделов психолого-педагогического изучения ребенка.

В течение всего учебного года педагогом-психологом прослеживаются особенности развития познавательной и поведенческой сфер детей с особыми образовательными потребностями. Совместно с другими специалистами подбирается методический и дидактический материал; игры и упражнения, направленные на развитие зрительного и слухового восприятия, речевого развития, внимания, памяти, мыслительных операций, воображения.

Взаимодействие в работе педагогов и воспитателей особенно тесно проявляется в анализе обучающих программ и осуществлении перспективного и ежедневного планирования. На этом этапе специалисты определяют основные задачи коррекционного обучения, воспитания и развития детей, учитывая их возрастные и индивидуальные особенности, и намечают конкретные задачи работы по различным разделам программы. Это дает основания выявить связи между разделами, определить общую тематику занятий, вариативность форм, приемов и методов работы. Происходит обеспечение сквозной тематики по ряду разделов программы, что облегчает усвоение детьми с ООП материала в разных видах деятельности, и обеспечивает связь словесных методов с наглядными и практическими.

Важным этапом работы учителя-логопеда и воспитателей является создание благоприятной среды для речевого развития детей. Это предполагает постоянное мотивированное общение с детьми, предъявление единых требований к использованию различных форм речи, осуществление контроля за их устной речью. Все это требует хорошего знания воспитателями словаря детей, состояния их произносительных навыков. Логопед рекомендует воспитателям формы контроля за произношением, дает консультации по подбору речевого материала, который будет использоваться в свободных играх, при организации режимных моментов и ОУД.

В ежедневной работе связь педагога-психолога, учителя-логопеда, дефектолога и воспитателей заключается в обсуждении результатов проведенных коррекционных мероприятий и организации свободной деятельности, комплексных и интегрированных занятий, взаимопосещениях.

Основными задачами совместной работы музыкального руководителя и учителя-логопеда являются:

- формирование правильного речевого и певческого дыхания, изменение темпа, силы и высоты голоса;
- развитие слухового и фонематического восприятия, музыкального слуха;
- развитие основных компонентов звуковой культуры речи: интонации, ритмико-мелодичной стороны;
- обогащение музыкальных впечатлений детей посредством различных музыкальных произведений;
- обогащение словаря детей с ООП по лексическим темам;
- развитие навыков прослушивания музыки, пения, музыкально-ритмических

движений.

Музыкальный руководитель формирует и развивает основу, необходимую для осуществления музыкальной деятельности (музыкальный слух и память, речевое дыхание, чувство ритма) тем самым, продолжая работу учителя-логопеда, проводит работу по формированию речевого слуха и фонематического восприятия. Для этой цели используются традиционные музыкальные дидактические игры, вокальные упражнения, распевки.

Важным моментом в совместной коррекционной работе является формирование у детей правильной артикуляции и чистоты интонации – с этой целью используются скороговорки, попевки, пропевание на гласных или слогах.

Еще одно направление совместной коррекционной работы заключается в совместной разработке и организации праздников и развлечений. Таких как утренники, театрализованные игры, драматизация сказок. Проведение утренников требуют длительной совместной подготовительной работы музыкального руководителя, воспитателей и логопеда. Совместно обсуждается сценарий, с учетом индивидуальных способностей детей. Задачей логопеда является подбор речевого материала с учетом речевых возможностей каждого ребенка: загадки, стихи и т.д. Учитель-логопед заранее отрабатывает их выразительное чтение на индивидуальных занятиях. Музыкальный руководитель совместно с воспитателем готовит подвижные игры, шутки, фокусы, разучивает танцы и песенки.

Деятельность руководителя по изобразительной деятельности направлена на развитие тонких дифференцированных движений пальцев и кистей рук. Совместная коррекционная работа специалистов способствует не только более продуктивному процессу коррекции речи, но и в дальнейшем положительно сказывается на подготовке руки ребенка к письму. Свою работу педагог по ИЗО строит в тесной взаимосвязи с лексическими темами. На ОУД закрепляются те или иные грамматические категории, предусмотренные коррекционной программой, используется ритмическое сопровождение: звуковое, слоговое, пословное, различные загадки, стихи, пальчиковые игры и т.д.

Таким образом, тесное взаимодействие специалистов позволяет эффективно решать задачи комплексного сопровождения детей с особыми образовательными потребностями.

Результатом этого сопровождения является успешная социализация детей с ООП, обеспечение их полноценного участия в жизни общества.

Список литературы:

1. РИА Новости <http://ria.ru/spravka/20120903/741880407.html#ixzz2QVPzLEbE>
2. Статья «Инклюзивное образование: реальный опыт, проблемы, перспективы» авторы: зам.директора по УВР Кузгибекова Г.М., учитель начальных классов Кулешова Т.В. СОШ № 51 г. Караганды. 31с.

НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В РАЗВИТИИ ДОШКОЛЬНИКОВ КАК ФАКТОР УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЕ

Яковенко Татьяна Васильевна,
психолог,

КГКП «Ясли-сад №11» акимата города Рудного, п. Качар

Аннотация

Өзектілігі: мақала мазмұнында нейрпсихологиялық тәсілдің негіздері, мектептегі сәтті оқуға оң әсер ететін мектеп жасына дейінгі балаларды психокоррекциялау әдістері ашылған.

Мақсаты: мектеп жасына дейінгі балаларды нейрпсихологиялық сүйемелдеу бойынша жұмыс тәжірибесін жинақтау.

Түйінді сөздер: нейропсихология, нейропсихологиялық тәсіл, алмастырушы онтогенез әдісі, нейропсихологиялық түзету.

Аннотация

Актуальность: в содержании статьи раскрыты основы нейропсихологического подхода, методы психокоррекции детей дошкольного возраста, положительно влияющих на успешное обучение в школе.

Цель: обобщить опыт работы по нейропсихологическому сопровождению детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: нейропсихология, нейропсихологический подход, метод замещающего онтогенеза, нейропсихологическая коррекция.

Abstract

Relevance: The content of the article reveals the basics of the neuropsychological approach, methods of psychological correction of preschool children, positively influencing the successful learning in the school.

Goal: to summarize the experience of work on the neuropsychological content of preschool age children.

Keywords: neuropsychology, neuropsychological approach, method of substitution of ontogenesis, neuropsychological correction.

Поступление ребёнка в школу – важнейший этап в жизни дошкольника и его родителей. Успешный первоклассник – это здоровый ребенок, который может управлять своим поведением, умеет общаться со сверстниками и взрослыми, обладает элементарными знаниями о себе, о своей семье и устройстве окружающего мира, имеет развитые по возрасту познавательные умения, психические процессы, базовые навыки счета и развитую мелкую моторику руки, которая позволяет без серьезных затруднений учиться писать.

Период дошкольного детства является наиболее благоприятным для формирования необходимых психических функций и значимых качеств личности. Именно в это время закладываются предпосылки будущей учебной деятельности, идет активное развитие его познавательных возможностей и личностных особенностей. Но в последние годы всё чаще дети демонстрируют соматическую и психосоматическую уязвимость, что вызывает особый интерес профессионалов, которые констатируют у них наличие различных нарушений в психофизическом развитии, нейропсихологическую симптоматику целого ряда крайне неприятных явлений, таких как: гипертензионный синдром, обилие сосудистых и мышечных дистоний, снижение иммунных механизмов, функциональные расстройства желудочно-кишечного тракта, повышенную возбудимость / истощаемость, склонность к неврозо- и психопатоподобным явлениям, недостаточность и/или дефицитность базовых психических процессов, задержки и искажения психоречевого, двигательного, моторного развития, несформированность произвольной саморегуляции, гиперактивность и дефицит внимания. Наличие у детей данных симптомов приводит к эмоционально-личностной и когнитивной неготовности к обучению, дезадаптации к социуму (учебной и социальной неуспешности). Причины таких проявлений могут быть самыми разнообразными. В одном случае это несформированность пространственных представлений; в другом, отставание или искажения каких-то этапов речевого развития; в третьем, задержка становления произвольного внимания и саморегуляции и т. д. Но в любом случае эти видимые проблемы возникают не «вдруг». Они зарождаются еще в недрах внутриутробного развития ребенка, продолжают выступать негативным фоном в младенчестве, искажая и тормозя целые блоки его психологической (познавательной и эмоциональной) компетентности. Обычно родители замечают нарушения в развитии своего ребенка, но не хотят их признавать. Пока ребенок находится в домашних условиях, многие его «пробелы» маскируются ближайшим окружением. Возникая в раннем возрасте, неблагоприятные нюансы (без соответствующей профилактики и коррекции) благополучно переключиваются в дошкольную, а

затем и в школьную реальность. А оказавшись в новой обстановке, где есть определенные правила и ориентация на общепринятые навыки и компетентности, адекватные в норме данному возрасту, трудности ребёнка начинают нарастать, как снежный ком. Большая ответственность за подготовку детей к школе ложится на плечи педагогов, осуществляющих дошкольное воспитание и обучение.

Одним из наиболее продуктивных подходов для профилактики и преодоления возникающих трудностей в обучении детей дошкольного возраста является нейропсихологический подход. Нейропсихология детского возраста изучает формирование мозговой организации психических функций в процессе индивидуального развития ребенка. Этот процесс называется онтогенезом. С точки зрения нейропсихологии, проблемы с обучением в школе у большинства детей связаны с недостатком адаптивных нейронных связей в мозге или наличием большого количества не адаптивных связей. У таких детей психические функции: память, внимание, речь, моторика сформированы не в полной мере. Любая психическая деятельность это сложно организованная функциональная система. Овладение ребенком возрастными навыками требует слаженной работы всех зон и участков мозга. Иными словами, перед школой нужно развивать не навыки письма и чтения, а базисные составляющие этих сложных видов деятельности. Тогда уже в школе, в первом классе, ребенок легко и без излишнего напряжения освоит письмо, чтение и счет [1, с.11].

Центральное место в нейропсихологическом подходе занимает знание того, какие зоны мозга работают, когда человек решает арифметическую задачу, пишет, читает, запоминает и припоминает, выполняет чертеж, узнает знакомые предметы и лица. Например, если ребенок неусидчив, отказывается от занятий в детском саду, испытывает трудности в овладении учебными навыками в школе, то возможно предполагать, что имеются в разной степени выраженности функциональная несформированность либо отдельных звеньев психической деятельности, либо нарушение деятельности целых блоков мозга.

В начале 20 века А.Р. Лурия условно разделил мозг человека на 3 функциональных блока, каждый из которых вносит свое специфическое значение и взаимодействие которых необходимо для любой психической деятельности.

Первый блок – энергетический – состоит из стволовых и подкорковых структур. Он формируется от внутриутробного периода до 2-3 лет. Обеспечивает нормальный тонус коры и ее бодрственное состояние, преимущественно отвечает за эмоциональное «подкрепление» психической деятельности (переживание успеха – неуспеха), участвует в организации внимания, памяти, эмоционального состояния (особенно страх, боль, удовольствие, гнев), перерабатывает разнообразную информацию о состоянии внутренних органов и регулирует эти состояния, а также поддерживает общий тонус ЦНС. Метафорический девиз 1 блока – «Я хочу» (витальные, органические потребности). У детей с дефицитом подкорковых структур мозга в энергетическом блоке наблюдаются: истощаемость, утомляемость, вялость, резкая смена темпа деятельности, эмоциональная неуравновешенность, гипо/гипертонус, движение языком во время рисования, письма, дизартрии, дисграфии, вычурная скандированная речь, часто заикания, общая моторная неловкость, сужение полей зрения, аллергии у ребенка, частые головные боли, головокружения, проблемы с ЖКТ, особенности аппетита, лишний вес или худоба.

Причины нарушения: особенности течения беременности и родов: токсикоз, гипоксия, плацентарная недостаточность, кесарево, обвитие пуповиной, стимуляция и медицинское вмешательство в процессе родов. Т.е. всё, что происходит с мамой во время беременности (болезни, психотравмы, прием лекарств и т.д.) откладывает свой отпечаток на формирование 1 блока мозга [3, с.84].

Второй блок – информационный – включает кору задних отделов больших полушарий. Состоит из трёх областей: затылочной, височной и теменной. Осуществляет

прием, переработку и хранение чувственной информации, получаемой из внешнего мира; является основным аппаратом мозга, осуществляющим познавательные (гностические) процессы. Метафорический девиз 2 блока – «Я могу» («делаю, не задумываясь», на уровне автоматизмов). Общие признаки несформированности второго блока: бедность, однотипность движений тела в пространстве, их недостаточная дифференцированная координация, неловкость, несформированность сенсомоторных координаций, пространственных представлений, непонимание логико-грамматических конструкций, трудности в понимании счетных операций, понимании прочитанного текста. Причины нарушений: слабость межполушарного взаимодействия, левша, особенности ранних этапов развития (ползание, ходьба, речь). Между полушариями в теменно-затылочной зоне находится мозолистое тело – сплетение нервных волокон в головном мозге млекопитающих, соединяющее правое и левое полушария. Межполушарное взаимодействие необходимо для координации работы мозга и передачи информации из одного полушария в другое. Его основное развитие происходит у девочек до 7 лет, у мальчиков – до 8-8,5 лет. Во время стресса происходит нарушение межполушарного взаимодействия и, соответственно, нарушение скоординированной работы двух полушарий. Это является основной причиной «забывания» информации на проверках и экзаменах. Следовательно, одним из основных условий высокой стрессоустойчивости ребенка является полноценное развитие мозолистого тела в дошкольном возрасте. При дисфункции мозолистого тела у детей наблюдается: зеркальность, несформированность фонематического слуха, выпадение середины при запоминании, медлительность мышления, амбидекстрия, тревожность, обидчивость, неадекватные привязанности, сложность в понимании юмора [3, с.88].

Третий блок – блок программирования, регуляции и контроля сложных форм деятельности. Включает кору передних отделов больших полушарий (моторную, премоторную и префронтальную области). Это лобные доли, созревают к 20 годам.

Функции данного блока: обеспечивает программирование, регуляцию и контроль человеческого поведения, осуществляет регуляцию деятельности подкорковых образований, регуляцию тонуса и бодрствования всей системы в соответствии с поставленными задачами деятельности. Отвечает за осуществление целенаправленной деятельности; формирование потребности: дефицит-мотиваци-работа-контроль [3, с.93].

Речевая деятельность осуществляется совместной работой всех блоков. Вместе с тем каждый блок принимает определенное, специфическое участие в речевом процессе.

Метафорический девиз 3-го блока – «Я – должен» (субъективная репрезентация социальных норм и правил). Первое что говорят о детях с нарушением 3 блока это то, что их совершенно нельзя ничем увлечь, они безразличны ко всякого рода деятельности. Второе – они «пересчитывают всех ворон за окном». На языке нейропсихологии такое поведение называется полевым. Это дети с СДВГ, имеющие проблемы с мотивацией, самоконтролем, отвлекающиеся на любой стимул, который появляется в поле зрения, игнорирующие правила, нуждающиеся в постоянном контроле и т.п. Причины такого поведения: незрелость лобных отделов головного мозга, слабость энергетической активации, неврологические нарушения. Решить эти и подобные проблемы невозможно без выявления истинных причин данных нарушений. Грамотное установление причин нарушений в психическом развитии и коррекционное воздействие позволяют избежать проблем с обучением в школе [4].

Нейропсихологическое обследование дошкольников представляет собой серию тестов в игровой форме, в процессе которых специалист делает вывод о развитии психических функций у ребенка. Преимущество такого тестирования заключается в том, что с его помощью можно выявить не только актуальный уровень знаний и умений ребенка, но и базисные патогенные факторы, влияющие на развитие психических процессов головного мозга ребенка, несформированность или рассогласование различных

функциональных систем ребенка [2, с.112]. Этапы обследования: беседа с родителями (сбор анамнестических данных о беременности, родах и развитии ребенка, диагноз при рождении, стационарное лечение, развитие до года (моторные функции (удерживает голову, переворачивается и т.д.), речевое развитие), трудности в овладении навыками: пользование горшком, самостоятельная ходьба, самостоятельная еда и т.п., перенесенные заболевания, наличие энуреза, тиков, посещение детского сада и адаптация к нему, предпочитаемые игры и игрушки, после сбора анамнеза, в беседе обращаем внимание на жалобы родителей, записывает их наблюдения за малышом и непосредственно проведение тестирования (предложение ребенку выполнить серию упражнений). На основе анализа диагностических данных, анамнеза, онтогенеза строится коррекционно-развивающая работа во взаимодействии с педагогами, родителями.

Психические функции не даны ребенку от рождения, они преодолевают длинный путь, начиная с внутриутробного периода. Здесь важно понимать, что в норме малыши от рождения проходят следующие этапы развития психических и сенсомоторных функций: самостоятельное прохождение родовых путей, лежание на спине, держание головы, перевороты на живот, с боков, ползание по-пластунски, упор руками, самостоятельное усаживание, ползание на четвереньках, вставание с помощью опоры, потом без нее, ходьба за ручку, самостоятельно без помощи взрослых. Если ребёнок развивается соответственно этой последовательности, правильно пройденные этапы двигательного развития запускают ряд важнейших рефлексов и позволяют ребёнку без искажений воспринимать пространственную сферу. Но в наши дни у детей очень часто наблюдается нарушение законов онтогенеза. Поэтому нейропсихологический подход в этом случае осуществляется посредством метода замещающего онтогенеза – технологии, которая предполагает активизацию развития всех высших психических функций через воздействие на сенсомоторный уровень с учетом общих закономерностей онтогенеза. Метод замещающего онтогенеза работает до 12 лет. Это проработка пропущенных этапов в развитии ребенка. Двигательная коррекция – метод, позволяющий наверстать когда-то упущенное в двигательном развитии, разбить неправильно сложившиеся двигательные стереотипы, сформировать недостающие связи. Кроме того, нужно учитывать тот факт, что процесс психического развития идет от подкорковых к корковым структурам (снизу вверх) и от правого полушария к левому (справа налево). Подкорковые структуры созревают раньше корковых, а правое полушарие – раньше левого. Эта этапность должна воспроизводиться в процессе психолого-педагогического сопровождения. Иначе мы вступаем в бессмысленную конкуренцию с законами работы мозга. Поэтому на занятиях идет поэтапное проживание каждой фазы развития, стимулирование всех зон мозга.

Занятия состоят из нескольких больших блоков:

1. Комплекс нейропсихологических игр и упражнений 1-го блока включает в себя: дыхательные упражнения, растяжки (выполняются лежа-сидя-стоя), релаксация, массаж, самомассаж, ползания, глазодвигательные упражнения; упражнения на формирование и коррекцию базовых сенсомоторных (одновременных и реципрокных) взаимодействий, активизация межполушарного взаимодействия. Такие упражнения формируют пластичность сенсомоторного обеспечения психических процессов, которое в свою очередь активирует общий энергетический, тонический и эмоциональный статус.

2. Методы коррекции 2-го блока мозга направлены на стабилизацию межполушарных взаимодействий и функциональной специализации левого и правого полушария. Сюда входят упражнения на развитие соматогнозиса, тактильного, слухового, зрительногогнозиса, моторной и речевой кинетики, памяти, пространственных представлений и речи.

3. Методы коррекции 3-го блока мозга направлены на формирование оптимального функционального статуса передних отделов головного мозга, что приводит в

онтогенезе к закреплению контролирующей роли произвольной саморегуляции над всеми иными составляющими психики. Упражнения направлены на формирование навыков внимания и преодоление стереотипов, целеполагание, формирование программирование, на развитие способности к самоконтролю, коммуникативных навыков и интеллектуальных процессов [4, с 126].

Итак, нейропсихологическая коррекция предполагает трёхуровневое воздействие на ребёнка в соответствии с тремя блоками мозга: 1-й уровень – активация, стабилизация и формирование базиса подкорки, коры и межполушарных взаимодействий; 2-й уровень – автоматизация всего ранее наработанного, а именно: коррекция межполушарных взаимодействий, развитие восприятия в разных модальностях, формирование пространственных и квазипространственных представлений, организация двигательного акта, развитие памяти, слухового гнозиса, фонематического слуха, графических навыков; 3-й уровень – формирование смыслообразующей функции психических процессов и произвольной саморегуляции.

Коррекционно-развивающая работа с детьми по преодолению отставаний в психическом развитии становится максимально эффективной, если основывается на нейропсихологическом подходе, то есть, проводится с учетом сильных и слабых сторон каждого ребенка, создании адекватной развивающей среды и раннем начале коррекционного воздействия. В результате данной работы, благодаря повышению уровня саморегуляции и самоконтроля, происходит активизация энергетического потенциала организма, повышение общей работоспособности и улучшение всех жизненно важных процессов, устойчивости и концентрации внимания, развитие памяти, речи, мышления, творческих способностей, улучшение качества освоения учебного материала, приобретение необходимых социально-поведенческих навыков взаимодействия. Данные показатели очень важны для успешного обучения ребёнка в школе.

Список литературы:

1. Глоzman Ж.М. Нейропсихология детского возраста. – М.: Академия, 2009. – 272 с.
2. Глоzman Ж.М. Нейропсихологическое обследование: качественная и количественная оценка данных. – М: Смысл, 2012. – 264 с.
3. Лурия А. Р. Лекции по общей психологии – СПб.: Питер, 2006. – 320 с.
4. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. – М.: АРКТИ, 2000. – 208с.

Ы.Алтынсариннің 180 жылдығына арналған «Қазіргі білім беру жүйесінің заманауи контексті жағдайында Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беруі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының РЕЗОЛЮЦИЯСЫ

19 ақпан 2021 ж.

«Ахмет Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті» КЕАҚ Өмірзақ Сұлтанғазин атындағы Педагогикалық Институттыңда Ы. Алтынсариннің 180 жылдығына арналған «Қазіргі білім беру жүйесінің заманауи контексті жағдайында Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беруі» Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы өткізді.

Конференцияның негізгі идеясы – сыртқы өзгерістерге үздіксіз бейімделу және уақыт талабына жауап іздеу жағдайында Қазақстан Республикасында өмірлік білім беруді жаңғыртудың өзекті мәселелерін талқылау.

Конференция кәсіби халықаралық қауымдастықтың қашықтықтан оқыту жағдайында жаратылыстану-гуманитарлық бағыттағы негізгі және қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыруға, психологиялық жаңа формалар мен технологияларды енгізуге байланысты өзекті мәселелерді талқылау және жалпылау мақсатында өткізілді. Білім беру процесі субъектілерін педагогикалық қолдау, мұғалімдердің кәсіби дамуының тиімді тәжірибесін іздеу.

Конференцияның проблемалық бағыты Қазақстан Республикасындағы және шет елдердегі заманауи білім беру тәжірибесінің негізгі бағыттарынан құралды:

- қазіргі заманғы жаһандық ахуалдық жағдайындағы білім беру үрдістері;
- Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық мұрасын заманауи сын-қатерлер мен білім беруді дамыту стратегиясымен үндестіру;
- білімнің барлық түрлері мен деңгейлерінің жоғары сапасы мен қол жетімділігін қамтамасыз ететін қауіпсіз цифрлық білім беру ортасын құру;
- аралас оқыту технологиясын оқу үдерісіне енгізу нәтижелерін түсіну;
- оқушылардың функционалдық сауаттылығы мен метатанымдық дағдыларын дамытудың психологиялық-педагогикалық шарттары мен инновациялық әдістері;
- тұлғаның дамуы мен әлеуметтенуіндегі білім берудің рөлі;
- білім беру процесі субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдау форматтары мен технологиялары;
- адаптивті, тәжірибеге бағытталған және икемді білім беру бағдарламаларын енгізу арқылы кәсіби педагогикалық білім беруді жаңарту;
- мектептердің, колледждердің және жоғары оқу орындарының білім беру тәжірибесіндегі инновациялық үдерістерді басқару;

Конференцияның негізгі бағыттары:

1. Ыбырай Алтынсариннің қазақстан қоғамындағы және рухани-адамгершілік дамуындағы рөлі мен маңызы

2. Мектепте, колледждер мен жоғары оқу орындарында цифрлық, жаратылыстану-ғылыми және гуманитарлық бағыттағы негізгі және қосымша білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибелері.

3. Педагогтардың тиімді тәжірибеде үздіксіз кәсіби дамуы

4. Білім берудегі тұлға: психологиялық-педагогикалық қолдау, дамыту, әлеуметтендіру.

Конференция жұмысының негізгі формалары:

- қазіргі заманғы білім берудің құндылық бағдары мен басымдықтарын қалыптастырудағы Ы.Алтынсариннің педагогикалық мұрасының шешуші рөлі, студенттердің функционалдық сауаттылығын дамытудың ғылыми-әдістемелік аспектілері, жоғары сынып оқушыларының кәсіпке дейінгі педагогикалық құзыреттілігін қалыптастыру технологияларында оқытушы-тәлімгер рөлі тақырыбы бойынша пленарлық отырыс.

- негізгі және қосымша білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді практикасын пайдалануды, қашықтық форматты және білім беру процесі субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық технологияларын қолдануды қарастыратын бөлімдердің жұмысы; білім беру мазмұнын жаңарту, білім беру үдерісіне цифрлы технологияларды енгізу жағдайында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша мұғалімдердің тәжірибесін жинақтау үшін шеберлік сыныптары мен дөңгелек үстелдерді өткізу.

Конференцияға 300-ден астам адам: бастауыш, орта және жоғары кәсіптік білім беру мекемелерінің, қосымша білім беру мекемелерінің педагогикалық қызметкерлері, магистранттар, студенттер, сондай-ақ, Қазақстан мен Ресейдің білім беру саласындағы мамандар да қатысты.

Конференцияға қатысушылар, Алтынсарин оқулары қазіргі білім беру үрдістерімен оның сапасын арттыру мәселелерін анықтауға мүмкіндік беретін зерттеушілік, педагогикалық, эксперименттік қоғамдық пікірталас алаңы бола алатындығын атап өтті.

Қазақстанның білім беру жүйесі педагогикалық қауымдастықтың диалог алаңдарында талқылауды қажет ететін қайта құрулардан өтіп жатыр.

Жалпы орта білім беруде жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу, мектеп оқушыларының оқу нәтижелерін бағалау жүйесін жетілдіру, шығармашылық мұғалімдер мен инновациялық мекемелердің желілік байланысы режимінде инновациялар мен педагогикалық тұжырымдармен еркін алмасу, тиімділікті арттыру мәселелері қашықтықтан оқыту жағдайында білім беру процесі субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдау, үздіксіз білім беру жүйесіне инклюзивті білім беруді ұйымдастыру, қоршаған орта жағдайларының рухани-адамгершілік, әлеуметтік бейімделген және құзыретті тұлғаны қалыптастыру әсерін зерттеу.

Кәсіптік білім беруде әлемдік білім беру қоғамдастығындағы интеграциялық үрдістер, жұмыс берушілердің өтініштерін және олардың білім беру бағдарламаларын жасауға белсенді қатысуын ескере отырып, білім беру саласындағы мамандарды даярлаудың білім беру бағдарламаларының сапасын арттыру, кәсіби шеберліктің тиімді әдістерін табу мәселелері талқыланып, мұғалімдерді дамыту, қазіргі еңбек нарығының мәселелеріне сәйкес оқытушыларды даярлаудың бәсекеге қабілеттілігін арттыру.

Алтынсарин оқуларына қатысушылар халықаралық ынтымақтастықты кеңейту тұрғысынан педагогтардың, зерттеушілердің және білім беру жүйесінің ұйымдастырушыларының оң нәтижелерді атап өтті.

Баяндамаларды тыңдап, талқылағаннан кейін конференцияға қатысушылар келесі ұсыныстарды қабылдады:

1) Ы.Алтынсариннің педагогикалық мұрасын және оның Қазақстан Республикасындағы қазіргі заманғы білім берудің рухани-адамгершілік бағыттары мен басымдықтарын қалыптастырудағы рөлін зерттеуді жалғастыру;

2) оқыту мен тәрбиелеуде, оқушылардың бойында бастапқы дағдылар мен қабілеттердің дамуын қамтамасыз ететін, олардың оқуға деген ынтымақ және білім беру үдерісіне қатысуын қамтамасыз ететін білім берудің жаңа әдістерін іздеу;

3) қашықтықтан оқытудың және білім беру үрдісі субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық технологияларын қолдануды кеңейту;

4) жаңартылған білім беру мазмұнының білім беру бағдарламаларын іске асыратын инновациялық мектептермен басқа білім беру ұйымдарының тәжірибесін зерттеу, қолдану және тарату;

5) бейімделген, тәжірибеге бағытталған және икемді білім беру бағдарламаларын енгізу арқылы кәсіби педагогикалық білім беруді жетілдіру бойынша жұмысты жалғастыру;

6) үздіксіз білім беру жүйесінде цифрлық білім беру мазмұнын қолдана отырып, жаңа дағдыларды игеру мотивациясы арқылы педагогтың сапалы кәсіби дамуын қамтамасыз ету.

Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференциясын
ұйымдастыру комитеті

РЕЗОЛЮЦИЯ
международной научно-практической конференции
Алтынсаринские чтения «Непрерывное образование Республики Казахстан
в контексте современных вызовов к образовательной системе»,
посвященной 180-летию Ы. Алтынсарина

19 февраля 2021 г.

Педагогический институт имени Умирзака Султангазина НАО «Костанайский региональный университет имени Ахмета Байтурсынова» провел Алтынсаринские чтения Международной научно-практической конференции «Непрерывное образование Республики Казахстан в контексте современных вызовов к образовательной системе», посвященной 180-летию Ы. Алтынсарина.

Основная идея конференции – обсуждение актуальных вопросов модернизации непрерывного образования в Республики Казахстан в условиях непрерывной адаптации к внешним изменениям и постоянного поиска ответов на вызовы времени.

Конференция проведена с целью обсуждения и обобщения профессиональным международным сообществом актуальных проблем, связанных с реализацией основных и дополнительных образовательных программ естественнонаучного и гуманитарного направлений в условиях дистанционного обучения, внедрением новых форм и технологий психолого-педагогического сопровождения субъектов образовательного процесса, поиском эффективных практик профессионального развития педагогов.

Проблемное поле Конференции составили ключевые направления современной образовательной практики в Республике Казахстан и за рубежом:

- тренды образования в условиях глобальных вызовов современности;
- созвучие педагогического наследия Ыбырая Алтынсарина современным вызовам и стратегии развития образования;
- создание безопасной цифровой образовательной среды, обеспечивающей высокое качество и доступность образования всех видов и уровней;
- осмысление результатов внедрения технологии смешанного обучения в образовательный процесс;
- психолого-педагогические условия и инновационные методы развития функциональной грамотности и метакогнитивных умений обучающихся;
- роль образования в развитии и социализации личности;
- форматы и технологии психолого-педагогического сопровождения субъектов образовательного процесса;
- модернизация профессионального педагогического образования путем внедрения адаптивных, практико-ориентированных и гибких образовательных программ;
- управление инновационными процессами в образовательной практике школ, колледжей и вузов;

Основные направления Конференции:

1. Роль и значение Ыбырая Алтынсарина в общественном и духовно-нравственном развитии казахстанского общества

2. Эффективные практики реализации основных и дополнительных образовательных программ цифрового, естественнонаучного и гуманитарного направлений в школе, колледжах и вузах

3. Непрерывное профессиональное развитие педагогов в форматах эффективных практик

4. Личность в образовании: психолого-педагогическое сопровождение, развитие, социализация

Основные формы работы Конференции:

- пленарное заседание по обсуждению ключевой роли педагогического наследия Ы.Алтынсарина в формировании ценностных ориентиров и приоритетов современного образования, научно-методических аспектов развития функциональной грамотности обучающихся, технологий становления допрофессиональной педагогической компетентности старшеклассников, роли учителя-наставника;

- работа секций, предусматривающих обсуждение вопросов использования эффективных практик реализации основных и дополнительных образовательных программ, применения дистанционного формата и инновационных технологий психолого-педагогического сопровождения субъектов образовательного процесса; проведение мастер-классов и круглых столов по обобщению опыта педагогов по развитию функциональной грамотности школьников в условиях обновления содержания образования, внедрению цифровых технологий в учебно-воспитательный процесс.

В работе конференции приняло участие более 300 человек – педагогические работники учреждений начального, среднего и высшего профессионального образования, учреждений дополнительного образования, магистранты, студенты, а также другие специалисты сферы образования Казахстана и России.

Участники конференции отмечают, что Алтынсаринские чтения могут служить исследовательской, педагогической, экспериментальной общественно-дискуссионной площадкой, позволяющей определить тренды современного образования и проблемы повышения качества образовательного процесса.

В системе образования Казахстана происходят преобразования, которые необходимо обсуждать на диалоговых площадках педагогического сообщества.

В общем среднем образовании активно обсуждаются проблемы внедрения обновленного содержания образования, совершенствования системы оценивания результатов обучения школьников, свободного обмена инновациями и педагогическими находками в режиме сетевого общения творческих учителей и инновационных учреждений, повышения эффективности психолого-педагогического сопровождения субъектов образовательного процесса в условиях дистанционного обучения, организации инклюзии в системе непрерывного образования, изучения влияния средовых условий на формирование духовно-нравственной, социально адаптированной и компетентной личности.

В профессиональном образовании обсуждаются вопросы интеграционных процессов в мировой образовательном сообществе, повышение качества образовательных программ подготовки специалистов в сфере образования, учет запросов работодателей и их активное участие в разработке образовательных программ, поиск эффективных методов профессионального развития педагогов, повышение конкурентоспособности подготовки педагогических кадров в соответствии с вызовами современного рынка труда.

Участники Алтынсаринских чтений отметили положительные результаты в аспекте расширения международного сотрудничества педагогов, исследователей и организаторов системы образования.

Заслушав и обсудив доклады и выступления, участники конференции приняли следующие рекомендации:

1) продолжать изучение педагогического наследия Ы. Алтынсарина, его роли в формировании духовно-нравственных ориентиров и приоритетов современного образования в Республике Казахстан;

2) осуществлять поиск новых методов обучения и воспитания, образовательных технологий, обеспечивающих освоение обучающимися базовых навыков и умений, повышение их мотивации к обучению и вовлеченности в образовательный процесс;

3) расширять применение дистанционного формата и инновационных технологий психолого-педагогического сопровождения субъектов образовательного процесса;

4) изучать, применять и распространять опыт инновационных школ, и других организаций образования, осуществляющих внедрение учебных программ обновленного содержания образования;

5) продолжать работу по совершенствованию профессионального педагогического образования путем внедрения адаптивных, практико-ориентированных и гибких образовательных программ;

6) обеспечить условия для качественного профессионального развития педагога, мотивации к освоению новых цифровых навыков, использованию цифрового образовательного контента посредством трансформации системы непрерывного педагогического образования.

Оргкомитет Международной научно-практической конференции
Алтынсаринских чтений

МАЗМУНЫ

СОДЕРЖАНИЕ

Секция №3 ПЕДАГОГТАРДЫҢ ТИІМДІ ТӘЖІРИБЕДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В ФОРМАТАХ ЭФФЕКТИВНЫХ ПРАКТИК

<i>Абдимоминова Д.К., Комиссаров С.В.</i> Интербелсенді әдістерді қолдану бүгінгі күннің талабы.....	3
<i>Ануар Б., Бисембаева А.К.</i> Мектеп ұжымындағы бұзақылық құбылысы.....	7
<i>Ардабаева Б.К.</i> Командамен жұмыс тиімді өзараәрекеттесудің факторы ретінде.....	11
<i>Асанова А.Б., Абибулаева А.Б.</i> Дискурсивная компетентность сІІІ-педагога как значимый компонент профессионального развития.....	13
<i>Асканбаева Г.Б., Доспулова У.К.</i> «Кері тригонометриялық функциялар» тақырыбын оқытуды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар.....	18
<i>Астахова Л.В., Даус Е.В., Степанова А.А.</i> Постоянное образование и профессиональное развитие педагога как источник устойчивости в современном мире.....	22
<i>Байтубетова К.Е., Карабалина Г.Е., Смагулова С.Е.</i> Компетентный подход профессионального развития педагога в рамках непрерывного образования.....	24
<i>Балабекова А.Т., Жунусова А.М., Жунусова А.С.</i> Учитель – главная фигура системы образования Республики Казахстан.....	27
<i>Бежина В.В., Жаукина С.А., Матвеева Н.А.</i> Теоретические пропозиции формирования партисипативно-цифровой культуры будущего педагога (роль международного проекта KUTEL).....	30
<i>Бектұрғанов Қ.Б.</i> Тарихты оқытудағы ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдану.....	32
<i>Бисембаева А.К., Маканова А.Ж.</i> Акмеологический подход в исследовании профессионально-важных качеств педагогов-психологов.....	36
<i>Блохина О.Ю., Ордашева М.Ж.</i> Формирование интереса будущих учителей изобразительного искусства.....	40
<i>Варварова О.Ф., Рамазанова А.С., Султанова А.Е., Федотова Н.С.</i> Непрерывное профессиональное развитие педагогов в форматах эффективных практик.....	43
<i>Веригина А.А., Разуваева О.А.</i> Структура и методика проведения лабораторно – практического занятия по спецпредметам профессионального цикла.....	46
<i>Грипас Е.М.</i> Развитие функциональной грамотности на уроках музыки у школьников среднего звена средствами икт.....	50
<i>Грубинко Л.А.</i> Активизация познавательной способности студентов посредством самостоятельной работы.....	55
<i>Губанищева А.А., Закарьяева М.Б.</i> Развитие функциональной грамотности учащихся на уроках географии.....	59
<i>Гусманова У.Ж., Архипова К.Г.</i> Формирование патриотического воспитания учащихся по средствам макетирования на основе программы «Рухани Жанғыру» при создании макета «Жастар Сарайы», как одного из достопримечательностей Костаная.....	64
<i>Дерхо А.С.</i> История родного города в цифрах.....	68
<i>Дуйсембекова Ш., Серикова Н.Ы.</i> Алтынсариннің мұрасында оқушыларға кәсіптік білім берудің педагогикалық жағдайлары.....	73
<i>Ермак Н.В., Архипова К.Г.</i> Актуальность организации занятий по ознакомлению с жанром «портрет» на уроках художественного труда.....	79
<i>Ерсултанова З.С.</i> 3D модельдеу виртуалды және толықтырылған шындықтың бағдарламалық құралы.....	82

<i>Есмаганбетова Ш.К.</i> Қосымша білім берудегі ұлт аспаптық музыканың бала тәрбиесіндегі маңызы.....	87
<i>Есенжол Р.А., Топаева М.Е., Зелепухина В.А.</i> Непрерывное профессиональное развитие педагогов в эффективной практике.....	90
<i>Жакакова А.С.</i> Основные фонетические трудности казахскоговорящих студентов при изучении английского языка.....	94
<i>Жаканова М.С.</i> Бастауыш сыныпта белсенді оқыту әдістерін қолданудың тиімділігі.....	97
<i>Жаманкулова А.Ж., Орынбек Б.А.</i> Қашықтықтан оқыту жағдайында кері байланыс берудің тиімді жолдары.....	101
<i>Жолдыбек М.А., Сарханов В.В., Мақатов А.К., Мақатова Б.А.</i> Использование электронного портфолио учащимися школы.....	106
<i>Жүргімбаева А.А., Қараулова Қ.М., Нұрахметова А.Б., Төретаева Ж.С.</i> Педагогтардың тиімді тәжірибеде үздіксіз кәсіби дамуы.....	109
<i>Золотарёва И.А.</i> Непрерывное профессиональное развитие педагогов в форматах эффективных практик.....	114
<i>Идрисов И.К., Баймухаметова Б.Т.</i> Роль физического эксперимента в преподавании физики.....	117
<i>Исмайлова Ж.Б., Орынбаева Ж.Т.</i> Қашықтан оқыту – заман талабы.....	122
<i>Қабдрашит С.О.</i> Туристiк индустриядағы қонақжайлық объектiлерiндегi тәрбиелiк этикет.....	126
<i>Кабдуали С.С., Архипова К.Г.</i> Значение декоративно-прикладного искусства в инклюзивном образовании.....	130
<i>Кадырбаева А.К.</i> Системно-деятельностный подход в обучении в современных условиях...	134
<i>Калиев К.А., Конуспаев А.С., Сарбасов К.К., Калиев С.К.</i> Профессиональное развитие учителя физической культуры средней школы в формате эффективной практики.....	139
<i>Калиева М.Б.</i> Студент қыз-келiншектердiң өзiнiң сыртқы келбетiне алаңдаушылығы мен қанағаттанушылығы олардың компоненттерi мен сипаттамаларын өзiн-өзi бағалаудың болжаушысы ретiнде.....	142
<i>Климова С.В.</i> Повышение профессионального уровня мастеров производственного обучения посредством внедрения стандартов World Skills Kazakhstan.....	146
<i>Коваленко Е.А., Земцова Н.А., Хайдаршина Т.Н.</i> Универсальные навыки и компетентности в эпоху «новой эры» в образовании, как основа для вызова современности.....	149
<i>Курманбаева И.С., Бабаченко Л.П., Батура Л.В., Батура А.В.</i> Профессиональное развитие педагогов: Поиск эффективной модели.....	152
<i>Қадырбек Т., Мукалиева Б.Х.</i> Мектеп жасына дейiнгi балалардың шығармашылық қабiлетiн дамытуда бейнелеу өнерi қызметiнiң дәстүрлi емес әдiстерiн қолдану.....	157
<i>Қапан А.Н., Бектұрғанов Қ.Б.</i> Қазақстан тарихын қашықтықтан оқыту форматы бойынша тиімді ұйымдастыру.....	160
<i>Лёвина К.С., Бондарь Р.Р., Мякишева Е.Ю.</i> Интерактивное вопрошание, как технология современного образования в системе непрерывного обучения учителей.....	164
<i>Макенова Б.Н., Баймухамбетова Ж.К., Шағатаева С.М., Сакаева Д.Е.</i> Педагогтардың тиімді тәжірибеде үздіксіз кәсіби дамуы.....	168
<i>Матвиенко Ю.В., Рядинская И.А., Ахмадиева М.Б.</i> Применение образовательной технологии реверсивного обучения на занятиях специальных дисциплин.....	172
<i>Мокрецова Л.А., Попова О.В., Швец Н.А.</i> Практическая подготовка педагога в цифровой образовательной среде непрерывного образования.....	175
<i>Мукалиева Б.Х.</i> Мектеп жасына дейiнгi балаларды эстетикалық тәрбиелеу және дамыту негiздерi.....	180
<i>Мусина Г.К.</i> Актуальность проектной деятельности в подготовке будущих педагогов дошкольных организаций.....	184
<i>Мынбаева Ж.Т., Троценко О.А., Боднарь О.В., Плюснина А.А.</i> Практика применения подхода «lesson study» на уроках естествознания в начальных классах.....	188
<i>Набидоллин Б.К., Муратбекова А.А., Сабиева А.С.</i> Баланың еңбек тәжірибесінде үздіксіз кәсіби дамуы.....	191
<i>Нурғалиева Н.К., Старовик Г.Е., Бауэр М.Е.</i> Профессиональное развитие педагога в рамках непрерывного образования.....	197

<i>Нурова А.К., Сейдахметова Л.Ж.</i> Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балаларда диалогтік сөйлеуді дамыту.....	200
<i>Нұрболат А.Қ., Кенжембетова Г.Н., Ақыжанова Г.Т.</i> Мұғалімнің кәсіби дамуы – заман талабы.....	203
<i>Озолина Е.А.</i> Непрерывность образовательного процесса между ДОУ И МБОУСОШ «Школа будущего» п. Большое Исаково Калининградской области.....	207
<i>Омарова А.У., Хусаинова А.К., Исакова А.А., Богдан Е.А.</i> Проектная и исследовательская деятельность учащихся в современном образовательном пространстве.....	211
<i>Оразбаева А.С., Кабденова С.К.</i> Шәкәрім шығармаларындағы ұлттық дүниетаным.....	214
<i>Рахимова Э.Е., Тургаева Б.А., Князова Қ.Д., Иссергенова С.Д.</i> Қазақ тілі сабақтарында функционалды сауаттылықты қалыптастыруда мұғалім әлеутін көтеру мәселелері.....	218
<i>Роздольский А.М., Роздольская Д.Д., Тапал Ұ.Б., Бисебаева А.К.</i> Организация дистанционного обучения через самостоятельную работу с использованием научно-исследовательской деятельности на уроках геометрии с применением кейс-технологии.....	221
<i>Росенко В.И.</i> Технология проблемного обучения как средство активизации познавательной деятельности младших школьников.....	226
<i>Сагадиева К.Б.</i> Командалық жұмыс педагогтың зерттеу дағдысын қалыптастыру шарты ретінде.....	229
<i>Сақауова У.Ж., Демидова Л.В., Морковник Н.В., Поколотина К.С.</i> Профессиональное развитие педагога, как один из факторов непрерывного образования в современных условиях.....	232
<i>Сапельникова А.А., Баймұлдин С. С.</i> Самообразование и творчество как один из путей повышения профессионального развития педагогов.....	237
<i>Тасбулатова А.М.</i> Юрислингвистиканың өзекті мәселелері.....	241
<i>Ташетов А.А., Сынабаева А.М.</i> Педагогика курсының оқыту барысында электронды медиаресурстармен студенттердің өзіндік жұмысын модельдеу.....	244
<i>Тимченко Е.С., Тимченко И.В.</i> Подготовка педагогов к работе в условиях инклюзии как актуальный исследовательский тренд и задача непрерывного педагогического образования.....	247
<i>Уразбаева Г.Ш., Аманбаева С.К.</i> Цифровая трансформация учителей в условиях перехода к обновленным государственным образовательным стандартам.....	252
<i>Утегенова Г.М., Бокаева М.М., Терновая О.В.</i> Повышение эффективности системы ТиПО через применение инновационных подходов и технологий обучения на основе международных стандартов.....	256
<i>Фритц О.В.</i> Влияние физических нагрузок на организм школьников на уроках физической культуры.....	259
<i>Фурсанов В.П.</i> Практико-ориентированное направление в профессиональной подготовки студентов в системе колледж-студент-производство.....	262
<i>Хаджи-Мұхан Н.Х.-М.</i> Қашықтан оқытуда білім беру платформаларын оқыту процесінде бағалау мен кері байланыста қолданудың маңыздылығы.....	265
<i>Хусаинова А.А., Абилова С.Б., Мендығалиева Н.А., Таскенова Ж.Ж.</i> Приемы и методы обучения детей с особыми образовательными потребностями.....	269
<i>Шамишина Г.Б., Казиева А.А.</i> Ы.Алтынсарин шығармалары – бүгінге үлгі, ертеңге аманат... ..	272
<i>Шамитдинов А.М., Аканбаев Б.Н.</i> Оқу үдерісінде білім алушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру.....	276
<i>Шамитдинова Ш.А.</i> Кәсіби өзін-өзі дамытуға дайындық білім беру ортасы жағдайындағы болашақ педагогтардың дайындық компоненті ретінде.....	280
<i>Шефер Л.Ю., Тендитная С.В.</i> Непрерывное профессиональное образование как ключевой ориентир в системе обновления содержания образования.....	283
<i>Шолпанбаева Г.А., Громова М.В.</i> Инновациялық технологияларды оқу үрдісіне қолдану.....	288

Секция №4
БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТҮЛҒА: ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ҚОЛДАУ, ДАМУ, ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ

ЛИЧНОСТЬ В ОБРАЗОВАНИИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ,
РАЗВИТИЕ, СОЦИАЛИЗАЦИЯ

<i>Алипбаева Г.А., Қуекесова Г.Т.</i> Тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың қоршаған орта сабағында сөйлеу тілін дамытудың тәжірибелік бағыты.....	292
<i>Амирхамзина Ж.А., Назмутдинов Р.А.</i> Мотивация учащихся к изучению английского языка.....	295
<i>Ахмиева А.З.</i> Педагогтің психологиялық портреті: кәсіби денсаулық тұрғысынан көзқарас..	298
<i>Бабич С.С., Балжанова А.М.</i> Folk music at rhythmic lessons as a means for personality development of schoolchildren.....	302
<i>Бақтығалиева Д.М.</i> Білім беру үрдісінде бастауыш мектеп оқушыларына сын тұрғысынан ойлауға үйрету.....	305
<i>Балагазова С.Т., Жакаева С.А.</i> Музыкальное исполнительство как процесс познания содержания музыки.....	307
<i>Бауденова А.Б., Ордашева М.Ж.</i> Художественно-эстетическое воспитание учащихся.....	312
<i>Бекежанова Р.К., Джусупбекова А.Т.</i> Кіші мектеп жасындағы ақыл-ойы кемістігі бар балалардың уақыт туралы түсініктерін қалыптастыруда модельдеу технологиясын қолдану.....	314
<i>Begilda A.A., Abuova A.T.</i> Development of communicative competence in english in adults and young learners in a modern multilingual environment.....	317
<i>Богач И.В.</i> Психолого-педагогическое сопровождение.....	322
<i>Бондаренко Ю.Я.</i> Современные вызовы в сфере образования и поиски путей ответов на новые реалии.....	326
<i>Брунер С.В.</i> Процесс формирования образа будущего, способствующий воспитанию конкурентоспособного поколения.....	330
<i>Ванзидлер Т.В.</i> Деятельность педагога-психолога по профилактике эмоционального выгорания педагогов.....	333
<i>Влад Ю.Ю.</i> Дидактический потенциал интегрированных уроков в формировании индивидуального стиля познавательной деятельности младших школьников.....	336
<i>Глушкова А.А., Смаглий Т.И.</i> Структурно-функциональная модель развития смысловой саморегуляции студентов как условие повышения их жизнестойкости.....	340
<i>Григорова Ю.Б., Гузенко А.С.</i> Коррекция нарушений эмоциональной сферы подростков посредством арт-терапии.....	344
<i>Demisenova Sh.S., Kharlamova A.V.</i> The diagnostics of personality tolerance of foreign language teachers.....	349
<i>Есіркепова К.Қ., Қанапина С.Ф.</i> Эпитеттің когнитивті – прагматикалық қызметі.....	354
<i>Жумағалиева А.Ж.</i> Актуальные проблемы организации психолого-педагогической поддержки первоклассников на этапе адаптации к школьному обучению.....	359
<i>Задорожная С.Н., Колесникова М.</i> Развитие коммуникативной культуры школьников на уроке музыки.....	363
<i>Займулдынова Ш.Б.</i> Развитие стрессоустойчивости как психолого – педагогическая проблема.....	368
<i>Заматицкова Т.Е.</i> Развивающий курс «Мы пришли в школу!» как средство создания психолого-педагогических условий успешной адаптации первоклассников к обучению в условиях обновленного содержания образования РК.....	371
<i>Иванова Е.Н., Вилкова Е.А., Пашина А.С.</i> Некоторые особенности психолого-педагогического сопровождения детей с ОВЗ в общеобразовательном процессе.....	375
<i>Изотова И.А., Королева Е.Я.</i> Особенности развития речи и мышления у детей с задержкой психического развития, включенных в инклюзивное образование.....	380
<i>Иманбаева К.Е.</i> Роль психолого-педагогического сопровождения детей в условиях инклюзивного образования.....	383

<i>Ismagulova G., Ismailova A.</i> Sociocultural characteristics of speech behaviour of teenagers from the gender position.....	386
<i>Кадиршинова Н.Т.</i> Шет тілі сабақтарында оқушылардың әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастыруда бейнематериалдардың маңыздылығы.....	391
<i>Казакова О.В., Кенжегулова А.Ж.</i> Проблема общения детей младшего школьного возраста с задержкой психического развития в условиях современного образовательного пространства.....	395
<i>Калиниченко О.В.</i> Гендерная компетентность как условие профессиональной успешности будущего учителя.....	399
<i>Карасартов С.Б.</i> болашақ мамандардың кәсіби беймделуін психологиялық-педагогикалық теориялық аспектілері.....	403
<i>Кенжеғалиев К.К.</i> Психологические теории К.Д. Ушинского, А.Н. Леонтьева, Л.С. Выготского – обязательная компонента подготовки будущих учителей.....	407
<i>Клименко А.И., Нагайцев Т.О.</i> Учебная активность и неформальный социальный статус личности современного студента в учебной группе.....	412
<i>Кожевина Ш.Ш.</i> Психологическое здоровье преподавателей.....	416
<i>Көптлеу Қ.Н.</i> Студент жастардың қауіптілік туралы түсінігіне бұқаралық ақпарат құралдарының ықпалы.....	420
<i>Кужагильдина С.М., Абдиева Г.К., Идрисова Ж.Ж.</i> Применение информационно-компьютерных технологий в школе.....	423
<i>Қажахмет Д.Қ., Бегежанова Р.К.</i> Саусақ гимнастикасы – церебралды сал ауруына шалдыққан балаларда графикалық дағдыларды қалыптастыру құралы ретінде.....	426
<i>Лекер Т.Н.</i> Жеке тұлғаның қалыптасуындағы педагогикалық-психологиялық ерекшеліктер.....	430
<i>Лемехова В.К., Лифанова С.А., Кожанова В.А.</i> Актуальные проблемы инклюзивного обучения младших школьников с ЗПР.....	433
<i>Лиходедова Л.Н., Асылбекова А.А.</i> Особенности развития мышления у младших школьников с ЗПР.....	437
<i>Мацко Т.В., Малышева А.П.</i> Развитие творческой личности через активные методы обучения в дистанционном формате.....	439
<i>Мельникова Т.В., Хижняк И.Ю., Булатова Р.Г., Холоша О.Д.</i> Психолого-педагогическое сопровождение младших школьников с агрессивным поведением.....	443
<i>Мнайдарова С.С., Молдағалиева Е.В.</i> Игровая деятельность как средство развития речи у детей с особыми образовательными потребностями.....	447
<i>Морозова Ю.С.</i> Теоретический обзор по проблеме профилактики интернет- зависимого поведения у подростков.....	452
<i>Муналбаева А.Т.</i> Основные проблемы и тенденции развития системы образования: проблема социализации.....	457
<i>Мусиев А.Б.</i> Рөлдік және онлайн ойындары негізіндегі виртуалды шындықтың тұлғаның өзін-өзі бағалауға әсері.....	462
<i>Мықанова А.М., Сатыбалдина М.Б., Хамзина М.Б., Мусина Г.Б.</i> Медициналық қызметкердің коммуникативтік біліктілігі және қалыптасу жолдары.....	466
<i>Мынбаева Ж.Т., Илюбаева Д.Т.</i> Практические примеры применения информационных технологии в работе школьного педагог-психолога в режиме он-лайн.....	469
<i>Назмутдинов Р.А., Калиниченко О.В.</i> Социально-психологическая адаптация детей младшего школьного возраста.....	473
<i>Недорезова Д., Ли Е.Д.</i> Эффективные способы и приёмы организации читательской и творческой деятельности младших школьников.....	477
<i>Несипова С.А., Мнайдарова С.С.</i> Коррекционная работа по развитию коммуникативных навыков у младших школьников с ЗПР.....	480
<i>Омарова Ш.Б., Конспаева К.С., Паланская Н.А., Каленова А.С.</i> Роль школы и семьи в воспитании подрастающего поколения.....	484
<i>Пряхин Е.А., Захарова Л.А.</i> Психолого-педагогическое сопровождение обучающихся общеобразовательной школе в условиях дистанционного обучения.....	488
<i>Сакаев А.Н., Анцупова С.Н., Бельгибаева Р.С., Сарамов Р.Ю.</i> Этическая подготовка школьников, как компонент личностных умений на уроках физической культуры.....	491

<i>Саркисян Ш.В., Демисенова Ш.С., Аманова Ж.С.</i> Опыт организации психоконсультирования как технологии формирования толерантности и этнокультурной компетентности личности.....	494
<i>Севостьянова С.С., Бродельщикова Л.Е.</i> Развитие речи и мышления у учащихся начальной школы.....	500
<i>Сейлханова А.Е., Смаглий Т.И.</i> Психолого-педагогическое сопровождение развития стрессоустойчивости одаренных учащихся.....	505
<i>Семикоз В.И., Мурзахметова А.Б.</i> Психолого-педагогическое сопровождение воспитанников обучающихся в организациях образования.....	509
<i>Скрыльникова Л., Задорожная С.Н.</i> Методы и приемы эмоционального развития детей дошкольного возраста на музыкальных занятиях.....	516
<i>Султанова А.М.</i> Жасөспірім шақ – құндылықтарды қалыптастырудың маңызды кезеңі.....	520
<i>Суюбаева Л.Ж.</i> Жасөспірімдердің агрессивтілік мінез-құлқының ерекшеліктері және оны тәжірбиелік эксперименттік түрде зерттеуі.....	524
<i>Сыныбаева А.М., Ташетов А.А.</i> Білім алушылардың медиамәдениетін қалыптастыру қазіргі кездің өзекті мәселесі ретінде.....	527
<i>Тайкова Г.Л.</i> Формирование правовой культуры обучающейся молодежи в процессе обучения и воспитания.....	530
<i>Теплова В.В., Лиходедова Л.Л.</i> Клинико-психолого-педагогическая характеристика детей дошкольного возраста с алалией.....	533
<i>Тойымбетова Д.С.</i> Коучинг как метод профессионального развития педагога.....	537
<i>Томилова К.И.</i> Первые шаги в разные профессии.....	542
<i>Усембаева А.Х.</i> Современная интерпретация просветительской деятельности И. Алтынсарина в контексте духовной модернизации казахстанского общества.....	546
<i>Файрушина А.В., Тайжанова Д.Ж., Шагабутдинова Н.С.</i> Эффективная работа школы в воспитании духовно-нравственного развития и социализации выпускника школы.....	549
<i>Фудашкина Л.А.</i> Основные направления реформирования образования через духовно-нравственные ценности в современном мире.....	553
<i>Хакимова В.Б., Назмутдинов Р.А.</i> Психологическое просвещение как превентивный метод профилактики синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников.....	558
<i>Шмидт В.В., Шаболтанова К.Б.</i> Взаимодействие специалистов в дошкольной организации в сопровождении детей с особыми образовательными потребностями, включенными в инклюзивное образование.....	564
<i>Яковенко Т.В.</i> Нейропсихологический подход в развитии дошкольников как фактор успешного обучения в школе.....	567
<i>Ы.Алтынсариннің 180 жылдығына арналған «Қазіргі білім беру жүйесінің заманауи контексті жағдайында Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беруі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының резолюциясы.....</i>	573
<i>Резолюция международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывное образование Республики Казахстан в контексте современных вызовов к образовательной системе», посвященной 180-летию Ы. Алтынсарина.....</i>	575

**«ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЗАМАНАУИ КОНТЕКСТІ ЖАҒДАЙЫНДА
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУІ»:
Ы. АЛТЫНСАРИННІҢ 180 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

**МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ,
ПОСВЯЩЕННОЙ 180-ЛЕТИЮ Ы. АЛТЫНСАРИНА
«НЕПРЕРЫВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В КОНТЕКСТЕ
СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ»**

Басуға 13.02.2020 берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 50 б.т.
Тапсырыс № 0178

Подписано в печать 13.02.2020
Формат 60x84/8. Объем 50 п.л.
Заказ № 0178

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік
университетінің баспасында басылған

Отпечатано в типографии Костанайского регионального
университета имени А. Байтұрсынова

Қазақстан Республикасы, 110000,
Қостанай қ., Тәуелсіздік қ., 118

Республика Казахстан, 110000,
г.Костанай, ул.Тәуелсіздік, 118